

ספר

מורה נבוכים

להרב הגדול החוקר האלהי החכם הנולל רבנו

משה בן מימון

וצ"ל

עם שני פירושים נכבדות מדובר במ

המה

פירוש הרב החוקר המקובל החכם הפילוסוף

משה נורבוני

ופירוש

נבעת המורה

חלק ראשון

More Nebuchim.

וויען

גערדוקט ביא אנמאן עדלען פאן שמיד ק' ק' פריפיליגירטען בוכדוקקער.

WIEN, gedruckt bey ANTON Edlen von Schmid k. k. privilegirten Buchdrucker 1828.

B759
M33
D35
1828

הקדמת החכם הנורבוני

אמר משה ב"ר מאיר ב"ר משה בן אבא מארי בן מר דוד הנרבוני

למה שהיתה הנפש אוננס הוא צלילות המדות ונעלות שכליות, והיו הנעלות השכליות ונבואות
צחמות, ונעלות המדות צחמות המדיניות, והיתה החורה האלהית רומזת אל נעלות השכליות,
והנבואות אל הנעלות הנבואות האלהים ית', ומלאכיו ונעשה מרכבה בכלל, ויחסי הנבואות השכליות והוא
הנבואות צועדה בראשית והשפעתם ונאמו, ומדרגותם וקדרם וידעו והשגחתו והנהגתו ית' להם, ומדותיו
ותארו, כלומר דרכי השם, ר"ל מעשיו במליאת, והנבואה ואמתתה ומדרגותה, והללחת הנפש ותכליתה,
והנבואות על אמתתו ויחד לחכמים, והם כזר יכללו להמון באופן מה כפי הדמיון ההמוני. אוננס החלק השני
הנבואות ומיוקד להמון עד שיכרחו בו, והוא נאות וטעמי לחכמים השלמים, יחויב שיהיו שלמות הנפש צחורה
האלהית, גם עמידת נשכנה אוננס הוא צה, רק שיראה כאלו ישנם מחלוקת בין החכמה והחורה, למה שהיו
אופני ליר האונותיות ומחלפים בין מה שיש להמון, ובין מה שיש לחכמים יחידים הסגולות, והחורה אוננס
ייוחד להמון, כי הם הרצים, והם אשר אליהם נחנה ראשונה; ולזה ימשך מזה בלבד לחכם המעין צחורה
שהיה נבדד ובכאז אוננס. ולהקיר את הנבואה זאת ולרפאות זאת הנחלה ולהאיר עיני החכמים באור
הגולה הפלוקוף האלהי הרומז"ם ז"ל ונצח הספר האלהי הזה, ויקד שמו נגד מן חורה עד שיסדור בהראותו
בו מן שידבר עמו ונצח בו, וקראתו מורה הכוכבי כמו שצייר הוא צפתיה. ולמה שראינו אנחנו מעלת הספר
ויקדו, כאלו הוא נר מאיר כל מחשד, עד כאלו הוא לורת החורה צאונת, הנאמר עליה חורה ה' תמונה
ונשיבת נפש ליסודה והתחלתה. כי היא תכלית לשלמות הנפש בשני החלקים הנבואות, הנאמר עליה חורה ה' תמונה
כי רוצ תועלת הספר, וצפרט היקרי' ונמנו והנפלא' כאלו נפקדו ונמנו, למה שפסקו ונמנו החכמי' בעונותינו
לרוב המדעות והנעוטים והשדלות. וזה לבין החכמה בין הארומה, ובין אוננס נביאה להשפיע הסכלות
ולהעדר האוננס, ומלוקף לזה אורף הגלות ותקפו ותכופת הלדות וקשיין. העירי רוח נביאה להרחיב ולנבואות
נקבי המעשים ולפרט הספר הנפלא האלהי הזה. גם צקלת מקומות, אעיר על מה שצא עלי מן המחלוקות,
היתה הסכה צה המושך המנצח אחר דעת צן-סיני ודבריו, והוא אשר כזר ישיגורו המפשות, אך לא אחרין
צה, כי אין זה מוטל עלי צמה שהיא פירוש, והכל כפי מה שראתה צחועלתו, ולמה שה' הנאמר צה דצרו בו
עם מישתפלק, והיה הפי' אוננס הוא מה שצבחה הנאמר להוליא לפועל, לא מה שצא בו צפועל, אלא
שהוא יקבל למוי שלא ראה הנאמרים אשר ילמדו להליע לפני הספר ההוא, הלכנו צה דרכו והרצנו וצארכו
דבריו אל הפלוקוף, ולנאות אליו ולכל מי שישתוקק לו, אך לא לצלתי ראוי, כי אין ראוי לא יורו דצדור לשום
אדם והוא פועל צחירי, גם לא יאות לחלוק על הכוונה האלהית הרצנית המושלת על הכל, ולרין לחלוק כצד
לרצ ולקיים מלכותו ולצלתי עצור על השצעתו. ואם צאונת רוצ קודמותו כזר נודע לנו מספרי החכמות הכוללים
למה שהנעמידו עלינו; אלא שהם המושלים, והוא העירנו ראשונה, וראוי לישא פנים לכזה הנקדימה, כ"ש
כשהיתה נעת הנערות, בי מנעורי גדלני אבי עליו. ולזה אין כונתי צה לצאד רק מה שצא מעומק הלשון, ומצלי
הארי צצילור מה שצא בו מעיני החכמות, ומצלי גלוי פנים צהעמיק להרחיב קודמותו כי אין זה מנצעים. גם
כי כזר כללתי רוצ צארכם צפרי החכמות הצלתי מנעורדים לזה, מהם צפירי לנספר הכונות, מהם צפירי
לאיגרת אפסרות הדצקות ופי' לחי צן יקטן. ואם לא אוננס מדרבין לצלתי אעיר על קודמותו ומלפניו,
כי עצה החכמות יכרחני לזה, אך באופן ראוי וצשיעור ראוי עד שיחד למוי שראוי, ואם ראוי כזר אוננסו
צגלוי. ואחרי הדיעי כונתי ומה שלריך להקדימו, ושאלת העזר ונחת הראשון ית' ראשונה נתחיל

באשר התחיל

הקדמת החכם בעל נבעת המורה

א מ ר ה מ ב א ר

להיות תכלית פעולות האדם צחינת היותו צעל רלון וצחירה, היא ההלכה האנושית, וההלכה האנושית נמשכת בהכרח אחר קנין השלימות, הנה לזה מהראוי שנחקור מה הוא ענין קנין השלימות הנזכר? ומה הם האומלעים אשר על ידם יתכן שנגיע אליו? ואומר: שלימות כל נמצא בכלל היא ילידת מה שבו צבח אל הפעל, כמו ששלימות האילן על דרך משל היא עשות פרי, ושלימות האדם היא ההשכלה, וכיולא צזה. וקנה כראה האדם כדל צזה הרבה מיוחד הצעלי חיים זולתו, והוא שלכל מין מיוחד והצעלי חיים הנזכרים, פעולה מיוחדת בהכרח, מלד היותו מהמין הנזכר, כמו ששלימות התגשמות על דרך משל לחפור בארץ, ושלימות העבדים ללמד וכיולא צזה; ועוד ששלימות כל מין מהצעלי חיים הנזכרים אינו נקנה אליו על ידי הלמוד וההרגל, אבל הוא נמצא בו מתחלת היותו, ואי אפשר גם כן ששכלל ומונח הפעולה המיוחדת אליו, או שנקנה לו פעולה אחרת על ידי הלמוד וההרגל. לא כן האדם, ר"ל שאין לו פעולה מיוחדת מוטבעת בו מתחלת היותו, אבל הוא מוכן צטצור לפעולות רבות ומתחלפות, והם בו צתחלת היותו צבח לצד, וילאו אל הפעל מעט מעט, ולפי הזדמנות הקצות. ולזה תהיה שלימות האדם נקנה אליו על ידי למוד והרגל, לא מוטבעת בו כמו שהיא ציתר הצעלי חיים. והנה מלאכו היות האדם מוכן צטצור לקנין מיינים רבים והשלימות, או היות האדם צעל כחות רצות והנה מלאכו היות האדם מוכן צטצור לקנין מיינים רבים והשלימות, או היות האדם צעל כחות רצות (כל הננה לשלימות מה יקרא ברה), כגון כח ההרגשה, הדמיון, הנזכרון, והשכל (פערטטאנר), והתצונה (פערטונפט) וכיולא צזה. ולזה הוא מהראוי שיהיה האדם כל מנמחו צהולאת הכחות הנזכרות אל הפעל, וזה יהיה צהשתדלו צמיני החכמות המתחלפות, כי עם היות כל הכחות הנזכרות מולדכות לכל מין חכמה שתייה, עם כל זה נשתמש צמין חכמה מיוחדת גם כן צבח מיוחד מזולתו, וכמו שיתבאר עוד. כי כמו שחוק חלוק ההתעסקות (פערטהילונג דער געטעטעט) הוא יסוד חכמות ההנהגה המדינה (פח-אטיק), ר"ל שלא להניח כל אחד מאנשי המדינה מוכן לרכי צעלמו, מתקן ומזור, אורג צגדו, וצונה ציתו, וכיולא צזה, אבל לריך שיוחד כל אחד מהם צעסק מיוחד, ומה ימועד שלימות כל מלאכה מהנזכרות, להיות כל איש מיוחד מוכן צטצור גם כן למלאכה מיוחדת, ומרוב השקידה על מלאכה אחת, אפשר שיגיע למדרגה גדולה מהשלימות, על דרך משל כח הדמיון לריך שיהיה מיוחד למלאכה הליך, הנגון, וכיולא צזה, והתצונה לריך שיהיה מיוחדת אל ההגיון. והשכל צלרוך התצונה לריך שיתחדו צחכמות השעור והפילוסוף. ויהיה האדם להשתכלק צלירות דמיוניים, או לנתח עובד, הנגון שכלל וכיולא צזה. ואולם ראוי שתדע כי כל מייני החכמות המתחלפות יש להם ענין צו ישתתפו, וענין צו יתחלפו צו מזו, ואולם הענין אשר צו ישתתפו כלם, הוא היותן נאותות ומסכימות לחקי השכל והתצונה בכלל, והוא מה שאקרא לורת החכמות. והענין אשר צו יצדלו צו מזו, הוא היות נוסא כל אחת מהן כדל מנושא זולתה והחכמות ר"ל צצחינת חומר החכמות, על דרך משל חכמת השעור וחכמת הטבע משתתפות בהיות שתיהן מסכימות בהכרח לרכי השכל והתצונה בכלל, ר"ל שכל משפט מהן לריך שיהיה נוסא המשפט צלתי קומד נוסא, ושלא נכח דצר מזולת קצה מקפתו, וכיולא צזה, ואולם הנה כדלות צו מזו, בהיות נוסא חכמת השעור חכמה (קואנטיטטע) מופשט מהאיכות. ונושא חכמת הטבע, האיכות (קואליטע)

(קוואליטט) מופשט מהכמות, וכן בכלם. והנה ימלאו שני מיני חכמות שנושאתיהם ר"ל חכמה היא לורה יחד החכמות, והן חכמת ההגיון (לוגיק), וחכמת מה שאחר הטבע (מטמפיזיק). ואולם יבדלו זו מזו בזה שההגיון היא לורה טולית, וחכמת מה שאחר הטבע היא לורה מתייבשת. כי הנה חכמת ההגיון תקום לכל צד ליר הנושא והנשוא בכל משפט, וכאשר יהיו הלירות הנזכרים מוכיחים, תגביל על ידי זה היות המשפט חיובי, וכאשר יהיו קוטרם זה את זה, תגביל היותם טוללי, אבל לא תוסק ועלמה ליר על הנזכרים; ואולם חכמת מה שאחר הטבע תחקור אחר הלירות השכליים, ר"ל אחר הלירות הטוליות המוטבעות בעולם השכל ביחס אל כל נושא בכלל (טרמטלוגיטטעאלע פארשטען), ואחרי תכלית השמוש בהם (דיא בעדיקאטען איהרעס געברויכעס). צדי לקטור על ידם לירי הנושא והנשוא המוכחים. על דרך משל זה המשפט: נושא מיוחד א הוא קצת נושא אחר מיוחד ב, אינו נמשך אחר חק הבחירה (דאו געטען) דעם ויירערטפרעס) לצד, כי עם היות ב כלתי קוטר א, עם כל זה לא יתחייב היות א קצת ב. ונזכר וזה כי זולת הלירות המוכחים א, ב, יתחייב שיהיה צבאן ליר מושכל ר"ל ליר הקצה. על ידי נקטור שני הלירות המוכחים למשפט אחד. וכן בכל כיוולא בזה, ומזה יתבאר גורל מעלת חכמת מה שאחר הטבע על זולתה ומהחכמות, להעדר מליאות טום חכמה זולתה, ולחייב מליאותה בעלמה. מלד היות הלורה זולת החומר ביתר החכמות, והיותם ענין אחד בעלמו בחכמות מה שאחר הטבע. ולזה לא תהיה חכמת מה שאחר הטבע לקוחה מהבחניה (אויס ערפאהרונג) כמו שהיא הענין בחכמת הטבע. ולזה וזולתה, אבל נהפוך הוא ר"ל שאין מקום לבחניה מזולת קיינות מליאות עקרי מה שאחר הטבע. והכני יתבאר זה במשל זה המשפט: האש הוא מוחם (הגשמים הקרוצים אליו), כולל בעלמו ליר הקצה, ואילו לא היה הליר הנזכר מוטבע בטל, לא היה באפשר שנגעה זה המשפט מוכרח, כי אף אם השגור אלק פעמים האש ואחריו צומן טום הגשמים, לא היה נמשך מזה היות האש מוחם הגשמים בהכרח. ולא היה הנדע לנו מהבחניה זולת מה שהשגור, ר"ל ממליאות החום בגשמים נמשך צומן אחר מליאות האש, וכבר היה באפשר שכליר דעתנו שלפעמים יהיה האש כמלא, ועם כל זה לא יהיה חום הגשמים נמשך אחריו צומן. ואולם להיות כפי מה שזכרנו, ליר הקצה מוטבע בטל קודם הבחניה, מלד היות לורה המשפטים החכמים (דער היפטטעטיטען געטען) ר"ל באשר נכח א צחירתנו, יתחייב שניכח ב בהכרח, יהיו א, ב, מה שיהיו [מפני שחכמת ההגיון תשים צחיתה בלירות המשפטים לצד, ר"ל בהגבלת דרכי הקטור צין הנושא (סוביעקט) והנשוא (פרעדיקאט) מופשטות מחמריהם (הנושא והנשוא המיוחדים)], הנה לזה יהיו דרכי הקטור הנזכרים כוללים כל מין נושא ונשוא שיהיה. ולזה יהיה המשפט הנזכר: האש מוחם הגשמים הקרוצים אליו, עם היות חומר המשפט, ר"ל הנושא והנשוא (האש, וחום הגשמים) דברים מיוחדים לקוחים מהבחניה, משפט כולל מוכרח. ואולם הוא מוכרח, טעם היות לורה זה המשפט הנכחי, לקוחה מחכמת ההגיון, אפשרית בעלמה, עם כל זה לא תורה לנו החכמה הנזכרת אפשרות קטור הלורה בחומר, והתנאים אשר על ידם יהיו נאותים אל הקטור הנזכר. ולזה תחקור חכמת מה שאחר הטבע על אפשרות החומר, ודרכי השמוש צו דברים הנמלאים בפעל. בכלל, לא צחיתה היותם דברים נמלאים בפעל יחד (מפני היות זה נושא חכמות הטבע ולא מה שאחר הטבע), ותורה לנו היות כל זה נמשך בהכרח מוטבע השכל ודרכי שמושו. מזה יתבאר טעם היות חכמת הטבע קודמת צומן לחכמת מה שאחר הטבע, עם כל זה חכמת מה שאחר הטבע קודמת לחכמת הטבע בטבע, ושם כליר דעתנו צמול חכמת מה שאחר הטבע, לא יהיה מקום לטבע ולא לחכמת הטבע, וככלל לא יתאר מקום לשום חכמה בעולם, ויהיה מותר האדם על הצהמה אף. ואלה הדברים עמוקים מאוד יתבארו במקומותם, בהמשך צאור הקפר הנכבד הזה, ואולם די בזה לפי הכוונה. ומה שיחייב עוד עולם יקרת החכמה הנזכרת ומעלתה על כל החכמות זולתה, הוא היותה מורה לנו דרך מופת חומך על מליאות העולם השלם לכלתי חכלית, ומה שראוי שיתחייב אליו או נשקל מומרי. ולהיות הקפר הנכבד

במופתיהם ר"ל בקשורם עם השפטים אחרים, יגיע למדרגת השלימות כפי מדרגת השגתם בקשור השפטים
הנזכר. ולזה אין ראוי שהיה כרוכה בהשגת האמת, ידיעת השפטים המוסכמים לאמת בספרי החכמות
אבל ידיעת הדרכים, אשר צם הגיעו אליהם ונמליהם, וזהו תהיה צעלונך ונמליא צחינת ונה, והדברים
עתיקים יחצרו במקום אחר צע"ה. זהו מה שרליתי להקדים מתכלית השגת האמת ודרכי השגתו בכלל,
ותכלית כוונתי ודרכי צבאור הספר הנכבד הנזכר.

ואולם קודם שאתחיל צבאור דברי הרצ ז"ל, ראיתי להקדים בכאן ספור קורות הפילסוף פיאה מזמן
התחלתה עד זמנינו זה, למען דעת כל קורא משכיל כי לא מלצי היתה זאת, אם אמרתי היות
החכמות צמון ארס"טו חסרות צחינת ונה שהנה צמון. הרצ ז"ל כמו שהעיר על זה הרצ המוזכר צעלונך
ושבנו כן היות צמון הרצ ז"ל חסירות צחינת ונה שהנה צמנינו זה. וכי בלדק קל אמרי פי.

קורא משכיל אהובי

תדע שמי ושם אבי

בהתבונן במלת שכי

מ פ ת ח

קורות הפלסופיה

התחלת הפלסופיה כמו התחלת כל דבר בכלל, ועלם מלאכתו וצומתלים קדמונים בחושך עומין. ועם כל זה ידענו צדדיו מעדות מחזרים שונים, שפלקופי יון ופעניליאה הקדמונים הכיחו ליסודות חכמת הטבע, הרקות, העלמים הפרדיים (מטאפיזיקה), וכן הכרזו. אם שהגיעו לזה על ידי בחינת הטבע המדויקות (דורך געמיע בעקבא-טונגן דער נאטור), או זולת זה. אחרי כן נהחדשו בזה דעות שונות. ואולם עם היותם דעות שונות, עם כל זה נראה בכלם דשמי (ספורטן) יסודות הקדמונים שזכרנו (עם היות שערצו אותם בזה עולם) וזה מורה על היות התחלה אחת לכלם, כמו שמוחקר אחד בעלמו הרבה נחלים יטופו. קדמוני ונחמי העלמיים הפרדיים, האמינו גם כן, שהיסודות הנזכרים חיים עומדים בעולם קודם הרבבהם לגשם אחד, וכמו כן אחד פרוד ההרכבה הנזכרת. יען כי ראוי הכרה הנחת שני ויני התחלות פעולות הגשמיים. ר"ל כח פועל, וכח מתנגד אל הפעולה (ווי"ט מינער"ציה) כי עם היות הכח הראשון פנימי, עומד בעלמו, עם כל זה אי אפשר שיראה פועלו בגשמיים זולת מליאות הכח השני. וכן אי אפשר מליאות השני זולת מליאות הראשון. אחרי כן נחחדש דעת אחרת בזה, אם שהיתה כוונת מומליאה למעט מקפר ההתחלות כפי מה שאפשר מומליאה להיות אל השכל) או זולת זה. (כפי מה שהיה נאות אל השכל) או זולת זה. והדעת הנזכרת היא היות התחלה אחת לגשמיים, והיא כח ההתנגדות אל הפעולה לצד, והיות ההויה וההפך, ר"ל קצוץ העלמים הפרדיים הנזכרים לגשם אחד, ופרודם נמשך אחד המקרה. ואחרים האמינו שהפך ר"ל היות כחות ההויה וההפך כחות עומדות בעלמן מופשטות והחומות. אחרי כן קמו אחרים ואמרו ששתי הכחות הראשונות לא ידקו יחדיו, כי באות און במליאות וכמו כן

בידיעתנו דבר קיים עומד זמן מה, עד שנוכל לומר עליו כי הוא זה, אבל הכל משתנה חמיר בעין דור הולך ודור בא, ורחם השמש וצא השמש וביולא בזה. ולזה אין סם ג"כ אות אחת כולל (עו גיבט קיינען מאלגעמיינען קארקטער דער וואהרהייט) אבל האמת הוא נמלא בבחינת המשיג המיוחד לצד (דוא וואהרהייט מיט בלוי סוביעקט טיף) ואחרים האמינו הפך זה, והוא היות כל נמלא נלחי וצלתי משתנה כלל.

אחרי כן קם ספקראטעס, איש יד השכל, בעל מדות יסודות, ומחיר מיוחד בהרבות האמת והשקר בדיעות לעין כל. שורטו נער השתדל בחכמת הטבע, ואולם אחרי ראותו דיעות מיי שקדמוהו בזה לא לצד קוטרות יד אחת זו, אלא גם כן בלתי עומדות בעלמן, באופן שהנשען עליהם, הוא נשען על משענת הקנה הרלוף, הוזה ולא בוס חקרן ידיעתו בזה, והשתדל בכל עוז להראות הטעאת פלקופי זמנו בזה (בהתפארם בדיעה מוחלטת) לעין כל. ולזה אחרי אשר נחלט במשפט האורים (קראקטן) היותו היותם חכם מכל אנשי דורו, אמר שהיותם חכם הוא לצד היודע מה שלא ידע זולתו, אבל הוא באמת בלתי יודע דבר זולת שהוא בלתי יודע דבר. אחרי אשר נבערותו השתדל בחכם בחקירה אחר כחות הדברים, ושמוע שהחכם מואקסמאראם גלה דעתו, היות שכל עליון כחות כל המליאות, ישרה צעיניו הדעה הנזכרת, והשתדל בכל עוז בקריאת ספרי החכם הנזכר, בחשצו שכל ידי זה יגיע צקלות להשגת התחלות הטבע, ויסודות הספיקות שנתעוררו בנפשו בבחינת שלימות המליאה. ואולם מה מיוחד נשמועם בראותו, שאנאקסאגוראס הנזכר מניח כחות פעולות הטבע איזה כחות מיימיים ארימיות

אוריינות וכיולא צזה, וערצ פתאום ההתחלה אשר
הניח בעלמו ר"ל השכל העליון הנזכר. וילעב עלזה
סקראטעט לפי דרכו, וישא משלו ויאמר: כי דרך
באר פעולות הטבע לפידעת אגאקסאגא"ראט גדמה
בעיניו, כאלו באר איט קצת פעולות סק"ראטעט
על זה הדרך; קצת פעולות סק"ראטעט המיוחדת
היא התחלה אחת טכניית, ובאשר ירלה לבאר איך
הגיע סק"ראטעט להיות כדון מאנטי אטו"נע לשבת
צבית הסקר, יאמר כי קצת זה היא היות גוף
סקראטעט מורכב מוצר ועלמות וגידים, והיות
טבע חלקי הצטר (אוסקעל) להתקצר ולהתפסט,
להיות העלמות צעלי איברים מתחלפים, ולזה היה
גוף סקראטעט נאות אל התנועה והמונחה. ועל
זה אמר סקראטעט, עם היות שנוזלת צטר ועלמות
הייתי בלתי נאות אל התנועה, עם כל זה אין
וילארות מוחיב זו התנועה או המונחה המיוחדת
(כי כבר היה אפשר שיצרר נוצית הקורר כמו שצאונת
השיאורו תלמידיו לזה) ולזה תהיה בהכרח קצת
התנועה או המונחה המיוחדת דבר זולת צנין גופי
(השכל המורה יושר הפעולה). ובאשר התצונן צזה
סקראטעט, שם על לבו להניח החקירה בחכמת
מה שאחר הטבע (חכמת התחלות הטבע) ולהשתדל
בחכמת המדות לצד. וצאונת הגדיל לעשות צזה,
והועיל לצניא אדם צין בלימודיו צין בפעולותיו הטובות,
עד אשר ילא שמו בכל הארץ. ואולם אפלטון
ותלמידיו, כאשר התצוננו בגדול התועלת המגיע
מהכרת הקצות, שמו על לבם להשתדל צזה החלק
מהפלקר"פיהא. תכלית עיונם היה, יופי ושליונות
המליאות, וחקי הטבע הכלתי משתנים, וסדר
הפעולות הצחייריות לפי החקים הנזכרים, כי על
ידי זה לצד לפידעתם אפשר שתגיע הנפש השליונות
שהיתה לה קודם התצורה צגוף האדם. ותחת אשר
אחרים שמו עיונם, צעלומים הפדריים, ובתנועה
וכיולא צזה, רלה אפלטון שנעלה בעיניו
והמוחשת אל המושכלת לצד, ובאר היות המוחשות
בלתי לולאות צעלמן, אבל הן ליורי המושכלות
הנמלאות צעלמן צפעל לצד.

זה

זה הערך צעלמו כמלא בחנויות כוכבי לכת, ר"ל בערך כח משיכה השמש ככוכב אחד אל כח משיכה כוכבי השמי הוא בערך מרובע רוחק השמי אל מרובע רוחק הראשון. ולזה אם נדמה מיתרים מגיעים מהשמש אל כל אחד מכוכבי לכת הנזכרים, אזי בהכרח שיתנו קולות שוות, בתנאי שיהיה כח המשיכה בכל אחד מהם כמו שהוא עתה צאנות בכל אחד מהכוכבים הנזכרים, ועל ידי זה יוצן ענין שלימות ערך הגלגלים שזכר פיטג'אראס. וזוהי זה האומץ פיטג'אראס ונליאות ארץ אחרת ככה ארלנו. וכן נליאות גשמים המקופים את כדור השמש וזוהי הנראים לנו מכדור הארץ. וזה הוא וזה שהציא אריסטו: גם לעוק חומם על החכם הנזכר, צאנו שחזק היותו ומכסים הפלקופיאה אל הנליאות, הוא בהפך משתדל להקדים הנליאות אל הפלקופיאה. ואולם אלו החזון אריסטו. גם בחכמת הנליאות ופעולות הטבע, וכמו כן אלו השיג דעת החכם הנזכר כראוי, צודאי שלא הוליא מפיו נשפט מעוקל כזה.

בעת היא היתה חכמת ההנדסה (געאטריקה) נכבדת ונאור. וזו היתה הקצה שהגיע פיטג'אראס והנמשכים אחריו להשגת אמתת הכוכב הנליאות וחקי הטבע, כפי מה שזמלאום האחרונים בעזר החכמה הנזכרת. ואולם זו החכמה צעלמה היתה גם כן הקצה שהגיעה החכמים הראשונים הנזכרים להשתדל בצאור קורות הטבע על ידי איזה ליורים דרזיים צאופן שהיחס אשר צינס וצין המתצאר על ידם הוא מודומה לצד, לא כמלא צפעל. כגון צאור קצת מקפד המומשה כוכבי הנזכרה, על ידי מקפד החמשה צחמויות היסודות (רעגולערע פיגורען) וכיוצא בזה. ולהיות כושאי חכמת ההנדסה (דיו קב) יעקטע דער אטעמאטיק) דברים צלתי נמלאים צפעל אל צעל לצד, הנה לזה אי אפשר שישג שום אדם חיוב הקבמת הנליאות צפעל אל הליורים הנזכרים. וזהו גם כן מה שאמר החכם בא'קיון: חכמת השעור (החשבון וההנדסה) רגביל חכמת הטבע, אל לא תוליד אומה. הפלקופיאה שהגיעה אלינו מאריסטוטלעס מורה לנו בצאור, שהשכל היותו שלם שאפשר, כאשר יהיה משולל האומלעיים הנלרבים אל החקירה צפעולות הטבע, עם היות שאפשר

סימליא חדשות ונפלאות בחכמת הדבור (דיואלקטיק) וחכמת מה שאחר הטבע (אטעמפייק) עם כל זה תהיה השגתו בחכמת הטבע מוגבלת ונאור בהכרח. ולזה עם היות שהחכם הנזכר הגדיל לעשות מכל אשר קדם לו בדבריו ונחלקותיו (איט ייונען דעפי-וילקונען אומי חייטוהילונען) עם כל זה הי דבריו כדברי הקפד החומס. ספרו בחכמת ספור הטבע (מאטמטיקע) הוא היותר שלם צמינף. וזה היה לקצת מה שאלכסנדר מוקדון נטו אליו חקד, והוליא הון רב על כל המלכרך אל החקירה בזה. (לפי עדות החכם פלי'יוס כתב אריסטוטלעס חמס מואות ספרים בחכמה זו, וכמה אלפים וצבי אדם צאריך יון ואס'יעה צלוי אלכסנדר היו בעזרו) ואולם ספרו בחכמת הטבע עם היותו נכבד צבחינת דקדוק העיונים הבוללים, עם כל זה אינ הנמשך מהם ונקבים חמדי אל האמת. ומהו המין היא אמונת היות גשם השמים (הקדרא אללו גשם חמישי) צלתי הורה ולא נפסק. והיות הכוכבים קבועים בגלגלים המונעוועים קצב הארץ. עקרות זה נחצאר אלל האחרונים, על ידי מופתי גאליעאוס וצחיות טיה'ם ברא'הע. ואולם דבריו צלורות הטבעיות ואיכיות הנמלאות כאשר יתצאר על כוון אפשר שסכימו אל הפלקופיאה האמתית. כמו שיראה הקורא המעביל צצאורי לדברי הרב ז"ל.

אחר צמול ממשלת דויע ונפול צעלכותה המון עומים כהמון מים רצים, נפלה גם כן עמדת ראש הפלקופיאה והורד גאונה וכמעט שנשתכחה כמות מלצ. ואולם אחרי כן בהשגחה להיית מלאה הפלקופיאה מוקלט אלל הערציים צאריך ספרד צמלרים וצאפריקא בכל חוף הים הגדול (אן דער קיסטע דעם איטעלאנדישען מעערעס) ועל ידם הגיעו אלינו ספרי הקדמונים. וכמו כן דברים רבים שחדשו הם צעלום (עם היות גם כן שהרבה נזה נאבד מאתנו צחורצן ממשלתם) צאופן שמה שהגיע אלינו מהם הגדיל ועשה פרי אללינו גם כן. וציחור על טרז יזכר שם הקא'וין (מושל הערציים) אז אי"אן שלאהצחו חכמת התכונה הוליא הון רב על ציין צמים נאותים אל הצחינה בחכמה זו (קסבער-מאטריאה) וזוהי זה מונה שהוא נלרך לחכמה הנזכרת ומתורבי

סגודל הארץ עורך על גודל הירח * ושלולי תנועת
הרחוק והמורכב (לנטיציפוגא) היו כופלים זה על
זה בנקודה המזכרת * והסוף על זה באמרו שכל
עליית הימים וירידתם (עבבא מור פלוטה) איננה
דבר זולת כוזב הירח * באותו הזמן בעלמור, ומלא
גם כן גאולוג'ים חדשות בעזר הכלי מחדש
(טעלסקופ), ומהן, היות נוגה נוקפת את השמש
(הפך מה שהאמינו לפני זמנו) והיות השמש קרובה
על קווער, וזה נחשד לו על ידי צחינתו צינור
מלב כתמי השמש * ואחרי אשר גלה צירח בעזר הכלי
המזכר, הרים וענקים יאורים עם נהרים וכן צמנט
בתונים שונים נודע צברו היות הגשמיים קרובים
במצבם אל כדור ארלנו, הפך דעת ארסטו והנמשכים
אחריו * החכם המזכר היה גם כן הראשון (אחר
זמן ארצי' מעט) שהשתדל לזכר חקוק התנועה
(שהם נפתח סודות הנוצ) על ידי מופתים הנדסיים,
בצב התנועה השורה, המונחת והמאחרת בשורה,
והמורכבת ומשניהם * הוא היה הראשון שהראה
במופת היות המרחקים הנדשמים על ידי כפילת
הכזבים, בערך מרובעי הזמנים ונתחלת כפילתם,
והיות הדבר הנשלח בקו אחר זולת הקו הנלצ על
כדור הארץ, דושם בעצרו הקו העקום הנקרא אלל
המהנדסים (פאראבא'ים) * הוא מלא גם כן כוזב
האורי, וערכו אל כוזב המים, ועל ידי זה פנה
דרך חדש אל החקירה בחכמת הטבע *

החכם הנעלה באק' אודע ווערוא' אימה חי ג"כ
בזמן ההוא * עורכו נער בן שש עשרה שנה,
הרגיש בחסרון חכמת הטבע לפי יסודות ארסטו *
ולזה שם על לבו לבנות עיוניו על יסודות חזקות
לקוחות מהצחינה והנסיך * הוא היה אומר; חכמת
הטבע דומה למגדל עומד בארץ וראשו מגיע השמימה,
יסודות המגדל לריך שיהיו נלקחות מקפור הטבע
(היסט'רית נאטוראליס); גוף הצנן, חכמת הטבע
ציחור, המצאד לנו התחלות וכחות הטבע, ולמעלה
ומה חכמת מה שאחר הטבע המשתדלת בצבור
כחות הלויריות והתכליתיות (קמוע פאראמאליס עט
פינאליס) ואולם ראש המגדל והוא כל אשר יעשה
האלהים ומלאש ועד קוף אי אפשר לשום אדם להשיג *
הפלקופים המשתדלים לזכר פעולות הטבע על ידי
איזה

במרט'אקאמאוס) והיות כוכבי הנצורה בלתי נוקפים
כציב הארץ, אבל כציב השמש (וזהו הנוסכים לשיטת
קפפערני'קוס) והיות השמש בחצרת כוכבי הנצורה
המוקפים כציבה נוקפת את הארץ * ועם היות
שטת החכם המזכר לא נולאה חן צעיני החוקרים
בשטת קפפערני'קוס, (להיות קשה ללייר אל השכל
היות כדור השמש והכוכבים נוקפים סביב הארץ,
עם היותם גדולים ומונה אלף אלפים פעמים) עם
כל זה הועיל החכם המזכר בדקות עיינו ודקדוק
בחינתיו, לשלימות חכמת התוכנה * הוא היה
הראשון שהרגיש בצבירת כלולות האור בעצבם דרך
האורי * הוא הגביל מוקומות כוכבים קיימים דכים
בדיוק * והראה במופת היות הכוכבים הזכריים
ממרחקים הרבה למעלה מהירח, כמו שהוא מוצא
מקומן זווית סינור נוראה (פאראמאקסי) שלהם, הפך
מה שהאמינו אנשי זמנו, ומלא סינור הירח (ווא'
ריאליע לונט), באופן שילא שמו בין התוכניים *

בתחלת המאה הי"ז, קמו גאולוג'ים וקפפ'אט'
רום והשתדלו לחזק שטת קפפערני'קוס
ולתשלים הנחקר זה * הראשון גלה דברים רבים
בצחינתו לזכר השמים, בעזר הכלי מחדש (טעלסק'
קופ) והשיג הגביל אומות תמונת עגולת כוכבי
הנצורה (היותם קו אחד עקום הנקרא אלל
המהנדסים עויפ'סט) ושלימות ערך תנועות לזכר
השמים (היות ערך מרובע זמן הקפתם, בערך
מועקב מרחקיהם מהשמש):

ואולם קפפ'אט' רום לא הספיק לעלמו במה שנתבאר
אללו במופתים חותכים על ידי חכמת
ההנדסה, אבל גם כן נמשך אחרי כת הפיט'א'גאריים
והפל'א'טוניים שהשתדלו לזכר איזה ספיקות
המורכבת על ידי סגולות המוספרים * וזה מה שלא
ישר צעיני החכם טיחא ברהע, כמו שגלה דעתו
בזה בוכתו אל קפפ'אט' רום * אחרי כן מלא החכם
המזכר היות כח הכוזב משותף לכל הגשמים, והיותו
מלא בין הארץ והירח ד"ל היות כל אחד מהם נמשך
בכוזבו לזולתו, והיות מרכז הכוזב המשותף לשניהם
(דער ביידע) געאיינשאפטליכע טווער פונקט) נקודה
אחת בין שניהם, והיות הנקודה המזכרת יחד
קרובה אל הארץ ומה שהיא אל הירח, בערך מה

ראיית מליאות הדברים הגשמיים אללו (הפך דעת האידעאלים"טען) היא מופני שאם יהיה להם מליאות בנפש לבד, ועם כל זה נדמה היות להם מליאות חוץ לנפש, לא יהיה הצורך אותנו על זה התאר, אל אמות. וזה קוטר היותו העולם השלם לבדתי תכלית. עלם החומר אללו הוא היותו בעל רוחק (אויסגעדענט) לבד, מופני שזהו הנשאר לבד אחד הפשטות הנוקרים (כגון החום והקור הכוזב והקלות הקושי והכרות) מהגשם. ומהם ימשך אללו היות מליאות הרקות מונע. התנועה אללו בלתי מליאות בהחלט (אבסולוט) אבל ציחם לבד (רעלטיב) ולזה יאמר גם כן היות כמות התנועה (דיא קוואנטיטעט דער בעוועגונג) צעולם בלתי מוקבל שינוי כלל. וזה נמשך מוטבע קצתו ר"ל העולם השלם לבדתי תכלית שכמו שאין צעלנו שינוי כלל, כמו כן אין צפערלותיו שינוי. ומנוצע העולם הנזכר ימשך אללו גם כן, היות כל גשם נולד עליו נשאר כפי מה שזהו בתנועה או במנוחה, והיותו שומר תנועתו תמיד, אם לא שמהיה עם קצה אחת חולה לו המשנה אותו וזהו אללו חוק העצב הראשון. והיות כל תנועה צקו ישר מנולת נטייה, הוא החוק השני. והחוק השלישי הוא שכאשר יפגוש הגשם בתנועתו בגשם אחר, ויהיה כח הראשון על התנועה פחות ונכח השני על מניעת התנועה, אזי יסור הגשם הראשון לאחור (בשעור התנועה הנשאר לו), ואולם אם יהיה כח הראשון עורך על כח השני, אזי יגיע את השני בתנועתו, ויפסקי אז נכחו כשעור מה שקבל השני קצת קושי הגשמים אללו היא מנוחת חלקיהם זה אלל זה. וקצת המילה (פליסיגקייט) היא חלוק תנועת החלקים הנזכרים.

אחר אשר הניח היקודות הנזכרות, השתדל לבאר איך נתהווה העולם בחיבור על ידי חקי הטבע הנזכרים. כמו שכל זה נמלא בנפשו יקודות הפלסופיאה. ואולם חקרון שמה החכם הנזכר הוא מבורא ומאד. כי אחר שהניח לימוד מליאות העולם השלם לבדתי תכלית, הנמשך בהפך מליאות לימוד מליאות לימודו שכללו, היה והראוי שישתדל בצאור איך היתה מליאות זה העולם קצת מליאות כל מה שזולתו. אבל לא כן יעשה החכם הנזכר, בהיותו משתדל בצאור

איזה לימודים מופשטים (קאמטראקטע בעגריינעם) מנולת בחינת המליאות, כדמו צעיניו אל הכפילים (גיגאנטעס) שכמו שקפרו לנו היוטוררים (פאקטעטן) הקיינו הר אם"ח על הר פענ"אין, ועל הר אם"ח הקיינו הר קליא"פוט צבדי לעלות על ידם השנוניה ולעשות להם עם בארץ. וכמו שהשתדל להקים בנין גדול, בכח זרועותיו לבד, מנולת ההשתמשות בכלים ואונלעיים הנאותים לזה, יהיה לשחוק צעיני כל רואי, כן הדבר זה. ולזה היה מאלים גם כן ארס"טו, באומר שזה החכם השתדל להקים חכמות הטבע אל חכמות ההגיון, מה שהיה ראוי שיעשה הפך זה. אחרי כן השתדל החכם הנזכר בחצור ספר אחד קראוהו בגין חדש (קראגאנט יקוועטק) והיתה תכלית כוונתו דזה הפך כונת ארכטו, כי תחת אשר ארכטו נולד בני אדם דעת ההגיון (אקווי) ובאור פעולות הטבע על ידי חכמה זו ונהקורים אל הנואחר (קפריארי) מנולת בחינה בטבע הדברים הממלאים צפעל, דלה הוא בחצור הנזכר ללמוד את בני אדם דעת בצאור פעולות הטבע בחפוט (דורך אינדוקצין) ומהנואחר אל הקורים (אפפ-סטעריארי) גם זולתו מהחוקרים תפקו הדרך הנזכר, ועם זה השתדלו גם כן לחצר הפלסופיאה עם ההנדסה, ולא הספיקו לעולם בצאור פעולות הטבע לבד על הדרך הנזכר, אבל השתדלו גם כן להגביל הפעולות הנזכרות צמדה, צמסקל, ובמסורה לפי מופתי ההנדסה. תלמידי גאלי"אעאום הנואחר כלי מדידת כוזב האויר (בארמאטטער) וכמו כן כלי מדיק האויר (אפט פואפע) ודברים אחרים זולת זה.

אחרי כן קם החכם קארטעט"וס. בתחלת עיונו, הניח לימוד שאי אפשר שנגיע אל השגה צורה, מנולת טבעיל ספק מוקדם צלל מה שידענו עד הנה. וזולת זה הראה צמופת איך שזולת העולם השלם לבדתי תכלית, ימשך בהכרח היותו מנולא צפעל. ואחרי אשר מלא על הדרך שזכרנו הקצה הראשונה לכל הדברים, השתדל לבאר גם כן חיוצ המושך הפעולות מהקצה הנזכר, ואומר שזהו הדרך היותר נכון בחקירה, ר"ל מהקצות אל הנוקצות. ואולם הקצות התכליתיות לא מלאו חן צעיניו.

צבאור קצת תליאות כל דבר על ידי חקי התנועה המחוויצים, ולזה שנתו מורכבת מלייורים ומשכלים או מלייורים, ולייורים נלחקים מהצחינה, ומולת קשור צין שני מיני הלייורים, הנזכרים, ולזה יפה עשו החכמים הצאים אחרי צבאור דרך אחר היותר נאות אל הכרת קצות פעולות הטבע.

החכם האנגלי ג'יימס ג'ונס, כאשר הרגיש צחקרון טעת קארטע"ו"ם, שם על לבו לעזר הלייורים המושכלים וכל וכל, ושלל להניח ליכוד צחקירתו צחכמת הטבע זולתי הלייורים הנלחמים מהצחינה דצברים הנמלאים בפעל לבד. וזה דרכו בזה. הוא מתצון תחלה בפעולות הטבע המיוחדות ומפשיט דעתו הכולל מהמיוחד. אחרי כן הוא מרחיב הכולל חוץ לגבול הצחינה (ער דעהט דאו אונגעמייע מיבער דיא גרענען דער בעקאכטונג אויס) וממשיך וזה המיוחד הצלתי נודע מהצחינה. המשל בזה אחרי אשר הרגיש החכם הנזכר צחינתו היות כל גשם נופל כבדור לארץ. וחקר גם כן על דרך הפעולה הנזכרת ומלא היות כח הכבד הנזכר מורכב מן ערך כמות הגשם, וערך הפוך מרובע מרחקו מהארץ. גזר היות זו הפעולה בלתי מיוחדת אל הגשמים ציחם אל כדור הארץ, אבל גם כן אל כל הגשמים בכלל ציחם זה אל זה. והיותם נמלאים גם כן ציחם אל הארץ. וכן צאריך ויתר כוכבי הנצוכה ציחם אל השמש, והיות דרך הפעולה הנזכרת גם כן משותף לכלם, ומה המשיך אמתה הגבלת תמונת הארץ, תמונת מקלול כוכבי הנצוכה, וזמני הקפותיהם צדיק, צאופן שכאשר אחרי כן השתדלו המוכנים להגביל תמונת הארץ מולד הצחינה, מלאו הצחינה ומקמות לשעת החכם הנזכר וזה נודע היות השטה הנזכרת אמתית, ושלל הכומך מונה הוא לדרך כמו כן צמה שאי אפשר שיחצור מהצחינה (כגון הגבלת מקלולי כוכבי הנצוכה שזכרנו). צאופן שכאשר נקט צין חכמת הטבע לפי דיעות ארס"טור, וחכמת התכונה לפי טעת בארטאקאטאוס, וצין החכמות הנזכרות כמו שהם צזומיניו זה לפי טעת ג'יימס ג'ונס. יתבאר לנו גודל ההבדל ציניהם, ומועלת האחרונים על הראשונים בזה עליו דב. כי עם היות שהחכמים הראשונים השתדלו גם כן צבאור

קצת כל הנראה לנו צשמים מומשל וצארץ מתחת, עם כל זה היה דרך פעולות הקצות הנזכרות נעלם מהם, ולזה יקראו צפי האחרונים, קצות נעלמות (קאנזאקולאט) ואולם החכם ג'יימס ג'ונס השתדל צהפך זה, ד"ל לא לבאר איכות הכחות הפועלות, אבל לבאר דרכי הפעולות לבד. והמשל בזה אם נשאל ארס"טור, מה היא הקצה בהיות כלגשם נופל לארץ צעצער? יענה לפי דרכו היות קצת זה הכובד המיוחד אל כל גשם, והנה יתצון המושכל כי על ידי השורה זו לא ידענו יותר ממה שידענו זולתה, אחרי אשר לא צאר לנו ארסטו מהות הכח הנזכר צעלמו, ודרך פעולתו, אבל פעולתו לבד. ואולם כאשר נשאל ג'יימס ג'ונס על זה, יענה: קצת כובד הגשמים ד"ל כח הפועל, זה נעלם וממי, אבל מה שידעתי צברור הוא היות הכובד משותף לכל הגשמים ציחם זה אל זה, והיותו נמלא גם כן ציחם ציחם אל כדור הארץ (ד"ל היות נופלת כבדורה אל כדור הארץ בכלל) ול

התנועה לזד' עם כל זה לא צאר לנו היות התנועות
המיוחדות מסכימות לחקי הטבע ודרכי התנועה
בכלל, אחרי אשר לשטת החכם הנזכר לא נוכללחת
עלה היות תנועת זה הכובץ וההירה ותנועת זה
האחר מאוחדת. והיות זה הכובץ צעלמו פעם ומהר
ופעם מאחר בתנועתו, וזה מה שהכריח בארטקאטאע
אום להנחת בלגלי יולאי מרכז (עקסלנטטריס) ובלגלי
הקפה (עפיליקעאן) וכל זה מה שהוא בלתי נאות
אל דרכי השכל וחקי הטבע הכוללים. ואולם לפי
שטת נעוטטן נדע היות תנועת כוכבי הנצורה
מורכבת מהתנועה אל המרכז (נעטריפעטא)
והתנועה מן המרכז (נעטריפאגא) והיות ערך
וההירות התנועה הראשונה, צערך הפוך מרובע
מרחק הגשם מהתנועה מהגשם אשר קציצו יתנועע.
ועל ידי זה נוכל לתת עלה לשעור מהירות תנועת
כל אחד מהכוכבים צערך וההירות זולתו, וכמו
כן לשעור מהירות הכובץ האחד צעלמו בכל נקודה
מיוחדת ממוקלורו. באופן שלשטה זו יפלו הקפיקות
שהעיר הרצ הנוחצר ז"ל (חלק שני פרק ארצעה
ועשירים) על שטת בארטקאטאעאום לפי יקודות ארס'טור.
אחרי אשר הגענו להשגת קדר וערך שלם בליור
העולם והרכבת חלקיו, כמו שנתצאר כל זה היטיב
בספרי חכמי הטבע והתוכניים האחרונים.
באורו הזמן צעלמו ילא לאור העולם החכם לייב
י"ן איש אשר דוחצו, צעל שכל לח, ומדות
ישרות, ואשר הגדיל לעשות בחכמת הפלסוף פיאה
ביחוד, מכל אשר היו לפניו. החכם הנזכר לא
הקפיק לעלמו צצאור חוקות הטבע ודרכי פעולות
הגשמים לזד, אצל השתדל גם כן צצאור מהות
הקצות והכחות הפועלות, ראשית דבר התבונן
החכם הנזכר, היות איכיות הדברים המושגות אל
החוש, בלתי נמלאת בדברים הנזכרים צפעל חוץ
לעלם המושג אצל הם יחסים או פעולות ומגיעות
מהעלם המושג אל עלם המושג. והמשל בזה לרצן
השלג איכנו איכות נמלא צעלם השלג חוץ לעלם
המושג, אצל הוא נמשך מפעולות עלם אחד הצלתי
נדוע לנו בכה ראויתנו לזד, והנמלא חוץ לכה הנזכר
הוא דבר מורכב מחלקים צעלי תנועה מיוחדת,
ואולם צעצור קוטן החלקים הנזכרים אי אפשר

שנשיב פעולת כל אחד מהם צעלמו אצל נשיב פעולה
מורכבת מכלם לזד, וכן תנועת כל אחד מהחלקים
הנזכרים איכנה גם כן נמלאת צפעל, אצל היא
נמשכת גם כן מפעולת אחרות יותר פנימיות הצלתי
נדועות לנו לקולר גדול השתנו, ולהיות כל מורכב
בהכרח שיהיה מורכב מחלקים פשוטים. הנה לזה
הניח החכם הנזכר מוליאות עלומים פשוטים (איי-
פאכע וועיפן) או אחדיים (אקאטערן) צפעל חוץ לנפש
והיות העלמים הנזכרים צעלי כחות פועלות,
ושמהרכבת העלמים הנזכרים יקוהו כל גשם. והיות
כח כל גשם ופעולתו איכנו דבר נמלא צעלמו, כפי
מה שיראה אל החוש, אצל הוא היולא (האס דעווא-
טאט) מפעולות האחדים הנזכרים אשר מהם מורכב
הגשם זה בזה והתפעלם זה מזה לזד. ולהיות שאין
לנו ליור משום כח פנימי זולתי נכח השתנו (אוי-
וערע פארשטעלונגסקראפט) לזד, הנה לזה גדר
החכם הנזכר היות האחדים הנזכרים צעלי כח השגה,
ו

בארסן שמועטע שהגיעה הפלסקופיאה העיוניית
תכלית שלימותה בזמנינו זה.

אבל עתה העיר רוח איש חד השכל קאנ"ט מעיר
קעניגס"בערג צונוכח פרו"מא, לדרוש
ולתור אחר יקודות החכמה הנכרת, ואחרי העיון
העמוק. מלא החכם הנכבד היות יקודות הפלסקופיאה
רעויות מתחלת זמן ומליאותה. להיות העלם והמקרה
(סוכסטאן אורי אקלידענץ), הסבה והמקוצצ, והאפשר
האחרות והרצוי, המליאות צפעל, המחוויצ, והאפשר
וחלת זה מנשואי הפלסקופיאה, לזורים הגיוניים
(אקליקאטיע פקראען) לצד, ושלזה אין ונהראוי שתייחס
אותם לשם דבר כנולא, קודם שטיג לזר הדבר ההוא,
שאם לא כן אנחנו מייחסים אותם ללא דבר, ר"ל
שאנו מונוים הלורות ההגיוניות כאלו היו צעלום
דברים כנולאים צפעל עם היותם באות דרכי פעולות
השכל לצד. ולא די צה"ס כן שיגיע לנו לייר ונהדבר
אשר ייוחקו אליו, אבל לריך שיה' צדבר ההוא קימן
מוצק (טעמא), זו נכיר היות הלורה ההגיוניית
המיוחדת ראיה שתייחס אליו. והנה הדברים
הכנולאים צפעל צחינתנו הם המוחשות לצד, ולזה
ראוי שנצקס קצת כל מוחש צמוחש אחר זולתו כי צד
אפשר שטיג הקימן המורה לנו על היות המוחש
האחד קצת מוחש זולתו, אבל לא שנצקס קצת המוחש,
צדבר צלתי מוחש, ר"ל צדבר מושכל, להיות המושכל
איננו נשוא ההשגה (קביעקט דער פקרטטעלונג)
אבל לורתה לצד, וכן הוא הענין ציחר ליירי
הפלסקופיאה, והדברים עמוקים כנו שיראה הקורא
צכפרי החכם הנזכר.

ואני הכוח, אחרי אשר צינתי צכפריים ועינתי
צחכמות הפלסקופיאה כיד ה' המוצה עלי, ומלאתי
היות נשואי הפלסקופיאה יקודות המוחשות, לא
המוחשות צעלמן, ואנחנו מייחסים הלורות
ההגיוניות אל המוחשות לא מולד עלום אבל מולד
יקודותיהם לצד, והם החלקים הקטנים לצלתי תכלית
אשר הורכבו מהם, שהם צעלום מוחשי השכל, עם
היותם יקודות מוחשי החוש. ודעת החכם ליבין לפי
דעתי היא זו הדעת צעלמה, המוחשות צעצעם
מקצלות החלוקה לצלתי תכלית, להיות לורות השגתם
הזמן והמרחק המוקצלות החלוקה לצלתי תכלית.
ואולם יקודות המוחשות כפי מה שילייסם השכל,
מופשטות נוקמן והמרחק, הם האחדים שזכר הצלתי
מקצלים החלוקה, והנה השכל אי אפשר שטיג שום
ערך ויחס בין המוחשות, להיות המוחשות צלתי נשואי
השגתו, אבל הוא מוחשי הערך והיחס הנזכר בין
יקודות המוחשות, והם האחדים הנזכרים לצד,
ואולם הדמיון לפי דרכו אי אפשר שטיג האחדים
הנזכרים, ולזה יהיה אלו הערך והיחס הנזכר כנולא
בין המוחשות עלום שהם נשואי השגתו, וצזה הדרך
נשמרתי מהלך האחד, מייחס לורות ההשגה אל
המוחשות, להיותם צלתי נשואי השכל, ומהלך השני
נשמרתי גם כן מייחס אותן ללא דבר ולדמיון לורות
השכל צעלמן נשואי השגתו, וצזה נשארו יקודות
הפלסקופיאה ככאי מולק חזקים, כנו שצאיתי כל זה
צכפרי, הפילסופי' אה הכוללת (איבער דיא
טראנסלענדענטא פילאסופיע) שצד לא לאר צלשון
גוראנ"מא. זהו שער מה שריתי להקדים מקפור
קורות הפלסקופיאה, וצזה די למושכל.

פ ת י ח ה

אמר

שמואל בן ר' יהודה ו' תבון דל, כתב הרב המחבר
לתלמידו התלמיד החשוב ר' יוסף ש"ץ ב"ר
יהודה נ"ע. הנה מאז באת אלי, וכוונת מקצות הארץ
לקרות לפני; גדלה מעלתך בעיני לרוב זריותך על
הרד"ש, ולמה שראיתי בשיריך מחזק התשוקה לדברים
העיונים. והיה זה אחר הגיע אלי כתבך וחרוזיך מן
האסכנדריא קודם שאבחן ציורך. והייתי אומר אולי
תשוקו

מי עמד בסוד ה', וירא וישמע את דברו,
מי הקשיב דברו וישמע, תחלת דבר אדני
בהושע.

עם ה' אלהי! ציחך השם ית', אשר אין אמתות לאחדותו
אלא צרכות השגות, ולמה שהיו סתמי התורה
הם אשר התגלו צמות. ליודעים, כי התורה המיוחדת
אלל היודעים היא החכמה, ולאו לכל חכם שישל פנים
לתורתו הראשונה שהיא המשותפת לכל, ר"ל תורת ה'
תמימה, לצלתי יגלה סתמיה וצלתי יחלוק על כונתה,
אשר שמה האמתות המיוחדות צהשגתו נעלמות מן ההמוין,
אמר סוד ה' ליראיו, ר"ל הסודות אשר הם על אמתת
השם ולאו שיוחדו ליראיו וכבר ציחך האלהי ע"ה כי
לאוי ללכת צעקנות תורתיו האלהיות להסתיר מה שהסתירה,
כי אי אפשר לחלוק עליה, כמו שאמר אחד מן האלהיים,
מי שמגלה סוד האלהי ימיתו הטבע האלהי, ר"ל טבע
הנמלכות הקודם קלטו נקטו המאסרו והמנהיגו יחייב זה, כי דולה צסוד הנמלכות ונגלוי הסתמים, יצלב
הסוד

גבעת המורה

הנה כו' ג"ל מעת שזאת אלי וגלית עלי ידי זה כוונתך לצד מקצות הארץ לקרות לפני: לרוב זריותך על
הדריש. (וועגן דיינער געסיקליפטיס אין נאכפערטען): ולמה שראיתי בשיריך מחזק התשוקה לדברים
העיונים. (אונד וויל איך חוים דיינען געדעטען, אין דיר איינע גראטע בעגירדע לו דען שפעקולאטיפען דיינען
בעזערקט האבע). ידוע כי צמי סמיים כולל להכיר איש אשר רוח צו (איינען וואן דער טעניע האט) מוולמו;
האחד הוא, רוח הזריות דרישה אשר איזה חכמה או מלאכת מחשבת, שנית חזק התשוקה לזה; והוא כי כאשר
יתעסקו יחד איש אשר רוח צו וולמו צאיה חכמה או מלאכה, נרגיש זה ההצלל ציניס, צמה שזה האחד
למוד זו החכמה או המלאכה ממי שקדמוהו זה, ולא יוסף עליה, ולא ימשיך ממנה תולדות חדשות (ער וייד
דארויס קיינע נייע פאלגן ליהען), וצלב לא יסנה דנד. ואלס הראשון לא יסתפק צוה, אלל ישתדל להמליץ
אמתיות חדשות, או לפחות להשלים חסדן מי שקדמוהו, צאופן שעם היות שהוא לומד החכמה או המלאכה
מוולמו, הוא עם זה ממליץ צצחיות מה. והנה אפשר שנגיד זה צאדם. מיד צתחלת למודו החכמה או המלאכה
היא, והוא להיות כי ההמלאה (דאז ערפידען)

השוקת גדולה מהשגתו? וכאשר קראת עמי מה שקראת מחכמת התכונה ומה שקדם לך ממה שא"א מבלעדי הצעה להם מן החכמות הלמודיות, הוספתי בך שימחה לטוב שכלך ומהירות ציורך; וראיתי חשוקתך לחכמות הלמודיות עצומה והנחתך להתלמד בהם לדעת מה אחריתך. וכאשר קראת עמי מה שקראת ממלאכת ההגיון, נקשרה תחלתך בך וראיתך ראי לגלות לך סודות ספרי הנבואה, עד שתשיקף מהם על מה שצריך שישקיפו עליו השלמים, והחלתי לרמוז לך ברמזיות, וראיתך מבקש ממני תוספות ביאור ופוצר בלבאר לך דברים מן העניינים האלהיים, ושאיני לך אלו הכוונות אשר בהם כוונת המדברים, ואם הדרכים ההם מופתיים ואם לא? מאי זו מלאכה הם? וראיתך יודע מעט ממנו מאשר למדת מוזלת, ואתה נבוכ, כבר דפקתך חבהלה, ונפשך החשובה תבקש ממך למצוא דברי חפץ; ולא סרתי לדחות מזה ולצוותך לקחת הדברים על הסדר, כוונה ממני שיתאמת לך האמת כדרכי, לא שיפול האמת במקרה, ולא נמנעתי כל ימי התחברך עמי כשהוכר פסוק או דבר מדברי רבותינו שיש בו הערה על ענין זר לבאור לך. וכאשר גזר השם בפרידה ופנית אל אשר פנית, העירוני החבירים ההם אל הסכמה כבר שקטה, ועוררתני

הסוד ויאלץ המסודר. והנה יתחייב מהמסודר ההכרחי. אמנם חשב הדב כי אין מכלל הסתרים, הפשטות הגשמות, ואמר צדק ל"ה מן החלק הראשון, כי ההכרח ההגשמי ראוי שיותפך זה ההמון והסבולות, ואם יוצל המור ההמוני מן המור הסבולות; וזנה דוב ספרו על צדור זה והתחיל צדקיו צדירות אמתת הכלל, כי המון ממנו כולל ההגשמה להמון וכלו אשר העניינים הגשמיים חלק לו או משיגים לו. וכן צתה אשר שלח אל התלמיד השלם החשוב: עורר אל ההקדמה אשר יתן לפלוסופים, כי צה יתבאר מצוקתו, ד"ל מליחות השם ואחרותו, והדמקת הגשמות, וההקדמה אשר יתנה מתנה, היא קדמות העולם, ד"ל הצדיות הנלחיות והטענה תמיד. וזהו אשר כוון אליו צאמרו הכה, ושאיני לך אלו הכוונות אשר למדצרים. ואם הצדדים ההם מופתיים, ואם לאו, מליחות מלאכה הם. יראה לזה כי דליותיהם על חדו העולם חיים נדוקים. גם אין דרך אל צדור השלמה דרושים היקרים צלל ית, אלא מן הפועל המיוחד לו, והיא התנועה תמיד צמתנועע ממנו, וכבר ציאר כי הוא אמנם העיירה על זה החצור מפני ההתחצרות ההם שקדמותו עמו, והוא אמרו העירוני החצורים ההם. והסן אמרו חליכס חיים חקדא. האמתיות, וקולי הדמיונות אל צני אדם ההמון. וסית לכן לדעתו. ואין הכונה צמאמר הזה להציג כולם להמון, ולא למתחילים צעיון ולא ללמד מי שלל עיון רק צחכמת התורה. ולפי שחכמת התורה כוללת כל חכמה, שיתבאר צה מליחות הכל ואחרותו, והדמקת הגשמות וספרי הטבע והאלהות, מכלל מעשה דראשית ומעשה מדכסה. הנה מי שעיין צחכמת התורה כבר יוכל צמאמר הזה להציגו כלו מאליו, צשצול זה פירש מה הנדלה אלאו הנה צחכמת התורה, ואמר ד"ל ת

מה שצדקוהו, ואמר כי ענין המאמר הזה וכל מה שזכרנו
ממנו חכמת המורה על האמת כמו שאמר ית' ואמר דק
עם חכם ונכון הבין הגדול הזה. והלוקוהו פשטי המורה
ומה שילך בדרכו. והוא מה שלא סר היותו מצד מדעתו
או הצניעו זולתו מהמון סכלי המתחכמים, מענייני השמות
ההם ושאלו צמזכרה וזכרה, אם שימשוך אל שכלו האמיתי
ושולין מה שידעו מהשמות ההם אשר אינם אלא דמיונות,
ויחשבו שהוא השליך פניות המורה או שישאל עם מה
שהצניעו מהם או שחשבו להצניע, ולא ימנע עם שכלו
העיוני המסקיף האמת, אך ישליכוהו אחרי גוו, ויטה מאליו
אלה העניינים לאחור ולא לפנים, ויחשבו עם זה וכו',
שמעשה הראשית הוא חכמת העצב, ומעשה המדבבה הוא
חכמת האלילות. וכשהפועל מחוץ יקרא מלאכותי כנגד
שהוא חוץ מן הענין המתפעל אל קצוה נורית האלון,
וכשהפועל

ועוררתני פיריתך לחבר המאמר הזה אשר חברתך
לך ולרומים לך, ואם הם מעט; ושמותי פרקים
מפורדים, וכל מה שיכתב ממנו הוא יגיעך ראשון
ראשון באשר תחיה, ואתה שלום:

אמר שמואל בן יהודה ו' הבין ו'ל, אמר הרב המחבר:
הודיעני דרך זו אלך, כי אליך נשאתי בפשי: אליכם
אישים אקרא וקולי אל בני אדם: הו אונך ופצע דברי
הכספים ולבך תשית לדעתה:

המאמר הזה ענינו הראשון לבאר עניני שמות
באו בספרי הגבואה, מהשמות ההם
שמות

גבעת המורה

פארהער האבע פארהערן (אחסטען) ד"ל שהתחזק עמי עוררה אותי למלאות צקשתך, ואולם כל ימי התחזק עמי
הייתי יכול לעשות זה על ידי הדבור פה אל פה, ולא הייתי צריך לחצר המאמר הזה, אלא פדיתך ממני עוררתני
לחצר כו'.

שמות זאת צדקוהו הכנראה. השם שהצננו המורחצת (חין יינער ערוויטערטען בעדייטונג) כולל שם העלם (מוב-
מטאניפיקאציע) והוא השם המורה על ענין מוצן צענמו מולת יחוסו לזולתו. שם התאחד או המקרה והפעולה.
והוא השם המורה על ענין צלתי מוצן צענמו אצל הוא המוצן מלך היותו הגבולת נושא אחד. (חין זף פערן ער דיח
בעטטיאונג חיינעם מוביקעטעם חיות) והוא אס שיהיה חלק עלם הנושא (חיינע ווענענטליכע בעטטיאונג) או שיהיה
תאחד נמשך צחיו מוגדר עלם הנושא (חיינע ווענענטליכע) או שיהיה מקרה צלתי נמשך צחיו אצל הוא אפשר לצד
צנושא ההוא (חיינע לופעלאנגע בעטטיאונג). והמשל צוה: גדר האדם הוא חי מדבר. וכאשר נאמר האדם הוא חי,
האדם הוא מדבר, או אדם חי, אדם מד

זו, נקרא מעשה מרובה. כי הסוס הפלה לרובץ ואין הרובץ הספיד מפל לקוס. ודע כי העניינים הטבעיים ב"כ, אי אפשר לבלותם צלמד קצת התחלופות על מה שהם צדודים. וכבר ידעת אמרם ז"ל, ולא צמעה דלאשת דשנים. ציור צכאן כי דאשת יורה לומר התחלפה וכן ספור מעשה דלאשת יורה זו ציור קצת התחלפות שהן החומר והאורה וההעדד, והם ג"כ סודות מסודות החכמה האלהית, כי חכמת הטבע והאלהות כד ישתתפו על חקירות ההתחלפות הטבעיות, אלא שחכמת הטבע תחקור צהן מלך שהן התחלפות טבעי, וחכמת האלהות שהן התחלפות למלא ותשלים מהותם. ויש מי שלא יגיע למדרגה, שיאמר חסדו זה כדק, שהוא מעלת הנצחיה ד"ל הדיוקן שכל הפועל. אצל צגשם טהורוך והוא המופת, ובכללו העיון, אצל ינין ויעלם כאלו הוא להט החדר המתהפכת, שהוא צעל לטוים והארה, אצל מתהפך, לכן אמר וישכן את הכרוזים ואת הלהט החדר המתהפכת לשמור דרך עץ החיים. כי צמחצם ושכל יקח מעץ החיים גם ישלח ידו אם יזכה, אלא שאין ההלצה עומדת תמיד לקצת ההוליה המתהפך

להמון, ולא למתחילים בעיון ולא ללמד מי שלא יעין רק בחכמת התורה ד"ל תלמודה. כי ענין המאמר הזה כלו וכל מה שהוא ממונו הוא חכמת התורה על האמת. אבל כוונת המאמר הזה להעיר איש בעל דת שהורגלה בנפשו ועלתה בהאמונתו אמיתת תורתו ויהיה שלם בדתו ובמדותיו ועיין בחכמת הפילוסופים וידע ענייניהם ומשכו השכל האנושי להשכינו במשכו. והציקוהו פשטו התורה ומה שלא סר היותו מבין מדרתו או הבינהו וזולתו מענייני השמות ההם המשתתפי או המושאלים או המסופקים, ונשאר במבוכה ובהלצה אם שימושך אחרי שכלו וישליך מה שידעו מהשמות ההם ויהשוב שהוא השליך פינה התורה, או שישאר עם מה שהבינו מהם ולא ימושך אחר שכלו, אך ישליכהו

גבעת המורה

מסופק, כי אם נקח השגת האורה המכרת צצחית המשיג, יהיה זה השם מוסכם אל האורה המושגת צחוש, מפני שהמשיג מדרגה האורה המושגת צדמיונו, מושגת צחוש. ד"ל שהוא מדרגה סבת התחדשות האורה לא צעמו אצל דצדד נמלא חוזה לו. ואולם אם נקח ההשגה כפי מה שהיא צעלמה צצחית המושג, אי יהיה זה השם מסופק, אם כוונת אליהו צזה על האורה הקדמית לו צעת ההלום מושגת צחוש, ויהיה זה השם מוסכם אל האורה המושגת צחוש, או כוונתו על האורה המכרת לפי צצחיתו צה צעת הקילו, ויהיה כפי זה שם תמונה מתוקף אל האורה המושגת צחוש, והאורה הדמיונית. וכן צכל כיוצא צזה. ולא ללמד מי שלא יעין רק צחכמת התורה ד"ל תלמודה וכו'. ד"ל שאין כוונתו ללמד מי שלא ישים השתדלותו וזולת לידעת חקי ומשפטי התורה מוולת ידיעת עלותיהם ד"ל צתלמוד התורה לצד (דיו וויסמענטאשט דער געזעטלע) כי ענין המאמר כו' הוא חכמת התורה על האמת (דיו וויסמענטאשט דער געזעטלע) וזה עס היות שאמר שאין כוונתו ללמד מי שלא יעין רק צחכמת התורה, אי אפשר שתהיה דעתו צזה על חכמת התורה צהצנה המוגצלת להיות ע

האמת הפך ללשון ובעבור זה כמנון כל חכם יודע על דרך מופת אלהי, יודע הנמצא, כמנה נמצא, ולונו ככנע לדת, אך לא ככמה הכמנות ללשון; אצל צל אמת, ללמד דבר מזה הענין לא ידבר כי אם צמחים וחידות, ועני יוצנו כפי טבע המין. כי אלו החכמים והיודעים נמשכים אחר הענין הזה דרך אלהי, כמו שמושכים הענינים הטבעיים. כי הדלוק האלהי גור סדר המליחות והתמדתו הענינים הטבעיים והלחות והמלוות, ומה שמצינו אל תקון הקצון, כלם נתנו מרועה אחד.

הלא תראה כי הסם ית' כשלם לתתנו שלמים ולתקן עניני המונינו צדדתינו המעשיית, אשר היא התכלית המנוון צדד, צעם אשר לא יתכן אלא אחר דעות שכליות, התחלתם הסגנו ית' כפי יכולתנו צדד

סד

ושליכתו אחרי גוו ויטה מעליו, ויראה עם זה שהוא הביא עליו הפסד ונזק בתורתו, וישאר עם המחשבות החם הדמיוניות, והוא מפניהם בפקד וכבוד ולא יסור מהיות בכאב לב ומבוכה גדולה. ובכלל המאמר הזה כוונה שני, והוא ביאור משלים סתומים מאד שבאו בספרי הנביאים ולא פורש שהם מושל, אבל יראה לסכל ולנבאל שהם כפשוטיהם ואין תוך בהם. וכשיהבונן בהם היודע בהם באמת ויקחם על פשוטיהם תתחדש לו גם כן מבוכה גדולה. וכשנבאר לו המשל ההוא או נעדר על היותו משל, ימלט וינצל מן המבוכה ההיא; ולזה נקרא המאמר הזה מורה הנבוכים. ואינו אומר כי המאמר הזה דוחה לכל ספק למי שיבינהו; אבל יבקש ממני המושכל ולא יחל שאני כשאכזר ענין מן הענינים שאשלימו, או כשאתחיל לבאר ענין משל מן המשלים שאשלים כל מה שנאמר במשל ההוא; זה אי אפשר למשכיל לעשותו בלשונו למי שמדבר עמו פנים בפנים, כל שכן שיחברו בספר שלא ישוב מטרה לכל סכל (יחשב שהוא חכם) יורה חצי סכלותו נדון. וכבר בארנו בחבורינו התלמודיים כללים מזה הענין והעידונו על ענינים רבים, וזכרנו בהם שמעשה בראשית הוא חכמת הטבע, ומעשה מרכבה הוא חכמת האלהות: ובארנו אמרם ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן. היה חכם ומבין מדעתו מוסרים לו ראשי פרקים, אם כן לא תבקש ממני הנה וזאת ראשי פרקים. ואפי' הראשים החם אינם במאמר הזה מסודרים ולא זה אחר זה אבל מפוזרים ומעורבים בענינים אחרים ממה שנבקש לבארו; כי כוונתי שיהיו האמתיות מושקות ממנו ואחר יעלמו עד שלא תחלוק על הכוונה האלהית (אשר אין ראוי לחלוק עליה) אשר שמה האמתיות המיוחדות בהשגתו, נעלמות מהמון העם, אמר סוד ה' ליראיו. ודע כי הענינים הטבעיים גם כן אין ראוי לגלותם בלמד קצת התחלותיהם כפי מה שהם עליו בביאור. וכבר ידעת אמרם ו"ל ולא במעשה בראשית בשנים. ואילו באר שום אדם הענינים החם כלם בספר יהיה כאלו דרשם לאלפים מבני אדם; ולזה הביאו הענינים החם גם כן בספרי הנבואה במשלים ודברו בהם ד"ל בחידות ומושלים להמשך אחר דרך ספרי הקדש בעבור שהם ענינים ביניהם ובין החכמה האלהית קודמה גדולה והם ג"כ סודות מסודות החכמה האלהית

ולא

גבעת המורה

האדם המזכר צמזכר וצלה גדולה, אם שימשך אחד שכלו לצד, וישליך מה שידעו מהסמות ההם, להיותו צלתי משיג להם כוונה מסכמת אל השכל, ויחשבו צד שהוא השליך פנות התורה, או שיסאר עם מה שהצינו מהם, עם היות זה מתנגד אל השכל. ויראה עם זה גם כן שהוא הציג עליו הפסד ונזק צדדתי, להיות עקר מונח אצלו סדרת האמתיות והשכל מרועה אחד נתנו, ולזה לדיך שיהיו מסכמים צתכלית. ודע כי הענינים הטבעיים גם כן כו'. צעבור שהם ענינים ציניהם וצין החכמה האלהית קודמה גדולה כו': ראיתי לצד צללן גדר הסכמות החכמות וערכם זו אל זו. דע כי לדות השכל (דיח פארשען דעם פערסטמנדעם) הם התחלות סכמת הטבע, מה

שאלך

הר סיני, וצפרט צדאשית הדצרות, אשר לא יתכן זה
אלא חכמה האלפית, ולא תביע החכמה האלפית אלא
אחד חכמת הטבע, כי חכמת הטבע פתוחה לזה הצדקה,
ולכן גם פתוחה ספרות ית' צמעה צדאשית שהיא חכמת
הטבע. כד העידוך על היות אלו הענינים סתומים,
אמרו לפיכך סתם לך הכתוב צדאשית צדא אלפים, ואם
היה נראה צו מה שיצוהו הכער צצית צצו, כמו מה
שיצוהו הדדשן העני. לא היה אומר סתם לך הכתוב:
מה מאד הפליג לדקדק.

אמנם

גבעת המורה

ולא תחשוב שהסודות העצומות ההם ידועות עד
תכליתם ואחריתם לאחר מומנו; לא כן, אבל פעם יוצץ
לנו האמת עד שנחשבהוים ואחר כן יעלימוהו הטבעים
והמנהגים עד שנשוב לביל חשוך קרוב למה שהיינו
תחלה, ונחיה כמו שיברק עליו הברק פעם אחר פעם
והוא לביל חזק החשך. והנה יש מומנו מי שיברק לו
הברק.

שאלה הטבע, האלפית, אל צנחנות מתחלפות. כי חכמת הטבע תחקור אחד קשור הדברים המלאים צפעל
ציהם המושל והנשוא, הסבה והמסובב וכיוצא זה. מפני כי כל זמן שלא ישיג השכל קשור הדברים צצורה הבינונית
(דיח פערקטיפפון דער דיקע דורך חיינע אָקטיב פֿאָרן) אי אפשר שיספוט על היות הדברים מלאים צפעל,
מפני היות קשור הדברים צצורה דמיונית לצד צלתי מוגבל צעלמו ולזה הוא מקריי לצד, ולזה איננו נמלא צפעל
חזן לעלם המשיג, אל קשור הדברים צצורה סכלית הוא מוגבל ציהם אל הדברים המוכרים. כי פעולת הדמיון
הוא קצון דצוי המושגות צומן וצמקום. ר"ל כי הדמיון אי אפשר שיקצן מושגות דצות צהסבה אחת חס לא על ידי
ליור האחד מהם קודם והאחר מאוחר צומן, אל הוא צלתי מוגבל איזה מהדברים הקודם, ואיזה מהם המאוחר
צומן. ואולם השכל שופט היות האחד מהדברים הקודם, והאחר הכמשך אחריו צומן תמיד. ועל ידי זה נדע
צצדור היות הקשור המוכר נמלא צפעל (מאד היותו מוגבל מצצת המושג) חזן לעלם המשיג. והמשל צזה כאשר
ישיג המושל או הדמיון האם ואחריו צומן חוס האצן. אי אפשר שנדע חס האם והאצן החס נמלאים צפעל חזן לעלם
המשיג, או שהם נמלאים צדמיונו לצד. ואולם כאשר יספוט השכל על היות האם מחמת חס האצן (היות האם
סצת חוס האצן) ר"ל שצבכה שחקדם מליחות האם, ותמשך אחריה מליחות חוס האצן, אל לא צביפוך, אי
נדע צצדור היות הדברים המוכרים נמלאים צפעל. מאד היות זה הקשור הצלתי מוגבל מאד המשיג, מוגבל מאד
המושג חזן לעלם המשיג. והנה חכמת הטבע תחקור אחד קשור הסבה צכל הדברים המלאים צפעל, ולזה היא
חכמת השמוש צצורות הבינוניות המוכרות (דיח וויסענשאפטען דער חווענדונג דיוער אָקטיב פֿאָרשען): ואולם חכמת
מה שאלה הטבע, איננה חכמת השמוש צצורות הבינוניות המוכרות צצדורים מיוחדים נמלאים צפעל, אל היא חכמת
תנאי השמוש המוכר צכלל (דיח וויסענשאפט פֿאָן דען בעדיגונגען דיועם געברויכעם חוץ אָלגעמיינען). זה
המשפט האם מחמת (סצת חוס) האצן על דרך משל, הוא חכמת הטבע, מפני היותו מוגבל השמוש צצורה הבינונית
(צורת הסבה) על ידי הדברים המיוחדים המוכרים (האם והאצן). ואולם זה המשפט, הסבה לדיך שפקדים אל
המסובב צומן, הוא מחכמת מה שאלה הטבע, מפני היותו מוגבל תנאי השמוש צצורת הסבה על ידי הקדומה
והאחר צומן, ולזה אין נושא המשפט צצורים מיוחדים (האם והאצן) אל כל מה שימלא לו סדר מוגבל צענין
הקדומה והאחר צומן. אמנם חכמת האלפית לא תחקור אחד השמוש צצורות הבינוניות המוכרות, ולא צתנאי
השמוש המוכר, אל תשים הטרות המוכרות צעלמם כשואי ההסבה (יח וואס דייע פֿאָרשען זעלבסט לו אָביעקטען
דער ערקענטניס) ותחקור אחד משיגין (אונד אונטערזשט אייהרע אָטריבוטע) מוצא מה היות לשלם החכמות
המוכרות נושא אחד צעלמו, ר"ל הטרות הסכליות או הבינוניות, אל צנחנות מתחלפות (אין פֿערשידענען בעטראכט)
להיות הטרות המוכרות צחכמת האלפית, עצמים נמלאים צפעל, וצחכמת מה שאלה הטבע הם לצד צורות לעצמים
נמלאים צפעל צכלל. ואולם צחכמת הטבע הם צורות לעצמים נמלאים צפעל ציחוך, וצזה נצאלרו דצרי דצו צ"ל.
ואחר כן יעלימוהו הטבעים והמנהגים כו. (דיח עטאפערשאפטען אונד לעבענשאפטען): והנה יש ממנו כו.

צמעה

מורה נבוכים

הברק פעם אחר פעם במעט הפרש ביניהם עד כאלו הוא באור תדיר לא יסור וישוב הלילה אצלו כעם; וזאת היא מדרגת גדול הנביאים אשר נאמר לו: ואתה פה עומד עמדי, ונאמר בו: כי קרן עור פניו. ויש מי שיחזי' לו בין ברק ובדק הפרש רב והוא מדרגת רוב הנביאים, ומהם מי שיבריק לו פעם אחת בלילו כלו והוא מדרגת מי שנאמר בהם ויתנבאו ולא יספו. ומהם מי שיחזיה בין בריקה לבריקה הפרשים רבים או מעטים. ויש מי שלא יגיע למדרגת שיאור השכו' בו בברק, אבל בגשם טהוב יך, או כיצא בו מן האבנים וזולתם אשר יאירו במחשכי הלילה. ואפילו האור ההוא הקטן אשר יודיה עליו ג"כ אינו תדיר, אבל יציץ ויעלם כאלו הוא להט החרב המתהפכת, וכפי אילו העניינים יתחלפו מדרגות השלמים. אמנם אשר לא ראו אור כלל אפילו יום אחד אבל הם בלילה ינששו והם אשר נאמר בהם, לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו, ונעלם מהם האמת כולו עם חזק הראותו כמו שנאמר בהם. ועתה לא ראו אור בהיר. הוא בשחוקים; והם המון העם אין מבוא לזכרם הנה בזה המאמר: ודע כי כשיצאה אחד מן השלמים כפי מדרגת שלמותו, לזכור דבר ממה שהבין מאלו הסודות אם בפיו או בקלמוסו, לא יוכל לבאר אפילו מעט השיעור אשר השיגוהו באור שלם כסדר, כמו שיעשה בשאר החכמות שלימודם מפורסם; אבל ישיגוהו בלמדו לזולתו מה שמצאחו בלמודו לעצמו, ור"ל מהיות הענין מתראה מציץ ואחר יתעלם, כאילו טבע הענין הזה הרב ממנו והמעט כן הוא. ובעבור זה כשכוון כל חכם גדול אלהי רבני בעל אמת ללמד דבר מזה הענין לא ידבר בו כי אם במשלים וחידות, ותרבו המשלים ושמוס מתחלפים במין ואף בסוג, ושמו ברובם הענין המכוון להבינו בראש המושל או באמצעתו או בסופו, כשלא ימצא מושל שזה לענין המכוון מראשו ועד סופו. והושם הענין אשר יכוון ללמדו למי שילמדוהו ואם הוא ענין אחד בעצמו מפורד במשלים מרוחקים. ויותר עמוק מזה היות המשל האחד בעצמו משל לענינים רבים. ויורה ראש המשל ענין אחד. וישנה אחריתו ענין אחר. ופעם יהיה כלו משל לשני ענינים קרובים במין החכמה ההיא, עד שמי שיצאה ללמד בלתי המשל וחידות, יבא ברבדיו מן העומק וההעברה, מה שיעמוד במקום ההמשל ותרבו בחידות. כאלו החכמים וחידותם נמשכים אחר הענין הזה ברצון האלהי, כמו שימשכום עניניהם הטבעיים. הלא תראה כי השם ית' כשרצה להשלימנו ולתקן עניני המונינו בתורתו המעשיות אשר לא יתכן זה אלא אחד דיעות שכליות, תחילתם השגתו יתברך כפי יכולתנו אשר לא יתכן אלא בחכמת האלהות. ולא תגיע החכמה האלהית ההיא אלא אחר חכמת הטבע; כי חכמת הטבע מצריגת לחכמת האלהות, וקודמת לה בזמן הלמוד כמו שהתבאר למי שיעין בזה. ולזה שם פתיחת ספרו ית' במעשה בראשית אשר הוא חכמת הטבע כמו שבארנו. ולעוצם הענין ויקרתו וחזרת יכולתנו קצרה מהשיג עוצם הענינים כפי מה שהם, הגיד לנו הענינים העמוקים ההם אשר הביא הכרת החכמה האלהית. להגיד לנו במשלים וחידות וברברים סתומים מאד כמו שארז"ל, להגיד כה מעשה בראשית לבשר ודם אי אפשר לפיכך סתם לך הכתוב בראשית ברא אלהים וכו'. וכבר העירך על היות אלו הענינים הנזכרים סודות סתומות. וכבר ידעת מאמר שלמה: רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו. ושם הדברים יבאר זה בשמות

גבעת המורה

צמעת הפרש כו' הפרש דכ כו'. הפרשים דכס או מעטים מתחלה אמר הכז ז"ל שאפשר שיהיה הפרש צנ צדק וצדק עם היותו ממין אחד מעט או דכ צנחינת זמן התמדתו, ואחר כך אמר שאפשר שיהיו הפרשים הנזכרים צנצנ אסד צעלמו מחזיקים דכס או מעטים: עד שמי שירצה ללמד צלתי המשל וחידות יצא דצדדיו מן העומק וההעברה

בשמות המשתתפים בעבור שינונם ההמון על ענין בשיעור הבנתם וחולשת ציורם, ויקחם השלם שכבר ידע על ענין אחר. וכבר יעדנו בפירוש המשנה שאנחנו נבאר עניינים זרים בספר הנבואה וספר החשואה והוא ספר יעדנו שנבאר בו ספיקות הדרשות כולם אשר הנראה מהם מרוחק מאד מן האמת ויצא מדרך המושכל והם כולם משלים. וכאשר החילותי זה שנים רבים בספרים ההם וחברתי מהם מעט, לא ישר בעינינו מה שנכנסנו בבארנו על הדרך ההוא; מפני שראינו שאם נעמד על החמשל וההעלם למה שצריך העלמתו לא נהיה ויצאים מן הדרך הראשון ונחי מחלפים איש באיש ממון אחר. ואם נבאר מה שצריך לבאר ייחיה זה השתדלותינו בלתי נאות בהמון העם. ואנחנו אמנם השתדלנו לבאר ענייני הדרשות וגלמי הנבואה להמון. וראינו עוד שהדרשות ההם אם יענין בהם סכל מהמון הרבנים לא יקשה עליו קוהם מאומה. כי לא ירחיק הסכל הנמהר העומם מן ידיעת טבע המציאות הנמונעת. ואם יענין בהם שלם חשוב לא ימלט מאחד משני דברים. אם יקשה כמשמעם ויחשוב דע באומד ויחשבו לסכל ואין בזה סתירה ליסודי האמונה. או ישיש להם תוך, וכבר נצל, ויחשוב טוב על האומר, יתבאר לו התוך שבמאמר ההוא או לא יתבאר. ואמנם ענין הנבואה ובארנו מעלותיה ופירוש משלי ספריה יתבאר בזה המאמר בדרך אחד מן הביאור. ומפני אלו העניינים הנחתי מחבר שני הספרים ההם כפי מה שהיו, והספיק לי מזכרון יסודות האמונה וכללי האמיתות בקיצור ודמוים קרובים לבאר עם מה שזכרתי בחבור הגדול משנה תורה; אבל המאמר הזה דברי בו עם מן שנתפלסף, כמו שזכרתי, וידע הנכונות אמתיות, והוא מאמץ לדברים התוריים, נבדק בעניניהם אשר ערבבוהו בהם השמות המסופקים והמושאלים. ונחת נביא פרקים בזה המאמר שלא יהיה בהם זכרון שם משתתף, אבל יהיה הפרק הצעה לזולתו. או יהיה הפרק ההוא מעורר על ענין מעניני שם משתתף, איני רוצה לגלות זכרון השם ההוא במקום ההוא. או יהיה הפרק ההוא מפרש משל מהמשלים או מעורר על ענין אחר שהוא מושל. או יהיה הפרק כולל עניינים זרים שמואמינים בהם הפך האמת מפני שיתוף השמות; או מפני שאת המשל במקום הנמשל, או שאת הנמשל במקום המשל, ואחר שזכרתי המשלים נקדים הקדמה, והיא זאת:

דע כי מפתח הבנת כל מה שאמרוהו הנביאים ז"ל וידיעת אמתותו, הוא הבנת המשלים וענייניהם ופירוש מלותיהם, כבר ידעת אמרו: וביד הנביאים אדמה, וידעת אמרו: חוד חידה ומשול משל, וידעת כי מרוב עשות הנביאים המשלים אמר הנביא: הנה אומרים הלא ממשיל משלים הוא. וכבר ידעת מה שפתח בו שלמה: להבין משל ומלוצה דברי חכמים וחידותם. ואמרנו במדרש: למה היו דברי תורה דומים עד שלא עמד שלמה, לבאר שהיו דומים עמוקים וצוננים ולא היה אדם יכול לשותת מהן; מה עשה פקח אחד, ספק חבל בחבל ומשיחה במשיחה ודלה ושתה. כך היה שלמה יורד ממשל למשל, ומדבר לדבר עד שעמד על בוריה של תורה, זהו דברם. ואינו רואה שאחד משלימי הדיעות יחשוב כי דברי תורה הרמזו אליהם הנה אשר הערים בהבנתם בהבין ענייני המשלים, הם מושפטי עשיית סוכה ולולב ודין ארבעה שומרים וכל הדומה להם; אבל המונח היה הבנת העמוקות והסתומות בלא ספק. ושם נאמר, רבנן אמרי זה שמאבד סלע או מרגלית בתוך ביתו עד שהוא מדליק פתילה בכאיסר מוצא את המרגלית; כך המשל הזה אינו כלום, וע"י המשל אהה רואה את דברי תורה זה הוא דברם ג"כ. והתבונן באורם ז"ל, כי תוכות דברי תורה הם המרגליות

גבעת המורה

כו. (דוקמהייט אונד מואייגענטליכקייט דעם חוסימדרוקס): ספר הסטואס: נקרא כן צעזור סזו הסתדל סזז

אמנם דמיון המין הראשון ממסלי הנבואה, אמרו והנה סלם, יורה על השתלשלות המציאות וסדר

המרגליות, ופשוטו של כל משל אינו כלום. ודמותו הסתר העניין הנמשל בפשוטו של משל, כמי שנפלה לו מרגלית בביתו והוא בבית אפל בלום, ויש בו כלים

רבים והנה המרגלית בבית אפל אלא שהוא לא יראה ולא ידע בה וכאילו יצאת מדרשותו, כי נמנעה ממנו התעלתה עד שידליק הנר, כמו שזכר אשר דומה לו הפנת עניין המשל. אמר החכם: תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו. ושמע באור הענין הזה אשר זכרו כי משכיות הם הגופות המפותחים בפתוחים משובכים ר"ל אשר בהם מקומות פתוחים דקי הענינים מאד כמעשה הצורפים. ונקראו כן מפני שיעבור בהם הראות, ותרנום וישקף ואיסתכי. ואמר כי משל תפוח זהב בשבכת כסף דקת הנקבים מאד הוא הדבר הדבור אל אופניו. וראה מה נפלא זה המשל בתאר המשל המתוקן, וזה שהוא אומר שהדבר שהוא בעל שני פנים ר"ל שיש לו נגלה ונסתר צריך שיהיה נגלה טוב ככסף וצריך שיהיה תוכו טוב מנגלהו עד שיהיה תוכו בערך אל גילויי כותב אצל הכסף וצריך שיהיה בגילויי מה שיוזר המתבונן על מה שבתוכו כמו זה התפוח של זהב אשר כסוהו בשבכת כסף דקת העינים מאד. וכשיראה מרחוק או מבלתי התבוננות ישוב הרואה בו שהוא תפוח של כסף. וכשיסתכל איש חל' הראות השתכלות טובה יתבאר לו מה שבתוכו וידע שהוא זהב. וכן הם משלי הנביאים ע"ה, נגלהם חכמה מועילה בדברים רבים. מכללם תיקון ענייני הקבוצים האנושיים כמו שיראה מוגלויי משליהם, ומה שידמה להם מן הדברים. ותוכם חכמה מועלת בהאמנת האמת על אמתיתם. ודע כי משלי הנבואה יש בהם שתי דרכים, מהם משלים, שכל מלה שבמשל ההוא יש בה ענין. ומהם מה שיהיה כל המשל מוגיד על כל העניין ההוא הנמשל, ויבאו במשל ההוא דברים רבים מאד אין כל מלה מהם מוספת ענין בענין ההוא הנמשל, אבל הם ליפות המשל וסדר הדברים בו, או להפליג בהסתיר העניין הנמשל, וימשכו הדברים כפי כל מה שראוי בגלויי של המשל ההוא, והבן זה מאד:

אמנם דמיון המין הראשון מן משלי הנבואה אמרו: והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. כי אמרו

גבעת המורה

ז"ל להראות השולחנות התורה ומאמרי רז"ל עם השכל האנושי: והנה סלם מוצב ארצה כו'. צלול המשל המכר לפי דעתי הוא זה: השכל האנושי אפשר שישתמש בשני דרכים מתנגדים זה לזה: והוא אם שיעלה מהמיוחד אל הכולל, או שידר מהכולל אל המיוחד, הדרך הראשון הוא דרך ההפשטה (דער וועג דער אבסטראקציען), והדרך השני הוא דרך ההבצלה (דער וועג דעם בעסטאנדהעטען). והשכל אפשר שישיג לאסוף ליור משלם כלל הצוית מערך מונח צין הכללות (אין רעכט וויקאליטעט דרייאקע פאן בעסטאנדהעטען פערדעלטניס לויטען דען קאטעטען) ואחר כך יפשיט אותו מהערך המונח המכר ר"ל שילייד אותו צלתי מוגבל צצחית הערך המכר, ועל ידי זה יגיע לליור כולל מהראשון ר"ל לליור משולם כלל הצוית, אחר כך יפשיט גם כן הבצלת הצוית המכר, ועל ידי זה יגיע לליור כולל ר"ל לליור המשולם ככלל. אחר כך יפשיט גם כן הבצלת שלשת הכללות, ועל ידי זה יגיע לליור כולל ר"ל לליור התמונה ככלל, וכן תמיד. או שיהיה הענין צהיפוך ר"ל שמתחילה ישיג השכל אפשרות ליור התמונה ככלל (דיח וועגליקייט דעם בעגריפם חיינער פאָר אַיבערהויפט) אחר כך יבציל הליור המכר שלשת הכללות ועל ידי זה יגיע לליור מיוחד מן הראשון, ר"ל לליור המשלם, אחר כך יבציל גם כן המשלם צוית הכללת, ועל ידי זה יגיע לליור מיוחד. ר"ל לליור משלם כלל הצוית, אחר כך יבציל המשלם הכלל הצוית גם כן צצחית ערך הכללות ויגיע על ידי זה לליור יותד מיוחד וכן תמיד. ואולם הוא מצאד כי להיות שכל האנושי מוגבל צהשגתו, הנה לזה אי אפשר שיגיע צהפשטתו או צהבצלתו לצלתי צעל תכלית, אצל צשניהם צהכרח שיעמוד על צצולו ושיגיע

ואמר סולם יורה על ענין אחד, ואמר מוצב ארצה יורה על ענין שני, ואמר וראשו מגיע השמימה יורה על ענין שלישי, ואמר והנה מלאכי אלהים יורה על ענין רביעי, ואמר עולים יורה על ענין חמישי, ואמר יורדים יורה על ענין ששי, ואמר והנה ה' נצב עליו יורה על ענין שביעי, הנה כל מלה שבאה בזה המשל היא לענין מוסף בכלל הנמשל. ואמנם דמיון המין ה' ממשלי הנבואה, אמרו: כי בחלון ביתי בעד אשנבי נשקפתי וארא בפתאים אבינה בבנים גער הסר לב עובר בשוק אצל פינה ודרך ביתה יצער בנשף שית זונה ונצורת לב הומיה היא וסודרת וגו' פעם בחוץ פעם ברחובות והחזיקה בו וגו' וזכי שלמים עלי וגו' על כן יצאתי לקראתך וגו' מרובים רברתי נפתי משכבי לכה נרוה דודים וגו' כי אין האיש בביתו וגו' צדור הכסף וגו' הטרו ברוב לקחה וגו'. והעולה בידנו מזה הכלל היא האזהרה מהמשך אחר התאוות הגופניות, והנאותיהם, ודמה החומר אשר הוא סבת אלו התאוות הגשמיות כולם באשה זונה והיא אשת איש גם כן. ועל זה המשל בנה ספרו כלו. והנה אבאר בפרקים מזה המאמר חכמות בדמות החומר באשת איש זונה, ונבאר איך חתם ספרו זה בשבתי האשה כשלא תונה, אבל מספקת לה בתקון ביתה וענין בעלה. וכל אלה המונעים

בערב יום באישן לילה ואפילה וחתה אשה לקראתו שית זונה ונצורת לב הומיה היא וסודרת וגו' פעם בחוץ פעם ברחובות והחזיקה בו וגו' וזכי שלמים עלי וגו' על כן יצאתי לקראתך וגו' מרובים רברתי נפתי משכבי לכה נרוה דודים וגו' כי אין האיש בביתו וגו' צדור הכסף וגו' הטרו ברוב לקחה וגו'. והעולה בידנו מזה הכלל היא האזהרה מהמשך אחר התאוות הגופניות, והנאותיהם, ודמה החומר אשר הוא סבת אלו התאוות הגשמיות כולם באשה זונה והיא אשת איש גם כן. ועל זה המשל בנה ספרו כלו. והנה אבאר בפרקים מזה המאמר חכמות בדמות החומר באשת איש זונה, ונבאר איך חתם ספרו זה בשבתי האשה כשלא תונה, אבל מספקת לה בתקון ביתה וענין בעלה. וכל אלה המונעים

גבעת המורה

ושיגיע זהכנה דהפסעו אל ליור אחד פסוט צערנו צלופן שאי אפשר שיגיע אל יותר פסוט ממנו, וכמו כן יגיע דהבצלנו אל ליור אחד המיוחד בתכלית צנחיתו (ואיננו אדן דעטערמינאטוס) צלופן שאי אפשר שיגיע ליותר מיוחד ממנו. עם היות השכל הכללי מעביר תכלית מעביר צנחית * והנה סלם המוכר צנחן מורה לפי דעתי על קשור האמיתיות (דאו לנאחאנענהענגען דער וואהרהייטען) אם צנחית הליודים המוכרים צנחנס, כי אי אפשר שנגיע אל הכולל כי אם על ידי המיוחד, וכמו כן דהיפוך * ואם צנחית משיגיהם (אין בעטרעכט אייהרער אטריביוט) כי משיג הכולל זהכנה שיהיה גם כן משיג המיוחד, ומשיג המיוחד הוא אפשרי לפחות צכולל * והמשל צה משיג המשלם צכלל הוא היות קצון שלם זוויתיו שזה לשתי נצרות, והוא זהכנה גם כן משיג המשלם המיוחד כגון משלם נצח הזווית על דרך משל * וכן משיג המשלם נצח הזווית שהוא היות מקצוע האלכסון (דאו קוואדראט דער היפטטעמוי) שזה לקצון מרצועי שתי הנלעות הוא לפחות אפשר צמשלם צכלל, כי אם היה צלתי אפשר צמשלם צכלל היה גם כן צלתי אפשר צמשלם נצח הזווית * וכן צכלל ביולא צזה * ולזה יהיה הסלם המוכר דומה לקשור האמיתיות: מוצב אלזה דומה לענין שני * ר"ל שהסלם המוכר הוא מוצב מהלך האחד על ידי ההשגות החושיות המיוחדות תכלית, צלופן שאין שם מדרגה למטה מהן: וראשו מגיע השמימה מורה על ענין שלישי * ר"ל היות הסלם המוכר מוצב מהלך השני על ידי ליודים כוללים בתכלית (צנחית השגתו) צלופן שאי אפשר שנגיע ליותר כוללים מהם * מלאכי אלהים מורה על ענין רביעי * ר"ל עצמים משכילים המשתמשים צסלם המוכר * עולים מורה על ענין חמישי * ר"ל דרך ההפסעה שזה הם עולים תמיד מהמיוחד אל הכולל, יורדים מורה על ענין ששי * ר"ל דרך ההצלה * שזה הם יורדים תמיד מהכולל אל המיוחד: והנה ה' נצב עליו מורה על ענין שביעי * ר"ל כי השכל המוצב זהכנה שיגיע צאחוכה לליור שכל צלתי צעל תכלית, על ידי הפסע ליור ההצלה מעצמו, וכמו שיתצטרך עוד צמקום הנאות לו * ודמה החומר כו' * והוא גם כן אשת איש * ר"ל כי החומר הוא מתחלת הצליה

מצאנו: כי חומר האדם הקרוי, הוא חומר של
כאשר האדם שהם חומרי הקרוי, כ"ס המתדמה
המקום צעלם וזכר והליחות. כל שכן הדחוק שהם
היסודות, כ"ס אשר זכה שהוא החומר הראשון והשם
מקור

המונעים אשר ימנעו את האדם משלימותו האחרון,
וכל חסרון שיגיע לאדם וכל מרי, אמנם ישנוהו מצד
החומר שלו לבד כמו שאבאר בזה המאמר. וזה הכלל
הוא המובן מכל זה המשל ר"ל שלא יהיה האדם

נמשך אחד בהמיותו לבד, ד"ל החומר שלו כי חומר האדם הקרוב הוא חומר שאר בעלי חיים הקרוב.
ואחר שבארתו לך זה וגלית לך סוד זה המשל לא תקוה למצוא כל ענייני המשל בנמשל כשתאמר מה
תחת אמרו זכאי שלמים עלי וגו' ? ואי זה ענין יורה אמרנו מורבים דברתי ערשי ? ואי זה ענין חוסף בזה
הכלל אמרו כי אין האיש בביתו ? וכן שאר מה שבא בזה הפרשה. כי זה כולו המשך הדברים כפי פשוטו
של משל. כי אלו העניינים אשר זכר הם מן עניני הוונים. וכן אלו הדברים וכיוצא בהם הם מן דברי הוונים
קצתם לקצתם, והבן זה ממנו מאוד כי הוא שורש גדול ועצום במה שארצה לבארו. וכשתמצא בפרק מפרקי
זה המאמר שבארתו ענין משל מן המשלים, והעירותיך על כלל הנמשל מה הוא, לא תבקש כל חלקי
העניינים אשר באו במשל ההוא ותמצא שתמצא להם דבר נאות בדבר הנמשל. כי זה יוציאך לאחד משני
עניינים. או שיטך מן הענין המכוון במשל. או יטריחך לפרש עניינים אין פירוש להם ולא הושמו בו לפרשם.
ותגיע מוצאת ההטרה לבנו זאת ההזיה העצומה אשר יחזו בה ויתברו בה רוב כתות העולם בזמננו, זה, להיות
כל אחת מהם רוצה שימצא עניינים למאמרים לא כוון בהם אומרים דבר ממה שירצוהו, אבל תהיה לעולם
כוונתך ברוב המשלים ידיעת הכלל, שידיעתו היא המכוונת, ויספיק לך בקצת הדברים שתבין מרבי כי הענין
תפלוני משל נאם לא אבאר דבר יותר, שאתה כשתדע שהוא משל, יתבאר לך מיד לאי זה דבר הוא משל.
וידי אמרי שהוא משל כמי שהסיר הדבר המבדיל בין הראות והנראה.

צוואת זה המאמר. כשתרצה להעלות בידך כל מה שכללו פרקי זה המאמר עד שלא יחסר לך ממנו דבר,
חשיב פרקי זה על זה, ולא תהי' כוונתך מן הפרק הבנת כלל עניינו לבד, אלא להעלות בידך גם כן
ענין כל מלה שבאה בכלל הדברים ואע"פ שלא תהיה מעיין הפרק. כי המאמר הזה לא נפלו בו הדברים
כאשר נודמו, אלא בדקדוק גדול ובשקידה רבה וחשמה מלחם באור ספק. ולא נאמר בו דבר בזולת מקומו
אלא לבאר ענין במקומו, ולא תרדפו בו בממך, שתזיקני ולא תועיל עצמך; אבל צריך לך שתלמוד כל
מה שצריך ללמוד, וענין בו תדיר והוא יבאר לך הגדולות שבספקות הדת אשר יספקו על כל מושל. ואני
משביע באלהי יתברך כל מי שיקרא מאמרי זה שלא יפרש ממנו אפילו דבר אחד, ולא יבאר ממנו לזולתו,
אלא מה שהוא מובאר מפורש בדברי מי שקדמני מחכמי תורתנו הירועי. אמנם מה שיבין ממנו ממה שלא
אמרנו וזולתו מחכמינו לא יבארו לזולתו, ולא יהיו ויקפין עצמו להשיב על דברי, שאפשר שיהי' מה שהבינו
מדברי חילוק מה שרציתו, ויזיקני גמול תחת רצוני להועילי ויהי' משלם דעה תחת טובה. אבל יתבונן

גבעת המורה

מחזק כל השכל, והיותה תכלית הכוונה האלהית צוה שיהיה השכל פועל כדמיון האיש, והחומר מקבל פעולתו
כדמיון האדם, ושתהיה סגת התפעלות החומר צורת השכל לצד, לא דבר חוץ לו, ולזה כאשר יהיה
החומר נוטה אחד התפלות ר"ל שתהיה התפעלו דבר אחד חוץ לו ולא צורת השכל לצד, יהיה אז כדמיון אדם
איש הוה: כי חומר האדם הקרוי בו. ד"ל חומר האדם קודם שיהיה חומר האדם על ידי השינוי המיוחד הוא

מקור • עת לעשות לך הפרו תורתך, צאורו לולי חצרו
הסמתי • כד היתה התורה האמתית נופלת צדיעות
מזכמות, וזהאמת ענינים גשמיים צלולות צדיעות
ודי

יחשבהו כאלו לא חובר, ואם יראה לו בו שום הפסד כפי מחשבתו, יפרשהו וידין אותו לכף זכות, ואפילו בפירוש
רחוק • כמו שהייב עלינו בחק המוניני, כל שכן בחק ידועינו והכמי תורתנו המשתדלים להועילנו באמת • כפי
השגתם: ואני יודע כי כל מתחיל מבני אדם שאין לו מאומה מן העיון יקבל תועלת בקצת פרקי זה המאמר • אמנם
השלם מן האנשים בעל הדת הנבון כמו שזכרתי, הוא יקבל תועלת בכל פרקיו, מה מאד ישמח בהם ויערבו לו
לשמעם, ואמנם המבולבלים שמוחם מוחם ברעות שאינם אמיתיות, ובדרכים המטעים, ויחשבו חכמות אמיתיות,
ויחשבו שהם בעלי עיון, ואין ידיעה להם כלל בדבר שיקרא חכמה על דרך האמת, הם יברחו מפרקים רבים ממנו •
ומה מאד יקשו עליהם, מפני שאינם משיגים להם ענין, ובעבור שמתבאר מהם ג"כ פסלות דברים מוזיפים אשר בידיהם
אשר הם סגולתם וממונם המוכן לצרותיהם • והשם יתברך ידוע שאני לא סרתיהוית מתירא הדבה מאד לחבר הדברים
אשר ארצה לחברם בזה המאמר מפני שהם עניינים נסתרים, לא חבר כלל בהם ספר זולתי זה באומתנו בזמן
הגלות הזה, ואיך אתחיל אני עתה ואחבר בהם? אבל נשענתי על שתי הקדמות • האחת מהם אמרם בכמו
זה הענין, עת לעשות לך הפרו תורתך: והשנית אמרם, וכל מעשיך יהיו לשם שמים: ועל שתי הקדמות אלה
נשענתי במה שהברתי בקצת פרקי זה המאמר • סוף דבר אני האיש אשר כשיציקוהו הענין ויצר לו הדרך ולא
ימצא תחבולה ללמד האמת שבא עליו מופת אלא בשיאות לאחר מעולה ולא יאות לעשרת אלפים סכלים, אני
בוחר לאמרו לעצמו, ולא ארגיש בגנות העם הרב ההוא, וארצה להציל תמועלה האחד ההוא ממה שנשקע
בו ואורה מבוכתו עד שישלם וירפא:

הקדמה • סבות הסתירה או ההפך הנמצא בספר מן הספרים או בחבור מן החבורים, אחת משבע סבות:
הסבה הראשונה, הוא שיהיה המתברר ממי שקבץ דברי אנשים ולהם דעות מתחלפות וחסד
הבעלים ולא ייחס כל מאמר לאומרו, וימצא בחבור ההוא סתירה או הפך, להיות אחת מב' הגזירות דעת
איש אחד, והגזירה האחרת דעת איש אחר • והסבה השנית, היות לבעל הספר ההוא דעת ואחר כן שב
ממנו ונכתבו מאמריו הראשון והשני: והסבה השלישית, היות המאמרים ההם אינם כולם כפי פשוטם אבל
יהיה קצתם כפשוטם וקצתם משל ויהיה לו תוך, או יהיו שתי הגזירות יחד הסותרות זו את זו לפי הגדרה
משלים וכשיובנו כפי פשוטיהם יהיו סותרות זו את זו, או זו הפך זו • והסבה הרביעית, שיהיה שם בענין תנאי
שלא פורש במקומו להכרח, או יהיו שני הנשאים מתחלפים ולא התבאר אחד מהם במקומו ותראה סתירה
בדבר

גבעת המורה

צעמנו חומר שאר צעלי חיים הקדוץ שם ארבעה סיבות: הקדמה סבות הסתירה או הפך כו' • הסתירה
הוא קצו הסתירה והסלילה בנושא אחד, על דרך משל • זה הנושא הוא א • זה הנושא אינו א (ויידערשפריך) •
ואולם הספך הוא קצו שני חיונים נכילים בנושא אחד • על דרך משל • זה הנושא הוא א • זה הנושא הוא ב (אויס-
טימונג) • ואולם הוא מצולד שם הספך אפשר שיש סתירה (דיז אויסטימונג קאן אויף אויף וויידערשפריך
דעזלירט ווערדען) להיות צהכח א אינו ב • שם לא כן לא יהיה צהכח הספך, הנה לזה כהכח אומר זה הנושא
הוא א והוא גם כן ב יהיה כאלו אמרתי: זה הנושא הוא א, והוא גם כן אינו א • והוא מצולד:

והסבה

וקי העדים * והסבה החמשה הכרח הלמוד וההכנה , והוא שיהי' שם ענין סתום קשה ללימוד * ינטרד להצניח , או ללוקחו הקדמה לזכר ענין קל הלימוד , אשר הענין ההוא קל הלימוד לדיד שיוקדם בלמוד על הראשון ההוא הסתום דקדוק אמתו , להיות ההתחלה לעולם צל * וינטרד המלמד שיקל זהבנת הענין ההוא הראשון הסתום , מלד שיוכר זה כדי לזכר הענין קל הלימוד זהבנת על איזה דרך שיודע * וצניח גם ולא ידקדק בלמדתו , אזל יונח כפי דמיון השומע , עד שיוצן מה שילדה צו עתה , ולהכניו צלמעות מהבנת הענין הקל הלימוד * ואחר ידקדק הענין ההוא הסתום הראשון , ותתצלח אמתו במקום הראוי לו * זה כענין הסוג , והוא שלקח צלמורו ממלד העלם צניח , גם אשר הסוג והענין ילקח אחר * ציטור אמתה העלם , וידקדוק עניני המלמד אחר *

בדבר ואין שם סתירה : והסבה החמישית , צורך הלימוד וההבנה , והוא שיהיה ענין סתום קשה ללימוד יצטרך לזכרו או ללקחו הקדמה בביאור ענין קל הלימוד , צריך שיוקדם בלמוד לפני הראשון ההוא להיות ההתחלה לעולם בקל * ויצטרך המלמד שיקל בהבנת הענין ההוא הראשון על אי זה דרך שיודעו ובענין גם ולא ידקדק באמתו , אבל יונח כפי דמיון השומע עד שיוכן מה שירצה בו עתה להבינו , ואחר כן ידקדק בענין הענין הסתום ההוא ויתבאר אמתו במקום הנאות לו : והסבה הששית , התעלמות הסתירה והיותה בלתי מתבארת אלא אחר הקדמות רבות , וכל מזה שיוצא אל הקדמות יותר נעלמה , ויעלם זה מן המוכר ויחשוב ששתי הגורות הראשונות אין סתירה ביניהם , וכשתלקח כל גזירה מהם ותחבר אליה הקדמה צודקת ויולד מהם מזה שיתחייב . וכן יעשה בכל תולדה , תחבר אליה הקדמה צודקת ויולד מזה שיתחייב יגיע הענין אחר הקשות רבות אל סתירה בין שתי התולדות האחרונות , או הפך . וכמו זה הוא שיעלם מן החכמים המוכברים . אך כשיחיו שתי הקדמות הראשונות נראות הסתירה אלא ששכח הראשונה כשכתב האחרת במקום אחד מן החבור , זאת היא פחיתות גדולה מאד ולא ימנה זה בכלל מי שיבחנו דבריו : והסבה השביעית , צורך הדברים בענינים עמוקים מאד יצטרך להעלים קצת עניניהם ולגלות קצתם , ופעמים יביא הצורך כפי האמירה , אחת להמשיך הדברים

גבעת המורה

והסבה החמשה * כו' . המשל זה צחכמת הטבע אלו מניחים שני מיני תנועות , האחת היא התנועה צעלם (איינע רעעלענע בעוועגונג) והשנית התנועה ציחם (איינע בעליהונגס בעוועגונג) כגון אם ילא האדם ויתרחק מהצית אשר היה צו , נאמר שהתנועה האדם צעלם , והשתנועה הצית ציחם אל האדם לצד צחכמת היותו קודם זה קרוב אל האדם , ועתה נתרחק הימנו , וזה ההנחה היא הכרחית להצנת חקי התנועה והמתחייב מהן , ואולם צחכמת מה שאמר הטבע אנוחנו מניחים (כפי מה שהוא צלמא) היות כל תנועה ציחם לצד , ושלין שם תנועה צעלם כלל , ושמה שילדה לנו תנועה או מנוחה צעלם הוא גם כן ציחם אל דבר שלישי לצד וכן לעולם * ניח שני ספינות צתוך הים , וניח עוד שתתרחק הספינה האחת מהחוף אל תוך הים , הנה לפי דלות עינינו נספוט שהספינה המוכרת התנועה צעלם , והספינה הנשארת צתוך הים נחה צעלם , והתנועה ציחם אל הספינה שהתנועה צעלם לצד , ואולם סבת זה המשפט הוא זה , כי הספינה האחת לא התנועה צחכמת הספינה השנית לצד , אזל גם כן צחכמת חוף הים , אזל הספינה השנית התנועה צחכמת הספינה הראשונה לצד , ד"ל שנתרחקה הימנה , אזל לא צחכמת חוף הים , ופני שנאמר אזלנו כמו שהיתה קודם לזה . ואולם אחד ההצננות נמלא כי כמו שהספינה האחת התנועה ציחם אל הספינה האחרת , כן התנועה הספינה השנית עם חוף הים וכל הנמלא צו ציחם אל הספינה הראשונה לצד , ושלין לנו ליור כלל מהתנועה צעלם , והנה צחכמת הטבע לא דקדקו צו , אזל הנחנו ליור התנועה לפי דמיון השומע לצד , עד שיוצן מה שילדה להצין עתה , ואמרנו היות שם תנועה צעלם , ואולם צחכמת מה שאמר הטבע , אנוחנו מדקדוקים צו יותר ולזה אמרנו שליין שם תנועה צעלם כלל , וזה נראה סותר המלמד הקודם , אזל צלמא אינו סותר כפי מה שזכרנו , ויתר הסבות מוצאות מעלמו :

אח"כ צחכמה האלחית. ראה ר' מנחם המנשה דדניו שלר' פלוני בכך וסתם לן כותי'. וחסד הצעלים והמה מתנאי הסתירה והספור שיהיה נוסף לגזירות אחר' וצנחן נוסף השתי גזירות מתחלפים, ואף כי הם חלקיות מכלל סותרים, למה שאין מהחומרים אחד שיכלול האמת ולא השקר, וכלאו האמת וסותרו, כלומר שהוא סותר האמת והוא השקר, מיוחס אל כל אחד מהדברים. וכל החיצו והשלילה, ולולי זה הלא לא תחלוט צוה סתירה, אחד שאמר צנחן סתם לן כותי' וצנחן סתם לן כותי'. ויש מקום עיון וחקירה, שהנציזים יניחו סותרים כפי הדרוש, אשר יתעסקו צו צנחן העומק, והמשל. ולא נחס אלבים, כל אשר חנן, לאיש כמודד ששקך, ולא יוכל ה' עוד לתת, כי צושתו לשלול מן המלך, מאמר צו הכצוים, כי נשאו ה', לא יעז ה' ולא ידע, והוא מאמר דניו, והלוקק, מפי עליון לא תלא סרעות וסעוד, צדאשית דלא, צודק שמים ומוטיס, ווטטנס, הסכס וסלוח, לאמר לתת לאיש כדרכיו. ויודו למלך יאשיהו, כי לא ידאני האדם. ואדא סת ה' ופני לא ידאן, ותמונת ה' יצט, הלמתיס תעשה פלא, יחיו מתקן, ורצים עד סין מספר, והכונה המשל. ודע כי אני כצד שמיס כסותרים, מה שיתחלפו צו האומרים

הדברים בה, כפי הנחת הקדמה אחת, ויבא הכרה הצורך במקום אחד להמשך הדברים בה לפי הקדמה סותרות לראשונה. וצריך שלא ירגישו ההמון בשום פנים במקום הסתירה ביניהם, ושעשה המחבר תחבולה להעלים אותו בכל צד: ואמנם הסתירה הנמצאת במשנה ובריתות היא כפי הסבה הראשונה. כמו שתמצא אומרים תמיד קשיא דישא אסיפא, ותהיה התשובה: דישא רבי פלוני וסיפא רבי פלוני. וכן תמצא יאמרו ראה רבי דבריו של רבי פלוני וסתם לן כותיה וראה דבריו של רבי פלוני בכך וכך סתם לן כותיה: והדבר תמצא אומרים סתמא מני, רבי פלוני הוא, מותני' מני, רבי פלוני היא, וזה הרבה מלספור: ואמנם הסתירה או החילוף הנמצא בתלמוד הוא לפי הסבה הראשונה והשניה כמו שתמצא תמיד אומרים בכך וכך סבר לה כדבי פלוני ובכך וכך סבר לה כדבי פלוני. ויאמרו גם כן סבר לה כותיה בחדא ופליג עליה בחדא ויאמרו, תרי אמוראי נינהו ואליבא דרבי פלוני. וזה המין כולו הוא נהוג מנהג חסיבת הראשונה: ואמנם כפי הסבה השנית הוא אומרם בביאור, הדר ביה רבא מההיא. ויחקר אי זה משני המאמרים הוא המאוחר. וכן אמרם מהדורא קמא דרב אשי אמר לן כך וכך. ומהדורא בתרא אמר לן כך וכך. ואמנם הסתירה או החפך הנראה בפשוטו של ענין בקצת מקומות מספרי הנבואה כולם, הוא כפי הסבה השלישית והרביעית, ואל זה העניין הובאה ההקדמה הזאת כולה. וכבר ידעת רוב אמרם ז"ל כתוב אחד אומר כך וכך וכתוב אחד אומר כך וכך ומבארים הראות הסתירה. ואח"כ יבארו שהעניין חסר תנאי או מתחלף הנושא, כאמרם: שלמה לא דיך שרברך סותרין דברי אביך אלא שהן סותרין זה את זה וכו'. וכן הרבה בדברי רבותינו ז"ל. אבל רוב מה שדברו בו, הוא במאמרי הנבואה הנחלים בדינים או במוסר דרך ארץ. ואנחנו אמנם היה דעתנו להעיר על הפסוקים שבהם סתירה בנראה בדעות ובאמונות. והנה אבאר מזה קצת בקצת פרקי זה המאמר כי זה העניין גם כן מסתרי תורה. ואמנם אם תמצא בספרי הנביאים סתירה לפי הסבה השביעית יש בו מקום עיון וחקירה, וצריך שלא יגזור אדם בזה בשקול הדעת ובסברה מבלתי און וחקור: ואמנם החלוף הנמצא בדברי הפילוסופים האמתיים מהם הוא כפי הסבה החמישית. ואמנם הסתירה אשר תמצא ברוב ספרי המחברים והמפרשים בלתי מה שזכרנו היא לפי סבה השישית. וכן תמצא במדרשות והגדות סתירה רבה לפי זאת הסבה, ולזה אמרו אין מקשין בהגדה. ונמצא בהם גם כן סתירה לפי הסבה השביעית. ואמנם אשר ימצא במאמר הזה מן החלוף הוא לפי הסבה החמישית והסבה השביעית. ודע זה והבן אמתו וחכרו מאד שלא תתערב בקצת פרקיו:

ואחר אלו התקדמות אתחיל בזכרון השמות אשר צריך להעיר אמתת ענינם המכוון, בכל מקום כפי ענינו. ויהיה זה מפתח להכנס במקומות סוגרו עליהם השערים. וכשיפתחו השערים ההם ויכנס אדם

במקומות

נורבוני

מורה נבוכים

האומרים כי דגלי הנצחיים, דגל ה' הוא. פתחו
שערים צפתוך השמות, ויצא בוי שלם שומר האמתות,
וכדומה לזה צהתחלה הראשונה.

במקומות ההם ינחה בהם הנפשות ויהנו העינים וינפשו
הגופות מעמלם ומיגיעם.
אמר שמואל בן יהודה ו' תבון ז"ל אמר הויב המתבר
צוק"ל : פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים.

סיד מדוצע ופסוט שחזר הדג ז"ל

דעי הולך	לנחות דרך	ישר לסלול	את מסלולה :
הוי כל תועה	בשדה תורה	סורה ודרך	יד מעגלה :
טמא וכביל	לא יעבוד בה	דרך קדש	יקרא לה :

נורכונים

מורה נבוכים

פרק ראשון צלם התחיל צום, כי הוא התכלית, ולאט לאט המהשגה אחרית העשה, והוא כולל כל חלקי ההשגה, גם כי אדון הכניס התחיל צו צמעה צלשית, הענין אשר צו נתעלם הדבר, כי החומר אינו נמצא שלם, והיה הנמצא שהוא לא זולתו בענין צחומר שהוא משותף, היות המצוקה מהם ענינים, והוא הודת הדומיות.

פרק

ישימו השם נעדר, אם לא יהיה גוף בעל פנים ויד כמותם בתמונה ובתאר, אלא שהוא יותר גדול ויותר ברוי לפי סברתם, והחומר שלו ג"כ אינו דם ובשר. זה תכלית מה שחשבוהו רוממות בחק השם, אמנם מה שצריך שיאמר בהרחקת הגשמות, והעמיד האחדות האמיתית, (אשר אין אמת לה אלא בהסרת הגשמות) הנה תדע המופת על כל זה מזה המאמר (פי' חלק א'). אבל הערתנו הנה בזה הפרק, היא לבאר ענין צלם ודמות. ואומר, כי הצורה המפורסמת אצל החמון, אשר היא תמונת הדבר ותארו, שמה המיוחד בה בלשון עברי תאר. אמר: יפה תאר ויפה מראה, מה תארו כתאר בני המלך; ונאמר בצורה המלאכית, יתאדחו בשרד ובמהוגה יתאדחו, וזהו שם שלא יפול על הש"י כלל חלילה וחס. אמנם צלם הוא נופל על הצורה הטבעית, וזהו

גבעת המורה

פרק ראשון צלם כבר חסדו כו'. אמר המבאר קודם שאתחיל צלחור שתוף לו ספוק שמות תמונה, תאר ותבנית לפי דעת הרצ המחזק ז"ל רחמי לצלח ענין השמות האלו דרך כלל. ואומר כי עם היות שלפי דעת הרצ המחזק ז"ל אין הדבר בין תמונה ותאר דרך כלל, הנה לעיני ימלא הדבר צימיהם. והוא כי תמונה הוא ליוז איזה דבר חיוני (דיו פארטעלונג פאן עטוואס פאזיטיבן). ואולם תאר הוא ליוז איזה דבר סוללי (דיו פארטעלונג פאן עטוואס נעגאטיבן) עם היות הליד צעמנו לעולם חיוני (אב טאן דיו פארטעלונג און יד בעטראכטעט אונזער עטוואס פאזיטיבן איז) ר"ל שאינו מורה על דבר מלא צפעל חק לעצם המשיג, אצל הוא מורה על מין הבצלת הדבר הנמצא צפעל לצד (דיו ארט דער אייג שרענקונג) וצלשון לע"ז תהיה מלת בי"ד נאותה אל מלת תמונה ומלת אונזרים נאותה למלת תאר. ולזה יהיה כל עצם גשמי (יעדעס קערפערליכע וועזן). צעל תמונה ותאר כאחד, צעל תמונה מלא איכויות מיוחדת מוחסות צו, וצעל תאר מלא הבצלת האיכויות המזכרות, ואולם צלם אינו צעל תמונה, אצל צעל תאר לצד. ואולם שם תבנית מורה על ציין איזה דבר ר"ל סדור חלקיו והרכבתם בצופן מיוחד, ולזה לא יאות השם המזכר אל עצם פשוט צצחית השגתינו, אצל אל עצם מורכב לצד. והגשמה הגמורה. ההשגה הגמורה היא איכות הדבר המושג אל החוש, ואולם ההשגה הצלתי גמורה היא איכות הדבר המושג שכל צצחית היות האיכות המזכרת מוגבלת, כי שלילות ההשגה צהלט, ויחייב שלילות הבצול צהלט. ולזה אמר הרצ ז"ל כי מה שחשדו אנשים היות צלם צלשון העצמי מורה על תמונת הדבר ותארו חיי ההשגה הגמורה, להיות מלת תמונה כפי מה שצדדתי מורה על איכות גשמיות מושגת צחוש, ומלת תאר מורה על בצול איכות המזכרת: וגם ישימו השם נעדר כו'. מלא ששהמון לא ילידו עצם נמצא צפעל אלא המושג לצד: אמנם ללם הוא נופל על הצורה הטבעית כו'. ר"ל ללם הוא מה שנקרא עצם צלשון הפלסופים (דיו וועזן) והוא הליד העקרי (אורבערליך) המושג אל השכל מאיזה דבר, בצופן שכל יתר משיגי הדבר המזכר צלתי מוספים על הליד המזכר, אצל מתחיצים ממנו לצד. וזה יהיה אם צדך קשור (סיינטיפיט)

Tom I.

מורה נבוכים

ל"ל על הענין אשר בו נתעצם הרבד והיה מזה שהוא, והוא אמרתו, מאשר הוא הנמצא שהוא אשר הענין
הוא באדם, הוא אשר בעבורו תהיה החשגה האנושית. ומפני החשגה הזאת השכלית, נאמר בו בצלם
אלהים ברא אותו. ולכן נאמר, צלם תבוא, כי הבוין רבך בנפש אשר היא הצורה המינית, לא לתכונת
האיברים ותאדם. וכן אומר, כי הסבה בקריאת הצלמים צלמים; היות המבוקש מהם ענינם הנחשב, לא
תמונתם ותאדם. וכן אומרו, בצלמי טהורים, כי היה הנדצה מהם ענין דחות הוק הטהורים לא תאר הטהורים.
ואם אי אפשר מבלי היות צלמי טהורים וצלמים נקדאים כן מפי התמונה והתאר, יהיה אם כן צלם שם
משתתף או מסתפק, יאמר על הצורה המינית, ועל הצורה המלאכית, ועל כיוצא בה מתכונת הגשמיים
השבעים ותאדם. ויהיה הנדצה באמרו נעשה אדם בצלמינו, הצורה המינית אשר היא החשגה השכלית,
לא התמונה והתאר. הנה כבר בארנו לך ההפרש בין צלם ותאר ובארנו ענין צלם. אמנם דמות הויה
שם

גבעת המורה

או דרך הדרך (אנונימיטי) והמשל זה: הליך העקרי המושג אל השכל מהמשלם הוא מרחק מוגבל משלם ללעות,
זהו עלם המשלם. ומה יתחייב היות המשלם גם כן צלם שלם זווית. והנה ליד השלם זווית איננו נכנס בגדר
המשלם, כי כד נשם הגדר צמאמנו שהמשלם היא מרחק מוגבל משלם ללעות, כי זה יוכר המשלם ויודל מכל
זה שזולתו, אבל הוא מתחייב בגדר המשלם לזד, כי בהשקפה ראשונה נמצא שזי אפשר ששיג ליד המשלם מזולת
שקשור עמו ליד השלם זווית, זה המשפט יקרא אלל הסגיוויטיס (בייח דען לאקיקערן) מושכל ראשון (אקסיומאטי).
ואולם אם נאמר המשלם הוא צלם מרחק, איך דעתנו צזה שליו המרחק הוא נקשר בשכלנו עם ליד המשלם, אבל
דעתנו היות ליד המרחק ככלל לזיו המשלם, כי אם נחיר ליד המשלם לחלקיו אשר מהם הורכב נמצא אחד מחלקיו
ליד המרחק, כי כל מרחק מוגבל באופן מיוחד (צמאמנו משלם ללעות) לא ימלט מהיותו מרחק צהחלט, זה המשפט
יקרא אלל הסגיוויטיס, משפט האחד צעמנו (חיינ וידענטיסער זאטן), וכן צכל כיוצא צזה. והנה כד אפשר שימלא
השכל הליך העקרי הנזכר מעמנו, ואחר כן יוליאו אל הפעל חוץ לו, כמו שהוא הענין צמשל המשלם שזכרנו
וזהו הדרך מהקודם אל המאוחר, ואפשר שיהיה גם כן צהיפוך ד"ל שיהיה הדבר כד נמצא צפעל חוץ לשכל, ושישיג
השכל גדרו: והמשל צזה אם נאמר גדר הגשם הוא ליד מורכב מההתפשטות (אויסדעהנונג) וההתגדקות אל הפעולה
(וידערשטאנד, טרעגהייט). הנה הגשם הוא כד נמצא צפעל חוץ לשכל, קודם שישיג השכל גדרו. וכן צכל כיוצא
צזה. ואולם ראוי שתצונן כי זה ההצל צין דרך ההשגה מהקודם אל המאוחר או מהמאוחר אל הקודם, והוא נחות
צצחינת השגת שכל צעל תכלית לזד, להיות מציאות הדברים צלתי נמשכת אחד השגתו, אבל צהיפוך ד"ל השגתו נמשכת
אחד מציאות הדברים צפעל, אבל צצחינת השגת השכל הצלתי צעל תכלית, ישורו שניהם לדרך אחד, מלך היות מציאות
הדברים נמשכים לעולם אחד השגתו. והנה הוא מוצא, כי כל שכל אי אפשר שישיג זולת עצמו או נשואיו שהם כל
המושכלות זולתו, וזה אי אפשר שישיג עצם נמצא צפעל חוץ לו, אם לא שיהיה העצם הנזכר גם כן שכל, ושיודל
מענו צמדדת ההשכלה לזד, לזיו לומר שהשכל צלתי צעל תכלית, אפשר שישיג שכל נמצא צפעל חוץ לו צהיותו.
מצייר עצמו צדרך מוגבל, וכן השכל הצעל תכלית אפשר שישיג מציאות שכל צלתי צעל תכלית צהיותו מצייר עצמו
צשילת הצבול. ואולם להיות הכמות צלתי נכנס בגדר העצם, הנה לזה יהיה עצם השכל הצלתי צעל תכלית והצעל
תכלית אחד צעינו ולא יודלנו זה מה. כי אם צמדדת. זה הוא צאור ענין צלם אלהים עשה את האדם לפי דעת
הדב המצדד ז"ל: היות המצדד מהם ענינם הנחשד כ"י. ד"ל כי המצדד צעשיית הצלמים הנזכרים הוא ענינם
הנחשד שהוא בח דחות הוק או הצאת תועלת, זה הכח הוא ענין מושכל או מדומה, והוא הנקרא ללם ולא התמונה
והתאר המושג אל החוש: ואם אי אפשר כ"י. ד"ל שאם יחשד אדם שזי אפשר מצלתי היות צלמי טהורים וצלמים
צכלל נקדאים כן מפני התמונה והתאר של קצלת כח מיוחד יטען גם כן צהכרת לזד מיוחדת, יהיה על כל פנים ללם
שם משתתף או מסתפק ב', כד צלתי זה צפתותי לצאור זה הספר.

מורה נבוכים

שם מן דמה והוא ג"כ דמיון בענין, נאמרו דמיתי לקאת מדבר, לא שדמה לכנפיה ונצתה, אבל דמה אבלי לאבלה. וכן כל עץ בגן אלהים לא דמה אליו ביופיו, דמיון בענין היופי. חמת למו כדמות חמת נחש, דמיונו כאדיה, כלם דמיון בענין, לא בתמונה ובתאר. וכן נאמר דמות הכסא, דמות כסא דמיון ענין ההתנשאות והרוממות, לא בדיבועו ועביו ואדיכות רגליו, כמו שיחשבו הענין. וכן דמות החיות, וכאשר ייוחד האדם בענין שהוא זר בו מאוד, מה שאין כן בדבר מן הנמצאות מתחת לגלגל היד, והוא ההשגה השכלית אשר לא ישתמש בו חוש ולא מעשה גוף ולא יד ולא רגל, דמה אותה בהשגת הבורא אשר אינה בכלי, ואם אינו דמיון באמת, אבל לנראה מן הדעת תחלה. ונאמר באדם מפני זה הענין, ה"ל מפני השכל האלהי המדובק בו, שהוא בצלם אלהים ובדמותו, לא שהשם יתברך גוף שיחיה בעל תמונה:

פרק שני

הקשה לי איש חכם, זה לו שנים, קושיא גדולה, צריך להתבונן בקושיא ובתשובותינו בפירוקה. וקודם שאזכור הקושיא ופירוקה, אומר: פי כבר ידע כל עברי כי שם אלהים משתתף לשם ולמלאכים ולשופטים מנהיגי המדינות. (פס' ו' חק' ז') וכבר ביאר אונקלוס הגר ע"ה והאמת מה שבארו, כי אמרו והייתם כאלהים יודעי טוב ורע (*), רוצה בו הענין האחרון, אמר, ותהיון כדבר ב"א. ואחר הצעת שתוף זה השם, נתחיל בזכרון זאת הקושיא. אמר המוקשה, יראה מפשוטו של כתוב כי הכוונה הראשונה באדם שיהיה כשאר בעלי חיים שאין שכל לו ולא מחשבה, ולא יבדיל בין הטוב ובין הרע, וכאשר המדה הביא לו מריון זה השלמות הגדול המיוחד באדם, והיא שתהיה לו זאת ההכרה הנמצאת בנו, אשר היא הנכבדת מן העניינים הנמצאים בנו, ובו נתעצם. וזה הפלא שיהיה עונשו על מריון תת לו שלמות שלא היה לו והוא השכל, ואין זה אלא כדבר מי שאמר כי איש מן האנשים מדה והפליג בעל ולפיכך שינו ברייתו לטוב, והושם כוכב בשמים. זאת היתה כוונת הקושיא ועניינה ואע"פ שלא היתה בזה הלשון. ושמע ענייני תשובתינו. אמרנו: אתה האיש המעיין בתחלת רעיוניו וזממו! ומי שיחשוב שיבין ספר שהוא הישרת הראשונים והאחרונים, בעברו עליו בקצת עתות הפנאי מן השתוק והמשגל, כעברו על ספר מספרי דברי הימים או שיר מן השישים, התיישב והסתכל כי אין הדבר כמו שחשבתו בתחלת המחשבה; אבל כמו שיתבאר עם ההתבוננות לזה הדבר, וזה כי השכל אשר השפיע הבורא על האדם, והוא שלמותו האחרון, הוא אשר הגיע לאדם קודם מדותיו, ובשבילו נאמר וצוה בו שהוא בצלם אלהים ובדמותו, ובגללו דבר אתו וצוה אותו כמו שאמר: ויצו ה' אלהים, ולא תהיה הצואה לבחמות, ולא למי שאין לו שכל, ובשכל יבדיל האדם בין האמת והשקר, וזה

גבעת המורה

פרק שני * הקשה לי איש חכם זה לו שנים. ר"ל כבר עזרו ליזה שנים מעט שקדם זה (עו יחד דעני חיינו) (יאהרע): ובשבילו נאמר וזוה צו כו'. ר"ל צמצול השכל נאמר צלם נעשה אדם צללמו כדמותו וגו' ויצדא אלהים את האדם צללמו וגו'. וצמצול השכל גם כן וזוה צו שופך דם האדם צלם דמו יספך כי צלם אלהים עשה את האדם: ולא תהיה הצואה לצדמות ולא למי שאין לו שכל כו'. כי הצואה היא גלוי דלון המזה למי שאליו מזה צלרו הכנס קיום הצווי, והמשל צוה, כאשר יצוה דלון אל שמעון שיעשה דבר מה, הכה בל

(* למרן מה שנתנונו רבים צמורר של הכז ר"ל מספור וואמר אלהים הן האדם ה' וכו'. עיין ז"ה משנת תקפ"ה זייטע 8.

מורה נבוכים

וזה היה נמצא בו על שלמותו ותמורתו, אמנם המוגנה והנאה הוא במפורסמות לא במושכלות, כי לא יאמר השמים כדוריים נאה, ולא הארץ שטוחה מוגנה, אבל יאמר אמת שקר, וכן בלשונו יאמר על הקושט ועל הבטל, אמת ושקר, ועל הנאה והמוגנה, טוב ורע, ובשכל ידע האדם האמת מן השקר. וזה יהיה בענינים המושכלים

גבעת המורה

הוא מוכרח שישיב שמעון דאן לדון שיעשה הדבר הנזכר, ושולת זה ישיב שמעון ההכרח שמציא אותו למלאות דאן לדון צוה, והוא אם שיש צדק לדון שיכוף את שמעון לזה, או שיש צדק שמעון להשיב יוסר הפעולה ההיא מלד עזמה מזולת צחינת התועלת או ההפסד המגיע אליו מעשיית הפעולה והנחתה. וזה אי אפשר שיהיה כי אם צאלמעות השכל: במפורסמות. דע כי הטוב האמיתי הוא קנין השלימות ר"ל יליאת מה שצדק אל הפעל, והרע האמיתי הוא הפך זה ר"ל העדר יליאת מה שצדק אל הפעל. וזהו הטוב והרע מלד עזמו. וכמו כן כל מה שהוא סבת קנין שלימות דבר וזולתו הוא טוב ציחס אל הדבר ההוא, ומה שהוא סבת העדר קנין הנזכר הוא רע ציחס אל הדבר ההוא, וזהו הטוב והרע ציחס (בעליוהוגסווייע) והמשל צוה מליאות האדם ר"ל עמס חי מדבר ויליאת נחומיו אל הפעל, הוא טוב אל האדם מלד עזמו, ר"ל להיות עמס האדם אפשר שיהיה נמלא, ואפשר שלא יהיה נמלא צפעל, ובאשר יהיה נמלא צפעל יהיה זה טוב, ובאשר לא יהיה נמלא צפעל יהיה זה רע צצחינת עמס האדם, ואולם המזון הנאות אל האדם ויתר לרבי עמידתו, הם טוב, וסלילתם רע ציחס אל מליאות האדם צפעל, לא צעמס: והנני מחזיק צוה הנאמר. כד נודע מאמר הפלסופים, היות כל נמלא צפעל גם כן אפשר צהכרח, אבל לא צהיפון ר"ל היות כל אפשר גם כן נמלא צפעל צהכרח. ואולם כד צלדתי צספרי הפלסופיאה הכוללת (דיוו טרוואלענדענ-טחל פילאזאפיע) היות זה המאמר נודק צצחינת הדבר צעממו לצד, לא צצחינת השגתנו. כי צצחינת השגתנו ויתחייב היות כל אפשר גם כן נמלא צפעל צהכרח, כמו שכל נמלא צפעל הוא אפשר צהכרח. ר"ל לכשנשיב אפשרות הדבר צפעל, ינעדר שיהיה נמלא צפעל צהכרח, ולולי זה תהיה אפשרות הדבר מסופקת, ויהיה צאפשר אללנו שנשיב אפשרות הדבר, אבל לא נשיב אפשרות הדבר צפעל. והנני מצאד זה צמשלים. עמס המשלש שוק הללעות ר"ל גדרו הוא מרחק מובצל משלשה קווים שווים. והנה כד ידאם כי אפשרות משלש שוק הללעות קודמת אל מליאותו, וזה יהיה קודם מה שהנחתי ר"ל היות כל אפשר גם כן נמלא צפעל צהכרח. ואולם אחר העיוון נמלא שאין הענין כן. מפני שאפשרות משלש שוק הללעות הקודמת אל מליאותו צפעל, הוא אפשרות שוללית לצד לא מחייבת (חייב נעגף טייע חובער נכט פאזיטייע ועגליקייט) כי לא נדאם צמאמר היות משלש שוק הללעות אפשר זולת היות ציור משלש שוק הללעות צלתי קודם עזמו, להיות שווי הללעות צלתי קודם מספר השלשה, ולזה יהיה מאמר היות משלש שוק הללעות אפשר, כמאמר היות משלש שוק הללעות צלתי צלתי אפשר. אבל עדיין לא השגנו היותו אפשר צחייוב. ואולם אחרי אשר הורה לנו חוקי דיו צדאשון לדאשון, דרך צנין (דיוו קאנטטרוקלין) משלש שוק הללעות על ידי שתי עגולות שוות שכל אחת מהן עוזרת על מרכז זולתה, ידענו היות ציור המשלש שוק הללעות לא לצד צלתי צלתי אפשר, ר"ל אפשר צשלילה, אבל ג"כ אפשר צחייוב, מפני שלפי הדרך הנזכר תהיה אפשרותו הכרחית. והנה אחרי אשר השגנו ציור המשלש שוק הללעות על הדרך הנזכר, כד הוא צשכלנו נמלא צפעל צהכרח. וכן עמס האדם או גדרו הוא חי מדבר, ועמס היות שאין החיות קודם אל הדבר, עם כל זה יהיה האדם מלד ההקס צין החיות והדבר, אפשר צשלילה לצד, ר"ל צלתי צלתי אפשר, אבל לא אפשר צחייוב, כי כד אפשר שיהיה החיות קודם אל הדבר, וכמו כן שיהיה שווי הללעות קודם אל מספר השלשה, עם היות שלא נדגיש הסתירה, אבל אחרי אשר השגנו מליאות האדם צפעל, ידענו היותו גם כן אפשר צהכרח, מפני כי הסודר עזמו אי אפשר שיהיה נמלא צפעל, וכן צכל כיואל צוה. מצאד מזה שמליאות הדבר צפעל הוא מוכרח מעזמו, ר"ל צצחינת היות צעל עמס אפשר צחייוב. ואולם עמידת מליאותו (ייגע דויער) צזמן, אינו מוכרח מעזמו, אבל מליאותו צעתה לצד (זין אייגענע חוועגנבליק) ולזה יהיה מזון צעל חי ויתר לרבי גופו טוב, אבל לא צצחינת עזמו כי אם צצחינת עמידתו צמן מה, ר"ל שאינו טוב צהשלט

המושכלים כלם. וכאשר היה על שלמות עניינו ותמותם, והוא עם מחשבתו ומושכליו אשר נאמר בו בעבורם, יתחסרו מעט מאלהים, לא היה לו כח להשתמש במפורסמות בשום פנים ולא להשיגם, עד שאפילו הגלי שבמפורסמות בגנות, והוא גלי העדרה לא היה זה מגונה אצלו, ולא השיג גנותו. וכאשר מרה ונטה אל תאוותו

גבעת המורה

(תבואות) אצל יוסף לזר, והיה מאמרנו: האדם לריך שיוצא מה שזו צרכו אל הפעל, מוחלט (קאטעגאריס) ר"ל בצחינת היותו אדם, ואולם מאמרנו: האדם לריך שיכין מזונו ויתר לרכי גופו, הוא תנאי (היפאטטטיס) לזר, ר"ל אם ילה להאריך זמן עמידתו כפי האפשר. וכן בכל כיוצא בזה. ואולם ראוי שתדע שלחיות עלם האדם ר"ל כח, עם היותו תמיד מוגבל בפעל, הוא עם כל זה צלתי מוגבל צדו, ר"ל שאפשר הוא שישיג האדם תמיד שלימות יותר ממה שכבר השיג, ושעלם האדם מתקדש תמיד לתכלית שלימותו, עם היותו צלתי מוגיע אליה לעולם. הכה לזה ישוה גם כן המשפט התנאי שזכרתי, משפט מוחלט, ר"ל שהאדם לריך שישתדל, צדרכי עמידתו כפי האפשר. ואולם הגבלת לרכי עמידתו המזכרים בצחינתם וכמותם, אי אפשר שתהיה זולתו בשכל לזר, מפני היות מעצב השכל להשיג ערך ויחס הדברים זה אל זה. אצל הדמיון הוא צלתי משיג ערך ויחס עצמי צין הדברים, אצל יחס מקרי לזר, ר"ל שהוא מדמה הדברים הנקשרים יחד צומן או צמקום לזר, כאלו היו נקשרים יחד בטבע, ומזה נגיע להשגת המפורסמות ר"ל ענינים צלתי טוצים או רעים מלך עצמם, אצל מלך היות להם יחס טבעי עם הדברים שהם טוצים או רעים מלך עצמם, אצל אכזרו מרמים אחרם כאלו היו טוצים או רעים מלך עצמם מוזלת היחס המזכר. והמשל צוה להצת הממוח וכן להצת הכבוד ממשכים מפעולת הדמיון שזכרתי, מפני היות הממוח צלתי טוצ מלך עצמו, אצל מלך היותו מלעני לקיין המזונות ויתר לרכי הבין לזר. והנה אלו היה האדם משתמש בשכל לזר, צוודאי שלא היה מאסף ממוח כי אם צעד באלות אל התכלית המכוון צו, ולא היה מוגיע לעולם להצת הממוח מלך עצמו. ואולם אחרי אשר הודגל האדם צאהצת הממוח מלך היותו מלעני אל התכלית המכוון צו, שהוא הטוב צעצמו, ונקשרו הדברים צדמיונו זמן מה, שז אלו הממוח כאלו לא היה מלעני לתכלית זולתו לזר, אצל היה צעצמו התכלית המכוון, ולזה הוא נשקע צאהצת הממוח מלך עצמו, אוהב כסף לא ישעב כסף. והוא מקצן צהולאת הממוח על הדברים הנלדכים, הפך התכלית המכוון אצל השכל. וכמו כן הבדור איננו טוצ מלך עצמו, כי מה יתן ומה יוסף אמונת זולתי היותי צעל מעלה או צעל חסדון, ושיגלה זה על ידי איזה סימנים מורגשים. ולזה אי אפשר שיגיע האדם צשכלו להצת הכבוד מלך עצמו, אצל מלך היותו מלעני להשגת הטוב המגיע ממנו, שכאשר יהיה האדם נכצד צעיני זולתו, ר"ל שיאמינו היותו צעל מעלות שכליות או צעל מעלות המדות, ובכלל היות מליאותו מועלת לזולתו, ושתדל גם כן כל מי שזולתו להועיל לו. וזהו התכלית המצוק ממנו, ואולם אחרי אשר נקשרו הכבוד והתועלת המגיע ממנו צדמיונו, הוא מדמה היות הכבוד דבר טוצ צעצמו, והוא משתדל אליו בכל יכלתו, עם היותו מוסיף אליו צאמת. ולזה נראה האדם צתחלת גדול עם היותו משיג נעימות הדברים המורגשים, וממשיך אחריהם, עם כל זה הוא צלתי משיג מעלת הממוח והכבוד, להיותם משוללי הנעימות מלך עצמם, והיות שכלו צלתי נשלם צדכי שישיג התועלת המגיע צאמלעותם, וכן גלוי העדרה איננו גם כן דע מלך עצמו, אצל מלך איזה יחס צינו וצין איזה דבר דע מלך עצמו — ואי אפשר שאלכנים עצמי צצאדור יותר מזה השעור, אצל צזה די למצין. וכאשר מרה כו. ר"ל שאחרי התבצרות השגת היחס המקרי הדמיוני, נמשך חלשת השגת היחס הטבעי והשכלי. (יותר עמוק מהקודם) דע כי צאמת אין מפעולות השכל הגבלת ערך האמלעיים אל התכלית המצוק לזר, אצל הגבלת התכלית צעצמו. ולזה כל זמן שיהיה לפעולה מונחת מניע (מאטין) חזוני, איננה טוצה צהשלט, אצל לריך שיהיה לה מניע פנימי, ר"ל שלא יהיה השכל הסבה הצורית לזר, אצל גם כן הסבה הפועלת והתכלית. וזה יהיה צצחינתו כל חק פעולה (מאקטיאו) אם הוא צאפשר שישוה חק כולל כל צעל שכל או לא, כי צאופן הדלסון יהיה השכל צעצמו מלך לורתו, הסבה הפועלת, אצל לא צאופן האחרון, והנה היתה הכוונה צאדם

פרק שני ולזה שאמר והיותם כאלהים ידעי טוב ורע, ידעו, כמו הסופטים, כי משפטי התורות מן המגונה והנאה, לא נתלו צמלאות צעמם, כדי שיאמר צעצור זה שקר ואמת, או משיגי שקר ואמת, ואין צהכדמי טוב ורע כלל, כי אם שקר ואמת. ידעו, כי ההכרחי וכן הנמלאות צעמם, אשר אין לחקרו סתם, אין זו טוב ורע, אשר הוא המגונה והנאה; אצל שקר בשנכסלם או צמאמיים צחלוק מה שהם צמאיות, ואמת, כסיסכים ליוזנו או התורה עליהם, עם מלאותם צעמם. וכאשר גדלה תאורו, הצורך אל העמל והטורה, ידעו כי ההכרחי יספיק מאד, ואמר דוד מצאד לזה הענין, אדם ציקר צל ילין, לניה אחת שניה פתור אל התלות הבגמיות, כי תאור הוא לעינים. והנאת חושיו הבגמיות, כי טוב העין למאכל, הנה זה (לא) מלך הכפס החיוניות לא האליות, על כן אמר נמשל כבהמות נדמו. ישתבח צעל הרצון אשר לא תושב תכלית כוחו וחכמתו צצריאם האנושית, שצדלנו מורכב מהפכים, משתתף צין העולם המושכל והמורגש, עד שיתחייב שיטיגור זה ה' ית', הרולה צעצב הנמלאות להקמות צו. ומשתתף זה אליו, והוא תכלית יכולת היוליו, ר"ל להמליץ המשתתף עד שיתאחד צו, כי מאתו הם יולאים ואליו הם שצים.

פרק

תאורתי הדמיוניות והנאות חושיו הגשמיות, כמרשארמר כי טוב העין למאכל וכי תאור הוא לעינים, נענש בששולל ההשגה החיה השכלית, ומפני זה מורה במצוה אשר בעבור שכלו צוה בה, וחגוע לו השגות המפורסמות ונשקע בהתנגות ובהתנאות, ואז ידע שיעיר מה שאבד לו. ומה שהושפט ממנו, ובאיה ענין שב. ולזה נאמר, והיותם כאלהים ידעי טוב ורע, ולא אמר ידעי שקר ואמת, או משיגי שקר ואמת, ואין בהכרחי טוב ורע כלל, אבל שקר ואמת. והתבונן אמרו, ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם, לא אמר ותפקחנה עיני שניהם וידאו, כי אשר ראו קודם הוא אשר ראו אחרי כן, לא היו שם סגורים על העין שהוסרו, אבל נתחדש בו ענין אחר, שגינה בו מה שלא היה מגנהו קודם. ורע כי זאת המלה ר"ל פקח לא תפול בשום פנים, אלא על ענין גלות ידיעה, לא דאות חוש יתחדש. ויפקח אלהים את עיניה, או תפקחנה עיני עדים, פקוח אוניס ולא ישמע, כאמרו

משנה פניו ותשלחהו, פירושו וביאורו כאשר שנה מנמת פניו שאלה, כי פנים שם נגזר מן פנה, כי האדם בפניו יכוין לדבר אשר ירצה כוונתו, ואמר כאשר שנה פתורו וכוון אל הדבר אשר קדם לו הצווי שלא יכוין אליו, שולח מן עין, וזהו העונש הדומה למרי מדה כנגד מדה. הוא הותר לאכול מן הנעימות, ולהנות בנחת ובבטחה, וכאשר גדלה תאורתי ורדף אחר הנאותיו ודמיוניו, כמו שאמרנו, ואכל מה שהותר מאכלו, נמנע ממנו הכל והתחייב לאכול הפחות שבמאכל אשר לא היה לו מקודם מזון, ואף גם זאת אחר העמל והטורה, כמו שאמר, וקיץ ודרדר תצמיח לך וגומר, בזעת אפך וגו', ובאר ואמר, וישלחהו ה' אלהים מן ערן לעבוד את האדמה אשר לוקח משם, והשוחר כבהמות במוזוני, ורוב עניניו, כמו שאמר, ואכלת את עשב השדה. ואמר מבאר לזה הענין, אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו. ישתבח בעל הרצון אשר לא תושב תכלית כוונתו ותכמתה!

פרק שלישי

תמונה תבנית יחשב שענין תמונה ותבנית בלשון העברית אחר, ואינו כן. וזה, כי תבנית שם נגזר

גבעת המורה

מלך היותו אדם ר"ל צעל שכל, שישתמש שכל לצד, לא לצד צהצלת האמלעיים המציאים אל התכלית, אצל גם כן צהצלת התכלית צעמו; והוא אחרי אשר אכל האדם מעץ הדעת טוב ורע, נטה מזו הדך, והוא משתמש שכלו צהצלת האמלעיים לצד, אצל התכלית אללו הוא לעולם דבר חוץ לשכל. והצדדים עמוקים. אצל צוה די לצדור דצרי הרצ המאחר ז"ל:

פרק שלישי. יחשב כו. כד צאתי צמתיחתי ההצל שצן תמונה ותצנית דרך כלל. והוא שתצנית יאמר מעטס ומורכב

נזר מן בגד וענינו בנין הדבר ותכונתו, ד"ל תארו בדיבוע והעגול והשילוש, וזולתם מן התארים. אמר, את תבנית המושכן ואת תבנית כל כלי, ואמר, כתבניתם אשר אתה מראה בהר. תבנית כל צפור, תבנית יר, תבנית האולם, כל זה תאר. ולזה לא הפיר לשון העברים אלו המלות בתארים נתלים באלהים בשום פנים. אמנם תמונה הוא שם גופל על שלשה ענינים בספק. וזה שהוא יאמר על צורת הדבר המושגת בחושים חוץ לשכל, ד"ל תארו, ותוא אמרו, ועשייתם פסל תמונת כל סמל, כי לא ראייתם כל תמונה. ויאמר על הצורה הדמיונית, הנמצאת בדמיון באיש אחר העלמו מן החושים והוא אמרו בסעיפים מחוינות לילה וגו'. וסוף הדבר, יעמד ולא אכיר מראהו, תמונה לגד עיני. ו"ל דמיון לגד עיני בשניה. ויאמר על ענין האמיתי המושג בשכל, ולפי זה הענין השלישי יאמר בו יתעלה

פרק

תמונה

גבעת המורה

ומורכב צחינת סדר וערך החלקים אשר מהם מורכב זה אל זה, כגון תצנית לפור, תצנית יד, תצנית אולם וכיוצא בזה. ואולם תמונה יאמר מהלכו החיוני המגיע אלינו מעצם פשוט, או מעצם מורכב, כאשר יהיה סדר וערך החלקים אשר מהם מורכב צלתי מושג אל החוש, כגון ועשייתם פסל תמונת כל סמל, כי סמל הוא שם הכובד, שהוא צלתי מורכב מחלקים ציחם אל החוש. וכן כי לא ראייתם כל תמונה, לחזק הענין ד"ל שאפילו תמונה שהוא דבר מושג אל החוש בכלל לפי ההדגה הראשונה, עם היותו מושג צלתי מורכב מחלקים לא ראייתם, כל שכן תצנית ותאור: ענין האמיתי המושג בשכל. ד"ל היות המושג בשכל צחינת היותו דבר זולת המציאות בפעל חוץ לשכל. וזה יסוד הספק אשר העירו המפרשים על דברי הרב המחזק ד"ל, צמה שאמר צכאן ותמונת ה' יציע, ענינו ופירושו ואמרת השם ישיג. וצפרק ל"ו מראשון אמר צצאור מאמר: ופני לא ידאור, ואמרת מציאותי כפי מה שהיא לא תושג, כי צכאן ידמות על אמרת השם צצחינת ההשגה, ושם צפרק ל"ו ידמות על אמרת השם צצחינת המציאות בפעל, כמו שהוא מצוה למו שיקדק העיני צדברי הרב ז"ל. והענין ארסיק צזה צאור. ידוע שיש שני מיני ליידים מושכלים, ד"ל ליור נשלים, וליור צלתי נשלים. והמשל צזה ליור העגולה הוא נשלים על ידי ליור קו אחד ישר הנח צקלבו האחד צנקודה מונחת, ומתנועע צקלבו השני, צאופן שהוא דומה העגולה קניצ הנקודה הנזכרת. כי תנאי ליור העגולה הוא שכל הקווים שאפשר שימשכו מנקודה מונחת אל העגולה יהיו שווים זה לזה, ועל ידי ליור קו ישר המתנועע על הדרך הנזכר נשלים התנאי האמור. ואולם לפעמים יתחייב מעצם התנאי שלא יהיה נשלים לעולם, עם היינותו יודעים דרך השלמתו, והמשל צזה ליור חרות (רייחע) מופדים צלתי צעלת תכלית, שכל מספר מהם הוא חצי הקודם אליו כגון א. חצי, דביעי, שמינית, וכן לצלתי תכלית. הנה צכאן אחרתו יודעים צאמת הדרך המיוחד להשלמת התנאי הנזכר ד"ל שכל מספר אשר נרסיק יהיה חצי הקודם אליו, ועם כל זה אי אפשר שנגיע להשלמתו לעולם, מאל היינותו צעלי תכלית צהכרה. ועם זה יהיה הליור אחתי צעלמו. צאופן שכולל להקיש צינו, וצין ליור אחד נשלים, עד שגדע היות קצון חרות מופדים כאלו שזה. למספר שנים, כמו שנתצאר צופת צחכמת המספר (אוריטאטיק). וכן הוא צענין השני קווים שזכר הרב ז"ל צפרק ל"ו מראשון כמו שנתצאר צחכמת ההכנסה העליונה (דיח העהערע געאומעטריע). וזהו ליור השם יתצרך ד"ל העצם השלים לצלתי תכלית, הוא מניע אלינו מליור עליוני, כי צללים אלהים עשה את האדם, וליור האדם צעלילות הגבול, הוא ליור העצם הנזכר. ואולם הליור הנזכר הוא דבר זולת העצם הנזכר כפי מה שהוא גמלא בפעל חוץ לשכל, אבל עם כל זה הליור אחתי צעלמו, מפני היותו יודעים דרך ההגעה מהליור הנזכר אל העצם הנמצא בפעל חוץ לשכל, ד"ל על ידי תוספת שלימות תמיד על שלימותו, על דרך מאמרם ז"ל תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא צעולם הזה ולא צעולם הצא, שנאמר ילכו מחיל אל חיל וידאיהם אל אלהים צציון, דמות צזה אל

השלמת

פרק רביעי ועל זאת ההשאלה נאמר, ויחזר את האלהים וגו', וכלה זו השמייה המסופרת עליהם צוה המאמר, הלא בהשגה השכלית, כמו שיצא צדק המתדבק אל זה.

פרק חמישי בענינים עמוקים מאד זה נספר השמים והעולם כשוליה לאלה שתי שאלות נפלאות, האחת למה היו הכוכבים הנכונים, כל מה שהוא יותר קרוב מהם אל בגלגל המזלות יתנווע תנועות

תמונה. אמר ותמונת ה' יביט ענינו ופירושו, ואמתת השם ישנו:

פרק רביעי

ראה, הביט, חזה, דע כי ראה והביט וחזה, שלשה המלות האלה נופלות על ראיית העין. והושאלו שלשתם להשגת

השכל. אמנם זה בראה מפורסם אצל החמון, אמר, וירא והנה באר בשדה, וזה ראות עין. ואמר, ולבי ראה הרבה חכמה ודעת, וזה השגה שכלית. ולפי זאת ההשאלה הוא כל לשון ראייה שבאה בבוא יתברך. באמרו, ראיתי את ה', וירא אליו ה', וירא אלהים כי טוב, הראני נא את כבודך, וירא את אלהי ישראל, כל זה השגה שכלית; לא ראות עין ממש בשום פנים, כי לא ישיגו העינים רק גוף, ובצדו קצת מקריו גם כן, כלומר מראה חגוף ותארו, וכיוצא בהם. וכן הוא יתברך לא ישיג בכלי, כמו שיתבאר. וכן הביט נופל על ההבטח בעין לדבר. אל תביט אחריך, ותבט אשתו מאחוריו, ונבט לארץ. והושאל אל הבטת השכל והשקפתו, על התבוננות הדבר עד שיישגהו. והוא אמרו, לא תביט און ביעקב, כי האון לא יראה בעין. וכן אמרו, והביטו אחרי משה. אמרו חכמים ו"ל שבו עוד זה הענין, ושהוא הגדה על היותם מודקקים אחר פעולותיו ומאמריו ומסתכלים בהם. ומזה הענין אמרו, הבט נא השמימה, כי זה במראה הנבואה. ועל זאת ההשאלה הוא כל לשון הבטח שבאה בשם יתברך, מהביט אל האלהים, ותמונת ה' יביט, והביט אל עמל לא תוכל. וכן חזה, נופל על ראות העין, ותחו בציון עינינו. והושאל להשגת הלב, אשר חזה על יהודה וירושלים, היה דבר ת' אל אברהם במחזה. ועל זאת ההשאלה נאמר, ויחזו את האלהים, ודעו:

פרק חמישי

כאשר החל ראש הפילוסופים לחקור ולעשות מופתים בענינים עמוקים מאד, אמר מתנצל דבר זה עניינו: שאין ראוי למועין בספריו שייחסהו במה שייחקר עליו לעזרת, או היותו משתבח ומתפאר והורם לדבר במה שאין ידיעה לו בו, אבל ראוי לו שייחסהו לזריות והשתדלות בהמצא והעמיד אמונות אמיתיות כפי

גבעת המורה

השלמות הנזכר הצלתי צלל תכלית. עם היות שזאלת להיותנו צעלי תכלית אי אפשר שנגיע להשלמתו לעולם וכן זה.

פרק רביעי. לא ישיג צללי כו' ד"ל צללי החוש (תקצומו) לא הביט און ציעקצ. ד"ל הוא ונעלים עין צצחית האון ציעקצ (ער יזהט דורך דיו פניגער): להשגת כלל. השגת כלל אלל הדב ז"ל היא פחותה מהשגת השכל, השגת כלל תקרא צללון (וואהרנעהאטן). והשגת השכל (פערטשטעהען, בעגרייפן). ולזה נאמר ויחזו את האלהים ד"ל שהגיע להם השגה צלתי שלמה (זיין פערנאןדערנער בעגרייף).

פרק חמישי. ראש הפלסופים חרים טאטלים: מחובר למה שזורה עליו הנראה כו', ד"ל ויסתר מהם פניו וגו'. יש לו שני פירושים, האחד נראה, והאחד נסתד. הפירוש הנראה הוא שהסתיר

תנועות דעות, והרחוק תנועות מועטות, ואם הגלגל
הדאשון צלתי מתנועע חלף תנועה אחת, והשאלה השנית
לחיות עלה היה צלגלג הדאשון כוכבים דרים, והוא
אחד, וכשאל הגלגלים לא ימלאו צהם כי אם כוכב
אחד, ואם הוא צעל גלגלים, והתגלגל צהם וצדד כי הוא
פועל בפסיו, למה שהיו הגלגלים צעלי נפס, והסצות
מבולדות לשם, וכבר פדשו ענינם לספר ההוא, גם
פצירושו לחי צן יוקטן, גם צהם שיצא נדנר צו צע"ה.
ויצך מדותיו וכוך דצ, הוא אמרו וכצנן שכלותם, וימית
תחותיו ותשוקתיו הדמיוניות, הוא אמרו אל תבשו אל
אשה, וכאשר יצין הקדמות אמתיות וידעם, והס
הבולדות וידע דרכי ההקש ועשות המופת, והוא הדבר
המורכב, וידע אופני השמירה מהטעות השכל, ואלה
השלשה יכללם מה שאמר שמרגיל עצמו צחכמות וצדיעות,
ועל

כפי יכולת האדם; בן נאמר אנחנו, כי צריך לאדם שלא
יהרס לוח הענין העצום הנכבד מתחלת המחשבה,
בלתי שירגיל עצמו בחכמות ובדעות, ויוקק מדותיו
זקוקרב, וימית האמותיו ותשוקותיו הדמיוניות, וכאשר
יבין הקדמות אמתיות וידעם, וידע דרכי ההקש ועשות
המופת, וידע אופני השמירה מהטעות השכל, אז
יקדים לחקירה בזה הענין. ולא יגזור בתחלת דעת
שיעלה בלבו, ולא ישלח מחשבותיו תחלה וישליטם
להשגת הבורא; אבל יבוש וימנע ויעמד, עד שיעלה
ראשון ראשון. ועל זה נאמר, ויסתר משה פניו כי
ירא מהביט אל האלהים, מחובר למה שיודה עליו
הנראה, מופתו להסתכל באור הנראה, לא שהשם

ישיגו העינים יתעלה מכל חסרון עליו רב ושובח לו ע"ה הדבר הזה. והשפיע עליו האל יתעלה מוטבו מה
שחייב לו, שנאמר בו, ותמונתו ביט. וזכורו הכמים ז"ל, כי זה גמול להסתיר פניו תחלה מחביט אל האלהים.
אמנם אצילי בני ישראל הם הרסו ושלחו מחשבתם והשיגו, אבל השגה בלתי שלימה, ולזה אמר עליהם, ויראו
את אלהי ישראל ותחת רגלי וגומר, ולא אמר, ויראו את אלהי ישראל לבד, כי כלל המאמר אינו רק לדקדק
עליהם ראייתם, לא לתאר איך ראו. ואמנם דקדק עליהם תוכן השגתם, אשר כללה מן הגשמות מה שכללה
חייב זה הרסם קודם שלימותם, ותחתיו כלליה, ויעתר להם ע"ה, והאריך השם להם עד שנשרפו בתבערה,
ונשרף גרב ואביהיו באהל מועד, לפי מה שבאה בו הקבלה האמתית. ואם היה זה בדינם, כ"ש בדינו אנחנו
הפחותים ואשר למטה ממנו, שצריך לכל אחד ממנו שיכוין ויתעסק בהשלמת ההצעות והבנת ההקדמות
המטהרות להשגה מטומאתה שהיא הטעיות, ואז יבא להביט אל המוחנת הקדוש האלהי, כאשר אמר, וגם
הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו פן יפרוץ בהם ה'. וכבר צוה שלמה ע"ה בשמירה הרבה כשישתדל האדם להגיע
לזאת המדרגה, ואמר ממשל ומוחיר, שמור רגליך באשר תלך אל בית האלהים. ואשוב להשלים מה שנכנסנו
לבארו, ואומר, שאצילי בני ישראל עם המכשולים שאירעו להם בהשגתם נתבלבלו גם כן מפני פעולותיהם

ונמו

גבעת המורה

הסתיר משה פניו הנשמיים מפחדו להסתכל צדור הנדלה הנשמי, והפירוש הנסתר הוא שהסתיר משה פנותו השכלי
ד"ל כוונתו להשיג (כי האדם צפניו יכוון אל הדבר אשר ידע כמו שצדד הדב ז"ל פרק צ'). ומנע עצמו מזה עד
שנשלמו לו ההכחות הנלדכות שזכר הדב ז"ל. ולזה אמר שמוכזר אל הפירוש הנסתר שזכר, אין מקדל יולא תיקי
פשוטו, והפירוש הנגלה גם כן אמת; מה שחייב לו ד"ל שמה שהספיע השם מטובו על משה לא היה דבר נמשך
אחר הדלוק המסולה, אלא אחר דלוק השם ית' שהוא תמיד נאות אל חקי הטבע להיות חקי הטבע צעלם נמשכים אחר
דלוקו ית'. ולזה אחרי אשר נשלם משה צהכמות המלמדות אל ההשגה המכרת, הביעה אליו ההשגה המכרת צתורת
חיונו מחקי הטבע: כי כלל המאמר כו' ד"ל כלל המאמר אם ילקח לפי פשוטו הוא לדקדק עליהם ראייתם, שאצילי
בני ישראל אשר לא נסו צהם, דלו את ה' אלהי ישראל, לא לתאר איך ראו; אלא צלמת כאשר ילקח המאמר לפי
הכוונה הנסתרת, דקדק עליהם תוכן השגתם. חייב זה הרסם קודם שלימותם. ד"ל שמה שהרסו אל ההשגה קודם
שלימותם.

ועל זה צוה, והיו נכונים לשלשת ימים: צוה הפרק לא
 זילך אך יקדים לחקור צוה הענין, דל חכמה האלוהית
 ולא יבזיר, כלומר כשיהיה לו השגה צלתי שלימה, ידע
 מה שצדק למטה אשר כללה מן השמות מה שכללה חייז
 זה ההדס קודם שלימותם, ידע שלא דקדק איך לאו
 כי לא לרובו יושג על כסא וכל צדק השמים עומדים
 מימינו ומשמאלו, אצל דקדק עליהם תוכן השגתם,
 ושללו תחת רגליו מיד החומר הראשון, צלי אמצעי
 צתכלית, או סתפוסק צומים הסם ויעתד, והאריך
 פן יפרוץ צם, כמו שאמר שלא יהיה צדק צוה הענין
 אין סיוק צוה, כי זה הוא חזן ממנו ית', אלא שהוא
 יקלר צמדרה שיסתדר עמו לעלותם.

פרק

פ ר ק ש ש י

איש ואשה, שני שמות, הונחו תחילה לזכר ולנקבה מבני אדם, ואחרי כן הושאלו לכל זכר ונקבה משאר
 מיני בעלי חיים. אמר מכל אבהמה המתורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו. כאלו אמר זכר
 ונקבה: ואח"כ הושאל שם אשה לכל ענין מוכן ומוזמן להתחבר לענין אחר. אמר חמש ידיעות תחיינה
 חבורות אשה אל אחותה. כבר התבאר לך כי אחות ואח. יאמרו ג"כ בשיתוף מצד ההשאלה באיש ואשה:

פ ר ק ש ב י ע

ילד, הענין המובן מוזאת המלה ידוע. והוא הלידה, וילדו לו בנים. ואחר הושאלה זאת המלה להמצאת
 הדברים הטבעיים, בטרם הרים ילדו. והושאלה גם כן לענין הצמחת הארץ מה שתצמיח, דמות
 לידה, אמר והולידה והצמיחה: והושאלה עוד לחדושי הזמן, כאלו הם ענינים ילדו, כי לא תדע מה יולד
 יום. והושאלה עוד לחדושי המחשבות ומה שיחייבו מן הדעות והסברות, כמו שאמר וילד שקר. וממנו
 נאמר, ובילדי נברים יספיקו. יספיק להם בדעותם. כמו שתרגם יונתן בן עוזיאל ע"ה בפירושו זה, ובנימוסי
 עממיא

נבעת המורה

שלימותם, חייז חסדק ההשגה ההיא: ונמו לענינים הנפשיים כו'. דע כי שלימות האדם נמשכת לעולם אחר שלימות
 ליור השם ית' אלו, כי לכל אשר יתקדש האדם על ידי קנין השלימות אל הליור הנזכר יהיה יותר שלם, להיות ליור
 השם צאמת חינוך דבר וזאת ליור האדם צלימות צלתי, ולזה כאשר יהיה הליור הנזכר צלתי שלם, יהיה
 גם כן האדם המשתדל להתדמות אליו כפי מה שאפשר, צלתי שלם — אין חיוק צוה: דל כי מי שיקח אלו המלות
 לפי פשוטם על הסגות חושיות כו', עס היות שלא הביע צוה אל אמתת הנספדת, עס כל זה הוא מתרחק
 על ידי זה תאמונת ההשגה:

פרק ששי: איש כו'. רומז צוה על איש ואשה הנכרים צמעה צדאשית שהוא משל הנורה והחומר שזכרו
 הפלסופים וכמו שיצא עוד.

פרק שביעי: ובילדי נכרים כו'. הדיעות והאמונות המגיעות אל האדם מנולתו, הם צאמת ילדי נכרים,
 ג"ל שהם ילדי ממזל הדיעות הנזכרות לא ילדי המקבל ממנו: אצל כאשר יתצונן
 המקבל

פרק שביעי כמו שאצלך צפתוך שם צן, הוא אמרו
קיי שקדמו לו מצנים או יזיקו, הוא אמרו שדים גם כי יולידו הנזקים ונשלוכו השם
הוליד כללמו והוליד אל הפועל.

פרק

ענין צלם אדם ודמותו מה הוא, וכל מי שקדמו לו מן חבנים
לא הגיע עליהם הצורה האנושית באמת, אשר היא צלם אדם ודמותו הנאמר עליה בצלם אלהים ודמותו;
אמנם שם כאשר למדו והבינו, ונמצא שלם השלימות האנושי, אמר בו ויולד בדמותו בצלמו. וכבר ידעת
כי כל מי שלא הגיע לו זאת הצורה אשר ביארו ענינה, הוא אינו איש אבל בחמה על צורת איש ותבניתו,
אבל יש לו יכולת על מיני החיות וחדוש הדעות, מה שאין כן לשאר ב"ח, כי השכל והמחשבה שהיו מוכנים
לו להגעת השלמות אשר לא הגיע, ישתמש בהם במיני התחבולות המביאות לרע, והוליד הנזקים כאלו הוא
דבר ידמה לאדם או יזיקו. וכן היו בני אדם הקדומים לשת. ואמרו במדרש, כל אותן ק"ל שנה שהיה אדם
נוף בהם היה מוליד רוחות, ר"ל שדים, וכאשר רצו השם, הוליד בדמותו כצלמו. והוא אמרו, ויהי אדם
שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו:

פרק שמיני

מקום, זה השם עיקר הנחתו למקום המיוחד ולכולל. ואחר כן הרחיבו הלשון ושמהו שם למועלת האיש
וערכו. ר"ל לשלמותו בענין אחד, עד שיאמר פלוני במקום פלוני בענין הפלוני. וכבר ידעת רוב

עשרה

גבעת המורה

המקבל דפיעות הנזכרות, ושיג בשכלי הדרך אשר הלך זה זה הממלא הראשון עד שהגיע אל הדעות הנזכרות, ושוב
אז המקבל צעלמו ממלא צחינת מה, וזה יסיר מהדעות הנזכרות חרפת ילדי נכדים. ידוע שלמהלאת איזה תולדה
חדשה (חיינו נייע פאגערונג) מהקדמת לזקנות, ולערכו שתי כחות. האחת היא כח השכל (דער פערשטאנד) והשנית
היא כח השופט (דיא אורטהילאטיקאפט) כי כל מופת הוא מורכב משלשה גזירות (יעדע דעמאנאטראליאן בעמטעהט
אויס דרייז זעטלען) ר"ל הגזירה העליונה, (דער קובער זאטן) והגזירה התחתונה (דער אונטער זאטן) והגזירה
הנולדת משתיים (דער טאט זאטן). הגזירה העליונה היא מפעלות השכל, והגזירה התחתונה מפעלות הכח השופט,
ומהרכבתם תתחדש התולדה. והמשל הזה זה המשפט: כל עלם גשמי הוא מוגבל, הוא מפעלות השכל, מפני שהוא
נתקף אחר נור הבגס בשכל. ואולם זה המשפט: כדור הארץ הוא עלם גשמי, הוא מפעלות כח השופט. ומהרכבת
שניהם תתחדש התולדה: כדור הארץ הוא מוגבל. והנה חצור שתי הכחות הנזכרות להמלאת איזה תולדה הוא דומה
אל חצור הזכר והנקבה **צעסק** הסולר. ובהכרח שתהיה התולדה צלם ודמות האז, ר"ל שאי אפשר שיוולד הכח
השופט זה המשפט החדש (צמלונ) כדור הארץ הוא מוגבל, אם לא שישג בכדור הארץ סימני נור הבגס בשכל
(התפשטות והסתגרות אל התוהו) ולזה אמר צאדם הדומה אל השכל ויולד צדמותו כללמו אחרי אשר עלה השם
ואולם קודם זה היה מוליד רוחות, ר"ל שלא נתחבר השכל עם הכח השופט, ולא היו ליוריו אז צעלי פליאות אמתיות
וסדדים עתיקים.

פרק שמיני למקום המיוחד ולכולל. המקום המיוחד, הוא המקום המיוחד לעלם מיוחד, והכולל
הוא המקום המשותף לעלמים מתחלפים. המשל הזה, העיד הוא מקום משותף לכל
הנמים אשר זה, והצית הוא גם כן מקום משותף לכל הנמצא זה. ולזה כצד אפשר שנאמר על שני עלמים שהם
מקום

עשות בעלי הלשון זה, כאמרם, ממלא מקום אבותי
בהכמה ובירא. ואמרם ועדין מחלוקת במקומה
עומדת, ר"ל במדרגתה; ועל זה הצד מן ההשאלה,
נאמר, בדרך כבוד ה' ממקומו, ר"ל כפי מעלתו ועוצם

מקום חתי, מעלת עיון והסקפה
שכל והוא הגדלה צאמרו ונלצת על
הגור כמו שיתצאר סס

פרק

חלקו במציאות. וכן כל זכרון מקום שבא באלהים, אמנם הכוונה בו מדרגת מציאותו יתעלה אשר אין ערך לה
ולא דומה, כמו שיעמוד עליו המופת אחר זה: ודע כי כל שם שנבאר שתופו בזה המאמר, אין הכוונה ממנו
להעיר על מה שזכרנו בפרק ההוא לבד, אבל אנחנו נפתח שער ונעריך על עניני השם ההוא המועילים לפי
עניינינו, לא לפי ענין מי שידבר בשפת בעלי לשון מן הלשונות, ואתה תתבונן בספרי הנבואה וזולתם מחבורי
בעלי החכמה ותבין השמות המשתמשים בהם כולם. ותבין כל שם משתתף כפי ענין מענייני הנאות בו כפי
המאמר ההוא. וזה הדבר ממנו הוא מפתח זה המאמר וזולתו. והמשל עליו מה שבאדנוהו הנה מענין מקום,
באמרו, בדרך כבוד ה' ממקומו, שאתה תדע כי זה הענין בעצמו הוא ענין מקום. כאמרו הנה מקום אתי,
מדרגת עיון והשקפה שכל, לא השקפה עין, מצורף אל המקום הרמוז אליו מן החר, אשר בו היה ההתבודדות
והשגת השלמות.

פרק תשיעי

כסא, עקר הנחתו בלשון ידוע. ובעבור שהכסא אמנם ישבו עליו בעלי הגדולה והעוצם כמלכים, והיה הכסא
דבר נמצא מורה על גדולת הראוי לו ומעלתו ועוצם ענינו, נקרא המקדש כסא, להוראתו על עוצם
מי שנגלה בו והשכינ אורו וכבודו עליו, אמר, כסא כבוד מרום. ומראשון מקום מקדשינו. ומפני זה הענין נקראו
השמים כסא, להוראתם אצל מי שידעם ויתבונן בהם עוצם מוציאם ומניעם ומנהיג העולם השפל בהשפעת
טובם. ואמר, כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי. יאמר הם יורו על מציאותי ועצמותי ויכולתי,
כהוראת הכסא שהוא מוכן לגדול שהוא ראוי לו. וזהו אשר צריך שיאמינוהו המאמרים, לא שיש גשם שינשא
הבורא עליו יתברך עליו רב, כי הנה יתבאר לך במופתים שהוא יתברך אינו גוף, ואין יחיה לו מקום או משכן
על גוף? ואמנם הענין הוא מה שהעירוני עליו, כי כל מקום נשאו האלהים ויחדו באורו וחדו במקדש, או
השמים

גבעת המורה

צמקום אחד, וזהם צלותו הזמן צמקומות מתחלפים, להיות המקום ליור יחסי (אין רעוטיפער בעגרי').
על דרך משל: דלזון ושמעון הדדים צעיר אחת וצמקום מתחלפים, הם צמקום אחד ציחם אל העיר השומרת מלצה
תמיד ציחם אל כל מה שהוא חוצה לה, והם צלותו הזמן צמקומות מתחלפים, ציחם אל הצמים אשר ידורו
הצבים וצמקום זה אפשר גם כן שיהיה עלם מה נח, ר"ל שומר מקומו, ומתנועע ר"ל מחליף מקומו צמקום אחד
צעמנו. התכל צום: וישע יעקב צלץ מבורי אציו וגו'. עם היות שהתנועע צלי ספק ממקום למקום צלץ ההוא:
ממלא מקום אצותיו כו'. ר"ל שיחוסו אל זולתו, הוא צעמנו יחוס אצותיו אל זולתם צמקום וצידה: מחלוקת צמקומות
עומדת כו'. להיות כל תנועה הוא שינוי, עם היות שאין כל שינוי תנועה, עם כל זה ישתמשו צעלי הלשון צמלות
התנועה להורות על השינוי בכלל, וצמלות המנוחה (ההשאלה צמקום) להורות על היות הדבר צלתי משתנה: לא
לפי ענין כו'. ר"ל שאין כוונתו צום הצדור שתוף השמות בכלל, ושיחזר כל הסודות המיוחדות לשם מיוחד כמו שיעשו
המחזרים צמקום הלשון, אצל כוונתו לצלץ הודלות כל שם המתחסות לחכמת האלהות לצד.

פרק תשיעי אבל מה שהרחיב צו הלשון באמרו כי יד על כס יה. הוא תואר עצמותו וגדולתו אשר אין צריך שיחשב דבר חוץ מעצמו; ולא נבדל מנבראו עד שיחיה יתברך נמצא בלתי כסא ונמצא עם כסא זאת כפירה בלי ספק. וכבר פירש ואמר, אתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור, תורה שהוא דבר בלתי נפרד ממנו ולזה ידעה בכסא הנה ובכל מה שדומה לו, גדולתו ועצמותו אשר אינם דבר יוציא מעצמו כמו שיתבאר בקצת פרקיו והמאמר.

השמים, נקרא כסא; אבל מה שתרחיב בו הלשון באמרו כי יד על כס יה, הוא תואר עצמותו וגדולתו, אשר אין צריך שיחשב דבר חוץ מעצמו; ולא נבדל מנבראו עד שיחיה יתברך נמצא בלתי כסא ונמצא עם כסא זאת כפירה בלי ספק. וכבר פירש ואמר, אתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור, תורה שהוא דבר בלתי נפרד ממנו ולזה ידעה בכסא הנה ובכל מה שדומה לו, גדולתו ועצמותו אשר אינם דבר יוציא מעצמו כמו שיתבאר בקצת פרקיו והמאמר.

פרק

פ ר ק ע ש י ר י

ירד, עלה. כבר קדם לנו שאנחנו כשנזכור בזה המאמר שם מאלו השמות המשתתפים, אין דעתנו שנוכיר כל עניין שיאמר עליו השם ההוא. כי אין זה המאמר בלשון; אבל נזכיר מן העניינים ההם, מה שאנחנו צריכים לו בעניינינו, לא דבר אחר. ומה ירד ועלה: היירידה והעלייה, שני שמות מונחים בלשון העברי, ועניינם ידוע. כי כשיעתק הנוף ממקום אל מקום שפל ממנו יאמר ירד, וכשיעתק ממקום אל מקום גבוה ממנו יאמר עלה. ואחר כן הושאלו שני השמות האלה לגדולה ולעוצה. עד כשתשפל מעלת האיש יאמר ירד. ובשתגבה מעלתו בגדולה יאמר עלה: אמר השם יתעלה, הנה אשר בקרבך יעלה עליך וגו'. ואתה תרד וגו'. ואמר, ונתןך ה' עליון על גוי הארץ; ואמר, ויגדל אלהים את שלמה למעלה. וכבר ידעת רוב עשותם ז"ל מעלין בקודש ולא מורידין: ועל זה הצד עוד יעשה בירידת העיון, והיות האיש פונה במחשבתו אל עניין פחות מאד, יאמר שירד; וכן כשיפנה במחשבתו אל עניין מעולה ונכבד, יאמר עלה. וכאשר היינו המון חאנשים למטה שבתחתית במקום, ובמעלת המציאה, בערך לסובב והוא יתעלה במעלה שבעליונים, לפי אמיחת מציאות וגדולה ועצמה

גבעת המורה

פרק תשיעי אשר אין צריך שיחשב דבר חוץ מעצמו כו. זה יתבאר להבא צפדי הדקת התארים.

פרק עשירי כי אין זה המאמר בלשון. ל"ל שלל נתחדש זה הספר ללמד בני אדם דעת חכמת הלשון בכלל (דאם חייט קיין ווערק חיבער דיו ספרוועג). היירידה והעלייה גו'. אמר המבאר. עם היות הגבורה והספלה ליוודים יחסיים, והגבורה הוא גבורה צעדך אל הספלה, וכמו כן הספלה הוא ספלה צעדך אל הגבורה ממנו ולזה אפשר שיהיה הגבורה ספלה צעדך אל הגבורה, וכן הספלה גבורה צעדך אל הספלה ממנו, הנה עם כל זה צהכרה שיהיו נושאים ליוודים מוחלטים כדל"ס זה מזה, ולולי זה לא היינו משתמשים על הוראתם בשני שמות מתחלפים, להיות היותם בכל אחד מהם יחוס אחד צעמנו. כמו שנאמר על דרך משל: א הוא דומה אל ב או כדל היינו, וכמו כן ב הוא דומה אל א או כדל היינו, הנה אנו משתמשים צמלת דומה או כדל להיות על יחוס כל אחד מהעצמים הנזכרים אל זולתו, להיות לשניהם יחוס אחד צעמנו, ואולם צמלת גבורה וספלה, ומינן ומחל, וכיוצא בזה, נשתמש להיותם זה על יחס מתחלף בין העצמים שהם נושאים. וכאשר נחקור על שורש זו ההתחלפות ביחס נמצא היותו ההתחלפות צהלק, ולולי לומר ההתחלפות צמעשה וחשיבות העצמים צערכם זה אחד זה; כי מקום העצמים הנכבדים

ועצמה (לא עליונות מקום) ורצה יתעלה במה שרצה ,
הגיע חכמה ממנו והשפעת נבואה על קצתנו , קרא
שרות הנבואה על הנביא או שכן השכינה במקום ,
ידידה : וקרא העלות ענין הנבואה ההיא מן האיש או

פרק עשירי : יכנה הענין הזה צירידיה , ר"ל שיחסו
ספרי הכנזאים ידידת המכה
אשר יחייבה הלזן הקדוש , וכמו שכתוב צספרו של אדם
הדלשון לפקידת המעשים , ויכונה זה צירידיה וכן זה

פרק

סוד השכינה מן המקום , עלייה . וכל ידידה ועלייה שתמצאם מיוחדות לבוא יתעלה אמנם הרצון בהם זה הענין .
וכן כשתרד מכה באומה או באקלים כפי רצונו הקדוש אשר יקרינו ספרי הנבואה קודם המכה ההיא , לספר
שהשם פקר מעשיהם ואחר כן הוריד בהם העונש , יכנה הענין הזה גם כן בידידה , להיות האדם שפל ונבזה
שיפקדו מעשיו וענש עליהם ולולי הרצון . וכבר התבאר זה בספרי הנבואה . ואמר , מה אנש כי תזכרנו וכן אדם
כי תפקדנו . רומז על זה הענין , ולזה כנה זה הענין בידידה , אמר , הבה נרדה ונבלה שם שפתם . וירד ה'
לראות . ארדה נא וואראה . והענין כולו , בא העונש באנשי השפל : ואמנם הענין הראשון , ר"ל ענין הנבואה
והכבוד הרבה , ויירדתי ודברתי עמך שם , וירד ה' על הר סיני , וירד ה' לעיני כל העם , ויעל מעליו אלהים , ויעל
אלהים מעל אפרים . אבל אמרו ומשה עלה אל אלהים . הוא מן הענין השלישי . מוצרף אל היותו גם כן עולה
אל ראש ההר אשר ירד עליו האור הנברא , לא שהשם יתעלה יש לו מקום יעלה אליו העולה או ירד ממנו .
יתברך מדמויני הסכלים עלוי גדול .

פרק אחד עשר

ישיבה , תחלת הנחת זה השם בלשונו לישיבת האדם על המקום . ועלי הכתן יושב על הכסא , ומאשר היה
האדם היושב , נח עומד על השלם שבעניני עמידתו ומנוחתו , חושאלה זאת המלה , לכל ענין עומד
נח שלא נשתנה . אמר ביעורי ירושלים בעמידה ובקימות , והיא במעלה העליונה , וראמה וישיבה תחתיה , ואמר ,
מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמוחה , ענינו מעמידה ומקימה . ומה הענין האחרון נאמר עליו יתעלה , אתה
ה' לעולם תשב , היושבי בשמים , יושב בשמים , הנצחי העומד אשר לא ישתנה בפנים מאפני השנוי , ולא שנוי
עצם , ואין לו שום ענין זולת עצמו שישתנה בו , ולא ישתנה יחושו לזולתו , כי אין יחס בינו ובין זולתו שישתנה

גבעת המורה

הנכבדים (השמים וכל נכבס) וקרא גבוה , ומקום העלמים הפחותים (האלזן וכל אשר עליה) יקרא שפלי . וכן הזרוע
החזקה יקרא ימין , והזרוע החלשה יקרא שמאל . וכפי יחס יתד העלמים אל העלמים הנכבדים נכנה גם כן יחס
העלמים הדלשונים זה אל זה , כי הדבר הקרוב יותר אל השמים יקרא גבוה צערך אל הקרוב יותר אל האדן , וזה
השני יקרא שפל צערך אל הדלשון . וכן הוא צענין ימין ושמאל וכל כיוצא בזה . מזה יתבאר . היות צלמת הגבור והשפל ,
ולזה גם כן הידידה והעלייה , שמות מונחים צתלה לגדולה ולעלות , ומזה הושאלו להורות על המקום , הפך דעת
הדב המחזק ז"ל : ורצה יתעלה צמה שדנה כו' . להיות שצתכרה הוא שמיחס אל השם יתעלה פעולת הלזן מחולת
שמיחס אליו הלזן צעמו , ושלה נאמר : שהוא רוצה לא צדקן . הכה לזה אי אפשר שנאמר עליו שלזה צדקן , אבל
צענין נעלם מאתנו שהוא אלו סבת הדלייה , כמו שאלינו הלזן הוא סבת הדלייה , וזה הענין אינו דבר זולת עצמו
יתבאר הנעלם מאתנו , הכה לזה אמר הדב ז"ל , ולזה צמה שדנה :

פרק אחד עשר : לא שינוי עצם כו' . דע כי עצם כל דבר הוא צלתי משתנה , כי העצם הוא אפשרות
הדבר , ר"ל צידו לפי גדלו לצד . והנה אפשרות הדבר הוא צלתי משתנה , להיות האפשר

פרק י"א. ה' למצול יש, ר"ל שעם השתנות עניני הארץ והפסדה, המורה עליו המצול לא יס' לו ית' שניו. כי היחס ההוא למיני המצולות, ר"ל לצורות המשתנות לא לאישים, כי הם משתנים. ואם אחד יתקיים עליו המין האנושי כמו שיתקיים המין השממי צ"ל אחד, ואם יקרא מין.

פרק

שלא ישתנו אישיהם כאשר ישתנו אישי הווי הארץ ונפסדיה. וכן כשיהיה ה' יתעלה היחס ההוא הנאמר בשיחור למיני הנמצאות ההוות הנפסדות, יאמר עליו גם כן יושב. כי המינים ההם תדירים מסודרים עומדי המציאה כמציאת אישי השמים. אמר היושב על חוג הארץ, המתמיר חקים על סבוב הארץ, ר"ל חללתה, רובו לעניינים ההווים בחללה. ואמר ה' למבול יושב, ר"ל שעם השתנות עניני הארץ והפסדה, לא יחיה אצלו יתברך שינוי יחס; אבל היחס ההוא שיש לו אל כל אחד מן העניינים ההם, והם הווים או נפסדים, יחס אחד קיום עומד, כי היחס ההוא למיני הנמצאות, לא לאישיהם. והתבונן כי כל לשון ישיבה שתמצאה להשם יתברך תמצאה בזה הענין:

פרק שנים עשר

קימה, שם משתתף. ואחד מעניני הקימה שהיא כנגד הישיבה. ולא קם ולא זע ממנו. ובו עוד ענין קיום הדבר ואמיתותו. יקם ה' את דברו, ויקם שדי עפרון, וקם הבית אשר בעיר, וקמה בידך ממלכת ישראל.

גבעת המורה

נשאל לעולם אפשר יהיה נמצא לו צלתי נמצא צפעל. ולזה לא יפול השינוי צעלם זולת צצחית יחוסו אל המציאות צפעל, והמשל צזה: ראובן שהיה חי ואחר כך מת נשתנה צצחית יחוסו תחלה אל המציאות ואחר כך אל ההעדר שהיא מתנגד אל המציאות, אצל לא נשתנה צעלמו ר"ל צצחית אפשרותו, כי ליוצר ראובן נשאל אפשר כמו שהיה. ולזה אי אפשר שיקבל שינוי זולת עלם מובצל, להיות המציאות צפעל. צלתי נכנס בגדר העלם ההוא, ולזה אפשר שישתנה יחוס העלם הנזכר אל המציאות צפעל; לא כן העלם הצלתי צעל תכלית יתצדק, להיות אצלו המציאות צפעל נכנס בגדר העלם, וכבר בארנו בגדר העלם ר"ל אפשרותו צלתי משתנה לעולם. ולזה אמר הרב ז"ל כי השם ית' אי אפשר שישתנה שינוי עלם, להיות גם כן כל עלם זולתו אי אפשר שישתנה שינוי עלם, ר"ל שיסוד האפשר צלתי אפשר. ואי אפשר שישתנה גם כן ציחס אל זולתו ר"ל אל המציאות צפעל כמו שיקרה לכל עלם זולתו, מפני שאין לעלם הצלתי צעל תכלית מציאות זולת עצמו. אצל המציאות צפעל נכנס אצלו בגדר העלם כמו שצארכו: ר"ל שלא ישתנו אישיהם כו'. אמר שלא ישתנו אישיהם להיות צקיום מיניהם אין להם יתרון על מיני נמצאי הארץ שהם גם כן צלתי משתנים, ודאי שתדע קודם משיכל! שצאמת כפי מה שתצאצא אצל חכמי הטבע והתוכניים האחרונים, גם אישי השמים משתנים כעין אישי הארץ שזכר הרב ז"ל. להיות צאמת חמד גשמי השמים איננו גשם חמישי כמו שיחשוב אריסטוטלעס, אצל הוא צעלמו חמד הארץ, ולא לצד שאלאו האחרונים כוכבי נצרכה חדשים אשר לא נודעו עד הנה צומן הרב ז"ל (חמשה משתני שצתי ורצעה משתני נקם) אצל גם כן קרוב לזמנינו זה נתגלה אל האחרונים ככז חדש (משתני שצתי החמישי) וכן מלאו החוקרים הנזכרים ככזים קיימים חדשים לא שערס הראשונים, וכמו כן ככזים אחרים שנודעו אצל הראשונים שנעלמו מעינינו עד אשר לא נודע מקורם היה. מכל זה יתבאר היות דעת אריסטו צזה צלתי אמתית, להיות חכמת התבונה לא נשלמה צומנו כמו שהיא צומנינו זה, ועם כל זה יהיה פירוש הכתובים לפי דעת הרב ז"ל מסכים אל המציאות, על דרך דצרה תורה צלשון צמי אדם. והנה ההמון ירגישו תמיד שינוי גשמי הארץ, אצל לא ירגישו ציננוי גשמי השמים להיות שיערך לזה צצחיות דצות וחצצנות עמוקים כמו שהוא מצויר למי שמעיין צזה.

פרק

פרק יג. יתקיימו סצותיו כלומר הסצות אשר הן סצות וחס מסוצים וחס סצות למה שיתחדש :

פרק

ישראל, ובוה הענין נאמר כל לשון קימה שבאה בשם יתברך. עתה אקום יאמר ה', ירצה בו, עתה אקיים דברי ועודי לטוב ולרע. אתה תקום תרחם ציון, תקיים מה שיעדתה בו לרחם עליה, ומפני שהמסכים לעשות דבר יתעורר לעשותו בקימה, נאמר לכל מי שיתעורר לאיזה ענין שהוא קם. כי הקים בני את עבדי עלי. והושאל זה הענין לעבור מרת האל על עם שהתחייבו העונש לאבדם, וקמתי על בית ירבעם, וקם על בית מרעים. ואיפשר שיהי' אמרו עתה אקום מזה הענין. וכן תקום תרחם ציון, כלומר תקום על אויביה. ומזה הענין באו פסוקים הרבה לא שיש לו קימה או ישיבה חלילה לו, מהם אמרו ע"ה, אין למעלה לא ישיבה ולא עמידה, כי עמד יבא פעמים בענין קם :

פרק שלשה עשר

עמידה, שם משתתף ויהי בענין עמידת האדם וקימתו. בעמדו לפני פרעה, אם יעמוד משה ושמואל, והוא עומד עליהם, ויהיה בענין ההמונע וההפסק. כי עמדו לא ענו עוד, ותעמד מלדת. ויהיה בענין הקיום וההשאר. למען יעמדו ימים רבים, ויכלת עמד, עמד טעמו בו, התקיים ונשאר ולא נשתנה, וצדקתו עומדת לינר, קיימות ונשארות. וכל עמידה שבאה באל' יתברך היא מזה הענין האחרון, ועמדו רגליו ביסם ההוא על הר הזותים. יתקיימו סבותיו, כלומר מסובביו, והנה יתבאר זה בזכרי שתוף רגל (צפיק כ"ח חלק א') ומזה הענין אמר אל משה יתברך, ואתה פה עמוד עמדי. אנכי עומד בין ה' וביניכם :

פרק ארבעה עשר

אדם, שתוף אדם הוא שם אדם הראשון כמו שבא בכתוב, שהוא נגזר מאדמה. ויהיה שם המין לא ידון רוחי באדם, ומי יודע רוח בני האדם, ומותר האדם מן הבהמה אין : ויהיה שם לחמון כלומר לפחותים מבלתי

גבעת המורה

פרק שלשה עשר. יתקיימו סצותיו כלומר מסוציו ידוע הוא שלכל פעול ילמדנו ארבעה סצות (יעדעם ענטשטאנדענע זעטלט פיערערלייז אוריאזבען פאראויס) וחס החמד, הצורה, הפועל והתכלית (אחטערע, פאָרן, ווירקענדע אוריאזבע, אונד ענדלונגען). וכאשר יהיה הפועל צעל תכלית, על דרך משל האדם, יהיו ארבעה הסצות המזכרות כדלות זו מזו, להיות האדם ממלא הצורה לצד, אצל החמד הוא ממלא חוזה לו, וכמו כן הפועל ד"ל עצמו הוא ממלא מסצת זולתו (כי אי אפשר שימלא האדם עצמו) קודם ממלאות הפועל וחולה לו. והתכלית (יחס הפועל אל הפועל) הוא גם כן ממלא קודם ממלאות הפועל וחולה לו. המשל צה למלאות מורה השעות (חיי יער אוראדע) ילמדנו ארבעה סצות, החמד ד"ל העץ או המתכת הממלא כד קודם ממלאות הכלי המזכר, הפועל ד"ל האומן הממלא גם כן קודם ממלאות הכלי המזכר וחולה לו, והתכלית שהיא תועלת הודלת השעות שהוא גם כן חזק לכלי המזכר (והצורה) וחולם הפועל הצלתי צעל תכלית יתבדך, הוא עצמו הצורה הפועל והתכלית, כמו שנתבאר (פרק ס"ע חלק ראשון) ולזה יהיה התכלית אצל, ממלאות הפועל לצד, כי דלנו לצד מחייב הפועל, וממלאות הפועל איננו חזק למלאות סצותיו, ולזה אמר הדב ז"ל : ועמדו רגליו כו', יתקיימו סצותיו (ד"ל מה שהן אצלו יתבדך סצות הפועל) כלומר מסוציו (הפועל עצמו שאיננו ממלא חזק לסצות המזכרות) :

מבלתי המיוחדים, גם בני אדם גם בני איש. ומה הענין השלישי, ויראו בני האלהים את בנות האדם, אכן כאדם תמותון.

פרק

פרק חמשה עשר

נצב או יצב • ואע"פ שנשתנו שני השרשים העניין אחד, כמו שידעת בכל שמושיהם, וזה השם משתתף: פעמים יהיה בענין הקימה וההתייבבות, ותתצב אחותו מרחוק, יתיצבו מלכי ארץ, יצאו נציבים • ויהיה בענין הקיום וההתמדה: דברך נצב בשמים, כלומר קיים עומד. וכל מה שבא מזה השם בחק הבורא הוא

גבעת המורה

פרק ארבעה עשר • ויראו בני האלהים וגו' • אמר המצדד • להיות ספור מעשה בראשית אינו ספור קורות מיוחדות לאנשים מיוחדים • אלא הוא ספור קורות מתחייבות מעצם האדם בכלל, כמו שכבר גלה דעתו צזה הרצ המצדד ז"ל, הכה לזה ראיתי לצדד זה הכתוב על הדרך המזכר • ידוע הוא שכל קצון אנושי ימלאו שתי כתות אנשים ר"ל החסונים (אדליפע), והפחותים (געייענע) • והנה כאשר נחקור על סבת זה ר"ל איך הגיעו אל החלוקה וההבדלה המזכרת, נמלא שזה קרה על הדרך הזה • האנשים צעצעים מתחלפים זה מזה בחוק וחולשה, צחכמה וסכלות וכיוצא בזה • ולזה היותר חזקים והיותר חכמים מולתם, יתעלמו בהכרח על היותר חלשים מהם בצחכות המזכרות, ויכניסום לעצדים, וישתמשו בזה לתועלת עצמם, כמו שיעשו בני אדם בכלל עם הצחמות והחיות, ומזה מתחדשה החלוקה הטבעית בין החסונים והפחותים שזכרנו • והנה צודאי שהאנשים החסונים שזכרנו ישתדלו בהשגיר צחצחות המזכרת על ידי הבדלה מהפחותים, והקשיר אישיהם זה עם זה בקשר אמיץ • וצוה יסורו גם כן תולדותיהם כיוצא בזה, ר"ל חסונים • ואולם הצאים אחריהם, להיות שקצו זו החשיצות מאצותיהם, לא ישתדלו בהולאת כחותיהם אל הפועל ר"ל צקנין החשיצות הטבעיים, אלא יספיק להם קנין החשיצות ההסכמתי שזכרנו, ולחיות אישיהם נקשרים זה עם זה בקשר אמיץ, ונבדלים מיתר המון האנשים, הכה לזה יהיו גם כן תולדותיהם כיוצא בזה, ר"ל פחותים צעצעים עם היותם חסונים מלך ידועת אצותיהם, ונמשך הזמן המזכר ירגישו גם כן המין האנשים וולתם צסנת החשיצות והפחיתות הטבעיים, והיות זה נמשך אחד הזדירות או העללות בהולאת כחותיהם אל הפועל, ולזה ישתדלו בהולאת כחותיהם אל הפועל כפי האפשר, ואחרי אשר תרגיש כת החסונים צמדריגות חולשתה וחזוק כח הכת האחרת, הכה הוא בהכרח שיצטלו חק ההצדל שזכרנו, ושיסורו להתחצר עם הכת האחרת מעט מעט • וזהו שעור הכתוב: ויראו בני האלהים (השופטים ומנהיגי המדינות) את צנות האדם (הפחותים מלך ההסכמה) כי טוצות הכה, ויחקו להם נשים מכל אשר צחרו ומזה נמשך הנפילים היו צחרו וגו' • ר"ל שהולידו בצורים: אכן כאדם תמותון • ידוע הוא כי לפי דעת הרצ הנמשך אחד ארשים"עו, השאלת הנפש הוא נמשך אחרי הולאת השכל אל הפועל, ולזה היא מיוחדת אל השלומים לצד, לא אל הפחותים הצלתי משתדלים צזה • ולזה אמר אכן כאשר תמותון, ר"ל המיתת הנלחית.

פרק חמשה עשר • נצב או יצב • הם שני שרשים צלשון העצמי המורות על ענין אחד צעלמו • המכל צזה הכה לכני נצב על הצור, כו"ן נצב שמושיית מורה על היות המלה מצנין נפעל • ואולם דגש הצדיק מורה על חסרון כו"ן השרשיית, להיות שורש המלה נצב • אלא צמאמר יתיצבו מלכי ארץ, מלת יתיצבו היא מצנין התפעל ושורש יצב: כלומר על הסולם, הרצ ז"ל צא להולית צזה מצב המעיין שלא יחסו מלת עליו ר"ל על יעקב המזכר בראש הספור, אלא הוא דומה על הסלם כו' • כצד צלרתי בהקדמתי היות הסלם המזכר, משל לקשור הנמללות על דרך סבה ומסובב, ושהוא מהבהר אחרי אשר ישיג האדם ההשתלשלות האמור, שיגיע צלרונה להשגת

Tom. I.

מורה נבוכים

הוא מזה העניין. והנה ה' נצב עליו, קיים עומד עליו, כלומר על הסולם, אשר קצחו הראשון בשמים וקצחו האחרון בארץ, ובו יעלה כל מי שיעלה, עד שישג כי שעליו בהכרח, אחר שהוא עומד קיים על ראש

בבעת המורה

הסם להיותו הסבה הראשונה. ואולם ראוי שתדע שיש צנחן הצדל צין השגת הסבות האמלעיות, והשגת הסבה הראשונה ר"ל המוחלטת. והוא כדל נתצדל צחכמת צקור השכל (קריטיק דער פערדוואט) היות שני מיני ליידים מושכלים. המין האחד הוא לייד מבציל נשוא ההשגה (המושג) חוץ לשכל (אין קאנטאטיטעטער בעגריף). והמין השני הוא לייד מבציל נשוא ההשגה לצד (רעגולאטיעטער בעגריף) ר"ל שהוא מורה לנו דרך הגעתנו אל הדבר המושג עם היות שאי אפשר שנגיע אליו לעולם. המין הראשון הוא מיוחס אל השכל (פערטטאנד) והמין השני מיוחס אל הציונה (פערדוואט). ומצוואל עוד היות לשכל שני מיני פעולות, ר"ל המחשבה (דאו דענקטן), וההכרה (דאו ערי קעננטן) כי זורת הלייד המושג, היא מפעלות המחשבה, ואולם תנאי חומר הלייד המושג לקצלת הצורה המוכרת, היא מפעלות ההכרה, והכני מצד זה צמשלים. השכל מוליד מעצמו זה המשפט: האש הוא סבת התכת השעווה. ר"ל כאשר נניח האש נמלא, יתחייב ממנו צהכרה התכת השעווה (צמרחק הגאות). הנה לייד הסבה צכאן הוא חוק השכל הכולל, ר"ל שאם נניח דבר אחד נמלא, ימשך ממנו דבר אחד צהכרה, וזה הכולל הוא זורת המשפט המוכר. ואולם יחס זה החוק אל דברים מיוחדים ר"ל האש והשעווה, הוא חומר המשפט המוכר, והנה תפול צכאן השאלה צמה זה יכיר השכל היות זה החומר המיוחד (צמשלנו האש והשעווה) נאות לנו הצורה המיוחדת (זורת הסבה) אחרי היות הצורה מלך עצמה לאותה לכל חומר שיוצק ר"ל ליחוס כל שני דברים זה אל זה, וההכרח הוא שישג השכל יחוס אחד מוחם צין הדברים המיוחדים המוכרים, צאופן שזה היחוס המוחם יהיה סימן מזהבם אל היות הדברים המוכרים נאותים לקצלת היחוס המושכל ר"ל זורת הסבה. ואולם כל זמן שיהיה זה היחוס המוחם ממין המושבות מהמאחר אל הקודם (אפפאטעדיק) אי אפשר שיהיה סימן אל היחוס המושכל שזכרנו, מפני היותו צלתי אפשר שיקשור השכל חוק כלל שהוא מפעולת עצמו, ציחס אחד חוזה לו, בגון צמשלנו הוא צלתי אפשר שיגביל השכל חוק הסבה על זה הדך: כאשר יהיה הדבר האחד לצן, והאחר שחור, אזי יתחייב מהנחת מליאות הדבר הלצן, הנחת מליאות הדבר השחור, ושיהיה כפי זה יחוס הלצן אל השחור, סימן יחוס הסבה אל המסוצצ, מפני היות יחס הסבה אל המסוצצ אפשרי צשכל קודם מליאות הדבר הלצן והשחור המוכר, ואולם יחס הלצן אל השחור, הוא צלתי אפשרי קודם מליאות הלצן והשחור צפעל חוץ לשכל. וכן צכל כיוצא צזה: ולזה הוא מההכרה שיהיה זה היחס המוחם ממין המושבות מהקודם אל המאחר, מפני שיהיה זה היחס מוחם, לא מושכל, מפני שאם יהיה מושכל אי אפשר שיהיה אז סימן ליחוס אחד מושכל, מפני היותו מלעוך צעצמו לסימן, וכאשר נניח גם כן זה הסימן מושכל ילך הענין לצלתי צעל תכלית, ולזה הוא מצוואל שלדך שיהיה זה היחס מוחם, ועם כל זה לרך שיהיה ממין המושבות מהקודם אל המאחר. והנה כאשר נחקור איזה יחס מוחם הוא ממין ההשבות מהקודם אל המאחר, נמלא היותו יחס הזמן והמקום. בי להיות הזמן והמקום תנאי כל מוחם צככל (בעדיקאונגען אוללע זינלדקייט אביעדוואיט) הנה לזה צהכרה שיהיו נמלאים צכה המשיג קודם מליאות המושג המוחם, ועם כל זה הם מוחסים צעצמו. ומה ילא לנו דרך היותו היחוס המוחם סימן אל היחוס המושכל. בגון צמשלנו היחוס המושכל צין האש והשעווה הוא זה, כאשר נניח מליאות האש, ימשך ממנו צהכרה התכת השעווה. ואולם סימן היות זה היחוס המושכל נמלא צין האש והשעווה הוא יחוס אחד מוחם, ר"ל יחוס זמני. והוא כאשר ישיג כח השופט הכרה מליאות האש ואחרי צזמן התכת השעווה, אצל לא צהיפוך, אזי יספוע היות האש, סבת התכת השעווה, לא זולת זה. והנה הוא מצוואל, כי לולי פעולת השכל המוכרת ר"ל נתינת הצורה אל הדבר המושג על הדך שזכרנו, לא היה צאפשר שנגדיל צין הדברים הנמלאים צפעל, והדברים הנמלאים צדמיון לצד. כי אם היה צמשלנו אפשר שלפעמים תקדם מליאות האש אל התכת השעווה ולפעמים

ראש הסולם. ומבואר הוא שמאמר הנה ה' נצב עליו, הוא כפי זה המשל הנשוא. ומלאכי אלהים עולים, הם הנביאים, שנאמר בהם בפירוש וישלח מלאך. ויער מלאך ה' מן הגלגל אל הבוכים. ומה טוב אמרו עולים ויורדים בו. העלייה קודם הירידה. כי אחר העלייה וההגעה אל מעלות ידועות מן הסולם, תהיה הירידה במה

גבעת המורה

ולפעמים תקדם התבונה השעוה אל מציאות האש, הנה כאשר השגנו אז מציאות האש ואחריו צומן התבונה השעוה, לא היינו יודעים אז אם הדברים הנזכרים נמלאים בפעל, או דמיון לזכר, להיות הזמן גם כן לזכות הדברים הנמלאים דמיון, ר"ל שזהכרח שיהי' האחד קודם, והאחר נמשך אחריו צומן. ואולם על ידי יחוס השכל שזכרנו, ר"ל יחוס הסבה, ידענו היות מציאות האש קודם, והתבונה השעוה נמשך אחריו צומן. וזה ידענו היות הדברים הנזכרים נמלאים בפעל, מפני שאלו היו נמלאים דמיון לזכר, לא היתה אז מציאות האש קודמת להתבונה השעוה שזכרנו, אלא אפשריות לזכר. וזה יתבאר כי לולי יחוס השכל, לא היתה צלחן מחשבה (עו ווערע היר קיין דענקטן) אלא עולה על דוח לזכר. וכמו כן לולי יחוס המוחש, היתה צלחן מחשבה, אלא לא היתה צלחן הכרה (עו ווערע היר קיין ערקענגטן) מפני שהיה אז הענין מסופק אם חוץ השכל המזכר אפשר שיהיה נורה לאיזה מושג או לא, אלא צקצון שניהם תושלם פעולת ההשגה. ואולם פעולת הצינה איננה נתינת הנורות ר"ל קשור המוחשות ציחם אחד מושכל, אלא החלטתם (איהרע חבסאָווס מאַכונג) ר"ל קשור הנורות הנזכרות זו עם זו לזלתי צעל תכלית. מפני כי הצינה לא תספיק ציור תגלית ישות המושג (דער בעדיקונג דער רעאליטעט דעם אָביעקט) כמו שיעשה השכל, אלא תחקור אחד תגלית התגלית הנזכר, וכן לזלתי תכלית. ולזה לצורך התבונה השעוה צמחנו, לא תספיק הכונה שזכרנו האש סבת התבונה השעוה, אלא תחקור עוד אחד סבת מציאות האש, וסבת מציאות הסבה המזכרת, וכן לזלתי תכלית. ולזה לצורך מציאות דבר אחד תסובב (צמחנו התבונה השעוה) שזהכרח שתלייד הצינה לא לזכר מציאות הסבה הצלתי אמצעיית (דער חוונגט-טעלֶאָרען אורזאָשע) אלא גם כן מציאות כל הסבות האמצעיית לזלתי תכלית. ואולם ליור הצלתי צעל תכלית המזכר, איננו מגביל המושג חוץ לשכל, מפני היות צלחן סתירה, להיות כפי מה שזכרנו, ההמשך המובצל צומן, הוא סימן הסבה. ולזה כאשר נניח למציאות דבר אחד (צמחנו התבונה השעוה) מציאות סבות צמספר צלתי צעל תכלית, ויתחייב שזהכרח, שנייה גם כן צומן צלתי צעל תכלית קודם מציאות הדבר הנזכר. וזה מאמר קוטר עצמו, להיות מצב הזמן הצלתי צעל תכלית הוא שלא ישלם לעולם, והנה צלחן אנו מניחים שכבר נשלם הזמן הצלתי צעל תכלית קודם מציאות הדבר הנזכר, שאם לא נשלם הזמן, לא נשלמו גם כן הסבות המצטרפות למציאות הדבר הנזכר, ואולם אחרי אשר הנחנו שכבר נשלם הזמן, אי אפשר שנייה היות צלתי צעל תכלית. וזה נתבאר שזיור צלתי צעל תכלית המזכר, איננו ליור מגביל המושג (אויס נישט איין דאז אָביעקט בעסטיווענעדער בעגריף). אלא הוא מגביל המשיג לזכר. ר"ל הוא מורה אל העלם המשיג דרך ההגעה אל הדבר המושג (איין רעאליטעט בעגריף) והוא שיחקור תמיד אחרי סבת הסבה הנמלאת כבר, עם היות שאי אפשר שיגיע לעולם למציאות כל הסבות, ר"ל למציאות עלם שהוא סבה מוחלטת כפי מה שזכרנו. והדברים עמוקים, לא אוכל להאריך צוה יותר, אלא צוה שזכרתי די לחכם ומצין מדעתו: ומבואר הוא כי "אחרי אשר צלח הדבר ז"ל היות נצב שם משתתף, והיות הוראחו האחת הקיום וההתמדה, ושלאמר והנה ה' נצב עליו האחרת הגשמיות ר"ל הקיום וההתמדה נאותה צלחן, לא כפי הנמשל, אלא כפי המשל הנשוא. ושלוה חלת נצב נאותה צלחן צין שנקח אותה שכלית כפי הנמשל, או בגשמיות כפי המשל. והמפרשים אשר קדמוני לא הבינו דרך הדבר הזה: כי אחד העלייה כי "ידוע הוא היות נורות הפעולות הנאותות אל השכל לדיק שיהיו גם כן סבת הפעולות הנזכרות שזהכרח. כי כל צומן שמהם סבת הפעולות הנזכרות, דבר אחד חוץ לשכל, אי אפשר שיהינה הפעולות נאותות אל השכל כי אם צמקרה לזכר, והמשל צוה כאשר ישים האדם על לבו שלא ידע לוולתו, צעצור פחדו שלא ידע וולתו לעצמו."

מורה נבוכים

בניה שפגש מן הענייני להנהגת אנשי הארץ ולמורס, אשר בעבור זה בנה בירידה כמו שביארנו (נפיק י' מהם החלק). ואשוב על עניינינו, כי נצב עליו מתמיד קיים נשאר, לא שהוא התייצבות גשם, ומוזה הענייני, ונצבת על הצור: בדר התבאר כי נצב ועמד עניינים אחד בזה הענייני, וכבר אמר הנני עומד לפיך שם על הצור בהורב:

פרק ששה עשר

צור * שם מושתת, הוא שם הדר, והכית בצור, והוא שם אבן קשה. חרבות צורים, והוא שם המקור אשר יחצבו ממנו אבני המקורים, הביטו אל צור הוצבתם וכו'. ואחר כן הושאל מזה הענייני האחרון זה השם לשורש

גבעת המורה

הנה תהיה הפעולה המוכרת נאותה אל השכל במקרה לך, ר"ל שקרה היותו מפחד מזולתו, וזהסתלק הפחד המכזר, מסתלק גם כן הפעולה המוכרת. ואולם כאשר יתצונן האדם צלורת השכל ציחוס אל פעולות הלזון (דיח פחית דעס פערטשטאנדס זיין בעליהוג חוץ דען ווילען) ימלא היות זה המשפט: שאלה להדע לזולתי, כל זמן שלא אפשר שירע זולתי לי, סותר את עצמו. מפני שכל משפט שכלי הוא כולל בהכרח, ולזה צהכרח שיהיה גם כן זה המשפט כולל על זה הדך: שאלה שכל אדם ידע לזולתו צעצור תועלת עצמו. וזה צלתי אפשר כי איך יתכן שאלה שירע זולתי לי צעצור תועלת עצמו. מזה יתצאר היות הפעולות נאותות אל השכל, לא מלך הצחינה צתועלת המגיע מהם, אלא מלך הצחינה צלורת הפעולות המוכרות לך, והן יסוד חכמת המדות (עשיק). ולזה הוא מההכרח שיהיו החכמים מנהיגי המדינות, מניחי החקים, כפי הבלות אל השכל, עולים תחלה צעיינוס עד שישיגו משפטים כוללים שכליים הנאותים לצורת השכל. מזולת הצחינה צפעולות שהם נוסאיהם. ואחר כן יורדים להכנה כו'. ר"ל לקשר צורות הפעולות המוכרות צפעולות עצמן שהם נוסאיהם. ואולם אם נניח היות המשפטים הכוללים המכרים מופשטים מהצחינה צפעולות עצמן, וצתועלת המגיע מהן; הנה מתחייב שיהיה הענין צהיפון. ר"ל שיהיו החכמים מניחי החקים המוכרים, יורדים תחלה אל הצחינה צפעולות עצמן וצתועלת המגיע מהן, ואחר כן עולים על ידי ההפשטה (דורך דיח אבסטראקציון) אל המשפטים הכוללים המוכרים, כמו שהוא הענין בכל חכמה שדרך העיון צה הוא מהמאמור אל הקודם. המשל צזה חכמי הטבע המליאו משפטים כוללים כל הגשמיים כגון זה המשפט: כל גשם נופל צכוצדז על גשם זולתי. והנה הגיעו לזה המשפט על זה הדך. מתחלה מלאו מלך הצחינה היות האצן, העץ, והמתכת נופלים לארץ צכוצדס. אחר כן מלאו מלך הנסיון (עקספעריומענט) היות גם כן הגשמיים הנקראים אלל חכמי הטבע הקדמונים, גשמיים קלים, נופלים צכוצדס לארץ. אחרי אשר מלאו שגם הקיטור והעשן וכיואל כאלה נופלים צכוצדס לארץ כאשר יהיו נסגרים צמקוס דיק מהאוויר, אחרי כן מלאו גם כן שלפעמיים הבשמים הצכזדים צעצום גם כן עולים למעלה, כגון המים העולים מעצמם צקבים הדקים מלך (זיין דען האור דערשען) וכיואל צזה. ומזה הגיעו אל המשפט הכולל שזכרנו, ר"ל שאין הכוצד מיוחד אל העץ, האצן, המתכת, וכיואל צזה ציחוס אל כדור הארץ לך, אלא הוא משותף אל כל הגשמיים ציחוס זה אל זה. ואולם יתצונן המשכיל, היות דרך העיון המכזר ר"ל מהמאמור אל הקודם, צלתי מספיק אל השכל, כי כזר אפשר שיפול ספק אם המשפט המונח כולל לפי הדך המכזר, צאמת כולל, או לא. כגון צמשל המכזר עם היות שהשגנו מליאות הכוצד צען, אצן, מתכת וכיואל צזה ציחוס אל כדור הארץ, וכמו כן צמים ציחוס אל קנה זכוכית וכו'. עם כל זה כזר אפשר שישאר צכאן ספק אולי ימלאו בשמים זולת המכרים משוללי הכוצד ציחוס זה אל זה. ואולם צחכמת הטבע צהכרח שנספיק לעצמינו צזה הדך, צעצור שאין לנו דרך טוב ממנו צחכמה המוכרת. לא כן צחכמת מה שאחר הטבע, והמדות וכיואל צהן, שהתחלותיהן מיוסדות צשכל עצמו, לא צדזד אחר חוזה לו. ולזה צהכרח שנתפוס צכאן הדך האחר היותו שלם מהקודם ושנהיה עולים תחלה, לחקור אחר המיוסד צעצע השכל עצמו, ר"ל על צורת הדברים, מזולת הצחינה צנוסאיהם. ואחר כן יורדים אל החקירה צשמוש צלורת המוכרות, ר"ל צנוסאים הנאותים להן.

פרק מז' השען ועמוד על ההתבוננות היות חש"ית התחלה, כי ההשגה שהוא התחלה הוא המצוא אשר תגיע ממנו אליו כי תדע שהוא התחלה לממלכות על דרך שכל משכיל ומושכל, ועצם המקור דלוי שיהי' ממלא צמה שיחלץ ממנו. הנה הוא מעצב הנמלא ולולו זה לא הוה התחלתו. ולזה נשיג השם בהשגת הנמלכות, אחד שידעת כי הוא התחלתו, כי תדע שהוא יתעלה הוא הנמלכות המשוכל אשר לנמלכות בליורו ית', וכן זורחות מאמתו, כי שמש ומגן ה' מזרחי הלוות ומסים אותם מושכלות, כמו השמש סבת המלאים והכחות צפועל, וזהו שרש צאמרו, הנה מקום חתי, ית' צורא העולם צגודל עלמותו.

פרק יז' וחכמי האומות מקדם היו מסתירים הדברים בהתחלות הנמלכות המשתנות, הנה התורה תתחייב שתלך צד האופן יותר, ועל זה אמר מקדם. ואפלטון ומי שקדמו היה קודא החומר נקבה והלורה זכר, כי החומר יסתוק אל הלורה להשלים המליחות. ואתה יודע כי התחלות הנמלכות שלש, החומר הנושא לאפשרות, והלורה על שהיא חלק העלם, וההעדר המיוחד הקודם ללורה המתהוה, אשר הוא מחובר לחומר לעולם. למי שהוא צחיית עלמו נעדר הלורות, לכן בהתלצו לורה ישא צו העדר המקצלת לה העתידה לצוא

בשנים. ואין זה אצל בעלי התורה לבד, אבל גם אצל הפילוסופים. וחכמי האומות מקדם היו מסתירין הדברים בהתחלות ומדברים בהם בחידות. ואפלטון ומי שקדם לו, היה קודא החומר הנקבה והצורה הזכר. ואתה יודע כי התחלות הנמצאות החוות הנפשות שלשה * החומר והצורה וההעדר המיוחד, אשר הוא מחובר לחומר לעולם

גבעת המורה

פרק ששה עשר * כי הוא ההתחלה כו'. שהוא המצוא אשר תגיע ממנו אליו כו'. בצד צדתי כי לור הש"י, ר"ל לור העלם השלם לצלתי תכלית, איננו לור מציול הכשוא (קאנסטיטוטין) אצל הוא לור מציול נושא ההשגה לצד (רעגולאטיב) ולזה הוא צלתי מורה לנו מהיות העלם המזכר, אצל הדרך לו המצוא אשר תגיע ממנו אליו לצד, המשל צד לור קצון כל המספרים האפשריים (דער בעגריץ פאן דער זומאח זאלער מעגליען לזאהען) איננו לור מוצגל מלך הנושא, ר"ל קצון כל המספרים האפשריים איננו מספר מוצגל, מפני שאם היה מספר מוצגל יתחייב שחצוד אותו לית המספרים, ומה ימשך היות קצון כל המספרים, צלתי קצון כל המספרים, וזה מאמר סותר עלמו. אצל הלור המזכר הוא מוצגל מלך נושא ההשגה לצד, ר"ל שהשכל משיג הדרך הנאות להגיע אל הלור המזכר, והוא על ידי תוספות מספר האחד, לכל מספר הקודם אליו. וכן הוא הענין בכל לור עלם צלתי בעל תכלית. וזהו מה שאמר הרב ז"ל: ונצת על הלור התצוק כו'. כי הוא המצוא אשר ממנו תגיע אליו. והען *

פרק שבעה עשר * היו מסתירין הדברים בהתחלות. ר"ל שהיו מסתירים הדברים צענין התחלות הנמלכות (י"א טפדזשען פאן דען פרינליפען זויץ איינע פערדעקטע ארט): החומר והלורה וההעדר כו'. דע כי החומר והלורה וההעדר הם צלתי מלאים צפועל, נפרדים זה מזה, אצל הם לורים מופשטים מהגשם הכולל שלשתן. כי להיות כל גשם משתנה תמיד, ר"ל שהוא עלם נושא מקרים מתחלפים צנא זה חסד

לשורש כל דבר והתחלתו. ולזה אמר אחר אמרו, הביטו אל צור הוצבתם וכי' הביטו אל אברהם אביכם וכי', כאלו באר שהצור שהוצבתם ממנו הוא אברהם אביכם, ע"כ לכו בדרכיו והאמינו בתורתו והתנהגו במדותיו, כי טבע המקור ראוי שיהיה נמצא במה שיחצב ממנו, ולפי זה הענין האחרון נקרא השם יתעלה צור; כי הוא ההתחלה והסבה הפועלת לכל אשר זולתו. ונאמר הצור תמים פעלו, צור ילדך תשי, צורם מכרם, ואין צור כאלהינו, צור העלמים, ונצבת על הצור. השען ועמוד על ההתבוננות היות יתעלה התחלה שהוא המבוא אשר תגיע ממנו אליו, כמו שבארנו (צפיק ח') באמרו הנה מקום חתי:

פרק שבעה עשר

לא תשוב כי החכמה האלהית לבד היא הנמנעת מן החמון, אבל רוב חכמת הטבע. וכבר נכפל (עיין בסקדמת הספר) לך אמרנו, ולא במעשה בראשית

בשנים. ואין זה אצל בעלי התורה לבד, אבל גם אצל הפילוסופים. וחכמי האומות מקדם היו מסתירין הדברים בהתחלות ומדברים בהם בחידות. ואפלטון ומי שקדם לו, היה קודא החומר הנקבה והצורה הזכר. ואתה יודע כי התחלות הנמצאות החוות הנפשות שלשה * החומר והצורה וההעדר המיוחד, אשר הוא מחובר לחומר לעולם

לעולם. ולולי התחברות ההעדר להומר לא הגיעה אליו הצורה, ובזה הצד היה ההעדר מן ההתחלות. ועם

לצד אחרים: ולולי התחברות העדר לחומר לא הגיע אליו הצורה, כי הנמצא השלם צעמו לא יתהוה, וצד השלם היה ההעדר מן ההתחלות, ר"ל צמקרה יעלה צד הצורה, לא שיהיה חלק עולם. ולפי שהיה ההעדר המיוחד כמחשך להעדר הכולל, אשר לחומר הראשון מכל הצורות, אשר צמיון העדר כל צורה שילבש, ככה ההעדר בכלל צדש השטן וצדש ההשתתף. אשר קראה מדע"ה צעת ספרו יחסי הנמצאות קנתם אל קנתם.

פרק

גבעת המורה

אחד סוד זה, הנה לזה נקרא העולם הנושא למקרים הנזכרים חומר, והמקרים, הנזכרים צנחנות היות סבתם כח נמצא בגשם עולמו לא צדצד אחד חולף לו, יקראו צורה (כי כאשר תהיה סבתם כח נמצא בגשם אחד חוץ לנושאים יקראו אז מקרים סתם). ונדצד תחלה מהחומר והצורה. החומר הוא נושא השינויים לצד, מוחלת שיהיה פועל אותם. ולהיותו כאשר בכל שינויי הגשם אחד צעמו, הנה לזה הוא צלתי משתנה צעמו. וכן הצורה שלא תשאר לעולם בגשם, אצל תסוד ותצוא צורה אחרת תחתיה, עם כל זה צעמנה צלתי משתנה. והמשל צד כאשר ינוח דלוצון ציות, ואחריו שמועון, ואחריו לוי וכו'. הנה יהיה הציות אז צלתי משתנה להיותו כאשר לעולם אחד צעמו. וכן דלוצון שמועון ולוי לא נשתנו צעמנם אצל הגיעו אל הציות צד זה אחד סוד זה. וכן בכל כיוול צד. אצל הגשם המחוצר מחומר וצורה הוא משתנה, מצד התחלפות הצורות צחומר אחד צעמו. ולהיות הצורה כח פועל בגשם, והחומר מקבל פעולתו לצד, הנה לזה צדכרה שיהיו להם התחלות שונות (פערטידענע פרינליפיען). ולהיות כל הצורות דומות זו לזו. צענין היותם כחות פועלות, ולא לצד היותם כחות פועלות בכלל, אצל הן גם כן פועלות לתכליתם מיוחדים, והתכליתם המיוחדים הנזכרים, מסכימים לתכלית אחד כולל, והוא מציאות זה העולם על הדרך היותר עוז שאפשר. הנה לזה יראה, היות לכלן התחלה אחת צעמנה, והיותן מתחלפות לא צעמו, אצל צעצור התחלה הכנה החומרים אשר הם נושאים. והו ההתחלה נקראת אצל הפלסופים המשאיים (דיו פערפאטעטיקער) השכל הפועל. כי פעולות הצורות לפי הסדר התכליתיות יורו על היות התחלתן שכל. ואולם ראוי שגשאל צכאן. מדוע יקבל החומר עם היותו אחד צעמו צורות מתחלפות צד זה אחד סוד זה, עם היות התחלת הצורות גם כן אחת צעמנה? והנה צדכרה שגניח דצד אחד סבת ההתחלפות הנזכר, והוא כח אחד מחוצר לחומר, המשתדל תמיד להעדיף הצורה הנמצאת צו. ולהיות הכח הנזכר מתנגד לפעולת השכל הפועל המשתדל תמיד להמציא הצורה צחומר. הנה לזה צדכרה שיהיה החומר מקבל פעולת שניהם יחד, ואולם להיות זה צלתי אפשר, ר"ל שאי אפשר שיהיה החומר מקבל, וצלתי מקביל צורה צומן אחד צעמו, הנה לזה צדכרה שיהיה החומר מקבל פעולות שתי הכחות הנזכרות לא צומן אחד צעמו, אצל צד זה אחד זה. ואחריו אשר קבל החומר צורה אחת על ידי פעולת השכל הפועל. יפשיט הצורה הנזכרת על ידי פעולת הכח המעדיף (ההעדר) הנזכר. ואחריו כן לא תשוב הצורה הנזכרת צעמנה אצל צורה אחרת (להיות הצורה הראשונה מכינה את החומר לקבלת זו הצורה השנייה) וכן לעולם. והנה זה ההעדר המושג בכל גשם נמצא, הוא מיוחד לעולם ד"ל שאינו העדר מוחלט, אצל ציחוס אל צורה מיוחדת לצד. כי אלו היה העדר מוחלט, היה נפסק המציאות, ונתצטל הטבע, צאופן שהיה מנטרף אז לצדיאם חדשה, אצל צאמת איין הענין כן. להיות צאמת העדר הצורה האחת, מציאת הצורה האחרת. והמשל צד תדמה צדעתך גרעני חול מקוצלים יחד אל תמונת משולש, אחרי כן תסדר החול הנזכר על תמונת מרובע, הנה מציאות תמונת המרובע, הוא נמשכת אחד הפסד תמונת המשולש. ואם תשאל ותאמר והלא לא נבהוה המרובע תיכף צהפסד המשולש, אצל תמונה אחרת. ואחרים תמונה אחרת עד שנתבהוה המרובע הנזכר. על זה אשיב שמה שהכחתי צמשל הנזכר המשך תמונת המרובע תיכף אחד תמונת המשולש, לא היה אלא צעצור היות התמונות הנזכרות ידועות לנו ציות, ואולם צאמת אחד הפסד תמונת המשולש נמצאת תמונה אחרת (תהיה מה שתהיה) מוחלת הפסד ציניהן. והנה מה שרצינו לצאר: ובזה הצד היה ההעדר כו'. ר"ל שעם היות שאין, ההעדר כח פועל צעמו, עם כל זה להיותו מעדיף הצורה הקודמת הוא צנחנות מה סבה להבעת הצורה הנמשכת.

מורה נבוכים

ועם הגיע הצורה, יסוד ההערך ההוא, כלומר הערך הצורה ההיא המונעת, ויחזיר אליו הערך אחר. וכן לעולם כמו שהתבאר בחכמת הטבע. ואם הם אשר אין הפסד עליהם בבניאר, היו שואלים השמות ולוקחים הרמזים בלמוד, כ"ש שראוי לנו אנהו קהל בעלי הדת שלא נבאר דבר, שיקשה על התמון להבינו, או תדמה להם אמתת העניין חלוק הענין שנרצה בו, ודע זה נ"ב:

פרק שמונה עשר

קרב נגש נגע אלו השלשה שמות כלומר קריבה, ונגיעה, ונגישה. יהיו פעמים לענין המגע והקרוב במקום, ופעמים יהיו לענין הדבק המדע בידוע, וכאלו ידמה לקרב גשם לגשם. אמנם ענין קריבת הראשון, והוא הקריבה במקום, כאשר קרב אל המחנה. ופרעה הקריב, והנגיעה ענינה הראשון נגיעת גשם בגשם. ותגע לרגליו. ויגע על פי. וענין נגישה הראשון בא איש אל איש והתנועעו אליו, ויגש אליו יהודה. וענין אלו שלשה השמות, השני, הוא הדבק מדע ונגיעת השגה לא השגת מקום. אמר מן הנגיעה בענין הדבק המדע, כי נגע אל השמים משפטה. ונאמר מן הקריבה והדבר אשר יקשה מכם תקריבוני אלי, כאלו אמר תודיעוני אותו, הנה כבר נעשה בהודעה הידוע. ונאמר מן הנגישה. ויגש אברהם ויאמר, והוא היה בענין הנבואה והתדרמה הנבואית, כמו שיתבאר (חלק ה' פרק כ"א. חלק ז' פרק מ"ח) מן יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו. וכל לשון קריבה או נגישה אשר תמצאנה שבאה בספרי הנבואה בין הש"י ובין נבדאי מנבדאיו, הוא כולו מזה הענין האחרון, כי השם יתעלה אינו גשם, כמו שיבא עליו המופת בזה המאמר. ולא הוא יתברך יגש ולא יקרב לדבר, ולא דבר מן הדברים יקרב לו, או יגע בו יתעלה; כי בהסתלק הגשמות יסתלק המקום, ותבטל כל קריבה ונגיעה או רחיקה או הדבק או התפרד או משיש או סמיכות. ואינו חושב עליך שיתפק לך אמרו, קרוב ה' לכל קוראיו, קרבת אלהים יחפצון, קרבת אלהים לי טוב, שאלו כולם קריבת מדע, כלומר השגה מדעית, לא קריבת מקום. וכן אמרו קרובים אליו, קרב אתה ושמע, ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו; אלא אם תרצה שתשים מה שנאמר במשה ונגש, שהוא יתקרב למקום מן ההר אשר שכן עליו האור, כלומר כבוד ה', תוכל זה. אבל החזקן בעיקר, כי אין הפרש בין היות האיש במרום הארץ, או בעליון שבגלגל התשיעי (אילו היה אפשר) שהוא לא ירחק מן השם הנח, ולא יקרב לו שם; אבל הקריבה (פרק י"ד חלק ה') אליו יתעלה בהשגתו, והרחוק ממנו למי שיסבילוהו. וימצאו בקרב וברחוק מזה הצד מעלות רבות מאד זו למעלה מזו. והנה אבאר בפרק מפרקי זה המאמר (פרק ס' חלק ה') איך הוא היתרון בהשגה. אמנם אמרו, גע בהרים ויעשנו, רוצה בו הגע דברך בהם על צד המשל, כמו שאמר וגע אל עצמו, כלומר

גבעת המורה

פרק שמונה עשר כי נגע אל השמים כו'. ר"ל שהשם השיג המשפט הנאות אליו כפי מעשים: ויגש אברהם. ר"ל שהגיע להשגה הנכונה. בעליון שבגלגל התשיעי. צנודים העליונים שבגלגל התשיעי. התוכנים הקדמונים מניחים תשעה בגלגלים זה למעלה מזה. ר"ל שבע גלגלי כוכבי הנכונה, וגלגל הכוכבים הקיימים, וגלגל היוני והוא בגלגל התשיעי המזכר: איך הוא היתרון שהשגה. ר"ל שהוא צנוספת שלילת לעולם, להיות יורד השם יתעלה אללנו, הוא צליל מצייל ההשגה צנחית המושג, אלל צנחית המשיג לצד כמו שצארת למעלה.

פרק

כלומר הביא מכתך בו. וכן הנגיעה. ומה ששמשו
ממנו בלשון. תפרשנה בכל מקום כפי עניינו. כי פעם
יצאה בו נגיעת גשם בגשם. ופעם תרבות מדע
והשגת עניין אחר. כאלו המשיג דבר אשר לא היה
משניו קודם. כבר קרב לדבר שהיה דרוק ממנו. והבין זה.

פרק תשעה עשר

מלא. זה השם משתתף. יעשוהו בעלי הלשון בגשם
שיבא בגשם וימלאהו. ותמלא כזה. מלא

העומר לאחר. וזה הרבה. ויעשה הדבר בעניין תם זמן אחד משוער והשלמתו. וימלאו ימיה ללדת. וימלאו
לו ארבעים יום. ויעשה בעניין השלימות בחשיבות והתכלית בה. ומלא ברכת ה'. ומלא אותם חכמות לב.
וימלא את החכמה ואת התבונה ואת הדעת. ומוזה העניין מלא כל הארץ כבודו (צפיק ס"ד מה חלק) עניינו
כל הארץ תעיד על שלימותו. כלומר תורה אליו. וכן אמרו וכבוד ה' מלא את המשכן. וכל לשון מליצה שתמצא
מיוחסת לשם היא מזה העניין. לא שיש לו גוף ימלא מקום; אלא אם תרצה שתשים כבוד ה' האור הנברא
אשר יקרא כבוד בכל מקום. והוא אשר מלא את המשכן. אין הזק בזה:

פרק עשרים

רם. הוא שם משתתף לעניין רוממות המקום. ועניין רוממות המעלה כלומר הגדולה והכבוד והיקר. אמר
ותרם התיבה מעל הארץ. וזה מן העניין האחד. ואמר הרימותי בתור מעם. יען אשר הרימותיך
מתוך העפר. יען הרימותיך מתוך העם. מן העניין השני. וכל מלת הרמה שתבא בבורא יתברך היא מזה
העניין השני. רומה על שמים אלהים. וכן נשא יהיה בעניין רוממות מקום ובעניין רוממות המדרגה ויתרון
החלק. וישאו את שברם על המוריהם מן העניין הראשון. וכמוהו הרבה בעניין המושא וההעתקה. מפני
שהיא נשיאה במקום. ובעניין השני ותנשא מלכותו. וינטלם וינשאם. ומדוע תתנשאו. וכל לשון נשיאה
שבאה מיוחסת לבורא יתברך היא מזה העניין האחרון. הנשא שופט הארץ. כה אמר רב ונשא. גדולת
מדרגה ומעלה ורוממות לא עליונות מקום. ואולי יקשה עליך אמרי גדולת מדרגה ומעלה ורוממות. ותאמר
אין

גבעת המורה

פרק תשעה עשר. ומלא דרכת ה'. שלם דרכת ה'. (פְּחֻלְקֻמְעֻנִין דורך דען זעגען גאָטטעם): ומלא אותם
השלים אותם נחמיה: מלא כל הארץ כו'. ד"ל שלמותו המליצות תורה על שלימותו
יתעלה: מלא את המשכן. ד"ל שתגלה שלימותו על ידי המשכן והספלות הנדלות זו.

פרק עשרים. ויתרון החלק. ד"ל היתרון המביע לעצם אחד על זולתו ממנו. צמח שהוא מקבל חלק יותר
על מה שיקבל זולתו ממנו: גדולת מדרגה ומעלה ורוממות. המפרשים אשר קדמוני לא
השיגו ענין שלש המאדים הנכדשים. ולא הבינו גם כן דרך הד' ז"ל צמח שאמר ואולי יקשה עליך כו'. והבני
מכאן זה ביד ה' הטובה עלי. כאשר יהיה התועלת הנמשכת מדברים מתחלפים אחת צעמקה. אבל תשתכח
מדרגת

פרק יט. ומוזה הענין מלא כל הארץ כבודו. וזה
מלא כבודו כל הארץ. ענינו כל
הארץ תעיד על שלימות כבודו. ד"ל עלמותו. כלומר
תורה עליו. אלא אם תרצה תשים כבוד ה' האור
הנברא אשר יקרא כבוד בכל מקום. והוא אשר מלא את
המשכן. אין הזק צום. צמח צילד הרצ דעתו צמחיה.
והוא אור נברא ממלא חוץ לפש מלאה הכניא. וכנה
צקול נברא. וזהו דעתו על פי אונקלוס ובהוסיו המלודף
שהוא שכינה. אך שהוסיו מיימלא כדר יהיה צמח
הכניא.

פרק

פרק כא. ולפי זאת ההשאלה הוא אללי אמרו ויעצור
ה' על פניו, ויהי הכנוי צפניו שז
אליו יתצדק, וכאלו אמר שהם העציר, תמורת כנוי
שהם משתדל להשיגו אל קריאת המדות ה', והשיג
פעולותיו שהם עלוליו צמה הם עלולות ממנו לא צמה הם
נמצאות ממנו זו, כי הוא התואר המיוחד לו יתצדק
ולכן אמר ה' ה' הכל שכלי. ואז ישים הממוסד וקרא
ה'

איך תשים עניינים רבים מעניין אחד? הנה יתבאר
לך אחר זה (חלק ח' פיק כ"ח) שהבורא יתברך אצל
המשיגים השלמים לא יתואר בתארים רבים, ושאלו
התארים כולם הרבים המורים על העוצם והגדולה
והיכולת והשלימות והטוב וזולתה, כולם ישובו לענין
אחד, והעניין ההוא הוא עצמו לא דבר יוצא חוץ
לעצם. והנה יביאוך פרקים בשמות ובתארים. ואמנם
הכוונה בזה הפרק כי דם ונשא אין עניינו המובן ממנו עליונות מקום, אבל עליונות מעלה:

פרק אחד ועשרים

עבר, ענינו הראשון הוא בענין העתק גוף במקום, ועקר הנתתו הראשונה לתנועת בעלי חיים על רוחק אחד
ישר, והוא עבר לפניהם, עבר לפני העם, וזה הרבה. ואחר כן הושאל להמשך הקולות באויר, ויעבירו
קול במחנה, אשר אנכי שומע מועבירים עם ה'. ואחר כן הושאל לביאת האור והשכינה אשר יראוהו הנביאים
במראה הנבואה. אמר, והנה תגור עשן ולפיד אש אשר עבר בין חגורים האלה. והיה זה במראה הנבואה, כי
תחלת הספור אחר, והדרמה נפלה על אברם. ולפי זאת ההשאלה נאמר, ועברתי בארץ מצרים וגומר וכל מה
שירמה

גבעת המורה

מדריגת התועלת (כמותה) ככל אחד מהדברים הנכדים, אזי יהיה שם גדולת מדריגה (גרעטע דעם גראדעט) • ואולם
כאשר תביינה התועלות הנמשכות ממיינס מתחלפים, אזי אפשר שתהיה שם מעלה לתועלת האחת על התועלות
האחרות (פארלוג) • ככל כאשר יהיה הדבר חשוב (אכטונגסווידיג) מלך עלמו, מזולת צחינת התועלת המוגעת ממנו •
אזי תהיה שם דוממות • והשכל צוה: אכן יקרה כגון הספיר ממסקל שני ליעדות יש לה גדולת מדריגה על אחרת ממנינה
ממסקל ליעדא אחת • ואולם אכן הספיר יש לה מעלה על אכן הצנין לא צמדריגה לצד, ככל צמין • ואולם ההמשך
אחר חקי השכל יש לו חשיבות אצל האדם מלך היותו צעל שכל, יגיע מזה תועלת או לא • והנה השם יתעלה הוא
צעל גדולות מדריגה ומעלה ודוממות יחד ציחק אל הצדואים • והוא כי כל מדריגה מהשלימות שתמצא אצל אחד
מהצדואים תמצא אצלו מדריגה גדולה מזו, וזהו גדולת מדריגה • ואולם להיותו מקור כל השלימות האפשריות, הנה
לזה ימצאו אצלו שלמות ממינים יותר מעולים ממה שימצאו אצל הצדואים, וזהו מעלה • ולהיותו גם כן מקור כל
חשיבות להיותו שכל צלתי צעל תכלית, הנה לזה תיוחס אצלו גם כן הדוממות (אכטונג) צהלקט • ואולם כל התארים
הנכדים ישצו זו לענין אחד צעלמו וכמו שיתבאר עוד •

פרק אחד ועשרים. להמשך הקולות צאור • ידוע שסבת הקול היא תנועה רתתיות (חיינע ליטטערנדע בע-
וועגונג) מתקדשת צאור • ואולם הקול עלמו איננו תנועה אצל הרגשה צנפס • ולזה אז
אפשר שתיוחס התנועה אל הקול מלך עלמו צצחינת היותו הרגשה צנפס, אצל תיוחס אל סבתו צעלם ודאטונה וממנה
תושאל אל המסוצצ ממנה ד"ל הקול עלמו • ועברתי צאור מלדים כו' • ד"ל שדראה אז השם צמדאה הצדואים • ויעבור
כו' • ד"ל שחלת ויעצור כוללת שתי ההודאות הנכדות: עצידת הצבול, וחטא הכוונה • הנה צבאל דמו הדצ ז"ל על
עיון אחד פלסופי עמוק מאוד • והנני מצאד אותה צתכלית הקצור • כצד צאדתי שיש שני מיני ליודים מושכלים, ד"ל
ליווד מצביל ההשגה צצחינת המושג (חיי קאנטטיטטישער בעגריין) וליווד מצביל ההשגה צצחינת המושג לצד (רעגו-
אחטיפער)

מורה נבוכים

שירמה לו. וכבר הושאל עוד לכל מי שיעשה מעשה אחד ויפליג בו ויעבור גבולו, אמר, וכבר עברו יין. וכבר הושאל עוד למי שיחטיא כוונה אחת ויכוין כונה אחרת ותכלית אחרת, והוא ירה החצי להעבירו. ולפי זאת ההשאלה הוא אצלי אמרו, ויעבור ה' על פניו ויהיה הכניו בפניו שב לו יתעלה. וכן שמוחו רבותינו כי פניו זה שב לו יתעלה. ואם זכרו זה בכלל הגדות אין זה מקומם, אבל הוא חזק מעט לדעתנו, ויהיה פניו כניו להקדוש בדרך הוא. ובאור זה כפי מי שיראה לי, שימשה ע"ה בקש השגה אחת, והיא אשר כנה אותה בראיית פנים, באמרו ופני לא יראו, ויעדרו בהשגה למטה ממה שבקש, והוא אשר כנה אותה בראיית אדור, באמרו וראית את אחורי. (פיק 3"ח חלק ה') וכבר העירונו על זה העניין במשנה תורה. ואמר הנה, כי ה' יתעלה העלים ממנו ההשגה ההיא המכונה בראיית פנים והעבירו לענין אחר, כלומר לידעויות הפעולות המיוחסות לו יתעלה, שיחשב בהם שהם תארים רבים כמו שאבאר (פיק כ"ד חלק ה') ואמרי העלים ממנו, ארצה בו, כי זאת ההשגה נעלמת נמנעת בטבעה. ושכל אדם שלם עם הדבק שכלו במה שבטבעו שייג, ויבקש השגה אחרת אחרת, תשתבש השגתו או ימות, כמו שאבאר בפרק מפרקי זה המאמר. (פיק 3"ז חלק ה') אלא אם ילוח אליו עוד אלהי, במה שאמר, ושכתי כפי עליך עד עברי. אבל התרגום נהג מנהגו באלו הענינים. וזה, כי כל דבר שימצאהו מיוחס אל הבורא וישגוהו גשמות או משיגי ההגשמה יחשבוהו בחסרון המצטרף, וישים היחס ההוא לענין אחר מצטרף לבורא מחוסר. אמר באמרו, והנה ה' נצב עליו, יקרא דה' מעתה עלוהי, ואמר באמרו יצף ה' ביני ובינך, יסך מ'מרא דה'. ועל זה המשיך פירושו ע"ה, וכן עשה באמרו, ויעבור ה' על פניו ויקרא, ואעבר ה' שכינתו על אפוחי וקרא. והנה יהיה הדבר אשר עבר אצלו נברא בלא ספק. ושם כינוי הנסתר בפניו שב אל משה רבינו. ויהיה פירוש על פניו, לפניו, כמו ותעבור המנחה על פניו. וזה גם כן פירוש יפה וטוב. וממה שמוחק פירוש אנקלוס מאמר הכתוב, בעבור כבודי, כבר ביאר כי הדבר העובר הוא דבר מיוחס לו יתברך, לא עצמו יתפאר שמו, ועל הכבוד ההוא אמר, עד עברי, ויעבור ה' על פניו וכו'. ואם אי אפשר מבלתי חשוב מצטרף מחוסר, כמו שיעשה אנקלוס תמיד, פעם ישים המחוסר ההוא יקרא, ופעם ישימחו ממרא, ופעם ישימחו שכינה, כפי ענין כל מקום; הנה אנחנו גם כן נשים המצטרף המחוסר הנה, קול. ויהיה הענין ויעבור קול ה' על פניו ויקרא. וכבר ביארנו השאלת הלשון לקול, עברה. ויעבירו קול במחנה, ויהיה הקול ההוא אשר קרא, ולא תרחיק היות הקריאה מיוחסת לקול, כי באלו המלות בעצמם בא הספור על דבורו יתברך למשה, אמר וישמע את הקול מדבר אליו, וכמו שיהם הדבור לקול, כן יחס הנה הקריאה לקול. וכבר בא כמו זה בביאור, כלומר יחס תאמירה והקריאה לקול, אמר קול אומר קרא ואמר מה אקרא, ויהיה הפירוש

גבעת המורה

ואיפוער בעגריה) והוא הליור המורה לצד דרך הגעת השכל אל הדבר המושג, לא הדבר המושג עצמו: והנה מטעם שכל האדם להיותו מוגבל טבעה צה, ושיקמה היות הליור המוגבל ההשגה צחינית המשיג לצד, מוגבל גם כן ההשגה צחינית המושג, ושלילי דבר אחד כמאל צפעל חזק לשכל, מה שזאמת כמאל שכל לצד. וזולם אחד ההתצונות יסוג השכל מקום הטעות, והוא היותו זאמת עוצר בצול טענו. ליד כזה יקרא אלל האחרונים ליד עוצר הצול. (חיון טראכטלענדעטער בעגריה). ומה הענין הוא ויעצור ה' על פניו, ר"ל שהסיו משה היותו עוצר בצול השכל שהשגת השם יתעלה — וזולם הסודאם השנית צלר הדב ז"ל צעמור: ואמרי העלים ממנו כו'. ר"ל כי זאת ההשגה נעלמת צעצעה, ולזה תיוחס ההעלמה אל השם יתעלה להיותו מסקר הטעו: בחסרון המצטרף. ר"ל שחסר דבר אחד מצטרף אל השם אליו ייוחס הענין ההוא:

דכ' לו יהיה שם עם זה השגת חוש הדעות, אבל לדבר
 כדלך דלחיותו יגיע שלמות ההשגה השכלית. כמו שפי'
 אנקלוס, ילדלך צלמדו שכינתו, הכה הוסיף החכם לצלך
 צללך כי השכינה מוחשת לחוש הדעות והוא האור הנצח
 וגלה תועלת ההדלות ההוא אף לעלם הנצח, מלכך הדלות
 לעלם, כשאלך דלחיותו יגיע שלמות ההשגה השכלית, כי
 כשפסם הנצח תעלה למעלה העליונה עד יאלל ממדום
 האור ההוא צעמדו עם עולם האורה, יעמד לו דמות לוח
 קלך מחקה כללי המלאות ועלויים עד יתדצק דרוחמיים,
 וכצד אלך לצדהס צלזינו צספר היצירה, וביים קשירות זו
 בזו כשלחבת קשורה בנחלת. ואין לך ללכת צעקצו המתפלספים,
 המתגאים ללמד, כי אין זה אלל צנפס הנצח, כי הלל
 צלך עוד ואלך זה, אלל לא היתה ההשגה המדלות ההוא
 צמלאס הנצחס כמו צלל צלצרהס. וזה דעת אחרת מדקו
 עתה צזה המקום. אמנס דעת הדכ כי אור כדלך היה נדלס
 צלל ספק נקלך כצור, והוא אלך יקדלכו אונקלוס שכינה.
 וצלכרת הסורות אלך שלל הדכ לתלמידו צהשצעה שלל
 יגלכו לזולתו, העדים התלמיד החשצו להשפיע, צלי עצור
 על שצונת הדכ, וזה לשונו: הדכר שמוק למסה דצינו
 ע"ה צודליו שקול צדור הוא נמלא מן הטבע, ודציס אמרו
 שלל היה סס לא קול ולל צדור גוף, אלל שפס מר"ע
 אוחות צדיעות העליונות, ומצינה וסומעט על דרך דצוק
 האמת, סהוא הביין דדיעות, מה שאלן אלחנו ויכולים
 לידע דאין. ואילו לא סנה הכתוב וישמע את הקול מדכר
 אליו, הייתי מורה צדך. ועוד שפרסת לחות שניות אינה
 הולכת כן, הילכך אין לומר אלל שקול צדור היה. ויתכן
 שמו הענק היה יולל, וכן דלוי שלל נגלה אליו אלל צעקן,
 כמו שפסרם צפ' כי תסל עכ"ל. ומזה תצין אומרו, או
 סיכהס סס עם זה השגת חוש און ג"כ, לא סיכהס צנפס
 הנצח. ולס כצד יכללכו הקול וסמימל צמקומות דציס.

פרק

פרק שנים ועשרים

בא, הביאה בלשון העברי מונחת לביאת בעלי חיים, כלומר בואו אל מקום אחד או אל איש אחד. אמר, בא
 אחיך במרמה. והיא גם כן מונחת להכנס בעלי חיים במקום אחד. אמר, ויבא יוסף הבייתה, כי תבואו
 אל הארץ. והושאל זה השם למבוא העניין שאינו גוף כלל, כי יבא דברך וכבדנך, מאשר יבאו עליך; עד שהושאל
 לקצת ההעדרים, ויבא דע, ויבא אופל. ולפי זאת ההשאלה אשר הושאל למה שאינו גשם כלל, הושאל גם כן
 לבוא יחברך, אם לבא דברו או לבא שכינתו. ולפי זאת ההשאלה נאמר, הנה אנכי בא אליך בעב הענן. כי ה'
 אלהי ישראל בא בו, וכל מה שידמה לזה, עניינו בא השכינה. ובא ה' אלהי יבא דברו, כלומר: קיום יעדיו
 אשר יעד בהם על יד גביאי. והוא אמרו כל קדושים עמך, כאלו אמר, ובא דבר ה' אלהי, ע"י כל קדושים
 עמך מדברים לישראל:

פרק שלשה ועשרים

יצא, היציאה כנגד הביאה. נעשה זה השם ביציאת
גשם ממקום שהיה נח בו למקום אחר, יהיה
הגשם בעל חיים או זולת בעל חיים, הם יצאו את
העיר, כי תצא אש. והושאל להראות ענין שאינו
גוף, הדבר יצא מפי המלך, כי יצא דבר המלכה
על כל הנשים, ר"ל עבור המצות. כי מציון תצא
תורה, וכן השמש יצא על הארץ, כלומר הראות
האור. ולפי זאת ההשאלה היא כל לשון יציאה שבאה

פרק כג * ואמר חלך ואסוצה, הענין העלות השכינה
מעלינו אסד היתה צנוכנו, אסד
נמשך אסד העלותה העדר ההשגחה צנו, כי לכבוד
הנציזים היתה, וסדרה צסורס, וצסורה סדרה ההשגחה,
כי לא יעשה ה' אליהם דצד, כי אס גלה סודו אל עצדיו
הנציזים, וזה פרי המשפט, פי' וזהו מלמד הנציז,
צסיותכס עם אל, אליעמכס * והנציזים גם כן הממשכים
והמגיעים סצת החופפות, וצסעלות הדצקים צו יתצדך
יעלה החופפות, וצסעלות תעלה ההשגחה, כי אין סס
ממשיך מן המלוא העליון.

פרק כד. אמר משה זה מצודי.

פרק

מיוחסת לו יתעלה, הנה ה' יוצא ממקומו, יראה דברו הנסתר עתה ממנו, כלומר: התחדש מה שנתחדש אחר
שלא היה; כי כל מתחדש מאתו יתעלה ייחס לדבריו, בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צכאס, דמות בפעולות
הבאות מאת המלכים אשר כליותם בהעביר רצונותם הדבר, והוא יתברך בלתי צריך לכלי יעשה בו, אבל פעולתו
ברצונו לבד, ואין לו דבור גם כן בשום פנים כמו שיתבאר. וכאשר הושאלה להראות פעולה מפעולותיו יציאה,
כמו שביארנו באמרו, הנה ה' יוצא ממקומו, הושאלה להעלות הפעולה ההיא. כפי הרצון גם כן שיהיה *
ואמר, אלך אשובה אל מקומי, הענין העלות השכינה אשר היתה בתוכינו מעלינו, אשר נמשך אחריה העדר
ההשגחה בנו, כמו שאמר מיעד דע, והסתרת פני מחס והיה לאכל; כי כשנעדרה ההשגחה הופקר, ונשאד
ממרה לכל מה שאפשר שיבא ויקרה. ויהיה טובו ורעתו כפי המקרה. ומה קשה זה היעור! ובעבורו בנה באמרו
אלך אשובה אל מקומי:

פרק ארבעה ועשרים

הלך, החליכה גם כן מכלל השמות המונחים לתנועות מיוחדות מתנועות בעלי חיים, ויעקב הלך לדרכו,
וזה הרבה. וכבר הושאל זה השם להמשך חגופות אשר הם יותר דקות מגופות בעלי חיים, והמים
היו הלך וחסור, ותחלק אש ארצה. ואחר כן הושאל להתפשט ענין אחר והראותו ואם אינו גוף כלל, אמר,
קולה כנהש ילך, וכן אמרו, קול ה' אלהים מתהלך בגן. הקול הוא הנאמר עליו שהוא היה מתהלך בגן.
ולפי זאת ההשאלה הוא כל לשון חליכה שבאה בבורא יתברך, כלומר שהיא הושאלה למה שאינו גוף, אם
להתפשט הענין, או לסוד ההשגחה, אשר דומה לו בבלתי ב"ח סוד מן הדבר, אשר יהיה בב"ח בחליכה;
וכמו שכנה הסתלק ההשגחה בהסתרת פנים, באמרו, ואנכי הסתר אסתיר פני, כן כנה אותו בחליכה,
אשר

גבעת המורה

פרק שלשה ועשרים עבור המצוד * ר"ל שיתגלה לכל הנסים שעצרה המלכה על מצוות המלך: ואין לו דצור
כו' * ר"ל גלות לייורי הנפש לזולתו על ידי כלי הדצור * כי כשנעדרה ההשגחה כו' *
לכיות כפי מה שיצא הדצ ז"ל ההשגחה נמשכת אסד הסכל, והסכל הוא כנגד המקרה, אזל צססתלק פעולת הסכל
תסתלק ההשגחה, וישאד האדם מערה אל המקרה:

פרק ארבעה ועשרים יותר דקות כו' * ר"ל יותר פטועות:

פרק כה * גם זה מצולד מעלמו ואינו לדיך צלול *

פרק כו * דברה תורה כלשון בני אדם, פי' הוא למטה כפי דמיון הסגולות והסגס, כי תיחד עליהם * ואם כנר תכלול הסגולות הנה צמיחה, וכמו שהוא לדיך לאכילה ושמים להחליף מה שיתך, כי המזונות הם להסגור הנקצים ולהחליף מה שנתך מן הלחות השדשי, אשר קצתו הקוס הטבעי העומך צו, כענין צלחת המכלה לשמן אשר הוא קצתם הארת הפתילה * וכנר התניתי לצלתי כוון צוה, פי' אם לא צילוד ההכרחי ליועני האמתות * אמנם הטבעי הנרד צוה כי דליתי מן העיון כנר להדריך האדם לצלתי יאכל עד סידע, ואם תדעצ לא יאמר לך, כי הוא ממלכת הדפוס, ודבריו צדפות הנפש.

אשר הוא בענין סוד מן הדבר. אמר, אלכה ואשוב אל מקומי. אמנם אמרו, ויחד אף ה' במ וילך, יש בו שני הענינים יחד, כלומר ענין הסתלק ההשגחה המכונה בהליכה, וענין התפשט הדבר והגלתו והראותו, כלומר החזון אף אשר חלק ונמשך אליהם ולזה שבה מצורעת כשלה. וכן הושאל לשון ההליכה להנהגה במנחגים החשובים, מבלתי חנעת גוף כלל. אמר, והלכת בדרכיו, אחר ה' תלכו, לכו ונלכה באור ה'.

פרק

פרק חמשה ועשרים

שכן, ידוע כי ענין זאת המלה היא התמדת העומד במקום אחד, והוא שוכן באלוני ממרא, ויהי בשכון ישראל, ויהי הידוע המפורסם. וענין השכינה במקום הוא התמדת העומד במקום אחד, כי באריכות עמידת ב"ח במקום כולל או מיוחד, יאמר בו שהוא שכן במקום ההוא, ואע"פ שהיה מתנועע בו בלא ספק, והוא שוכן באלוני ממרא, ויהי בשכון ישראל. והושאל זה למה שאינו ב"ח אבל לכל ענין שהתיישב ושקד על דבר אחד, יאמר בו ג"כ לשון שכינה; ואע"פ שלא היה הדבר אשר שקד עליו ענין ההוא מקום, ולא היה הענין ההוא גם כן ב"ח, אמר, תשכון עליו עננה, ואין ספק כי העננה אינה ב"ח. ולא היום גוף כלל, אבל הוא חלק זמן. ולפי זאת ההשאלה הושאל לבוא יתעלה, כלומר להתמדת שכינתו או השגחתו באי זה מקום שהתמידה בו תשכינה, או לכל דבר שהתמידה בו השגחה, ונאמר, וישכון כבוד ה', ושכנתי בתוך בני ישראל, ודצון שוכני סנה. וכל מה שבא מואת הפעולה מיוחס לבוא יתברך, הוא בענין התמדת שכינתו, כלומר אורו הנבדא במקום, או התמדת ההשגחה בדבר אחד. כל מקום כפי עניינו:

פרק ששה ועשרים

כבר, ידעת אמרתם (פרק ז"ב ופרק מ"ו מוס הסלק) הכוללות למוני הפירושים כולם התלויים בזה הענין, והוא אמרם, דברה תורה כלשון בני אדם. ענין זה, כי כל מה שאפשר לבני אדם כולם, הבנתו וציירו בתחלת המחשבה, הוא אשר שם ראוי לבוא יתעלה. ולזה יתואר בתארים מורים על הגשמות להורות עליו שהוא יתעלה נמצא, כי לא ישנו החמון בתחילת המחשבה מציאות כי אם לנשם בלבד, ומה שאינו נשם או נמצא בנשם אינו נמצא אצלם. וכן כל מה שהוא שלמות אצלנו, ייוחס לו יתעלה להורות עליו שהוא שלם במוני השלמות כלם, ואין עמו חסרון או העדר כלל. וכל מה ששישנו החמון שהוא חסרון או העדר

גבעת המורה

פרק חמשה ועשרים במקום כולל כו' כנר צלתי (פרק שמיני) מה הוא ענין מקום הכולל והמיוחד, עין סס

פרק

מורה נבוכים

העדר לא יתואר בו; ולזה לא יתואר באכילה ושתייה ולא בשינה ולא בחילוי ולא בחמס ולא במה שידומה לזה. וכל מה שיחשוב ההמון שהוא שלימות יתואר בו, ואע"פ שהדבר ההוא אמנם הוא שלימות בערך אלינו, אבל בערך אליו יתעלה אלו אשר נחשבם כלם שלמות הם תכלית החסרון. אמנם אלו ידמו העדר השלמות ההוא האנושי ממנו יתעלה היה זה אצלם חסרון בחקו. ואתה יודע כי התנועה היא משלמות בעלי חיים והכרחית לו בהשלמותו. וכמו שהוא צריך לאכילה ושתייה להחליף מה שיתך, כן הוא צריך לתנועה לכונן אל הטוב לו והמורגל, ולברוח מן הרע לו ומה שהוא כנגדו, ואין הפרש בין שיתואר יתעלה באכילה ובשתייה או שיתואר בתנועה; אבל לפי לשון בני אדם כלומר הרמיון החמוני היו האכילה והשתייה אצלם חסרון בחק הבורא, והתנועה אינה חסרון בחקו, ואע"פ שהתנועה אמנם הצריך אליה חסרון. וכבר התבאר במופת (סקינ' י' חלק ב') כי כל מתנועע בעל גשם מתחלק בלא ספק. והנה יתבאר אחד זה היותו יתעלה בלתי בעל גשם ולא תמצא לו תנועה, לא יתואר גם כן במנוחה, כי לא יתואר במנוחה אלא מי שדרכו להתנועע. וכל אלו השמות המורים על מיני תנועות בעלי חיים כולם יתואר בהם יתעלה על הדרך שאמרנו, כמו שיתואר בחיים, כי התנועה מקרה דבק לבעלי חיים; ואין ספק כי בהסתלק הגשמות יסתלקו כל אלו, כלומר ידר ועלת והלך ונצב ועמד וסבב וישב ושכן ויצא ובא ועבר וכל מה שדומה לזה. וזה הענין ההוא יתרון אלא מפני שהרגילותו דעות ההמון כן, צריך לבארו לאשר לקחו עצמם בשלמות האנושי, ולהסיר מהם אלו המחשבות המתחילות מושגי הנערות אליהם במעט הרחבה כמון שעשינו:

פרק שבעה ועשרים

אנקלוס הגר שלם מאד בלשון העברית והארמית. וכבר שם השתדלותו בסלוק ההגשמה; וכל תואר יתארתו הכתוב שיביא אל הגשמות יפרשהו כפי עניינו. וכל מה שימצאנו מאלו השמות המורים על מין ממיני התנועה, ישים עניני התנועה הגלות והראות אור נבוא, כלומר שינה, או השגחה, והנה תרגם ידר ה', יתגלי ה'. וידר ה' ואתגלא ה', ולא אמר ונחת ה', אדרא נא וזארא, אתגלא כען ואחזה, וזה נמשך בפירושו. אלא שהוא תרגם אנכי אדר עמך מצרים, אנא אחות עמך למצרים. וזה דבר מופלא מאד יורה על שלימות זה האדון וטוב פירושו ותבנתו הדברים כפי מה שהם. ופתח לנו בזה התרגום ענין גדול מעניני הנבואה; והוא כי תחילת זה הספור אמר, ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה, ויאמר יעקב יעקב וכו' אנכי אדר עמך מצרימה וכו', וכאשר כלל תחלת הספור היותו במראות הלילה, לא תרחיק אונקלוס שיסופר המאמר אשר נאמר במראות הלילה בלשונו, והוא ספור האמת, כי זה ספור מה שנאמר לו, לא ספור ענין שקרה, כמו וידר ה' על הר סיני, אשר הוא ספור מה שהתחדש בדברים הנמצאים. ולזה כנה אותו בהראותו, ותרחיק ממנו מה שורה על מציאות התנועה ותדברים הרמיונים, כלומר ספור מה שנאמר לו היותו כאשר היה, וזה מופלא. ומכאן התעורר כי יש הפרש

גבעת המורה

פרק ששה ועשרים כי התנועה מקרה דבק לנפש ר"ל התנועה הרוחנית:

פרק שבעה ועשרים כי זה ספור מה שנאמר לו ר"ל שהוא ספור מה שדומה לו צלום שנאמר לו,

פרק כז * והדברים הדמיונים, כלומר ספור מה שנאמר לו צמדלות הלילה ציחוד אל המדמה, הניחו כלשד היה, כי הכח הבשמי כזר יגשים הרוחני, ואינו ספור מה שאידע, שידע על שהענין מלא חזק לפש כן, זה מופלא וזה לא שחיק שיאמר צו אלה איוחות אף אם יאדע כן, ספר שהמדבר מלאך, ומלאך כזר נאמר על המדמה.

פרק כח * ואמנם אמרו, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, פי' אונקלוס כמו שידעת שהאז שס כנוי רגליו, שז על הכסף, יאמר ותחת כורסיס יקדים והצן זה והפלא וכו'. לא ראינו אחד מן הסכמים מלאך הביע דבריהם אלי או שדברתי מזה הענין עומד על אמתת זה, ודכס נטו לומר שהאז טעות ופל צגסא או צנוסא, וכי לאוי שיאמר תמורת הכסף, הכבוד ולא הועילו דבר, כי הכבוד מיוחס אליו ית' כאמרו יקרי'. גם צדיות צעיר המהוללה סוויטווא, תפארת ישראל, דברתי על זה עם הסכס הזקן דון יוסף צכנוי אבובקר. ורואיתיו כנך עליו, כי הוכרח להודות, כי אשר יכוין רגליו אינו הכסף, כי הדגל לזולתו ייוחס. והאמת הוא מה שעמתי עליו אחד דקדוק דצ. והוא שאמרו שס כנוי רגליו שז על הכסף, לא ידע.

הפרש גדול בין מה שיאמר בו בחלום או במראות הלילה, ובין מה שיאמר בו במחזה ובמראה. ובין מה שיאמר בו סתם, ויהי דבר ה' אלי לאמר, או ויאמר ה' אלי לאמר: ואיפשר עוד אצלי כי אונקלוס פירש אלהים הנאמר הנה, מלאך; ולזה לא הרחיק שיאמר אנא אחות עמך למצרים. ולא תרחיק האמינו אלהים הנה מלאך והוא יאמר לי, אנכי האל אלהי אביך; כי זה המאמר יתיה בזה הלשון על ידי המלאך גם כן. הלא תראהו אומר, ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום יעקב ואמר הנני. ובסוף ספור דבריו עמו אנכי האל בית אל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר, ואין ספק כי יעקב נדר לאל ולא למלאך. אבל זה נמשך בדברי הנביאים כלומר ספור הדברים אשר יאמרו המלאך בעבור השם בלשון דבור השם להם. והם כולם בחסרון המצטרף כאילו אמר, אנכי שלוח אלהי אביך, אנכי שלוח האל הנגלה אליך בבית אל. וכיוצא בזה. והנה יבואו בנבואה ומעלותיה ובמלאכים דברים רבים כפי כונת זה המאמר:

פרק שמונה ועשרים

רגל, שם משתתף הוא שם לרגל בעלי חיים, רגל תחת רגל. ויפול גם כן בענין התמשך אחר הדבר, צא אתה וכל העם אשר ברגליך, עניינו הנמשכים אחריו. ויפול גם כן בענין הסבה, ויברך ה' אותך לרגלי. בסבתו, כלומר בגללי. כי הענין אשר הוא בגלל דבר אחר, הדבר ההוא סבה לענין ההוא, וזה נעשה הרבה, לרגל המלאכה ולרגל הילדים. אם כן אמרו, ועמדו רגליו ביום ההוא על חד הזתים, ר"ל קיום סבותיו, כלומר הנפלאות אשר יראו או במקום ההוא אשר הוא יתברך סבתם, כלומר עושים. ואל זה הפירוש נטה יונתן בן עוזיאל ע"ה, אמר, ואיתגלי בגבורתיא ביומא ההוא על טורא דזיתא. וכן יתרגם כל מעשה מועד והעתק וגבורתיה, מפני שהרצון בכלם הפעולות הבאות בדצונו. אמנם אמרו, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, פירש אנקלוס בו כמו שידעת שהוא שם כנוי רגליו שב אל הכסף, ואמר ותחת כורסיס יקרי' והבן. והפלא אנקלוס מהרחקת ההגשמה וכל חמביא אליה, ואפילו בדרך רחוק, שהוא לא אמר ותחת

נבעת המורה

ואז נדמה לו שקרה זה צפעל: כי יש הפרש כו'. ר"ל שס מדריגות מתחלפות צשלימות, ושכל אחד מהם המדריגה יומר שלימה, נלמדך יומר צצאורו המלות אשר צלו זה, להרחפת הבשמות:

פרק שמונה ועשרים בענין הסבה. ר"ל שרגל יקראו האמצעיים צצחינת היותם נאומים אל הסבה התכליתית. להיות צאמת התכלית קודם צמצעה אל האמצעיים, הוא ציחס, כיחס הבין

פרק

והם עוד רברים נסתרים מאד, ואין מיסוד האמונה הבנתם, ולא השגתם קלה על החקוק, ולזה לא הכניס עצמו בזה הענין. אבל אנהנו כפי ענין המאמר אי אפשר מבילתי שנפרש בו דבר. ואומר, כי אמרו ותחת רגליו רוצה בו, מסבתו ובגללו כמו שבארנו. ואשר השיגוהו הוא אמתת החומר הראשון, אשר היה מאתו יתעלה והוא סבת מציאותו. והסתכל אמרו כמעשה לבנת הספיר. ואילו היתה הכוונה תמיד אה היה אומר כלבנת הספיר. והוסיף מעשה, כי החומר כמו שידעת (פס' ח' חלק ג') מקבל לעולם מתפעל לפי בהינת טבעו ואין פעולה לו כי אם במקרה, כמו שהצורה פועלת לעולם בעצמה מתפעלת במקרה, כמו שהתבאר בספרים הטבעיים, ולזה אמר עליו כמעשה. ואמנם לבנת הספיר, הוא לשון על הזוהר לא על המראה הלבן. כי לזבן הספיר אינו מראה לבן, אבל זוהר לבד והזוהר אינו מראה כמו שהתבאר בספרים הטבעיים. שאלו היה מראה לא היה מראה המראים כולם מאתו ומקבלם. אך כאשר היה הגשם המוחזר נעדר המראים כולם, יקבל מפני זה המראים כולם זה אחר זה. וזה כדמות החומר

גבעת המורה

אל הרגל • ולזה יהיה פירוש עמדו רגליו וכו' • ר"ל שהתאמצוים ויגיעו אל התכלית המצוה • מסבתו
וצללו • להיות החומר תכני פעולת השכל , ואין פעולה לו כי אם צמקרה , כי כאשר יפעל בשם צמקרה אחד
לפי חקי התנועה , ר"ל שיזן לו חלק מתנועת עצמו , הנה צמקת תהיה זו הפעולה צמקרה לצד , להיות גם הגשם
הראשון אינו בעל תנועה מעצמו , אבל קבל אותה גם כן מוצלתו , וכן לעולם • ואולם האורה היא בהיפוך ר"ל
פועלת בעצם ומתפעלת צמקרה • המשל צזה כחות הכפם פועלות בעצם , ואולם כאשר תחלש פעולתם או
תסתלק כגון צעת הסינה וכיוצא צזה , יהיה זה צמקרה , מהעדר הכנת החומר • אבל זוהר (דורכופיטגיגייט)
שאלו היה מראה כו' • דע כי כאשר יהיו כל כלווי האור עוזרות דרך איזה גשם • אזי יקרא גשם מזהיר (חיין
דורכופיטגער קערפער) ואולם כאשר לא יעזרו הכלויות דרך הגשם , אבל יפלו עליו לצד ומשם יחזרו אל כל
הדוהם , אזי יקרא גשם צלתי מזהיר (חיין אונדורכופיטגער קערפער) והנה הוא מצוואר שהגשם הצלתי מזהיר הוא
נראה

החומר הראשון אשר הוא בבחינת אמתתו נעור הצורות כולם, ולזה הוא מקבל הצורות כולם זו אחר זו והייתה השגתם אם כן החומר הראשון. ויחסו לשם להיותו ראש בריאותו המתאיב להיותו והחפסד והוא

מחדשו. והנה יבוא בזה העניין גם כן דברים. ודע שאתה צריך לכמו זה הפירוש, ואפילו לפירוש אנקלוס אשר אמר, ותחת כורסיה יקריה, כלומר כי החומר הראשון הוא גם כן באמת תחת השמים הנקראים כסא כמו שקדם. ולא העירנו אל זה הפירוש המופלא והמציא זה העניין אלא דבר מצאתי לרבי אליעזר בן הורקנוס תשמענו בקצת פרקי זה המאמר (פרק כ"ו חלק ג') והכוונה כולה מכל משכיל, הרחקת החגשמה מהבורא יתעלה. והשים ההשגות ההם כולם שכליות ולא הושיות והבן זה והתבונן בו:

פרק תשעה ועשרים

עצב, שם משתתף הוא שם הכאב והחיל, בעצב תלדי בניס. והוא שם הכעס, ולא עצבו אביו מימיו, ולא הכעסו. כי נעצב אל דוד, כעס בעבורו. והוא שם המרי. מרו ועצבו את רוח קדשו, יעציבוהו בשימון, אם דרך עוצב בי, כל היום דברי יעצבו. ולפי העניין השני או השלישי נאמר ויתעצב אל לבו. אמנם כפי העניין השני פירושו כי השם כעס עליהם לרוע מעלליהם. ואמנם אמרו אל לבו, וכן אמרו בעניין נח ונאמר ה' אל לבו, שמע עניינו: והוא כי הענין אשר יאמר בעבורו באדם שהוא אמר בלבו, או אמר אל לבו. הוא העניין אשר יתגלה ולא יאמרוהו לוולתו. וכן כל עניין שרצהו השם ולא אמרו לנביא בעת ההיא אשר עבר בו המעשה ההוא כפי הרצון, יאמר עליו ויאמר ה' אל לבו, להרמות בעניין ההוא האנושי, על המשך דברה תורה כלשון בני אדם, וזה מבואר נגלה. ומפני שמרי דוד המבול לא התבאר בתורה שליחות שליח להם בעת ההיא, ולא הוהירם, ולא יעדס במות, נאמר בעבורם כי ה' כעס עליהם בלבו. וכן כשהיה רצונו בשלא יהיה עוד מבול, לא אמר לנביא לך והגר להם זה; ולזה נאמר אל לבו. אבל פירוש ויתעצב אל לבו: כפי העניין הג' יהיה פירוש המדות האדם רצון ה' כי לב ג"כ יקרא הרצון, כמו שאבאר (פרק ל"ט חלק א') בשתוף שם לב:

פרק שלשים

אכל, זאת המלה הנחתה הראשונה בלשון ללקיחת בעלי חיים מה שיקחוהו מן המזון, וזה מה שאין צריך אליו משל: ואחרי כן ראה הלשון באכילה שני ענינים. העניין האחד הוא אברת הדבר הנאכל כלומר הפסד צורתו תחילה. והעניין האחר צמיחת הבעלי חיים במה שיקחוהו מן המזון והתמדת עמידתו

בו

גבעת המורה

מדאם לצד צעל מדאם (קאמלעהר) כפי מדאם נלוזי האורה אשר קצל, ולהיותו מקצל נלוזי האורה המגיעים על פניו, אי אפשר שיקצל הנלוזות המגיעים מאחוריו, וזהו מדאם המגיעים הנמלאים מאחוריו. ואלו הם הגשם המזכיר (לדקות חלקיו ותזוז הדיוקת ציטתם), הוא צלתי מקצל נלוזי האורה המגיעים על פניו, ולזה הוא תינו מקום אל המינולות המגיעות מאחוריו לעצור עד עין הדואה, ומדאם הדברים אשר מאחוריו:

פרק שלשים. הענין האחד נ"י. הכלשק וקל צלשון גיראני'חה (פערלעהרען) והשני (פערלעהרען):

פרק ל. ובקצת הנוסחאות תורה, כי המיוחדת

אלל היודעים היא החכמה ודאס איך פירש כל מלה צום הפסוק, לענין החכמה והלמוד והצן זאי כי היא הישועה אשר נשתוקק אליה, ואינו רחוק אללי שהישועה הבטומית תהיה כלי לרוחניות, ואחרית ספר דע אל יעיד על זאי, אך אשתומם להעדר ההכנה, והזמן יבלה המלפונים, כי איך שום חשבון אחר ימים אלה ומאמנים ותשעים, לנך שאס כל הוה נפסד, הוא ג"כ כל נפסד הוה: תשלח רוחך ויצלחך ותחדש פני אדמה וצוה יהיה כצור ה' לעולם, וידוד עבדי נאיה להם לעולם, ואיך שתהיה לכל תכלה להיותי קץ' ואין לאורך הגלות התפסטות צלתי מוגבל, וכאשר יעויין הכל יודה קלתו על קלתו, והדבור צום יתרון.

פרק לא* בזה הפרק התחיל לרמוז על מעמד הר

סיני, והגבור שזכר שיש לשכל האנושי רמז על אשר צוה לו האל ית' למשה, והגבלת את ההר והסכס

בו והתמדת מציאותו ותקון כחות הגוף בולם בו. ולפי העניין האחד הושאל לשון אכילה לכל אבידה והפסד; ובכלל לכל חשמת צורה, ואכלה אתכם ארץ אויביכם ארץ אוכלת יושביה, הרב האכלו, האכל חרב, ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה, אש אוכלת הוא. כלומר יאבד המורים בו כאבוד האש למה שישלוט עליו, וזה הרבה. ולפי העניין האחרון הושאל לשון אכילה לחכמה וללמוד, ובכלל לחשגת השכליות אשר יתמיד בהם השארות הצורה האנושית על השלם שבעניינים. כהתמדת הגוף במזון על הטוב שבענייניו, לכו שברו ואכלו, שמעו שמוע אלי ואכלו טוב, אכול דבש הרבות לא טוב, אכול בני דבש כי טוב ונופרת מתוק לחכך כן דעה חכמה לנפשך. וזה נעשה גם כן הרבה בדברי רז"ל, כלומר שמכנים החכמה באכילה.

תא אכלו בשרא שמנה ביה רבא. ואמרו כל אכילה ושתייה האמורה בספר זה אינה אלא חכמה, ובקצת הנוסחאות תורה. וכן הרבו קראם החכמה מים, הוי כל צמא לכו למים. ומאשר נעשה זה הרבה בלשון ונגלה עד ששב כאלו הוא ההנחה הראשונה. נעשה גם כן לשון הרעב והצמא בהעדר החכמה וההשגה. והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע דבר ה', צמא נפשי לאלהים לאל חי, וזה הרבה. ותרגם יונתן בן עוזיאל ע"ה ושאתם מים בששון מועיני הישועה, ותקבלון אולפן הדת בחדוה מבחירי צדיקא. והשתכל פירושו מים שהוא חכמה שתגיע בימים ההם ושם מעיני כמו מעיני העדרה, כלומר הראשים והם החכמים. ואמרו מבחירי צדיקא. כי הצדק היא הישועה האמיתית. ודא איך פירש כל מלה בזה הפסוק לענין החכמה והלימוד והבן זה.

פרק אחר ושלשים

דע כי לשכל האנושי השגות בכוחו וטבעו שיישגם ובמציאה נמצאות, ועניינים אין בטבעו שיישגם בשום פנים ולא בסבה; אבל שערי השגתם נעולים בפניו. ובמציאות דברים ישג מהן ענין, ויסכל עניינים, ואין בהיותו משיג מתחייב שיישג כל דבר, כמו שלחושים השגות, ולא ישיגום על אי זה מרחק שיוזמן, וכן שאר הכחות הגופניות, שהאיש על דרך מושל, אף על פי שהוא יכול לשאת שני ככרים, אינו יכול לשאת עשרה. ויתרון אישי המין זה על זה באלו ההשגות החושיות ושאר הכחות הגופניות נגלה מבואר לכל אדם, אלא שיש לו גבול. ואין הענין הולך אל אי זה מרחק שיוזמן ואי זה שיעור שיקרה. וכן הדין בעצמו בהשגות השכליות האנושיות; יש יתרון לאישי המין זה על זה בהם יתרון רב. וזה גם כן מבואר נגלה מאד לבעלי החכמה, עד שענין אחד יוציאהו איש מעינו בעצמו, ואיש אחר לא יוכל להבין הענין ההוא לעולם, ואפילו למדותו לו בכל לשון ובכל מושל ובזמן ארוך לא יגיע שכלו אליו בשום פנים, אך תקצר יד שכלו להבינו. וזה היתרון גם כן אינו ללא תכלה, אבל לשכל האנושי גבול בלא ספק יעמד אצלו, עד שיש דברים שיתבאר לאדם המנע השגתם, ולא

והסבה הדיונית סלמד של היתא אלל אלכסנדר וסיעתו
שלל היה אללס מורה דקדק, וזה דתו צלמדו הלין וספגע,
כי לין פגיעה גדולה מהמנהג. וזה הפרק ככלל, למנס
הקדמו והלינו למס סיבא אחריו. כי הד' חלוקות
דמוז ל' שנקנסו צמדס. וסס אסר אליסס וסלקו המעניינים.
וקולר יד הסכל מהסיג מה סלפסד הסגמו, דמוז להלין
וסת, וכדד דמוזו על זה צפתיחתנו לפי הכמות ודי צס.

פרק

ובכל זמן. ובדברים ההם ירבו הדעות ותפול המחלוקת בין המעניינים ויתחדשו הספקות מפני התלות השכל
בהשגת הדברים ההם, כלומר התשוקה אליהם. והיות כל אחד הושב שהוא מצא דרך ידע בה אמתת הדבר,
ואין בכח השכל האנושי שיביא על הדבר ההוא מופת, כי כל דבר שנודעה אמתתו במופת אין מחלוקת בו ולא
הכזבה ולא מניעה, אלא מסכל יחלוק המחלוקת אשר תקרא המחלוקת המופתית, כמו שתמצא אנשים חלקו בכדוריות
הארץ והיות הגלגל עגול וכיוצא בזה. ואלו אין מבא להם בזה העניין: ואלו העניינים אשר נפל בהם זה הבלבול
הרבה מאד, בעניינים האלהיים, ומועט בעניינים הטבעיים, ונעדרים בעניינים הלימודיים. אמר אלכסנדר
הפרדסי כי סבות המחלוקת בעניינים שלש: אחד מהם, אהבת הרשות והנצוח, המונעים האדם מוהשגת
האמת כפי מה שהוא. והשנית, דקות העניין המושג בעצמו ועומקו וקשי השגתו. והשלישית, סכלות
המשיג וקוצר יד שכלו מוהשיג מה שאיפשר השגתו, כן זכר אלכסנדר. ובזמנינו סבה רביעית לא זכרה, שלא
היתה אצלם. והוא ההרגל והלימוד, כי האנשים בטבעם אחרים מה שהורגלו בו ונוטים אליו. עד שאתה
תראה אנשי הכפר כפי מה שהם ממועט רחיצת ראשם וגופם, והעדר ההנאות וצוק הפרנסה, ימאסו המדינות
ולא יחננו בהנאותם. ויבחרו העניינים הרעים המורגלים, על העניינים הטובים שאינם מורגלים, ולא תנוח
דעתם לשכינת ההיכלות, ולא ללבישת המשי, ולא להתעדן במרחץ ובשמנים ובסמנים; כן יתחדש לאדם
בדעות אשר הורגל בהם וגדל עליהם, מן האהבה והשמירה להם ולהתרחק מוולתם. ולפי זאת הסבה גם כן
ימנע האדם מהשיג האמת ויטה אל מורגליו, כמו שקרה להמון בהשגמה ובעניינים רבים אלהיים, כמו שנבאר.

ל

גבעת המורה

פרק אחד ושלשים ימצא האדם תשוקתו כו'. כדד צלדתי מליאות דצדים שסכל האדם משתוקק להשגתם, עם
היות שגלי אפסד שסיגס לעולם. וסס הדצדים שזיורס צלמי מגזיל צצחית המושג, אלל
צצחית המשיג ל'ד. ולזה אפסד שיפול צכלא מחלוקת, להיות ככת האמת מדמה היות הליור המזכר גם כן מגזיל
צצחית המושג, כמו שקרה זה צומיניו צעמין ליורי מה סלמד העצב. שלל היתא אללס. ד"ל אלל היוונים עם אלכסנדר
הכחם המכר. כי עם היות שהיה אלל היוונים גם כן דת ודעיות מורגלות צעמין האלהות כמו שדלה מספר ספורי
האלהות (אייטלוקייע) סלהס, הכה הם צעלס לא האמינו צלממת הספורים המכרים על פשוטם לחקס מהסכל,
אלל חסצוס למסלים הסתירו צסס סודות חכמת העצב וכיואל צזה, כמו שזורה על זה סס (אייטלוקייע) ד"ל למוד
המסלים (פחבעל-זעהרע) ולזה גם כן הקימו צמי מדשנות החכמה צס למדו אמת צמי האדם דעת כל מה שידעיתו
מועלת, עם היותו סודת פשוטי הספורים המכרים. וכאלסד הרגיש אחד מהס היות זולתו מאמין צפשוטי הספורים
המכרים, הורה אותו הדך היסרה, או גער צו וילעג ואין מכליס; לא כן הדדד צומיניו זה סגברד יד המורגל כל
כך, עד שגלי אפסד שסיג האדם האמת כפי מה שהא' והמשכיל צעת ההיא ידוס:

מורה נבוכים

המורה נבוכים

כל זה מפני ההרגל הגדול על כתובים שהתישב להרגילם ולהאמין בהם יורו פשוטיהם על ההנשמה ועל דמויות אין אמיתות להם, אבל נאמרו על צד המשל והחידה, והיה זה לסבות שאני עתיד לזכרם. ולא תחשוב כי זה שאמרנוהו מקצור יד השכל האנושי והיות לו גבול יעמד אצלו, הוא מאמר נאמר כפן התורה לבר. אבל הוא ענין כבר אמרנוהו הפילוסופים גם כן, והשיגוהו השגה אמיתית, מבלתי נטות אל דעת ואל סברה. והוא דבר אמתי אין ספק בו, אלא למי שיסכל הדברים שכבר בא עליהם המופת: וזה הפרק אמנם הקדמנוהו הצעה למח שיבא אחרי.

פרק שנים ושלשים

דע אתה המעיין במאמרי זה, שהנה יקרה בהשגות השכליות מפני שהן נתלות בחומר, דבר ידמה למח שיקרה להשגות החושיות. והוא שאתה כשתעין בעיניך שנים מה שבבחי' ראיתך שתשיגוהו, וכשתכריח עיניך ותפליג בעיניך ותטרח לעיין על דוחק גדול יותר ארוך ממה שבבחיך לעיין ברוחקות, או תסתכל בכתיבה דקה או פתוח דק שאין בכחך להשיגו, ותכריח ראיתך לאמתו, לא יחלש ראיתך על זה אשר לא תוכל עלי.

גבעת המורה

פרק שנים ושלשים. מפני שהן נתלות בחומר. כבר נודע מהכרחיות היות הפש נקשרת עם הגוף צדד, כפלא מאד, ר"ל שאי אפשר שיתחדש שינוי בפש (ליד מוח או מושכל) מולת שיתחדש גם כן שינוי מתייחס אליו בגוף (מעמד מוגבל מתחדש מתנועה) כמו שהוא הענין גם כן בציפור, ר"ל שאי אפשר שיתחדש שינוי בגוף האדם (תנועה מיוחדת) מולת שיתחדש שינוי מתייחס אליו בפש. המשל בזה, לכשיחדש ציור העלם הידוק בנפשי, הוא מההכרח שיפלו כלולי האור (דיו אריסטוטלס) על העלם הנזכר, ופש יחזור לאחור ויעברו צדצת עיני דרך הליחה המימית, הנזכרית, והצדלחית, (דורך דיו אריסטוטלס, קריסטולוג, חומר גלעני נע פייבטיקייט) ושיהיו נשצרות צלחות הנזכרות, צאופן שאחרי כן יתחדש צדקודת אחת צעור הדשתי (אין דער בעטן הויט) מאחורי העין. ולהיות עוד הדשתי הנזכר נארג מעצבים (נערפן) המגיעים לשם מקום מולאם שהול המוח, הכה לזה תהיה התנועה המתחדשת צעור הנזכר על ידי כלולי האור, מגעת עד המוח שהוא מקום ההרגשה. ולהיות התנועה הנזכרת מוגבלת תהיה גם כן ההרגשה המגיעה ממנה מוגבלת צאופן מיוחד ר"ל ההרגשה העלם הידוק, וכן ככל כיוולא בזה. מזה יתבאר כי לולי שיתחדש התנועה המיוחדת בכלי הראות, לא תתחדש גם כן ההרגשה המיוחדת בנפש. וכן תנאי ההרגשה תהיה קול מיוחד, הוא גם כן תנועה דתנית מיוחדת צאור מעבת דרך עזני האוזן עד המוח שהוא מקום ההרגשה, וכמו כן הוא הענין ציתר המוחשות. והנה ההשגות השכליות עם היותם צלתי נתלות בחומר מולת אמצעות, ר"ל שאי אפשר שתהיה תנועה מתחדשת בגוף מתייחסת אל הקס אחד שכללי, מפני כי התנועה אי אפשר שתתחדש כי אם צומן, ולזה אי אפשר שימלאו תנועות מתחלפות, אם לא צומנים מתחלפים, ואולם ההקס השכלי הוא מתחדש מולת זמן, ר"ל צעתה (אין איינעם לייטפונקט) על דרך משל, זה המשפט: הלצן אינו שחור, כולל צעמו שתי ההגשות ר"ל הלצן והשחור, וליד אחד מושכל ר"ל ציור ההצל צין הלצן והשחור, והנה שתי ההרגשות הנזכרות אי אפשר שיתחדשו צחום או צמיון כי אם צה אחד זה, ר"ל צומנים מתחלפים, ואולם ההקס ציניס, ר"ל היות הלצן צלתי השחור, אי אפשר שיתחדש כי אם צעתה, צאופן שעל ידו יתקצו ההרגשות המתחלפות ציור אחד שכללי. הכה עם כל זה פעולות השכל צצחיות מה נתלות בחומר, ר"ל צאמצעות ההרגשות הנתלות בחומר מולת אמצעות, ולזה צהכרח שיקרה בהשגות השכליות דבר ידמה למח שיקרה בהשגות החושיות כו' פתוח דק (איינע פיינע לייבמה). ותכריח ראיתך לאמתו. ר"ל שתכריח כח ראיתך להשיג אמתו צצחור (דאפן

פרק לב • והוא אם תעמוד על הספק, והוא
הדמות זכונה השנית, נכנס זשלוס
והוא זשלוס, כמו שנכנס ר' עקיבא • ונעוה אחרי המסדרונות,
כמו שקרה לאלישע אחר שלא חס על כבוד קונו, כי שלא
שכלו על מה שאין מעשיו, להשגת הדעות והכחות,
והזיק שכלו הנקמה, ולזרעו האמתיות השתגש • כמו
שישעזו המתדללים והפתאים, שהם המון החוששים, להיום
חכמי ישראל, והם מסגולות סכלים •

פרק

בהשגות השכליות, והוא שאתה אם תעמוד על הספק ולא תנוח נפשך להאמין כי יש מופת במה שאין עליו
מופת, ולא תתחיל לדחות ולגורר בהכזיב מה שלא בא מופת על סותרו, ולא תשתדל להשיג מה שלא תוכל
להשיג, עם זה כבר הגעת אל תשלמות האנושי, ותהיה במדרגת ר' עקיבא ע"ה אשר נכנס בשלום ויצא בשלום,
בעיניו באלו העניינים האלהים • ואם תשתדל להשיג למעלה מחשונך, או תתחיל להכזיב העניינים אשר לא
בא מופת על סותרם, או שהם אפשריים ואפילו באפשר רחוק, תגיע כאלישע אחר, ואינו שלא תהיה שלם
לבד, אבל תשוב יותר חסר מכל חסר, יתחדש לך אז תגבורות הדמיונים ונטות אחר החסרונות והמקורות
המגונות והדעות לטרידת השכל ולהכבדות אורו; כמו שיתחדש בראות מן הדמיונים המכזבים מינים רבים עם
חולשת כח הרוחק בחולים, וכאשר יפצרו בעין לדברים המאירים או לדברים הדקים. ובוה העניין נאמר, דבש
מצאת אכול דייך פן תשבעו והקאתו • וכן הביאותו משל על אלישע אחר. ומה נפלא זה תמושל שהוא דמות
התכמה במאכל כמו שאמרנו. וזכר הערב שבמוננות והוא הדבש, והדבש בטבעו כשילבו ממונו יעורר האיסטמוכח
ויבא הקיא. וכאלו אמר שטבע זאת ההשגה עם גדולתה ועצמתה ומה שבה מן השלימות אם לא יעמדו בה
אצל גבולה וילכו בה בשמירה יחפך לחסרון, כאוכל הדבש אשר אם יאכל בשעור יזון ויערב לו, ואם יוסף יאבד
הכל

גבעת המורה

חיינו דייטליש פארשטעלונג לו בעקוואטען). יחלש גם כן כו' • סבת זה צהשגות החושיות מצולת על זה סדרך :
ידועה הוא שמתגלי ההרגשה הוא שיהיו עליו כלי ההרגשה מתפשטות צשעור מוגצל (עו חייט בעדיקונג דעם
עמפאנדענס, דאס דיא נערפען דער קראנען חיינען בעסטוימטען גראד פאן ספאנאונג האבען וויסמען. והנה על
ידי ההטערה צעיון על דוחק גדול מהדלוי, או צנתיצה דקה וכיוצא צה • יתפשטו עליו העין יותר מהדלוי
אל ההרגשה צכלל, ולזה לא יחלש הדלות לצד צנתיצה ההרגשות המכדות, אצל גם כן צנתיצה כל ההרגשה צכלל •
יבהל (ער ווירד פערווייט) • תעמוד על הספק • ר"ל שתשאר עם האמונה צדצד מקופק, שהוא מקופק • ולא תונה
נפשו • (חונד ווירד זיך ועלבטס ניכט היטערגעעהען). ולגורר (חונד פאזיטיל ויין). נוח שלא צא מופת על סותרו •
ר"ל שתכניז אמונה אחת, עם היות שלא צא מופת על אמתת סותרה • על דרך משל שתכניז אמונה חדש העולם,
עם היות שעדיין לא צא מופת על קדמות העולם כמו שיתבאר צחלק שני • במדרגת דני עקיבא כו' • רומז למאמרו
ז"ל ארצעה נכנסו למדרס כו' • שהוא לפי דעת הדג ז"ל שנכנסו לעיון צחכמת האלהות : כמו שיתחדש צדלות כו' •
כבר צאדתי היות שלימות החוש כלה משלימות כלי החוש, כגון שלימות הדלות כלה משלימות העין, ר"ל צדיות
מוג ליחות העין, ושעור התפשטות העציון • ואולם כבר הוא אפשר שלשצת איזה חולי • לא לצד שיסתנה מוג הליחות
המכדות, אצל גם כן התפשטות העציון (דיא ספאנאונג דער נערפען) צאופן שתחת היות ההתפשטות המכד צעמך
צצדיות תמיד ראות אל המוח הצנוני, ומתחדש מצדו, תתחדש התפשטות נאות למוח מיוחד, מולת שיהיה
המוח המכד סבת ההתפשטות המכד, ולזה צהכד שידלה הנגוע צחולי האמור צצדים צלתי נמלאים צכלל חון
צכלל

מורה נבוכים

הכל; לא אמר פן תשבענו וקצת בו אלא אמר והקאתי. ואל זה הענין ג"כ רמז באמרו אכול רבש הרבות לא טוב וגו'. ואלו רמז באמרו ואל תתחכם יותר למה תשומם. ואל זה רמז באמרו שמור רגליך באשר תלך אל בית האלהים. ואל זה הענין רמז דוד באמרו לא הלכתי בנדולות ובנפלאות ממני. ואל זה הענין כווננו באמרם במפלא מומך אל תדרוש, ובמכוסה ממך אל תחקור, במה שהורשת התבונן, ואין לך עסק בנסתרות, רצו לומר, שאתה לא השלח שכלך אלא במה שאפשר האדם להשיגו, אבל הענין אשר אין בטבע האדם להשיגו, העסק בו מוזק מאד כמו שביארנו. ואל זה כונו באמרם, כל המסתכל בארבעה דברים וכו' והשלימו זה המאמר באמרם, כל שלא חס על כבוד קונו, רמז למה שביארנו שלא יחרום האדם לעיין בדמיונים המופסדים, וכשיתחדשו לו הספקות או לא ימצא מופת על הענין המבוקש לא יניחור וישליכור ויתחיל להכזיבו, אבל יתישב ויחוס על כבוד קונו וימנע ויעמוד, וזה הענין כבר התבאר. ואין הרצון באלו הכתובים אשר אמרם הנביאים והחכמים ז"ל לסתום שער העיין ולבטל השכל מהשיג מה שאפשר להשיגו, כמו שיחשבו הפתאי והמתרשלים אשר יטב להם שישמרו חסרונם ופתיותם, שלימות וחכמה, ושלימות זולתם וחכמתם, חסרון ויציאה מן הדת. שמים חושך לאור ואור לחושך, אבל כוונה כולת להגיד שיש לשכל האנושי גבול יעמוד אצלו. ולא תדקדק מלות

גבעת המורה

לכלי החוש: שאתה לא תשלח שכלך כו'. כצד צדדתי היות הלימודים המגזילים ההשגה צחינית הנושא, לא צחינית הנשוא (סוביעקטין) אבער יבט חביעקטין) מורים לנו דרך השגת דבר אחד, מוזלת שאפשר שנגיע על ידי זה אל השגת הדבר ההוא עצמו. והנה כצד אפשר (כמו שצאמת קרה זה כמעט לכל הפלסופים אשר קדמונו) שיטעה השכל הזה, ויחליף דרך ההשגה, צההשגה עצמה. ולזה לדין שמירה דבר קודם הכניסה צעיון, והגבלת טבע ההשגה המצוקת, אם הוא שאפשר שנגיע זה לצדד אחד מושג נשוא השכל, או הוא צלתי אפשר שנגיע לזה, עם היות שנגיע בדרך הנאות להגיעתו: שיש לשכל האנושי גבול כו'. ר"ל שיש לשכל האנושי ככלל להיותו תמיד כח צעל תכלית גבול מלך עצמו מוזלת צחינית נושא ההשגה המיוחד. לא כמו שיחשבו הפתאים והמתרשלים, היות גבול שכלל המיוחד, גם כן גבול שכל האנושי ככלל. ולא תדקדק כו'. היסרה אל הענין המכוון לא צמית מה מזהו השכל. ידוע הוא היות לשכל שני מיני פעולות. והם המחשבה (דאז דענקען), וההכרה (דאז ערקענען). המחשבה תגביל תנאי המושג (דאז בעדיקונגען דעם חביעקטס) לצד, ר"ל לורתו, צאופן שהשכל נמשך צזה אחד חוק הסתירה לצד, ר"ל כי כאשר ישיג השכל היות תנאי המושג צלתי סותרות זו אל זו, ישפוט על היות המושג אפשר. וחולס עדיין ישאל הספק עם היות המושג אפשר מלך לורתו, אם הוא אפשר גם כן מלך חמור, ר"ל עם היות הורה אפשרית צחינית עצמה, עם כל זה ישאל הספק אם היא אפשרית צנושא אחד מושג, ולזה ישתדל השכל לא לצד צלייור תנאי המושג, אצל גם כן צהמלאת נושא אחד מושג נאות אל התנאים המכדים, וזהו מה שנקדח אל הפלסופים: בנין הצירוף (קאפי סטרוקליין) וע"י זה יסוד הלייור לא לצד אפשר מלך עצמו, אצל ג"כ מלך נושא, ר"ל שיש צלייור נושא מיוחד (דער בעגריין חיינעם חביעקטס) וזה היא פעולת ההכרה. והנה צחינית פעולת המחשבה שהיא פעולת השכל מלך עצמו, מוזלת התקדור צפעולת החוש שהיא ההכרה, השכל צצמית הוא צלתי מוגבל, להיות אצלו ליור קצון כל מיני תנאים הצלתי סותרים זה אל זה, ליור אפשר, לא כן הוא הענין צחינית פעולת ההכרה, ר"ל שכלל הוא אפשר שיהיה ליור אחד אפשר מלך עצמו, ועם כל זה יהיה צלתי אפשר צחינית נושא, ר"ל שאי אפשר שימלא נושא מושג נאות אל הלייור המכד. וצחינית זו צהכרה שיהיה השכל מוגבל. המשל צזה, ליור המשולש שיהיה השכל מלך עצמו, ר"ל שאין תנאי שיווי הללעות, סותר תנאי המשולש. וחולס כל זמן שלא ימלא השכל בדרך המוכרה להמלאת התמונה המכרת (כמו שהורה לנו חייקויד"ם צרלשק לרלשק) ישאל הענין מסופק, אם הוא אפשר צמוחש נאות אלו

(ההמשמות)

מלות נאמרו בשכל בזה הפרק וזולתו, כי הכוונה הישרה אל העניין המכוון לא אמתת מחות השכל. ולדקדוק זה פרקים אחרים:

פרק שלשה ושלשים

רע כי ההתחלה בואת החכמה מוקרת מאד, ר"ל החכמה האלהית. וכן ביאור עניני משלי הנבואה וההערה על השאלות הנעשות בספור אשר ספרי הנביאים מלאים מהם, אבל צריך להנוך הקטנים ולישב קצרי התבונה כפי שיעור השגתם. ומי שיראה שלם בשכל, מזומן לזאת המדרגה העליונה, ר"ל מדרגת העיון המופתי והתוראות השכליות האמיתיות, יעלהו מעט מעט עד שיגיע אל שלמותו, אם ממעורר שיעורו, או מעצמו. אמנם כשיתחיל בואת החכמה האלהית, לא יתחדש לו בלבול לבד באמונות אבל בטול לגמרי. ואין המשל בו אצלי, אלא כמו שיון הנער היונק בלחם החטה והבשר ושתיית היין שהוא ימיתחו בלא ספק, לא שאלו המזונות רעים בלתי טבעיים לאדם; אבל לחולשת לוקחם לעכלם עד שיגיע לקבר. התועלת בהם, כן אלו הדעות האמיתיות, לא העלימום ודברו בהם בחירות, ולא עשה כל אדם חכם תחבולת ללמדם בבלתי באור בכל צד מן התחבולות מפני היות בהם דבר רע נסתר, או מפני היותם סותרים ליסודות התורה, כמו שיחשבו הפתאים אשר חשבו שהשיגו למדרגת העיון; אבל העלימום לקצור השכל בתחלה לקבלם, וגלו בהם מעט שילמדם השלם. ולזה נקראו סודות וסתרי תורה כמו שנבאר. וזאת היא הסבה בדברת תורה בלשון בני אדם, כמו שביארנו (פרק כ"ו ומ"ח) להורות מוכנת להתחיל בה וללמוד אותה הנערים והנשים וכל העם, ואין ביכולתם להבין הדברים כפי אמתתם. ולזה הספיקה עמכם הקבלה בכל עניין אמתי

גבעת המורה

(ההפסעות) או לא, ואולם אחרי אשר הורה לנו אייקלידס דלאסון ללאסון דרך המלאכת התמונה המזכרת על ידי ציין (קאנסטרוקציון) שתי עגולות שוות שכל אחת מהן נופלת צמרכו וזלתה, ידענו צדוד היות התמונה המזכרת לא לצד אפשריות צעמם. וצצחיות היות תגלית צלתי סותרות זו את זו, אצל גם כן צצחיות מושאם, ר"ל שידענו המושא הנאות לקבלת הליור המזכר. ואולם ליור גם מעושר שום (דעקאעדער רעגולער) ר"ל גם מוגבל עשרה שטחים שווים זה לזה, עם היותו אפשר צצחיות לודתו, מפני שאין תגלית היות הסטחים שווים סותר תגלית היותם צצחיות עשרה, עם כל זה הוא צלתי אפשר צצחיות המושא המושא, ר"ל שאי אפשר שימצא גם מוגבל מעשרה שטחים שווים, ולזה עם היות פעולת המחשבה צלתי מוגבלת צעמם, עם כל זה תהיה פעולת ההכרה מוגבלת צצחית, וכן בכל כיוון צזה. ולזה אמר הרצ ז"ל. ולא תדקדק מלות נאמרו בשכל בזה הפרק וזולתו. ר"ל שלא ידקדק המעיין צמה שאמר הרצ ז"ל שיש לשכל האנושי בצול יעמוד אליו צצחית, ויקשה על זה, כי השכל צצחית מצד עצמו איך לו בצול כמו שצארתו. כי הכוונה הישרה אל הענין המכוון. ר"ל שכוונת הרצ צכלל, הישרה אל הענין המכוון (דיח חנוני ונק לו עטוחם בענוועקטעם) ר"ל תגלית הליור השכלי ציחם אל המלאכת המושא הנאות לזה, מוגבל צצחית, ר"ל ליור אפשרות התגלית המכרים מצד עצמם, מזולת הצחיות אס ימצא מושא נאות להם, או לא, כי צצחיות זו השכל צצחית הוא צלתי מוגבל. והמפרשים אשר קדמוני לא ידדו לעומק העיון המזכר, וילכו אחרות עקלקלות:

פרק שלשה ושלשים. ההתחלה בואת החכמה כ"י. ר"ל שיתחיל האדם למודו צצחית האלהות, מזולת סיבין

הנערים וכל העם, מודעה קבלת יעקב. וכבר הקדים ראשונה ואמר, כי תלמד לזית יעקב, אלו הנשים. וכבר צייר קרב אלה ושמע, כפי אמתת מהותו, ואלה תדבר אלינו, כפי דמיונו, והתירו כמו כנקבה צללו אלם.

פרק

אמתי, שהאמתו נבחרת. ובכל ציור מה שישיר השכל אל מציאותו לא על אמתת מהותו. וכשיהיה האיש שלם, ונמסרו לו סתרי תורה אם מוולתו או מעצמו כשיעורוהו קצתם אל קצתם, יגיע למדרגה שיאמין בדעות האמתיות ההם בדרכי האמונה

האמתית, אם במופת במה שאיפשר בו מופת, או בטענות החזקות במה שאיפשר בו זה. וכן יצייר העניינים ההם אשר היו לו דמיונות ומשלים באמתותיהם, ויבין מהותם. וכבר נזכר פעמים רבות במאמרנו אמרם ולא במדרכה ביחיד אלא א"כ היה חכם ומבין מדעתו, ואז מוסרים לו ראשי פרקים. ובעבור זה אין צורך להתחיל עם אדם בזה העניין אלא כשיעור שכלו. ובשני התנאים האלה: האחד מהם היותו חכם כלומר שעליו בידו התכונות אשר ילקחו מהם הקדמות העיון, והשני שיהיה מבין משכיל וך הטבע ירגיש בעניין במעט רמו, והוא עניין אמרם מבין מדעתו. והנה אבאר לך הסבות במנוע למוד ההבון בדרכי העיון האמתית, והתחיל עמהם בציור מהות העניינים כפי מה שהם עליו, והיות זה עניין ראוי הכרחי שלא יהיה אלא אם כן אביאנה בפרק שאחר זה ואומר:

פרק ארבעה ושלשים

הסבות המונעות לפתח הלמוד באלהיות ולהעיר על מה שראוי להעיר עליו ולהראות להבון, חמש סבות. הסבה הראשונה. קושי העניין בעצמו ודקוהו ועמוקו, אמר רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאו. ונאמר, והחכמה מאין תמצא, ואין ראוי שיתחילו לו בלמוד בקשה ועמוק להבין. וזו המושלים הגלויים בתורתנו דמות החכמה במים, ובארז עליהם השלום למשל הוזה עניינים, מכללם כי אשר ידע לשהות יציא פנינים מקרקע הים, ומי שיסביל השחיה יצלול, ולזה לא יבנים עצמו לשהות אלא מי שהרגיל בלמודה. הסבה

גבעת המורה

שיכן עצמו לזה תחלה על ידי למוד יתר החכמות: כשיעורוהו קצתם אל קצתם. ר"ל שקלת הדיעות המוכרות הנמלכות צספרי הנציחים מוולת משל וחידה, אצל בתכלית הצלול, יעוררוהו על היות הדיעות הנמלכות סותרות להן משל לצד על דרך דברה תורה כלשון בני אדם: שלא יהיה אלא אם כן כו'. (ועלעם אבער עדסט חית פלל). גענדען אבטיטט געטעהען ווירד):

פרק ארבעה ושלשים. רחוק מה שהיה. ר"ל העיון בהתחלת מליאות הדברים הוא רחוק משכל האנושי ועמוק עמוק מי ימצאו: והחכמה מאין תמצא. אמר כי יש לכסף מולא ומקום לזה ציורו, והחכמה מאין תמצא, ואין זה מקום ציור. ר"ל שהכסף והזהב נמלכים צהדים (געברעג) מיוחדים הנכדים על ידי סימנים מיוחדים, צאופן שאפשר שגדע צצירוד שגמלא המתכות (געטאלע) המוכרות, אם מחפור אחריון צמקומות המיוחדות להן, אצל החכמה מאין תמצא וגו' ר"ל אם נלכה לחקור אחריו נשאל סכמה מיוחדת, לא ידענו מקומו איה, וזה הם הסימנים (קריטעריען) המורים לנו מקום מולאן: ומי שיסכל השחיה יצלול. ר"ל שאין הענין צנאן כמו שהוא צכל עסק זמני (חין לייטפיעם געטעפֿט) שלפעמים נדחה ולפעמים נפסיד על ידו, ולפעמים לא נדווח ולא נפסיד, אצל נשאר על הענין שהיונו קודם העסק המכר, אצל צנאן מהכרח הוא שנדווח או נפסיד, מפני שכל משפט צהכרה שיהיה אם אמת אם שקר, אין אם אמתו

הסבה השנית: קצור דעות האנשים כלם בתחלתם, וזה, כי האדם לא נתן לו שלמותו האחרון בתחילתו, אבל השלמות בו בכח, והוא בתחילתו נעדר הפועל ההוא, ועוד פרא אדם יולד, ואין כל איש שיש לו דבר אחד בכח ראוי בתכונת שיצא הדבר ההוא אל הפועל, אבל איפשר שישיאר על חסרונו, אם למאנשים, אם למיעוט למוד במה שיוציא הכח ההוא אל הפועל, ובביאור אמר, לא רבים יחכמו, ואז"ל ראינו בני עליה והם מועטים; כי המונעים מן השלימות רבים, והמטדירים ממונה רבים, ומתי תמצא ההזמנה השלימה והפנאי ללמוד מה שצריך ללמוד, עד שיצא מה שבאיש ההוא בכח אל הפועל. והסבה השלישית: אורך ההצעות, כי לאדם במבטו תאזה לבקשת התכליות, והרבת פעמים יכבד עליו ויניח ההצעות. ודע שאלו היה האדם מניח אל אחת מן התכליות מבלי הצעות הקודמת לה, לא היו הצעות, אבל היו טיודות ומותרים גמורים, וכל איש אפילו הפתי שבאנשים כשתעידהו כמו שמעירים הישן, ותאמר לו: הלא תכסוף עתה לידעת אלו השמים כמה מספרם ואיך תכונתם ומה יש בהם, ומה הם המלאכים, ואיך נברא העולם כלו, ומה תכליתו, לפי סדורו קצתו עם קצתו, ומה היא הנפש, ואיך התחדשה בגוף, ואם נפש האדם תפרד, ואם תפרד איך תפרד, ובמה זה ואל מה זה, ומה שידומה לאלו התקירות; הוא יאמר לך כן בלא ספק, וכסוף לידעת אלה הדברים כפי אמתתם כוסף טבעי, אלא שהוא ירצה להניח הכוסף הזה ולהגיע לידעת כל זה בדבור אחד או שני דברים שתאמדם לו לבד. אלא שאתה אלו המרתתו שיבטל עסקיו שבוע מן הזמן עד שיבין כל זה לא יעשה, אבל יספיק לו בדמיונים מכוינים תנות דעתו עליהם, וימאס שיאמר לו שיש שם דבר צריך אל הקדמות רבות ואורך זמן בדרישה. ואתה יודע כי אלו העניינים נקשרים קצתם בקצתם, והוא שאין במציאות זולתי השם יתברך ומעשיו כלם והם כל מה שכללה אותם המציאות בלעדיו, ואין דרך להשיגו אלא ממועשיו, והם המורים על מציאותו; ועל מה שצריך שיאמין בו רוצה לומר מה שיחוייב לו או ישולל ממנו יתברך, יתחייב אם כן בהכרח לבחון הנמצאות כלם כפי מה שהם עליו עד שנקח מכל מין ומין הקדמות אמתיות צודקות, יעלילונו בבקשתנו

גבעת המורה

בין הנכחים: לא רצים יחכמו. ר"ל שאפילו מהמוכנים לזה לא רצים יחכמו, מאל המונעים והמטדירים: ומה תכליתו לפי סדורו קצתו עם קצתו. אמר זה הרצ ז"ל צדקדוק גדול. להיות התכלית הוא משני מינים. והוא אם תכלית פנימי, ר"ל תכלית המציאות הדבר עצמו, מזולת יחוסו אל זולתו, או תכלית חיצוני והוא המגיע מיחס הדבר אל זולתו. והנה תכלית הפנימי לכל נמצא, אינו דבר זולת המציאות לצד, ולזה אי אפשר שתפול החקירה על מהות התכלית הנכח. על דרך משל, אם ישאל השואל: מה תכלית המציאות העולם בכללו? כשיז לו שתכלית המציאות הוא המציאות, לא זולת זה. ואולם מקום החקירה הוא צדו התכלית החיצוני לצד, על דרך משל תכלית המציאות העין הוא הראות, ולזה לא היה העין נמצא בכלל, אלא הוא נמצא על אופן מיוחד וזולת, היה הראות צלתי אפשר, ותכלית המציאות הראות הוא המציאות החי, וכן כל כיוצא בזה. ולזה לא אמר הרצ ז"ל מה תכלית המציאות העולם בכללו, מפני שאין כאן מקום חקירה כלל, אלא הוסיף על זה לפי סדורו קצתו עם קצתו. ומה הוא הנפש כו'. ר"ל אם היה דבר עומד עצמו (חיי פיריך בעטעהענדעם דינג) או מקרה דבר העומד עצמו (דיח לזשעלויגקייט חיינעם פיריך בעטעהענדעם דינגעם). ואיך התחדשה בגוף. ר"ל אם היתה קשלת בגוף תמיד רק שילאה לאור צעת מיוחדת, או שהגיעה אליו מחוץ: ואם נפש האדם תפרד. כי כד השנו רצים מהפלוסופים שנספ האדם אי אפשר שתפרד מהגוף, ועם היות עצמות האדם תעלם פעולת הנפש בגוף, עם כל זה תשאר קשורה עמו תמיד, רק שתסתנה פעולתה צעצור שינוי הגוף: מטבע המגין כו'. ידוע הוא שיש דברים מושגים אל השכל, וצלתו

בבקשתנו האלהיות, וכמה הקדמות ילקחו מטבע
המוני ומסגולות צורות התשבורת, יורה לנו על עניינים
נרחקים ממנו ית', ותורנו הרחקתם על הרבה עניינים.
אמנם ענייני התכונה הגלגלית והחכמה הטבעית,
איני רואה שתספק בהיותם דברים הכרחיים בהשיג ערך
העולם להנהגת השם איך הוא על האמת, לא כפי
הדמיונות. ויש עניינים רבים עיוניים, ואף על פישל
ילקחו מהם הקדמות לזאת החכמה, אלא שהם
ירגילו השכל ויקנהו קניין עשות המופת וידעת האמת
בעניינים העצמיים לו, ויסירו השבושים הנמצאים ברוב

פרק לד. אלא שחייב ציור השלם בגדרים העלמיים
ידיעת האמת ובהאמין צמה שכללה
להאמין זו צומת ידיעת האמת, ר"ל מליצות המורכב
והנפרד, כי לא יקנה המופת הגדר בעלם, ואם כבר
יגיע ממנו צומתים המוחלטים, והוא אשר יקרא מופת
מסתנה צלל, כמו שנאמר למד ידעם, לפי שהשם עצם
בעצמו, ואמר הדעם הוא קול הכחות האש בעצמם. אמר
אם כהה הצדל והוא לא פנים קלקל, אם הצדל נכסה
ואינו מיוחד הפנים, אי אפשר שיגדר חיילים, ככה
תכלית הכשרון הצעות, הוא החכמה. ואי אפשר שתגיע
צולתם ופי' אמתת הדיק מהו, ואמר כי השלם הצדל
שיתן ימיו לחכמה, וכבר רמזנו צפיתחתנו לפי' הכונות,
כי

דעת המעיינים מהסתפקות העניינים המקריים בעצמיים, ומה שיתחדש בעבור זה מהפסד הדעות, מחובר אל
ציור העניינים החם כפי מה שהם עליו גם כן. ואם לא יהיו שרש לחכמה האלהית, ואינם נמלטים מתועלות
אחרות בעניינים מקריים לחכמה ההיא, אי אפשר אם כן בהכרח, למי שירצה השלמות האנושי, מבלתי התלמד
תחלה במלאכת ההגיון ואחר כך בלימודיות על הסדר, ואחר כך בטבעיות, ואחר כך באלוהיות. וכבר מצאנו
רבים ילדו שכלם בקצת אלו החכמות, וגם אם לא יקצר שכלם איפשר שיפסיק בהם חמות, וחם בקצת החצעות.
ואלו לא נתן לנו דעת על צד הקבלה בשום פנים, ולא הישירונו אל דבר במשל, אלא שנחויב בציור השלם
בגדרים העצמיים, ובהאמין במה שירצה להאמין בו במופת, וזה אי אפשר אלא אחר התצעות האורכות, היה
מביא זה למות רוב האנשים והם לא ידעו היש אלוה בעולם או אין אלוה; כל שכן שיתחייב לו דבר או ירוחק
ממנו חסר, ולא היה צול מזה המות אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה, אמנם האחרים והם השרידים אשר ה'
קורא, לא יתכן להם השלמות אשר הוא התכלית אלא אחר ההוצעות. וכבר באר שלמה כי הצורך להצעות
הכרחי, ושאי אפשר להגיע על החכמה האמיתית אלא אחר ההרגל, אמר אם כהה הצדל והוא לא פנים קלקל
וחיילים יגבר ויתרון הכשר חכמה. ואמר, שמע עצה וקבל מוסר למען תחכם באחריתך. ויש הנה הכרח אחר
ללמוד ולדעת ההוצעות, וזה כי האדם יתחדשו לו ספקות רבות בעת הדרישה מחרה, ויבין גם כן הקושיות
במחרה

נבעת המורה

וצלתי מושגים אל הדמיון, וכמו כן ציפוך. זה יודע לנו מלך צחינתנו צעצע המנין וסגולות נודות השצורות וכמו
שיתצטרך עוד: מהסתפקות העניינים המקריים עצמיים. המשל הזה לקוי המאורות (דיו פנימטעניססע) הס
מקריים לצד, להיותם שינויים צלתי נופלים במאורות עלמן, לכל ציחם אשר צינס וצין עין הדואה לצד. והנה מי שלא
ידע כלום מחכמת התכונה יחשוב השינויים המוכרים המקריים עצמיים: מחובר אל ציור העניינים כו'. ר"ל נוסף על
התועלת המגיע צלמלעות החכמות המוכרות לחכמת האלוהות, הנה יגיע מהם תועלת גם מלך עלמן, והוא שעל
ידן כליו העניינים שהם נושאי החכמות המוכרות כפי מה שהם עליו צלמת, לא כפי הדמיונות. צלמליות
(אחטהעמחטיק) ציור השלם (דורך חין עדקוואטען בעגריק). אם קסה הצדל וגו'. כמו שאם קסה הצדל
(עו וחוזרע מטווען) מלך עלמן צלך הזמן, והוא גם כן לא פנים קלקל, ר"ל לא תחדד, ועם כל זה חיילים
יגבר ר"ל פעולות חזקות, זהו צלתי אפשר. כן הוא יתרון הכשר חכמה, ר"ל ההכנה אליה. ההכנות
הטבעיות (דיו נאטורליזע אלאווען). תכונה תוצית (איינע טעמערענענטס בעסחפפענהייט). והמים (אויפ-

כי כל מה שאמרנו צאלו הפקדים, רמז על מעמד הר סיני, אשר זו היתה מדגת העין. וצפי' לופסדות הדנקות כללנו מעמד הר סיני כולו על דרך הדג. והסצה הראשונה והסמית אלו הם קולות וצדקים ולודק הסלעות ידמה כעין כד על ההר, והר סיני עשן כלו עד שתדען השלשה, והעסק צדקו בגופות, והשלשה והצנים יספר צעיו כל אדם, וקול שופר. כי כל דבר שיושב צדקה הכוזה, אמנם הוא משל לענין אחר. אמנם מה שאמר ממנו האשכים הסם הלח. רמז מה שצדק שם לסיפור פרישת, השלשה והסוף רמז על ההנע מן הגשמיים, השלשה ימים הסם אשר ציאלנוס.

פרק

ישתדל להבין ההצעות המוגיעות לתכלית ההם, אבל יתאזה לבד, אמר, תאות עצל תמיתנו כי מאנו ידיו לעשות, כל היום התאות תאות וצדיק יתן ולא יחשך; יאמר כי הסבה בחיות תשוקתו ממיחה אותו שהוא לא ישתדל במה שיגיה התשוקה החיה, אבל ירבה תאוותיו לא זולת זה, ויקוה למה שאין כלי אצלו להגיע אליו. ואלו הגיה התשוקה החיה היה יותר טוב לו, והתבונן סוף המשל איך באר על תחלתו, באמרו, וצדיק יתן ולא יחשך, ואין צדיק כנגד עצל אלא כפי מה שבארגונו, שהוא אומר שהצדיק בבני אדם הוא אשר יתן לכל דבר חוק, כלומר זמנו כולו לדרישה, ולא ימנע מומונו דבר לזולת זה. כאלו יאמר, וצדיק יתן ימיו לחכמה ולא יחשך מוחו, דומה לאומרו אל תתן לנשים חילך. ורוב החכמים, ר"ל המפורסמים בחכמה נגועים בזה החולי, ר"ל בקשת התכלית, ולדבר בהם מבלתי עיון בהצעותיהם, ומהם מי שיגיע בו הסכלות, או בקשת השררה, שיגנה ההצעות ההם אשר הוא מקצר להשיגם או מתרשל לבקשם, וישתדל להראות שהם מוזיקות או בלתי מועילות, והאמת עם ההשתדלות מבוזר. והסבה הרביעית: ההכנות הטבעיות. זה שכבר התבאר במופת, כי מעלות המדות הם הצעות למעלות הדבריות, ואי אפשר היות דבריות אמתיות ר"ל המושכלות שלמות, אלא לאיש מלומד המדות בעל נחת וישוב. ויש אנשים רבים שיש להם מתחילת תבריאה תכונה מזגית, אי אפשר עמה שלמות בשום פנים, כמו שלבו הם מאד רחוק בטבעו שהוא אינו נצול מן הכעס, ואפילו הרגיל עצמו הרגל גדול. וכמי שמוג הבצים ממנו הם ולח והם חזקות הבגין. וכיסי חודע מרבים להוליד חודע, כי זה רחוק שיתיה ירא חטא ואפילו הרגיל עצמו בתכלית הרגל גדול. וכן תמצא מבני אדם אנשים בעלי קלות וחמיה, ותנועותיהם נבחלות מאד בלתי מסודרות, יורו על הפסד הרבה ורוע מזג, אי אפשר שיפורש, ואלו לא יראה להם הבנה שלמה לעולם. והשתדלות עמם בזה הענין שטות במורה מן המשתדל, כי זאת החכמה כמו שידעת אינה חכמת הרפואות ולא חכמת תשבורת, ואין כל אחד מוכן

גבעת המורה

בריוען. אינה חכמת הרפואות ולא חכמת תשבורת. ר"ל חכמת הרפואות יסודה הנסיון והצניעה, ולא אפשר לתקן טעות העין זה על ידי הנסיון והצניעה, ואולם חכמת התשבורת עם היות יסודה העין מתקדם אל המאמר (אפריארי) לזד, עם כל זה אי אפשר שיפול זה טעות מזה הכל צעמנו. אצל חכמת האלכות יסודה

מורה נבוכים

מוכן לה מן הפנים אשר אמרנו. ואי אפשר מבלתי הקדמה הצעת המדות הטובות, עד שישבו האדם בתכלית הישר והשלמות, כי תועבת ה' נלוו ואת ישרים סורו. ולזה רחקו למדה לבחורים, וגם אי אפשר להם לקבלה, לרתיחת טבעיהם ושרדת דעותיהם בשלהבת הגדול והצמיחה, עד שתעדר השלהבת ההיא המעורבת, ויהיה להם הנחת והישוב, ויכניעו לבותם ויענו מצד המזג, ואז יעלו עצמם לזאת המדרגה והיא השגתו יתברך, ר"ל החכמה האלהית, המכונה במעשה מרכבה. אמר, קרוב ה' לנשברי לב, ואמר, מרום וקרש אשכנז ואת דכא ושפל רוח וכו', ולזה אמרו בתלמוד על אמדם מוסרים לו ראשי פרקים, אמרו, אין מוסרין ראשי פרקים אלא לאב בית דין והוא שלבו דואג בקרבנו. ותכונה בזה העונה וההכנעה ויראת הטא רבה מחובר אל החכמה. ושם נאמר, אין מוסרים סתרי תורה אלא ליועץ וחכם חרשים ונבון לחש. ואלו דברים אי אפשר בהם מבלתי הכנה טבעית, הלא תדע כי יש מובני אדם מי שהוא חלוש העצה מאד, אף על פי שהוא המבין שבאנשים. ומחס מי שיש לו עצה נכונה וטוב הנהגה בדברים הצריכים לסדר בני אדם ולדעותם, והוא הנקרא יועץ, אלא שהוא לא יבין מושכל, אף על פי שהוא קרוב למושכלים הראשונים, אבל הוא סכל מאד אין תחבולה עמו. למה זה מחיר ביד כסיל, לקנות חכמה ולב אין? ומן האנשים מי שהוא נבון וזך בטבע יכול להעלים עניינים בלשון קצר ומתקן, והוא אשר יקרא נבון לחש, אלא שהוא לא התעסק ולא הגיעו לו חכמות. ואשר עלו בידו החכמות בפעל, הוא הנקרא חכם חרשים, אמרו, כיון שמדבר נעשו הכל כחרשים. והתבונן איך התנו בספריהם שלמות האיש בהנהגות המדיניות, ובחכמות העיוניות, עם זכות טבע והכנה, וטוב ספור הדברים, להודיע העניינים ברמזות, ואז מוסרין לו סתרי תורה. ושם נאמר, אמר ליה רבי יוחנן לר' אלעזר תא ואגמך מעשה מרכבה, אמר ליה אבתי לא קשאי, רוצה לומר לא זקנתי, ועד עתה אני מוצא רתיחת טבע וחמיית הנערות, ראת איך התנו השנים עוד מחובר אל המעלות הטובות והם, ואיך אפשר עם זה להכניס אדם באלו העניינים המון העם טף ונשים. והסבה החמישית: העסק בצרכי הגופות אשר הם השלמות הראשון, ובלבד אם מחובר אליהם העסק באשה ובבנים, כל שכן אם מחובר לזה בקשת מותרי המחיה שהם טבע חוק כפי המדות והמנהגים הרעים, שאפי' האדם השלם כמו שזכרנו, כשירבו עסקיו באלו הדברים הצריכים וכל שכן שאינם צריכים, ותגדל תשוקתו אליהם, יחלשו תשוקותיו העיוניות וישתקעו, ויהיה בקשו אליהם בהפסק ורפיון ומיעוט השגחה, וליא ישיג מה שבבחו להשיג, או ישיג חשגה מבולבלת מעורבת מן ההשגה והקצור. ולפי אלו הסבות היו אלו העניינים נאותים

גבעת המורה

יסודם עיון השכל עמו, ואפשר שיפול זה הטעות, כאשר לא יהיה השכל מוכן לזה. ויענו מצד המזג (ואם ווערדען פערדעגע דעם טעמפראווענטס גענעטלט ווערדען) * הלוש העלם כו' * היעץ הוא צעל שכל מעשיו (חיון פראקטישער פערטטאנד * באמאכט) וסוף משיג ערך הדברים זה אל זה צעיון גם, הנאות אל ההשתמשות המעשיו (לונ פראקטישען געברויכע) * ואולם שכל המצין, הוא על הדוד למדוי (טהעאקטעטיס) ולזה הוא משיג הערך היותר דק צין הדברים, אצל לא הערך הנאות אל ההשתמשות המזכר, וזה יצלו האנשים זה מזה * זך צעזע (צין פאן נאטור) ועוד ספור הדברים (חיינען גוטען פארטראג) * איך התנו הסמים * ר"ל מלך שיצוא צמים גם כן * ומיעוט הסגה * (חונד וועניג אויפגעקוואקייט) : השגה מזלזלת (חיינען פערדווארענע ערקענטניס.

פרק לה. בזה הפרק העיר לצדד צמוחלט שלילת ההגשמה ומציגה, והוא מה שלל ידעוהו הפלוסופים כן, והוא אמנם הסתיר זה, כי הוא המכיוון הראשון בצפון, וכלי זה לא יוחלט עליו סם המורה; כי צד זה כדל מולתו צומח העוצר, ולאמנם החכם אין דש"ד אחר, כי אין ראוי לומר להמון שאינו גשם כי יצטל מליאותיו אללם, גם אינו ראוי לומר כי הוא גשם, כי הוא חלוק האמת, אצל ראוי ונכחד, היותו ככך מתייבי הגשם, ושנאלד כי הוא אור כי נמלט אותם מאלמות ההגשמה, ויהיה נמלט אללם, וככך שצמחלים עד שיכלול זה מן הלק, כמו שהאור סבת מליאות הנוכחיים צפעל, וסבת ראיותיו אותם, כן האל ית' סבת הנמללות כולם וסבת הסכלתם, ומאלד הסתיר צאמרו ונסודל עמי שר'.

פרק

יתברך אחד, ואין צריך שיעבד וולתו, כן צריך שימסר להם על דרך קבלה שהשם אינו גוף ואין דמיון בינו ובין בראיו כלל, בדבר מן הדברים, ואין מציאותו כמציאותם, ולא חייב כדמות חיי החי, ולא חכמתו כדמות חכמת מי שיש לו מהם חכמה ושאינו תחלוק בינו ובינם ברב ובמעט לבר, אבל במין המציאה; ר"ל שצריך ליישב לכל, שאין חכמתו וחכמתו או יכולתו ויכולתו מתחלפים ברב ובמעט ובחזק ובחלש ומה שדומה לוה. כי החזק והחלש מתדמים במין בהכרח, ויקבצם גדר אחד. וכן כל ערך אמנם, יהיה בין שני הדברים תחת מין אחד, כבר התבאר זה גם כן בחכמות הטבעיות. אבל כל מה שיערך אליו יתעלה גבול מתאיינו מכל צד עד שלא יקבצם גדר כלל. וכן מציאותו ומציאות וולתו אמנם, ואמר עליה מציאות בהשתתף השם כמו שאבאר. וזה השיעור יספיק לקטנים ולהמון ביישוב דעותיהם, שיש נמצא שלם בלתי גשם ולא כח בגשם הוא האלוה לא ישיגו מין ממיני החסרון. ולזה לא ישיגו ההפעלות כלל. אמנם הדברים בתארים, ואין ידחקו ממנו ומה ענין התארים המיוחדים לו, וכן הדברים בבריאתו מה שבראו, ובתאר הנחגתו לעולם, ואין השגחתו בולתו וענין רצונו והשגתו וידעתו בכל מה שידעתו. וכן ענין הנבואה, ואין חס מעלותיה, ומה ענין שמותיו המורים על אחד, ואם הם שמות רבים, אלו כלם עניינים עמוקים, והם סתרי תורה באמת, והם חסודות אשר יזכרו בספרי הנביאים תדיר ובדברי רז"ל, ואלו הם הדברים אשר אין צריך לדבר בהם אלא בראשי הפרקים כמו שזכרו. ועם האיש המתואר גם כן, אמנם הרחקת ההגשמה והסרת הרמז וההפעלות מהשם, הוא ענין שראוי לבארו לכל אדם כפי מה שהוא, למסדו בקבלה לקטנים ולגשמים ולסכלים ולחסרי השכל, כמו שימסר להם שהוא אחד ושחור קרמון ושלא יעבד וולתו, כי אין יחוד כי אם בהסרת הנשמות

גבעת המורה

פרק חמשה ושלשים. ההפעלות, (וידענשחשטען). תכונות נפשיות צחיכות היות הנפש צלתי פועלת, אצל מקצלת הפעולה מולתה, כגון הכעס, העצבות וכיוצא בזה; ושאינו החלוק כן, (דיוע פערטירענהייט וויס ניט בלס דען גרעדע, וקנדערן דער ארט נאך); ויקבצם גדר אחד. ר"ל גדר אחד משותף להם. ערך (פערדעוטיס); ועם האיש המתואר. ר"ל יועץ, חכם חדשים, וכזון להם; שנים

נאותים מאד ביחודי סגולה לא בהמון. ולזה יעלמו מן המתחיל, וימנע מהתעסק בהם מי שאינו ראוי להם, כמו שימנע העיר הקטן מלקחת המונות העבים ומנשוא המשקלים:

פרק חמשה ושלשים

לא תחשוב כי כל מה שהצענתו באלו הפרקים חקודמים, מגדולת הדבר והסתרו, ורוחק השגתו, והיותו נמנע מן ההמון, שהרחק ההגשמה והרחקת ההפעלות נכנסת בזה, אינו כן; אבל כמו שצריך שיתפשט בהמון ויחנכו הנערים, על שהשם

פרק לו. וכן כשתעצור על כל מה שיש מזה הענין בכל הספרים הנזכרים. ודעים שאלו על אמרו ויחד אף ה' צם וילך. ואם הם לא הצדיקו צין הנזכרים המושכלת למדומה, כד הגשמו הרוחני. ואמר

כלל אותם זה המאמר, עד שתהיה אמתת האמונה באחרות השם ובחאמין ספרי הנביאים אמונה שלמה בידם. ומי שיקצר שכלו להבין פירושי הפסוקים וחבנת השווי בשם עם התחלפות בענין, יאמר לו שזה הפסוק פירושו מובן לחכמים, אבל אתה הוי יודע שהש"י אינו גוף ולא יתפעל, כי ההפעלות שנוי והוא יתעלה לא ישיגהו שינוי, ולא ידמה דבר מכל מה שזולתו, ולא יקבצוהו עם דבר מהם גדר מן הגדרים כלל, ושדבר הנבואה אמת, ויש לו פירוש ועמדו עמו על זה השיעור. ואין צריך שתתיישב דעת אדם על אמונת הגשמה או על אמונת משיג ממשיגי הגשמים, כמו שאין צריך שתתיישב על אמונת העדר האלות או השתוף אליו או עבודת זולתו:

פרק ששה ושלישים

הנה אבאר לך בדברי בתארים, על אי זה צד יאמר כי הבורא ירצה לו הרבר הפלוני או יכעיסהו ויקציפהו, אשר בענין ההוא יאמר באישים מבני אדם, כי השם רצה אותם, או כעם עליהם, או קצף עליהם. ואין זה הענין כוונת זה הפרק, אבל כוונתו מה שאומר בו. דע שאתה כשתסתכל בכל התורה ובכל ספרי הנביאים, לא תמצא לשון חרון אף, ולא לשון כעס, ולא לשון קנאה, אלא בע"ז לבד, ולא תמצא שיקרא אויב ה', או צר, או שונא, אלא ע"ז לבד. אמר ועבדתם אלהים אחרים וכו' וחרה אף ה' בכם, פן יחרה אף ה', להכעיסו במעשה ידיכם, הם קנאוני בלא אל כעסוני בהבליהם, כי אל קנא וכו' מדוע הכעיסוני בפסיליהם בהבלי נכר, מכעם בניו ובנותיו, כי אש קדחה באפי, נוקם הוא לצרו ומשלם הוא לאויביו ומשלם לשונאיו, עד הודישו את אויביו, אשר שנה ה' אלהיך, כי כל תועבת ה' אשר שנה, וזה הרבה משיסופר; אלא כאשר תעבור על כל מה שיש מזה הענין בכל הספרים תמצאהו. ואמנם עשו ספרי הנבואה

זה

גבעת המורה

שנים נזכר. הם שנים לא מלך המספר נזכר, על דרך משל שני אנשים, אל מלך הגדל כגון הכסף והגוף וכיוצא בזה: ויתבלבלו בכתבי ספרי הנביאים. המורים לפי פשוטם על כוונתו יתעלה גשם וצעל הפעלויות. וחבנת השווי צם כו'. ר"ל שאפשר שימצא שם משותף לענינים מתחלפים: משיג ממשיגי הגשמים. (חיינער דער קערפערלויפער אטריבוטען): השתוף אליו. דצוי אלהות:

פרק ששה ושלישים כי מי שיאמין כו'. המשל הראשון שזכר הרצ ז"ל, הוא משל אל הנטייה מהאמת המקריי, אחרי אשר צלמית הוא אפשר שיהיה דלוצן עומד צעת אשר היה יושב צו (תחת היותו יושב צו). לק שקרה בן שהיה דלוצן יושב צלמית צעת ההייל. והמשל השני הוא משל אל הנטייה מהאמת צסדר וחסם עצמי צין הנמלכות, שהאש תחת האויר, שהמים תחת הארץ וכיוצא בזה. והמשל השלישי הוא משל אל הנטייה מהאמת לא לצד צסדר וחסם עצמי צין הנמלכות, אלא בתכונות הנמלכות עצמם, שהשמש מן האש, והגלגל מן כדור וכיוצא בזה. ומשל הרצוני הוא משל אל הנטייה מהאמת הצלתי נמשך אחר הכסיון והצניחה אל מחוץ מעלמו (חיינער נאטשהווענדיגע וואהרהייט). והוא כאשר יהיה נשוא המשפט קוטר נוסף, כגון מי שיאמין שהמלאכים

ואמרו חסד אפי צד וצניי דעין, כי חסדו שהם יפעל
צלי אלמנעיים. ואיך יפעל הנדל, צבאמי המסתנה
צעלמותו צלי אלמנע. וכד הכתוב המנע זה צבא שאלו
הטעם. והצט אמר, ואמנם עשו ספרי הנצואה זה
החזק הגדול. כי הסכימו על זה לתכלית משונה, ומלך
הטיב צגדרו הכפירה, צמלמד פוסק שהוא חלוק המלואות,
והאמת הדבר צחלוק מה שהוא. והצן אמר לא עניינים
וצבא היה הטעות לאסונה. ודע אמר. ודע שאתה
כשתלמין הסגסמה. והצן אמר, כי תדע שאין התגלות
ל"כ למי שלל יקבל מן הפלוסופים האלהים, כי הם
אלמנעיים צין הנצואים וצין העם:

פרק

השם; שכל אשר תהיה הסכלות והכפירה נתלית בענין גדול, ר"ל במי שיש לו מדרגה חזקה במציאה, היא
יותר גדולה מהתלותה במי שיש לו מדרגה למטה ממנו. ור"ל בכפירת האמת הדבר בחלוק מה שהוא ור"ל
בסכלות סכלות מה שאיפשר ידיעתו, שאין סכלות מי שסבר מדת מחודר האיצטונה, או סכל כדוריות השמש
כסכלות מי שסכל אם השם נמצא או אין לעולם אלוה; ולא כפירת מי שחשב מחודר האיצטונה חצייה או שהשמש
עגולה, ככפירת מי שחשב כי השם יותר מאחר. ואתה יודע כי כל מי ששובד עבודה זרה לא יעבדה על דעת
שאין אלוה בלעדית, ולא דמה מעולם כלל מן העובדים, ולא ידמה מן הבאים שתצורה אשר יעשה מן המתכות
או מן האבנים והעצים, שתצורה תהיה הוא אשר בראה השמים והארץ והיא הנהיגם; אבל אמנם יעבדוה על
צד שהיא דמיון לדבר שהוא אמצעי בינם ובין האלוה יתברך כמו שבאר ואמר, מי לא ייראך מלך הגוים וכו',
ואמר, ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי וכו', וזו אל הסבה הראשונה אצלם. וכבר ביארנו זה בחבורינו הגדול,
וחת ממה שלא יחלוק בו אחד מבעלי תורתנו, אלא שהכופרים החם עם היותם מאמינים מציאות הבורא, אחד
שנתלית כפירתם בחק שהוא לבורא יתעלה לבד, ר"ל העבודה והתגדלה כמו שנאמר, ועבדתם את ה' וכו' בעבור
שתתקיים מציאותו באמונת החמון, וחשבו החזק ההוא לוולתו, ויהיה זה מביא להעדר מציאותו יתעלה, מהאמת
החמון, כי לא ישיג החמון אלא מעשי העבודות, לא ענייניהם ולא אמתת הנעבד בהם, חייבם הדבר ההוא
המות, כמו שאמר הפוסק, לא תהיה כל נשמה. ובאר העלה והיא הסרת הדעת הזה הבטל שלא יפסד בו
זולתם, כמו שאמר ולא ילמדו אתכם, קראם אויבים ושונאים וצרים; ואמר שהעושה זה מקנא ומכעים ומעלה
חמה

נבעת המורה

המללנים יאכלו ושתו. כי בדר המלאך הוא נח סכלי. והוא ליד קוטר ליד החומר, והסכלים והשתיים הם המשיגי
החומר. (הקד דואס קודם משכיל כי צדקדוק גדול הגביל הדב ז"ל מדריגות הנטייה מן האמת על הדק שצדקתי,
לצל מה שישלך קשה הוא מה שכלל הדב ז"ל צחלוקה הסכיה משל אמונת היות האלץ טעוה, כי לפי מה שצדקתי,
הים מהדלוי שיכלול זה צחלוקה השלישית —) והמשל המשיגי הוא משל אל הנטייה מהאמת מה שהוא יסוד כל
אמת ר"ל עלם השם יתעלה ומשיגי, מדריגה חזקה צמלואה. (חיינ הקהער גרוד דער רעאליטעט), מדת מחודר
האליטעוהס (דען אינהאלט חיינעס קעגענט). מחודר האליטעוהס חלויים. ר"ל שהמחודר האליטעוהס (דער קעגענט) הוא
חלוי האליטעוהס (דען העלפטע דעס ליידיגערס). כי צאמת מחודר האליטעוהס הוא שלם האליטעוהס, לא עניינים.

המחון צעצרות המכרות:

פרק

חמה. ואיך יהיה עניין מי שנתלית כפירתו בעצמו
יתברך והאמינו בחלוף מה שהוא, ר"ל שלא יאמין
מציאותו או יאמינהו שנים או יאמינהו נשם בעל
הפעולות או יחס לו או זה חסרון שיהיה, כי זה בלא

פרק לו • כבר התבאר לך כי שמיעת הקול מצלתי
למלעיות מלאך, וכונה עליו פנים צפונים
ידע כי הפנים צלל, כמורים על שולע הקול ההוא
אם שמע דברים מצלתי חירות למטה נצלו עליו, ואם
קול

ספק יותר רע מעובד עבודה זרה על שהיא אמצעית או מטביה או מריעה לפי מחשבתו. ודע שאתה כשתאמין
הנשמה או עניין מענייני הגשם, שאתה מקנא ומכעיס וקודת אש וחמה ושונא ואויב וצר יותר קשה מעובד
ע"ז מאד, ואם ועלה בדעתך שמאמין ההגשמה יש לו התנצלות בעבור שגדל עליה או לסכלותו וקוצר השגתו;
כן ראוי שתאמין בעובד עבודה זרה שהוא לא יעבוד אלא לסכלות או מפני שגדל על זה מנהג אבותיו בידי.
ואם תאמר שפשוטי הכתובים ישליכום בזה הספק, כן תדע שעובד עבודה זרה אמנם הביאותו לעבודתה
דמיונים וצידים חסרים, אין התנצלות אם כן למי שלא יקבל מן המאמנים המעיינים אם יהיה מקצר מן
העיון, שאני לא אחשב לכופר מי שלא יביא מופת על הרחקת הגשמות, אבל אחשוב לכופר מי שלא יאמין
הרחקתה; וכל שכן במצוא פי' אנקלוס ופירוש יונתן ב"ע עליו השלום ירחקו מן ההגשמה כל מה שאיפשר.
וזאת היתה כוונת זה הפרק:

פרק שבעה ושלשים

פנים, שם משתתף רוב שתופו על צד החשאלה, היא שם הפנים מכל חי, ונחפכו כל פנים לירקון, מדוע
פנים רעים, וזה הרבה. והוא שם הכעס, ופניה לא היו לה עוד. ולפ"ז הענין נעשה הרבה בעניין
כעס השם וקצפו, פני ה' חלקם, פני ה' בעושי רע, פני ילכו והניחותי לך, ושמתי אני את פני, וזה הרבה.
והוא גם כן שם מציאות האיש ומעמדו, על פני כל אחיו נפל, ועל פני כל העם אכבר, עניינו במציאותם.
אם לא על פניך יברך, בהיותך ובמציאותך. ולפי זה העניין נאמר, ודבר ה' אל משה פנים אל פנים,
כלומר מציאות במציאות מבילתי אמצעי, כמו שנאמר, לכה נתראה פנים. וכמו שאמר, פנים בפנים דבר ה'
עמכם. ובאר במקום אחר ואמר, קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים וזלתי קול. וכנה אותו פנים
בפנים, כן אמרו ודבר ה' אל משה פנים אל פנים, כנוי על אומרו בענין ספור הדברים, וישמע את הקול
מדבר אלי. הנה כבר התבאר לך כי שמיעת הקול מצלתי אמצעות מלאך יכנה עליו פנים בפנים, ומה
העניין, ופני לא יראו, אמתת מציאות כמות שהיא לא תושג. ופנים גם כן הוא כלי מקום שעניינו לפניך או
בין ידיך, והרבה מה שנעשה כפי זה הענין בבורא ית' לפני ה'. ולפי זה העניין גם כן הוא, ופני לא יראו
כפירוש אנקלוס, אמר, ודקדמי לא יתחוו, רומז שיש נבראות גם כן עצומות אי אפשר לאדם להשיגם כפי
מה שהם, והם הדעות הנפרדות ויחסם לשם שהם לפני ובין ידיו תדיר לחזק ההשגחה בהם תמיד. ואמנם
הדבר המושג אצלו ר"ל אצל אנקלוס על האמת, הם עניינים אשר הם למטה מאלו במדרגת המציאות, ר"ל
עצם החומר והצורה. ועליהם נאמר ותחזה ית דבתראי, כלומר הנמצאות, אשר כאלו אני נוטה מהם
ומשליכם

גבעת המורה

פרק שבעה ושלשים מציאות האיש ומעמדו (געגעמווארט) • ודבר ה' אל משה פנים אל פנים (חונטיטעטע)
באר) • כלי מקום (איינע געשטימוואונג דעם קרעטעס) • ההוה והטענה (אנעהטען) •

קול נצדל אלל כל ישראל. וכך פרסנו זה צפירוסנו לחי
בן יקטן צפלימות:

פרק לח' ונתחייב מרצוני וכי לנו סוף דעתו
סבול עמנו:

פרק

ולפי זה העניין גם כן נאמר, ישא ה' פניו
אליו וישם לך שלום, ו"ל ללוות השגחתו אלינו:

פרק שמונה ושלשים

אחור, שם משותף הוא שם הגב, אחורי המשכן, ותצא החנית מאחוריו. והוא גם כן כלי הזמן בעניין אחד.
ואחוריו לא קם כמורה, אחד הדברים האלה. וזה הרבה. ויהיה בעניין ההמשך, אחד הדבר, ולכת
בדרכי מדות איש אחד. אחרי ה' אליהם תלכו, אחרי ה' ילכו, ר"ל המשך אחד רצוני, ולכת בדרכי
פעולותיו, ולהתנהג במדותיו, הלך אחרי צו. ולפי זה העניין נאמר, וראית את אחורי (פיק כ"ח חס: ועין צפיק
ר' מוס סמלק) תשיג מזה שנמשך אחרי ונתדמה לי ונתחייב מרצוני. כלומר בריאותי כלם כמו שאבאר בקצרה
פרקי זה המאמר:

פרק תשעה ושלשים

לב, שם משותף הוא שם האבר אשר בו התחלת החי, כל בעל לב, ויתקעם בלב אבשלוס, וכאשר היה
זה האבר באמצע הגוף, הושאל לאמצע כל דבר, עד לב השמים, לבת אש. והוא שם המחשבה
גם כן. לא לבי הלך, רוצה לומר, הייתי נמצא במחשבותי כשאידע כך וכך. ומוזה העניין, ולא תתורו אחרי
לבבכם, ר"ל ודפית מחשבותיכם. אשר לבבו פונה היום, מחשבתו סרה. והוא שם העצה, כל שארית ישראל
לב אחד להמליך את דוד, כלומר על עצה אחת. וכן אמרו ואוילים בחסד לב ימותו, כלומר בחסדן עצה.
וכן אמרו לא יחרף לבבי מימי, ענייני לא תטה עצתי מזה העניין, כי ראש הדברים בצדקתי החזקתי ולא ארפא
לא יחרף לבבי מימי. ומעניין יחרף אצלי, אמרו שפחה נחרפת לאיש, דומה לערבי כלומר מנחרפה רוצים
בה נוסה מקנין העבדות לקנין האישות. והוא שם הרצון. ונתתי לכם רועים כלבי, היש את לבבך ישר
כאשר עם לבבי, כלומר רצונך ביושר כרצוני. וכבר הושאל לבדא לפי זה העניין, כאשר בלבבי ובנפשי יעשה,
עניינו יעשה כפי רצוני, והיו עניי ולבי שם כל הימים, השגחתי ורצוני. והוא שם השכל. ואיש נבוב ילבב,
כלומר ישכיל. וכן לב חכם לימינו, שכלו בעניינים השלמים, וזה הרבה. ולפי זה הענין הושאל לשם בכל
מקום, ר"ל שהוא מורה על השכל; אלא הור שחוא מורה על הרצון, כל מקום כפי עניינו. וכן והשבות אל
לבבך, ולא ישיב אל לבבו, וכל מה שדומה לו, כולו בחינת שכל, כמו שאמר, ולא נתן ה' לכם לב לדעת,
כמו אתה הראית לדעת. אמנם מאמר ואהבת את ה' אליך בכל לבבך, פירושו אצלי בכל כחות לבך, כלומר

כחות

כחות הגוף כלם, כי התחלה הכל מן הלב. וענין שתשים תכלית פעולותיך כלם השגתו כמו שבארנו בפירוש המשנה ובמשנה תורה:

פרק לט' והענין שתיסם תכלית פעולותיך כלם השגתו, כי זהו תכלית מלכותו לא להעריך כחותיו:

פרק מ' מי הוא אשר ידע סדר לנן הסם. כי מלת תכן כוללת הידיעה והסדר והעלה, רמז לכהנהגה, והוא פי' נפלא:

פרק מא' חיים אשר עשה לנו הנפש הזאת, והיא המדברת, כי היא מגעת מן הכדל.

פרק ארבעים

רוח, שם מושחת, הוא שם האויר כלומר יסוד אחד מארבעת היסודות, ורוח אלהים מרחפת.

והוא גם כן שם הרוח המושבת. ורוח הקדים נשא את הארבה, רוח ים, וזה הרבה. והוא גם כן שם הרוח החיונית, רוח חולך ולא ישוב, אשר בו רוח חיים. והוא גם כן שם הדבר הנשאר מן האדם אחר המות אשר לא ישיגוהו החפסד, והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. והוא גם כן השפע השכלי האלהי אשר ישפיע על הנביאים ויתנבאו בו, כמו שנבאר לך בדברנו בנבואה, במה שראוי שיוכר בזה המאמר, ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתו עליהם, ויהי כנות עליהם הרוח, רוח ה' דבר בי, וזה הרבה. והוא גם כן שם הכונה והרצון, כל רוחו יוציא כסיל, כוונתו ורצונו. וכמוהו ונבקה רוח מצרים בקרבו ועצתו אכלע, יאמר יתפרדו כוונותיו והנהגתו תתעלם. וכמוהו מי תכן את רוח ה' ואיש עצתו יודיענו, יאמר מי הוא אשר ידע סדר רצונו או ישיג הנהגתו למציאה איך היא, יודיענו אותה, כמו שנבאר בפרקים (ענין פסק ז' מהחלק סג') יבאו בהנהגה. הנה כל רוח מיוחס לשם הוא לפי הענין החמשי, וקצתה לפי הענין האחרון אשר הוא הרצון כמו שבארנו, יפורש בכל מקום כפי מה שיוורו עליו הדברים ההם:

פרק אחד וארבעים

נפש, שם מושחת, הוא שם הנפש החיה הכוללת לכל מרגיש, אשר בו נפש חיה. והוא גם כן שם הדם. לא תאכל הנפש עם הבשר. והוא גם כן שם הנפש המדברת, כלומר צורת האדם, חי' ה' אשר עשה לנו את הנפש הזאת. והוא שם הדבר הנשאר מן האדם אחר המות, וחיתתה נפש אדוני צדורה בצרור החיים, והוא שם הרצון, לאסור שריו בנפשו, כלומר ברצונו. וכמוהו אל תתני בנפש צרי, כלומר אל תסגירני ברצונם. וכמוהו אצלי, אם יש את נפשכם לקבור את מתי, כלומר אם יש בדעתכם וברצונכם. וכמוהו אם יעמוד משה ושמואל לפני אין נפשי אל העם הזה, עניינו אין רצון לי בהם, כלומר לא ארצה להעמידם. וכן כל זכר נפש שבא מיוחס אליו יתעלה הוא בענין הרצון, כמו שקדם לנו באמרו, כאשר בלבבי ובנפשי יעשה

גבעת המורה

פרק ארבעים. הרוח החיונית, כח הסדגסה, והתנועה הולנוית (עשפידונס אונד וילקיהולפער בעוועגונגס פערשענען). הנשאר מן האדם אחר המות. השכל הנקנה. השפע השכלי, השכל הנפלא:

פרק אחד וארבעים. הנפש המדברת (פערטמאנדס פעהיגקייט). והנותר צנצר וכלס. במקום מצטר ומלחס. וכן אם מעט נשאר צנצים, תחת משנים:

יעשה, כלומר בדעתי. ולפי זה הענין יהיה פי' ותקצר נפשו בעמל ישראל. פסק רצונו מענות ישראל, וזה הפסוק לא תרצונו יונתן ב"ע כלל, שהוא הבינו לפי הענין הראשון ופגשו ממנו הפעולות ונמנע לפרשו. אמנם כשיובן מזה הענין האחרון יהיה הפירוש מבואר מאד, שהאומר קדם שהשגחתו יתעלה הניחה אותם עד שמתו, וצעקו לבקש תשועה ולא הושיעם. וכשהפליגו בתשובה, ועצם דלותם, וגבר האויב עליהם, רחמם ופסק רצונו מהתמיד עמלם ודלותם. ודעהו שהוא מופלג. ותהיה הבי"ת באמרו בעמל ישראל, מקום מ"ם, וכאלו אמר מעמל ישראל. וכבר מנו מזה בעלי הלשון הרבה, והנותר בבשר ובלחם וכן אם מעט נשאר בשנים, וזה הרבה:

פרק שנים וארבעים

ח.י. שם הצומח המדגיש. כל רמש אשר הוא חי. והוא שם הרפואה מן החלי החזק מאד, ויחי מחליו, במחנה עד חיותם, וכן בשר חי. וכן המות שם המיתה ושם החלי החזק, וימת לבו בקרבו והוא היה לאבן, כלומר חזק חליו, ולזה באר בבן הצרפית ויחי חליו חזק מאד עד אשר לא נותרה בו נשמה. שאלו אמר וימת היה סובל שיהיה חליו חזק קרוב למות כנבל בשמעו את הדברים. ואמרו קצת האגדלוסין כי נתבטלה נשימתו עד שלא הושגה לו נשימה כלל, כמו שיקרה לקצת חולי חלי השתוק, ובהחנק הרחם עד שלא יודע אם הוא מת או חי ויתמיד זה הספק יום או יומים. וכבר הרבו ג"כ לעשות זה חשם בענין קנות החכמה, ויחי חיים לנפשיך, כי מוצאי מוצא חיים, חיים הם למוצאיהם, וזה הרבה. ולפי זה נקראו הדעות האמתיות חיים והדעות המופסדות מות. אמר ית' ראה נתתי לפניך חיים את החיים ואת המות וכו'. כבר באר כי הטוב הוא החיים ורע הוא מות ופרשם. וכן אפשר באמרו יתעלה, למען תחיו, כפי מה שבא הפירוש המקובל באמרו, למען ייטב לך וכו', ולהתפשט זאת החשאלה בלשון אמרו ר"ל צדיקים אפי' במיתתן קרואים חיים ורשעים אפילו בחייהם קרואים מתים ודע זה.

פרק שלשה וארבעים

כנף, שם משותף רוב שתופו מצד החשאלה. הנחתו הראשונה לכנפי בעלי חיים הפורחים, כל צפור כנף כנף, כל צפור כנף אשר תעוף בשמים. ואחרי כן הושאל לכנפות הבגדים וחיותיהם. על ארבע כנפות כסותך. ואח"כ הושאל לקצוות המיושב מן הארץ ופאותיה הרחוקות ממקומותינו. לאחוז בכנפורה הארץ

גבעת המורה

פרק שנים וארבעים. חלי הסתוק. (דער סאק), וזה חנק הרחם (חי דען מוטטערקדעמפֿען):

פרק מג. אמר משה זה מצולד:

פרק מד. עיני ה' המה משוטטות וכו' השגחתו כוללת. ולפי חוטט כי העינים השצעה המקיפים דמו לשצעה משדטים. וזה מסכים עם ההשגחה. וצאמת כי הכוכבים נראים כעינים. כי כל הרגשה הפעולות כי הוא קצול דמות המוח:

הארץ, מכנה הארץ זמירות. ואמר אבן גנא' ח' שהוא יבא גם כן בענין ההסתר דומה לערבי, אשר יאמרו כנפת אלשי בענין הסתרתו. ואמר בפירוש ולא יכנה עוד מוריד. ולא יסתר מוכך מוריד ולא יתעלם. וזה פירוש נאה. וממנו אצלי ולא יגלה כנה אביו, לא יגלה סתר אביו. וכן ופרשת כנפיק על אמתך פירושו אצלי, פרוש סתרך על אמתך. ולפי זה

פרק

הענין אצלי הושאל כנה לבורא ית' וכן למלאכים, כי המלאכים אינם בעלי גופות לפי דעתינו כמו שאבאר. ואמרו אשר באת לחסות תחת כנפיו, פירושו אשר באת לחסות תחת סתרו, וכן כל כנה שבה במלאכים ענינו הסתר. הלא התבונן אמרו בשמים יכסה פניו ובשמים יכסה רגליו, כלומר שסבת מציאותו ר"ל המלאך, נסתרת נעלמת מאד והיא פניו. וכן הדברים אשר הוא סבתם ר"ל המלאך אשר הם רגליו כמו שביארתי (פיק כ"ח מה) בשתוף רגל, הם גם כן נעלמים, כי פעולות השכלי נעלמים, לא יתבאר ענינם אלא אחר למוד. וזה לשני סבות מצד ומצדנו, ר"ל חולשת השגתנו וקשי השגת הנפחד מצד אמתתו. ואמנם אמרו, ובשמים יעופף, הנני עתיד לבאר בפרק (פיק מ"ט מה סתק) בפני עצמו למה יחסו תנועות העופפות למלאכים:

פרק ארבעה וארבעים

עין, שם המשתף הוא שם עין המים, על עין המים במדבר. והוא שם העין הרואה, עין תחת עין. והוא שם ההשגחה. אמר על ידמיתו קחנו ועיניך שים עליו, ענינו שים השגחתך עליו. ולפי זאת ההשאלה נאמר בחק הבורא בכל מקום, והיו עיני ולבי שם כל הימים, השגחתי וכוונתי, כמו שהקדמנו תמיד. עיני ה' אלהיך בה, השגחתו בה, עיני ה' המה משוטטות, השגחתו כוללת בכל מה שבארץ גם כן, כמו שיוזכר בפרקים יבואו בהשגחה. אמנם כשיתחבר בעינים מלת ראייה או חזיה, כמו פקח עיניך וראה, ענינו יחזו יהיה ענין כלם ההשגחה השכלית לא השגחה הרגשית. כי כל הרגשה הפעולות כמו שידעת והוא יתעלה פועל לא מתפעל כמו שאבאר:

פרק חמשה וארבעים

שמע, מלה משותפת תהיה בענין שמע האזן, ותהיה בענין הקבול. אמנם בענין השמע, לא ישמע על פיק. והקול נשמע בית פרעה, וזה הרבה. וכמהו ברבוי גם כן שמע בענין הקבול, ולא שמעו

גבעת המורה

פרק שלשה וארבעים. ולא יגלה כנה אצלו (דיח בלעמע) ופרשת כנפיק (דיין טוטן): הנפרד. ר"ל השכל הנפרד מהמוח:

פרק ארבעה וארבעים. כי כל הרגשה הפעולות כו'. מצולד הוא שכל הרגשה איננה דבר לזונו, אצל הכדחיי, כי כאשר יהיה הדבר הנדלה על דרך משל על דוחק הכאות אל הדלות, צהכר

פרק מה' הוא ספור על ענותו ית' לנעקת הזנקה.
כי הכמלה, כלום אחד נאות קלתו
לקלתו:

שמעו אל משה, אם ישמעו ויעבדו, ולבם הנשמע,
אשר לא ישמע את דברך. ויהיה בענין חידועה,
גוי אשר לא תשמוע לשונו, וכל
מלת שמייעה שבאה בחק הש"י אם יראה מפשוטו

פרק
של כתוב שהוא מהענין הראשון הוא ספור על ההשגה. והוא מהענין השלישי וישמע ה', בשמעו את
תלונותיכם, כל זה השגת מרע. ואם נראה מפשוטו של כתוב שהוא מן הענין השני הוא ספור על ענותו
יתעלה לצעקת הצועק למלאות שאלתו, או לא יענה לצעקתו ולא ימלא שאלתו. שמוע אשמוע צעקתו,
ושמעתי כי חנון אני, הט אונך ושמע, ולא שמע ה' בקולכם ולא האזין אליכם, גם כי תרבו תפלה אינני
שומע, כי אינני שומע אותך, וזה הרבה. והנה יבואך באלו ההשאלות והתדמויות מה שירות צמאך ויבאר
ספקך ויתבאר לך ענייניהם כולם עד שלא תספק בדבר מהם.

פרק ששה וארבעים

כבר זכרנו בקצת פרקי זה המאמר, כי הברל גדול יש בין החישרה למציאות הדבר, ובין אמתת מהותו
ועצמו; כי החישרה למציאות הדבר היתה אפי' במקרי ואפי' בפעולותיו ואפי' ביחסים דחוקים מאד
ממנו בינו ובין זולתו. והמשל בזה שאתה אלו תרצה שתודיע מלך איקלי אחד לאדם מבני ארצו אשר לא ידעה,
יהיה תודיעך אותו והערתך על מציאותו בדרכים רבים מהם, שתאמר לו הוא האיש האריך הלבן במראהו בעל
השיבה, כבר תודעתו במקרי, או תאמר הוא אשר תראה סביבו המון רבה מבני אדם רוכבים ורגלים וחרבור
שלופות סביבו ונסים נשואים על ראשו ותצוצרות יתקעו לפניו, או הוא אשר ישכון בהיכל בארץ הפלוגית
מזה האיקלים, או הוא אשר צוה בבניין זאת התומה, או בעשות זה הגשר, וליוצא בזה מפעולותיו ויחסיו
לזולתו. ואיפשר שתורה על מציאותו בעניינים הם יותר נעלמים מאלו, כמו שישאלך שואל, היש לארץ
הזאת מלך? תאמר לו כן, יש לה בלא ספק. ומה המופת על זה? תאמר לו היות זה השולחני כאשר
תראה איש חלוש צעיר הגוף, לפניו זה החמון הרב מן החובים. וזה האיש האחר עצום הגוף החזק העני
עומד לפניו, ישאל ממנו שיעשה לו צדקה במשקל שעורה ולא יעשה, אבל יגער בו וידחהו מעליו בדבריו;
ולולי פחד המלך היה מתחיל בהריגתו או בדחיתו ולקחת מה שבידו מן הממון, וזאת ראיה על היות
זאת המדינה בעלת מלך. הנה כבר הורת על מציאתו בסדר ענייני המדינה אשר סבתו פחד המלך
ויראת יסוריו. ואין בדבר בכל מה שהמשלנו בו, מה שיותר על עצם המלך ואמתת עצמותו מצד היותו
מלך; כן קרה בהודעת הבורא יתעלה לחמון בכל ספרי הנביאים ובתורה, כי כאשר הביא הצורך להישידם
כולם למציאותו יתעלה ושיש לו השלימות כולם ר"ל שאינו נמצא לבד כמו שהארץ נמצאת והשמים נמצאים,
אבל

גבעת המורה

זהכרה שיהיה נראה לו, וכמו כן הוא הענין צית ההרגשות, צכלס הנפש מקבלת, הפעולה מנוסא אחד חלופי,
לא פועלת צעלמה. והוא יתעלה פועל לא מתפעל, ר"ל הוא ממלא הדברים נאותים אל הליזדים המושכלים צעלמו,
אצל לא צהיפוך שיהיה מליאות הדברים סצת הליזדים המושכלים צעלמו כמו שהוא הענין צהשגת האדם.
פרק ששה וארבעים* בין ההישרה למציאות הדבר, וצן אמתת מהותו ועלמו. (לויטען דער חליטענג
לור עקסיטעטען איינעם דינקעם, אונד דאז וואהרע וועגן דעמבעלען). כי התולדים הם

מורה נבוכים

אבל נמצא חי חכם יכול פועל. ושאר מה שצריך שיעמינו במציאותו כאשר יתבאר אחר זה, הישרו דעות בני אדם שהוא נמצא בדמיון הגשמות, ושהוא חי בדמיון התנועה, כי לא יראו החמון דבר חוץ המציאות אמת אין ספק בו כי אם הגשם. וכל מה שאינו גשם אבל הוא בגשם הוא נמצא אצלם, אבל הוא חסר המציאות מן הגשם להצטרפו במציאותו אל גשם. אמנם מה שאינו גשם ולא כח בגשם אינו דבר נמצא בשום פנים בתחלת ציור האדם ובלבד אצל הדמיון. וכן לא יציירו החמון מענין החיים וזאת התנועה, ומה שאינו מתנועע תנועה רצונית מקומית אינו חי, ואף על פי שהתנועה אינה מעצם החי אבל במקרה דבק בו. וכן ההשגה הנודעת אצלנו הוא בחושים, ר"ל השמיע והראות, וכן לא נדע ולא נצייר העתק הענין מנפש איש ממונו לנפש איש אחר, אלא בדבור והוא הקול אשר יתחברו חשפה והלשון ושאר כלי הדבור. וכאשר הישרו דעותינו ג"כ אל היותו יתעלה משיגו ושיגו עניינים ממנו לנביאים להגיע אליו, תאדורו לנו שהוא ישמע וידאח, עניינו שהוא משיג אל הדברים הנראים והנשמעים וידעם, ותאדורו לנו שהוא מדבר, ענינו שיגיע ענינים ממנו יתעלה לנביאים, והוא ענין הנבואה. והנה יתבאר זה תכלית ביאור. וכאשר לא נשכח מהמציאות וזולתנו אלא בשנעשהו בנגיעה תאדורו שהוא פועל. וכן כאשר לא ישיגו החמון דבר חי אלא בעל נפש, תאדורו לנו גם כן שהוא בעל נפש. ואף על פי ששם נפש כשותף כמו שיתבאר (פס' י"א ומ' סמאח) והענין שהוא חי. וכאשר לא יושגו אלו הפעולות כלם בנו, אלא בכלים גשמיים, הושאלו לו אלו הכלים כולם אשר בהם תהיה התנועה המקומית, ר"ל הרגלים וכפותם והכלים אשר יהיה בהם השמע והראות והריח, והם האוזן והעין והאף. והכלים אשר בהם יהיה הדבור והומר הדבור, והם הפה והלשון והקול. והכלים אשר בהם יעשה העושה ממונו, מה שיעשהו והם הידים והאצבעות והכף והזרוע. ובאור זה כולו שהוא יתעלה מכל חסרון, הושאלו לו הכלים הגשמיים להורות בהם על פעולותיו, והושאלו לו הפעולות ההם להורות בהם על שלמות אחד אינו עצם הפעולה ההיא. והמשל בו שהנה הושאלו לו העין האון והיד והפה והלשון להורות בהם על הראות והשמיע והפעולה והדבור. והושאלו לו הראות והשמיע לראיה אל ההשגה בכלל. ולזה תמצא לשון העברי תעשה השגת חוש אחד במקום השגת חוש אחר, אמר ראו דבר ה' כמו שמעו דבר ה' כי המכוון השיגו ענין דברו, כן ראו ריח בני כאלו אמר הריח ריח בני, כי המכוון השגת ריחו. ולפי זה נאמר, וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים, עם היות המאמר שהוא ג"כ מראה נבואה כמו שהוא ידוע ומפורסם באומה. והושאלו לו יתעלה הפעולה והדבור להורות על שפע השופע מאתו כמו שיתבאר (פס' י"א ח"ג). הנה כל כלי גשמי שתמצאנו בכל ספרי הנבואה, הוא אם כלי תנועה מקומית להורות על החיים, או כלי הרגשה להורות על החשמה או כלי המשוש להורות על הפעולה, או כלי הדבור להורות על השפעת השכליים על הנביאים, כמו שיתבאר. הנה תהיה הישרת ההערות ההם כולם לישב לנו, שיש נמצא חי פועל לכל מה שזולתו משיג לפעול גם כן, והנה נבאר כשתתיל בחרחקת התארים, איך ישוב זה כולו לענין אחד והוא עצמו יתעלה לבד. כי אין כוונת זה הפרק אלא לבאר ענין אלו הכלים הגשמיים המיוחסים לו יתעלה מכל חסרון, ושם כולם להורות על פעולות הכלים ההם, אשר הפעולות ההם שלמות אצלנו בעבור שגורה על היותו שלם בכל מיני השלמות כמו שהעירונו (פס' כ"ו ו"ג ומ') באמרם דברה תורה כלשון בני אדם. אמנם כלי התנועה המקומית המיוחסים לו ית' באמרו, הדום רגלי, את מקום כפות רגלי. ואמנם כלי המשוש המיוחסים לו ית' באמרו, יד ה', באצבע אלהים, מעשה אצבעותיך. ותשת עלי כפך, וזרוע ה', ימינך ה'. ואמנם כלי הדבור המיוחסים לו. פי ה' דבר, ופתח שפתיו עמך, קול ה' בכת, ולשונו כאש אוכלת. ואמנם כלי ההרגשה המיוחסים לו, עיניו יחור, עפעפו יבחנו, עיני ה'

פרק מז' והכוהנות צאין ספק מכלל הכלים, תפול
 בהם הנפש או הנורה. כי
 התוארים אמנם הם כחות, שני המדגדים בהם השם,
 כי קדושים תארים לא זולת זה. אמנם צדקאיות דבה
 (שהוא אברהם של ארץ ישראל) גדול כחן של נביאים
 שמדמים הנורה ליוצרה. שנאמר ועל הדקיע דמות כסא
 ועל הכסא דמות כמראה אדם מלמעלה. וזו שלחתי
 עמינו מן המעיינים בספר הזה, דלית שפי' מדמים הנורה
 ליוצרה. כי ידמה הכדל לנורה אנושית. ולפי דמיונם
 היה להם לומר דזה המאמר הכולל, שמדמים היוצרה לנורה
 לא נורה ליוצרה. ואינו נפלא מהם, כי לא העמיקו
 לעמוד על כונת המאמר, ואינו אלא לך עתה כונתו.
 דמצינו ז"ל צידד צפ' מ"ט, כי המלאך יוחס לו הכסף
 ולשם יתצדק הנורה האנושית, להורות יתרון הש"י על
 מלאכיו. והכנפיים כלי מהירות ההליכה, וראוי שיצדקו
 לנבואים, ולא ייוחדו לש"י. כי הם מצויים לא מלאכים
 והנה אמרו. הנה דמות כמראה אדם, ילדה זו דמות
 כמראה הש"י. הנה אמנם מדמים הנורה ליוצרה. ילדה
 שהם מדמים הנורה אשר צנפס הכניס אשר הוא מקו
 גשמי

משושטות, הטח אלי אונך ושמע, כי אש קדחתם
 באפי. ולא הושאלו לו מן האברים הפנימיים כי אם
 הלב, להיותו שם משותף. והוא שם השכל גם כן
 (כמו שצדק צדק ל"ט מה) והוא התחלת חיי ב"ח.
 כי אמרו, המו מעי לו, המון מעיד, רוצה בו גם
 כן הלב, כי מעי שם יאמר בכלל ובפרט, הוא שם
 הדקים בפרט ושם כל אבר פנימי בכלל. ויהיה גם
 כן שם הלב. והראיה עליו, אמרו ותורתך בתוך
 מעי, דומה לאמרו בתוך לבי. ולזה אמר בזה הפסוק
 המו מעי, המון מעיד. ושון הומה אמנם בא
 בלב משאר האיברים, הומה לי לבי. וכן לא הושאלו
 לו הכתף להיותו כלי ההעתקה במפורסם, ושהוא
 גם כן יגע בו הדבר הנעתק וכל שבן שלא יושאלו
 לו כלי המון (כמו שצדק צדק ל"ט מה), כי אלו גלוי
 ההסרון בתחלת המחשבה ומשפט הכלים כולם
 באמת אחד הנראה מהם, והפנימי, כולם כלי

לפעולות הנפש המתחלפות, מהם כלים לצורך עמידת האיש זמן, כאברים הפנימיים כולם. ומהם כלי
 לצורך עמידת המין ככלי ההולדה. ומהם כלים לתקון ענין האיש ושלמות פעולותיו כידים והרגלים והעינים,
 כלם לשלמות התנועה והמעשה וההשגה. אמנם צורך התנועה לבעלי החיים, הוא לכונן אל הנאות ולברוח
 ממה שהוא כנגדו. ואמנם צורך החושים, הוא להכיר מה שהוא כנגדו ומה שהוא נאות לו. וצורך האדם לפעולות
 המלאכותיות להזמנת מונו ולבושו ודירתו מפני שהוא מחוייב לטבעי, ר"ל שהוא צריך לחזקו מה שיאות
 לו. והנה ימצאו קצת המלאכות גם כן לקצת ב"ח לצרכן למלאכת החי. ואינו רואה שום אדם יסופק לו
 שחבורא יתברך בלתי צריך לדבר יתמיד מציאותו ולא יתקן ענינו, א"כ אין כלי לו, כלומר שהוא אינו גוף.
 ואמנם פעולותיו בעצמו לא בכלים, והכחות באין ספק מכלל הכלים, אם כן אינו בעל כח; כלומר שיהיה בו
 ענין זולת עצמו בו יעשה או ידע או ירצה; כי התארים הם כחות שני בהם השם לא זולת זה. ואין זה
 כונת הפרק, וכבר אמרו ז"ל מאמר כולל דוחה לכל מה שמראים אותן התארים החם הגשמיים כולם אשר
 יזכרם הנביאים. והוא מאמר יורה לך שהחכמים ז"ל לא עלה בדעתם ההגשמה כלל, ולא היה אצלם ענין
 ישבש או יספק שום אדם. ולזה תמצאם בכל התלמוד והמדרשות נמשכים כפי פשוטי דברי הנבואה לדעתם,
 כי דבר זה בטוח הוא בו מן הספק ואין פחד עליו מטעות בו בשום פנים, אבל הכל על צד החמשל,
 והודות השכל לנמצא. וכאשר התורע החמשל, שהוא יתעלה המשל במלך יצוא ויחזיר ויענוש ויתן שכר טוב
 לאנשי ארצו, ויש לו עבדים ושמשים ויריעו מצוותיו לעשותם ועושים לו מה שירצה לעשותו, הלכו הם גם
 כן. כלומר יעשו החכמים על זה המשל בכל מקום, וידברו לפי מה שיתחייב מזה החמשל מן הדבור והמענה
 והתורה בענין, ומה שינהג זה המנהג מפעולות המלכים, ובזה כולו הם בטוחים שלא יספק זה ולא יבלבל.
 והמאמר ההוא הכולל אשר רמזנו אליו הוא אמנם בבראשית רבה, גדול כחם של נביאים שהם מרמזים
 הצורה ליוצרה שנאמר ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. כבר בארו כי אלו הצורות כולם אשר ישונם
 הנביאים

בשמי למלאך, ליוצרה ית'. ונאמר ועל דמות הכסף דמות לורה כמדלח אדם. וכבר זילדו, כי הלורות כלם אשר ישיגום הכנזאים כמדלח הכנזא, הם לורות כדלות, הסם דלחם כנפס הכנזא, והוא האמת. כי כל לורה מדומה דדמיין היא דלוחה שנאמר שר לזל ה' עתה צאתי. עזר עוצדל חלילה, כמנעול קטן. ולריך שיה' צעסרה. וכלילה, ולריך שיהיה ציוס. ורז גוציה הוא גדול כמו, כלומר גדול כמו ששים עצמו לעשות כך.

פרק

הנביאים כולם במדאח הנבואה, הם צורות נבראות, חש' בוראם, והוא האמת כי כל צורה מדומה היא ברואה. ומה נפלא מאמרם גדול כחם, כאלו הראו על עצמם עליהם השלום שהעניין ההוא קשה עליהם. כי כן יאמרו לעולם כשיקשה עליהם מאמר שנאמר או פעל שנפעל ויש בנראהו גבורת כמו שאמרו ר' פלוני עבד עובדה במקום ביחודי בלילה, אמר רב פלוני כמה רב גבורה דעביד

ביחידא, ורב גבורה הוא גדול כמו. וכאלו הם אומרים מה גדול מה שהוצרכו הנביאים לעשותו, בהיותם מורים על עצמו ית' בענינים הנבראים אשר בראם והבן זה מאד. כבר פירשו ובארו על עצמם הנקותם מהאמנת הגשמות, ושכל צורה ותבונה שיראו במדאח הנבואה הם ענינים נבראים. אמנם דמו את הצורה ליוצרה כמו שאמרו רז"ל ומי שירצה לחשב דע עליהם אחר אלו המאמרים על צד הרע ולחסר מי שלא נראה ולא נודע ענינו, אין חוק עליהם זכרונם לברכה בזה:

פרק שבעה וארבעים

כבר זכרנו (נפיק כ"ו וי"ו מה) פעמים, כי כל מה שידמיו התמון חסרון, או אי אפשר לציירו בחק השם יתעלה לא השאילוהו ספרי הנבואה לו יתעלה, ואף על פי שמשפטו משפט הדברים אשר הושאלו לו; מפני שאותם שיתואר בהם ידמו קצת שלמות, או אפשר לדמותם. וצריך לפי ההנחה הזאת שנבאר למה הושאלו לו יתעלה השמע והראות והריח, ולא הושאלו לו הטעם והמשוש. ומשפט דוממותו יתעלה מן החושים החמשה אחר. והחושים כולם חסרון בבחינת ההשגה, ואפילו למי שלא ישיג אלא בהם להיותם מתפעלים

גבעת המורה

בחות שינו זהם הסם. ר"ל ששינו סם תארים צסס כחות וצהיפוך. כל צורה מדומה היא דלוחה כו'. מנאך הוא צחכמה הכפס (פירמאליג) היות כל ליווי הכפס נקשרים זה צזה, ר"ל שכבר תמלא לכל אחד מהם עלה (חיין גרונד) להיותו נמשך אחד הקודם אליו. והסם כאשר תשיג הכפס עלת קשור הליודים זה צזה, תשפטו צהכרה על היות כל ליווי מהם נמשך לפי חקי הטעם מהליוד הקודם אליו, וכן לזלתי תכלית. ואולם כאשר יעלם הקשור המזכר מהכפס, אזי הוא צהכרה שתדמה הליוד המתחדש צלתי נמשך לפי חקי הטעם מהליוד הקודם אליו, אלז כדל, ר"ל תמלא על דרך פלא חון לחקות הטעם היקועים. וצזה תצאך מה שאמר הרז ז"ל כי כל לורה מדומה היא דלוחה. גדול כחם (ויז החבען פיל געוואלט). הגנות כמדלח מהמאמר הוא זה, כי צתחלה האדם מדמה עטס הסם יתעלה צלורת אדם. כמו שאמר ועל דמות הכסף דמות כמדלח אדם. ואחרי כן הוא מדמה האדם צלורת הסם יתעלה כמו שאמר צללס אלהים עשה את האדם. וזהו מה שנקרא אלז ההגיוניים גדר עבולוי (חיין לירקע חייק ערקעוהרען). והכן:

פרק שבעה וארבעים. ואפילו למי שלא ישיג אלא זהם. ר"ל אפילו צפלי חיים שאינם מדברים החושים כלם חסרון צצחינת ההשגה. וכל שכן למי שיש לו יכולת על השגה יותר שלימה החושים

פרק כז. לא ישיגו מורגשיהם עד שימששום אונס
 דגש"ד דגדלו זהבדו האמלעני שאינו
 דחוק שימלע צו האור. כענין המים הסטורים על האלצע
 אחר טוצלו צמים. אלא שלל יורגשו לדקות האור, ואס
 הממשש אינו דוחני כל כך, דק כך, כל שכן שיטנד
 לממלע צין הסילמי והרוחני.

פרק

חושים. ואם תחייב לו השגת אחד מהם ר"ל השגת מה שישגהו חוש מהם, יתחייב שישג כל מושגיהם
 החמשה. ומצאנו ספרינו אמרו וידא ה', וישמע ה', וידה' ה', ולא אמרו וישמע ה', וימשש ה'. ונאמר שעלת כל
 מה שתחייב בדמיון כל אדם שהשם לא יפגש הגשמים פגישת גשם לגשם, שהרי אף בעיניהם לא יראוהו, ושני
 החושים האלה ר"ל הטעם והמשוש, לא ישיגו מורגשיהם עד שימששום; אמנם חוש הראות והשמע והריח ישיגו
 מורגשיהם ואע"פ שהעצמים ההם הנשאים לאיכויות ההם דחוקים מהם, על כן היה נאות ליחסם לשם בדמיון
 החמון. ועוד כי הענין והכוונה בחשאלת אלה החושים לו ית' להורות על השיגו פעולותינו, והשמע והראות
 מספיק בזה ר"ל שישג בו כל מה שיעשה זולתו. או יאמר אותו כמו שאמרו על צד ההזחרה והמניעה בכלל
 ההוכחה, דע מה למעלה ממך עין רואה ואזן שומעת. ואתה יודע על דרך האמת כי משפט הכל משפט אחד,
 וכי בצד שידחק ממנו השגת המשוש והטעם, בצד ההוא בעצמו ידחקו הראות והשמע והריח, כי הכל השגות
 גשמייות והפעליות ועניינים מושגים; אלא שקצתם יראה חסרונם מיד, וקצתם יחשב בהם שלמות, כמו שיראה
 חסרון הרעיון והדמיון, ולא נראה חסרון ההשתכלות וההתבוננות, ולא הושאל לו רעיון אשר הוא הדמיון וההושאלו
 לו מחשבה ותבונה, אשר הם ההשתכלות וההתבוננות, ונאמר אשר חשב ה', ובתבונתו נטה שמים, והנה אירע
 בהשגות הפנימיות גם כן כמו שאירע בהשגות החושיות הנראות, מהיותם קצתם מושאלים וקצתם לא הושאלו,
 וכל זה כלשון בני אדם, מה שחשבו שישג בו שלימות יתארוהו בו, ומה שהוא נראה החסרון לא תארוהו בו.
 ועל דרך האמת אין תואר עצמי אמתי ראוי לו מוסף על עצמו כמו שיבא עליו המופת:

פרק שמונה וארבעים

כל מה שבא מענין השמע מיוחס לאל יתעלה תמצא אנקלום הגר נשמר ממנו ופירש עניינו בהגיע המאמר
 ההוא

גבעת המורה

החוסים חסרון לא לצד צנחיות עולם, אלא גם כן צנחיות הסגה היותר גלומה. להיותם מתפעלים, ר"ל מקצלים
 פעולה מהדגדים החלומיים: מתפסקים, צמות הצנל חי: כואבים מסכת החולי: שהרי אף צענייהם לא ידלוהו,
 וכל שכן שאי אפשר שילידו היותו פוגם בהשמים מזולת אמלעי: על כן היה נאות ליחסם אל הסם, כי עס היותו
 צלתי נראה כדו הוא אפשר שיהיה רואה כל מה שזולתו: חסרון הרעיון והדמיון הם כח אחד בעצמו. והוא כי כאשר
 יתקדם ליד מוחם צנכס, מזולת מליאות הדגד חוץ לנפש, אלא צנליאות דגד דומה צנחיות מה אל מושל המוחם המוכר,
 יהיה זה דמיון. ואולם כאשר לא יהיה הדגד המוחם צעלמו מכלל חוץ לנפש, ולא דגד אחר דומה לו (צנחיות השגתיים)
 אזי יקרה רעיון: ההשתכלות וההתבוננות. (דאם דענקען חונד איבערלעגען).

ההוא אליו יתעלה, כלומר שהוא השיגהו. ואם היה בכלל הצעקה והתפלה ופרש ענינו, שהוא קבל, או לא קבל, ויאמר לעולם בתרגום, שמוע ה', שמוע קדם ה'. ובענין הצעקה תרגם, שמוע אשמע צעקתו, קבלא אקבל. וזה צמשך בפירושו לא נטה מזה במקום

פרק מו. לא אדע להם כונה זאת. הלא אמרתי לך צוילת זה המקום כי אין להמלט מן הקצלה צקלת דצדי הכזילים והחכמים, למה שהיתה הפילוסופיה קדומה צומנס. גם כי תורפניו הקדומה האלהית

מן המקומות. אמנם מה שבא מן הראיה מיוחס אליו יתעלה, פירש אנקלוס בו פירושים מופלאים לא התבאר לי כוונתו ודעתו. והוא כי במקומות יפרש וירא ה' והוא ה', ובמקומות יפרשו וגלי קדם ה'. אמנם פירשו והוא ה', היא ראיה מבוארה על היות חזא גם כן בלשון הארמי משותף, ושהוא מורה על ענין השגת השכל, כאשר יורה על השגת החוש. ואני תמה אחר שהענין כן אצלו, על מה ברת מן הקצת ופירשו, וגלי קדם ה' ? וכאשר השתכלתי בזה שמוצאתי מנוסחאות התרגום עם מה ששמעתי בעת הלמוד, ראיתי כשימצא הראיה מחוברת בעול וחזק וחמים, יפרשוהו וגלי קדם ה', ואין ספק שמלת חזא בלשון ההוא גזרת ההשגה וידעת הדבר המושג כפי מה שהושג; ולזה כשימצא הראיה נתלת בעול לא יאמר והוא, אבל וגלי קדם ה'. ותנה מצאתי כל ראיה מיוחסת לאל בכל התורה פירשה והוא זולת אלו אשר אספר לך, כי ראה השם את עניי, ארי גלי קדם ה' עולבני כי ראיתי את כל אשר לבן עושה לך, ארי גלי קדמי, עם היות המדבר מלאך לא יחס לו ההשגה המורה על ישוב הענין, להיותו עול. וירא אלהים את בני ישראל, וגלי קדם ה' שיעבורא דבני ישראל. ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים, מילא גלי קדמי ית שיעבורא דעמי. וגם ראיתי את הלחץ, גלי קדמי ית דחץ. וכי ראה את עניי, ארי גלי קדמוהי שיעבורהו. ראיתי את העם הזה, גלי קדמי עמא הרין; שענינו ראיתי מוריס כמו וירא אלהים את בני ישראל, אשר ענינו ראה את עניי ועמלם. וירא ה' וינאץ, וגלי קדם ה'. כי יראה כי אולת יד, ארי גלי קדמוהי. וזה ג"כ ענין עול להם והתגברות שונא, וזה כולו היה נמשך ונדאה בו, והבט אל עמל לא תוכל. ולזה כל שיעבור וכל מרי יתרגמהו, גלי קדמוהי או גלי קדמי, אבל נפטר עלי זה הפירוש הטוב הנאה אשר אין ספק בו בג' מקומות, היה מחקם לפי זאת הסברה שיפרשם, וגלי קדם ה', ואני מוצא אותם בנוסחאות, והוא ה'. והם אלו, וירא ה' כי רבה רעת האדם, וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה, וירא ה' כי שטאה לאה. והקרוב אצלי שיהיה זה טעות שנפל בנוסחאות, שאין אצלינו כתיבת אנקלוס בזה, עד שנאמר שמוע יש לו בזה פירוש, האמנם פרשו אלהים יראה לו השם, קדם ה' גלי אימרא, שלא יביא זה לחשוב שהשם עתיד לבקשו ולחמציאו. או הוא גם כן מגונה בלשון ההוא התלות השגתו באחד מבעלי חיים בלתי מדברים, וצריך שיבוקש הרבה בדקדוק הנסחאות בזה. ואם תמצא אלו המקומות כמו שזכרנו לא אדע להם כוונה בזה:

פרק תשעה וארבעים

המלאכים גם כן אינם בעלי גשמים אבל הם שכלים נברלים מהתחומר, אמנם הם עשויים וחשים בראם

במו

גבעת המורה

פרק שמינה וארבעים וזה כלו נמשך זמלח צו: והבט אל עמל לא תוכל. ר"ל שכלל הסמוכים המכונים שפדגס מונקלוס וגלי קדם ה', נמשך צוה אחד העקר המונח: והצט אל עמל לא תוכל:

פרק

האלהות למעלה מן החקירה הפילוסופית. ואני אומר לך
זה צאמתות, לא על דרך ההדלות, והאלהים יודע.

פרק מט. אבל זה הכל צמדה הנזוה. ולפי
פועל הכח המדמה, ולפי הענין
אשר ייוחס למלאך כפי הנושא אשר עליו ייוחס נזואתו.
והפעולות אשר יראה שופעלס המלאך כפי עתו. כי כל
נזוא רוב נזואותיו כפי העת אשר הוא צו לקדש מן
הפועל, וסועטות נפשו עליהם, כאשר תראה כי נזואות
יפעי כלם הם על סמךיו, ואם על גלות צל, ואם על
שום לארץ צצית שני, וכיוצא באלו כלם. ולזה האדם
להכלל מרשת הדמיון, הטיח דצדים כנגד המון המעיינים,
ואמר כי אלו האנשים והם רוב המעיינים. וכן הוא האמת.

פרק

למוד רב; ובלבד למי שלא יבדיל בין המושכל והמדומה, ורב השענו על השגת הדמיון לבד, ויחיה כל מדומה
אצלו נמצא, או אפשר המציאה, ומה שלא יפול ברשת הדמיון אצלו נעדר ונמנע המציאה; כי אלו האנשים
(והם רוב המעיינים) לא יתאמת להם ענין לעולם, ולא יתבאר להם ספק. ולכבוד זה גם כן הביאוספרי הנבואה
דברים שיראה מפשוטיותם גשמות המלאכים ותנועותיהם והיותם צורת האדם והיותם מצויים מחשם, והם
עושי דברו, ועושים מה שירצה במצוותו, כל זה להישייר השכל אל מציאותם. ושחם חיים שלמים כגון
שבארנו (צפיק ו'י) בחק האל, אלא שאם יעמוד אדם בהם על זה הדמיון, היתה דומה אמתתם ועצמם
עצם חשם בדמיון החמון, שגם כן נאמר בבזרא דברים יראה פשוטם שהוא גוף חי מתנועע על צורת אדם.
והישר השכל אל היות מעלת מציאותם למטה ממעלת האלוה בערכו בצורותיהם. דבר מצורת בעלי חיים
אשר אינם מדברים, עד שיהיה המובן מציאות הבזרא יותר שלם ממציאותם, כמו שהאדם יותר שלם
מבעלי חיים שאינם מדברים. ולא תחובד להם צורת בעלי חיים שאינם מדברים בשום פנים, אלא הנפשים,
כי לא יצוייר עופפות מבלתי כנפים. כמו שלא תצוייר הליכה מבלתי רגלים, כי אלו הכחות לא תצוייר
מציאותם אלא באלו הנושאים בהכרח. ונבחרת תנועת העופפות, להורות על היותם חיים, מפני שהיא
השלמה שבתנועות בעלי חיים שאינם מדברים המקומיות והנכבדת שבהן. והאדם יחשבה שלמות גמורה, עד
שהאדם יתאזה שיעוף כדי שיקל עליו לברות מכל מה שיוקחתו, ויכוון אל מה שיאות לו במהירות ואם רחק, ועל
כן יחסו להם זאת התנועה. ועוד כי העוף יראה ואחר כן יעלה, ויקרב ואחר כן ירחק בזמן מועט, ואולי עניינים צריך
שתאמינים במלאכים כמו שיתבאר אחר זה. ולא יחסו זה השלמות המדומה ר"ל תנועת העופפות לשם בשום
פנים, להיותה תנועת בעל חיים בלתי מדבר. ולא תטעה באמרו, וירכב על כרוב ויעוף, כי הכרוב היא
אשר עף. והכוונה במשל **החזק** מהירות בא הענין ההוא, כמו שנאמר הנה ה' רוכב על עב קל ובא
מצרים, ר"ל מהירות דרור זאת המכה בהם. ולא ישעך גם כן מה שתמצא ביחזקאל לבד, בפני שור,
ופני אריה, ופני נשר, וכף רגל ענל, כי יש לזה כולו פי' אחר תשמענהו (פק ו' ח' ב'). ועוד שהוא אמנם לא
תאר אלא החיות. והנה יתבאר אלה העניינים ברמזות מספיקות בהערה. אמנם התנועת העופפות נמצאת בכתוב
בכל מקום, ולא יצוייר כי אם בכנפים, ויחסו להם הכנפים להישייר לענין מציאותם, לא לאמתת מהותם. ודע

כי כל מתנועה תנועה ממחרת מאד יתואר בעופפות, להורות על מהירות התנועה, אמר כאשר יראה הנשר, כי הנשר יותר במהר העופפות והמרוצה מכל העוף, ולזה ימשיל בו. ודע עוד כי הכנפים הם סבת העופפות, ולזה יהיו הכנפים אשר יראו על-מספר סבות תנועת המתנועע, ואין זה כוונת זה הפרק.

פרק חמישים

דע אתה המעיין במאמרי זה! כי ההאמנה אינה העניין הנאמר בפה, אבל העניין המצוייר בנפש, כשיאמינו בו שהוא כן כמו שצוייר. ואם יספיק לך מן הדעות האמתיות או הנחשבות אמתתם אצלך כשתספרם

כמו שצוייר. דע אתה המעיין במאמרי זה! כי ההאמנה אינה העניין הנאמר בפה, אבל העניין המצוייר בנפש, כשיאמינו בו שהוא כן כמו שצוייר. ואם יספיק לך מן הדעות האמתיות או הנחשבות אמתתם אצלך כשתספרם

פרק נ. בעת נעודתי בלומדי החכמה, ראיתי מי שגל עליה והזקין צקריאתה ולמודה צעיר מוסבי עיר פארסיאן, ועמו המון רב מן הפלמקיים מלטינים ומצויים אחד מן הדודים שדרש צעקין האמונה, ואמר צדדו שהאמונה ממנה אמתות וממנה צלתי אמתות. ואמר החכם ההוא צעניו, כי הליכה חלילה, שהאמונה לא תאמר חלל על האמונה האמתית, והסכימו עמו תלמידיו שותים מימיו, עד שאמר שהי' ראוי לנדות הדורש ההוא, אם לא לחסרון דעתו. והדורש ההוא ואם הוא משנואי בפשי, השקר יותר שנואי, וראיתו נדקק והאמת נעדרת, ולא הצתה האמת עשנתי עשנתי והחזקתי זו, ואלעגיב על החולקים עליו, ואזכיר להם זה הפרק והבדל אשר גרד זה החכם הזה האמונה, וכי היא אמונה כל עוד שיחשוב המאמין שהוא כן. חזק לנפש. וכפרו זה, ולא הדור שהרצו כיון לומר זה, עד שהכרחים והצינונים הרצו לקלסם, והסכימוני עתה לפרש מאמרו, ואם אחריו שהוא כמאמר צנפסו, הוא מתחיל בתארים ורומז ענין האמונה, מה ענינה צאמת, והיא אשר ראוי להחזיק בה החכם צאמונתו, ואמר: דע אתה המעיין צמאמר הזה! כי האמונה אינה ענין המאמר, כי כוכל לומר דבר ולהאמין חלופו, אצל האמונה צכלל, הוא הענין המצוייר צנפס, כשיתחזר עם זה שיאמין צו שהוא כן חזק לנפש כמו שצוייר. דע אתה המעיין במאמרי זה! כי ההאמנה אינה העניין הנאמר בפה, אבל העניין המצוייר בנפש, כשיאמינו בו שהוא כן כמו שצוייר. ואם יספיק לך מן הדעות האמתיות או הנחשבות אמתתם אצלך כשתספרם

בבעת המורה

פרק תשעה וארבעים ועוד שהוא אמנם לא תאמר חלל החיות. לפי דעת הדור צל החיות שדאם יחזקאל צמדאם הנצואה הם הבגלים ולא התלככים, שהם הדודים: על מספר סבות תנועת המתנועע. ר"ל שארצעה כנפי החיות רומז אל ארצעה סבות תנועות הבגלים, ר"ל מדודיתו, צנפסו, שכלו, ושכל חשוקו. ודכו שיצא עוד (חלק שלישי):

פרק חמישים כשיאמינו צו שהוא כן כמו שצוייר. דע כי המשפטים האמתיים הם משני מינים, ד"ל אם שתהיה צקת היותם אמתיים צעלם, להיות נשוא המשפט ככלל צנפסו, ולזה צהכדח שיתחייב נשוא המשפט, או שיהיה סודת נשוא המשפט ככלל צנפסו, ולזה צהכדח שישולל נשוא המשפט מנשואו, צצחית המושג מלד עצמו ציחם אל ההכרח צכלל, יהיה המושג מי שיהיה. המשל צו זה המשפט: המשולל ר"ל מדחק מנבגל

כמו שחשבו אלה וכמו שחשבו. זה כעלמא הנוראים, הוא אחד. אבל הוא שלשה, והשלשה אחד צעמנו צמנויות, וזה נמנע, אם לא שדקו שני הסותרים. ואזו שאומרים שכל משכיל ומשכיל צאל יתצ', ושהכל אחד, אין אלו אומרים שכל ומשכיל שזו אלו השלשה דברים והשלשה אחד; אבל האחד שהדבר אחד צעמנו בקדא צאלו שלשה השמות, והוא.

בשתספרם במאמר מבלתי שתצירים ותאמין בהם, כל שכן כשתבקש מהם האמת הוא קל מאד, כמו שתמצא רבים מן הפתאים ישמרו אמונות לא יצירו להם ענין בשום פנים; אבל אם מלאך לבד לעלות לזאת המדרגה העליונה מדרגת העיון, ושתאמת לך שהשם אחד האחרות.

גבעת המורה

מובצל משלשה ללעות, הוא מרחק מובצל, הוא משפט מחוייב צנחנית עלמנו, ר"ל צנחנית יחס נשוא המשפט (מרחק מובצל) אל נשואו (מרחק מובצל משלשה ללעות) והיות נשוא המשפט כדור ככלל נמשאו, להיות המרחק המובצל משלשה ללעות, בהכרח שיהיה מרחק מובצל בכלל. וכמו כן זה המשפט: הגשם איננו צלתי מובצל (אומריקעסטרענקט) הוא משפט שולל צנחנית עלמנו, להיות גדר הגשם כולל צעמנו היותו מובצל, והנה יסוד אלה המשפטים הוא חק הסתירה (דער וואס דעם ווידערשפרובט) ר"ל שאי אפשר שיהיה נשוא אחד, צעל נשואים סותרים, או שצוייר דבר אחד שנשאו קוטר את נשאו, ולזה יקראו גם כן המשפטים הנזכרים משפטי ההתאמה (אומאויסשע זעטעל) להיות אמתתם ר"ל יחס נשואים אל נשואים מצויר על ידי התרת נשואים לחלקים העלמיים, כגון צמל הראשון, אמתת המשפט: המשולש הוא מרחק מובצל, הוא מצויר על ידי התרת נשוא המשפט ר"ל גדר המשולש, שהוא מרחק מובצל משלשה ללעות, כי אז גדלה היות נשואו, מרחק מובצל, כי כל מרחק מובצל צאופן מיוחד, בהכרח שיהיה מובצל בכלל. ולזה בהכרח שיהיה זה המשפט אמתת ציחס אל ההסגה בכלל, יהיה המשיג מי שיהיה. או שתהיה סבת היות המשפטים אמתיים, לא צעמנום, ר"ל מזה היות נשוא המשפט ככלל או סותרו בגדר נשואו, אבל ציחס אל כח משיג מיוחד לבד, על דרך משל שכל האדם, וכיוצא בזה. כגון זה המשפט: הקו הישר, הוא הקו היותר קצר בין שתי נקודות מונחות, איננו מיוחד על חק הסתירה, מפני שאין סותר הנשוא ר"ל שלא יהיה הקו היותר קצר, סותר הנשוא, ושאי אפשר שיהיה צעל זה, קו ישר. מפני שאין זו הסגולה (היותו היותר קצר) נכנסת בגדר הקו הישר (הקו שחלקו דומים לכלו צנחנית). ולזה עם היות זה המשפט אמתת, ושאי אפשר שצוייר קו אחד ישר, אם לא שצוייר אותו היותר היותר קצר שאפשר, הנה יהיה זה צערך אל השכל האדם לבד, לא צערך אל כל שכל בכלל, להיות הנשוא צלתי נכנס בגדר הנשוא, ולזה כדור אפשר שדממה מציאות שכל אחד, שיהיה אללו ליורד הקו הישר, צלתי נקשר צליוור התנאי היות היותר קצר בין שתי נקודות מונחות. ולזה יהיה יסוד המשפטים הנזכרים, חק הקשור בכלל (חייגע סיגשטיגס אומברעהויפט) ר"ל שצליור נשוא מובצל (לויט בעגריץ חייגעס בעשטיגשטען חריבעקטס) בהכרח שיהיה צכאן קשור נשואו עם נשואו בכלל, כי כאשר לא יהיה צכאן שום קשור, אי אפשר שייחס השכל נשואו עם נשואו, ושתתן מזה אמת תולדה מוכרחת (אומד דאס ער דארום חייגע נאמאוווענדיגע פאראג ליהאן קאן) אבל לא שיהיה נשוא מיוחד נקשר עם נשוא מיוחד. ומשפטים כאלה יקראו משפטי הקשור (סיגשטיגשע זעטעל). והנה משפטי ההתאמה אינם נכנסים בגדר ההתאמה כלל, מפני שאי אפשר שצויירו צאופן אחד, ולזה לא ידקו מאמרי: אני ותאמין היות המשולש צעל אמת מובצל, מפני שאין הליור הנזכר מיוחד אלי, אבל לכל משיג צעל שכל בכלל. ואולם משפטי הקשור הם הנכנסים בגדר ההתאמה האמתית, על דרך משל: אני ותאמין היות הקו הישר, היותר קצר בין שתי נקודות מונחות, מפני היותי ותאמין היות זה הליור המושג אללי, צלתי מיוחד אלי אבל אל כל משיג בכלל, ר"ל שתהיה צכאן סתירה אם לא יהיה הקו הישר, היותר קצר שאפשר, עם היות שאינני משיג מקום הסתירה צכאן. אבל עם כל זה בהכרח שתהיה צכאן סתירה, מפני כי זולת זה, לא היה

והוא עצמותו הנופעת בלוי לעצמותו הנקי, כי ישנו עצמו מלך עצמו מושכל לעצמו, ולעצמו הוא השכלתו, וזאת היא אחדותו האמתית. והנה יתבאר זה יותר צעתיך. ולדבר שיהי' האדם מכת מי שלייד האמת ושיגורו, ואם לא ידבר לו כמו שזו החשובים אמרו בלצצכם על משכבכם ודמו סלה, כי הדבור הפנימי הוא הנדלה אלל הש"י שסיסכים עם המליאות. כי הוא אמת ית'.

פרק

האחדות האמתית, עד שלא תמצא לו הרכבה כלל ואין לחשוב בו שום חלק בשום פנים; דע שאין לו יתעלה תאר עצמי בשום פנים ולא בשום ענין. וכמו שנמנע היותו גשם כן נמנע היותו בעל תאר עצמי. אמנם מי שחאמין שהוא אחד בעל תארים רבים. כבר אמר שהוא אחד במלתו, והאמינו רבים במחשבתו, וזה כמאמר רבים מהנצרים הוא אחד אבל הוה

שלשה והשלשה אחרי. כן מאמר האומר הוא אחד אבל הסתלק הגשמות והאמת הפשיטות הגמורה. כאלו כוונתנו וחפשינו, איך נאמר לא איך נאמין, ואין אמונה אלא אחר הצורך; כי האמונה היא ההאמנה במה שיצויר שהוא חזון לשכל, כפי מוח שיצויר בשכל. ואם יהיה עם זאת האמונה שאי אפשר חילוף זאת האמונה בשום פנים ולא ימצא בשכל מקום דחיות לאמונה ההיא, ולא לשעק אפשרות חלופת תהיה אמתית. וכשתפשיט מעליך התאוות והמנהגים, ותהיה בעל תבונה, ותתבונן מה שאומר אותו באלו הפרקים הבאים, בהרחקת התארים, יתאמת לך מה שאמרנו בהכרח. ותהיה אז מי שיצויר יחיד השם, לא מי שיאמר אותו בפניו ולא יצויר לו ענין. ויהיה מכת הנאמר עליהם, קרוב אתה בפי'ם ורחוק אתה מכליותיהם, אבל צריך שיהיה האדם מכת מי שיצויר האמת ושיגורו. ואם לא ידבר בו כמו שצו החשובים, ונאמר להם, אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה.

פרק אחד וחמישים

במצאנו עניינים רבים מבוארים גלויים. מהם מושכלים ראשונים ומורגשים, ומהם מה שהם קרובים לאלו, עד

גבעת המורה

היה זה המשפט מוכרח כולל כל ענין ומציין: שאין לו יתעלה תאר עצמי. כל תאר עצמי הוא צלתי נכנס בגדר הענין, אלל מרחיב מגד הענין לצד. המשל הזה גדר המשולש הוא מרחק מוגבל משלש קוים. המרחק זמן כל אחד מהקוים המכונים אינו תאר המשולש, אלל חלק ענין (קיינע זיינענשחפט זינדערן חיינע זוענענשליפע בע-טטיזונג). ואולם שלש זוויות המשולש אינם חלק ענין, מלך היותם צלתי נכנסים בגדר ענין המשולש, אלל תאר לצד, להיותם נמשכים מגד ענין המשולש זהבדח. והנה אם היה לשם יתעלה תאר, צבכר שהיה זה התאר צלתי נכנס בגדר ענין השם יתעלה (כמשפט כל תאר) אלל מתחייב ממנו לצד. ומה היה נמשך מה שהוא סותר גדר ענין השם יתעלה, דל ענין השלם לצלתי צעל תכלית, שהוא ענין כולל כל מיני הישיות (דעאלישטען) כי התאר היה אז ישות אחת צלתי נכנסת בגדר השם יתעלה:

פרק אחד וחמישים מושכלים ראשונים. הם התארים המתחייבים ליור השם, מוולת חלעני, והם משני מינים. אם שהם מתחייבים מגד הענין (אנאלישטע גרונדעטע) או מצדן ליור הענין (אויס דער קאנטורקליין דעם בעגרישם) גם כן מוולת חלעני (סינטעטישע גרונדעטע). משל המין הראשון הוא: הכל הוא גדול מהחלק. כי גדר הגדול (דעם גרעסער זיין) הוא היות חלק ממנו שום לכלל זולתו. ולזה אם נאמר: דבר אחד א הוא גדול מדבר אחד ב דעתנו זה היות ב שום לחלק א. ולזה יהיה מאמרנו: א הוא גדול מן ב דומה למאמרנו: א גדול מן חלק א. והוא מצוה. משל המין השני הוא. הקו הישר הוא הקו היותר קצר

עד שאפי' הנהג האדם כמו שהוא, לא יצטרך עליהם מופת, במציאות התנועה, ומציאות היכולת לאדם והגלות התוהו והתפסד, ומבני הדברים הנראים להוש, כחום האש, וקר המים, וכיוצא באלו דברים רבים. אמנם כאשר יצאו דעות ודות, אם מטועה, או ממי שכיון זה לענין, ור' והלך בדעות ההם כנגד טבע הנמצא, והרחיק המורגש, או רצה שיביא לחשב מציאות מה שאינו נמצא, הוצרכו אנשי החכמה להעמיד הדברים ההם הגלויים, ולבטל מציאות הדברים ההם הנחשבים, כמו שנמצא אריסטו, יקיים התנועה בעבור שהורחק, וביא מופת על ביטול החלק שאינו מתחלק בעבור שקיימו מציאותו. ומזה הכת הוא הדחיקת התארים העצמיים מתבדאיתברך. וזה כי הענין מושכל ראשון, והוא שהתואר בלתי עצם המתואר ושהוא ענין נוסף לעצם ואם כן הוא מקרה; ואם היה התואר ההוא עצם המתואר יהיה התואר כפל במאמר לבר, כאלו תאמר שהאדם הוא האדם, או יהיה פירוש שם כאלו תאמר האדם הוא החי המדבר כי החי המדבר הוא עצם האדם ואמתו, ואין שם ענין שלישי וזאת החי והמדבר הוא האדם, והוא המתואר בחיים ובדבור. אבל ענין זה התואר פירוש שם לא וזאת זה. כאלו תאמר שהדבר אשר שמו אדם הוא הדבר המורכב מן החיים והדבור. הנה כבר התבאר כי התואר לא ימלט מאחד משני דברים, אם שיהיה הוא עצם המתואר ויהיה פי' שם, ואנחנו לא נמנע זה בחק השם מזה הצד אבל מצד אחד כמו שיתבאר (בפרק שלחם זה). ואם יהיה התואר בלתי המתואר

פרק נא. אמרו ויצא מופת על ביטול החלק, וילך על מציאות החלק שאינו מתחלק. קלואכו המדברים העלם הפדיו, ר"ל נפרד צעלמו, זה צעמי משמע הטעני ומי שכחו על הסד לחזרו עד עור אחר ולחננו לא נמנע על צחק הס' מזה הכך, וילך אחר שיהי' התואר הוא עצם המתואר, אצל מלך אחד והוא שיהי' בעל דחוקים; עוד אחר, או שיהי' התואר צלתי המתואר, אצל הוא ענין מוסף על המתואר, וזה יצא להיות התואר ההוא מקרה לעצם ההוא, כן כאשר יהיה תואר, כי התואר ההוא מקרה, כאשר יצא הדבר, וסייב עוד שיהי' הנושא בשם ואמר כי הסוג לא ימלא צעת מן העתים דק מן הפועל, ר"ל מהטעם אשר יקרא ההצלד והלורה, וכל מורכב משני אלו הטעמים, הנה הוא הוא נפסד, וההצלד גם כן מתאר מציאות הסוג. הנה חזר כל אחד משניהם לחזרו, הוא תנאי מציאות האחד, וזה בהכרח עלה, היא אשר הקניית לו המציאות כשחזרה התנאי צנתה צו, ואולם ר"ל שורש, שהמקבל צאמתות הוא מה שיהי' כחיו לצד, ואם היה פועל הוא צמקרה, והמקובל הוא מה שיהי' פועל, ואם היה כח היה צמקרה, ולכן אם נמלא הנה מקבל צפועל ומקובל צפועל, הנה כל אחד משניהם עומד צעלמונו, והמקובל הוא עומד צעלמונו אצל המקבל, הוא גשם צהכרה, כי הקבלה אמנם תמלא דאשונה לגשם, לאלה שיש זה כי המקרים לא יתוארו בקבלה, ולא המדות ולא השטח ולא הקו והנקודה, ולא בכלל מה שלא יחלק, ואולם פועל אינו גשם כזו עזר המופת עליו, ואולם מקבל אינו גשם ולא צבטס, שקר. כי כאשר היה המורכב ממתואר ותואר נוסף על העלמות, היה הוא הוה נפסד, והוא גשם צהכרה, ואם היה המורכב מהמתואר ותואר נוסף על העלמות, מצלתי שיהי' צו כח צעלם, ולא כח צלותו התואר, כמו שיתאמר הקודמים צבטס השוממי, הנה צהכרה שיהיה גשם וצעל כמה, לפי שאם סולק ממכות העלמות הנושא לתואר, סולק ממנו שיהיה מקבל מוחש וצעל כמה, וכן תסולק השגות המוח מאותו התואר, וישובו התואר והמתואר כל שניהם שכל, וישובו אל ענין אחד פשוט. לפי שהשכל והמושכל כזו גדלה מענין שניהם, שהם ענין אחד, אחר שהרצוי צשניהם צמקרה, ר"ל מלך הנושא, ובכלל הנחת האגשים עלמות ותוארים נוספים על העלמות, לא יאחרו כפי שהם כאשר סלקו הבמות אשר הוא הבשמים, סולק

ובעת המורה

צין שתי נקודות מונחות. כי כאשר כללה לצנות צמיונל (ק'נסטרוואירען וין דער וויינלדורגס קראפט) לזר הקו היסד, צהכרה שנמלאהו אז היות קלך צין שתי נקודות מונחות: ממי שכוון זה לענין זר. ר"ל שהשתל צבטס הידועות המדות האלה צמותה, כדי שיתחייב מהם מה שילדה פאמינו הקלך, עס, היותו ידוע, צשקיות הידועות המדות: בעבור שהורחק. ר"ל שהכשירו אותה: החלק שאינו מתחלק, ענין צסוף חלק דאשון צהקדמות המדברים. פירוש סס

סוף שיהיה צעמו ענין מוחש. ולא יהיה שם לא מוחש ולא נשוא. ואם שמו המוחש והנשוא כדלים מן החומר והנשוא, חייב שיהיה מושגל ומשכל וזהו האחד הפשוט האמתי. עוד אחד ולא צלילות שם המקרה מתארי הצורה. ידעו צאמרם חכם לעצמו. שידעו צו אחד עצמי הוא מאמתתו ומסתורו מוסף על עצמותו, צו ידע מה שידע יושלל ענינו, כי כל ענין מוסף על העצם הוא משיג אותו צלתי משלים אמתתו, וזהו ענין המקרה. הכה אם ידעו צאמרם חכם לעצמו, שמעצמו הוא שיהי ידע, וסצו ענין עצמי הוא מאמתתו ומסתורו וידעילסו צוה מן המקרה. ידעו צוה ג"כ, שהוא מוסף על עצמותו. הכה לא שלל ענין המקרה. ואם לא ידעו זה, הכה לא יהיה תואר אצל עצם המתואר ואין זו דעתם. והכה אשלים צאור זה צוה שיצא צע"ה.

פרק

באנשים מבעלי העיון, באמדם, כי תארו יתעלה אינם עצמו ולא דבר יוצא מעצמו. חה במאמר אחרים, העניינים רוצים בזה העניינים הכללים אינם נמצאים ולא נעדרים. וכמאמר אחרים, העצם הפרטי אינו במקום אבל יטויר הגבול, והאדם אין לו פעל כלל אבר יש לו הקניה. ואלי הדברים יאמרו לבד וחס נמצאים במולדת ולא

גבעת המורה

ס. (חיינו וחורט עקלעחורג) ר"ל שאין זה משפט מורכב מנשוא ונשוא, מפני שאין לנשוא ציור אחד זולת הנשוא. ולזה הוא מושא צאמרם לצד: משיג אותו: מתחייב ממנו: בלתי משלים אמתתו. צלתי נכנס צדדד: מחובר אל כו'. ר"ל עוד עלה אחרת להרחקת התארים: העניינים הכלליים אינם נמצאים ולא נעדרים. העניינים הכללים הם הציורים הכוללים (חולוענייני בערעעע) ר"ל ציורי המינים והסוגים. ולהיות כל נמצא הוא דבר מיוחד (אין בעקלעדערעס דיג, חידודיחודאון) הכה לזה אי אפשר שצאמרם שהעניינים הכוללים נמצאים. ואולם אי אפשר גם כן שצאמרם שהם נעדרים צהחלע. כי אי אפשר שיגיע מהנעדר ציור חיוו צשכל. ולזה אמרו העניינים הכוללים אינם נמצאים ולא נעדרים. וחכו מאמר סותר אף עצמו. אצל אמתת הענין הוא זה. העניינים הכוללים אינם נמצאים כוללים חוץ לשכל, אצל צשכל לצד. ר"ל השכל מקום צין דברים דצים מיוחדים, ומפשוט הציור המשותף לכלם, מהציורים המיוחדים לכל אחד מהם. ועל ידי זה שצ הציור המשותף הנזכר, ענין כולל: העצם הפרטי אינו צמקום, אצל יטויר הגבול. להיות שאי אפשר שצלייר מורכב מנשוא מציאות העלמים הפשוטים אשר מהם הודכ, הכה לזה הכינוי מציאות עצמים פרדיים. ואולם להיות המדחק (דער רויט) מקצל החלוקה לצלתי תכלית, הכה לזה אי אפשר שצאמרם העצם הפרטי הוא צמקום, שאם היה הענין כן היה מקצל החלוקה, ולא היה אז עצם פשוט, חה סותר מה שהנחנו. ואולם אי אפשר שצאמרם גם כן שאינו צעל מדחק, מפני שאם היה כן, היה אז העצם הפרטי נקודה הנדסיית (חייחאחעחאחעחער פונקט) ולא היה צשכל מורכב מעצמים פרדיים כאלה צעל מדחק. כמו שאם תקצן צדעתק אלה נקודות לא יתכסה מהם מלחק צשכל. ולזה אמרו שצהכרח העצם הפרטי מציוד הגבול ר"ל שצהכרח נמצא חוץ לגבול העצם הפרטי האחד, חוץ גם כן מאמר סותר את עצמו. ואולם האמת הוא שהמקום והמדחק אינם משיגי הדברים כמו שהם צעצמם (צשעעעעע) אצל הם משיגי מוחשיהם, ר"ל משיגי הציורים הפרדיים (צשעעעעע) חוץ מהם צשכל. וזהו המוחש הוא תמיד צעל מקום ומדחק, ומקצל החלוקה לצלתי תכלית, עם היות הדבר עצמו, צלתי ממצא צמקום ומדחק וצלתי מקצל החלוקה: והאדם אין לו פעל כלל אצל יש לו הקנייה. כאשר נתצוק צפעולות האדם נמצא שכל פעולה מהם מקוצצת מפעולה אחרת

פרק נב ולזה הוא מפורסם אל כל אחד מהמעיינים המצדדים למה שאמרו, כי הסם לא יגדר זה אמת על שיהי' גדר אמתו, אל כל צדק

ולא ברעות כל שכן שתחיה להם מציאות חוץ לשכל. אבל הם, כמו שידעת וידע כל מי שלא יטעה עצמו, ישמרו ברוב הדברים במאמרים שמשדל' אומרים לשמרם ברוב דברים ובהמשלים מוטעים ולאמתם

בצדקות ובהוצאות רבות והרחקות ובפנים רבים מורכבים ממחלוקת נצוח והטענה, וכשישוב אומרים ומעמידם באלו הדברים עם נפשו לאמונתו לא ימצא דבר, וזאתי הבלבול וקצרת יד השכל, שהוא ישתדל להמציא מה שאינו נמצא, ולברוא אמצעי בין שני הפכים, אין אמצעי ביניהם כלל, היש בין הנמצא ושאינו נמצא אמצעי, או בין היות שני הדברים האחד מהם הוא האחר, או הוא וזולתו אמצעי, ואמנם הצריך לזה מה שאמרנו משמירה הדמיונות, והיות המצוויר תמיד מכל הגשמים הנמצאים שהם עצם אחד מן העצמים, וכל עצם מהם בעל תארים בהכרח, ולא נמצא לעולם עצם גשם מופשט במציאותו מבלתי תואר, ונמשך אחר זה הדמיון. וחשבו שהיה יתעלה בן מורכב מעניינים חלוקים רבים עצמיים והעניינים המוספים על העצם, ואנשים במשכו אחר הדמיון והאמינותו גשם בעל תארים. ואנשים סרו מזה הדרך והרחיקו הגשם וחשאוהו התארים. כל זה הביא אל ידיפת פשוטי ספרי התורה כמו שאבאר בפרקים יבאו בזה הענין:

פרק שנים וחמשים

כל מתואר שיהיווי לו תאר ויאמר שהוא כך וכך, לא ימלט התאר שהוא מהותו מאחד מאלו החלקים החמשה. החלק הראשון: שיתואר הדבר בגדרו, כמו שיתואר האדם בשמות החי המדבר. וזה התאר הוא המורה על מהות הדבר ואמתותו. כבר בארנו (ספיק סלפי זה) שהוא פירוש שם לא דבר אחר. וזה המין מן התאר מרוחק מן האל יתברך אצל כל אדם, שהוא יתעלה אין לו סבות קודמות שהם סברת מציאותו ויובל בהם. ולזה הוא מפורסם אצל כל אחד מן המעיינים המדברים למה שיאמרוהו כי השם לא יגדר

גבעת המורה

הקודמת אליה וכן לצלתי תכלית. אל כל נמצא לעולם שיתחיל האדם פעולה אחת מוולת שהיה נמשכת מפעולה קודמת אליה. על דרך משל כל שינוי בגוף האדם, הוא נמשך אחר התנועה, וכל תנועה תקדם לה תנועה בהכרח, וכן לצלתי תכלית. וכמו כן כל ציור בגוף האדם הוא מקוצצ מציור הקודם אליו, וכן לצלתי תכלית, מזה מצדד שהאדם אין לו פעל כלל, ר"ל שאינו צעמו סבת פעולה אחת, הצלתי נמשכת בהכרח מפעולה קודמת אליה. ועם כל זה נראה היות האדם לומד לזרז תלכית מחשבת ומולד על ידי זה פעולה שלא היה יכול על זה קודם זה, ולזה אמרו שם היות שהאדם אין לו פעל כלל, עם כל זה יש לו הקימה (חיינה פערטיקייט) ר"ל שעל ידי ההשאלות צפעולה אחת זמן רב, תגיע לצדק אל היכולת עליה. וזה גם כן מאמר סותר את עצמו. כי צלתי ההשאלות המוכר אינו זולת פעולות קודמות שהם תלמי הפעולה המצוקשת. ואולם הספק המוכר יתבאר במקום אחר ואין כאן מקומו. ובהוצאות רבות. (מיט פילגן חויטטווייזונגן). ממחלוקת נלוס והטענה. (סאפטיטייטט). צין היות שני הדברים האחד מהם הוא האחר לו זולתו. ר"ל שהכרח שאלו ה' הוא ב' או א' אינו ב' ושני המשפטים המוכרים סותרים זה את זה, ואי אפשר שנמצא ציניהם אלוהי: משמירה הדמיונות. ר"ל שצנצור שמירת הדמיונות שהגיע להם מהשגת הגשמים, הצטרכו להכנת היעוה המוכרות:

פרק שנים וחמשים שיתואר הדבר בגדרו. ר"ל שיהיה הגדר (דעפייניט) התאר, והגדר (דעפייניט) כמתואר: שהוא יתעלה אין לו סבות קודמות. כל מה שהוא אפשר תחייב בהכרח

יגדר. והחלק השני: שיתואר הדבר בחלק גדרו כמו שיתואר האדם בחיות או בדבור. וזה ענינו החיובי, שאנחנו כשנאמר כל איש מדבר, אמנם ענינו כי כל מי שימצא לו האנושות נמצא בו הדבור. וזה חמין מן התארים מרוחק מן המוצא יתעלה אצל כל אדם, שאם היה לו חלק מוחות תהיה מוחותו מורכבת, ושקרות זה החלק בחקו כשקרות אשר לפניו. והחלק השלישי: שיתואר דבר בענין יוצא מאמתתו ועצמו, עד שיחיה הענין ההוא אינו ממה שיושלם בו העצם ויתקיים, ויהיה הענין ההוא אם כן איכות אחת בו, והאיכות והוא הסוג העליון מקרה מן המקרים, ואם היה נמצא לו ית' תאר מזה החלק, היה הוא יתעלה נגד המקרים ויספיק בזה דוחק מאמתתו ועצמו, ר"ל שיחיה בעל איכות. והתמה מחיות האומרים בתארים מרחיקים ממנו יתעלה חדמוי והאיך, ואין ענין אמרם לא יתאיך, אלא שאינו בעל איכות. וכל תאר שיתחייב

כגד ומלא. ואמר אצ"ר, ואולם מאמלם כי השם לא יגדר, וזה מהרשון לא יעבור שישותף בסוג ויפחד ממנו צהצל, הנה אם רלו הסוג הכלל כן צהסכמה הנה אמת, וכן הצצל הכלל צהסכמה, לפי שכל אשר תאמר כן הנה מורכב מלמה כוללת ומיוחדת, וזה כאשר ימלא לו הגדר. ואולם אם רלו צסוג, הסוג הכלל צשתוף, ר"ל צקדימה ואיחוד, כצד יהי לו סוג הוא הנמצא דרך משל. או הדבר או העמות, וכצד יהיה לו גדר מזה המין מן הגדרים; כי דמיוני אלו הגדרים נעשים צחכמות, כמו שנאמר צבדד הפש שהוא שלימות ראשון לבגש טבעי כליו. וכמו אשר נאמר צבדד העש שהוא הנמצא לא צגושא. והחלק הד' מן התארים הוא שיתואר ציחוסו לוולתו, ידע צו יחס העש אל הזמן ואל המקום, או אל דצד יטרף צו לרף מה והתחוסות מה. והוא אמרו כצו שיוחס לזמן או למקום. ואמרו וזה המין מן התארים לא יחייב דצו, ידע כי הוא מאמלם ההטרפות, והצדוף הוא ענין שכל לא ענין כוסף, עד שאינו מתאקרות הנמצאות אם לא צשכל, כמו שהצדד צחכמת האלהית. ואמרו כי הזמן מקרה דצק לתנועה, כשיצטו צה ענין הקדימה

לעצם אחד חייב עצמי הוא אם מקיים לעצם, והוא הוא, וסוגי האיות ארבעה כמו שידעת. ואני אמשל לך משל על דרך התואר מכל סוג מהם, שיתבאר לך המנוע מציאות זה חמין מן המתארים לשם יתעלה. המשל הראשון: בתארך האדם בטבע מטבעו העיוני. או המדות או התכונות אשר ימצאו לו באשר הוא בעל נפש. כאמרך פלוני הנגר או הנחר מחטא, או החולה. ואין הבדל בין אמרך הנגר, או אמרך החכם, או הרופא, הכל תכונה בנפש. ואין הבדל בין אמרך הנחר מחטא, או אמרך הרחמן; כי כל מלאכה וכל חכמה וכל מדה חזקה היא תכונה בנפש. וזה כלו מבוואר למי שהשתדל במלאכת ההגיון השתדלות מעט. והמשל השני: בתארך הדבר בכח טבעי בו או לא כח טבעי, כאמרך הרך והקשה. ואין הבדל בין אמרך הרך והקשה ובין אמרך החזק והחלש, הכל תכונות טבעיות. והמשל השלישי: בתארך האדם באיות המתפעלת ובהפעליות, כאמרך פלוני הכעסן או הקוצף או הפחדן או הרחמן, כשלא יתחזקו המדות. וזוה חסוג תארך הדבר במראה ובטעם ובדח ובחוס ובקור וביובש ובלחות, והמשל

גבעת המורה

דברים אחדים אפשריים שם עלות אפשרותו, המשל צוה המושל הוא אפשר, וגדרו הוא: מרחק מוגבל משלם קוים, וזה מחייב היות המרחק, וכן הקוים, אפשריים צעלם, חולת זה היה המושל ר"ל המקוצץ מהמכודים צלתי אפשר. וזה ענין צכל מה שיש לו סבות קודמות; אצל השם יתעלה צהכדד שיהיה אפשר מלך עצמו, מפני שאין אפשרותו נתלת מאפשרות זולתו, אצל צהיפוך, אפשרות זולתו נתלת מאפשרותו; והאיכות והוא הסוג העליון. ר"ל האיות צכלל מוחלת שיוגבל מין האיות הנזכר: אם מקיים לעצם. (חיינה ווענענאצדע בעטאיוחונג) או איות (חיינענאצט, בעטאפצעהייט). המשל הראשון צתארך האדם כו. ר"ל צתארך אותו צקנינים (פערטיקייטען). המשל

הקדימה והאחר והסוף נספרת. זה כלל הדבר אלמנת הזמן והמקום וילדה, כי זה חלק התנועה זה תלך ונסף והכנסה תחת המספר, ותחת הזמן, כי יסוד הקודם והאחר

והמשל הרביעי: בתאריך הדבר במה ששינהו מצד הכמות באשר הוא כמות, כאמרך, האורך והקצר והמעוות והישר ומה שדומה לזה. וכשתסתכל בכל אלו התארים והדומים להם, תמצא נמנעים בחק

הבורא, שאינו בעל כמות ששינהו איכות המשתנה הכמות באשר הוא כמות. ואינו מתפעל ששינהו איכות ההפעליות, ואין לו ההכנות ששינהו הכח וכיוצא בו. ואינו יתעלה בעל נפש שתהיה לו תכונה ושינהו הקניינים, כענות וכבשת וכיוצא בהם, ולא מה ששינוי הבעל הנפש באשר הוא בעל נפש, הברואות והחוליות. הנה כבר התבאר לך כי כל תאר שיש בו לסוג האיכות העליון לא ימצא לו יתעלה. הנה אלו שלשה חלקים מן התארים, והם מה שיותר על מהות, או על חלק מהות, או על איכות אחת נמצאת במהות, כבר התבאר המנהג בחק יתעלה, מפני שהם כולם מורים על ההרכבה אשר נבאר במופת (פיק' 3' חלק 3') המנהג בחק הבורא, ולזה נאמר שהוא אחד גמור. והחלק הרביעי מן התארים הוא שיתואר הדבר ביחסו לזולתו, כמו שיתואר לזמן או למקום או לאיש אחד. כתאריך ראובן שהוא אבי פלוני או שותף פלוני או שוכן במקום הפלוני או אשר היה בזמן הפלוני, וזה המין מן התארים לא יחויב רבוי ולא שני בעצם המתואר, כי זה ראובן הנדמו אליו הוא שותף שמעון ואבי חנוך ואדון לוי ודעי יהודה ושוכן בבית אשר. הוא כך, והוא אשר נולד בשנת כך. ואילו ענייני היחס אינם עצמו ולא דבר בעצמו כאיכויות. ויראה בתחילת המסתבבה שיהיה נכון שיתואר הבורא יתעלה בזה המין מן התארים, אמנם עם ההתאמות ודקדוק העיון יתבאר המנהג זה. אמנם שהשם יתעלה אין יחס בינו ובין הזמן והמקום, זה מבורא (נפיק' 3' חלק 3'), כי הזמן מקרה דבק לתנועה כשיבטו בה עניני הקדימה והאחר ותהיה נספרת, כמו שהתבאר במקומות הנפרדים לזה הענין, והתנועה ממשגי הגשמים, והבורא יתעלה אינו נגש ואין יחס בינו ובין הזמן, וכן אין יחס בינו ובין המקום. ואמנם מקום החקירה והעיון היש בינו יתעלה. ובין דבר מברואיו מן העצמים קצת יחס אמתי שיתואר בו, אמנם שאין הצטרפות בינו ובין דבר מברואיו, זה מבורא בתחלת עיון; כי מסוגלות שני המצטרפים להתחפך בשווי, והוא יתעלה מחוייב המציאה, ומה שזולתו אפשר המציאה כמו שנבאר, אין הצטרפות. אם כן אמנם שיהיה ביניהם קצת יחס. והוא דבר שיחשב בו שאיפשר ואינו כן. שאי אפשר שיוציר יחס בין השכל והמדרגה, ושניהם תכללם מציאה אחת בדעתנו, ואיך יצויר יחס בין מי שאין בינו ובין מה שזולתו ענין שיכללם בשום פנים, כי המציאה אמנם תאמר אצלנו עליו יתעלה ועל זולתו בשותף גמור; אם כן אין יחס בשום פנים באמת בינו ובין דבר מברואיו. כי היחס אמנם ימצא לעולם בין שני דברים שתחת מין אחד

קריב

גבעת המורה

המשל השמי הוא משל לתאר הכמות (פעהיגייטען, מלחאען). כשיצטוו זה ענין הקדימה והאחר (ווען מוז דאס פֿאָרהערגעהן מוזר דאס פֿאָלגען מיט בעטראכט ליהט): ותהיה נספרת. ל"ל שלל מחשוב התנועה כאלו היתה ליוך אחד פשוט, חלל מחשוב אותה ליוך מורכב מזה שמתנו יתנועע, וזה שלל יתנועע. הלטעפן (פֿעהעלטעם): ההתחפך בשווי, ל"ל שלל מחשוב שחלף הלטעפן זה עם זה, ועם כל זה ישלל הלטעפן השווי, על דרך משל האדון והעבד הם מלטעפן זה עם זה, והנה הוא אפשר שישו האדון עבד והעבד אדון, ועם כל זה ישלל הלטעפן כמו שהיה יחס (חיינע בעליהונג).

קרב בחכמה, אמנם כשיהיו תחת סוג אחד, אין יחס ביניהם. ולזה לא יאמר זאת הארמימות היא יותר חזקה מוזאת

והמתאחד אשר צם המסך המליאות. שהם עולמות הזמן ואמתות, ולזה היה סוגה המספר, ד"ל הספור, לא שדאם הרצ צזה כי הספירה תהיה סוג הזמן. אמנם אלכסנדר כבד אחד שהספירה הוא סוג הזמן. ד"ל ההמנות ד"ל הטבע אשר לו לחלק שהוא המשכה. ואמר זה להבדיל

עצם הזמן מנבע התנועה. והוא מה שלא כיוונו אריסטו, עוד אמר, אמנם שאין העדפות צינו וצין דבר מנבדליו. וזה צו, והוא היחס האמתי המוחלט אשר יכנה צו יחס האצ לכן, כמו שאמר למעלה בתאריך לרצון שהוא אצז פלוני. אמנם שיהיה ציניהם קצת יחס. וזה קצת יחס אמתי לא יחס מוחלט. הרצון קצתת יחס ההקשה, ד"ל הפחות והיותר והשוויו. והוא אמרו הוא דבר שיחשב צו שאפשר, ואינו כל שזי אפשר שיזויד וכו', ואמר ודע"פ שיעלה לסוג אחד, ידע"פ, דאע"פ שלא יהיו תחת שני סוגים עליונים, אצל יהיו תחת סוג עליון אחד ויעלו לסוג אחד, ומצינו משל לבטיהיו תחת שני סוגים עליונים, הוא אמרו שאין צין המאה אמות וכו', ואמר כן יצא משל לבטיהיו ממאמר אחד, והוא אמרו אין יחס ג"כ צין המתקוות וצין החכמה. ודע כי עקד זה מוצא דסוף המאמר השביעי משמע הטבעי. וזה הפצח כי המסכמים הם האחדים צם וצנדר. והמסכמים לא יתקצו. ד"ל לא יתווספו אם לא יהיו אחדים צסוף והבדל והסוג המיוחד. ד"ל המקצב הראשון להבדיל. כי לא יאמר זה השחרות יותר דר בווינות מזה הלבון. והתאחד שם, כי התנועות השוות הן אשר יכדנו צמן שיה וצטיעור שיה. ושפיהן מסכמות צמין. ומסכמות צמה שעלין התנועה, אשר הוא המקצב הראשון. אשר יוכה מכן מדרגה הבדל, לפי שהבדלי הישר והסבציות אמנם הם מפני המשל, ד"ל מה שעליו התנועה. הנה כבד ימלא העתקה מה צאורך דמות אליו, והשתנות מה צאורתו צורך, והנה אינן מתווספות, ולכן לא תהייה שוות, כי הן מתחלפות צסוף כ"ש צמין. לכן התבנו סיסכינו צמין, ד"ל סיסכינו השתי תנועות צעמן, ואם יסכינו על מה שעליו התנועה אז יתווספו, וזה אשר יקראו אריסטו העולמות. אמנם הישר והסבציות. לא יוקשו ולא יתקצו עד שיאמר עליון שכן שוות. ואם הן מסכמות צסוף ושניהם העתק מפני חלופן צמין העניינים יחד, רצוני מפני חלופן מה שעליו התנועה צמין, וחלופן התנועה צעמנה. והראשון סבה לשני. וזה צדדתי לך להישרך צצנת כל מה שאמרנו הרצ צמקום אלו. צעמן התחשות והדמיון. ואם ידעתי כי כבד השגת זה צמקומו. דק הודעתך על דה הזכירה מוצק עם הציאוד. ותנוח צו נפש מי שלא הביע למעלתך מן העניינים. ועל שני אלו האופנים, הצאור אמורים דצים מדצרי הפלוסופים צמירוסנו לזה הספר, עד תשלם מלאכת הקודש. ואמר ודע"פ שאין זה מקרה צעמנו ית', וזה על שיה' דבר נוסף צעמנו. לא שהיה צכלל קצת מקרה, וזה ענין מקרי מושכל עליו. ואמר אשר לרצן שיקלו בתאך הצורה צו, וזה להבין כפי מהשנות צני מוס. ואמר ולא יחייב זה שני צעמנו ית' צהשתנות המיוחסים. וזה בי אינו מקרה צעמנו, אצל וציו שני יחס. והוא שני ענין הצלופים. ולזה ציאר הרצ צאמרה ה' למצול יס. כי יחסו הוא אל המיני ולא אל האישים. והמיני תדירים קיימים כמו צאמרו. וגם זה היחס אינו אמתי צצחיה, שהם אפשריים צעמנו והוא ית' מחייו המליאות. ואמנם אמרו קיין המלאכה אשר צו, וזה והוא התבונה מתכונות הנפש. ואמרה אצל כל פעולותיו ית' המתחלפות כלם צעמנו, וזה שאלד עמנו הוא פועל מה שפועל, כי הוא פועל הנמלאות צידיעה, ד"ל מלך ליורו להם, וליורו הנמלאות ציור משובח, הוא שכלו שהוא עמנו. כי הוא השכל והוא המשכיל והוא מושכל. עוד אמר. ושהתוארים חלוקי העניינים הרצים הנמלאים. צספים המורים עליו ית' מלך דציו פעולותיו, לא מפני דציו צעמנו. וקצתם להורות על מה שנקשרו שלימות. ציאור הרצ כי התארים אשר מפני הפעולות אינן צהם דציו צעמנו. וכן ציאורו הפלוסופים. וכנה צענין השליטה. גם הבלו צצרוק להצטרף למה שהוא ענין שכלי. וצצחיה היות הנמלא עלול מאתן לא נמלא צעמנו. וכלו הוא שכל הפועל. ודאיתי להציג לך הנה, כל התוארים אשר התאירו הפלוסופים. ואין צאמנם עד שישובו אל עמנו. ואין שם דציו. ואלקע זה מאצו חמד אל אללי המוחזק צדצרי דצ"סד. דע לך כי הפלוסופים עם אשר צצרו אחדות השם ית', הנה הם יאמרו לצורה שהוא ראשון ושהוא התחלה ראשונה, ועלל ועלם אחד וקדמון ונחתי ומשכיל ושכל ומושכל ופועל וצורא ויורא ויורא וחי ומצוי וטוב ומחוייב המליאות והזקן והחזק ועד ועד ומקצב ערצות ואמת גמור. השצו שכל זה מליצה מענין אחד, אינן דציו צו. וזה קצ הפלא. ולרצן שטעמיק על זה עד שיהיה צמדרגת השיר וצצמו ית' ואמר. עצמות ודחלחל אחד. ואמנם התדבר השמות צצרוק דצד אליו ורצונו אל דצד, חו שליטת דצד ממנו, וצשליטת וצצחיהם לא יחייבו דציו, ואמנם הדרך צתשנות אלו כלם אל השליטה וצצרוק, הוא, כי כאשר נאמר לו ראשון, הנה הוא ראשון לו אל הנמלאות אחריו. וכאשר נאמר התחלה, הנה רומז אל שטעמיות וצצמו מנוח, והוא שליטה, והוא שליטה מן וזה לרצן לו אל עלול. וכאשר נאמר עולם ענינו הנמלא שכל ממנו צעמיה צמוצא. וכאשר נאמר קדמון ענינו שליטת ההעדר ממנו ראשונה. וכאשר נאמר נאמר חו נלחי, ענינו שליטת ההעדר אחרונה, וישו המביע מן הקדום

מזאת היוקות או יותר חלושה מכמה או שות לה.
אע"פ ששניהם תחת סוג אחד והוא המראה. אמנם
כשיחיו שני הדברים תחת שני סוגים עליונים אין ספק
שאין

שכל, ר"ל יסביל עצמותו ויפסיל זולתו. ועצמות האל זה תלדו נקי מן החומר. וא"כ הוא שכל
והס שתי מלימות מעין אחד. ובאשר נאמר תשכיל ענינו שעצמותו שהוא שכל הכה לו מושכל. הכחו עצמותו,
כי הוא ישער עצמו ויפסיל עצמו, הכה עצמותו מושכל ועצמותו תשכיל ויפסיל אחד. כי הוא שכל מלך שהוא מבור
מופשט, לא יהיה דבר בעל ממו, ולמה שהשכיל עצמו הוא תשכיל, ולמה שהיה עצמו מושכל לעצמו הוא
מושכל, ולמה שהיה שכלו לעצמותו לא יוסף על עצמותו היה שכל. ובאשר נאמר יולד ופועל ובורא ושאר תלדי
הפועל, הכה ענינו שמלימות מלימות נכד, ישפע ממנו מלימות הכל השפע הממחיז, ושמלימות זולתו מגיע
ממנו ומתוך מלימות, כמו שמשך האור והחשך, אלא שאינו טבע גמור, אלא הוא יודע עצמותו, שעצמותו
התחלה למלימות זולתו, והשפעת מה שישפע ממנו יודע לו. והוא היודע והוא הפועל כי ידיעתו היא התחלה
פעולתו, כי ידיעתו עצמו הוא זהותו התחלה לכל הוא ידיעתו עצמו, כי הוא יודע הכולל צמה שידע עצמו,
לא שיעכל, אלא הנמצא עלול לידיעתו, וזה ענין היותו פועל. ובאשר נאמר יכול, לא ידעה צו אלא היותו
פועל על חופן אחד שיעדורו, והוא שמלימות מלימות ישפע ממנו זולתו, ושמלימותו תסודר כל ההדרגה שכל
המלימות, על כך יותר מופלג שמלימות האפשרות בשלימות והטוב. ובאשר נאמר רואה, לא ידעה צו אלא
שמה שישפע ממנו אינו נעלם ממנו ואינו מוטעך עליו. אלא הוא יודע ששלימותו שהשפעת הכל ממנו. ופעלו
פעל מיוחד מידעה, ויסודר הנכד משתי הפכים. ולדנו הולמות במלימות כפי ידיעתו וזכירתו לא תחסר מלדנו, ויעבור
צוה הענין שיאמר לדעה שהוא רואה ולא יהיה הדלון אלא ענין היכולת ולא היכולת אלא ענין הידיעה ולא הידיעה
אלא ענין העצמות. הכה הכל א"כ ישוב אל ענין העצמות. וזה לפי שידעתינו צדדים אינם לקוים מן הצדדים, עד
אשר יקום תלדו ושלמות זולתו. והוא שכל עצל במחוייב המלימות. ר"ל שתי ידיעתו כידעתינו המנגעת מלדו השמים,
והוא דומה לידיעתו דלדנו כמו שלימותו נכד שתימות אחרי כן חדשנו. ויהיה מלימות הלדנה נקנית מן הידיעה
לא הידיעה מן הלדנה. וצוה המשל היה הסודר עצמותו שבה להשפעת הפקוד במלא. וזו היתה מלימות הלדנה
בנפשותינו תספיק בהנגעת אותה הלדנה, היתה הידיעה צמיחה ממנה היא היכולת צמיחה והדלון צמיחה, אלא
נאמר לקדורנו לא יספיק לידנו, אלא ילמד עם זה דלון מתחדש, ישלח מכה תשקין, כדי שיתנועע ממנו
הכה המנוע לעללים ולעצבים, ויתנועע צמנועת העללים הדי וזולתם. ויתנועעו הכלים וייעו, עד שתגיע
הלדנה המנויידת בנפשותינו, הכה הלדנה צו כללי התחלה המנויעה אשר היא התחלה היכולת, ואינו כן במחוייב
המלימות, כי אינו מורכב מבשמים ולמנו המנויעה נקמות צמנויות. ויהיה הכה זה הדלון והידיעה והעצמות ממנו אחד.
ובאשר נאמר חי, לא נדעה צו אלא שהוא יודע ידיעה ישפע ממנו הנמצא אשר יקרא פעלו, כי החי הוא
הפועל המשיג. והוא הנדעה צו במלימותו, עם דלון הפעולות על האופן אשר זכרנו. ולא בחיותו, כי היא
לא תשכל אלא צמית כחות מתחלפות תחשך מזה השגה והפעל. וחיותו ענין עצמותו ר"ל כי הוא אינו אלא
ידיעתו. ובאשר נאמר לו מטיב, דלנו צו שישפע ממנו הכל. ויקבל ממנו התנועת, ולא לכוונה תשוב
אליו, כי הטוב נעלם צמית דלדנו, אחד מזה שהיה למקבל הטובה עליו תועלת, כד חוייבה ממנו כי חי
שבתן דלדו למי שיתפק ממנו, לא יתואר הכותן צמית, והשני שלא ילמדו המטיב אל הטוב, ויהיה הקדומו אל
הטוב ללדן עצמו כדי שיהולל או יקנה שם עליו, או ימלט מן המות (ס"א צומת) כי זה יקרא תשפיע לא מטיב,
הכה הנדעה הכה, עצמותו עם לידנו אל הפועל, ושלילת הכונה אל שישוב אליו. ובאשר נאמר טוב טיב
שמלימותו נקי מן החסרון והאפשרות העדד, כי הדע אין עצמות לו. אלא יאזל אל העדד העלם או העדד תחון
העלם. והנה המלימות מלך שהוא מלימות טוב, והדלון התחלה לסודר הכל הכחו טוב. ויהיה השם מורה על
יחודו טוב למה שהוא סבה לסודר הדלדנו, והדלון התחלה לסודר הכל הכחו טוב. ויהיה השם מורה על
המלימות עם מין הדלון. ובאשר נאמר מחוייב המלימות, הכה ענינו חיוו המלימות עם שלילת עלם למלימותו,
וסקדות עלם להעדרו ראשית ואחרית. ובאשר נאמר חסון או חושק ועדו ומקבל עדיפות, הכה ענינו הוא
שכל יופי והודו ושלמות הכחו אהוב וחשוק לצעל בשלימות. והוא משיג עצמו ומושג לעצמו היתה. ואין ענין
לעדרות אלא השגת השלימות הנאות, ומי שידע שלימות עצמו בהקדו צידועים, או הקדו ציוו לידנו ושלמות
וכלתו וכה אצדיו, וכלל השגתו ללדו כל מלימות הוא אפשר לו, הוא אהב שלימותו וזכרה צו. ואמנם תחסר
השגתו כשיעור הסודר והחסרון. כי השמחה לא תשכל צמה שער או צמה שילד מסודר. והדלון לו הסוד היותו

מורה נבוכים

שאין יחס ביניהם בשום פנים ולא בתחלת הדעת המשותף ואע"פ שיעלו לסוג אחד. והמשל בו שאין ספק לשום אדם שאין יחס בין המאה אמורי ובין החום אשר בפלפל, כי זה מסוג האכזריות וזה מסוג חכמות. ואין יחס גם כן בין החכמה ובין המתקנות, או בין הענוה והמירדות. ואע"פ שכל אלו תחת סוג האכזריות העליון, ויהיה יחס בינו ית' ובין דבר מברואיו עם הפרש הגדול באמיתות המציאות אשר אין הפרש יותר רחוק ממנו. ואלו היה ביניהם יחס היה מתחייב ששיגורו מקרה היחס. ואע"פ שאין זה מקרה בעצמו יתעלה, אלא שהוא בכלל קצת מקרה הנה לא תנצל בחיוב תאר לו ואפילו מצד היחס על האמור, אלא שהוא הראוי שבתארים אשר צריך שיקלו בתאר הבורא בו מפני שלא יתחייב רבי הקדמור, ולא יחייב שני בעצמו יתעלה בהשתנות המיוחסים. והחלק החמישי מתארי החיוב הוא שיתואר הדבר בפעולתו, ואינו רוצה בפעולתו קנין המלאכה אשר בו, כאמרך הנגר הצייר זו הנפת. כי הם מומין האכזריות כמו שזכרנו; אבל ארצה בפעולתו הפעולה אשר פעלה, כאמרך ראובן הוא אשר חדש זה הדלת ובנה זו החומה ואנן זה הבגר. וזה חמין מן התארים רחוק מעצם המיוחס ולזה ראוי שיתואר בהם הבורא יתעלה, אחר אשר תרע שאלו הפעולות המתחלפות לא יתחייב שיעשו בעניינים מתחלפים בעצם הפועל כמו שיתבאר. אבל כל פעולותיו יתעלה המתחלפות כולם בעצמו לא בענין מוסף על עצמו כמו שבארנו. ויהיה ביאור מה שבזה הפרש שהוא יתעלה אחד מכל הצדדים אין רבינו בו ולא ענין מוסף על העצם. ושהתארים חלוקי העניינים הרבים הנמצאים בספרים המורים עליו יתעלה הם מצד רבוי פעולותיו לא מופני רבוי בעצמו. וקצתם להורות על שלמותו כפי מה שנחשבהו שלמות כמו שבארנו (ס' כ"ז ו"ז ו"ח) מה החלק. ואמנם אם אפשר שיחיה העצם האחד הפשוט אשר אין רבוי בו עושה מעשים מתחלפים? הנה יתבאר לך אחר זה במשלים:

פרק שלשה וחמישים

אשר הביא המאמינים מציאות התארים לבורא להאמין בהן, קרוב לאשר הביא מאמיני החגשמה להאמין בה. וזה, כי מאמין החגשמה לא הביאורו אליה עיון שכלי, אבל נמשך אחר פשוטי הכתוב. וכן העניין בתארים, כאשר נמצאו ספרי הנביאים וספרי התורה שתארוהו ית' בתארים, לקחו העניין על פשוטו והאמינוהו בעל תארים. וכאלו הם דוממותו מן הגשמות ולא דוממותו מענייני הגשמות, והם המזקקים ר"ל התכונות הנפשיות, אשר הם כולם איכויות. וכל תאר שיחשוב מאמין התארים שהוא עצמו לבורא ית' אתה תמצא עניינו ענין האכזריות, אף על פי שלא יבארו בו. דומה במה שנהגוהו מענייני כל גשם בעל נפש חיה. ועל הכל נאמר דברה תורה בלשון בני אדם. אמנם הכוונה בכולם לתארו בשלמות, לא בעצם העניין ההוא אשר הוא שלמות לבעלי הנפש מן הגבראות, ורבים תארו פעולותיו המתחלפות, ולא בתחלק הפעולות יתחלפו העניינים הנמצאים בפועל. ואני אמשל לך משל בזה מן העניינים הנמצאים אתנו. ואל שיחיה הפועל אחד ויהייבו ממנו פעולות מתחלפות, ואף על פי שלא יהיה בעל רצון, כל שבן אם היה פועל

גבעת המורה

חלוקת חת. ר"ל שחלוקת ספרים מקריית: הדעת המשותף (דבר גענייני פערטטאנד): צריך שיקלר (ויסמין) לנגלחמסמן. יצט"ק גענייני גענאמטען (וערדען): רבין הקדמות. דברים רעים קדמונים:

שכל, והיופי היותר תמים, אחד שכל שלימות הוא אפשר לו הוא נמצא לו, והוא משיב לאותו השלימות עם הצטקת מאפסדות החסרון וההסדר. והשלימות הנמצאות לו למעלה מכל שלימות, והצטקת וחזקו לאותו השלימות למעלה מכל אהבה, ועדיפותו למעלה מכל עדיפות, והוא יותר גדול, אלא שכל אפשר מצלתי הרחקה בהשגחה כמו שנשאל לו תיבת כדורה והצטקת והסודות ואם בזהו מרחוק לנו מלוננו ויכולתו מיכולתנו וידעתנו. ולולי זה עדיפות אלא צהלות המאכל והטיול, הים ענין החזיונים והחמורים יותר נכד מענין המלאכים, ר"ל צהלות המופשטות מהחומר, שאין להם עדיפות אלא צמחמה צמה שישיבו היופי והשלימות הרשון, אשר לא ידלו מסודו ומכל אשר להשק למעלה מן המלאכים, כי הוא עשה והם יעבדו, והוא הטוב אשר אין צו חסרון. והוא האמת הגמור כי הוא נמצא בעלמו. והאמת הוא המציאות והסם יתגדך הוא הנמצא הרשון, א"כ הוא האמת הרשון והוא הטוב הגמור, והוא החשק ויחשקו וזלמו לו לא יחשקו, כמו שהכל משיב ומשכל ישיב לו וזלמו לו לא ישיב לו. וכל אלו הענינים שיש אל עצמותו ואל השגתו לעצמותו. והשכלו עצמותו הוא ענין עצמותו, כי הוא שכל קני מופשט וישוב הכל ענין אחד והוא השכל. ואין קריאתו שכל הוא מורה על ענין שולל, אלא הוא השם היותר מיוחד בעצמותו מכל הפלוסופים המשלים, בחלוק מה שדאס אפלטון שהשכל צלתי ההתחלה הראשונה, והוא לא יתגדך שדאס שכל. כי השכל הוא השם המורה עליו צהמת מכל הפלוסופים, כמו שידע עליו השם המפורש אלנו. והוא יורה ג"כ על השפעת הנמצאות ממנו אחד שהשכל אמנם ישיב הנמצא, ויביע בהשכלו ית' והצנ' זה.

פרק נג. ואמרו אם לא יפסד אותו צמחמה מוצן צמחמה קלטה, יכול לעצמו חכם לעצמו.

ויבנה חילמוד וידע התשובות ויגדלו המדינה. ואלו הפעולות מתחלפות מהחיות מוכח אחד פשוט אין רבוי בו, והפעולות המתחלפות ההם רבות מאד כמעט שאין תכלית למספרם, ו"ל מספר הפעולות אשר יוציאו הכח המדבר; ואין רחוק אם כן בחק הבורא יתעלה שיהיו אלו הפעולות המתחלפות באות מעצם אחד פשוט אין רבוי בו ולא ענין מוסף כלל. והיה כל תואר נמצא בספרי האלהים ית' הוא תאר פעולתו לא תואר עצמו או מורה על שלמות מוחלט, לא שיש לו עצם מוכבב בענינים מתחלפים, שלא בהיותם בלתי מתייחסים מלת ההרכבה, יבטל.

גבעת המורה

פרק שלשה וחמישים מורה על שלימות מוחלט. ר"ל על שלימות צלל, לא על השלימות המיוחד לתאר המזד. אלא יצטו השנינו לצדוהו, וזה סודת מה שהניחו היות התארים המכונים עצמיים. הכלל העולה מהדברים הוא שהם יתעלה אין לו גדר כלל. ר"ל שאין הלימוד המביע לנו

ממנו

פועל ברצון. והמשל בו האש תתיך קצת הדברים ותקפא קצתם, תבשל ותשרף ותלבין ותשחיר. ואלו יתאר האדם האש בשהיא המלבנת והמשחירת והשודפות והמבשלת והמקפאית והמתוכה, היה אומר אמת, והי' מי שלא ידע טבע האש חושב שיש בה ששה ענינים מתחלפים, ענין בו ישחיר, וענין אחד בו ילבין, וענין שלישי בו יבשל, וענין דביעי בו ישרף, וענין חמישי בו יתוך, וענין ששי בו יקפא, ואלו כלם פעולות זו הפך זו אין ענין פעולה מהם ענין האחרת; אמנם אשר ידע טבע האש, ידע שבאיכות אחת פועלת הפעל כל אלו הפעולות, והוא החום. ואם הוא זה נמצא במה שיעשה בטבע, כל שכן בחק הפועל ברצון, וכל שכן בחקו ית' אשר התעלה על כל ספור, כאשר השגנו ממנו יחסים מתחלפים הענינים, כי ענין ההכמה בלתי ענין היכולת בנו, וענין היכולת בלתי ענין הרצון, איך נחייב מזה שיהיו בו ענינים מתחלפים עצמיים לו, עד שיהיה בו ענין בו ידע, וענין בו ידע, וענין בו יוכל, כי זה הוא ענין התארים אשר יאמרו אותם. והנה יבאר קצתם בזה וימנה הענינים המוספים על העצם, וקצתם לא יבאר בזה אלא שהוא יבאר באמונה ואם לא יפרש אותם בדבר מובן כמאמר קצתם, יכול לעצמו, חכם לעצמו, הי רוצה לעצמו, ואני אמשול לך בכח המדבר הנמצא באדם, שהוא כח אחד אין רבוי בו ובו ידע החכמות והמלאכות, ובו בעצמו יתפור ויגדל ויגדל

ויבנה חילמוד וידע התשובות ויגדלו המדינה. ואלו הפעולות מתחלפות מהחיות מוכח אחד פשוט אין רבוי בו, והפעולות המתחלפות ההם רבות מאד כמעט שאין תכלית למספרם, ו"ל מספר הפעולות אשר יוציאו הכח המדבר; ואין רחוק אם כן בחק הבורא יתעלה שיהיו אלו הפעולות המתחלפות באות מעצם אחד פשוט אין רבוי בו ולא ענין מוסף כלל. והיה כל תואר נמצא בספרי האלהים ית' הוא תאר פעולתו לא תואר עצמו או מורה על שלמות מוחלט, לא שיש לו עצם מוכבב בענינים מתחלפים, שלא בהיותם בלתי מתייחסים מלת ההרכבה, יבטל.

לעצמו. כדור הזה רואה, כי הדבר אשר על אלה שלל
פירשו מאמרם דבר מוצן. אמנם כשתחפש כל מאמר
הדבר בספרו עליהם ותבין כל חלקיהם, תדע כי המוצן
אצל הדבר הזה המאמר הוא מה שעמדתי עליו אשר חקירה
דבר וזמן ארוך, והוא כי אמרו חכם לעצמו, אינו רואה
לומר יודע עצמו, אצל שמעצמו הוא שיהי יודע, ל"ל
שנ ענין עצמי הוא מאמתתו ומכוחו כוסף על עצמותו.
כי תחזיקו אינם עצמו ולא דבר יולא מעצמו, זו ידע מה
שידע. וכן רואה לעצמו אינו רואה לומר פירוש עצמו
אצל שמעצמו שהוא רואה. וזן הסקר שיהיה הצורה
נעדר ממנו. וכן מעצמו שיהיה חי ויכול. ואמרו מן
העלם בעל המאמרים יולא העלמיים. עוד אמר אמנם
תחזיקו העלמיים לו ית' אינם מפעולותיו. שאי אפשר
שיחשבו שהצורה צדא עצמו, אצל היותו צורה הוא צורה
לזולתו ולא לעצמו. ולכן לא יחי' תואר עצמי לו. לפי
שהוא מכלל פעולותיו והוא אמרו והם כתארים קהם.
ואמרו שאלו הענינים שונים ושלמותיות אשר מן הסקר
שיהיה הצורה נעדר מהם מאומה. ואי אפשר שיהיה
מכלל פעולותיו, יולא כענין הצורה ל"ל שהוא מכלל
פעולותיו כצורה, אצל צנחית עצמו, וזה ציור דעתם.
והחכם ציור צמות שאלו הד' ג"כ אינם צנחית עצמו.
אצל צנחיתו הפעולות ומשפט אלו הד' כמשפט מלת
הצורה אשר יורהו, הסבה שאינה תואר עצמותי. אף
קפי

גבעת המורה

מתנו. ציור מציול ההשגה צנחית הכסוף (קאנטטוטיון) אצל הוא מציול ההשגה צנחית הכסף לצד (רענולאטיין)
כמו שצדדתי זה פעמים. כי ציור הסם יתעלה לפי גדר הפלסופים והוא עלם השלם לצלמי תכלית (אין חולענדליך
פאן אקאזאטענעם וועגן) הוא מסופק אם הוא אפשר או לא. כי עם היות שאין הציור המכר סותר את עצמו לפי
השגותיו, ל"ל שהוא אפשר שנליד צדעתו ציור מורכב מכל מיני הישות שאפשר, ומפני כי הסתירה הוא קצון הישות
וההפך (איינע רעאליטעט אונד איהרע ענטגעגען געוועטלעכע נעגאליקן) המתנגד אליו. ואולם אין ישות מתנגד אל
הישות (רעאליטעטען קעגנען יך ניכט איינזאנדער ווידערטרעפנען), עם כל זה כדור הוא אפשר שיהיה הישות
המתחלפות סותרות זו את זו כגושא (יא קעגנען יך איין אביעקטע ווידערטרעפנען). המל צד שתי תמונות
המתנגדות זו לזו צנחיתים (אין איהרער ריכטונג) הם שיהיה ישות (כי אין התנועה לצד המערב, העדר התנועה
לצד המזרח לצד, אצל תנועה נגדלת מהרשאותה) ועם כל זה הם סותרות זו את זו כגושא אחד, ל"ל שאי אפשר
שיתנועה הבגס האחד צעצמו לשתי דוחות מתחלפות צחותה בעת צעמקה. ולזה יהיה גם כן ציור קצון כל מיני
הישות מסופק צעצמו (פראבלעאטיש) ולהיות שאין לשם יתעלה גדר, אי אפשר גם כן שיהיה לו חלק גדר, או
דבר מתחייב מהגדר (תאר) או הטענות ויחס ציור וזולתו, מפני היות הטענות והיחס נודע על ידי הגדר.
ואולם הפעולות אפשר שיוחסו אליו על זה הדרך, שנקט לכל פעולה סבתה ל"ל פעולה קודמת אליה שהיא תנאי
מציאותה, וכן לפעולה הקודמת סבתה, וכן לצלמי תכלית. ועל ידי סדר פעולות צמסר צלמי בעל תכלית נמוע
באחרונה להשגת הפועל הראשון יתעלה. ואולם הוא מציור שזה הציור גם כן אינו מציול ההשגה צנחית המושג
(כי תנאי היותו בעל תכלית מתנגד לזה) אצל צנחית המושג לצד, ל"ל שהוא מורד דרך ההשגה אל העלם
המקוקס, וגם כן עלת מנועת ההשגה המוכרת כחלק.

כפי יחסים מתחלפים צינור וצין הפעולים. והוא כמוצא
צין צחינה. הפעולות וצין צחינה עליו ר"ל דומה לו. לא
שלקת מאמתת עיניו. ואמר ואשר תדעו עד סוף הפרק.
ואמר להיות כל משיב עליו חי וחכם צענין אחד, זה
יורה והחכמה עיני צמשי עליו כשנראה צמחה, השגת
עליו. והעלם שהוא המשיב. הוא צעמו העלם המושב
כורו. לא נאמר חלק ויהיה חיות זולת העלם המשיב אצל
הוא המשיב והוא המושב והוא השגה, כי עליו הוא
המושקף לעלמו, על שהוא הוא ההשקפה צעמו ית'
שלינו לפי דעתנו מורכב משני דברים, דבר ישיב צו יהיה
חכם, ודבר אחד לא ישיב צו יהיה חי, כאשר המורכב
מנפש משגת וגוף צלמי משיב. וכשנראה צמחה חכם
משיב עליו על שצמח הוא המשיב, יהיה החכמה והחיים
עיני אחד וחס לא יציעו לזה העיני, אצל יציעו השגור
לצדוהו ויהיה זולת עליו החי. והנה הוא ח"כ צחינה
הגדולים, ודע זה. וכן צלם ספק היכולת והדלוק היכול
אין היכולת והדלוק כל אחד מהם נמצא לצדו צחינה עליו, ולא יתואר צדוהו עליו,
כמו שלא יצא עליו הכח אין זה התואר ח"כ צחינה עליו. הנה כבר התבאר לך, שאלו התארים ה' אשר חשבו המעשלה
עממים, אינם צחינה עליו, אצל צחינה הגדולים. ולזה נאמר אחריו והוא מצוה, אחרי מה שצמחה. ית' המייסד!
אמר משה למה תהיה עיני המדברים לקוח מספריהם הצלמי יודעים אללנו. והנה אמנם היות כלל סדרתם צלמי
לחם וצלמי מה שהימים אליו. ראיתי להיות הכח מה שהציון אצל רש"ד צהפלת ההפלה על זה,
והם סדרו צהפלת הראשונה, שהיא נמצאת בכל דבר, והיא הפועלת לא זולתה. ותארוהו שצבעה תארים נוספים
על העצמות. וה' אשר היותם הרב ציחור ו' זולתם, והוא ממה שישיר צהפלתם ויקוף לך רוב דעותם. ואומר,
הענינים אשר היותו המדברים אל סדרתם צהפלת הראשונה, ואמתת סדרתם והגויות אשר יחייצו להם הם אלו.
המדברים סדרו צהפלת הראשונה, שהיא עצמות צלמי בשמות ולא בגשם. חיה יודעת דולה יכולה מדעת שומעת
דואה. ושזאת העצמות היא הפועלת לכל המלאכות צלי חלשי. והיודעת צם ציריעה צלמי צעלת תכלית. אחד שהיו
המלאכות צלמי צעלת תכלית וסלקן העלות אשר הכה, ושזאת העצמות החיה היודעת הדואה השומעת הדואה היכולה
המדעת נמצאת עם כל דבר, ובכל דבר לרונם מדעת צם דציקות מליאות. וזאת ההנחה ישיגור גויות. וזה שמה
שזה תארו מן המלאכות הכהו צהכרה משיב הכפש. לפי שהכפש היא מליאות עצמות אינה גשם חיה יודעת יכולה
דואה שומעת דואה מדעת, הכה אלו התחילו התחלת המלאכות נפש כוללת נפרדת מן החומר מלך שלא יעשרו. ומכיר
הספקות אשר יחייצו לזאת ההנחה, ויותר נגלה מהם המאמרים צתארים שבהם הכה עצמות מורכבת קדומה, הכה
תהיה הכה הרכבה. והוא חלוק מה שניחו האלשעריה משכל הרכבה מחדשת לפי שהיא מקרה. וכל מקרה אללם
מחדש, והמיוח עם זה כל המלאכות פעולות עוצרות, ר"ל אפשריות, ולא יראו שגשם סדרו והדרגה זה יקרא חכמה
ויקרא האומן חכם, ואשר הספיקו צו על זאת האמונה צזאת ההתחלה, הוא שם דמו הפעולות העצמיות בפעולות
הדלגיות. ואמר כל פועל צמה שהוא פועל, נהנה מסודר מפועל דואה צומר חי יודע, ושבעה הפועל צמה שהוא
פועל יפועו זה, והספיקו צם צמארו מה שזולת החי הכהו דומם ומת, והמת לא יסדר ממנו פועל, הכהו מה
שזולת החי לא יסודר ממנו פועל, ובפרו הפעולות המסודרות מן הענינים העצמים וסלקן עם שיהי' לך צדדים
החיים אשר צנגלה הפעולות. ואמר שאלה הפעולות יהיו מחוזרות צחי וצנגלה. ואמנם פעלם החי אשר צנגלם.
וחייצו להם שלא יהיה צנגלה חיות, לפי שהחיות אמנם יקויים לנגלה מפעולותיו ו'כ הכה מלך מי יתן ואשער,
יגיע להם זה המשפט על העלם. והדרך אשר הלכו בקיום זה האופן, הוא שניחו שהמחדש לו מחדש, וזה שם
לא יך אל צלמי תכלית. וילך העיני כהכרה אל מחדש קדמון וזה אמת. אצל לא יתבאר צזה שזה הקדמון אינו
גשם. ולכן יאמר שילטרף אל זה שכל גשם אינו קדמון. וישיגור ספקות דעות. ולכן נקבל צזה צאורם שהעולם
מחדש, אחד שכבר אפשר שזמנו גשם קדמון, אין צו דבר מן המקרים אשר הצאתם ראיה מהם, על
ששמים מחודשים לא מן הכוכבים ולא מולת זה עם שאתם תניחו מורכב קדום. ואשר שהניחו שהגשם השמימי
מחדש, הניחוהו על זולת התאד אשר יוצן מן ההייה צנגלה, והוא שיהי' מדבר וצומן וצמקום צתאד מן התארים,
כי אין צנגלה גשם יתארה מלך גשם. ולא הניחו הפועל צפועל צנגלה. וזה שהפועל אשר צנגלה, אמנם פעלו
שיטה המלא מתאד אל תאד, לא שיטה הסעדר אל המליאות. אצל מתאד זה אל נמצא זה, מתאד לו
צמלם

ית' הוא בעיני החיים, להיות כל משיב עצמו חי וחכם
בעיני אחד זה כשנדרה בחכמה השגת עצמו והעצם
המשיב הוא בעצמו העצם המושב בלי ספק, שאינו
לפי דעתנו מורכב משני דברים, דבר ישיב, ודבר אחד
לא ישיב, כאשר המורכב מנפש משגת וגוף בלתי משיב.
וכשנדרה באמרנו הכח משיב עצמו יהיו החכמה
והחיים עיני אחד, וחכם לא יביטו זה הענין
אבל יביטו השניו לברואיו. וכן בלא ספק היכולת
והדלוק אין כל אחד מהם נמצא לבורא בבחינת
עצמו

הגדולים, ודע זה. וכן צלם ספק היכולת והדלוק היכול
אין היכולת והדלוק כל אחד מהם נמצא לצדו צחינה עליו, ולא יתואר צדוהו עליו,
כמו שלא יצא עליו הכח אין זה התואר ח"כ צחינה עליו. הנה כבר התבאר לך, שאלו התארים ה' אשר חשבו המעשלה
עממים, אינם צחינה עליו, אצל צחינה הגדולים. ולזה נאמר אחריו והוא מצוה, אחרי מה שצמחה. ית' המייסד!
אמר משה למה תהיה עיני המדברים לקוח מספריהם הצלמי יודעים אללנו. והנה אמנם היות כלל סדרתם צלמי
לחם וצלמי מה שהימים אליו. ראיתי להיות הכח מה שהציון אצל רש"ד צהפלת ההפלה על זה,
והם סדרו צהפלת הראשונה, שהיא נמצאת בכל דבר, והיא הפועלת לא זולתה. ותארוהו שצבעה תארים נוספים
על העצמות. וה' אשר היותם הרב ציחור ו' זולתם, והוא ממה שישיר צהפלתם ויקוף לך רוב דעותם. ואומר,
הענינים אשר היותו המדברים אל סדרתם צהפלת הראשונה, ואמתת סדרתם והגויות אשר יחייצו להם הם אלו.
המדברים סדרו צהפלת הראשונה, שהיא עצמות צלמי בשמות ולא בגשם. חיה יודעת דולה יכולה מדעת שומעת
דואה. ושזאת העצמות היא הפועלת לכל המלאכות צלי חלשי. והיודעת צם ציריעה צלמי צעלת תכלית. אחד שהיו
המלאכות צלמי צעלת תכלית וסלקן העלות אשר הכה, ושזאת העצמות החיה היודעת הדואה השומעת הדואה היכולה
המדעת נמצאת עם כל דבר, ובכל דבר לרונם מדעת צם דציקות מליאות. וזאת ההנחה ישיגור גויות. וזה שמה
שזה תארו מן המלאכות הכהו צהכרה משיב הכפש. לפי שהכפש היא מליאות עצמות אינה גשם חיה יודעת יכולה
דואה שומעת דואה מדעת, הכה אלו התחילו התחלת המלאכות נפש כוללת נפרדת מן החומר מלך שלא יעשרו. ומכיר
הספקות אשר יחייצו לזאת ההנחה, ויותר נגלה מהם המאמרים צתארים שבהם הכה עצמות מורכבת קדומה, הכה
תהיה הכה הרכבה. והוא חלוק מה שניחו האלשעריה משכל הרכבה מחדשת לפי שהיא מקרה. וכל מקרה אללם
מחדש, והמיוח עם זה כל המלאכות פעולות עוצרות, ר"ל אפשריות, ולא יראו שגשם סדרו והדרגה זה יקרא חכמה
ויקרא האומן חכם, ואשר הספיקו צו על זאת האמונה צזאת ההתחלה, הוא שם דמו הפעולות העצמיות בפעולות
הדלגיות. ואמר כל פועל צמה שהוא פועל, נהנה מסודר מפועל דואה צומר חי יודע, ושבעה הפועל צמה שהוא
פועל יפועו זה, והספיקו צם צמארו מה שזולת החי הכהו דומם ומת, והמת לא יסדר ממנו פועל, הכהו מה
שזולת החי לא יסודר ממנו פועל, ובפרו הפעולות המסודרות מן הענינים העצמים וסלקן עם שיהי' לך צדדים
החיים אשר צנגלה הפעולות. ואמר שאלה הפעולות יהיו מחוזרות צחי וצנגלה. ואמנם פעלם החי אשר צנגלם.
וחייצו להם שלא יהיה צנגלה חיות, לפי שהחיות אמנם יקויים לנגלה מפעולותיו ו'כ הכה מלך מי יתן ואשער,
יגיע להם זה המשפט על העלם. והדרך אשר הלכו בקיום זה האופן, הוא שניחו שהמחדש לו מחדש, וזה שם
לא יך אל צלמי תכלית. וילך העיני כהכרה אל מחדש קדמון וזה אמת. אצל לא יתבאר צזה שזה הקדמון אינו
גשם. ולכן יאמר שילטרף אל זה שכל גשם אינו קדמון. וישיגור ספקות דעות. ולכן נקבל צזה צאורם שהעולם
מחדש, אחד שכבר אפשר שזמנו גשם קדמון, אין צו דבר מן המקרים אשר הצאתם ראיה מהם, על
ששמים מחודשים לא מן הכוכבים ולא מולת זה עם שאתם תניחו מורכב קדום. ואשר שהניחו שהגשם השמימי
מחדש, הניחוהו על זולת התאד אשר יוצן מן ההייה צנגלה, והוא שיהי' מדבר וצומן וצמקום צתאד מן התארים,
כי אין צנגלה גשם יתארה מלך גשם. ולא הניחו הפועל צפועל צנגלה. וזה שהפועל אשר צנגלה, אמנם פעלו
שיטה המלא מתאד אל תאד, לא שיטה הסעדר אל המליאות. אצל מתאד זה אל נמצא זה, מתאד לו
צמלם

עצמו שהוא לא יוכל על עצמו ולא יתואר ברצותו עצמו וזה מה שלא יצטרך אדם, אבל אלו התארים אמנם יחשבו בבחינת יחסים מתחלפים בין השם יתעלה ובין בראויו, וזה שהוא יכול שברא מה שברא ורוצה להמציא הנמצא כפי מה שהמציאו ויודע בזה שהמציא. הנה כבר התבאר לך שאלו התארים גם כן אינם בבחינת עצמו אבל בבחינת הברואים. ולזה נאמר אנו קהל המיוחדים באמת, כמו שאנחנו לא נאמר שבעצמו ענין מוסף בו ברא השמים וענין אחד בו ברא היסודות וענין שלישי בו ברא השכלים, כן לא נאמר שבו ענין מוסף בו יוכל, וענין אחד בו ידע, וענין שלישי בו ידע בראויו, אבל עצמו אחד פשוט ואין ענין מוסף עליו בשום פנים והוא ברא כל מה שברא וידע ולא בענין מוסף כלל. ושאלו התארים המתחלפים אין הפרש בין שיהיו כפי הפעולות או כפי היחסים המתחלפים בינו ובין הפעולות. וכפי מה שבראנוהו ג"כ מאמיתית היחס ושהוא כפי מחשבת בני אדם, זה הוא אשר צריך שיאמין בהם בתארים הנזכרים.

צעלם והגדר והפועל, ולכן כאשר קצלו להם שהשמים מחודשים, לא יסועד שיתוארו שהוא ראשון המחודשים. ומתאר שלא יספך הספך אל הפכו. כי לא יסוד עלם ההעדר מליאות, ולא עלם הווס קוד. אבל החס יסוד קד. והעדר הוא אשר יסוד נמלא, ולכן אמרו כי המעצלה שהעדר עצמות מה. אלא שזה שמו אחר העצמות עדום מתאר המליאות קודם היות העולם. והמאמרים אשר דמו צעזרים שיחיו מהם שלא יהיה דבר מדבר, המאמרים צלתי אמתיים. והיותם מספיק מהם שזה אמרו חס לא יהיה דבר אלא מדבר, הכן הענין אל צלתי תכלית. והפסוקים שזה אמנם ימלא ממה שהיה על יוסד, לפי שיחיו מליאות מה שאין תכלית צפועל. ואולם צפועל אינו נמנע, כמו שהיה מן האורד אש ומן האש אורד אל צלתי תכלית והנושא בלתי. הכן מעצמותם צדקו הכל, הוא שמה שלא ימנע מן המחודשים הכוונה מחודש. אלא הנושא המחודשים לא ימנע מן המחודשים הכוונה מחודש. וסוף דבר מה שיחיו להם מן ההפסק צדקת הדלים כאשר קוצלה להם זאת ההקדמה, הוא שזה לא ישלחו המשפט שמה שלא ימנע מן המחודשים צנגלה הוא מחודש, על שהוא מחודש מדבר, לא מלא דבר. וזה יכחו שכל מחודש מלא דבר. וג"כ הכוונה הנושא אל הפלסופים והוא אשר יקדחויו החומר הראשון לא ימנע מן הגשמות. והגשמות המשולחת אללם צלתי מחודשת. וההקדמה האומרת שמה שלא ימנע מן המחודשים מחודש, אינו אמת אלא מה שלא מן המחודש אחד צעניו. ואולם מה שלא ימנע מן המחודשים הם אחרים צפועל אין להם ראשית מאין יחיו. שהיה הנושא

אותם מחודש. ולכן אחד שיעורו צדק המדברים מן האלעגרי דברו אל זאת ההקדמה הקדמה שנית וכוף. שאי אפשר שימלאו מחודשים אין תכלית להם. ר"ל לא ראשית ולא אחרית וזה אינו מחיו אלל הפלסופים, זה הגנות אשר תחיו הנחת אלל. והנחתם ב"כ שהפועל האחד צנגלה, אשר הוא ההתחלה הראשונה, הוא פועל לכל מה שצבועל מצלי אמצעי. וזה שזאת ההנחה תחלוף מה שיוצג מפעל הדברים קתם צקת, ויותר חזק אשר הספיקו כזה, הוא שהפועל צו לו היה פועל היה הענין. הולך אל צלתי תכלית. ואמנם היה מחיו זה לו היה הפועל, אמנם הוא פועל מלך אשר הוא פועל. והמניע מניע מלך אשר הוא מתנועע, ואין הענין כן, אלא הפועל אמנם הוא פועל מלך שהוא נמלא צפועל, לפי שהעדר לא יפעל דבר, ואשר יחיו מזה, הוא שיכלו הפועלים אל פועל צלתי פועל כלל לא יסולקו הפעולים כמו שהשזו אנשים. ועוד אשר תחיו תולדתם מן הצעל יותר מאשר יתחיו מהקדמותם. אשר צס הכלו אל תולדתם, זה שאם היתה התחלת המלאות, עצמות חיה וידיעה ויכולת ודיון, והיו אלו תוארים נוספים על העצמות, ואזרתי העצמות צלתי גשמות; הכה אין צין הנפש וזה הנמלא הצדל אלל שהנפש היא צגס. וזה הנמלא הוא נפש אינו צגס. ומה שהיה צזה התאר, הכוונה צהכרה מורכב מעצמות ותוארים, וכל מורכב הכוונה צהכרה לדין אל מורכב אחד. שאי אפשר שימלא דבר מורכב מעצמות, כמו שאי אפשר שימלא מתהווה מעצמותו, לפי שההווה אשר הוא צפועל מההווה, אינו דבר זולת הדבר המתהווה, והמהווה אינו דבר צלתי המרכיב. וצכלל הכה כמו שכלל פועל פועל, כן לכל מורכב מרכיב פועל לפי שההכרה תנאי במליאות המורכב. ואי אפשר שיהי דבר עלה צתנאי המליאות, לפי שהיה מחיו שיהי הדבר עלה עצמו, ולכן היו המתעולה צהנחתם אלה התוארים צהתחלה הראשונה, שנים אל עצמות לא נוספים עליה על דא אשר ימלאו עליו הדבר מן התארים העצמותיים להכרה מן המלאות, כמו היות הדבר נמלא ואשר ונמלא, יותר קודמים אל האמת מן האלעגריים, וסדרת הפלסופים צהתחלה הראשונה היא יותר קדושה מסדרת המעצלות. הכה כבר זכרנו הענינים אשר הציאו המדברים אל כמו זאת הסדרה הראשונה. והגנויות אשר יחיו להם. ועוד נזכר כמו זה צצדקת הפלסופים צמה שיצא. והוא ממה שיעמיד. צס על צצקת הקדמותיהם. ממה שהציאם אליהם ומה שיסיגם.

שישגס מן הבנות, ושהבנות אשר ישיג לפלוסופים הוא צמקדם, כי אין כל לודק מסוכס עד יחסד ויוקד הבנות, כי הוא מעניין כדפס ונקוד משחת ולדוק מט לפני דע. ולי אפסד סימסך כי יתגלה האמת ויגיע ויעבר.

פרק נד. בשיעד לו צהודיעו תלדיו כלס ושהס פעולותיו, ילס שידיעסו הנמלסות כלס ומשפטיו הנסבסו, כמו שידיעסו השפעתו לנמלסות, ודקס הנסבסו וסיוסד הנמלס צטעס הנמלסות, ולסלס סס תלדיו, כי יתולד בתלדס מחויצס לפעולת, סס דומס לפעולת אשר כפעלס אסנמו, יקלל לזס דסוס ומקן ויסד. לל סיסיו צו התולדס ססס. ללל צמס סול הנמלס

בשיעד לו בהודיעו אותו תלדיו כולס ושהס פעולותיו, והודיעו כי עצמו לא יושג לפי מה שהוא, אלא שהוא העידו על מקום עין ישיג ממנו תכלית מה שאפשר לאדם שישגהו, ואשר השיגו ע"ה לא השיגו אדם לפני ולא לאחריו. אמנם בקשתו ידיעת תלדיו הוא אומרו, הודיעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך. והסתכל מה שנכנס תחת זה המאמר מענינים נפלאים, ואמרו הודיעני נא את דרכך ואדעך, מורה על היותו יתעלה נודע בתלדיו, כי כשידע הדרכים ידעהו, ואמרו למען אמצא חן בעיניך, מורה על שמי שידע הבורא הוא אשר ימצא חן בעיניו, לא מי שיצום ויתפלל לבד, אבל כל מי שידעהו (עין צמק י"ח מה סמל) הוא הנרצה המקורב, ומי שסכלו הוא הנקצף בו המרוחק. וכפי שיעור החכמה והסכלות יהיה הרצון והקצף והקרוב והרחוק. וכבר יצאנו מכוונת הפרק ואשוב אל העניין. וכאשר בקש ידיעת התלדיו ובקש מחילה על האומה ונענה במחילתם ובקש אחד כן השגת עצמו יתעלה, והוא אומרו הראני נא את כבודך, נענה על המבוקש הראשון, והוא הודיעני נא את דרכך, ונאמר לו אני אעביר כל טובי על פניך. ונאמר לו במענה השאלה השנית לא תוכל לראות פני וכו'. אמנם אמרו כל טובי, הוא רמו להראות אותו הנמצאות כולס, הנאמר עליהם וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, ר"ל בהראות אותם לו שישג טבעם והקשרתם קצתם בקצת וידע הנחגרתו להם איך היא בכלל ופרט. ואל זה העניין רמו באומרו בכל ביתי נאמן הוא, כלומר שהוא הבין מציאות עולמי כולו הבנה אמיתית קיימת; כי הדעות שאינם אמיתיות לא יתקיימו. אם כן השגת הפעולות ההם הם תלדיו יתעלה אשר ידע מצדם, והראיה על זה שהדבר אשר יעדו בהשיגו אותו הם פעליו יתעלה, היות הדבר אשר הודיעו תלדיו פעולות גמורים, דתוס וחנן ארך אפים ורב חסד וכו'. הנה כבר התבאר כי הדרכים אשר בקש ידיעתם והודיעו אותם הם הפעולות הבאות ממנו יתעלה. והחכמים יקראו מדות, ואמרו שלש עשר מדות. וזה השם נופל בשמותם על מדות האדם, ארבע מדות בחולמי לבית המדרש, ארבע מדות בנותני צדקה. וזה הרבה. והעניין הנה אינו שהוא בעל מדות, אבל פועל פעולות

גבעת המורה

פרק ארבעה וחמשים בכל ציפי נלמן סול כ'. סלמנס צכלן לפי דעת כרצ ו'ל דומת אל סלמיות ואל סמק, כמו ומקמתיו יתד צמקוס נלמן וססס צלור צכל ציפי נלמן סול, צכל מלמסו סול קיים וסוק, מלל היותו סלמטי. אינו ססול צעל מדות. כי סלמדות סס קניינס צנפס ומתקוקס צעט מעט ויוסלס

הנמצא היותר משוּבח ומשיב עלֵמו, והוא צפנים מהנמצאות כלם, ויחויז מלך השכלת עלֵמו והסדור אשר צם, ויניעו הנמצאות מנינו על כל הדרכים ההם, לא שיהיו תלדים עלֵמיים, ולא עניינים נוספים על העלם. זהו כונת הדבר הזה השם והוא הדמוז אליו צפרק הקודם כשגדלה צחכונה השגה עלֵמו. והם יציעו השיגור לצדליו, ולא יציעו כי צהשיג עלֵמו ישיג צדליו, לא שיהיה הנמצאות צמה הם הנמצאות ההם. אלא צמה הם צלמית עלֵמו. וכשישכיל עלֵמו וישיכל הנמצאות כלם. ודע זה ודעיניהו וצפין תלמידים דנים מזה הספר, ודמוז צם הדבר על זה השלם אשר כתבו לך. ולמה שהיה עמוד שהכל נשען עליו, אשרך צו ואצלה ענינו ומה שהגיע לפלוסופים אל זו הסגולה וליך

פעולות דומות לפעולות הבאות מאתנו ממדות. ר"ל מתכונות נפשיות, לא שהוא יתעלה בעל תכונות נפשיות. ואמנם הספיק לו זכרון אלו שלש עשרה מדות, ואף על פי שכבר השיג כל טובו ר"ל כל פעולותיו, כי אלה הם הפעולות הבאות ממנו יתעלה בחק המצאת בני אדם והנהגתם, וזאת היתה אחת כוונת שאלתו. כי סוף המאמר ואדעך למען אמצא מן בעיניך, וראה כי עמך הגוי הזה, כלומר אשר אני צריך להנהיגם בפעולות אלה בהם בדרך פעולותיך בהנהגתם. הנה כבר התבאר לך כי הדרכים והמדות אחר, וזה הפעולות הבאות מאתנו יתעלה בעולם,

וכל אשר הושגה פעולה מפעולותיו יתואר הוא יתעלה בתאר אשר יבא ממנו הפעל החוה ונקרא בשם הנגזר מן הפעל החוה. והמשל בו, כי כשהושגה דקות הנהגתו בהיות עובד בעלי חיים, והמציא כחות בו, וכמי שיגדלתו אחר לדתו שימנעוהו מן חמות זמן האברון וישמרוהו מכל חזק ויועילתו בשמושיו החכמהיים, ויכניצא בפעולה הזאת ממנו לא תבא אלא אחר הפעולות והמיות רחמים והוא ענין הרחמנות נאמר עליו יתעלה דתום, כמו שאמר כרחם אב על בנים, ונאמר וחמלתי עליהם כאשר יחמול איש על בנו, לא שהוא יתעלה יפעל ויחמו רחמיו, אלא כפעל החוה אשר יבא מן האב על הבן אשר הוא נמשך לחמלה ורחמנות. והפעולות גמורה יבא ממנו יתעלה בחק חסידיו לא להפעלות ולא לשינוי, וכמו שאנחנו כשנתן דבר למי שאין לו חק עליו יקרא זה בלשונו חנינה, כמו שאמר חנוני אתם דעי, אשר חנו אלהים, כי חנוני אלהים, וזה הרבה. והוא יתעלה ימציא וינהיג מי שאין לו חק עליו להמציאו ולהנהיגו, לזה נקרא חנון. וכן נמצא בפעולותיו הבאות בבני אדם ממכות גדולות ידרו בקצת אישים להמיתם, או ענין כולל מומית משפחות או איקלימים יבלו הבן ובן הבן ולא יניחו לו מקום ודע ולא מולד, כהשקע מקומות וכדעש וכדעו הממיתים ובתנועות עם על אחרים לאדם בסיף למחות זכרם, והרבה מאלו הפעולות, אשר לא יבאו מאחד ממנו לאחר אלא מכעס גדול או קנאה עצומה או בקשת גאולת הדם, ונקרא לפי אלו הפעולות קנוא ונוקם ובעל חמה ונוטר, ר"ל כי הפעולות אשר כיוצא בכך יבאו ממנו על תכונת נפשית והיא הקנאה, או בקשת גאולת הדם או הנקמה או הכעס יבאו ממנו יתעלה כפי התחייב הנעשים לא על הפעולות בשום פנים יתעלה מכל חסרון. וכן הפעולות כולם הם פעולות דומה לפעולות הבאות מבני אדם על הפעולות ותכונות נפשיות הם באות מאתנו יתעלה, לא מענין מוסף על עצמו כלל. וצריך למנהיג המדינה כשיחיה נביא שידמה באלו התארים ויבאו מאתו אלו הפעולות כשיעור וכפי הדק, ללא לדיפת התפעלות לבד ולא ישלח רסן הכעס ולא יחוק מדות ההפעלות בו, כי כל הפעולות דע; אבל ישמר מהם בפי כת האדם, ויהיה בקצת הפעמים ולקצת האנשים רחום וחנון, לא לענין הרחמנות והחמלה לבד, אלא

גבעת המורה

וסנה אל הפעל, וזהו זה שלל ידק צם יתעלה, אלא צפנותיו דומות (יידר אמתקנים) לפעולות הצלות מאתנו ממדות:

ואין ראוי שיזן. ואצדיל הקורים צו צמם שיצוא צע"ה.
ואשר השיגו הוא ע"ה לא השיגו אדם לפניו ולא לאחריו.
הנה צילדנו צפ"י ציתדק משה ושלמה על זולתם.
ואמרו מורה על היותו ית' נודע צתלדיו, כי כשנדע
הדרכים נדעו, אחד שהיו התלדים ההם השפעת
המלאכות על לך היותו טוב והיותו משוגע, ההנהגה
צטע כאלו אמרו, וזה מביע מלידו המשובח אשר
הוא. עלמו צילדן אשר להם כן ידע התלדים כמו שצאנו,
ואנחנו נדע הפועל מפעלו המיוחד, לא מי טיבוס
זיתפלל ללך, כי הוא הפעולות דמיוני, והוא אשר צו
חיים הסמון, גם החוששים להיות סגולות, ומי יתן
ויתעסקו צהם צדודנו זה, וכאלו צקס ידעית התלדים
וצקס מחילה, וילדשעל פי התלדים ההם, ל"ל מעשיו
צמלידות וקדש תביע המחילה. ולכן סדרם עליהם
צמחילתם וצקס אחרי כן צצולת השגת עלמו, והוא אמרו
וכו' וצקס אמרו וכל אשר הושגה פעולה מפעולתיו וכו'.

פרק נה. ב' כל הפעולות יחייבו שני. דע כי
הפעולות האמתי הוא פעול הכח אשר
צצוד

אלא כפי מה שיחיה ראוי ויהיה בקצת הפעמים,
ולקצת האנשים נוטר ונוקם ובעל חמה כפי התחייבם,
לא לעניין הכעס לבד עד שיצוה בשריפת איש והוא
בלתי כועס ולא קוצף עליו ולא מואס בו. אבל כפי
מה שירארו מהתחייבו בו ויביט מה שהביא הפעולה
הזאת מן התועלת העצומה בעם רב. הלא תסתכל
בכתובי התורה כאשר צוה לאבד שבעה עממים ואמר
לא תחיה כל נשמה, סמך לו מיד למען אשר לא
ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותיהם אשר עשו
לאליהם וחטאתם לה' אליהם, ואמר לא תחשוב
שני אכזריות או בקשת גאולת הדם, אבל הוא פועל
שיגור אותו הדעת האנושית שיוסר כל מי שיטה מדרך
האמת וידחקו המונעים כלם אשר ימנעו מן השלמות
אשר היא השגתו יתעלה, ועם זה כולו צריך שיחיו
פעולות הרחמנות והמחילה והחמלה וההנהגה באות

ממנהיגי המדינה יותר הרבה מפעולות העונש. שאלו השלש עשרה מדות כלם מדות דחמים בלתי אחת.
הוא פוקד עון אבות על בנים, כי אמרו ונקח לא ינקח עניינו ושרש לא ישרש כאמרו ונקחה לארץ תשב.
ודע כי אמרו פוקד עון אבות על בנים אמנם זה בחטא של עבודה זרה לבד לא בחטא אחר. והראיה על
זה אמרו בעשרת הדברות על שלשים ועל רבעים לשונאי, ולא יקרא שונא אלא עובד עבודה זרה לבד (כמו
ספ' ו"ל צדק לירמיה) כמו שאמר כל תועבת ה' אשר שונא. ואמנם הספיק לו רבעים כי תכלית מה שאפשר
לו לאדם לראות מזדער הוא דור רביעי, וכשיהרגו אנשי מדינת עובד עבודה זרה יהרגו חזקו החורא העובד
ובנו ובן בנו ובן בנו שהוא הולד הרביעי. ובאלו ספר שמכלל מצותיו יתעלה מכלל פעולותיו בלא ספק
שיהרגו ודע עובדי עבודה זרה אע"פ שהם קטנים בחטא אבותם ואבות אבותם. וזאת המצוה מצאנוה
נמשכת בתורה בכל מקום, כמו שצוה בעיר הנדחת: החרם אותה ואת כל אשר בה, כל זה למחות הרושם
ההוא דומביא להפסד הגדול כמו שבארנו. וכבר יצאנו מעניין הפרק אבל ביארנו למה הספיק לו הנה
מזכרן פעולותיו וזכרן אלו לבד, והוא מפני שהוא צריך אליהם בהנהגות המדינות, כי תכלית מעלת האדם
ההדמות בו יתעלה כפי היכולת; כלומר שנדמה פעולתו כפעולותיו, כמו שבארנו בפ' קדושים תחיו, אמרו
מה הוא חנון אף אתה חנון, מה הוא רחום אף אתה רחום. והכונה כולה כי התארים המיוחדים
לו יתעלה הם תארי פעולותיו לא שהוא יתעלה בעל איכות.

פרק חמשה וחמשים

כבר קדם לנו במקומות רבים מזה המאמר כי כל מה שמחייב גשמות ראוי בהכרח להרחיק ממונו יתעלה.
וכן כל הפעולות ירחק ממונו, כי כל הפעולות יחייבו שני, ושחפועל להפעלות ההם בלתי המתפעל בלא
ספק, ואלו היה הוא יתעלה מתפעל בשנים פנים מאפני ההפעלות היה זולתו עושה בו ומשנה אותו. וכן ראוי
בהכרח

צעזרו הכה הכול, והוא המקובל ההתלשמות נשתנה
הדבר מהפך אל הפך. כמו שני הדבר מן הלוצן אל
השחרות. וזה שהיה אשר צו נשתנו הדברים קצתם אל
קצת, יקדח הכה המתפעל, וזהו החמד המתפעל הענין
שהיו לי הראשון, ופעל הכה הכול ר"ל ההדס וההשתנות
יקדח המתפעל, כמו שני הדבר מן הלוצן אל השחרות
ומן המתקיות אל המדירות. הכה לדק הדב צמחם שכל
התפעלות יחייב שני, כי ההתפעלות הוא ההשתנות.
וההשתנות הוא בצול השניו כענין ההתנועות שהיה קצול
התנועה. הכה השניו הוא הגעת השחרות. דרך משל,
לו סור הלוצן והגעת השחרות, וההתפעלות הוא ההדס
וההשתנות כל קצול מהגעת השחרות והעדר הלוצן. הכה
ההתנועות מחייב התנועה, וההתפעלות יחייב שניו כענין
ההשתנות. ולפי זה גם כן אמר שההתפעלות יחייב שניו,
כי לא יהיה קצול הדבר אם לא יהיה הגעתו. והיה כל
שניו לפניו שני. הכה לא יתפעל הדבר ולא יתדס אם
לא נשתנה קודם. ואולם אם המחובר בכל עניניו המלאים
פעלתו, וצדורו אל דבר מה מחוץ צעת התנועה הוא
צענו צעת התנועה, אי אפשר שהתנועה צעת יותר ראשון
מאשר הוא סיבות, ואם לא ינוח ולא יתנועע או יתנועע וינח
יחד. וכל שני הענינים שקר. וזה התבאר צמחינו משמע הטבעי.
והוא אשר כונו הדב צום המקום. אלא שהראשון לו התיחסות
מה, ולכן הצלוחו. וזהו הכרחי צלחתה הצבת
ההתפעלות, הכן אמרו וזה דבר כד הדגש צו כל הדב.
ובדבר בלם בספרי הניזאים ע"ה בהרחקת הדמוי. דמוי כי
הניזאים לא יגלו מן הסתרים, אלא מה שהיה נאות לכל,
ויס ספק גדול צמחם יסעי' ע"ה ואל מן תדמויני ואשר
למה הצורך להסתרות ולקשר צדו, ואחשו צדו על
אפשרות התיחסות וסוד ה' לידיו. ואמנם אמרו שני
ואל מן תדמויני אל אינו מזה המין. כי הוא נאמר על
התא, והעד אמרו ומה למות תעזבו לו. והמתנועע
חסור גם כן בהצטרפו, למה שצעזרו התנועה עד שיגיע
צפעל. ידעו צום הכושר החמדי שהיה הדבר אשר אליו
התנועה צלם, דרך משל, ולכן היה הכה מתנאי מליאות
התנועה מעורר עם הפעל, כמו שורה גדרם צלמו
שלימות מה שצב מלך מה שהיה צב עם היות לו זה
השלימות, כמו שצדורו צדורו לכונות, ובספרי המכונה
פרקי מש"ה

פרק

גבעת המורה

בהכרח שידחק ממנו כל העדר, ושלא יהיה שום שלמות
נעדר ממנו פעם אחת ונמצא פעם אחרת. שאם הנהג
זה היה שלם בכח וכל כח יחודר אליו העדר בהכרח וכל
מה שיצא מן הכח אל הפועל אי אפשר לו מבלי
מוציא וולתו נמצא בפועל שיוציאו. ולזה יתחייב
שיחיו שלמותו כלם נמצאים בפועל ולא יהיה לו דבר
בכח בשום צד. וממה שראוי בהכרח שידחק ממנו גם
כן הדמוי לשום דבר מן הנמצאות. וזה דבר כבר הרגיש
בו כל אדם וכבר גלה בספרי הנביאים בהרחקת הדמוי
ואמר ואל מן תדמויני ואשר, ואמר ואל מן תדמויני
אל. ואמר מאין כמוך, וזה הרבה. כללו של דבר,
כי כל דבר שטוב לאחד מאלו המינים הארבעה, ראוי
בהכרח להרחיקו ממנו במופת המבואר. והוא כל מה
שיביא לגשמות, או מה שיביא להפעלות, ושני, או
מה שיביא להעדר כמו שלא יהיה לו דבר בפועל ואחר
כן ישוב לפעל, או מה שיביא לדמיון דבר מבראותיו.
ואלו מכלל תועלת חכמת הטבע בידעת האל, כי כל
מין שלא ידע החכמות ההם, לא ידע בהסרון ההפעלות,
ולא יבין ענין מה שבכח ומה שבפעל, ולא ידע
התחייב ההעדר לכל מה שבכח, ואשר בכח יותר
חסר מן המתנועע ליציאת הכח ההוא לפעל. והמתנועע
גם כן חסר בהצטרפו למה שבעבורו התנועה עד שיגיע
בפעל: ואם ידע אלו הדברים ולא ידעם במופתיהם,
לא ידע הפרטים המותחייבים מאלו ההקדמות הכלליות
חייב הכרחי, ולזה לא יהיה אצל מופת במוציאות
האלה ולא בהתחייב הרחקת אלו המינים ממנו. ואחר
הקדמי זאת ההצעה, אתחיל בפרק אחר אבאר בו
שקרות מה שיחשבוהו מאמיני התאריים העצמיים לו.

ואמנם

פרק חמשה ודמיונים ושאשר צב יותר חסר נו', המשל צום צילת התנועות הוא אמרו צב לצד וכל אשר
ישנה התנועות על הניצח, שזה הניצח על ידי זה לא לצד אמרו צב (מיצ' עשרהשען)
אל מתנועות ליציאת הכה הכול אל הפעל, ואולם הוא עדיין חסרם צלעם אל מה שצעזרו התנועות, ר"ל
נרת האפדור ההים צפעל:

פרק

ואמנם יבערו מי שקדמה לו חידושה במלאכת החינוך ובטבע המציאות.

פרק ששה וחמשים

דע כי ההדמות הוא יחס אחד בין שני דברים, וכל שני דברים שלא ישוער ביניהם יחס, כן לא

יצויר ביניהם דמיון. וכן כל מה שאין דמיון ביניהם אין יחס ביניהם. והמשל בו שלא יאמר זה החום דומה לזה המראה, ולא זה הקול דומה לזאת המתקן. וזה דבר מבואר בעצמו. וכאשר הסתלק היחס בינינו ובינו ית' ר"ל בינו ובין זולתו, יתחייב הסתלק הדמיון גם כן. ודע כי כל שני דברים שהם תחת מין אחד ר"ל שתחתיה מהות שניהם אחת אלא שהם מתחלפים בגורל ובקטנות, או בחזק ובחולשה או כיוצא בזה הנה שניהם מתדמים בהכרח ואע"פ שהם מתחלפים זה המין מן החלוף. והמשל בנביגורני החדרל וגלגל הכוכבים הקיימים מתדמים ברחקי חלשה.

גבעת המורה

פרק ששה ושישים ההדמות הוא יחס אחד בין שני דברים כו'. ר"ל שההדמות תחייב צדדים היות ליכות אחת משותפת לשני דברים, המשל צד אס כאמר; א' הוא דומה אל ב' בגודל, יתחייב היות הגודל בכלל משותף לשניהם תחלה, ר"ל היות שניהם צעלי גודל בכלל (קוואנטטאם) והיות שגור הגודל המיוחד (קוואנטטיון) צניהם אחד צעמו, וכן צלל כיוצא צזה. וחלום כאשר לא ימלא עיני אחד משותף לשניהם, אזי אי אפשר גם כן שתמלא הדמות צניהם צענין אחד. וזה מצאנו אין ספק צו. וחלום כצד אפשר שנתחשש ששם היות שזי אפשר שתוכל הדמות אס לא: כאשר יהיה יחס אחד בין שני דברים, ר"ל ליכות אחת משותפת לשניהם, עם כל זה הוא אפשר צהיפוך, ר"ל שתהיה ליכות אחת משותפת לשניהם, ושעם זה לא יהיה הדמות צניהם, וסיהיו משתתפים צצור עם היותם נצלים צמין, אזל אחד העיון העמוק נראה שאין הענין כן, אזל צלמם הסתתפות ציחם, מחייב גם כן אפשרות ההדמות צהכח. וכל מה שאין דמיון צניהם, אין יחס צניהם גם כן. וזה יתצאר על זה הדרך. כל ציור שכלי הוא מורכב מנושא ונושא. הנושא הוא המקוצל אל ההרכבה (וזה דער יונקלייט געגעבן ווירד), והנושא הוא הגצלת הנושא המונח צשכל, על דרך משל ציור המשולש הוא מורכב מנושא ונושא, הנושא הוא ההדחק (דיוקן), והנושא הוא הגצלת ההדחק על ידי שלשה קוים, וזה צהכח שיהיה הנושא ציור כולל (איינע אולגעמיינע פארשטעלונג) והנושא מיוחד צצניהם כי אס יהיו שניהם צעלי התפשטות צזה (פון גלייפער צוויסדעהמק) לא יהיה צאפשר שיורכב מהם צום ציור שכלי, להעדר עלת (דער גרודר) ההרכבה, כמו שזי אפשר שצלייר צדעתנו על דרך משל, קו מתוק, להיות הקו והמתוק צעלי התפשטות צזה, אזל אפשר שצלייר קו ישר להיות הקו ויתר כולל מהישר, אחרי היות גם כן אפשר שיהיה הקו מעוות, ולזה הושג הוא לעולם קו, עם היות שאין הקו לעולם ישר. ולהיות הענין כן, ר"ל שאפשר שצלייר הקו צעלמו מופשט מהגצלת היותו ישר, ואי אפשר שצלייר הישר צעלמו מופשט מהקו, הנה לזה הוא צהכח שצאשר נראה לצלייר הישר, שצלייר אותו נשוא הקו וזהו עלת ההכצת הציור קו ישר, מה שצלינו כן צענין הקו המתוק שוכדתי להיותם צעלי התפשטות צזה צצניהם זה. אל זה, ר"ל שאין אחד מהם ויתר כולל או ויתר מיוחד מזולתו, ואס יסאל אדם ויאמר שצמו שאפשר שצלייר הקו צעלמו מופשט מהגצלת היותו ישר כן הוא צאפשר שצלייר הישר מופשט מהקו, ועם היות שזי אפשר שצלייר אותו צעלמו מופשט מהנושא צכלל, עם כל זה הוא אפשר שצלייר אותו נשוא לנושאים אחרים צולת הקו, כגון שעה ישר גוף ישר וכיוצא צזה. על זה אשוב צשם צשעה או צגוף הישר אין הישר (דאס גראדע ציין)

כן יתחייב דמיון. ואמרנו כן לאוי שיהיה תלדיו העצמים אשר יחשבו צלתי דומים לתלדיו, ירצה כן לאוי שתלדיו העצמיים אשר לאוי יחשבו צלתי דומים לתלדיו.

פרק

מן החלושה אלא שענין הראות זה האיכות בשניהם יחד אחד. וכן היה ראוי שיבין מי שיאמין שיש תארים עצמיים יתואר בהם הבורא ית' והם שהוא נמצא וחי ויכול וידע וחכם ורועה, שאין אלו העניינים מיוחדים אליו ואלו בענין אחד, ויהיה החלוק בין התארים ההם ובין תארינו בגדול או בשלם או במתמיד או בקיים, עד שיהיה מציאותו יותר קיימת ממצאותינו, וחיו יותר מתמידים מחיינו, ויכולתו יותר גדול מיכולתנו, וחכמתו יותר שלמה מחכמתנו, ורצונו יותר כולל מרצוננו, ויכלול שני העניינים גדר אחד כמו שיחשבו הם; אין הענין כן בשום פנים כי ענין יותר מכך אמנם יאמר בין שני הדברים אשר יאמר עליהם הענין ההוא בהסכמה, ואם היה כן התחייב בו הרמיון, ולפי דעתם אשר יראו שיש לו תארים עצמיים כמו שתתחייב שיהיה עצמו ית' בלתי דומה לעצמיים, כן ראוי שיחיו תארינו העצמיים אשר יחשבו בלתי דומים לתארים, ולא יקבצם גדר אחד; ולא כן יעשו, אבל יחשבו שיקבצם גדר אחד ושאינו דמיון ביניהם. הגה כבר התבאר למי שיבין ענין הרמיון שהוא ית' אמנם יאמר עליו ועל' וולתו נמצא בשתוף גמור. וכן אמנם הותרו החכמה והיכולת והרצון והחיים עליו יתעלה ועל כל בעל חכמה ויכולת ורצון וחיים בהשתתפות גמור אשר אין דמיון ענין ביניהם כלל, ולא תחשוב שהם יאמרו בספק, כי השמות אשר יאמרו בהסתפק, הם אשר יאמרו על שני דברים שביניהם דמיון בענין אחד, והענין ההוא מקרה בהם, ואינו מעמיד עצם כל אחד מהם, ואלו הדברים המיוחדים לו יתעלה אינם מקרים אצל אחד מבעלי העיון, ואלו התארים אשר לנו הם כולם מקרים לפי דעת המדברים. ואני תמוה מאין נפל הדמיון

גבעת המורה

מקרים השטח או הגוף, אצל הוא מקדים במקרה, ר"ל שהוא מקדים המגזלים את השטח או הגוף, ועל ידי זה הוא מקדים השטח או הגוף עצמו, ולזה הוא צלמת מקדים הקו. ולפיכך דמיון צין שני דברים הוא דמיון צענין אחד המשותף לשניהם, הכה לזה כאשר לא יהיה דמיון צין שני דברים, ר"ל שלא יהיה ליכות אחת משותפת לשניהם, לא יהיה לו גם כן יחס צניניהם, לזה יהיה יחס לזר כולל לעולם (הסוג והמין): אשר יאמר עליהם הענין ההוא צעניניהם. ר"ל שחלוקות הענין ההוא צלמת מקדים מהם מסכים למציאות הענין צלמת, ולכיוון נמצא צעניניהם על דרך אחד: בשתוף גמור. ר"ל שאין שם ענין. כולל המשותף לשניהם: הם כלם מקרים לפי דעת המדברים. אחד לפי דעת המדברים מפני כי לפי דעת הפלסופים (המסאיים) אלו התארים אשר לנו אינם מקדים אצל צורות. ואולם ההכרח שצין המקרים והצורות הוא זה. הצורות הן הם חלקי העצם (ועצמותיהם בעצמותיהם) או תארים (חיצוניותיהם שטח) מתחייבים מגדר העצם, ואולם המקרים הם צלתי מתחייבים מגדר העצם, אצל אפשריים צו לצד. והמשל צה, גדר המשלש הוא מרחק מוגבל משלש קוים, המרחק וכן כל אחד מהשלש קוים הם חלקי העצם, ואולם שלש הצורות אינם חלקי העצם, להיותן צלתי נכנסות צדד העצם, אצל הן מתחייבות מגדר העצם צהכרח, כי אפשר שגלוי צדמיותו מרחק מוגבל משלש צלעות, מולת שיהיו לו גם כן שלש צורות, ואולם היות המשלש גדול או קטן שחור או לבן וכיוצא צה, ואינו נכנס צדד עצם המשלש, ולא מתחייב ממנו צהכרח, אצל אפשר צו לצד, כאשר תמצא סבה אחת חוץ לו המגבלת אותו צהכרח המוכרח. והנה לפי דעת הפלסופים, החכמה, היכולת, והרצון והנחלים צה, הם צורות מתחייבות צהכרח מעצם האדם. ואולם לפי דעת המדברים הם מקרים, מלך שלא

פרק נ"ז ידוע כי המציאות מקרה קרה למלא. זה
 קרה לרצ להמסכו אחד דבר צן סינא
 באל ש"בא , ולזה השיבו התפיסה מזה הלא , ואמנם
 מה שאין סבה למציאותו והוא השם ית' , כי זה אמרנו
 עליו

השתוף בשם ולא בדבר אחר. ואחר שהוא כן אין ראוי שתאמין עניינים מוספים על העצם בדמות אלו התארים
 אשר הם נוספים על עצמינו בעבור שהשתתפו בשם, וזה העניין גדול המעלה אצל היודעים, ושמרנו וחבינוהו
 הבנה טובה להיות מוזמן למה שארצה להבינך אותו:

פרק שבעה וחמשים

בתארים יתבר עמוק מן חקורם ידוע כי המציאות הוא מקרה קרה למצא , ולזה הוא ענין מוסף על מהות
 הנמצא

גבעת המורה

ידענו גדר עלם האדם, כפי מה שהוא נמצא חוץ לשכל. צלופן שדע איך יתחייצו התארים המכונים מוגדר עלם
 האדם. ועם היות שנאמר גדר עלם האדם הוא חי מדבר, איך זה גדר עלם האדם כפי מה שהוא נמצא חוץ לשכל,
 אצל הוא גדר הליור הנמצא ממנו בשכל. ולזה כל מה שנוסיב מעלם האדם הוא מקרה צדחית עלם האדם הנמצא חוץ
 לשכל, מפני היותנו צלתי יודעים איך יתחייצו זה ממנו, והיותנו צלתי משיגים התארים המכונים לפי מציאותם צעלמם
 חוץ לעלם המשיג, אצל לפי מציאותם צעלם המשיג, ולזה יהיה עלם המשיג סבה מה אל הגבלת ההשגה; ולזה נשתנה
 המשיג, בהכרח היה משתנה גם כן המושג, עם היות הענין לפי מציאותו חוץ לעלם המשיג אחד צעלמו, כמו שהוא
 הענין על דרך משל בכל ההשגות החושיות. השלב איננו לכן צעלמו כפי מציאותו חוץ לעלם המשיג, אצל הוא דבר
 בעלם מלתנו הפועל (על ידי האור) בכלי דלותנו שינוי מיוחד, ומהו ממשך ליור הלוצן צנפס, ולזה נשתנה עין הדואה,
 היה בהכרח גם כן שיתהווה זה השינוי על דרך אחד, ושישתנה גם כן צעליל זה הליור המגיע מהשלב צנפס, וכן
 בכל כיוצא בזה. ומה יתצאר היות לוצן השלב וכן יתר המוחשות מקרים ולא תארים, מפני היות הגבלתם צלתי נחלית
 מהעלם לרצ, אצל גם כן מדבר אחד חוץ לעלם המושג, ר"ל מעלם המשיג, וכן הוא הענין צעלמו צכחות הנפש,
 ר"ל צבהכרח שתמצא צהם הגבלה מה, נמשכת מסבת דרך השגתנו אותם, לא ממציאותם צעלמם חוץ להשגתנו. אתה
 הדלת לדעת כי עם היות שזך הרצ ז"ל צמה שהשיצ על המדברים המייחסים תארים עצמיים לשם יתעלה ושעם כל
 זה יכנסו עם תוארי עצמנו צגדר אחד. הנה גם כן לרקו המדברים צחשצם התארים בכלל מקרים ודמו צצארתו והצן.
 הכלל הכולל מזה הפרק הוא זה. היחס הוא ליור ענין כולל המשותף לרצדים מתחלפים, והדמיון אי אפשר שיהיה
 כי אם צענין אחד כולל המשותף לרצדים מתחלפים. ומהו יתחייצו בהכרח שכל שני דברים שלא יועד ציניהם יחס,
 כן לא יליייד ציניהם דמיון, וכן כל מה שאין דמיון ציניהם איך יחס ציניהם. והנה המדברים סותרים את עצמם צמה
 שם מודים צעלמם שאין דמיון צין התארים המיוחסים אליו יתעלה, והמיוחסים אלינו, ועם כל זה יאמינו שיש יחס
 צין שני מיני התארים המכונים, ושנאמנו משיגים תארינו יתעלה על ידי השגתנו תארי עצמנו. אצל צלמנו כמו שאין
 דמיון צין שני מיני התארים, כמו כן איך יחס ציניהם, צלופן שיהיה צאפשר שיתצאר המין האחד מהתארים על ידי
 המין השני.

פרק שבעה וחמשים, המציאות הוא מקרה קרה למלא. כל עלם לפי גדרו הוא אפשרי לרצ, ר"ל שאין
 המציאות נכנס צגדר העלם, ולזה אם נאמר על דרך משל: עלם אחד א הוא

למלא, יהיה זה המשפט, משפט הקשור (אין סינטטיסער זאטן), לא משפט ההתר (אבער ניכט חין חנאלי-
 טייטער

הנמצא, וזהו הדבר המבואר הראוי לכל מה שלמציאותו
 סבה שמציאותו ענין נוסף על מהותו. אמנם מי שאין
 סבה למציאותו, והוא השם יתעלה ויתרומם לבדו,
 כי זה הוא ענין אמרנו עליו יתעלה שהוא מחויב
 חמציאות, תהיה מציאותו עצמו ואמתותו ועצמו
 מציאותו. ואינו עצם קרה לו שימצא, ותהיה מציאותו
 ענין נוסף עליו, שהוא ראוי המציאה תמיד אין
 מותחדש עליו ולא מקרה קרה לו, ואם כן הוא נמצא
 ויכול לא ביכולת, והכס לא בחכמה. אבל הכל שב על ענין אחד אין רבוי בו כמו שיתבאר. וממה שצריך
 שידע

עליו ית' שהוא מחויב המציאות, תהיה מציאותו עצמו
 ואמתותו ועצמו מציאותו. ידע כי ענין מחויב המציאות,
 אינו ענין נוסף על המציאות חוץ לנפש, אלא מציאותו
 הוא עצמו, וחייב מציאותו מחויב מעצמו על שאין לו עלה.
 וכאלי הוסב על סדוק העלה, ר"ל שיהיה מציאותו עולל
 מוחלטת וכאלו מה שקיים לוולתו שלל ממנו, צמדדת
 חלקו צממל שהוא אחד, וזה האחדות לא יצו צממל
 ענין נוסף על עצמותו חוץ לנפש, כמו מה שיוצן מאמרו
 במל

צבעת המורה

טיטער וזמן, כי אין דעתנו צה היות המציאות אחד מחלקי גדל עלם או נמשך מגדר העלם צהכח, אלא דעתנו
 היא היות המציאות נקשר עם העלם הכוזב, ואולם זה הקשר אינו גם כן מחויב, ולזה לא יהיה משפט הקשר
 המוכר, משפט מחויב צהכלט. (אפודיקטיט), אלא הוא משפט מחויב צצחית השגתנו לצד (אמערטאריט) זהו
 הדלוי צכל מה שלמציאותו צצה שמלימותו ענין נוסף על מהותו, ואולם השם יתעלה להיותו מחויב המציאות, ר"ל
 להיותו גדל השם יתעלה עלם צתכלית השלימות, ר"ל הכולל צעלמו כל מיני הישות, והנה המציאות היא גם כן
 ישות אחת, ולזה תהיה המציאות נכנסת צגדר עלם השם יתעלה, ויהיה זה המשפט: השם יתעלה הוא צמלל
 לא משפט הקשר, אלא משפט ההתק, מפני היות הנשוא (המציאות) ככלל צגדר עלם הנשוא (עלם צתכלית
 השלימות). ועל זה היסוד צבו הפלסופים האחרונים מופת מציאות השם יתעלה, וצפרעו החכם המפורסם מוה"ר
 משה מרעטוי צספרו הברור הפלסופי (דיא שוידען) השלים זה המופת על זה הדרך: השם יתעלה הוא
 אפשר, ולזה יהיה גם כן צמלל צפעל צהכח. ואולם באור הקודם הוא זה. גדל השם יתעלה הוא עלם השלם
 צתכלית השלימות. (דאו וולערפאלקשאפטע וועזען). והנה הליד המוכר הוא הכולל צעלמו סתידה, ואולם הסתידה היא
 שיהיה הליד המוכר צלתי אפשר, מפני שהליד הצלתי אפשר הוא הכולל צעלמו סתידה, ואולם הסתידה היא
 קצו חייב ושלילת נשוא אחד צנושא אחד צעלמו, ולזה היות עלם השם יתעלה כולל כל מיני החיוב ר"ל כל מיני
 הישות לצד, אלא אינו כולל צעלמו שום שלילה, הנה לזה אי אפשר שיתקצו צו החיוב וזהשלילה ציחס אל נשוא מיוחד.
 ולזה הוא גם כן צלתי אפשר שיהיה ליד השם יתעלה סותר עצמו, ומה ימשך היותו אפשר צהכלט. באור הנמשך
 הוא זה, כל מה שהוא נכנס צגדר העלם, הוא מתחייב מאפשרות העלם צהכח, המציאות הוא נכנס צגדר עלם
 השם יתעלה, מפני היות גדל עלם השם יתעלה כולל כל מיני הישות (אולע זעגליכע רעאליטעטען) והמציאות
 גם כן ישות אחת, ולזה אחרי אשר נתאחד היות גדל עלם השם יתעלה אפשר, יתחייב צהכח היותו גם כן צמלל
 צפעל. ואולם כזה הכס החכם קאנט על קדקוד זה המופת וגלה תקום הספק צכל פרטיו כמו שהוא מצויר צספרו
 צקוד השכל (קריטיק דער ריינען רעאזאנצט) על זה הדרך: כל מיני הישות אפשר שיהיו בקצלים צליד אחד, מוחלט
 שתמלל סתידה ציניהם, ועם כל זה הוא אפשר שתמלל סתידה ציניהם כאשר ניהו אותם נקצלים צנושא אחד חוץ
 לשכל. המשל צזה שתי תנועות מתנגדות הם שניהם ישות, כי התנועה ללך העצב שלילת התנועה ללך המרחק לצד,
 אלא ישות מתחלק, ועם כל זה שתי מיני הישות המוכרות סותרות זו את זו צנושא (דיא ווידערטרעטען) יצו חית חב
 יעקטע) ר"ל שפעולות שניהם סותרות זו את זו, כי אם יתנועה הבשם ללך המרחק, אי אפשר שיתנועה צעת ההיות
 צעלמו ללך המעצב, וכן צסופר. ולזה עם היות ליד העלם השלם לצלתי תכלית אפשר צשכל, עם כל זה הוא אפשר
 שישו הליד המוכר צלתי אפשר צנושא כפי מה שצאלנו, והצדים עמוקים — האחדות והצדו בו. דע אתה המעיין!

נמלא לכן. ואמנם יוצן ממנו ענין הפדרי, והוא העדר החלק. וכן מחוץ המליחות. אמנם יחויז ממחויז המליחות, ענין העדרי שפטו עלמותו. והוא יסיה חיוז המליחות צעמו לא צולמו. ר"ל שאמרו מחויז המליחות חיוז שזין לא עלה פועלת, אצל הוא תאד חיוז שכלי לא נוסף, מחויז מעצמו חיוז לה עלה כלל, לא פועלת מחוץ ולא היא חלק ממנו. וכן אמרו אפשר המליחות מעצמותו, אי אפשר חיוזן ממנו תאד נוסף על העצמות סוף לנפש, כמו מה שיוזן מן האפשר האמתי. ואמנם יוצן ממנו שעצמותו נהד שלל יסיה המליחות מחויז חלל צעלה. והוא יורה על עצמות, כאשר נשללה ממנו עלמו לא יסיה מחויז המליחות לעצמותו. אצל צלתי מחויז

באחדות, ולא יתבוננו אלו הענינים הרקים כמעט שיבצרו מן השכל במלות הנהגות, אשר הם הסבה הגדולה בהטעמה, כי יצר בנו הדבור מאד מאד בכל לשון עד שלא נצייר הענין ההוא אלא בהקל הדבור. וכאשר דאחלתו להורות על היות האלוה לא הרבה לא יוכל האומר לאמר אלא אחד ואע"פ שהאחד וההרבה מומבדיל.

גבעת המורה

כי המליחות והאחדות והרצוי וכיוצא באלה הליורים אינם חיוכות נמלאות צנושא עצמו חוץ לשכל, אצל הם מכלל המאמדות (קאטעגאריען) ר"ל הם לורות השכל (פאראשען דעם פערטעוונדעם) צוחם אל כל נוסף. ולזה הם נניח שכל אחד צעל לורות מתחלפות והמכרות, אזי יהיו צהכר הענינים הנזכרים צלתי מיוחסים אל נוסחיהם, וצחיהם זו הם מקדים, מפני היות קצת מליחותם לא צעלם הנושא אותם לצד, אצל גם כן צעלם המשיגי, וכמו שצאדתי זה למעלה. הכמות המתפרק. (קוואנטיטאט דיספאראטאט) כגון המספר. אצל השטח והגוף הם צעלי כמות מתפרק, מפני היות האחדות צהס לזוויית, (דיו חיינהייט דארין חייט וויאקיהלדך) אלה חוצות וכיוצא בזה, אצל חיוזם שם אחדות מחלטה. כמו שהם הענין צכמות המתפרק. כי יצר בנו הדבור, להיות השגתו מתחלת מן החושים, ומגיעת על ידי ההפשטה לליורים כוללים מושכלים, הנה לזה היה מההכרח שורה על הליורים השכליים ומשיגיהם צמלות לקוחות מהמוחשות, כגון חס נלזה להורות על דרך משל על כחות הפש ומשיגיהם ר"ל פעולותיהם, אי אפשר שגעה זה חס לא צמלות לקוחות ממשיגי הגוף, כגון מלת השגה שהיא מורה על הגצלת השכל צנושא מיוחד. הוא לקוחה (מלך הדמיון) מהשגת חיוז דצר שדפנו אחריו. וכמו כן מלת תפיסה המורה על קיום הדצר המושג צשכל לקוחה מתפיסת חיוז גוף. וכן מלת צורה ר"ל דרך השגת השכל חיוז דצר, היא לקוחה מהצורה הגשמית. מלת עצם המורה על הצור היסודי המגיע אלינו מחוץ דצר (דער גרונדבעגריף חיינעם דינגעם, דאס וועגן) היא לקוחה מעלם הצעל חי, להיותו יסוד הגוף. וכן מלת תאר המורה על ענין מתחייז מהעלם לקוחה מתאר הגוף, וכיוצא באלה דצות צכל לשון. וזהו צעמו קצת הסעשה על הדצ. להיותו מדמים על דרך משל נשוא השכל ר"ל המושג, דצר נמלא חוץ לשכל, כמו שהדצר שדפנו אחריו והסגנו אותו, הוא צאמת נמלא חוץ לנו, עם היות צאמת הדצר המושג צפעל חיינו נמלא כלל חוץ לעלם המשיגי, או שדמה הצורה על דרך משל, דצר נמלא צעלם המושג שהוא נשוא השכל, כענין תאד המעלה, העגול וכיוצא בזה. עם היות צאמת כפי מה שצאדתי הצורה צדצני הפלסופים מורה על דרך הסבה מיוחדת, שהוא תנאי ההסבה צכלל, והוא נמלא לזה צעלם המשיגי לצד, ומתחייסם אל ההסבה צכלל. וכן צכל כיוצא בזה. ולזה הוא מהראוי שדע שאלחנו משתמשים צמלות הנזכרות לא צדקדוק גמור, אצל צהקל הדצור לצד. להיות שזין לנו

מלות

ממבדילי חכמות. ולזה נבין הענין ונודה השכל
לאמתת הדבר באמרנו אחד לא באחדות כמו שנאמר
קדמון לאחרות על שהוא בלתי מחודש, ובאמרנו
קדמון מן החקל מה שהוא מבוזר נגלה כי הקדמון
אמנם יאמר למי ששיגורו הזמן אשר הוא מקרה
לתנועה הנמשכת אחד העוף, והוא גם כן משער
המצטרף. כי אמר הקדמון במקרה הזמן כאמר
האחר והקצר במקרה חקל, וכל מי שלא ישיגורו מקרה
הזמן לא יאמר עליו באמת לא קדמון ולא אחר.
כמו

מחויז, ר"ל שכל ממנו חיוז המציאות, וכלל המציאות
המציאות ממנו שהוא מחויז צעמור, וממנו מה שהוא
מחויז צעלה אינו מחויז לעמור. ואלה ההכללים אינם
הכללים עצמאיים, ר"ל חולקים לעצמות ולא נוספים על
העצמות, ואמנם הם ענינים שוליים ולרופים. ולכן כאשר
תצין מן האפשרות ענין שכלי, לא יחויז שיהיה אחד מהם
מורכב מזה הכל. ויבא זה צולת זה המקום וכו'. עוד
אמר וכמו שהמנין אינו עלם המנויים, כן אין האחדות
עלם הדבר המתאחד, כי אלו כלם מקרים. כדל אפי' רואה
כי הדבר לא הציל צין האחד המספרי, אשר ילקח מלך
שהוא צפועל, ר"ל המהות. וזה כי המהות אשר הוא כליות
לדבר, אם נמצא חוץ לנפש ככה, הוא יזיר אחתי, אבל אם
לא נמצא חוץ לנפש ככה, הוא יזיר דמיוני, ר"ל צנפסו,
וצין האחד הלקוח מלך שהוא נמצא חוץ לנפש, ר"ל צכה
אשר יורה על מה שידוע עליו הנמצא וההיות, כמו שכל

הצדיל צין הנמצא הנאחד על הדרך. וצין הנמצא הנחלק למאמדות העשרה. ונאמרת כי הדבר הלא צוה לך צן סיני,
ולא שמר לך עקבותי דרסור, כמו שהודעת. וליתרון אהבת האמת, אודיעך כי המציאות הוא המהות, כי לא
יעמוד המהות כאשר נדמה העד המציאות. ואמר החכם אצ"ר על צן סיני צוה המקום. והפלא מזה האיש, שהוא
משתדל לשלול מן העלה הראשונה מה שכל המציאות שוללות ממנו, ר"ל שיהיה להם תאחד המציאות מקרה נוסף על
המהות. אמנם המציאות אשר הוא צולת המהות, הוא אשר צנפסו אשר ענינו כענין הדרך פי' אצ"ר שצנפסו העדני
יאמר על הדבר הנמצא לדרך. וככה האחדות אשר הוא התחלת המספר הוא צנפסו, והוא אשר פעלה הנפש צנפסו
צעמור. והוא מקרה צו, כי עשתהו אחד כאשר הציה צו שהוא אם אחד צהצדקות או אחד צורה, בעין האישים
צעלי הבורות או צדד המציאות, והוא הפשוט צסוב, סוב מסובי המאמדות. והוא מה שלא יחלק צדד צלוחו הסוב,
כמו הנקודה שלא תתחלק, או צדד לא במציאות כענין צמחות הכולל, שלא יחלק צמה נמצא חוץ לנפש, אינו אלא
הנמצא צעמור והאחדות הוא צו צכה. הנה האחדות אשר הוא התחלת המספר הוא צנפסו. וצנפסו צלתי עצע
הדברים, אשר יאמר עליהם שם האחד. ואמנם האחד הנמצא צעמור חוץ לנפש וצכה, הוא מורה על הדברים כמו
שיורה עליהם שם הנמצא ושם ההיות. אמנם הדבר הנמצא לזה האיש אשר הוא האחד המספרי, אינו צולת המספר
עמור, כי הוא כפילת האחדים, ולהיות שימאל לו, ר"ל לאחד המופשט כל מה שימאל לאישים אשר הוא חוץ לנפש.
ר"ל צהצדק גדרה צעצו והדבר כענין צאחדים החמריים. כסתפק הענין על צן סיני, וחשב שהאחד יורה על מקרה
צדדים אשר יאמר עליהם שם האחד. ר"ל שהאחדות תאחד נוסף על הנמצאים האחדים. וזה המקרה והוא האחדות
נמנה ונאמר עשרה, צהמנות הדברים החמריים כשיחודר אליהם. ונאמר שהאחדים עשרה כענין צסוסים שם עשרה,
הנה זה הכל מן המציאות לאחד מלך שהוא התחלת המספר, אינו דבר נמצא חוץ לנפש. ואמנם הוא דבר תפעלו
התחשבה צנפסו מלך הענינים אשר מנינו צס או מקצתם, וזהנקה צוה הכל היא יותר קרובה אל המציאות חוץ
לנפש. ולזה נאמר צה שהיא אחדות. צעלת מצ. א"כ האחד כאשר לוקח הכל שהוא צפועל ר"ל צנפסו. הוא עצמו
צלתי עצע הדברים אשר יאמר עליהם, שם האחד, והוא גדרו שהוא הדבר הצלתי מתחלק צפנים מן הפנים, וכאשר
לוקח מלך חוץ לנפש צנפסו, ואפי' צפשו צסוב העלם אשר הוא הראשון לכל מה שימאל לכל המציאות מהראשון,
ענין צלתי מתחלק כולל ואחד כולל לא עלם. כמו שיאמר האחרים צורה ולא מקרה כמו שיחשוב אצ"ר. ואמנם הנה
אמר

נבעת המורה

מלות אחדות המורות על הדבר המכוון צדקדוק. הקדמון אמנם יאמר כי. ר"ל אם נאמר על השם יתעלה שהוא
קדמון, אין דעתנו צוה היותו נמצא צזמן צלתי צעל תכלית, אבל הוא צאמת נמצא מוחלט זמן, כי הזמן הוא מקרה
לתנועה כי. אבל נאמר עליו יתעלה שהוא קדמון כמו שנאמר על המשולש על דרך משל שהוא קדמון, ר"ל שהוא
אפשר צמוחלט, ולזה אי אפשר שיזויר זמן שישוב צו המשולש צלתי אפשר, או אם נאמר צה המשפט: אצן צזיות
המשולש הוא שווה לזתי נצצות, הוא קדמון; דעתנו צוה שאי אפשר שיזויר זמן שלא נצב צו תאחד המשולש המזכר.
כן נאמר עליו יתעלה שהוא קדמון, ר"ל שהוא מחויז המציאות, ואפי' אפשר שיזויר זמן מה שיזויר צו צלתי נמצא
מפני

פרק נה ואומר כי התפלל אינו אשר ייחד המתפלל
לצד, וילך כי ממנו כולל, ממנו
ייחד. כי התפלל הוא מה שיתפלל בו הדבר, ויהיה אם נקריי
ואם עליו, יהיה כולל לו ייחד. ואחר זאת ההקדמה
לומר שהם יתפלל כצד צל המופת, שהוא מחויב המציאות,
אין להכנה בו, א"כ מן הספק שיהיה לו תפל חיוב. וילך
כי יהיה מורכב מתנאי צנתנה ולא יהי פשוט. גם כי כל
מורכב מתנאי לו עולה מחיצות מצד צנתנה. והמופת
הציף אל המחויב המציאות אין לא עולה פועלת ולא עולה
מקבלת. וכאשר הניחו עצמות ותארים, כצד הניחו עולה
מקבלת. ואשר יקשה על מי שאומר שהם עצמות ותארים
נוספים על העצמות והם השעריהם, כי לא יניחו התארים
עצמותיים, כמו שניחו זה הנוגדים. הוא שיהיה עצמות
תנאי צמיתות התארים, והתארים תנאי צמיתות העצמות,
ויהי המקורן מזה דצד מחויב המציאות, ר"ל כמלא אחד
אין בו עולה ולא עלול. זה תשובה ממנו צמית כאשר
הוכח, שהם דצד המחויב המציאות בעצמותו, כי לא
כמלא דצד הורכב מעצמותו לפי שרשי הפלסופים. ואם
שמו עוצר מקרים קדומים בהמתם השמים קדומים,
והם עצמות ותארים מצלי פועל כנגלה זולת קשר קדום
מקודם קדום. זה שההכנה תנאי צמיתות, ר"ל צמיתות
הדבר המורכב מעצמותו. ואי אפשר שיהיו החלקים הם
פועלים להכנה, לפי שההכנה תנאי צמיתותם. ולכן
כל חלקי המורכב מהענינים העצמיים כאשר נפרדו, לא
יהי השם המלאך עליהם אלא צמיתו צד וצדל אשר
החלקים

והחסרון מה שכבר בארנוהו. וצריך שנבאר לך תחלה
איך הם השוללים תארים על צד אחד, ובאי זה דבר
יבדלו מתארי החיוב, ואחרי כן אבאר לך איך אין לנו
דרך בתארי אלא בשוללים לא בזולתם. ואומר כי התאר
אינו אשר ייחד המתואר לבד ער שלא ישתתף בתאר
ההוא עם זולתו, אבל התאר יהיה גם כן תאר
למתואר, ואם הוא משתתף בו עם זולתו ולא יהיה
בו התייחדות. והמשל בו, אם ראית איש מרחוק
ותשאל ותאמר, מה זה הנראה? ויאמר לך בעל
הי. זה יהיה תאר בלא ספק לזה הנראה ואף על פי
שלא ייחדו מכל מה שזולתו אלא הגיע בקצת ייחוד,
והוא שזה הנראה אינו גוף מומין הצמחים ולא מומין
המקורים. וכן עוד כשיהיה בזה הבית אדם ותדע
שבו גוף אחד, אלא שאתה לא תדע מה הוא,
ותשאל ותאמר, מה בזה הבית? ויאמר לך העונה
אין בו מוחצב ולא צמח. כבר הגעת בו קצת התייחדות
ותדע שבו בעל חיים, ואם לא תדע אי זה בעל חיים
הוא. בזה הצד ישתתפו תארי השלילה לתארי
החיוב, שאי אפשר שלא ייחדו קצת התייחדות,
ואע"פ שלא ידעו בהם מן ההתייחדות אלא הסרת מה

ששללו מכולל מה שהיינו חושבים אותו בלתי משולל. ואמנם הצד אשר נבדלו בו תארי השלילה מתארי החיוב,
שתארי החיוב אע"פ שלא ייחדו, הם מורים על חלק מכלל הדבר המבוקש ידיעתו אם חלק מעצמו או מקרה
ממקרי, ותארי השלילה לא יודיענו דבר בשום פנים מן העצם המבוקש ידיעתו מה הוא, אלא אם היה זה
במקרה כמו שהמשלנו. ואחר זאת ההקדמה אומר שהשם יתברך כבר בא המופת שהוא מחויב המציאות אין
ההרכבה

גבעת המורה

כל התארים החיוביים, ר"ל כל מיני הישיות האפשריים, אינם מה שדאוי שניחם אליו הם השלילות לצד: אבל התאר
יהיה גם כן בו. להיות התאר בכלל (פרעדיקאט) הוא הענין אשר בו יוכר המתפלל, הנה לזה הוא מההכנה שיהיה
התואר יודע לנו גם כן מולת המתפלל. ומהו ימשך היות כל תאר מלא שהוא תאר ענין כללי צבירה. במשל צום אם
נאמר השלג הוא לבן, ר"ל שניחם אל השלג ענין הלבן, צאופן שעל ידי זה יוכר השלג, צבירה הוא שדע מקודם
מה הוא ענין הלבן בעצמו, תאר שכד השגנוהו צמית אחד זולת השלג, על דרך משל לזון הצינע וכוונת צום,
מזה יתבאר מה שאמר הדב"ר, כי התאר אינו אשר ייחד המתפלל לצד ער שלא ישתתף בתאר ההוא זולתו, אינם התאר
יהיה גם כן תאר למתואר ואם הוא משתתף בו עם זולתו ולא יהיה צו התייחדות: אלא אם היה זה במקרה. ר"ל
כאשר יהיה צאפשר שנגיע לחלוקה שלימה (לו חייגר פאָלסטענדיגען איינטיילונג) כמו שהוא צמית שזכר הדב"ר, להיות
כל הנתארים נחלקים למחצ, למח, חי, ומדבר: מפני שאין לו מהות. ר"ל שאין מהותו מושגת אללנו: אבל הוא
שלול

ההדבכה בו, כמו שנעשה עליו מופת, ולא נשיג אלא ישותו לבד לא מהותו; אם כן מן השקר שיהיה לו תאר חיוב מפני שאין לו מהות חוץ לישותו ויורה התאר על אחת מהם, כל שכן שתהיה מהותו מורכבת ויורה התאר על שני חלקים, כל שכן שיהיו לו מקדים ויורה התאר גם כן עליהם, וא"כ אין לו תאר חיוב בשום פנים. אמנם תאדי השלילה הם אשר צריך שיעשו להישיר השכל למה שצריך שיאמינו בו יתעלה מפני שלא יגיע מוצדק דבוי בשום פנים, והם יישירו השכל לתכלית מה שאפשר האדם שישגהו ממנו יתעלה. והמשל בו, שהנה התבאר לנו במופת חיוב מציאות דבר אחד וזאת אלו העצמים המושגים בחושים, ואשר כלל ידיעתם השכל, ואמרנו על זה שהוא נמצא, העניין כי מן השקר העדרו. ואחר כן השגנו שזה הנמצא אינו כמציאות היקודות על דרך משל אשר הם גופות מתים, ואמרנו שהוא חי, העניין שהוא יתברך אינו מת. ואחר כן השגנו שזה הנמצא גם כן אינו כמציאות השמים אשר הם גוף חי, ואמרנו שהוא אינו גוף. ואחר כן השגנו שזה הנמצא אינו כמציאות השכל אשר אינו גשם ולא מת אבל הוא עלול, ואמרנו שהוא יתעלה קדמון העניין אין לו סבה המציאותו, ואחר כן השגנו שזה הנמצא אין מציאותו אשר הוא עצמו מספקת לו שיהיה נמצא בלבד אבל שופעת מאתו מציאות רבות. ואין זה כהשפע החום מן האש ולא כחיוב האור מן השמש, אבל השפע ימשיך להם תמיד עמידה וקיום וסדור בהנהגה מתוקנת כמו שנבאר. ואמרנו בו מפני אלו העניינים שהוא יכול והחם ורועה, והבונה באלו התארים שאין לוואה ולא סכל ולא גבהל או עוב. ועניין אמרנו לא לוואה שמציאותו יש בה די להמצאה דברים אחרים וזולתו. ועניין אמרנו ולא סכל שהוא משיג כלומר חי, כי כל משיג חי. ועניין אמרנו לא גבהל ולא עוב, כי כל אלה הנמצאות חולכות על סדר והנהגה לא נעזבות והוות כאשר יקרה, אלא בהוות בל מה שיהגהו הרועה

החלקים לא יד ולא רגל. עוד אמר, אמנם תאדי ההדבקה הם אשר צריך שיעשו להישיר השכל למה שצריך שיאמינו בו ית'. כי לא יגיע מלדס דבוי, גם כאשר ידמונו צלדדים מתחלפים. והמשל בו, שהנה התבאר לנו צמופת וכו' הנה מנולד לך כמו שאמרנו צ"ס שהיות העלמות האחת צעלת תארים דנים לרופים או שלולים או מדומים צלדדים מתחלפים, מצלתי שיהיה אותה העלמות מתדצת דצדוי התארים. הנה זה העניין לא יכחיס מליאותו אחד מן הפלוסופים. כמו היות הדבר נמלא או אחד ואפשר או מחויב, כי הדבר האחד צעיו, כאשר נצחן מלך מה שסודר ממנו דצד וזולתו, נקרא יכול או פועל. וכאשר נצחן הפיתורו אחת משתי הפעולות המקצלות נקרא דולה. וכאשר נצחן מלך השיגו לפעול נקרא יודע. וכאשר נצחן הידיעה מאשר היות השגה וסבה לתנועה נקרא חי. כי הוי הוא המשיג המתנועע מעצמותו. ואמנם אשר נמנע מליאות אחד פשוט צעל תארים דנים עומדים מעצמותם, וצפרט חס היו אותם התארים העצמיים נמלאים צפועל. ואמנם חס היו זכח אינו נמנע אלא הפלוסופים שיהיה הדבר אחד צפועל דצ זכח, וזהו אלאם ענין חלקי הדברים עם הגדר. והנראה לי כי התארים הב' צפועל אלא הדברים והעלם אחד, לא שיהיו זכח כמו שאמרנו צ"ס, ולכן יאמרו שהוא ג' והב' אחד. כי יניחו הב' צפועל כמו שיניחוהו אחד, רק מתאר ותארים, ולכן המשלוהו אל הכפס. דמו הפועל הנלחי אל הפעול הכוס הכפסד. עוד כצד גלה סוד נפלא ואמר, ואחר כן השגנו, שזה הנמלא אינו מליאותו אשר הוא עצמו מספיק לו שיהיה נמלא צלדד, אלא שופעת מאתו מליאיות דצות. ילדה תמיד צמה הוא הנמלא הכוא. כמו שאמרנו ית' כל הנקרא צעיו, וכאשר לא ישתנה הוא לא ישתנו המושפעים ממנו, כמו שאמרנו חס ה' לא שניתו זאתם בני יעקב לא כליותם. ילדה כי הם מיוחסים אליו צמדרכת המינים. וצמאת יחסו יחס גדול. עוד צלוד ואמר ואין זה כהשפע החום מן האש שהוא מקרי, ולא כחיוב האור מן השמש שהוא טבעי צלדק דוד. אלא השפע ימשיך להם תמיד צמה הוא הנמלא שהוא עמידה וקיום וסדור צהנהגה מתוקנת

והבונה באלו התארים שאין לוואה ולא סכל ולא גבהל או עוב. ועניין אמרנו לא לוואה שמציאותו יש בה די להמצאה דברים אחרים וזולתו. ועניין אמרנו ולא סכל שהוא משיג כלומר חי, כי כל משיג חי. ועניין אמרנו לא גבהל ולא עוב, כי כל אלה הנמצאות חולכות על סדר והנהגה לא נעזבות והוות כאשר יקרה, אלא בהוות בל מה שיהגהו הרועה

בכוונה

גבעת המורה

עלול. שים לו סבה: ואין זה כהשפע החום כו'. ר"ל שאיננו סבה עצמית אל הנמלאות אלא סבה צמריית סכלית: שלילת העדרו. ר"ל שלילת העדר התאר שנתארו בו, כגון ענין חס הוא שלילת העדר הסכלות וכיוצא בזה: שפעמים ישלל

בתקונתו. ויכלל בחיות המושכל מהשכל. או יחי' ענינו
 שלילת העדרו. ידע' שאלמדו וכול שכולל העדר היכולת
 שהוא הילדות. עוד נשמר שמירה דבר מענין גדול הסכנה.
 ואמר לא תעשה גם כן אלה השלילות ולא תתירם עליו
 ית' אלא צפנים אשר כצד ידעת. אמרו כמו שנאמר בכותל לא
 רואה. כצד ידעת ממה שקדחת ממלכת ההביון. כי השלילה
 שני מינים, האחת השלילה המיוחדת כמו שנאמר בלעם
 אינו רואה והיא השלילה האמתית. והשני השלילה המושגת.
 והוא שיתגורר מן המושג מה שאין לדבר שימלא צד וכמו
 בכותל אינו רואה והוא השלילה הכוללת. והוא מנוצל שם
 תחת השם ית' בשלילה המיוחדת. או נלזה בתארים
 המחוייבים שלילת העדרם, ונלזה בשלילה, השלילה
 המיוחדת. הנהו אם נשלול מן הצד השלילי או הסכלות
 או השינה לא ינוס ולא יושן, הנה נתחייב שיהיה מדרבו
 שיתואר צד לא שגשגול מהם. לכן ציאר שלדך סגדן בשלילה
 צד ית' השלילה הכוללת. ואז תהיה שלילה נדקת והוא
 אמרו ולא תעשה ג"כ צדל השלילות, ולא תשלם עליו
 ית' אלא צפנים אשר כצד ידעת, והיא השלילה הכוללת. כי
 זאת כצד תעשה, כי פעמים יסורל מן הדבר מה שאין
 לדבר שימלא לו כמו שנאמר בכותל לא רואה. לא השלילה
 המיוחדת שהיא על הפנים ההם. ואם תלך צשתגול
 ממנו הסדרונות, הנה תכז כשתגזור שיהיו מדרבו שימלא
 לו. הנה השלילות עליו ית' כמו שנאמר הנקודה צלתי
 מתנועעת, אשר אין זה כח על התנועה או המדכו,
 ככה נאמר הנה לא ינוס ולא יושן שומר ושדאל. ושמך
 האל מן השגויסה. ודע זה. ואין זה ג"כ יחס אמתי
 כי כצד התצאר, כי המניע הראשון הוא כמתנועע על
 שהוא לוירו, ומניע ונצל ממנו על שאינו לורה אלא
 צלמעות המדחקים. ויכלל צלתי מתחלק צשתחלקו,
 ומלך עצמותו מנהיגם ומתמידם. כצד ידעת כי הסכלות
 שני מינים, סכלות קנייני, והוא הצנת הדבר צחוק
 מה שהוא. כאמרנו שהשמש מד' יסודות או אש. וסכלות
 העדרי כסכלות אמתת השמש מהו. ומזה תצין אמרו
 אחר

בבונה ורצון. ואחר כן השגנו כי זה הנמצא אין אחד
 כמוהו ואמרנו כי הוא אחד, הענין הרחקת הרבוי.
 הנה כבר התבאר לך כי כל תאר שנתארהו בו, הוא
 אם תאר פעולה או יחיד ענינו שלילת העדרו אם
 היתה הכוונה בו השגת עצמו לא פעולתו. ולא תעשה
 גם כן אלו השלילות ולא תתירם עליו יתע' אלא
 בפנים אשר כבר ידעת, שפעמים ישולל מהדבר מה
 שאין דרכו שימצא לו, כמו שנאמר בכותל לא רואה.
 ואתה האיש המעיין במאמרי זה יודע, כי זה הרקיע
 והוא גשם מתנועע שכבר ידענו זרתותיו ואמרתיו וידענו
 שיעור הלקים ממנו ורוב תנועותיהם, נלאה שכלנו
 כל הלאות מהשיג מהותו, עם היותנו יודעים שהוא
 בעל חומר וצורה בהכרח, אלא שאינו זה החומר
 אשר בנו, ולזה לא נוכל לתארו, אלא בשמות בלתי
 מקיימים לא בחיוב המקיים, שאנחנו נאמר כי השמים
 לא קלים ולא כבדים ולא מתפעלים. ולזה לא יקבלו
 פעולה, ואינם בעלי טעם ולא בעלי ריח וכיוצא באלו
 השלילות. כל זה לסכלותינו בחומר ההוא. ואין
 יחיד ענין דעותינו כשישתדלו להשיג הנקי מהחומר
 הפשוט בתכלית הפשיטות המחוייב המציאות אשר
 אין עלה לו, ולא ישיגו ענין מוסף על עצמו השלם
 אשר ענין שלמותו שלילת החסרונות ממנו כמו
 שבארנו. שאנחנו לא נשיג זולתי ישותו לבד, שיש
 נמצא לא ידמה לו דבר מכל הנמצאות אשר המציאם
 ולא ישתתף להם בענין בשום פנים, ואין רבוי בו ולא
 לאות להמציא מה שזולתו, ושיחסו לעולם יחס רב
 החובל לספינה, ואין זה גם כן יחס אמתי ולא דמיון אמתי,
 הענין שהוא יתמידם וישמר סדורם כמו שצריך. והנה
 יתבאר

גבעת המורה

ישולל והדבר מה שאין דרכו שימלא צד. ד"ל שאין השלילות הנקודות שלילות מליחות התארים צפעל לצד, אצל הם
 שלילות אפסדותם גם כן: ולא מתפעלים. צכס: ולזה לא יקבלו פעולה. צפעל: ושיחסו לעולם יחס
 דב החולל לספינה, ד"ל שאינו נפש העולם כמו שחשבו רבים מהפסלסופים הקדמונים ושיהיה לפי זה יחסו אל
 העולם, יחס נפש אל הגוף, צאופן שיהיה חלק ענמי מהעולם, אצל הוא כצל מן העולם, ומליחותו צלתי
 תלית

אמר ציטרו אמתת התלמידים, מי אשר צהשתדל השכלים לדעת מהותו ודלם סכלות העדרי. ודלם צו שלל נספיק להשיג מהותו צלילותו, ר"ל צצצחו ואחרותו צלזון שהוא מליד עזמו קרייני. כי הרלון והחיוצ צלתי מסכויים. וירמוח על הכדעה אחת צצתי דעות. כך דלם השס או כך גזרם חכמתו, עד שהמענה צלחרונה גזילת החכמה. ואס לרזנו הוא חכמתו צלמת. וכשישתדלו הלשונות להגדילו צתלדים יסוצ כל הפלגת דצדים ליאות, ר"ל צלילות הסדרונות וקצור צתלדי הפעולות. א"כ יתרומם על כל צרכה ותכלה, אשר צתלדנה על מה שנגיב מפעולותיו. ודע זכ!

פרק נט. הבן אמר אשר הסינו משה ושלמה ע"ה הוא אשר ישיג האיש האחר מקצת דורשי החכמה. וכמה הוא דחוק מה שהצינו ר' יודקה חרזיו צשאלר כוונותיו וציטוריו על פרקי זה הספר! כי צזה הפקד ישאל ויספק מה ההצדל צין הסגת מד"עב וצין הסגת שלמה ע"ה, הפדיר צין האחדים והיו לאחדים צידיר. ודק החכם ר' שמואל אצן תצון על מה שספר עליך

המפורסם אצל בעלי התורה וגם אצל בעלי עיון הפילוסופי כי היתרון בזה הרבה. דע כי העניין כן, ושהיתרון בין המשיגים עצום מאד, כי כמו כל אשר יסיפו בתלדי המתואר יתיחד יותר ויקרב צמתאר להשגת אמתתו, כן כל מה שתוסיף בשלילה ממוני יתעלה תקרב אל ההשגה ותהיה יותר קרוב אליו ממי שלא שלל כלל, מזה שכבר התבאר לך במופת שלילתו. ולזה יטרח אדם אחד שנים רבות בהבנת חכמה אחת ואמת הקדמותיה, עד שיקחה אמת, תהיה תולדת החכמה תהיה כלה, שגשגל מתבואר עניין אחד והודיע במופת שהוא שקר שיוחס לו העניין ההוא. ואחר מן המקצרים בעיון לא יתבאר לו זה במופת ויהיה הענין אצלו מסופק, הימצא העניין ההוא לבוא או לא ימצא לו? ואחר מחשוכי העינים יחייב לו העניין ההוא אשר התבאר שלילתו כמו שאביא המופת שהוא אינו גשם. ואחר יספק ולא ידע אם הוא גשם או לא גשם? ואחר יגודי שהוא גשם ויקדם פניו הבורא בואת הכוונה ראה כמה בין שלשה האנשים

מן

גבעת המורה

תלית מתליאות העולם: חשוב השגתם קצור כר. ר"ל שהשגתם עזמו יתעלה היא צלילות שהוא צלמת קצור הסגה וידועה, להיות השלילות לא וידועו דצר מן העלם המצוקס וידועתו, כמו שכבר נתבאר. ואולם להיות שהשלילות אי אפשר שלל ייחדו קצת הפייסדות, לזה אמר הרצ ז"ל צדקדוק: תסוצ השגתם קצור הסגה וידועה, ולא אמר תסוצ השגתם סכלות, שהוא חסרון וידועה צהשלט. ואולם צצניק חיוצ צפעולותיו מלזנו חמד: תסוצ וידועתם סכלות, להיות סזה נעלם מלזנו צהשלט: ישוב כל הפלגת דצדים לאות וקצור, להיות כמו שנתבאר תלדי חסיוצ צלתי מלזטים מהסתקו והחסרון:

פרק תשעה וחמישים. היתרון צזה הדצה. ר"ל שגם היות שצין יתרון צצחית המתושב עלי אפשר שיהיה צולת עלם מלזל לצד משולל מכל תלדי חסיוצ אצל משה דצינו ע"ה ושלמה, כמו שהוא אצל איס חמד מקצת דורשי החכמה, עם כל זה ימצא יתרון צצחית ההסגה, ר"ל דרך ההגעה אל הצור המכר, להיות שצין די צצחית זו שלילת התלדים צכלל צחמד לצד, אצל שלילת כל חמד מהס צכלל, ר"ל שנגיב עזב

כל

יד

Tora. I.

עליו, תצין אמרו, ויקדם פני הצורף בזאת האמונה, לעבד והתגלויות על הכת הראה, כי לזנות דע"ז, וכל הדומה לה שדיא. עוד אמר שהשלימות כלם הם, קצת קניינים, ולא כל קנין ימלא לכל צעלו קנין. אמר משה כל ימי נצורותי בהצנע זה, ולא ראיתי מי שיעמידני עליו, עד שהצנתי וראיתי דרדיו נלקחים מדדני ארסטו צלות הלמ"ד, כי אמר סם דרד זה עניינו, ולפי שהלשון נכד אמרנו שהוא שכל, הנה יחוייב שיהיה מתכלית השלימות. הנה לו פעל השכל והוא הנייר בהכרח, הנה מה אשר יסביל כי הנייר הפעלות והמניין הוא שלימות אחרת ההפעלות ותמימותו כמוסע לחוש, ואם היה יסביל דרד אחר וישלם זו, הנה אותו דרד הוא עלה. הנה אותו חס כן מתכלית הקדמות והמעלה, כי אשר יסבילו הוא קודם עליו צעצע. הנה יחוייב שלא יסביל אלא עלמו, וכסיהיה זה הפועל מדונק זו, ותמיד, ולא ישיגהו כשלא יסביל זולתו חסדון, כי הרבה מההעדרים יותד נכד מהקניינים. כי זה שלא יראה האדם דרד, הרבה טוץ מאשר יראה, הנה אמרו, הנה נכד התצטרך לך, כי כל אשר התצטרך לך צמופת שלילת דרד אחר ממנו תהיה יותר שלם, ודמה בשלילה האחרונה והוא על שלא יסביל דרד אחר על שישלם זו ולא ישיגהו כשלא יסביל זולתו חסדון, כי השלימות כלם הם קצת קניינים. ולא כל קנין ימלא לכל צעל קנין צמה שהוא שלם. כי הרבה מההעדרים יותד נכד מהקניינים, כי זה שלא יראה האדם כמו שיאמר ארסטו, דרד הרבה טוץ מאשר יראה מהעניינים המטופשים והחסדונים. וככה בהשכלה אללל ית, והרבה הפליג להמדין דנינו משה, למה החליטו האנשים כלם צניאור שהצורף לא ישיג מהו אלא הוא כי לא יושג כי אם בשלילה. אמנם השגתו צאופן שישג עלמו, אשר הוא עלמו, לא ייוחד אלא לעלמו, ופני לא יראו. וההשגתו הוא הליאות מתכלית השגתו. ד"ל שהשיג ליאותו מתכלית השגתו, הוא השגתו. כי נדע כי יוירנו אותו מיוחד צעלמו, על שהנייר הוא עלמו, ואין מי שישג הממלא צאופן אשר ישיגהו הוא, ולכן ילא ממנו הנה ממלא אלאי מאד נפלא, אמרו מחקה התורה האלקית כמו שפירא נצורות. וכל הפלוסופים אומרים נאמנו צנעיותו. והוא אופן הנועם והשנע והאחרות אשר זו ישיג הממלא כמו שאמר דר, הנה מי יתן וחדע, צמה זה יעדיפו השכלים הנפדרים זה על זה, אם לא ציתרון הסנח והאחרות. אשר זו

ישיבו

גבעת המורה

כל אחר מהתארים החיוניים, והשמוץ והחסדון הממלא זו, ועל ידי זה נשיג גם כן צמופת הכדש שלילתו מהסם יתעלה, וצוה יהיה צמאת היתרון צין המשיגים עלום מאד וזכו שיתצטרך: ולא כל קנין ימלא לכל צעל קנין. שלימות כל דרד היא יליאת מה שזו ככה אל הפעל, ולזה כל מה שאיננו ככה עלם אחר איננו גם כן שלימות

ישיגו הנמלכות. ונעלם ממנו לחזק הראותו, כי הוא נראה צב"מ נמלך. כי האלה ית' אינו התחלה מניעה לצד על שהוא נראה ועל שהוא תכלית ולמה שהיה הוא היותר פשוט שבעולמים, והיותר ראשון להם, והיו שיהי' התחלה לכל העולמים, ומדבר להם מלך שהוא יותר פשוט צעקן היותר פשוט, צל ממלך שהוא מטעם אותו הסוג שהוא התחלה. והסגס צמילות שלד מה שצלותו הסוג וצדיעתו וצטעורו, וחס האחרים הספורים אחד אחד, וצקולות קולות, וצליכות ליכות. כגון הנוון הלצן, כי צו ידע שלד הנוונים, וישוערו ככה כל אחד מהעולמים; אמנם יודע צמס שצו מעלמותו העולמות ופסיטותיו והכרחיותו ושצחו. וכמו שהלצן המשער לכל הנוונים ופריך הלות, כן העלם המשוער ההוא צמסעד לכל העולמות, ופריך כח שכלנו מהשיגור לחזק הראותו. כי לקחנו ממלתתו מעט, והעדיף עלינו עד שצו

נצחנו בנעימותו, ונעלם ממנו לחזק הראותו כמו שיעלם השמש מן העינים החלושים להשיגו, וכבר האריכו בזה במה שאין תועלת לשנותו חנה. והמופלג הנאמר בזה העניין אמרו בתלים, לך דומיה תהלה פי' השתיקה אצלך הוא השבחה. וזה המרצית דברים עצומה מאד בזה העניין, שאמחנו כל דבר שנאמר אותו שנכוון בו הגדולה ושבח נמצא בו מעמם א' בחקו יתעלה ונשקיף בו קצת חסרון, אם כן השתיקה יותר ראויה. וההשתקפות בהשגת השכלים כמו שצו השלמים ואמרו, אמרו בלבבכם על משכבכם ודומי סלה. וכבר ידעת אמרתם חמפורסמת (אשר כו' יתן והיו כל המאמרים כמותה). ואני אופרה לך בלשונה, ואע"פ שהיא ידועה, להעריך על עניינה.

אמרו, ההוא נהיה קמא דרבי חנניה אמר, האל הגדול הגבור והנורא האדיר החזק והאמין, אמר ליה סיימתינהו לכלהו שבחי דמרך? השתא ומה הני תלת האל הגדול הגבור והנורא, אי לא דאמרינהו משה באוריתא, ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקנינהו בתפלה, אן לא חוינן אמרין לחן, ואת אמרת כולי האי? משל למה דבר דומה, למלך בשר ודם שהיה לו אלפי אלפים דגרי וזב, ומקלסין אותו בשל כסף, וחלה נגאי הוא לו; עד הנה הגיע מאמר זה החסיד. והסתפל תהלה שתקו ומאסו רבי תארי החיוב, והתבונן איך הראה כי התארים אלו הונחו לשכלנו לבד, לא אמרנו לעולם ולא דברנו בדבר מהם. ואמנם כאשר הצריך חכמה הדבור לבני אדם במה שיתקיים להם מעט ציור, כמו שאמרו דברה תורה בלשון בני אדם, שיתואר להם הבוהים בשלמותיותם, תכליתנו שנעמוד אל המאמרים ההם ולא נקרא שמו בהם אלא בקראנו אותם בתורה לבד. אמנם כאשר באו גם כן אנשי כנסת הגדולה והם נביאים וסדרו זכרם בתפלה, תכליתנו שנאמדם לבד. ועקר זה המאמר

גבעת המורה

צנחנותו, עם היותו שלימות צנחנית עלם אחד שהוא צו צכח, ולזה אין שלילות השלימות הנזכר מהעלם הראשון חסרון צחק, על דרך משל שלילות העופפות מהאדם אינו חסרון צחק האדם, להיות העופפות אינו צכח עלם האדם, כמו שאין שלילות השכל חסרון צחק העוף וכיוצא בזה. מזה מוצא כי השלימות שאפשר שימלאו בעלם אחד, הם קצת קנינים לצד ד"ל אותם שהם צו צכח, ולא כל קנין הנמלא לצעל קנין אחד ד"ל לוי שהקנין צו צכח, ימלא לכל צעל קנין אחד, שאין הקנין הנזכר צו צכח. וזהו צל הדצ שלילות התארים החיצוניים מהם יתעלה צלתי מחייב חסרון שלימות צו, מפני היות התארים הנזכרים, זולתם היותם צלתי מחוזרי החסרון, גם כן שלימות צנחנותו לצד, להיותם יולדת מה שצו צכח אל הפעל, אצל לא צנחנית השם יתעלה, מלך שאינם צו צכח, להיות כל מה שצו צפעל, הוא צו צפעל תמיד, ד"ל מתחייב מעלמו: ונעלם ממנו לחזק כו'. ד"ל שמה שבעלם השם יתעלה ממנו אינו לצט חסרון האור המגיע ממנו אל השכל, אצל צהיפוך ד"ל לדנו האור הנזכר, להיות כל עלם זולתו הוא מורכב מהאור והחסך, ד"ל מישות, וגזול הישות הנזכר, הישות הוא הסוג העליון הכולל כל העולמים האפשריים, והגזול הוא הצדל מין עלם אחד ממין עלם זולתו, המשל

ששבו עינינו לעיני העטלף מהסיגור. ולצוסיס כתלב חור.
 דהצן דרך האלהי, אחרי צלרו מדברי נעים זמירות,
 כי הסתיקה הול הסצח והסלואים צלמת. איך צלרו
 מדברי חכמי ישראל המתוארים בחסידות צלמת. ואיך
 התענג צלמאר הכול ומלאו מסכים לאמת, ומתיחד עם
 דבריו מקביל להנעת הדלש ושאר המדרשות, וכנגדם
 דמו אשר מי יתן והיו כל המאמרים כמותו ולא יפגועו
 בצדק. והנה צלר כל חלקי המאמר צלר כפלא לך
 יסבול המחלוקת, ולא שלל כיון אמרו רק צענין אחד,
 וזהו אמרו משל למלך שהיו לו אלף אלפי אלפים דינרי זהב
 שזה צענינו מורה על התארים, ואם אינם ממינס.
 והרצ הכניס צה ודבר דרך שליטה, אשר להורות שאלו
 אשר הם אללנו שלימות קין אללנו יתצ' ממינס דבר,
 והשמיט בחכמת המשל שיהיה לו ואמר חכמת זה המשל
 אמרו דינרי זהב וכל זה כפי עומק חכמתו וכוונתו להישרת
 אומותיו אל האמת, ית' מי שחמל על עמו וחקן בהמליח
 מורה האמתות כמוהו!

פרק

הבורא בהם בתארים, אלו יתואר בהם אחד מבני אדם היה חסרון בחקו. שהם לא הבינו אלו העניינים הגדולים
 והחשובים הורים מושכלי החמון, ולקחו הבורא ית' מדרס ללשונותם, ותארוהו וספרוהו בכל מה שיחשבוהו
 ראוי, וימריצו לשבת בזה עד שיעוררוהו להפעל במחשבתם; וכ"ש אם ימצאו כתוב מדברי נביא בזה יהיה העניין
 מותר להם שיבאו לכתובים שצריך לפרשם עכ"פ וישיבוים לפשוטיהם ויגזרו מהם, ויעשו להם סעיפים ויבנו עליהם
 מאמרים, וירבה התר זה אצל המשוורדים והמליצים ואצל מי שיחשוב שהוא עושה שיר, עד שיחברו דברים
 קצתם כפירה וגמורה. וקצתם יש בהם מן השטות והפסד הרמיון מה שראוי לאדם שישחקו עליו לפי טבעו
 כשמעו, ויבנהו עם ההתבוננות איך נאמרו הדברים ההם בחק הש"י. ולולי חמלתי על חסרון האומרים, הייתי
 מגיד לך מוחם מעט עד שתתעורר על מקום החטא בהם, אלא שהם מאמרים חסרונם נראה מאד למו שיבין.
 וצריך שתתבונן ותאמר, אם היה לשון הרע והוצאת שם רע מרי עצום, כ"ש התרת הלשון בחק הש"י,
 ותארו בתארים יתע' מהם, ולא אומר שהם מרי, אבל חרף וגדוף בשגגה מן החמון השומעים ומן הפתי ההוא
 האומרים. אמנם מי שהשיג חסרון המאמרים ההם ויאמר, הוא אצלי מכלל מי שנאמר בהם, ויחפאו בני
 ישראל דברים אשר לא כן על ה' אליהם, ונאמר, ולדבר על ה' תועה. ואם תהיה ממי שיחוס על כבוד
 קונו אין צריך לך שתשמעם בשום פנים, כל שכן שתאמדם, וכל שכן שתעשה כמותם. וכבר ידעת שעור
 אשמת מי שיטח דברים כלפי מעלה, ואין צריך לך בשום פנים שתכניס עצמך לתארי השם בחיוב לתגדילו
 במחשבתך

נבעת המורה

זהו עמם המושל. ד"ל מרחק מוגבל משלטה קוים הוא מורכב מישות כולל כל העלמים ההנדסיים שהוא המדחק,
 וצבול מיוחד אל המושל שהם השלטה קוים, ולזה עם היות שאי אפשר שגליי הצבול, מוזלת שגליי גם כן
 הישות שהוא מושל הצבול המזכר, עם כל זה הצבול הוא צלמת העלם המיוחד, אשר על ידו יופד ויוצל מכל
 איך מוזלתו. ואולם ליד השם יתעלה הוא הישות המוחלט מוזלת הצבול, ולזה הוא בהכרח שיהיה עלמו נעלם
 מאתנו. כינה זאת!

פרק ס • ובאלו הפנים היו האנשים קרוצים אליו
מאד, כמסה ע"ה ושלמה זלמרים
וכו', והצן זה מאד שצנן מה שאני אומר. ודעו כי
הוא דעו צלמרו ומסה נס אל הערפל אשר סס האנשים,
לל

במחשבתך. ולא תצא ממה שמדדו אנשי נססת
הגדולה בתפלות ובברכות, ובוה די לפי ההכרח
יותר מדי כמו שאמר רבי חנינה. אמנם שאר מה שבא
בספרי הנביאים יקרא בעבור עליו, אבל יאמינו בו מה
שכבר בארנו שהם תארי פעולותיו, או להורות על

שלילת העדרים. וזה הענין גם כן לא יפורסם להמון, אבל זה המין מן הענין ראוי ביחידים אשר הגדלת הבורא
אצלם אינה שיאמרו מה שאין ראוי אבל שישכילו במה שראוי. ונשוב אל השלמות ההפכה על דברי ר' חנינה
והכמותיו, לא אמר, משל למלך שהיו לו אלף אלפים דגרי זהב ומקלסין אותו במאה דגרים, שהיה מורה על זה
להמשל על ששלמותו יתעלה יותר שלמות מאלו השמות אשר יוחסו לו, רק הם ממינם, ואין הענין כן כמו
שבארנו במופת; אבל חכמת זה המשל הוא אמרו דגרי זהב ומקלסין אותו בשל כסף, להורות שאלו אשר
הם אצלנו שלמות, אין אצלו ית' ממינם דבר, אלא כולם חסרין בחקו, כמו שבאר ואמר בזה המשל, והלא
גנאי הוא לו. הנה כבר הודעתך שכל מה שתחשבהו מאלו התארים לשלמות, הוא חסרון בחקו יתעלה כשיחיה
ממין מה שאצלנו. וכבר היישירנו שלמות לזה הענין במה שבו די ואמר, כי האחרים בשמים ואתה על הארץ על

כן יהיו דברים מעטים:

פרק ששים

אני רוצה למשול לך משלים בזה הפרק תוסיף בהם לדעת שראוי להרבות תארי בשלילות, ותוסיף בהם הרחקה
מהאמנת תארי החיוב לו ית'. הנה שאיש אחד התאמת לו שהספינה נמצאת, ולא ידע זה השם על מה
הוא נפל אם על עצם אחד או על מקרה; ואחר כן התבאר לאיש אחר שאינה מקרה; ואח"כ התבאר לאיש
אחר שאינה בעל חי; ואחר כן התבאר לאחר שאינה מחצב; ואח"כ התבאר לאחר שאינה צמח מחובר לארץ;
ואחר כן התבאר לאחר שאינה גוף אחד מחובר חבור טבעי; ואחר כן התבאר לאחר שאינה בעלת צורה שטוחה
כקדשים והדלתות; ואחר כן התבאר לאחר שאינה כדורית; ואחר כן התבאר לאחר שאינה חלודית; והתבאר
לאחר שאינה עגולה ולא בעלת צלעות שוות; והתבאר לאחר שאינה מקשה; הנה הוא מבואר שזה האחרון
כמעט שהגיע לציור הספינה כפי מה שהיא באלו התארים השוללים, וכאלו הושוו למי שציירה שהיא גשם
מעין הליל ארוך מחובר מעצם רבים אשר כבר ציירה בתארי החיוב. אמנם הקודמים אשר המשלנו בהם כל
אחד מהם יותר רחוק מציור הספינה מאשר אחריו, עד שהראשון במשלנו לא ידע רק השם לבד; הנה כן
יקדוך תארי השלילה לידיעת הש"ית והשגתו, וחשמו מאד שתוסיף שלילת מה שתשלול במופת, לא שתשלול
בלבד בלבד, כי כל אשר התבאר לך במופת שלילת דבר שיחשב מציאותו לשם ממונו, תקרב אליו מדרגה בלא
ספק. ובאלו הפנים היו אנשים קרובים אליו מאד, ואחרים בתכלית הרחק לא שיש לשם מקום, ויקרב אלם
האדם וירחק ממנו כמו שיחשבו עורי העינים, והבן זה מאד ודעו והיה בו שמת. הנה כבר התבאר לך הדרך
אשר אם תלך בה תקרב אליו יתעלה ולך בה אם תדחה. אמנם תארו יתעלה במחייבות יש בו סכנה גדולה, כי
כבר התבאר שכל מה שנחשבהו שלמות, אפילו אם היה השלמות ההוא נמצא לו, לדעת האומרים בתארים
שאינו ממין השלמות אשר נחשבהו, אבל בהשתתף השם יאמר לבד כפי מה שבארנו, הנה בהכרח תצא לענין
השלילה

לדך אמתתה אשר הוא דרכי השלילה, כי אין צהירותם דומה למדות החיות. והיה זו שמה, הפיל זאת המלה על זה מה שלא הפיל בדומה לה בכל ספרו, כי לא תחשוב שהקדו הוא ילמדך לנצח, ולא יהיה אפשרי להם להגיע אליו, אלא הוא דרך מופת, השיגו שלמה בחכמתו, וישיגוהו השלמים מהחכמים, ותוכל לראות אמתת פדושי. וכי זה כונת הדבר אם תשתדל צאתו הסה התצאך לך הדרך אשר אם תתן צה תקדו אליו ית' ולך צה אם תרצה.

פרק

השלילה. שאתה אם תאמר ידע במדע אחד ובמדע ההוא שאינו משתנה ולא מתדבה ידע הדברים הרבים המשתנים התדירים להתחדש מבלתי שיתחדש לו מדע וידעתו בדבר קדם הייתו ואחר הייתו נמצא ואחר העדדו מן המציאות ידעתה אחת אין שני בה; הנה כבר גלית שהוא ידע לא במדע כמדענו. וכן יחייב שהוא נמצא ולא כענין המציאות בנו. הנה כבר באת בשוללות בהכרח ולא עמדת על אמתת תאר עצמי.

אבל עמדת על הדבוי, והיותך מאמין שהוא עצם אחד יש לו תארים נסכלים שאלו תחשוב לחייבם לו אתה תרחיק מהם הדמיון באלו התארים הידועים אצלנו ואם כן אינם ממינם, וכאלו הוציאת העין בהיות התארים שאמרת שהאל יתעלה נושא אחד ינשאו עליו קצת נשואים, לא הנושא ההוא כאלו הנושאים ולא הנשואים החם כאלו הנשואים, והיות תכלית השגתו בואת האמונה השתוף לא דבר אחד, כי כל נושא בעל נשואים בלא ספק, והוא שנים בגדר ואם הוא אחד במציאות כי ענין הנושא בלתי ענין הנושא עליו. והנה יתבאר לך בפרקים מזה המאמר המופת על המנע ההרכבה בו יתעלה אבל הפשיטות הגמורה בתכלית האחרונה, ואני אומר שהמחייב תארים לאל ית' מקצר בהשגתו או משתף או השיגו בחלוף מה שהוא, אבל אומר הרחק מציאות השם מאמונתו והוא לא ירגיש. וביאר זה כי המקצר בהשגת אמתת דבר אחד, הנה המושג קצתו ויסכל קצתו כמו שישגו מענין האדם חיוני החיות ולא ישיג חיוני הדבר, והשם יתעלה אין דבוי באמתת מציאותו שיובן ממנו דבר ויסכל דבר אחד. וכן המשתף לענין אחד הוא אשר יצייר אמתת עצם אחד כפי מה שהוא, וחייב באמתות ההוא לעצם אחד. ואלו התארים לפי דעת מי שיחשבם אינם עצם האל, אבל ענינים נוספים על העצם. וכן עוד אשר ישיג הדבר בחלוף מה שהוא, אי אפשר בהכרח מבלתי שישג ממנו דבר אחד במה שהוא; אמנם מ, שייציר

גבעת המורה

פרק ששים שאתה אם תאמר ידע כו'. הצדל ידיעתו והשגתו יתעלה מהשגתו אפשר שיתצאר גם כן על זה הדרך. ידע הוא שכל השגה מורכבת מחמד וזורה, ד"ל מדע אחד נקמה אל השכל מהמושג החלטי שהוא נושא ההשגה, וזורה השכל עצמו, ד"ל דרך השגתו הדבר הנקמה שהוא נושא ההשגה. ואי אפשר שימלא אצלנו האחד מזולת האחר, כי חמד ההשגה לצד, אינו מפעולת השכל, אלא נקמה אליו מהמושג החלטי, ואולם ההשגה אי אפשר שתהיה זולתו מפעולת השכל עצמו, וזורה ההשגה לצד, עם היותה צלמת מפעולת השכל, עם כל זה אי אפשר שתהיה מושגת צלמית מזולת שתהיה מיוחסת לנושא מיוחד. ועל ידי זה יגיע לנו לא לצד ההשגה, אלא גם כן הכרת הנושא המיוחד. על ידי זורה השכל הכוללת כמו שצדדתי זה צפיתתי. ואולם השגת השם יתעלה, אין לה נושא נקמה אליו מהמושג החלטי, מפני שאלו לא יהיה הוא יתעלה סבת המושג, אלא צדיפוך ד"ל המושג יהיה סבת השגתו. אלא צלמת לא לצד זורה ההשגה, אלא גם כן נושאה הוא מפעולתו יתעלה, והנה דרך ההשגה המוכרת הוא נעלם מאתנו צהחלט, ואין לנו ממנו ציור כלל. וזהו יתצאר הצדל השגתו יתעלה מהשגתו תכלית ההצדל: ואם הוא אחד צמיתות. ד"ל עם היות שאלו אפשר שימלא הנושא מזולת הנשואים העלמיים וצדיפוך. ועם כל זה השכל משיג כל אחד מהם כאלו היה ענין עומד צעמנו בגדר מיוחד. אבל הרחק מציאות השם מאמונתו כו'. מפני היות ציור השם יתעלה אצלו סותר את עצמו, והוא לא ירגיש צה: בענינה נפלאה. הוא שם צדוי לעוף אחד הולך על ארצו

שיציר שהטעם כמות אינו אומר שהוא צייר הדבר על חלוף מה שהוא, אבל אומר סבל מציאות הטעם ולא ידע זה השם על מה הוא נופל, וזה עיון דק מאד והביננו. ולפי זה הביאור תדע, כי המקצר בהשגת האלוה וחרוק מיריעתו הוא אשר לא התבאר לו שלילות ענין מן העניינים אשר התבאר לזולתו שלילתם ממנו; א"כ כל מי שמועט שלילתו הוא יותר מקצר ההשגה כמו שבארנו בראש זה הפרק. אמנם אשר יחייב לו תאר לא ידע דבר רק השם לבד, כי הדבר אשר ידמה שגפיל עליו זה השם הוא ענין בלתי גמצא, אבל בדיו שקר וכאלו הפיל זה השם על ענין נעדר שאינו במציאות דבר שהוא כן. והמשל בו שאדם שמע בשם הפיל, וידע שהוא בעל חיים, ובקש לדעת צורתו וצורתו, ואמר לו הטועה או המטעה הוא בעל חיים, בעל דגל אחת, ושלש בנפים, עומד בעמקי חים, גשמו בהיז, ולו פנים רחבים כפני האדם וצורתו ותמונתו, וידבר כאדם, ופעם יעוף באויר ופעם ישוט כדג, ואינו אומר כי זה צייר הפיל בחלוף מה שהוא, ולא שהוא מקצר בהשגת הפיל, אבל אומר שזה הדבר אשר ידמיו בזה התאר בהיז, שקר ואין במציאות דבר שהוא כך, אבל זה דבר נעדר קרא לו שם דבר נמצא כענינה נפלאה, וסוס אדם, וכיצא בזה מן הצורות, הדמיונות, אשר הושם להם זה השם מן הנמצאות אם שם אחר או שם מורכב. וכן הענין הנה בשם, וזה כי השם ישתבח שמו הוא נמצא בא המופת על מציאותו, שהוא מחוייב שמתחייב מחוייב המציאות הפשיטות הגמורה כמו שאבאר. אמנם היות העצם היות הפשוט המחוייב המציאות כמו שאמר בעל תארים ועניינים אחרים ישיגוהו הוא דבר בלתי נמצא בשום פנים כמו שהתבאר במופת. ובשנאמר שזה העצם הנקרא אלוה על דרך משל הוא עצם בו עניינים רבים יתואר בהם כבר שמנו זה השם על העדר גמור. והשתכל במה יש מן הסכנה בחיוב התארים לו. ואשר צריך שיאמן במה שבה מן התארים בספר התורה או בספר הנביאים שהם כלם להישר לשלמותו יתעלה לא לדבר אחר או תאר פעולות באות מאתו כמו שבארנו:

פרק אחד וששים

כל שמותיו יתעלה הנמצאים בספרים כולם נגזרים מן הפעולות. וזה מה שאין העלם בו אלא שם אחר, והוא, יו"ד ה"א וי"ו ה"א שהוא שם מיוחד לו יתעלה. ולזה נקרא שם המפורש, עניינו שהוא יורה על עצמו יתע' הוראה מבוררת אין השתתפות בה. אמנם שאר שמותיו הנכבדים מורים בשתוף להיותם נגזרים מפעולות ימצא כמותם לנו כמו שבארנו עד שהשם המכונה בו יו"ד ה"א וי"ו ה"א הוא גם כן נגזר מן האדמות, דבר האיש יאדני הארץ אתנו קשות. ותהפך בין אמרך אדני בחי"ק הנו"ן ובין אמרך אותו בקמץ הנו"ן כהפך בין אמרך שרי אשר ענינו השר שלי ובין אמרך שרי אשת אברם שבוה הדור וכללות לאחרים. וכבר נאמר למלאך אדני אל נא תעבור. אמנם ביארתני לך זה באדני לבד המכונה בו להיותו המיוחד.

גבעת המורה

לדעם (גריי), שהוא צאמת צלמי נפלא כלל זולת צפור הכדים (דיפטער). וסוס אדם. (לענטאזירוס) גם כן מהנפלאות הכדים צדמיונס.

פרק אחד וששים
שהשם המכונה צו כו'. ד"ל שם אדני שם הוי"ה מכונה צו. מצולרי הכללות והגדרה.
ד"ל שהוא מצולד צהם היותם כוללים השם יתעלה וזולתו, וכן הוא מצולד היותם נגזרים מהפעולות

פרק סא • ואפשר שורה כפי הלשון, אשר אין
 אתנו היום לא מעט ממנו. וכפי
 מה שיקרא על ענין חיוז המליצות, כצד ידעת הסוד
 והמליצות ענין אחד, ר"ל מהאחד הוא סבת מליצות
 כל האחדים הספורים, וכן גוף הלשון, בו יסועדו כל
 הגוונים, ויודעו בו, כן יש בכל אחד מן העלמים עלם
 אחד פשוט. בו יודע ענין אחד העלמים שבאותו הסוד,
 ע"כ. והסם ית' הוא המחויב המליצות, הנקו מחויב
 הסיבות וכל נמלא ממנו מניע. והנה יהיה יורה על שהוא
 הים הים יורה, והוא העצם המחויב המליצות. לדין לך
 שתסתכל. אמרו השתכל איך בלה שאלו השמות הנבוכים
 כלם נמחדשו אחד חדוש העולם, וצאל מה הלשון צוה
 נאמר, וזה חמת שהם כלם שמות הנבוכו לפי הפעולות
 הנמללות בעולם. אמנם כשתצונן עמנו נקי מופשט מכל
 פעל, והוא הנראה עד שלא נצלה העולם, לא יהיה לו
 שם נבחר צדוק פנים, אלא שם אחד להורות על עמנו.
 והנה כשתביע לצני האדם ההשגה אשר היא היסועה
 האמתית, יסוד זה הספק, ודמיון הים ר' אליעזר הגדול
 שיפרש עליו זה הענין האלהי הנפלא הגדול.

פרק

המיוחד בשמות המפורסמים לו יתעלה. אמנם
 שאר שמותיו, כדיון ושדי וצדיק וחנן ורחום ואלהים,
 כלם הם מבוארי הכללות והמורה. אך השם שאנויותו
 יו"ד ה"א וי"ו ה"א לא ידע לו מורה ידועה ולא
 ישתתף בו זולתו, ואין ספק שזה השם העצום אשר
 לא ידובר בו כמו שידעת אלא במקדש; וכחני השם
 המקודשים לבד בברכת כהנים וכהן גדול ביום הצום,
 יורה על ענין אחד, אין השתתפות בינו יתעלה ובין
 זולתו בענין ההוא. ואפשר שורה כפי הלשון אשר
 אין אתנו היום ממנה אלא דבר מועט וכפי מה שיקרא
 ג"כ ענין חיוב המציאות. סוף דבר גדולות זה
 השם והשמירה מלקרא אותו לחיותו מורה על עצמו
 יתעלה, מאשר לא ישתתף אחד מן הבוהים בהוראת
 החיה כמו שאמרו עליו זכרונם לברכה שמי המיוחד
 לי. אמנם שאר השמות הם כולם מורים על תארים
 לא על עצם לבד רק על עצם בעל תארים מפי שיהם

נגזרים, ולזה יביאו לחשוב הרבוי ר"ל יביאו לחשוב מציאות תארים, ושיש עצם וענין נוסף על העצם, כי כן
 היא הוראת כל שם נגזר כי הוא מורה על ענין ועל נושא לא באר אותו התחבר בו הענין ההוא. וכאשר
 התבאר במופת כי השם יתעלה אינו נושא התחברות בו עניינים, ידענו שהשמות הנגזרים הם לפי יחס
 הפעל אליו או לפי החישרה לשלמותו. ולזה היה כועס רבי חנינה מואמרו הגדול הגבור והנורא, לולי
 שני ההכרחים אשר זכר (נפיק י"ט מה) להיות אלו מביאים לחשוב תארים עצמיים ר"ל שהם שלמות
 נמצאים בו. וכאשר רבו אלו השמות הנגזרים מן הפעולות לשם יתעלה הביאו קצת בני אדם
 לחשוב שיש לו תארים רבים כמספר הפעולות אשר נגזרו מהם, ולזה יער בהגיע לבני אדם השגה
 שתסור מהם זה הספק ואמר, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, ר"ל שכמו שהוא אחד, כן יקרא
 או בשם אחד לבד והוא המורה על העצם לבד ולא שהוא נגזר. ובפרקי רבי אליעזר אמר עד שלא נברא העולם היה
 הקדוש

גבעת המורה

הפעולות. לא ידע לו מורה ידוע. ר"ל ששם היותו צאחת גם כן נגזר ממלת הים המורה על המליצות
 עם כל זה אין הבוהים הנכרת ידועה, ר"ל שאין הענין אשר הסם המכר מורה עליו מובצל (בעשטיט), להיות
 המליצות היא אם הגיוני (אקטיב) אם מוחלט, על דרך משל צוה המשפט: המושל הוא צעל שלש זוויות.
 תהיה מלת הוא המורה על המליצות, צלתי מורה על המליצות המוחלט, ר"ל מליצות המושל חזן לשכל, אצל
 הוא מורה על קשור הנושא והנשוא לצד, והמשפט הוא חמת, ואף שלא יהיה המושל נמלא כלל. ולזה אין
 המליצות הנלמד עליו צלתי הוא צוה המשפט מציג ענין אחד בנושא הצנוני, אצל הוא מציג דרך קשור נושא
 המשפט נשואו לצד. ואולם אם נאמר המושל הוא נמלא, דעתנו צוה היות הנושא המכר ונשואו נמלא בפעל חזן
 לשכל. ותהיה גם כן צדחיה זו המליצות צלתי ענין מוסף על היות השכלי. אצל הנחתו (ייגע פאזיטלין) לצד.
 ולזה אין המליצות מורה על דבר מובצל כלל — והמפרשים אשר קדמוני לא ידעו לעומק דעת הדב צוה.

פרק סב. כלל לוחיותיהם י"ג והיו מכנים זו על מה שצד צקירות שם צד ז' לוחיות. כמו שנכנס לחננו צלף זל"ת, הפלל מחכמת הדב, ליד הצד הדבד מעלמו כמו שכתב, כי נראה מדבריו, שלא הביע אל ספר הכסוד, והכסים עם זה מה שזאמר שם, שם צד י"ג, כי ד' מחוייב צד הקנה אומר שם יצרכך ה', יאך ה', ושא ה', שם צד י"ג לוחיות ונקודו כן יפעל יפעל יפעל. הנה נראה מה הולך שם צד י"ג הוא שלשה שמות, כמו שאמר הדב. רק שיראה לי שמתצטרך צד כל מה שצד צקירות שם צד ז' לוחיות. כי הוא צד קדוש כשם צד ז' לוחיות, ופעל כשם צד שמים עשרה, ר"ל שמורה על כי הוא ית' הים הים ויהיה וכלל המחויב המלכות צלוח. וכי שם צד ז' לוחיות צקירות המיוחד הידוע אללם, יכלול על כל מה שיתצטרך צד שם צד י"ג לוחיות, ואמנם שם צד ז' לוחיות כששמו נקודים צלשה לוחים מתחלפים, יטו צד י"ג לוחיות, על

לשמעם, כל שכן שיאמינם. ואינו נקרא שם המפורש כלל וזולת זה השם בן ארבע אותיות, הנכתב אשר לא יקרא כפי אותיותיו. ובפירוש אמרו בספרי, כה תבחנו את בני ישראל, כה בלשון הזה, כה בשם המפורש, ושם נאמר במקדש ככתבו, ובמדינה בכינויו. ובתלמוד נאמר כה בשם המפורש, אתה אומר בשם המפורש, או אינו אלא בכינוי תלמוד לומר ושמו את שמי, שמי המיוחד לי. הנה כבר התבאר לך כי שם המפורש הוא זה שם בן ארבע אותיות ושהוא לבדו הוא המורה על העצם מבלתי שתוף עניין אחר, ולזה אמרו עליו שמי המיוחד לי. ואינו אבאר לך הרבה אשר הביא האנשים למה שיאמינוהו מעניין השמות. ואבאר לך עקר זאת השאלה, ואגלה לך מסתרת עד שלא ישאר לך בה ספק אלא אם תרצה להטעות את עצמך, בפרק אחר זה:

פרק שנים וששים

צונו בברכת כהנים, ובה שם ה' נכתבו אשר הוא שם המפורש, ולא היה נודע אל כל אדם איך יהיה הדבור בו ובאי זה תנועה יגיע כל אות מאותיותיו או אם ידגש קצת אותיותיו אם היתה אות מקבלת דגשות; אבל אנשי החכמה היו מוסרים אותו זה לזה, ר"ל תאר הדבור בו ולא היו מלמדים אותו לאדם אלא לתלמיד הנון פעם אחת בשבוע. ואני סובר שזה שאמרו שם בן ארבע אותיות חכמים מוסרים אותו לבניהם ולתלמידיהם פעם אחת בשבוע אין זה איך יהיה הדבור לו לבד, אלא ללמד גם העניין אשר בעבורו ייוחד זה השם ויהיה בו סוד אלהי. עוד גם היה אצלם שם בן ששים עשרה אותיות והוא בקרובה למטה מזה השם בן ארבע אותיות. והקרוב אצלי שלא היה שם אחד אלא שתי שמות או שלשה כלל אותיותיהם ששים עשרה אותיות, והיו מכנים בו בכל מקום שהיה מזדמן להם בקריאתם שם בן ארבע אותיות, כמו שנכנס אנחנו היום באלף דל"ת, וזה השם גם כן אשר הוא בן ששים עשרה אותיות, אין ספק שהיה מורה על עניין יותר מיוחד מהוראות אלף דל"ת. ולא היה נמנע מעולם מאחד מבני החכמה, אלא כל מי שיבקש ללמודו ולמדוהו, ולא היה כן שם בן ארבע אותיות שלא למדוהו מעולם אדם ממי שידעו אלא לבנו ותלמידו פעם אחת

בשבע. וכאשר היו אנשים פרוצים לומדים זה השם
בן שנים עשרה אותיות ומפסידים בו אמונות, כמו
שיקרה לכל מי שאינו שלם כשידע שהדבר אינו כמו
שהיה מדרמה אותו תחלה, הסתתיר זה השם גם כן
ולא היו מלומדים אותו אלא לצנועים שבכהונה, לברך
בו בני אדם במקדש שבבר פסקו מלוכוד השם המפורש
במקדש גם כן להפסד אנשים. אמרו משמת שמעון
הצדיק בשלו אחיו הכהנים מלברך בשם אלא היו
מברכים בזה שם בן שנים עשרה אותיות. אמרו
בראשונה שם בן שנים עשרה אותיות היו מוסרים
אותו לכל אדם, משרבו הפרצים היו מוסרים אותו
לצנועים שבכהונה, והצנועים שבכהונה מבליעים
אותו.

הגדלה צמחאות. ושנו יותר חסדים מכל אנשים, עד שזה החכמה מוס על אנשים, ואל זה הענין צעמו דמ
המחזר צה המקוס. ואמרו, ואמנם אלו השנים אחרים מלמדים קלת חכמה אלהית בהכרח. הנה הרצ ציאל צזה
צניור כי דעתו שאין שם צן י"צ מורה על מה שידע עליו שם המפורש מעלם האל, כמו שאין שם צן מ"צ (כ"א)
שאין שם אדני. מורה עליו ואם יכונה צו. ואמרו השגת השכל הפועל, ידע צו שיסוד הוא, ושיסוד הנגלות צאופן
אשר ישיגם הוא. וצפירושנו לחי צן יוקטן, הארכנו צאמת-הפעולה ועלמותה. עוד אמר וכבר התבאר צספדים
המחזרים לחכמה האלהית, שזאת החכמה אי אפשר לשכחה, ד"ל השגת השכל הפועל. והוא ענין אמרו ותלמודו
מתקיים צידו. אצורכר צן אלוהי כח על זה הדרוש צאגרת הפעולה, זה לשונו: **אולם** החכמה האחרונה אשר
הוא היור השכלי, והוא מלאות השכל הנאצל, אי אפשר צו השגתה אלא אם יהיה זה יולד מן הטבע, אצל איזה
לד שיהיה, אמנם ימלא זה למונה האחרון אשר הוא אדם. ואמנם המונח הראשון הנה לא יתכן זה צו. והנה כי
המונה הראשון הוא צחכמת הנורה, א"כ הוא מונח מלך והוא נורה מלך. ועל זה הוא שכל המושכל צענין אחר,
ושאר מה שנאמר צו צספר השכל. ואולם החכמות אי אפשר זה צהם כי המושכל צהם זולת השכל. והיודע זולת
היודע. א"כ אי אפשר צהם ההפסטה. א"כ אי אפשר צחכמת מן ההנחות ההשגות המתצקות אלא צהנאה. יהיה
ההנאה מונחה הראשון הוא הנאצל ותהיה צו הנורה והוא המלייד. ואין זה צדצר שיוחס אל כמו ההיום הנפסדים
אלא צקבל הנאצל, ועל זה הוא תמיד עכ"ל. ואמר עוד ואולם זה השכל הנאצל לפי שהוא אחר מכל לך והוא צתכלית
הרוחק מהיולי לא ישיגהו ההפכים, כמו שישיגו הטבע, ולא המעשה אשר מן ההפכים צנפס הצהמות. ולא דוסם
ההפכים כשכלות אשר תשכל המושכלות ההיוליים המתצדים. א"כ הוא לעולם אחר ועל ענין אחר צהנאה זכה ושמחה
וכדר וששון, והוא המעמיד הענינים כלם. והאל דוה צו ציות שלם שיהיה צו מן הרצון. כי הדיקים שצצרו אמרו
כי האפשרות שם מיינס מין טבעי ומין אלהי, והטבעי הוא אשר יושב צחכמה. ויכול האדם לעמוד עליו מעלמו.
ואמנם המין האלהי, אמנם יושב צעור אלהי, ועל כן שלח האל הנציל, ונתן הנצילים שיגידו לנו אחרנו כלל צני אדם
צאפשרות.

צבעת המורה

פרק שנים וישישים. כשידע שהרצ צינו כמו שהיה מדמה אותו תחלה, זו היא סבת הפסד האמונה צאמת.
כי כאשר ידע המתחיל צענין שמה שהיה מדמה תחלה איננו אמת, ואולם לא יגיע עד
הנה להשגת האמת כפי מה שהוא, הנה הוא מההכרח שיכחש הדבר מכל וכל. ולזה אין מהראוי שנגלה אל כל מתחיל
צענין, הכללים היואלים מהפסלופיאה, אצל לדין שכללם אותו הסקמות על הסדר מעט מעט, והוא יולד
הכללים

אותו בנעימות אהיהם הכהנים, אמר רבי טרפן
 פעם אחת עליתי אחר אבי אימא לדוכן והטתי
 אזני אצל כהן ושמעתי שהבליעו בנעימות אהיהם
 הכהנים. והיה אצלם גם כן שם בן שתיים וארבעים
 אותיות, וידוע אצל כל בעל ציור שאי אפשר בשום
 פנים שיהיו שתיים וארבעים אותיות מלה אחת;
 אמנם היו אלו מלות רבות כלל אותיותיהם שתיים
 וארבעים. ואין ספק שהמלות ההם מודות על
 ענינים בהכרח העניינים ההם יקרו לאמתת ציור עצמו
 יתעלה בפנים אשר אמרנו. ואמנם נקראו אלו המלות
 הרבות האותיות שם, להיותם מורים על ענין אחד לבד
 כשאר השמות המיוחדים. ואמנם רבו המלות ההם
 להבנת הענין כי הענין האחד איפשר שיובן במלות
 רבות, והבן זה. ודע שזה הדבר אשר ילמד היה
 למוד הענינים שמורים עליהם השמות ההם, לא
 הדבור לבד באותיות העדומות מכל ציור. ולא נקרא
 כלל שם בן ארבעים ושתיים אותיות זה ולא שם בן
 שתיים עשרה אותיות שם המפורש, אבל שם המפורש
 הוא השם המיוחד לו כמו שבארנו. ואמנם אלו השנים
 האחרים היו מלמדים קצת חכמה אלהית בהכרח.
 ונדראה על היותו מלמד חכמה, אמרם עליו שם בן
 ארבעים

באפשרות האלהיות. והיותו מעולה שצמדוה היא זאת
 הסדרה אשר הוא יור האדם עצמו עד שלייר זה השכל.
 עד הכה דדיו. והאדכתי צביון לשונו, יען כי הוא
 ענין לא דליתור צמפים שביעו לנו ועם שצו ציורו על
 ענין העד האלהי אשר נזכרו דליתור משה צוה הספר
 כי ציור, זאת החכמה ל' ציור הנפד, לא תושב
 ל' חכמה העיונית ולא יוכל האדם לעמוד עליו מעצמו,
 ל' בחקירה מחשבת. אבל המין האלהי יושב בעד אלהי.
 ל' פתאום צהשתנות עצמותו אל עצמותו מאהבת האל
 עליו. לכן יעמד על ענין אחד ובהנהגה זכה ואין שם
 דיו כי המושכל עצמו אחד ולא שנתה כי היודע הוא
 הידוע. ואינו מושכל על שנישמהו אחרו מושכל בענין
 צורות הבולמות. אבל הוא יורה מופשטת עצמה ולכן
 תעמוד החכמה ההיא. כי הוא מטעו עצמו אחד פשוט
 יורה שכלית עומדת לנחש. וישם צן מ' אותיות. אמרו
 צעלי הקבלה שהיא א' צ' ית' ק' ע' שט' כ' נכ'.
 יכ' פ' ל' מ' צ' חק' ד' ע' י' ג' פ' ק' ש' ק' ו'
 ל' י' ו' אמרו שהדלות זו אל צדן גדול יותר תקיף לדיק
 קדום דס עליון שר טוב נגיד נעים בצור דורש יסד כל
 שיפט פקיד לורק רחום לור תמים גאה חסיד קדוש רוד'
 על נדיע עשיר ידיו בומר לומר פודה זוקף קורא שומע
 קושר ומקשר לזי יסד תם. ואלה המעלות המולאות
 מהםם ההוא, על שכל אות ממנו מורה על מלה מאלה
 המלות. לא ידענו כי כך הוא, כד יוכל מי שירצה
 להעמיק זו לכוון עם דדיו הד', ומאל הפלוג צלמרו
 ופתי ילמין לכל דבר. **אמר משה** ומה שיראה לעין
 מפעולת הקמיעין והשמות, אינו מצעל דדיו הד' כי הוא
 צמקרה, וזה תפעל הדמיון. וכד נסה צומניו נכת
 למדנו החכמה אחד מן החכמים הגדולים, כתב קמיע כלל זו
 לעגים והתלוולות והתולדים ואותיותיהם קמיע, נשים תקשינה
 ללכת, וללו צהן כל הרפואות אחרי כן מניחות הקמיע,
 והוא היה מספרים צענין השמות, והוא היה
 מהכל הענינים, והם הציור דליות רבות לאמתם, והיותו גדולה שבהם היה, מה שמתאמת מענין הקמיע אשר
 עשאו הוא עצמו. וזה והציור לפניו הדבר והדלה מה שצו מן השחק, ונשאלו מצוינים עד הביעו אחרי כן גדול
 צמפשו. גם דליתו חוש מחלושי השכל, היה מוכיר שם ונוען מחט או מלע צידכו ולא היה מזיקו, ולא היה יולא
 ממנו דס. ומיד שהייתי מנסה צי להבישו אלי, הייתי צורח ממנו מרגיש צפרוק הצדור. והסם ההוא שמעבור יחד
 צנת הבערות מאלם אחד, וזה לחזק דמיונו וחולשת שכלו. וחללי שהיה מכת הנמנע היה נמנע. ואינו רחוק אללי,
 שיעזר לזה ג' היות האותיות מחלקות כשאר הנמלחות השפלות ומיוחדות לפרועלים השמימיים, כענין צמפנים
 והמחשים. וכפי זה יהיה עצם, אבל לא צלשונה כי חס צמיות. אמנם כשיהיה צמץ וצלשונה והוא שיהיו שם
 ממלחות רוחניות דקות, צלמי מוחשיות פעולות, והוא אשר ממנו נמח המלמד צדורות כמו שיראה אפלעון. וכשיצנו
 אל נפש האדם ושיהיו נשמעות אל השצעותיו ודדיו אשר הם היותו נגלה מפעולות הנפש המדדית, עד שיכופם
 ויכריחם זה אל דדיו משה ע'ה, מכת הנמנע. ודקטו דתו עליו צמלמד הדלשון ממה שאלו העצם. כי אחד
 מאמרו צצנות, הציא ענין הסרגל והמנבג, ואמר כי רועם הסרגל צמפם ענין חזק מאל. והנה תוכל לדלות כחו
 ואמתתו מענין הדות, כי יחקה צהם ענין דומה להכלי הזקנות, ולו נחתו עם הסרגל והמנבג למה שגדול
 האדם צו מנת בעדוהו יע' עליו האמתו, ולו יערצ עם שכלו היה לועב עליו. ואמר והסם צ'ר, ואמנם אחד זה
 (אחד המלמד צצנות) לפי שהתודות ינחו שהצנות לצלמי תכלית. וכל זה ילא מהבנת הודות, כי חסצו צציות
 חוס שמימי, צו נפשות צדולות למין מין ממנו החי. וכל הפלוסופים הקודמים, הודו צללו הנפשות, רק שקלסם
 הניחם

הניחם צממונעות צין הכפשות השמימיות, ואלו אשר
צאלו הגשמיים. וקתם לומדים שהם צעמם יתלו צנופות
אשר יהווה להדמות אש צעיהם, וכאשר נפסדו הצופות
שצו אל חמדם הרומי וגשמיים הקדים אשר לא יורגשו.
וכפי זה יצאו על פסועם מופת הצנזורים, ויהיה רכז אש
וקוסי אש קציוצו אליהם. כי דנים אשר אהנו מאשר
אחם. אצל כד צלר ארסעו צמה שאחד הטבע, כי אין
שם כותף הצורה ולא נצדל עד קציוצו מחזק. אצל פועל
מוצא מה שצח אל הפועל, צמה שהוא גשם צעל נפס
דחול השמים. ולפי דעת צ"ס ולצו משה היה השכל
הפועל הכותף הצורות, ואין שם פועלים רוחניים שלא
בדעם. ואין דרך לשמות ההם על האופן הזה.

פרק

ארבעים ושתים אותיות קדוש ומקודש, ואין מוסרים
אותו אלא למי שצנוע ועומד בחצי ימיו ואינו כועס
ואינו משחק ואינו מעמיד על מדותיו ודבורו בנחת
עם הבריות, וכל היודעו ויודי בו נמשמד בטהרה,
אחוב למעלה ונחמד למטה ואימתו מוטלת על
הבריות ותלמודו מתקיים בידו ונחל שני עולמים
העולם הזה והעולם הבא, זה כתוב בתלמוד. ומה
מאד רחוק מה שיובן מזה המאמר מכונת אמרו! וזה
כי הרוב יחשבו שהם אותיות ידובר בהם לא דבר
אחר ולא יפורש להם ענין ויגיעו בהם אל אלו
הענינים העצומים, וצריך מי שירצה ללמדו המדות

האלו וההומנה הרבה אשר זכר. ומבואר הוא שזה כולו אינו רק חודעת ענינים אלהים ומכלל הענינים שהם
סתרי תורה כמו שביארנו. וכבר התבאר בספרים המחברים בחכמה האלהית שזאת החכמה אי אפשר לשכחה
ר"ל השגת השכל הפועל והוא ענין אמרו, ותלמודו מתקיים בידו. וכאשר מצאו האנשים הרעים הפתאים אלו
הדברים התרחב להם הכוז והמאמר שיקבצו אי זה אותיות שירצו ויאמר שזה הוא שם יעשה ויפעל כשיכתב
או כשיאמר על תאר כך. ואחר כך נכתבו הכוזים ההם אשר בראם הפתאים הראשונים, ונתתו הספרים
ההם לידי הטובים וכלי הסכלים אשר אין אצלם מאונים ידעו בהם האמת מן השקר, והסתירות ונמצאו
בעובגותם ונחשב בהם שהם אמת, וסוף דבר, פתי יאמין לכל דבר. וכבר יצאנו מענינו הנכבד ועינונו הדק
אל העין בבטול שגונו, ידאח בטולו לכל מתחיל בעיון, אלא שהביא לזה הכרח וזכרנו השמות ועניניהם ומה
שהתפרסם אצל החמוץ מענינים ואשוב אל ענינים כבר העירנו שכל שם שיש לו יתעלה הוא נגור-אלא שם
המפורש. וצריך שנדבר בזה השם והוא אהיה אשר אהיה בפרק הנפרד, למה שבוה מן העין הדק אשר אהנו
בו ר"ל הרחקת התארים:

פרק

גבעת המורה

הכללים הנזכרים מעלנו: שזאת החכמה אי אפשר לשכחה כו'. הליורים המורגשים מועדים אל השכחה, מלך
היותם מבינים אל הפש מהחזק, ולזה צהסתלק המוחש החלומי זמן מה, צהכחה הוא שיסתלק גם כן הליור המורגש
ממנו צנפס. ואולם הליורים המושכלים הם צלתי מבינים מהחזק, אצל הם צורות השכל עצמו ונשואיו הקיימים
ועם היות שלא נשיג מציאותם, אם לא על ידי ההשתמשות צהם צדצרים המורגשים, עם כל זה הם מציאות
צשכל-תמיד. ואחרי אשר ישיג שכלנו השכל הפועל, הוא צהכחה שיהיו הליורים הנזכרים ידועים אצל תמיד
להיות השכל הפועל לא צלצד משיג צורות המציאות, אצל גם כן חמדם, ר"ל נשאותם אשר אליהם ייוחסו.
והצן זה, וכאשר מלאו כו'. אמר החכם דני משה הכדוני כי מה שידאח לעם מפעולת הקיימים והשמות אינו
מצטל צדני הרצ כי הוא צמקרה ומפעל הדמיון כו'. ואמרו דאינו איש מחלושי השכל היה חזק שם ומועץ מלמע
צידכו ולא היה חזקו כלל ולא היה דם יולא ממנו, ומיד שהייתי מנסה להביאו אלי לא היה צי כה והקוץ מרגיש
צפרוק חזק דהשם שהוא שמעוהו יחד מעת הנערות, וזה לחזק דמיונו וחלשת שכלו, ואצלי שהיה מכת הנמנע
היה מנוע. ועל זה הסיד החכם דני שם טוב כי זה דעת נפסד ונעל, כי הדמיון לא יצטל ההרגש כו'. ואינו
אומר כי עם היותו ב"כ צוטה להאמין זה מפעולות צעלי התחצולות (פחשען-שטיאנד) צלטהם, עם כל זה אינו
מאמין

פרק שלשה ושישים

נקדים הצעת זנאמר שזה אשר אמרו עליו השלום, וזאמרו לי מה שמן מה אומר אליהם, איך היתה לענין ההוא דאזיה זאת השאלה עד שיבקש במה זה ישיב עליה. אמנם אמרו וחס לא יאמינו לי כי יאמרו לא נראה אליך ה' הוא מבוואר מאד, שכן דאזי שיאמר לכל מי שיתפאר בנבואה עד שיביא מופת. ועוד אם היה הענין כמו שיראה שהוא שם ידובר בו לבד לא ימלט הדבר מהיות ישראל כבר ידעו השם ההוא או לא שמעוהו כלל. ואם יהיה גודע אצלם אין טענה לו בהגידו אותו כי ידעוהו כידעתם. ואם היה בלתי נשמע אצלם, מה הריאיה שזה שם האל אם היה ידעת שמו ראייה. ועוד שהוא אחר שלמדו יתעלה זה השם אמר לו לך ואספת את זקני ישראל ושמעו לקולך, ואחר זה ענהו עליו השלום וזאמר הן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי. וכבר קדם אמרו יתעלה לו ושמעו לקולך. וזאמר לו יתעלה אחר כן מה זה בידך ויאמר מטת. ואשר תדעוהו ויבואר לך כל זה הספק הוא מה שאומר לך. בבר ידעת פרסום דעות הצא"ב

פרק סג. ואחר זה עשה ע"ה וכן לא יאמרו לי ולא ישמעו בקולי כי יאמרו לא נראה אליך ה' וכך קדם אמרו ית' ושמעו לקולך. והשיב להאמרו השני וכן לא יאמרו לי ואמר לי אחרי כן מה זה צורך ואמר מהט. ומפ' כי שתי שאלות היו ושתי תשובות. האחת מליאות. השם יצדק. והשנית היותו ית' שולט. והוא אומר ואמר תדעו. ויצאך לך כל זה הספק הוא מה שאמר לך. והנה צאור מה הלזן צעודי ע"ז. ואמר לזוני לומר האמונות הרוקניות. והודעת הכחות ועשיות העלסמאות להודעת כחות הכוכבים. וזה האלמנה דרוחניות הכוכבים. והודעת ופועלו צפנס העוצד. והוא הנקדח דבור אללס. כענין צפנס הפכל הפועל אלינו. ודע זה. ואמר הכנס צן רש"י כי הנה אם מדה שוכל להודיע כוחות הכוכבים ורוחניותיהם צלטמאות. הנה לא יתאמת צמלסכה שוכל להודיע על ששפעת צענין שישיפע. ר"ל שודיעה צללמים. כשעור שישיפעו הצלמים או האשדות אשר על פס צפנס צבאיהם. ואמר ליני כי מלך הפליל צן רש"י צזה. וכי ככה אמר ידמי ע"ה. אזתי עצני מקור מים חיים לחצו להם צורות זהס. העלטמאות המקצלות הרוחניות. צלות כשצורת אשר לא יכלו המים על שישיפעו על פס הכציל וידוע למלך צס. וזה פי' גפלא. עמוד עליו. כמו שהצאר אללנו צאמרו ואת הכפס אשר עשו צחקן. שהוא נלמר על העיון והלמוד והשלמות הכפס. לא על דרך הגדה וספור. הפלא מאמרו ולמדו השם אז מדע שיגיע אליהם יתאמת אללס מליאות השם. ואם היו ישראל מקובלים מן האצות. נראה שצחקן. הגלות אשר הכל אלל יחידים סגורות. כמו שאמר שכל צני אלל יחידים והסוד כלו הוא צמחות המלך צעמנה השודרה על המליאות. והוא מלת אהיה השודרה על הנמלא. כענין מלה קוסדת גודר זכרון התאר הנדבק צו. שהוא התאר שס וס השם הראשון. והוא המתאר אהיה. והשם השני אשר הוא התאר צעמנו. והיה הוא צאור ענין שהוא נמלא לא מלא. לגד שהתמלה הראשונה אשר מליאותה צעמנה. ולכן היה

גבעת המורה

מלמדין היות לעת רצונו משה הכרזתו נפסד ובעל מכל וכל, אצל הוא אפשר שתתבצר פעולות המדיוח צד השעור, עם היות שהוא רחוק להלמדין, כי ככל ידענו מהבחינה והנסיון מחזק פעולות המדיוח מה שהוא קרוב לזה. ועם היות שאין לנו מרגישים בעלמנו השעור המזכר, עם כל זה לא דליו דליו דליו, ואין לנו כח בעצור זה להכחיש אפשרות הדבר.

פרק שלשה וששים. הצאב"ה, אומה קדמונית בארץ המזרח, לא כדע זכרה. בזמננו זה, ועשית
העלםאמות. לורות ידועות נעשות בזמנים ידועים וזכיות הנכדים במצב ידוע, ועל
ידיהם חסדו להודיע דוחניות או כחות הנכדים המכרים. בזמננו המלה בעלמה המורה על המלאות צעוק
התא. ר"ל שהמלאות הוא התא והוא בעלמו המתואר, לזורות על היות המושב ממנו יתעלה המלאות לזכר
יחזין

הצא"ב, בזמנים ההם, היות בני אדם כלם אלא יחידים עובדי עבודה זרה, ר"ל האמנת הדתות זרות והורדת הכחות ועשיית הטלסמאות (פידוש צדוהר המדברות). וזוהי כבר כל מתפאר בזמנים ההם כולם, אם שיתפאר שעלה בידו ענין ומופת הורתו שיש אלות לעולם בכללי כאברהם, או יתפאר שידרה עליו רחמיים כוכב או מלאך וכיוצא בזה; אבל איש שיתפאר בנבואה לאמר שהשם דבר אליו ושלחו, לא נשמע זה כלל קודם משה רבינו עליו השלום, ולא יטען מה שבה באבות מזכרון דבר השם להם והראות אליהם, שאתה לא תמצא העניין ההוא מן הנבואה לקרא לבני אדם או להישיר זולתם, עד שאמר אברהם או יצחק או יעקב או מ"שקדמם לבני אדם, אמר לי השם עשו כך, או לא תעשו, או שלחני אליכם, זה לא היה כללי, אבל היה הדבור להם במה שהיה מיוחד להם לא דבר אחר, ר"ל בשלמותם והישירות למה שיעשו, ובשרם למה שיגיע אליו ענין ודעם לא זולת זה. והם היו משרים בני אדם על דרך עין ולמוד, כמו שהתבאר אצלנו באמרו ואת הנפש אשר

ל"ה מליאותו עלמותו. וכבר ידעת כי לז"ד חולק על זה ואינו דעת אדסטר. עוד אמר, וזל ציבור הענין הסודי ופירושו כן, הנמצא אשר הוא נמצא כלומר מיד המליאות. וזה כי אשר שמליאותו הוא הנמצא. הכה הוא המחויב המליאות. כי לולא זה יכיה מקרה. וזה כפי שדרו צענין המליאות ואין שיהיה לך כשומר כלומר חיו המליאות, וזה אשר ציון אליו המופת וכו', וסם שכלותם לשמר לא לנקלם צסם הסוד, וזה שמורה על פירושו אצלי, ומעיד על אמתתו. כי פרעה אמר צפי' לא ידעתו את ה' ולאנקלם סגר ע"ה שזל להעלים לפעמים כמו שזל לגלות, לא לזה לספר שסם אדם יכפור צמליאות הס' ואפי' פרעה, וכנה ההתנכרות והכפירה על שמו ית' לא עלמור. ואמר סנה די' לא איתגלי לי. ודע זה כי הוא אמתתו, וזה הוא פי' פדסמור צעת נעלותו כשהייתי לועד המורה עם ה' זל, ואני צן יג סנה. ואין סם לר ית' צלתי כגור אלא סם צן ד' סותיות, והוא הסם המפורס. ונקלם מפורס, כי צו מורס הס' לסיותר צלתי מורס על תאך, אצל על מליאות לזל. לא על דבר אחר, וככלל המליאות המוחלט שיהיה תדיר. ר"ל מחויב המליאות. כי אינו נמצא מלך זולתו, והכל מלאתו, והוא אינו לרין לזולתו. והכן מה שביע אליו המלאת, כי הוא המחויב המליאות, והיותו מחויב המליאות הוא אמתת עלמו. והוא אשר יורה עליו הסם המפורס יתצדק.

פרק

עשו בחזן. וכאשר נראה יתעלה אל משה רבינו עליו השלום וצוהו שיקרא לבני אדם, ויגיע עליהם ואת השליחות אמר תחילת מה שישאלוני שאמרת להם שיש אלוה בעולם נמצא, ואחרי כן אומר שהוא שלחני, מפני שכל בני אדם או אלא יחידים לא היו מרגשים במציאות השם, ותכלית עיונם לא היה עובד הגלגל וכחוריו ופעולותיו, שהם לא היו גבולים מן המורגש, ולא הושלמו שלמות שכלי. ולמדתו השם אז מדע שיגיעו אליהם יאמרת אצלם מציאות השם, והוא אחיה אשר אחיה. וזה השם נגזר מן היה והוא המציאות, כי היה מורה על ענין ההיות, ואין הפרש בין אמדך היה או נמצא בלשון העברי. והסוד כלל הוא בשנותו המלה בעצמה המורה על המציאות בענין התאר, כי מלת אשר סמל זכרון התאר הנדבק בו, שהוא שם חסד צריך אל חברו כענין אל"י, ואלת"י בערבי. והושם השם הראשון, והוא המתאר א' היה והשם השני אשר תאר בו א' היה והוא הוא בעצמו וכאלו הוא הראה שהמתואר הוא התאר בעצמו. והיה זה באור ענין שהוא נמצא לא במציאות ובה באור הענין ההוא ופירושו כן הנמצא אשר הוא הנמצא כלומר המהוייב המציאות, וזה אשר יביא אליו המופת בהכרח שיש דבר מחוייב המציאות לא נעדר ולא יעדד כמו שאבאר מופתו. וכאשר הדועהו יתברך הראיות אשר יתקיים בהם מציאותו אצל חכמיהם כי אחר זה בא לך ואספת את זקני ישראל, ויעד לו שהם יבינו מה שהודעתיו לך ויקבלתו והוא אמרו ושמעו לקולך, השיבו ע"ה ואמר הנה הם יקבלו שיש אלוה נמצא באלו המופתים השכלים, מה תהיה ראייתו שזה האלוה הנמצא שלחני? ואז נתן לו האות. הנה כבר התבאר שענין אמרו מה שמו, אפנים ענינו מי הוא אשר החשב ששלחך, ואפנים אמרו מה שמו, לגדלו ולהדרו

פרק סד. וכן כבוד ה' לפעמים דולים צו האור הנדל. חסד ישיבנו השם צמקוס צאלנעוה הנציא הגדול להגדלה על דרך המופת, ולפיכך קרא זה הענין כבוד, ר"ל היותו מורה צטעע על יכולת ממלאו וחכמתו. כאמר מלא כל הארץ כבודו, ר"ל הללו. דומה לאמרו ותהלתו מלאה הארץ, כי הסגס יקרא כבוד. כצד כאמר וזהיכלו כלו אומר כבוד, והוא חלל גלגל היקח כלו אומר שצח כי יעיד עליו.

פרק

שהמציא ולא בהתמירו לזולתם, אבל מציאותו יתעלה מספקת בו. וכן שם חס"ן נגוד מן הכח, וחסון הוא כאלונים. וכן צור הוא שם משותף כמו שבארנו (צפיק י"ו מ"ה). והנה כבר התבאר לך שהשמות כלם נגזרים או נאמרו בשתוף כבוד ואמת, ואין שם לו יתעלה בלתי נגוד וזולתי שם בן ארבע אותיות והוא השם המפורש להחיותו בלתי מורה על תאר, אבל על מציאותו לבד לא דבר אחר, ובכלל המציאות המוחלט שיחיה תמיד ר"ל מזהוב המציאות. והבן מה שהגיע אליו המאמר:

פרק ארבעה ושישים

דע כי שם ה' רוצים בו פעמים השם לבד, באמרו, לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, ונוקב שם ה', וזה הרבה משימור. ופעמים רוצים בו עצמו יתעלה ואמתו, כמו ואמרנו לי מה שמו, ופעמים רוצים בו דברו יתעלה עד שיחיה אמרנו שם ה' כאלו אמרנו דבר ה', או מאמר ה', כמו שאמר כי שמו בקרבנו, עניינו דברי בקרבנו או מאמרי בקרבנו, הענין שהוא כלי לרצוני ותפצי. והנה אבאר הדברים בשתוף מלאך (צפיק ו' חלק ז'). וכן כבוד ה'. פעמים רוצים בו האור הנברא אשר ישיבנו השם במקום להגדלה על דרך המופת, וישכן כבוד ה' על הר סיני ויבסוהו, וכבוד ה' מלא את המושכן, ופעמים רוצים בו עצמו יתעלה ואמתו, כמו שאמר, הראני נא את כבודך. ובא המענה כי לא יראני האדם הזה. מורה כי הכבוד הנאמר הגה עצמו ואמרו כבודך להגדיל בו.

גבעת המורה

ואין לו תאר אחר, להיות התארים גבולי המציאות ומציאותו יתעלה היא מזולת גבול: מענין נאחות המציאות. ולזה הוא נחלה צומן, עם היות הצומן ההוא צלתי צעל תכלית. ואולם שם ההיה הוא מורה על המציאות המוחלט מופשט מהצומן, כמו שאמר על כל מה שהוא חסר, שהוא חסר צמחול: כבוד ואמת. מלת ואמת צבאן אין לה שחר כלל, ולדעתי צריך להיות כבוד. והאמת שאין שם לו יתעלה צלתי נגוד וזולתי כו': המציאות המוחלט. שם מוחלט (ובבטא) (וט) יאמר על שתי פנים. והוא אם שיאמר מוחלט על מה שהוא נחלק בכל צחיכה ויחס, או מה שהוא נודק צעלמו מזולת צחיכה ויחס לזולתו. והנה המציאות צבאן הוא מוחלט משני הפנים, האחד הוא צחיכה היותו מיוחד לכלל מלא מיוחד יחי' אין סייח' וזה' מלך היותו לקוח מופשט מכל מין כמלא מיוחד, ר"ל היותו מופשט מהגבול אשר על ידו יצדל הכמלא האחד מזולתו. והוא מצוה:

פרק ארבעה ושישים ואמרו לי מה שמו. כצד צלך הרצ ז"ל צפיק הקודם שמה שאמר ואמרו לי מה שמו, רצונו זה שישאלנו מופת על צדו מציאותו יתעלה. ולהיות מציאותו הוא עצמו. הנה לזה יחי' גם כן מה שמו השלם על מות עצמו: ואמרו כבודך להגדיל. וכן הוא צלשמות הסדסים כסידצרו

פרק טה. איני רואה אותך אחר הגיעך לזאת המדרגה

אשר הגיע זה מי שדברנו עמו, ואמתך שהוא ית' נמצא לא צמיתות, וכמו שקדם ציואר הסם המפוש, ואסיה אשר אליה, וככה אחד לא צמיתות, כי אין צד מקרה ולא תלד כוסף, לדין שיצואר לך הרחקת תלד הדבור ממנו, וכ"ס צמיתים כל חומתינו שהתורה צדוקה, כי אם יהיה לו דבור, התורה דבורו, ואשר שהתורה צדוקה, הכה אין לו דבור, והוא אמרו הכוונה צד שדברו המיוחס לו נצלה, ואמנם יוחס אליו, ואם הוא מרוחק ממנו להיות המאמר ההוא אשר שמענו מדע"ה הסם צדלו וחדשו, כמו שצדל כל מה שצדל והחישורו השכלים שיש מדע אלהי ושיגורו הכנאים שצדל דבר עומס, ואמר להם עד שדע שאלה הענינים אשר יגיע אלינו הם מאלה הסם, לא נמחשצתם חומס לצד, והתנה מלת לצד, לפי שהצדול תצא צמה שפס הכצול תפועט צו, כי מי שלא ידעם לא ישיג, חס

כמו שבארנו באמרו ואמרו לי מזה שמו, ופעמים רוצים בכבוד הגדלת האנשים כלם את השם ואף כל מה שזולתו ית' יגדילוהו כי הגדלתו האמתית היא השגת גדולתו, הנה כל מי שהשיג גדולתו ושלמותו כבר הגדילו כשיעור השגתו, והאדם לבד יגדילוהו במאמרו, להורות על מה שהשיג בשכלו ויפרסם בו לזולתו, ומי שאין השגה לו בדומם כאלו הם מגדילים ג"כ בהיותם מורים בטבעם על יכולת מציאותם וחכמתם, ויחיד זה מביא להגדלת תבונת אותם, ידבר בלשונו או לא ידבר אם הוא מי שאין ראוי עליו הדבור, וכבר הרחיבה לשון העברי בזה עד שהתירו על זה הענין לשון אמירה ויאמרו על מי שאין השגה לו שהוא שבת, ואמר כך כמו שאמר כל עצמותי תאמנה ה' מי כמוה.

ספר על היותם מחייבות זאת האמונה שהם אשר אמרו אחר אשר בעבורם נודע זה גם כן, ולפיכך קראו זה הענין כבוד, נאמר מלא כל הארץ כבודו, דומה לאמרו ותהלתו מלאה הארץ, כי השבח יקרא כבוד, כבר נאמר תנו לה' אלהיכם כבוד, ונאמר ובהיכלו כולו אומר כבוד, ובא ממנו הרבה, וחבן זה השתוקף גם כן בכבוד ופרשהו בכל מקום כפי ענינו ותמלש מספקות גדלות:

פרק חמשה ושישים

איני רואה אותך אחר הגיעך לזאת המדרגה ואמתך שהוא ית' נמצא לא במציאות ואחד לא באחרות, צדין שיבואר לך הרחקת תאר הדבור ממנו, וכל שכן בהסכים כל אומותנו שהתורה ברואה, הכוונה בזה שדברו המיוחס לו נברא, ואמנם יוחס אליו להיות המאמר שהוא אשר שמענו משה רבינו ע"ה השם בראו וחדשו כמו שבראו כל מה שבראו וחדשו, והנה יבואו לך בנבואה דברים רבים (צפיק ל"ה ל"ז ח"ג), ואמנם הכוונה הנה שתארו בדבור כתארו בפעולות כולם הדומות לפעולתנו, והיושרו השכלים כלם שיש מדע אלהי ושיגורו הנביאים באמנם שהשם דבר עומס ואמר להם עד שדע שאלו הענינים אשר יגיעו לנו מואת ה' הם לא מוחשצותם וחומס לבד כמו שיחבאר, וכבר קדם לנו וזכרון זה הענין, ואמנם פונת זה הפרק כי הדבור והאמירה

גבעת המורה

כשידברו עם המלך לא יאמרו אלה לוי וכוונת צד, אלא יאמרו מעלתך הרמה לזה כו', (ויהי ע"ה וחי עסטעט), אחד אשר צעזעס נודע זה גם כן, ד"ל שמצנין העלמות והדכצתם כפי הכחות אל התכלית המכוון צדס נודע ה' מי כמוך:

פרק חמשה ושישים הרחקת תלד הדבור ממנו, הדבור הוא גלוי כוונת המדבר על ידי כלי הדבור, ולזה אי אפשר שיוחס הדבור אל מי שאין לו כלי הדבור, ד"ל אל מי שאינו גוף, אמנם

אם כנוי על הלשון והחפץ, או כנוי על ענין מוצן מאת
הסם. והוא אחד אם נודע בקול כגדל צלמנעות הנציל
כמדע"ס. או נודע מדרכי הנצולה הסמתיים כמו שאלמד.
וכבר זכר זה זולתנו. אחריו שרמז על הגלון ואזן גמח.
הכל אמרי ה' אשר דבר, והפעל כמד מן הפועל.
פרק סו והלוחות מעשי אליהם המה. ר"ל
שמלואות טעמית לא מלאכותית.
זה מצולד הוא א"כ המסבב כמו שאלמד לו עם צלורו.
והמכתב מכתב אליהם. שהוא מצולד צלמרו כתובים
צלצנע

והאמירה מלה משותפת נופלת על הדבור בלשון כאמרו
משה ידבר, ויאמר פרעה, ונופלת על העניין המצוייר
בשכל מבלתי שידובר בו. ואמר, ואמרתי אני בלבי,
ודברתי בלבי, ולבך ידבר לך, אמר לבי, ויאמר עשו
בלבו, וזה הרבה. ויפול על הרצון, ויאמר להכות את
דוד. כאלו אמר ורצה להרגו, כלומר חשב בו להרגו.
להלרגני אתה אמר, פירושו וענינו התרצה להרגני
ויאמרו כל העדה לרגום אותם, וזה גם כן הרבה. וכל

אמירה ודבור שבאה מיוחסת לשם, הם משני העניינים האחרונים ר"ל שחם אם כנוי על הרצון והחפץ או כנוי
על העניין המובן מאת השם והוא אחד אם נודע בקול נברא או נודע בדרך מדרכי הנבואה אשר אבארם, לא
שהוא יתעלה דבר באותיות וקול, ולא שהוא יתעלה בעל נפש שיוחקו העניינים בפשו ויהיו בעצמו עניין נוסף
על עצמו, אבל התלות העניינים ההם בו ויהיוסם אליו כיחס התארים כולם. ואמנם הכנוי על הרצון והחפץ באמירה
ודבור. הוא כמו שבארתי מענייני שתוף זאת המלה. ועוד על צד הדמיון לנו כמו שהעירונו במה שקדם כי לא
בין האדם בתחלת המחשבה, איך יעשה הדבר אשר ירצה הרוצה לעשותו ברצון לבד, אבל אי אפשר בתחלת
הרעת מבלתי שיעשה עושה הדבר אשר ירצה להמציאו או יצוה לוולתו לעשותו. ולזה הושאל לשם הצווי בהיות
מה שרצה היותו ואמר שהוא צוה שיהיה כך. והיה כל זה על צד הדמיון בפעולתנו מחובר אל היות זאת המלה
גם כן מורה על עניין רצה כמו שבארנו. וכל מה שבא במעשה בראשית ויאמר ויאמר, עניינו רצה או חפץ,
וכבר זכר זה זולתנו והתפרסם מאד. והמופת עליו ר"ל שאלו המאמרות כלם אמנם הם רצוניים לא מאמריים, כי
מאמרי הצווי אמנם יהיו לממצא יקבל הצווי ההוא, כן אמרו בדבר ה' שמים נעשו, כמו וברוח פיו כל צבאם. וכמו
שפיו ורוח פיו השאלה כן דברו ומאמרו השאלה והעניין שהם נמצאו בדעתו וברצונו. וזה ממה שלא יסכלוהו אדם
מחכמינו הידועים, ואינו צריך שאבאר שהאמירה והדבור בלשון העברי בעניין אחד גם כן, כי היא שמעה את כל
אמרי ה' אשר דבר:

פרק ששה וששים

והלוחות מעשה אלהים המה ר"ל שמציאותם טבעית לא מלאכותית כי כל הדברים הטבעיים יקראו מעשה
ה', המה ראו מעשה ה'. וכאשר זכר הדברים הטבעיים כלם מוצמח ובעלי חיים ודוחות
ומטר וכיוצא בהם, אמר מה רבו מעשיך ה'. ויותר מופלג זה היותם אמרו, אדני לבנון אשר נטע. בעבור היות מציאותם
טבעית לא מלאכותית אמר שהשם נטעם. וכן אמרו והמכתב מכתב אלהים, וכן אמרו מכתב אלהים הוא. כי
באר

גבעת המורה

אמנם יהיו לממלא מקצת הצווי ההוא. ולזה אי אפשר שניייר שיאמר הסם יתעלה יהי אור, יהי דקיע, וכיוצא בזה על
דרך צווי אל האור והדקיע שיתחדשו, מפני שקדם התחדשם לא היו נמצאים כלל צלורן שילדק הצווי אליהם:
פרק ששה וששים ויותר מופלג מזה היחס. ר"ל יחס פעולה מוגבלת אל הסם יתעלה שפעולתו גדלונו
גדל, אמרו אדני לצמן אשר נטע, להיות כמנועה פעולה יותר מוגבלת מהמעשה,
שהוא

באצבע אלהים ושהלזון צו דער השם וצלוננו. והרחיק
זיאל אנקלום אשר פירש הוא עליו, שהלזון צו כלי
כדל חק צו המכתב בלחות, הוא דבר זל מאל.
אמנם ר"ל שיוזמן שיהיה המכתב מעשה אלהים, כמו
הלוח צעמנו. והנה הסיד ההרחקה, וחזק פרוש, ואמר,
התדלס מליאות. הכתב בלחות יותר מופלג ממליאות
הכוכבים בגלגלים, שהם כדמות נקודות וזרות בגלגל,
עד ינוייר דהם כדמות אותיות שזה דלזון דלשון, לא
ככלי

באר יחס המכתב החוה לשם איך הוא, באמרו כתובים
באצבע אלהים. ואמנם אמרו באצבע אלהים, הוא
כמו שאמר על השמים מעשה אצבעותיך. אשר
התבאר שהם נעשו באמירה, בדבר ה' שמים נעשו.
הנה כבר התבאר לך כי הכתוב ישאל למציאות הדבר
לשון אמירה ודבור, ושהדבר החוה בעצמו אשר
נאמר עליו שנעשה בדבור, נאמר עליו מעשה אצבע
כן אמרו כתובים באצבע אלהים, דומה לאמרו כתובים

בדבר אלהים. ואלו אמר בדבר אלהים היה דומה לאמרו בחפץ אלהים, כלומר ברצונו וחפצו. אמנם אנקלום נטח
בזה העניין על פי' זר ואמר כתובין באצבעא דיי', שהוא שם אצבע דבר אחר מצטרף לשם ופי' אצבע ה' כמו הר
ה' ומטה ה'. רוצה בזה שהוא כלי נברא חקק הלחות ברצון השם ואינו יודע מה הביאו לזה. והיה יותר קרוב
מזה כתיבין במימרא דיי', כמו שאמר בדבר ה' שמים נעשו. היתכן מציאות הכתב בלחות יותר מופלג ממוציאות
הכוכבים

גבעת המורה

שהיה פרוש דבר אחד אשר לא היה, ככלל: היתכן מליאות הכתב בלחות יותר נפלג ממליאות הכוכבים בגלגלים, ככלל
אחר הרצו ז"ל טעות החוששים להגדיל השם יתעלה לפי דעתם, כיחס אליו פרוש דבר מזולת חקי הטבע הקיימים,
ושבאמת אין הענין כן, להיות פרוש הדברים על הדרך המוכר מורה על היכולת לצד, ואולם פרוש הדברים לפי חקי
הטבע הקיימים מורה על היכולת, והצחירה השכלית ר"ל החכמה, ולזה יהיה הדרך האחרון יותר נאות לשלימות
השם יתעלה. ואמר החכם רבי משה הנורבוני ז"ל: ומה שרשיתי אני מסכים לזה לעיך עליו, דע כי הר סיני העירו
עליו כי האזנים הנמלאים צו ינוייר עליהם הסנה, ולכן נקרא ההר ההוא סיני על הסנה, כמו שגילה השם למשה
מתוך הסנה, ואחר מנכדו דללנו"ה מצני בן חסדאי הביא עמו מן האזנים ההם, ורשיתי צו הסנה מנוייר תכלית
הזיור, והנייור לזר אלהי, ושדתי האזן לחללים, וגילה הסנה בכל חלק וחלק, וחלקתי אותו לחלק לחללים, ונמלא
הסנה מנוייר צטח כל חלק צפנימיותו, וכן פעמים דבות, עד שהיו החלקים כדמות צענים ועדיין הסנה, דהם,
ונפלאתי על זה ושמחתי עליה מאל, כי הוא דרך להצין כוונת הדבר. עד כאן לשון החכם המוכר. ואני אוסיף על דבריו.
יודע הוא שהמכתב בלחותיות כמו שהוא נהוג אללנו עתה נמלא קרוב לזמן נתינת הלוחות כי קודם לזה היו משתמשים
ברשמים המורים על עניינים מיוחדים (ההירקליטיים). והיו הרשמים המוכרים לזמן נתינת הלוחות כי קודם לזה היו משתמשים
מורות על עניינים דומים להם בצחינות מה. ואולם במכתב הנהוג אללנו רשמי האותיות הם מוסכמים לצד, וכלתי
מורים על העניינים המכוונים עצמם, אלל על קולות ההצרה שהם שמות העניינים המכוונים. האומות הקדמונים וצפרט
הנאריים היו משתמשים ברשמים הטבעיים שזכרנו. ואולם חסרון דרך המכתב המוכר הוא מצוה, להיות מההכרח
להמליא רשמים דלים מאל, כפי הנאות לדבריו הדברים אשר ידמו עליהם, וזהו מה שמכיר על הזכרון מאל, ואולם
כאשר יהיו הרשמים המוכרים מתי מספר, אזי יהי' צהכרה שיהי' רושם אחד צעמנו דומו לדברים מתחלפים זה מזה,
ומה ימשך חסרון ידיעת כוונת הכותב, ופרוש המחלוקת בין מפרשי דבריו, זה יאמר צה, וזה יאמר צה. ולזה המליא
אחד מהכני כענן הקדמונים מלכת הכתיבה בלחותיות כמו שהוא נהוג אללנו עתה, בלזמן שמספר קטן מהרשמים
ר"ל מהאותיות המוכרים מספיק (על ידי חלוק הדכצתם כמו שאמר צספר יודע: שתי אזנים צונות שני צהים כו').
להורות דהם על כל הדברים הנמלאים. והנה אס שגניח המכתב בלחות מכתב הקדמון (ההירקליטי), לו שגניח אותו
מכתב הדק האמור, צשני הפנים יתבאר דבריו הרצו"ל על נכון. כי אס נתיח אותו מכתב הקדמון המוכר, הנה הוא מצוה

צבלי עשאים, כי הוא עקר מעשה דראשית, כן יהיה זה הכתב הכתוב דבריו ראשון, לא צבלי כשאר מעשה דראשית, כאלו הוא מעשה ה' כענין בלוחות. ומה שראיתי אני צבלי מוסים לזה לעיך עליו. דע כי הר סיני העידו עליו שהאזנים הנמלאים צו ילייד עליהם הסנה. ולכן נקרא ההר ההוא סיני על שם הסנה, כמו שנגלה בשם למטה מתוך הסנה. ואחד מנכדיו דרזילונה מצני חסדאי, הציא עמו מהאזנים הסה ודאס לי אחר מתלמידיו צני משפחתו. וראיתי צו הסנה מלייד בתכלית הלייד, לייד אלהי צנוון מתחלק לגוון האצן, ושצדתי האצן לחלצין, ונמלא הסנה מלייד צטעח כל חלק וכן חלקתי כל חלק לחלצין, ונמלא הסנה מלייד צטעח כל חלק צפנומיות, וכן פעמים רבות עד תום החלקים כמות הצענים, ועדיין הסנה צס, ונפלאות מזה ושמחתי עליו כי הוא דרך להצין כונת הרצ.

פרק

גם כן תקרא שביתה, כמו שנאמר וישבתו שלשת אנשים האלה מענות את איוב. וכן העמידה מן הדבור בא בן לשון ניהח, והוא אמרו וידברו אל נבל ככל הדברים האלה בשם דוד וינוחו, ענינו אצלי, עמדו מדבר עד שישמעו המענה, כי לא קדם להם זכרון מורה בשום פנים עד שאפילו מרחו היה אמרו וינוחו זכ בספור מאד. ואומנם ספר שהם סדרו כלל זה המאמר אשר בו מרכות אמרים מה שאתה רואה, ושתקו כלומר לא הוסיפו על זה המאמר ענין אחר ולא פעל מהיב, שהיה מענה מה שאמר להם, כי כונת הספור ההוא לספר גנותו בעבור שהיה בתכלית חגונות. ולפי זה הענין נאמר גם כן וינה ביום השביעי. אבל הרמזים וזולתם מן המפרשים שמורה מענין המנוחה, ושמורה פעל

גבעת המורה

כי להיות המכתב ההוא קשה להצין, הנה הוא מההכרח שהיה ידוע אל כהני העם וחכמיהם לצד, ושיעלם מהמון האנשים זולתם (כמו שנודע צלמת צמכת ההוא נשתמשו כהני מזלרים לצדס מזולת המון העם). וכן אם נניח אותו מכתב החדש כמו שיראה מדברי דרזילוני ז"ל צלמדם מ"ס וסמ"ך שבלוחות צנס היו עומדים, הוא מזולד גם כן שלהיות המכתב הזה נמלא אז מחדש, הוא מההכרח גם כן שהיה ידוע אל החכמים לצד. והנה לפי עדות החכם דני משה הכרזו"ני שזכרתי. ולפי שהוא ידוע ותפודסם לכל מעיין צספורי הטצע (נאטור געשיטעט) ימלאו מיני אצנים הרבה צטצע צעלי ליוריס מתחלפים, ואני ראיתי צעלמי מין שיש מיוחד כזה, ולהיות כפי מה שסיפר האצנים הנמלאים צהר סיני גם כן מזה המין, יתצאר מזה כי אחר אשר פסל משה דצונו ע"ה שתי לוחות אצנים מן ההר ומלא צהם מכתב האלהי הנזכר, צאר לעם דרך הצנת המכתב ההוא הצלתי נודע להם עד הנה. — וצני הפנים שזכרנו יהי צהכרה מאמדם ז"ל: מ"ס וסמ"ך שבלוחות צנס היו עומדים, דרך דרש לצד, כי צמכת החדש עם היות שאלפסר שהיו צו האותיות הנמדות עם כל זה אין פירוש כתוצים משני עצדיהם, שהיו האצנים חלולים, אצל פירושם שהיו האותיות נדלות משני צדדי בלוחות לצד, והצן זה:

פרק שבעה ושישים וינוחו זכ צספור מאד. צכל ספור צהכרה שהיו הדצרים נקשרים ציחס הסצה והסמוצצ, צלופן סהקודס צספור יהי תמיד סצה אל הנמשך, והנמשך מסוצצ מהקודס, ולזה הוא זכ מאד שהיה פירוש וינוחו שכונו מעורה הדך. כי אין זה נקשר עם מענת צכל על שאלתם. אצל אם יהי פירוש וינוחו כפי מה שהוא לפי דעת הרצ ז"ל, שלא הוסיפו על המאמר הקודם אשר צו מרכות אמרים מה שהוא

פרק סז ויגח לעולמו זיוס השציעי, ר"ל הפסק הצדוקים. זה מצדד מהחלק ה' צאמרו וכן צא הכתוב צמעשה צדאשית, לא חסר דבר מזה אחר שכלל הכל צעשה. והוא הנדלה צאמרו וזיוס השציעי נמשך הענין והונו כפי מה שהוא עתה. ולכן אמר ויהיה ענינו נשלם לזונו והיות כל חפצו.

פרק סח שכל והשכיל והמושל, כד ידעת פדסוס זה המאמר אשר אמדוהו הפלסופים צ"י

פעל מתעבר, אמרו החכמים ז"ל ויגח לעולמו ביום השביעי ר"ל הפסק הבריאה בו. ואפשר שיהיה מעלולי חפ"א או עלולי הלמ"ד, ויהיה ענינו והניח, או הנחה והמשך המציאות כפי מה שהוא ביום השביעי. ואמר כי בכל יום מן הששה היו מתחדשים חדושים יוצאים מזה הטבע המונח, הנמצא עתה במציאות בכללו, וביום השביעי נמשך הענין והונח כפי מה שהוא עתה. ולא יפחות מאמרנו היות שמושו אינו כשמושו עלולי חפ"א או הלמ"ד כי כבר הוזר שמושים ובאו על בלתי חקש וכל שכן באלו הפעלים העלולים. והסרת כמו זה הענין המטעה לא יבוטל בדרכי שמוש לשון, עם דעתנו שאנחנו היום בלתי יודעים לשוננו, ושרכי כל לשון רבים. וכבר מצאנו בזה השורש גם כן העלול העין ענין התשומה וההנחה, והוא אמרו והוכן והניחה שם, וכן לא נתנה עוף השמים לנוח עליהם. ומזה הענין גם כן אצלי אשר אנוח ליום צרה, אבל אמרו וינפש הוא הפעלות מן נפש וכבר בארנו (פסק מ"א חלק ח') שתוף נפש ושהוא בענין הכוונה והרצון, ויהיה ענינו, נשלם רצונו והיות כל חפצו:

פרק שמנה ושישים

כבר ידעת פדסוס זה המאמר אשר אמדוהו הפילוסופים בשם יתעלה, והוא אמרו, שהוא השכל והמושכל, ושאלו

גבעת המורה

נדאה לעין כל, ענין אחד ולא פעל מחייב שיהי מענהו מה שאמר להם יהי הספור נקשר היעיצ על דרך עם היות צ"י. עם כל זה כו': פעל מתעבר. הוא הנקדח אלל המדקדקים פעל יולא: מעלולי חפ"א או עלולי הלמ"ד. ידוע שהמדקדקים יצילו צלשון צעבה צניכים ויחלקו כל צנין לשמונה גזרות, ושיקדלו האות הראשונה משורש כל מלה (שהם לעולם שלשה צלשון העברי) פ"א הפעל (להיות חפ"א האות הראשון צמלת פעל) והשני עי"ן הפעל. והשלישי למ"ד הפעל. ושימונו קאת גזרות שהפ"א או הלמ"ד חסירה או נחה צהם. על דרך משל נגש הוא מגזרת חסרי פ"א להיות צמלת ויגש הכו' השרשיית חסירה ודגש בגי"מל יורה על חסרונה, ומלת צהם היא מחסרי הלמ"ד להיות שתחסר הה"א השרשיית צמלת ויזן, ואולם מלת ידע על דרך משל היא מגזרת נחי חפ"א להיות יו"ד השרשיית נחה צמלת אדע וכיוצא צהם. והנה מלת וינח לפי פשוטו של מקרא היא מלשון מנוחה ושרשה נוח. ולזה אמר הרצ ז"ל שאפשר הוא שתהי המלה גם כן מעלולי חפ"א ויהי שרשה ינח והוראתה והכית. או מעלולי הלמ"ד, ויהי שרשה נחה והוראתה והנחה; ולא יפחות מאמרנו כו'. ר"ל שאם ישיצ אדם שאי אפשר שתהיה המלה מעלולי חפ"א או הלמ"ד צעבור היות שמושו אינו כשמושו עלולי חפ"א או הלמ"ד, להיות יו"ד וינח צקמ"ן, ואם היה מעלולי חפ"א היה ראוי שיהי צנידי, ואם היה מעלולי הלמ"ד היה ראוי שיהי צחיר"ק לזה אמר הרצ ז"ל: כי כד הוזר שמושים כו'. ר"ל שאלו שמושים הרצם ידעם בלתי, והסרת כמו זה הענין המטעה לא יצטעל צדרכי שמוש לשון, ר"ל שימלא תמיד צדרכי שמוש כל לשון דבר מטעה כזה שנלמד להסירה.

פרק שמנה ושישים כבר ידעת כו': אמר המבאר. הפסק הזה הוא עמוק מאד, ולכן ראיתי להאריך צו קצת. ידוע הוא שכל יולא מהכח אל הפעל יש לו סבה צהכרה, והנה החכם קאנו

צ"י, והוא אמרם שהוא השכל והמשכיל והמושכל מלך אמתת
עלמנו המזוייר לעלמו, אשר הוא ליור עלמו. ושאלו הב'
עבדים צו ית' הם אחד, והוא אמתתו ומסותו אין דצוי
צו. וכבר זכרנו אמתתו זה גם כן בחבורנו הגדול משנה
התורה, שזה פת דתנו כמו שזכרנו ס. ר"ל היותו
אחד לצד וסיקרא צמנות שלשה, לא שיהיו שם צמנות
עבדים

ושאלו השלשה עבדים בו יתעלה הם ענין אחד אין
רבו בו. וכבר זכרנו אמתתו זה גם כן בחבורנו הגדול
משנה תורה שיה פת דתנו כמו שבארנו שם, ר"ל
היותו אחד לבדו לא יצורק אליו דבר אחר ר"ל שאין
דבר

גבעת המורה

גבר זה המשפט על זה הדרך. כל דבר מתחדש מחייב צהכר הכחת דבר אחד צאופן שהדבר המתחדש נמשך אחריו לפי
חק ידוע, ומופתו הוא זה. כל ליור דמיוני, ר"ל קצון הרגשות דצות לליור אחד, הוא מתחדש צאופן צהכר, ר"ל
שצהכר הוא שישיג הדמיון הרגשות הדצות המכרות צום אחד זה צאופן, וסיקצם אחד כן לליור אחד. והמשל ליור
קדור של זה הוא ליור דמיוני להיותו קצון (חפסרעהעניו) הרגשות דצות כגון התמונה הכדוריית, מלאה הירוק,
הכוצד המופלג כוצד הזהב המיני. (ספעליפע טוועהרע) שהוא יותר גדול מכוצד שלר הבשמים וכיוצא צום מסוימני כדור
הזהב, לליור אחד. והנה הוא צהכר שיקדר הדמיון הרגשות הדצות המכרות צום אחד זה צאופן, ואולם זה הסדור
הוא צלתי מוגבל דמיון מלך עלמו, כי כבר הוא אפשר שיתחיל הדמיון על דרך משל מהרגשת הכוצד המופלג, ושאר
כן יחדר אליו הרגשת מלאה הירוק, ואחריו התמונה הכדוריית כו'. או שיתחיל מהתמונה הכדוריית ויחדר אליו מלאה
הירוק כו'. כי תנאי פעולת הדמיון אינו זולתי קצון ההרגשות הדצות צום אחד זה לליור אחד. ואולם אין התנאי
המזכר מוגבל צצחיות סדר ההרגשות צום אחד זה כמו שצאדתי. ומזה ימשך שכאשר ישיג השכל התנאי המזכר מוגבל
צצחיות סדר ההרגשות המזכר, שיספוט אז על היות עלת הסדר המזכר לא דמיון לצד (סוביעקטיב) מפני שאז היה
דלוי שיה' צלתי מוגבל צצחיות הסדר המזכר, אצל הוא נמלא צמוטב החלוני (אוביעקטיב) צהכר, ר"ל שאין הליור
דמיון לצד מתחדש, אצל גם כן הנושא החלוני מתחדש צפעל. ומזה יתחייב צהכר המשפט האמור: כל דבר מתחדש
(לא לצד שליורו מתחדש דמיון, אצל גם כן נושא) מחייב צהכר הכחת דבר אחד צאופן שהדבר המתחדש נמשך אחריו
לפי חק ידוע, ר"ל שהדבר המתחדש הוא צהכר הנמשך. והדבר האחד הקודם צאופן, ובכלל לפי חק ידוע, ר"ל שיהיה
זה הסדר מוגבל. שאם לא היה כן, לא היה צאפשר שיספוט השכל מהתחדשות הליור דמיון, על התחדשות הדבר
צפעל. המשל צום הדמיון משיג ליור הצית על ידי קצון הרגשת חלקיו צום אחד זה לליור אחד צסדר דלויני לצד, כי
צמו שהוא אפשר שיתחיל מן העליות וירד צהגבתו עד קרקעית הצית. כמו כן הוא אפשר שיעשה זה צהיפוך ויתחיל
מקרקעית הצית ויעלה צהגבתו עד העליות וכיוצא צום. ולזה לא יספוט השכל על היות הצית מתחדש צפעל, מחמת
התחדשות ליורו דמיון, מפני שאז היה הסדר המזכר מוגבל צהכר. ואולם כאשר ישיג הדמיון על דרך משל בשם מתנועע
מהמזכר אל המערב על ידי קצון הרגשת היות הגשם צמזרח עם הרגשת היותו צמערב לליור אחד שהוא ליור התנועה,
אזי הוא צלתי אפשר שיעשה זה צסדר דלויני לצד, אצל הוא צהכר שישיג תחלה היותו צמזרח, ואחריו כן היותו צמערב,
אצל לא צהיפוך. ולזה יספוט השכל על היות התנועה המזכרת הווה צפעל חוץ לעצם המשיג, וכן צכל כיוצא צום.
ול היות ליור הסדר, צורה סכלית לצד, הנה לזה אי אפשר שיה' לו כוונה מיוחדת, אם לא ציתס אותו אל נושא אחד
חלוני, צאופן שמה שהוא צלתי מוגבל צנושא החלוני שהוא מלך עלמו, מוגבל על ידי הליור המזכר. ואולם כבר צאדתי
צספתי הפלסופיא'ה הכוללת היות משפט הסדר כפי מה שצאדר אותו החכם המזכר, שהוא ליור ערך חלוני, ר"ל סדר
צספתי הפלסופיא'ה הכוללת היות משפט הסדר כפי מה שצאדר אותו החכם המזכר, שהוא ליור ערך חלוני, ר"ל סדר
צין הדברים נמשך מתחדש אחד המיוסד על ליור ערך פנימי צין הדברים, וצאודר המשפט המזכר אצלי הוא זה. כאשר
יוסב סדר זמני צין שני דברים, ר"ל שיה' האחד מהם נמשך אחר האחר צאופן צהכר, יתחייב היות צין שני הדברים
גם כן סדר עלמני, ר"ל שיהיו מתחדשים צעומותם צתכלית מה שצאפשר. ואז יהי' צאפשר שיספוט השכל על שיהי'

גבעת המורה

מתחשק כפעל. ומופתו הוא זה. כאשר נניח דבר אחד פתמיד זמן מה, ר"ל דומה לעלמו תכלית בחלקי הזמן המתחלפים, אזי יהי הדבר ההוא בלתי משתנה בזמן ההוא. וכמו כן אם נניח דבר אחד צעתה אחת מהזמן, ואחריו דבר אחד מתחלף מהקודם תכלית צעתה אחרת, אזי יהיו שם שני דברים נמשכים זה אחר זה, אבל לא דבר אחד משתנה. וזה ימשך שליוור השינוי בהכרח שיהיו הקודם והנמשך מתדמים תכלית מה שאפשר, ושהיה ההבדל ציניהם תכלית הקוץ. ואחרי אשר בארתי ענין הסבה ומשפטה בכלל. אצא עתה לבאר כוונת הפרק, ומה הוא ענין הסבה המיוחדת אל הכת בצחינה הכוללת ממנה אל הפעל. ואתחיל ואומר, כל כח הפועל (איינע יעדע ווירקענדע קראפט) על דרך משל כח השכל, הוא עשם משתנה מעלמו, ר"ל שאין סבת שינוי דבר אחד זולתו, אבל בעלמו. כי אם נניח סבת שינוי דבר אחד א' דבר אחד זולתו ב' וסבת שינוי ב' דבר אחד זולתו ג' וכן לכלית תכלית, נלמדך בהכרח להניח שינוי סדר דברים בלתי זעל תכלית נמלא בפעל, וזה ממה שנתבאר שקדמותו ולזה הוא בהכרח שניח דברים משתנים מעלמו (סובסטאנציות). והנה הוא מההכרח גם כן שגדול צעם המכור שלשה ענינים: האחד הוא הכח המונח ליסוד (סובסטאנציות) השינוי המכור, ר"ל הכח למקרים המתחלפים צא זה אחר סוד זה, וזה הכח בהכרח שיהי נשאר תמיד אחד בעלמו, שאם לא כן לא היה צאן שינוי, אבל היו דברים מתחלפים נמשכים זה אחר זה בזמן, לא דבר אחד בעלמו משתנה: שנית מקרים מתחלפים נמשכים זה אחר זה בזמן, מפני כי זולת זה אי אפשר גם כן שיוייר שום שינוי: שלישית הוא גם כן בהכרח שיהיו המקרים המתחלפים הנמשכים זה אחר זה בזמן מזולת אמצעי דומים זה לזה תכלית מה שאפשר כפי מה שצאיתי, ושהי' קשור פנימי ציניהם, מפני כי זולת זה אי אפשר גם כן שיוייר שום שינוי. הכח המונח ליסוד, הוא ליור העשם העומד (סובסטאנציות) והוא בלתי משתנה וכן כל אחד מהמקרים הוא הווה ונפסד בזמן, ר"ל שסוד מקרה ויצוא מקרה אחד תחתיו, אבל הוא לזו העליון בעצמה בלתי משתנה. מצאנו מזה כי השינוי אי אפשר שיוחם אל העשם לצדו, ולא אל כל אחד מהמקרים לצדו. אבל הוא מיוחס אל העשם בצחינה התקשרו המקרים מתחלפים הנקשרים גם כן זה צוה. והנה כבר בארנו גם כן היות ליור הסבה אינו דבר זולת יחס ההדמות תכלית מה שאפשר צין המקרים המתחלפים, ולזה אין ראוי שנאמר: שהכח המונח ליסוד, או העשם העומד, הוא סבת המקרים המתחלפים. אבל סבת ההבדל מקרה אחד ב' היא ההבדל מקרה הקודם אליו א' ר"ל הדמות ההבדלות המכרות תכלית מה שאפשר. וזה ידך בכל כח גופני הפועל בזמן לצד, ואולם השכל הוא בלתי פועל, ר"ל מוליד המושכלות בזמן, כי אם אקיש על דרך משל צין שני דברים א'. ב' ואולי המשפט א' הוא דומה אל ב' או מתחלף מן ב', הנה עם היות שאצטרך לצייר קודם ההקש המכור א' בעלמו, ואחרי כן ב' בעלמו, עם כל זה הוא מצאנו היות הליור המכור ההווה בזמן חושי או דמיוני לצד, לא שכלי, אבל הליור השכלי הוא ליור ההדמות צין א', וב' והוא הווה מזולת זמן, להיות כי מההכרח הוא שיתקצו שניהם צדיעתי צעת ההקש המכור. ולזה תהיה פעולת השכל ליור ההדמות המכור שהיא הורה השכלית הנמצאת צעל בהכרח קודם ההקש המכור, עם היותה בלתי נודעת כי אם על ידי היחוס אל הדברים החזוניים המיוחדים המכורים באמצעות ההקש האמור. ולהיות גם כן הורה המכרת וכולא זה מצבילים עשם השכל, ומיחיים אותו מכל מה שזולתו, ימשך מזה היות המושכל, ר"ל הורה המכרת הנודעת על ידי היחוס אל הדברים החזוניים, הוא השכל עלמו, וכמו כן היות המשכיל ר"ל הסבה הפועלת הורות המכרות, הוא השכל, כי כל כח פעלו הוא עלמו, ואולם צנח גופני אמצעו מצבילים העשם מהסבה, להיות העשם, הדבר העומד ציחוס אל המקרים המתחלפים הנמשכים זה אחד זה בזמן, והסבה לפי דעת החכם קאנט, ליור חוק ההמשך המכור, ר"ל ההבדלות, וכן לדעתי תהיה הסבה ליור חוק הפנימי, ר"ל ההדמות צין המקרים המכורים. ואולם צנח השכל אין הענין כן. להיות פעולתו בלתי תכלית מהזמן, ולזה יהיה צאן העשם הנמלא, וסבת מליאותו, דבר אחד בעלמו, ומזה ימשך היות השכל, המשכיל והמושכל דבר אחד בעלמו. ואחרי אשר בארתי זה הענין צדך כלל, אשוב לבאר

עניינים לרופים מושכלים. כלומר כי לא ילמדך אליו דבר אחר. ד"ל שלא יהיה שם דבר קדמון זולתו, לא זולתיות החלק לכל עד שיהיה מעלמותו ולא משיג מן המשיגים ישיגנו. הנה נראה בזולתו תאמר מתאדרי עלמותו או משיגו כי יען חזן ממנו דבר קדמון צחינת שכל נמצא מן הנמצאות העלוות הם אפשרות צחינת עלמם ומשפעות ממנו. והם א"כ מניעות לא קדמוניות. והבן כוונתו. וזהו אמרו ולזה יאמר חי ה' ולא יאמר חי ה' מפני שאין חי דבר זולת

דבר קדמון זולתו. ולזה יאמר חי ה' ולא יאמר חי ה' מפני שאין חייו דבר זולת עצמו, כמו שבארנו בהרחקת התארים. ואין ספק כי כל מי שלא עיין בספרים המחזורים בשכל, ולא השיג עצם השכל ולא ידע מהותו ולא יבין מומנו אלא כמו שיבין מענין הלובר וחשירות, תקשה עליו הבנת זה הענין מאד, ויהיה אמרנו

גבעת המורה

לכאן דברי הרב ז"ל על הסדר. ולזה יאמר חי ה' / ולא יאמר חי ה'. ד"ל שזאת חי היא צפת"ח והוא שם התאמר (דער לעבענדיגע גאט) להורות על היותו יתעלה חי צמולט והיות חייו עלמם, ואלו היה חי צל"י היה אז שם עלם מופשט, או הבינוני (דחו לעבען גאטטעס), והיה מורה אז על היות חייו דבר זולת עלמו: כמו שיבין מענין השמדות והלוצן. ד"ל שיחשוב השכל מקרה כמו השמדות והלוצן, שסבתו צעלם אחד זולתו הנושא החזוני, לא דבר עומד צעלמו כמו שהוא צאמת: האדם קודם שיכיל הוא משיכל צח. השכל לפי דעת הרב ז"ל הוא כח השגת הנידורים הכוללים מופשטים מנושאים המיוחדים, והם ליודי הסוגים והמנינים. והמשל צה אחרי אשר השיג החוש או הדמיון דברים רצים דומים צחינת מה ומתחלפים צחינת מה, יפשיט השכל הענין אשר הם דומים צו מהמיוחד לכל אחד מהם אשר צו יתחלפו, ומה יגיע לנידור כולל משותף לכלם, כגון שיפשיט מהאדם, השור, והחמור הענין אשר הם דומים צו שהוא החיות, צעזינת המיוחד לכל אחד מהם, ומה יגיע לנידור החיות המשותף לכלם, וכן צכל כיוצא צזה. והנה הוא צהכרח שיהיה לשכל קודם ההפשטה המוכרת, וזהו הנקרא שכל צח. ועל ידי ההפשטה המוכרת צז שכל צפעל. והוא צעלמו הדבר המופשט שהוא המושכל צפעל, ומה יתצאר היות השכל והמשיכל והמושכל צפעל ענין אחד צעלמו לא לצד צחינת שכל השם יתעלה, אצל גם כן צחינת כל שכל צפעל. ואולם מה שראיתי להעיד על דברי הרב ז"ל הוא זה. בדר השכל לפי דעת הרב ז"ל הוא קד מהגדר (דעפיייליז אונגוטטיזר דעפייניטז). והוא כי צאמת אין ההתרה לצד (אנאליזיס) פעולת השכל, אצל הקשור (שיטעניס) גם כן. ולא צו צלצד אלא שעקר פעולת השכל הוא צאמת הקשור, להיות כי על ידי פעולת ההתרה לצד, אפשר שיגיע השכל להשגת נורתו לצד, לא להשגת ענין מוסף בנושא המושב (אביעקט) עלמו, ואולם על ידי פעולת ההתרה יגיע השכל להשגת נושא חזוני צכלל. והמשל צזה אחרי הפשטת נייד החיות מהאדם השור, והחמור, הגיע השכל להשגת נורת עלמו, ד"ל ההדמות, על ידי השגתו ההדמות צין הנושאים המוכרים צחינת נושא החיות, אצל לא הגיע על ידי זה להשגת דבר נוסף. צנושאים המוכרים, כי נייד החיות היה נמצא אללנו (עם היותו מעורר ציתר הנושאים) גם כן קודם ההפשטה המוכרת. ואולם קודם זה הוכרח השכל לפעולה אחרת ד"ל פעולת הקשור, ועל ידו הגיע להשגת כל אחד מהמוכרים חוץ לו, ד"ל על ידי שקשר השכל גוף החמור על דרך משל צנורת החיות צאופן שהשיג יחס גוף החמור אל החיות צעלמו יחס הבינוני צצין כל נושא ונושאו, להיות שאפשר שינייד גוף החמור נקשר עם החיות או זולתו אצל אי אפשר שינייד החיות המורגל המוכר מזולת הגוף, הגיע השכל להשגת החמור נושא אחד חוץ לו, להיות הנושא והנושא הבינוני צלתי מורגל מלך עלמו, ד"ל שאפשר שישוב הנושא נושא, וצהיפוך. על דרך משל כמו שנאמר: המושל (מרחק מורגל משלש קוויס) הוא צעל שלש זוויות כן הוא אפשר שנאמר צהיפוך: כל צעל שלש זוויות הוא משולש, מצאד מזה היות פעולת הקשור קודם צעזע וצומן אל פעולת ההתר, ואולם הוא קודם צעזע, להיותו תנאי אפשרות נייד נושא חזוני צכלל. מה שאינו כן צפעולת ההתר. והוא גם כן קודם צומן, להיות כי פעולת ההתר מחייב צהכרח קדימת פעולת הקשור, כי אי אפשר

אמרנו שהוא השכל המשיביל והמושכל אצלו כאילו
אמרנו, הלובן והמתלבן והמלבין דבר אחד. וכמה פתאים
יתחילו לסתור דברינו בזה המושל וכיצא בו. וכמה
ממי שיחשוב שהוא חכם יקשה עליו זה ויראה שידעית
אמתת חיוב זה הוא ענין יבצר מן הדעות. וזה הענין
הוא הענין מופתי מבואר כפי מה שבאודותיו
הפילוסופים האלהים, והנני אבינך מה שהביאו עליו
המופת. דע כי האדם קודם שישכיל דבר הוא משיביל
בכה, וכשישכיל דבר אחד (כאלו תאמר, כשהשכיל
צורת זה האילן הרמוז אליו והפשיט צורתו מחומר
שלו, וצירי הצורה מופשטת שיהא הוא פעל השכל)
אז הוא משיביל בפעל. והשכל אשר עלה בידו בפעל
הוא צורת האילן המופשטת אשר בשכלו, כי אין השכל
דבר זולת הדבר המושכל. הנה כבר התבאר לך כ'
הדבר המושכל הוא צורת האילן המופשטת והוא השכל
ההוא בפעל, ואינו שני דברים השכל וצורת האילן
המושכלת, כי אין השכל בפעל דבר זולת מה שהושכל.
והדבר אשר בו הושכלה צורת האילן והופשטה, אשר
הוא

זולת עצמו ואם תאמר חי העולם וישבע צחי העולם, כי
הוא צאמת חי העולם, כמפלט הצורה לבעל הצורה.
והוא חי העולם אצל חייו הוא עצמו. ונדיק שתדע שלא
תאמר חי העולמים, כי אחד שהוא חי העולם, ואמנם
יהיה אחד להיות העולם אשר הוא חייו אחד. ואמנם לאמר
חי העולמים. הדיון צו שהוא חי לעולם ולעולמי עולמים,
ל"ל שלא יקפידו זמן כי הוא נמצא הנלחים ודע זה. ויהיה
אמרנו שהוא השכל והמשיביל והמושכל אצלו, כאלו אמר
הלובן והמלבין והמתלבן דבר אחד. והדבר נפלאתי על
הדבר לך לקח זה המסל? כי אין הלובן פעל המלבין
צמתלכן. אצל ההלובן ונתינת הלובן. ויותר דלוי היה
ההרגש וההרגיש והמודגש. דע כי האדם קודם שישכיל
דבר הוא משיביל בכה. וכשישכיל דבר אחד מן הצורות
ההיולמיות, כאלו תאמר כשהשכיל צורות האילן הרמוז אליו
והפשיט צורתו מן החומר שלו ולייר הצורה מופשטת וזהו
פעל השכל. ד"ל שפשיט הצורות אשר צתמדים וישינס
צורה כוללת מופשטת מן החומר ומן המקדים, כאשר
והשעור והזמן חולתם. וזה צהשנות השגת האיסים ולקוחת
העצמות הכולל ד"ל האחד צכולס מצלי מיהיה שס כולל
חוק לנפש וזהו פעל השכל, ד"ל השגת הצורה והשכלתה,
כי יקח הצורות צמה הם צורות צלי שוס מקריות, והדיו
אמנם יהיה להם מקרה מלך החומר, כי הצורה צמה היא
צורה אין לה דצוי ולא חומר, אז הוא משיביל בפעל, והשכל
אשר עלה צידו בפעל, ד"ל ההשגה וההשכלה אשר היא
השכל עצמו הוא צורת האילן המופשטת אשר הוא המושכל
אשר בשכל אשר הוא המשיביל, כי אין השכל אשר הוא
הצורה דבר זולת דבר המושכל. הנה כבר התבאר לך כי
ההוא צפעל הנשלים צה, אשר צו הוטצע הצורה ההיא.
צפעל דבר זולת מה שהושכל. אחד שצמד שהשכל והמושכל אחד,
למה שהמושכל והוא הצורה המופשטת הוא צאמת
השכל ומותו, ד"ל צור הצורה המופשטת. צימד כי הדבר אשר צו
הושכל צורת האילן, אשר הוא המשיביל, הנה השכל
עצמו, כי אין השכל דבר זולת ההשכלה. ויהיה המצייר הצורה,
הוא עצם המצייר הצורה, אשר הוא המושכל צורת האילן והופשטה,
אשר הוא המושכל הוא השכל ההוא צמועל, ד"ל שהמושכל והשכל אחד,
כמו שהצמד שהשכל והמושכל אחד, וזה כי כל שכל פעלו הוא
עצמו, ד"ל כי כל שכל פעלו אשר הוא ההשגה וההשכלה אשר צה
נקרא משיביל הוא עצמו. ואין השכל צפעל דבר ופעלו דבר אחד
על שיהי' שם הכח המשיג וזולת ההשגה וההשכלה, ויהיה השכל זולת
המשיביל, כי צאמת השכל ומותו הוא ההשגה. ולא תחשוב
כי השכל צפעל דבר ומלא לדו כדל מן ההשגה, וההשגה ענין אחד צו,
על שיהי' השכל זולת ההשכלה. אצל גוף השכל צאמתו
השגה. הנה השכל היא ההשכלה עצמה כמו שהוא המשיביל.
וכשנניח שכל מלא צפעל תדאש שהוא ההשגה למה שהושכל אשר
הוא

גבעת המורה

אפשר שתאמר אם לא מה שהי' נקשר מתחלה. ולפי זה אפשר שיתצמד מאמר
הפילוסופים צס יתעלה שהוא השכל והמשיביל
והמושכל, דרך יותר עמוק ממה שנתצמד דצדי הדב ז"ל. והוא כי
להיות פעולת השכל צאמת הגבלת יחס המודגשות
על ידי ציור אחד שכלי (צמשלנו הגבלת יחס גוף החומר אל
החיות על ידי ציור המושל צגוף החומר ציחוד) הנה
למה יהי' המושכל צאמת הציור השכלי המזכר, ד"ל צורת השכל,
(והמושל) ציחם אל דבר מיוחד (גוף החומר) וזה
גם כן השכל ד"ל צורתו אשר על ידה ייוחד, והוא עצמו השכל,
ד"ל מושל צורת השכל, שהוא הבינוני
למד

הוא המשיכי, הוא השכל ההווה בפעל בלא ספק, כי כל שכל פעלו הוא עצמו, ואין השכל בפעל דבר אחר, ופעלו דבר אחר, כי אמתת השכל ומדותיו הוא התשנה. ולא תחשוב כי השכל בפעל דבר אחד נמצא לבדו

הוא המשכיל, הוא השכל החוהו בפעל בלא ספק, כי כל שכל פעלו הוא עצמו, ואין השכל בפעל דבר אחד, ופעלו דבר אחר, כי אמתת השכל ומהותו הוא החושנה. ולא תחשוב כי השכל בפעל דבר אחד נמצא לבדו

ואמר הנה כד התבאר כי השכל פעלו אשר הוא השגתו והשכלתו הוא אמתתו ועצמו. ומה האמצעי צעמו יתבאר, שהשכל והמושכל אחד, כמו שהתבאר צו שהשכל והמשכיל אחד צעמו. כי שמהות השכל אמתתו ועצמו הוא פעלו, אשר הוא ההשכלה לנורה אשר תושע צו, אשר צעורו יקרא משכיל, התחייב שיהי' השכל והמשכיל אחד, שהשכל הוא פעלו צעמו, אשר הוא ההשגה לנורה, וכן לזה הגבור האמצעי צעמו, רק צבחיית נד מסתלק, ויחייב שיהי' השכל הוא המושכל, עד שיהי' השכל והמשכיל והמושכל הכל אחד, אחד שיהי' השכל פעלו, אשר הוא עצמו, הוא הנפשטה הנורה זה האילן. והושגה אשר הוא השכל כי הוא הכח הפועל, הוא המושכל כ"א המשכיל ר"ל נורת האילן הכוללת עד שיהי' השכל והמשכיל אחד, כי השכל צעמו הוא אשר השכיל הנורה והפשיטה והשיגה כוללת וזה פעלו אשר צעורו נאמר צו שהוא משכיל, ר"ל כי השכל יקרא משכיל מלך הפשיטה הנורה. ופעלו הוא עצמו

אין שם משכיל והשכלה ואין פעלו אלא הנורה המופשטת, כי הפשטת הנורה הינה אלא הנורה צעמה על שהיה נקיים ממקיים. הנה השכל אשר הוא המשכיל, הוא המושכל, כי אין לזה אשר הונח שכל צפועל אלא נורת האילן, הנה שהשכל הוא המושכל, ובכלל אחד שיהי' השכל פעלו אשר הוא עצמו. הוא השגת הנורה, והשגת הנורה, הוא שזו ההכנה אשר צנפס המושכל אל אשר צקניין, אשר הוא נורת האילן המופשטת צעמה, כי אין הנורה השגה זולת הנורה צעמה כלתי ועלמת מאמתתה. ותהיה הנורה המושכלת הו"א השכל הנשגם זה ואמתת הנורה אשר צפועל ומהותו הוא נורת האילן צעמה. הנה שהשכל הוא המושכל וכד התבאר לזה צעמו שהוא המשכיל. כד התבאר כי שיהיה השכל נמצא צפועל שהשכל הוא הדד המושכל. הנה שהשכל לזה צעמו נורת האילן צעמה. והשגתו זה. וכד התבאר שהשכל הוא הדד המושכל. כל מה שיושכל צפועל. אמנם כשהונח כזה צו שני דברים בהכרח ר"ל השכל והמשכיל דבר אחד צעמו לעולם, ככל מה שיושכל צפועל. אמנם כשהונח כזה צו שני דברים בהכרח ר"ל השכל כזה והדד המושכל כזה. והשלישי המשכיל כמו שיתבאר. ולא היכירו עתה כי הדדו האחרון, אמנם היה צין המשכיל והמושכל, גם כי העומק וההשתדלות, אמנם הוא לאחד השכל עם המושכל כשהוא צפועל, כי השכל והמשכיל אינו צו קווי כל כך. עוד הביא מכל זה, כאלו נאמר זה השכל ההיולי אשר דרדורו הוא שכל כזה, והוא הכח אשר צו לקבל המושכלות העיוניות, וכן זה האילן הוא מושכל כזה, והוא שני דברים צלי ספק. וכשיאכל לפעל ותהיה נורת האילן מושכלת צפועל, אז תהי' הנורה המושכלת הוא השכל. כי השכל הרוחני כשהשיג הנורה ההיא, אמנם נתעצם ונשגם ויאלץ לפועל בהשגתו; וזה כשעז אמתת הנורה ההיא, כי כוחיות השכל נסתלק, והכניע שלימותו בהשיגו הנורה אשר היא נורתו ועצמותו ואמתתו. ואלו היה נורה מושכלות כזה והתעורר ויאלץ מהמציאות החסר אל המציאות השלם, ובשכל ההוא צעמו אשר הוא שכל צפועל, והפשטה והשכלת עד שנקרא ההפשטה ההיא וההשכלה

גבעת המורה

לדב , ואינו צומת דבר וזאת נורת השכל עצמה . זהו כאשר יא' השכל אל הפעל . ואולם כל זמן שהיה השכל צמח לדב . אל כושא מיוחד והיו צבאן שלשה דברים נדלים זה מזה . האחד הוא המושכל צמח , ד"ל המורגש החזוני קודם שיטוב על ידי פעולת השכל , כושא שליוי , שנית שכל צמח , ד"ל נורת השכל קודם שתיוסח למושא אחד חזוני , והשלישי הוא המשכיל צמח . ד"ל הכושא ההגיוני לנורת השכל . ולזה לא יהיו אלו השלשה צאדם ענין אחד צעמנו ציחם אל כל מה שאפשר שיוסח , אצל ציחם אל מה שיוסח צפעל לדב . ואולם להיות שכל השם יתעלה הוא צלמי צעל תכלית , והוא צפעל תמיד . הנה לזה יהיו אלו צהכרה אלו השלשה ענין אחד צעמנו צצחית כל מה שאפשר שיוסח , וזהו תצטרד דברי הרב ז"ל על נכון . והמפרש דבי שם טוב צבאן לל צמים אדירים

להבדיל נבדל מן ההשגה, וההשגה ענין אחד בו, אבל
גוף השכל ואמתתו השגה, וכשתניח שכל נמצא בפעל
הוא ההשגה, למה שהושכל, וזה מבואר מאד למי
שהרגיל משי-זה העיון. הנה כבר התבאר לך כי
השכל פעלו אשר הוא השגתו הוא אמתתו ועצמו;
ואם כן הדבר אשר בו הופשטה צורתו וההאילן והושג
בו אשר הוא השכל הוא המשיכל, כי השכל ההוא
בעצמו הוא אשר הפשיט הצורה והשיגה, וזהו פעולו
אשר בעבורו נאמר בו שהוא משיכל, ופעלו הוא עצמו
ואין לזה. אשר הונח שכל בפעל אלא צורת זה האילן.
הנה כבר התבאר לך כי כשהיה השכל נמצא בפעל
שהשכל הוא הדבר המושכל, והתבאר שכל שכל פעלו
אשר הוא חיותו משיכל הוא עצמו; ואם כן השכל
והמשיכל והמושכל דבר אחד בעצמו לעולם בכל מה
שיושכל בפעל, אמנם כשהונח בזה הוא ב' דברים
בהכרח, השכל בזה, והדבר המושכל בזה. כאלו
תאמר זה השכל ההיולאני אשר הוא בראובן הוא שכל
בזה, וכן זה האילן הוא המושכל בזה, ואלו שני
דברים בלא שום זכשיצא לפעל ותהיה צורת האילן
מושכלות בפעל, אז תהיה הצורה המושכלת היא
השכל ובשכל ההוא בעצמו אשר הוא שכל בפעל
הופשטה

הפעל והוא השכל הפועל, והוא צמדתה האור אשר הוא המוחש האשון לרעות זהו צד השגת שכל הנדחים עד
שיהי' הסמך צלמנו הוא הנדחים צלמיתו מקום הלות דמיונו צמים. וזוהי מציאות ששכל המושכל והמושכל
בזהם צנח הם שלשה, הכה השכלי הוא המקובל, והוא השכל האילוני הדומה לזה המדגים, והוא המשיכל
והצורה האילוניות האישיות היותן הצלחות חוץ לנפש בפעל, כחמד המעוצת עם המדע הדומה לצורה המוחשת.
ואינם אשר צד שניהם והוא הענין אשר יח' בשכל האילוני מוחש הצורה המושכלת, והשכל הנקדחת שכל הדומה
למדגם. הנה שהנה האילן, ל' השכל האילוני הדומה לזה המדגם נקדחת עמיהם, לא האדם ככלל. כאשר עשה
האדם, ואמנם הביאור אל זה דעתו בשכל האילוני. ואי אפשר לו, שלא יכלול לך צלמנו דעת הפלסופים בשכל
האילוני, ועין צדק מהם חמדת דעת הד, והוא הביאור אל זה המשל ואומר: דע, כי ארצות אשר כי השכל
האילוני יחיד שיהי' צלמי מעצמו. ויחדו על זה המלמד, על שהשכל האילוני הוא עלם שכלי נחוי. ל' מעצמו
השכל מוכן עצמו, ואם הוא עצמו, והוא אשר יחיד אל הצורות המושכלות, יחס החומר האשון אל הצורות
המוחשיות. והוא הנדל הוא עם הסכנה אשר לצורות הדמיוניות שקועה דמועצת. והשכל הפועל הכה צו לזה.
ואצחקר צד אחריו הוא מה הדעת. גם הצומח אל חלי, דק שהוא אומר שהוא מתחדש צבתחדש הבור.
ואלבסנדר יראה, כי השכל האילוני הוא הכנה לצד מופשטת מכל הצורות החומריות והנדלות. והוא צלמי
מופשטת צלמות הדמיוניות. ואם הוא נקדחת צהם. והשכל הפועל הנמצא צו הוא משפט השכל הפועל אשר
מחוק. ואין דיש' ד' יחידה כי העלם הדומה המוכן עצמו אי אפשר שימלא, וההכנה אשר לצורות הדמיוניות

וההשכלה היות משכיל. כי כל מה שיש לו פעל נמצא
הוא נמצא בפעל. וההשכל הכה יש לו פעל נמצא
צעתה אשר צו יפשיט הצורה וישיגה, אחר שיקנה הצורה
היות המופשטת. הנה צעתה היות הוא נמצא בפעל,
ויחיד שנקדחת משכיל, ויהי' השכל והמושכל והמושכל
הכל אחד. אמנם צנח הם ב'. הנה כל שכל צנח
והמושכל צנח, הנה הם שנים הכה השכלי הוא המוכן
לקבל המושכלות הדמיוניות ולשון לאמתתם. והצורה
האילוניות היות אשר אין לה מציאות חוץ לנפש אלא צלילן
עם חמדת וישיגה וכל מה שהוא צנח, אי אפשר לו
מציאות נוסף סובל הכה היות הוא המשיכל האדם על דרך
משל. והנה יהיו שלשה דברים. האדם הנושא הכה היות
הוא המשיכל צנח, והנה היות והוא השכל צנח והדבר
המוזמן שיושכל. אמר משה דע כי חרסנו דמה
השכל צהרגם. ואמנם עשה זה לפי שההרגם הוא השגת
עניני המוחשים והשגתו אחרת. אמנם הוא רוחנית לא
השגה בשמות לפי שהשגתו היא מלך טבע הבור, והשגתו
ב' השגה רוחנית, ויחידו צד מה הדמיון. כי כמו שיש
צהרגם ב' כחות, כח מקבל והוא הכה המדגם, ודבר
חוץ לנפש והוא המדגם. המושג ודבר מתחדש צמיחם,
והוא הענין אשר יח' צנח המדגם מוחש המושג, והוא
ההרגם, ככה יחידו שיהי' הענין כן בשכל, ל' שיתחייב
שיהיו צו ב' ב' דברים כח מקבל והוא השכל האילוני,
והוא דומה לזה המדגם צהרגם הוא המשיכל, ודבר אשר
יהי' לזה הכה. והוא גם כן דומה לענין אשר יח' צנח
המדגם מהדבר המדגם אשר הוא השכל העיוני, והוא
השכל אשר הוא צהרגם, ל' ההשכלה, ונקי שכלו והוא
השכל בפעל ודבר שלישי מלוי בפעל מחוק לנפש, והוא
המניע לשכל האילוני והמניעו מהכח אל הפועל מדמיונו
צו דמיון המדגם מן ההרגם, והוא המושכל, ויחידו
שיהי' הכה דבר בפעל, הוא שכלי מציאות מה שצנח אל

הנפשטה והושכלה, כי כל מה שיש לו פעל נמצא
הוא נמצא בפעל, הנה כל שכל בבח ומושכל בבח
הם שנים, וכל מה שהוא בבח אי אפשר לו מבלתי
נושא סובל הכח ההוא, כאדם על דרך משל. ויהיו
הנה שלשה דברים, האדם, הנושא הכח ההוא
והוא המשכיל בבח, והכח ההוא והוא השכל בבח,
והדבר המזומן שיושכל והוא המושכל בבח, כאלו
אמרת בזה המשל האדם והשכל ההיולאני וצורת
האילן. ואלו ג' עניינים חלוקים וכשהנוגע השכל
בפעל יהיו השלשה עניינים אחד. ולא תמצא לעולם
השכל דבר אחד והמושכל דבר אחר אלא כשילקחו
בבח. וכאשר בא המופת שהשם יתעלה הוא שכל
בפעל

אי אפשר שתוטצע צדק. ר"ל שהשכל ההיולאני הוא מלך
הכנה מופשטת מן הנורות החמדיות. כמו שיאמר אחריו
אלכסנדר. ואם הוא נקשר עם הדמיונות, והנפש המדמה
הקשר מליאות לא הקשר ערוז עם הדמיון והתפכחות עד
שתחלקן בהתחלקן. ואין לורה מן הנורות תנאי צקצלו
המושכלות. ואמנם הוא תנאי צמליאות לא צקצלו. וזה
להעדר הערוז. ר"ל כי הוא צלתי מסתבכת צורה מן
הנורות החמדיות. וצלתי משתלמת צדס וצלתי נשלמת.
ר"ל אשר לא תתחדש צנושא לחול לורה צו. כי אין אחדות
צנושא כי היא צלתי מעורבת, אצל נקיים מחומר ומכל
הנורות, ואם היא נקשרת עממן הקשר מליאות, ותשיג
הנצל מלך דקקות צאדס. ר"ל מלך היותו פועל צורות
הדמיוניות. לא שיתלבש צה צקצצו, עד שיבא צלורה
הנצלית צענש מקוס החמדיות. הנה מלך נצל מקוס
צאדס ההכנה, והוא דבר תשיג הענש הנצל לא מלך
עצמו, אצל מלך דקקות צאדס, שהתדקקות הנורה
חומר מלך היותו פועל צורות הדמיוניות להעתיקם
מושכלות. וזה השכל צענשו הוא השכל הפועל. והוא
יכול המושכלות מלך מהו לורה, ויקצלס מלך השכל
וישכח את אשר שם וילמד אשר הנה. ואחרי הפרדו יסוד
כמצאסונה וידע אשר שם ולא יזכור אשר הנה. ורבינו משה
ההכנה הנמצאת צו היא מעורבת, כי הוא אמר כי הכח המדבר כח גופני, לכן לקח המשכיל צכח האדם. וחסו אשר
צעצורו הצאדס כל אלה הדעות. וצפידושנו לכוננות הפלוסופים האדכנו צוה, ושם צאדנו אין השכל והמשכיל אחד עם
ההכנה צענמה, או השכל הפועל, ומה צין זה לזה. ואין לורה להשיג מה שכבר נאמר, כ"ס שכוונתנו הנה, אינה
אלא לצדד צדד צדד, וקוצל תועלת צהערה עליו, כי הוא הנאות לשרשי
לדעתו, וכשיעור הזה כפי זה המקום מספיק, ושם יראה הדבר צעלימות. ונשוב לצדד דברי המחבר ונאמר. **אחרי**
אשר ציאר דמיון מהם כי השכל והמשכיל והמושכל דבר אחד כשהם צפעל, ושלא ימצא ג' אלא כשהם צכח. והי' האל
ית' הוא צפעל תמיד. התחייב שיהי' השכל והמשכיל והמושכל צו ית' אחד תמיד. ואמר, **ובאשר** צה המופת שהשם
ית' הוא שכל צפעל, ואין צו כח כלל כמו שהצאדד, וכמו שיבא המופת עליו, ולא יהי' פעם משיג ופעם לא ישיג.
אלא הוא שכל צפעל תמיד. התחייב שיהי' הוא והדבר ההוא המושג דבר אחד, והוא צענשו ופעולות ההשגה עצמה
אשר

גבעת המורה

אדירים והעלם חרם צידד. גם מה שהקשה הכחם הנזכר מפני מה לא לקח הדבר צ"ל תחת משל הלזון והמתלבן
והמתלבן, ההרגש, והמרגיש והמורגש, והשיג על זה שצאמת ההרגש והמורגש הם גם כן דבר אחד צכח החוש,
ואם התפארים יתחילו לכתור שאין השכל המשכיל והמושכל דבר אחד צכס יתעלה לא יסתדורו צעצור ההרגש והמורגש,
כי רצו מפלוסופים חושצים כי אלו הם דבר אחד גם כן כו'. כל זה אין לו שחר. מפני שצאמת אי אפשר שיסוד
המרגיש וההרגש והמורגש דבר אחד צענמו. להיות המורגש הוא הכתן אל החוש, והוא חומר ההרגשה, ועל
ידו יתוחד מין המורגש ההוא מוולתו, כגון היקווש צעלה היקו, וכיוצא צוה. וההרגש הוא לורה ההרגשה,
ר"ל סדר הזמן והמקום, המשותף לכל ציור מורגש בכלל. והמרגיש הוא נושא ההרגשה ההיגיוני, ולכן הוא
צלתי אפשר שיסוד חמר ההרגשה לורה וצהפון, להיות ציור החמר התפעלות, וליור הנורה פעולה צנפס, מה
שאין כן צככל סדר יסודו שניהם ר"ל לורה השכל, ונושאם השכלי דבר אחד צענמו להיות שניהם פעולה אחת שכלית,
פי על ידי יחוס לורה השכל אל נושא מיוחד, יגיע אל השכל ציור הנושא המיוחד. והענין עמוק מאד, לא אוכל
להאריך

בפעל תמיד ואין כח בו כלל כמו שהתבאר, וכמו שיבא עליו המופת, ולא יהיה פעם ישיג, ופעם לא ישיג, אבל הוא שכל בפעל תמיד, התחייב שיהיה הוא והדבר ההוא המושג דבר אחד והוא עצמו ופעולת החשגה עצמה אשר בה יאמר משכיל הוא גוף השכל אשר הוא עצמו, אם כן הוא משכיל ושכל ומושכל לעולם. הנה כבר התבאר כי היות השכל והמושכל אחד במספר, אינו בחק הבורא לבד, אבל בחק כל שכל. ובנו גם כן המשכיל והשכל והמושכל דבר אחד, כשהיה לו שכל בפעל; אבל אגתו נצא מן הכח אל הפעל עת אחד עת, והשכל הנפרד גם כן ד"ל השכל הפועל פעמים יהיה לו מונע מפעלו

ואע"פ שאין המונע מעצמו, אבל הוצה לו היא תנועה אחת לשכל תהיה במקרה. ואין הבנת זה הענין מכוונת עתה, אבל הכוונה שהענין אשר הוא לו יתעלה לבדו ומתייחד בו הוא היותו שכל בפעל תמיד, ואין מונע לו מן החשגה לא מעצמו ולא מזולתו. ולזה ראוי שיהיה משכיל ושכל ומושכל תמיד לעולם ועצמו הוא המשכיל והוא המושכל והוא השכל כמו שיתחייב בכל שכל בפעל. וכבר השיבנו זה הענין בזה הפרק פעמים לחיות דעות בני אדם דחוקות מזה הצורך מאד, ואינו רואה אותך שיסופק עליך הצורך השכלי בדמיון ולקחת משל המוחש

גבעת המורה

להאריך צו יותר, שאין המונע מעצמו כו'. ד"ל שהמונע פעולת שכל הפועל אינו צעמו, אצל צתנועה המטנדת להכנת החמר לקבלת פעולת השכל הפועל: בדמיון ולקחת משל המוחש צכח הדמיוני. ר"ל משל הלוזן, המתלנן, והמלנן שזכר הד"ז: אמר המבאר. להיות זה המשפט השכלי, ר"ל שהשכל והמשכיל והמושכל דבר אחד צעמו, כצד מאד. ראיתי לצד אותו לפי כל אחד מהשעות (מיסטעטע) המפורסמות צשכל. והוא כי לפי דעת החכם קאנט ינטרכו אל ההכרה (דיא ערקענטעיס) שני דברים מתחלפים זה מזה, ר"ל השכל (דער פֿערסונלעך) והחוש (דיא אינליידיקייט), החוש הוא המקבל (מושאף האנזינהעלס מאתנו) חומר ההכרה. והשכל הוא הפועל צעמו צורת ההכרה. וההכרה הוא יחוס צורת השכל אל חומר מיוחד. ואלו היה השכל לצד, היה אז צאפשר שגביע אל השגה שכלית, ד"ל ציור תגלי נושא אחד, והמתחייב ממנו, אצל לא היה צאפשר שגביע אל הכרה, ר"ל יחוס תגלי השכל המכרים אל נושא אחד נמצא צפעל, ולזה היה גם כן הצורך השכלי צעמו צלתי נודע לנו. וכן אלו היה החוש לצד, היה צאפשר שגביע אל הדגשה (וואהרנעהאעטע), אצל לא אל הכרה, ולזה ינטרכו שניהם צהכרה, ועל זה הדרך יהי השכל והמשכיל והמושכל אחד צעמו צצחינת צורת ההכרה לצד, כאשר תהי צעמא נושא ההכרה (אָביעקט דער עֶרֶקענטעיס) כפי מה שצארת. כי עס היות שעל ידי יחוס צורת השכל אל הנושא המוחש, יתהווה ציור הנושא השכלי, הנה הנושא המכר להיותו כללי, איך ראוי שיקרא מושכל, אצל הוא צעמו צורת השכל, ר"ל תגלי כל נושא שכלי צכלל. וזולס הנושא הצורני שהוא צצת מליחות הנושא החושי, אינו מוחש ולא מושכל צעמו, להיות מהותו נעלמת מאתנו צתכלית. אצל לדעת החכם לייבניץ, איך השכל והחוש צצרים צצדלים זה מזה הצדל נושאי, אצל הצדל צצרי צצד (איהר אויטערשטיד איז נישט דעם, אָנדרעם באָס פֿאָרשעל) וכל ציור מוחש אפסר ציור מושכל, להיות הצורך

אשר צה יאמר משכיל, הוא גוף השכל אשר הוא עצמו. א"כ הוא משכיל ושכל ומושכל לעולם. ידעם שהאלוה ית' אמתו ועצמו הוא הצד המושג אליו, הוא הצד הנכצדס היפה, הכוללת לכל הצורות המשכחת אותה והמאחדת. והיא עצמותו היקד על שזה הוא צתענוב היותו נמדן. הנה המשכיל והמושכל הכל אחד. והוא עצמו ופעולת ההשגה גופה אשר צה יאמר עליו משכיל. והוא ההשכלה היא אמתת האל אשר הוא עצמו המשיג לעצמו. א"כ הוא משכיל ושכל ומושכל לעולם, והכל אחד צעלס ואמת צו ית'. הנה עצמותו המופשט גלוי לעצמותו הנקי, ואחר שעצמותו המופשט צעמו הוא המשכיל שהוא עצמותו הנקי. ואחר שעצמותו המופשט והוא המושכל, הוא עצמותו הנקי שהוא משכיל, הנה איך עס פועל זולת עצמו צו שיהי משכיל. והוא ההשכלה, והנה השכל

המוחש בכח הדמיוני שזה המאמר לא חובר אלא למו
שנחפזם וידע מה שכבר התבאר מענין הנפש וכל
כחותיה.

פרק תשעה ושישים

הפילוסופים כמו שידעת, יקראו השם ית' העלה
הראשונה והסבה הראשונה.
ואלו

השכל והמשכיל והמושכל הכל אחד צאמת. ואחד שעצמותו
הוא שיהי' גלוי לעצמותו, הכה עצמותו הוא שיהי' מושכל
לעצמותו, הכה אף השכל והמשכיל והמושכל שלשה צו,
אצל הכל אחד. כי הוא מושג לעצמו על עצמו הוא
השגת עצמו. הכה מלך הוא משיג עצמו יקרא משכיל
ומלך שהוא השגת עצמו יקרא שכל. ומלך שעצמו הוא
המשיג לעצמו יקרא מושכל. ובכלל עצמותו הוא השגת
עצמו, הכה השכל והמשכיל והמושכל אחד צו ית' צעלם,
הכה למה שהי' שכל עצמותו לא יוסיף על עצמותו, הים
שכל, וכאשר הי' עצמותו שהוא שכל מושכל, הוא עצמותו
הי' משכיל, ולמה שהי' עצמו מושכל לעצמו הים מושכל
זהכל אחד. וכבר זכרנו צה צמה שער, וכבר צה שיצא
צ"ה. הנה כבר התבאר כי היות השכל והמשכיל והמושכל
דבר אחד צמסער אינו צחק הצורה ית' לצד, אצל צחק כל שכל וצו ג"כ, ופלאתי על החכם אף ייחדו ית' צאמדות לצד,
והסוד אחדותו והוא מיוחד למו שכלל החכמה האלהית. כי התאחדות השכל והמשכיל צעלם וצאמת צו ית' לצד. כי
אחזקו אמנם נשיב מצלתי מושכל עצמו והם הצורות ההולניות מושכלת כשמשכילם. וכשר שכליו הוא המושכל מצלתי
שהי' כן. גם השכלים הנפרדים צמה שייגו מה שלמעלה מהם אשר הוא עצמותו, אף השכל והמושכל אחד צליותו,
כי המיוחד הוא כנצל צמסער למעלה מיוחד. והם לא ימלעו מן הצדוף וההשכלה לזולתם. אמנם מלך מה שלמעלה,
אמת שלא ייירס מלך מציאותם הנאות, אצל מלך מציאותם המשובח אשר להם צו, ומלך שייך עצמו, ישיב מה שלמעלה
ממנו. והראשון אמנם ישיב עצמו, וצו השכל והמשכיל והמושכל אחד צאמת. כי לא ימלא צו צדוף אל זולתו ולא
מקרה מן המקרים. ולמה שהי' עצמו צמסער מה הוא הנמצאת כלם, אם כן כשישכיל עצמו ישכיל הנמצאים כלם
צמציאותם המשובח, והוא אשר צעבורו הוצא זה הפרק. ר"ל לרמוז על חיוז המושכל מהשכל, ושייתחייז הנמצא מהממצא
מלך צדוף העצום ית'. וכבר קרנו צדמיון מה שקדמו מהשיב הענין פעמים, ובהאריך צצאורו למה שראינו דיעות
המעיינים צו דות מלך, מזה הצדוף. וכי צה התבאר צטול מלמיני השלוש, וקיום האחדות ית' אף כמות יכונה לזולתו.
פרק סט צריך שצבין כי מה שאמר הרצ כי העלה והמושכל שרים. כי אם היו עלה או מושל צמועל יתחייב
מציאות

גבעת המורה

הצדוף המוחש צדוף המושכל עצמו מעורר צ(פערון צדדון) ולמה יהי' אצלו השכל המשכיל והמושכל אחד עצמו, לא
לצד צציות צורת השכל, כאשר תונח נושא ההכרה, אצל גם כן צציות יחוס צורת השכל אל נושא השכל, או החוש.
ויהי' ההצלל צה צין שכל הצלתי צעל תכלית יתעלה ושלכלו, צדוי לצד כפי מה שצאדתי. והוא כי השכל הצלתי צעל
תכלית יתעלה, מוויא אל הפועל צאמציאות הצורות השכליות נושאיהם עצמם שהם המושכלות. ואולם אפסדות זה
יתבאר צמשל נושאי חכמת המספר, כי המספרים אינם צולתי ערכים מושכלים ר"ל צורות ההשכלה ונושאייהם כאחד.
אצל השכל הצעל תכלית צהכרה הוא שיצדיל צדיעתו צורת ההשגה מהנושא המושג עצמו, לא הצדל עצמי, אצל לפחות
הצדל צדוי, והוא כי צורת ההשגה אצלו ערך אחד מושכל. והנושא המושג עם היותו עצמו גם כן ערך מושכל,
עם כל זה הוא אצלו נושא הערך לצד, להיותו צלתי משיג הערך המוכר צצאור (דייטולק). והצדדים עתיקים, אצל
צמה שצאדתי די לחכם ומצין מדעתו:

פרק תשעה ושישים. העלה הראשונה והסבה הראשונה. ההצלל צצין עלה וסבה הוא זה, העלה היא
סבה צדויית (דער גוודר). והסבה היא סבה צפעל (אורוואפע), ר"ל שהעלה היא
תנאי הנושא אשר על ידו יתבאר יחוס הנושא אליו לצד, והסבה היא תנאי מציאות הנושא צפעל. המשל צזה, צזה
המשפט: המשולש ר"ל מרחק מובצל משלשה קווים, הוא צעל שלשה צויות. יהי' תנאי הנושא ר"ל גדדו העלה
אשר על ידו יתבאר יחוס הנושא אליו צהכרה. יהי' המשולש נמצא או צלתי נמצא צפעל. ואולם צזה
המשפט: האם הוא סבת חוס האצן, יהי' נושא המשפט ר"ל האם לא סבת הכרת החוס צאצן, אצל סבת מציאותו
צפעל. וכן צכל כיוולא צזה. מיוחד מזה שהעלה הוא צדוף הדימוני לצד, והסבה הוא זה הצדוף ההדימוני עצמו
צחוס

ואלו הידועים במדברים יברחו מזה חשם מאד, ויקראו אותו פועל, ויחשבו כי הפרש גדול יש בין אמרנו סבה ועלה, ובין אמרנו פועל, שהם יאמרו אם נאמר שהוא עלה, יתחייב המצא העלול, וזה מביא לקדמות העולם, ושהעולם מאתו על דרך החיוב, ואם נאמר פועל לא יתחייב מזה מציאות הפועל עמו, כי הפועל אפשר שיקדם לפעלו גם לא יציירו ענין היות הפועל פועל אלא בשיקדם לפעלו. וזה מאמר מן שלא יברילו בין מה ישבכת ובין שפועל. ואשר תדעוהו שאין

הפרש בין אמר עלה או פועל בזה הענין, וזה שאתה כשתחק העלה גם כן בכח, תהיה היא קדמת לעלולה בזמן, אמנם כשתהיה עלה בפעל יהיה עלולה נמצא במציאות העלה בפעל בהכרח. וכן כשתחק הפועל פועל בפועל יהיה מתחייב מציאות פועל בהכרח. כי הבונה קודם שיבנה הבית אינו בונה בפעל, אבל הוא בונה בכח וכשיבנה אז הוא בונה בפועל. כמו שחמר הבית החוץ קודם שיבנה הוא בית בכח, וכשיבנה אז הוא בונה בפעל, ויתחייב מציאות דבר נבנה אז בהכרח ולא הרוחנו דבר בהגדיל שם פועל על שם עלה וסבה. והכוונה הנח אמנם היא להשוות בין שני השמות ושהוא כמו שנקראו פועל, ואף על פי שפעלו נעדר אחר שאין מונע לו ואין הוישך לו מעשות כשירצה, כן ראוי שנקראוהו עלה וסבה בזה הענין בעצמו ואף על פי שהעלול נעדר. ואשר הביא הפילוסופים לקראו ית' עלה וסבה, ולא יקראוהו פועל, אינו מפני דעתם המפורסם בקדמות העולם, אבל מפני עניינים אחרים הנני אומרים לך בקצרה. כבר התבאר בחכמה הטבעית הקצא חסבות לכל מה שיש לו סבה ושהם ארבעה. החומר, והצורה, והפועל והתכלית. ושמות קרובים ומהם רחוקים וכל אחד מאלו הארבעה יקרא, סבה ועלה

גבעת המורה

ציחוס אל משה אחד חלוני, והנה הוא מעצב הצנים (דיח פערמננט) לא לך לחקור אחר תנאי מציאות הנסח לך, אצל גם כן אחד השלמת התנאי הנזכר, ר"ל לחקור אחר תנאי הנסח וכן ללתי תכלית, ומזה נביע לליור התנאי המוחלט שהוא צעלמו מזולת תנאי (חייב חובבדיקטע בעדיקטע) ר"ל לליור הסצה הראשונה. וכך צלרתי פעמים היות הליור המכר צלתי מבזל דכר צצחית נסח ההסצה עד שסגי על ידי זה מהותו, אצל הוא מבזל נוסח ההסצה, ומורה לו דרך ההסצה אל הנסח המנוקש לך. ויקראו אותו פועל. הפועל הוא צעלמו הסצה, ואולם ההצלל ציחיהם הוא זה, והוא כי הסצה היא תנאי מציאות המנוקש לך, אצל הפועל הוא תנאי המכר צעלמו צצחית היותו נקשר עם זולתו (מה שאינו תנאי למציאות המנוקש) צצכר. והמשל צזה, חוס השמש הוא סבת חוס האור, ר"ל תנאי מציאותו, ואולם השמש צעלמו, ר"ל החוס המכר צצחית היותו נקשר עם זולתו מליכויית השמש, כגון האור, והתמונה הכדורית וכיוצא צזה, הוא פועל חוס האור. ומזה נמשך היותו מדמים אפשרות קדמת הפועל לפעלו, מה שאינו כן צלמת. על דרך משל כאשר יתנווע גשם אחד א ויפגש גשם אחר נה ב וייעוהו גם כן, ידמה לנו היות הגשם המתנווע א קודם צמליאותו לתנועת הגשם האחר ב, ואולם הצלמת הוא ששם היות הגשם המתנווע צעלמו קודם צמליאותו לתנועת הגשם האחר, עם כל זה אינו קודם צמליאות, צצחית היותו פועל, אצל נמתדש ויחוס היותו פועל אחד מציאות הפעולה לך. כי תנועתו צעלמו לא היתה מספקת לשיכו פועל על ידה. אצל התנועה הנזכרת צלרוף עללות הגשם

לא יקדמו לצעל הצורה או התכלית לא צעמם ולא צמם
הם נורה ותכלית. והפועל כד יקדם על הפועל לא
צמם הוא פועל אצל מלך עמנו כענין צחור. וזה הוא
אשר הציג המדברים לצדו מלקדמו. וקדמו פועל,
כי הפועל מלך עמנו כד יקדם לפעול. והצורה או
התכלית

ועל. ומדעות אשר לא אהלוק אני עליהם, שהשם
ית' הוא הפועל, והוא הצורה, והוא התכלית, ולזה
אמרו שהוא יתעלה עלה וסבה שיכללו אלו השלש
סבות, והוא שיחיה פועל העולם וצורתו ותכליתו.
וכוננו

צבעת המורה

הנה, ר"ל המתנגדות אל התנועה מלעדים להגעת הפעולה המוכרת. וזה יתבאר כי כמו שהקדם אי אפשר
שקדם אל המסוּב, כמו כן הפועל אי אפשר שיקדם לפעול. להיות שניהם יחסים מתחדשים על ידי הפעולה
לצד. ולזה לא הרוויחו המדברים דבר בהגדילם שם פועל על שם סבה ועלה וכו' שיתבאר עוד: שהשם יתעלה
הוא הפועל והוא הצורה והוא התכלית. וזה אמר המבאר. וזה להפלא על הפלסופים מדוע לא אמרו גם כן
שהשם יתעלה הוא החומר, ר"ל הנושא האחרון לכל הדברים, שאינו צעמו נשא דבר אחר וזולתו, וזה היה
הוא יתעלה הסבה האחרונה בצחינת כל מיני הסבה שזכרו? כי אם כניח היותו יתעלה הפועל הצורה והתכלית
לצד מזולת היותו גם כן הסבה האחרונה, נלעך צדקה להניח מליאות חומר קדמון, ר"ל שאין לו סבה, וזה
קודם ליד השם יתעלה, ר"ל הסבה הכוללת לכל נמצא. אצל צאמת הענין כמו שזכרתי, ר"ל היות השם
יתעלה הסבה האחרונה בכל הצחינות. ולהיות הענין הזה עמוק מאד, ראיתי להעתיק הנה צקולר דברי חכם
אחר חסידאלי יורדון. בנכח מן נאמא צספרו המבנה צזה הענין, צתוספת קצת צדור צמקומות הנאותות. וזה
לשוננו, כל מה שאינו התחלה (פרינליס) יקדם ראשונה, וזה לו התחלה וסבה צדקה. ועם היות זה המספט
אמת אין ספק צו, ותועלתו צדקה צהתחלות וסבות עמומה מאד, עם כל זה הוא מצוה שאין צחינו להשיג
זולת ההתחלה והסבה שקדמה לכל פעולה מושגת, ואולם ההתחלה והסבה הראשונה נעלמת מאתנו, וצדוקה
גדול נמצא ממנה איזה דושם (ספור) צפעולה המוכרת. ואולם מה הוא ענין הסבה וההתחלה הראשונה? ואם
שניהם דבר אחד צעמנו, או הם דברים מתחלפים? ואם הם מתחלפים, מה הוא ההצד ציניהם? אצל היות
ההצד ציניהם מצוה מאד, והוא כי מהתחלה היא העלה הפנימית למליאות הדבר צעמנו, ואולם הסבה היא העלה
החיצונית למליאות הדבר ציחוס, מובג אל זולתו. ההתחלה היא מנאלת צפעולה עמומה, ומקיימת הדבר צעמנו.
ולזה נאמר היות הצורה והחומר מעמידים זה את זה (מפני היות החומר הכח עמנו היותו אל הפועל הצורה המוכרת).
ואולם הסבה היא חוץ לפעולה המוכרת, ומבגלת מליאות הדברים החיצוניים (ר"ל מליאות צסדרס ויחסם זה אל
זה) ויחסם אל מליאות הדברים יחוס כלי האומנות אל הפעולה, והאמצעים אל התכלית. ואחרי אשר צאדנו
ההצד צצין הסבה וההתחלה, נצוה עתה לצאד ענין הלידורים היחסיים צעמם צדרך ויתר מובגל. ואולם הסבה
הפועלת צאמת הכוללת כל נמצא איננה לדעתנו דבר זולת השכל הכולל, הכח הדאשן והנכד ר"ל דוח העולם
(ועולם ועולם), שהיא צורת העולם צכללו. היא המקיימת המליאות צכללו, והמבגלת דרכי פעולת הטבע.
ויחסם למליאות הדברים הטבעיים יחוס השכל אהמוסכל. כת פיעט"ב ודוס יקדמו זה השכל הכולל: המניע הכולל.
זה אלפ"טון יקדמו גם כן, אומן העולם. והכלליים יקדמו חורע הראשון, להיותו מוליד הצורות
צחמים. החכם אלפ"טון יכנה אותו עין העולם, להיותו נופה ומציט צכל המלאים, ומבגיל אותם צסדר
ועך היותו גלות. עדפדוק"לום יקדמו הכח המובול, להיות פעולתו הצדלת הצורות המעוררות צה"לול.
והחיות החמים שהיו קודם זה פגדים ממים. החכם מליאמים קדמו האב והמוליד להיותו מזרע הצורות צצטן
המליאות. ולדעתנו ידמה אל אומן פנימי, להיותו כח מליד פנימי צחור, הוא מוליד הנעים (ספדקסעון)
מפנימיות הזרע, והנעים הוא מוליד ענפים, ומענפים הוא מוליד פרחים, והוא המכין מפנימיות הנמה,
מלקי העלים והפרחים והפירות, ומשלה אותם אל החוץ, וממשיך כמו כן הליחות והפירות והעלים אל הענפים,
ומהענפים

וכוונתי בזה הפרק שאבאר לך על אי זה צד נאמר בו
 ית' שהוא הפועל והוא צורת העולם, והוא תכליתו
 גם כן, ולא תמיד שכלך חנה בענין הירושו לעולם
 או התחייבו ממנו על דעתם, שהנה יפלו בזה דברים
 רבים

התכלית הנכללים צלתי העלה והסבה כמו שאמר הד',
 אי אפשר שיקדמו לאשר הוא לו לורה או תכלית, והס'
 לא יקראו הורה פועל רק אחר שפעל העולם. כי אז
 נתחדש לו הסס ההוא. ואם כד' הי' צידו, ואין סס
 מה שיתחייבו שמואל עם הפועל, מה שאין כן צלתי
 והתכלית

גבעת המורה

ומהענינים אל גוף האמת (טמאט) ומגוף האמת אל שורשו (צלופן שהלחות המזכרת סוצנות תמיד צבוף האמת)
 וכמו שהוא הענין צלמה, כן הוא הענין צחי וכלל נמלא עצמי כלל. הפעולות העצמייות החיות המזכרות,
 אי אפשר שיתברו מזולת שכל והכרה, להיות פעולותינו שהם למטה מזה הדבר (להיותם מתפשטים צחוניות
 הגשמיים לד') מתערכים לזה, כל שכן הפועל הפנימי המזכר, הצלתי פועל צחמרים מיוחדים וחמנים מיוחדים,
 אצל הוא פועל תמיד כלל המציאות. ואולם ראוי שנצדיל שלם מיני שכל צמליאות. האחד הוא השכל האלהי
 הכולל המציאות. והשני, שכל העולם המוציא כל דבר אל הפועל. והשלישי הוא שכל הדבר המיוחד (האדם
 על דרך משל) המקבל צעמו כל היוצא מהכח אל הפעל. שתי קצוות, וצחמלעס הסבה הפועלת האמתיות
 הצחוניות והפנימיות. ואולם תקרא הצחוניות להיותה חוץ לדברים המורכבים וההווים ד"ל שאינה חלק מהם,
 ותקרא גם כן הפנימיות להיותה פועלת צפנימיות החומר. אחרי אשר צלתי ענין הסבה הפועלת אצול לצדד גם
 כן ענין הסבה הצורית הנקשרת עמה תמיד; והצלתי נפרדת גם כן מהסבה התכליתיות, להיות כל פעולה
 הנמשכת אחר השכל יש לה צהכרה כוונה נאותה לתכלית מיוחדת. ואולם התכלית איננו דבר זולת המציאות הורה
 צדד היוצא אל הפעל. ולזה הוא מההכרה להיות כל הדברים היוצאים אל הפעל נמלאים קודם לזה ששכל המזכר
 מציאה צורית (אידעאליטע עקסיטטענן). ולזה מההכרה הוא שנינו שני מיני לדות, האחת היא הסבה
 הצורית שזכרנו, והשנית היא הסבה המציאה את הורה אל הפעל צחומר הנאות לזה. התכלית כלל הוא
 שלימות כלל המציאות, והוא המלאת כל הצורות האפשריות צחלקי החומר המתחלפים. וכמו שהסבה הפועלת
 כוללת כל המציאות עם היותה גם כן מיוחדת צכל אחד מחלקיו, כמו כן הוא הענין צסבה הצורית והתכלית
 ואחרי אשר צלתי היות השכל המזכר, ד"ל דוח העולם, הסבה הקדוזה והאחרונה צליאות כל הדברים העצמיים
 אל הפעל, יתצאר גם כן היות הסבה הצורית והפועלת צלתי דברים נבדלים זה מזה. אצל הס דבר אחד צעמו
 צצחינה מה, והצן זה מאד. ואולם מהראוי שנתיר צכאן ספק אחד, ד"ל איך הוא צאפשר שדבר אחד צעמו,
 ד"ל דוח העולם יהי עלה פנימיות וצחוניות, או התחלה וסבה כאחד? אצל זה אפשר שיתצאר על זה הדבר.
 יחוס הדוח אל הגוף הוא צעמו יחס הספן אל הספינה אשר הוא נמלא צה, הספן צצחינה היותו מתנועע צתנועת
 הספינה הוא חלק מכלל הגשם המתנועע, ואולם צצחינה היותו פועל התנועה המזכרת, הוא דבר פועל צעמו
 נבדל מהספינה, וכן הוא ענין דוח העולם המזכר, כי צצחינה היותו מתפשט צכל המציאות, ד"ל היותה לורה
 כוללת, הוא חלק מהעולם. ואולם צצחינה היותו מגביל כל הצורות זולתו על סדר וערך מיוחד. איננו חלק
 מהעולם, או ההתחלה, אצל הסבה הפועלת צו. מזה יתצאר היות נפש כל דבר היא לורתו העצמיית, והיות
 כלל המציאות דומה לכל אחד מחלקיו צצחינה צו. ועם היות על דרך משל השלחן והצבד צלתי חיים צכללס, עם
 כל זה להיות חמדה דבר עצמי, הכה צהכרה שיהיו החלקים המעמידים אותם חיים צעמוס, ואין שום נמלא
 צעולם משולל דוח חיים, ואולם דוח חיים המזכר מצער להכנת החומר לצד, צכדי שיתברר ממנו למח או מח
 וכיוצא צזה. העלם הדוחמי המזכר הוא המושל צחומר והפועל צו, אצל לא צהיפון. הצורות העצמייות
 הנשפעים מלורת המציאות הכוללת הם צלתי הווים ולא נפסקים, עם היות הצורות הצחוניות שאינם עצמיים,
 אצל מקדיסם לצד, נופלות תחת ההפסד. עיון שני. מההתחלה הצחוניית. דעמאקרי' טום וכת אפיקור' דום

והתכלית. והדעה העמיקה צה כפי חלומות צדוק. אך
 צדק הצד צמקומות הדעה לכלית העציר לזולתו מה שיעצור
 לעצמו. וכל אדם קרוב אלל עצמו אף כי צמקוס הזה.
 ואזי העירותיך עליו יען לא תטעה צה. אמנם לדק צמה
 שאלו, ואשר הציא הפלוסופים לקרוא ית' עלה וסדה ולא
 יקראוהו פועל, אינו מפני דעתם המפורסם צקדמות העולם,
 אלל מפני ענינים אחרים כמו שאזכור. אמנם הקדמות
 נמשך ממנו כמו שצאדתי ודעוהו. עוד אלו, והוא שיהי'
 פועל העולם ולורתו ותכליתו, ילדה והשרש צזה מהנמללות
 אשר מליאותם והצלליהם העלמיים צתנועה. התנועה הוא
 פועלם ואחד שחדשה נלחי, הכה הם דלויים יותר צסם
 המחדש מן המחדש, כעת מה, הכה העולם צדיך אל
 פועל למה שצלמו צתנועה. וצעמיים אחרים והוא להיות
 לורתו אשר צה עמידתו ומליאותו. ד"ל מעצב המלטרף לא
 מעצב האיד. כי כל אשר היתה לורתו צזה הסוב ומנויה
 צו, הכה הוא כאשר נמלא נשם, מליאותו מתפק מן
 הפועל

רבים נאותים בזה הענין. ואמנם הכוונה הנזה היותר
 ית' פועל לפרמי הפעולות הבאות בעולם כמו שהוא
 עושה העולם כלו. כמות שהוא, ואומר כבר התבאר
 בהסכמה הטבעית שאלו הארבעה מיני מן הסבות צריך
 שתבוקש לכל סבה מהם סבה גם כן וימצא לדבר
 חמתחות אלו חד' סבות הקרובות לו, וימצאו להם
 ג"כ סבות ולסבות סבות, עד שגיעוהו לסבות הראשונות,
 כמו שזה הרבר הפעול ופועלו הוא כך. ולפועל החוה
 פועל, ולא יסור זה עד שגיע אל מניע ראשון הוא
 הפועל באמת לאלו האמצעיות כלם, וזה כי כשתהיה
 אות אל"ף תגיעה אות ב"ת, ובית תגיעה אות
 גימל, וגימל תגיעה אות דל"ת, ודל"ת תגיעה
 ה"א

גבעת המורה

החפצים שאין נמלא זולת הגשם לצד ויאמינו היות החומר לצד עלת מליאות כל הדברים, ויאמרו היות החומר מעצב
 אלהי. והכח צתחלת העין ילדה היות הדעת הנכרת אמתית ומסכמת לעצב המליאות יותר מדעת ארסטוטליס,
 ואלו אחד העין ילדה הכרח הנחת שני מיני עצמים התחלות הדברים העצמיים, ד"ל הנורה, והחומר. וכמו שגנחנו
 מוכרחים להביח כח עליון מקור כל הכחות הנמללות, כן נלטרך להביח בהכרח עלם מקצלת פעולת כל הכחות הנכרות.
 הראשון הוא המגציל, והשני המוגצל על ידו. וכאשר הציא ההכרח להצדיל צשכל הנורה מהחומר, אנחנו משתמשים
 להצנת זה צדמיון הדברים המללכותיים. על דרך משל הען הוא חומר למללכת הנגר, והצדול חומר למללכת הנפה,
 וכל אחד מהאומנים הנכרים מוילף מחומר מיוחד למללכתו דברים דכים מתחלפים, צאופן שעם היות שאין החומר
 המיוחד הסדה הפועלת לנורה החדשה, עם כל זה תהי' הכנת החומר תנאי הגעת הנורה הנכרת, כן הוא הענין גם
 כן צפעולות הטבע. ואולם ההצל צין שני מיני הפעולות הנכרות הוא זה: שחומה המללכה הוא עלם טבעי צעל
 חומר ולורה, והמללכה משכה פניו ד"ל שטחו החזון לצד, ואולם הטבע פועלת צחומר משולל מכל לורה, והוא צאמת
 נושא אחד צעלמו המשותף לדברים דכים מתחלפים לפי התחלף הצורות אשר יקצלו. החומר הראשון הנכר עם היות
 שאי אפשר שיוסב צחוש והוא עם כל זה מושב צעין השכל. וכיחוס הנורה המללכותית אל נושא, כן הוא יחוס
 הנורה הטבעית אל החומר הטבעי. כמה שיוויים אפשר שיקצל נושא אחד צעלמו על ידי המללכה? גוף האילן משתנה
 לבית, כסא, מטה וכיואל צזה. וכן הוא הענין צדברים הטבעיים, גרעין הורע משתנה לצמח, אחרי כן לשצולת,
 ללחם, לחילוק, ללם, לנרע, לעוצר, לאדם חי, לפגר מת, לעפר וכיואל צזה. ולכהיות לפי מה שמתצאר הכל היה
 מן העפר והכל שז אל העפר, ד"ל החומר הראשון הנכר, ימשך מזה שאין דלוי שיונה צדד להתחלת הדברים הטבעיים
 אלהי החומר הראשון הנכר לצד. וזהו מה שהניע קלת המעמיים היות החומר לצד צד עומד צעלמו (סובסטאנץ)
 והיות הצורות המתחלפות מקרי החומר לצד, ואל החומר לצד ולות ליור היסוד. השלימות והפעולה, לא אל צד
 זולתו. ואחרי הדעת הנכר נמשך גם כן החכם העדני אכן לעצ"ו צאמרו היות החומר האלוהי הכולל כל המליאות.
 ואולם קנת הטעות הנכר הוא היות האגסים הנכרים צלתי מצדליים צין הצורות המקרייות, והעלמייות הטבעיות,
 והיותם צלתי מרגשים צהכרח מליאות הנורה הראשונה שצד צאמרו ענינה, ד"ל רוח העולם, ואולם צעדין דלוי ששאל

הפועל. והוא אמרו צדוק הפדק אשר יזכורו אמתו. זה יתיר כל דמות, וידחה לך כל מצוכה, כמו שאמר צד. גם כי הוא יתן הסתמחות העולם, אשר זה נמצא והוא הסתמחות. ולא תחשוב שאמרנו צד, שהוא הסתמחות האחרונה, היא האחרונה אשר יאמר ארסטו עליה צדוק הפדקל מה שאמר הטבע, שהיא צלתי הוה ולא נפסקת. כי האורה היא המכרת שם טבעית ולא שכל נפדד. אינו יורע לורה האחרונה טבעית אשר עליה ארסטו צדוק שאמר הטבע שהיא צלתי הוה ולא נפסקת. אלא האורה הנשמת והם המדחקים הצלתי מוחלטים. כי הם לא יפסיעו החומר הלאשון. והמשל צד כי צדוק המים חויד צדתיחתם, יסתפנו המים ויתגדלו מדחקים, עד שיסוצר למדחקים גדולים צלתי נאותים ומתיחסים אל לורה המים, ויתיחסו אל לורה האויר. וצדוק אשר יגיעו מדחקים אל הסתמחות האויר.

ה"א וזה מה שלא ילך אל לא תכלית, ונעמוד אצל תה"א על הרך המשל. ואין ספק כי תה"א היא המציעה לאל"ף אלמית ולנימל ולרל"ת, נבאמת נאמר בתנועת האל"ף שהה"א עשאה, ובוה הצד ילחם כל פעל שבמצאות לבדא וללפעל מי שפעלו מן הפועלים הקרובים כמו שנבאר הנה הוא הסבת החוקה מצד היותו פועל, וכן הצורות הטבעיות ההוות הנפסדות נמצאם בשנחפשם כולם שאי אפשר שלא תקדם להם צורה אחרת. תבין החומר הוה לקבלת זו הצורה. והצורה השנייה תדא תקדים לה גם כן אחרת עד שנוגע לצורה האחרונה, אשר היא הכרחית במציאות אלו הצורות האמצעיות אשר האמצעיות ההם הם סבת זאת הצורה הקרובה, והצורה האחרונה היא בכל המצאות הוא הש". ולא תחשב שאמרנו בו שהוא הצורה האחרונה לכל העולם, הוא רמו לצורה האחרונה אשר יאמר ארסטו עליו בספר הנקרא מה שאמר הטבע שהוא בלתי הוה ולא נפסקת, כי הצורה ההיא המכרת שם טבעית לא שכל נפדד; כי אין אמרנו עליו"ת שהוא צורת העולם.

בבעת המורה

מה היא עלת קשור האורה החומר, ואיך הוא אפסדו שדגדים מתחלפים כאלה יתקשרו לעצם טבעי אחד? על זה אשיב, והסתמחות החמריית, אפסדו שתזון צדתי חזיות, ד"ל אם צדתינת כח (כולל) או צדתינת נושא (מיוחד), צדתינת הכחיה החומר לור משותף לכל הדגדים האפסדיים. זהו ייחסו הפיתאגוריים, והאפלטוניים, וחולסם האויר המזכר אל הצלתי מוחם והמוחם צדוק. והכח קלתו פועל וקלתו מקבל הפעולה. ואולם דעתנו עתה לבאר ענין הכח המקבל לצד. והנה הוא מצוה שאי אפשר שימחה דצד אם לא היה לו מתחלה כח על הסתמחות, ד"ל כח פועל ולהיות שני הכחות המכרות מחייבות זו את זו צדוק, וצדוק כח הפועל והמקבל, נלמד להיח"בם כן כח על קבלת הפעולה והסתמחות. ואויר החומר צדתינת היותו מקבל הפעולה על הדרך שזכרנו, אפסדו שהי' מיוחד גם כן אל הסתמחות שהיא למעלה מן הטבע, ולא לצד כל הפלסופים אצל גם כן האלהיים אפסדו שיקיימו צדוק. אפסדות המליחות הדגדים, אי אפשר שתוקדם אל המליחות צפעל, או שתאמר אחרי העדדם. כי אם נניח אפסדות שלימה (צכל תנאים) אל המליחות מוולת המליחות צפעל, היה נמשך מזה היות הדגדים ממליחים את עצמם. והסתמחות השלימה האחרונה כוללת כל המליחים צעמם. הכח והפעל, האפסדות והמליחות מתאחדים צד יחד. לא כן הוא צענין יתר הדגדים הנמליחים שאפסדו שיהיו. ושלא יהיו נמליחים, ארשיהיו מוגבלים צאופן אחד מזה שהם מוגבלים צפעל. האדם על דרך משל הוא צכל עת מה שאפסדו שיהי' צאורת העת, אצל לא מה שאפסדו שיהי' צכלל לפי צדתינת עצמנו, ואין צמליחות דצד שיהי' כל מה שאפסדו שיהי' תמיד, וזלתי דצד אחד לצד, והוא הכולל כל המליחות צעמנו, ואולם יתר הדגדים הם מיוחדים צדוק ויחס מיוחד. מזה יתבאר היות הפעולה הנפסדת צהתקלה המכרת, היא צעמם הפעולה הגלוייה צכל דצד מיוחד. ככל המליחות או הטבעיה גם כן. כל מה שאפסדו שיהי' צפעם אחת, להיותה כוללת החומר והאורות הצלתי משתנות כאחד. ואולם צדתינת חלקיו אינו כל מה שהוא כאחד, ואינו זלתי דוש לור התחלה הראשונה המכרת. ואולם אין כח דעתנו להשיג מהות הכח הפועל והמקבל כאחד. להיות הכדנתו, והכנת הדמיון והערך לצד. ולזה אי אפשר

הכול, יהיו עת חפץ הנורה. ויפשיטו לורת המים וילבשו לורת האור. הנה שהחומר הראשון הפשיט לורת המים. והבצלת השלוחים ה', לא אמתת השלוחים צעמים, ואין שם שלוחים צאים מחוץ כמו שחשד צ"ס. וזאת הנורה האחרונה או הראשונה, היא צלתי הנה ולא נפסדת אינו יודעת דק הסכל הנפדר. ולדק הדק צמח שלמד, אך לא צמח שכוון צו. והוא אמר כי אין אמרנו עליו ית' שהוא לורת העולם האחרונה

העולם האחרונה על דמיון חיות הצורה בעלת החמד צורה לחמד ההוא עד שיהי' הוא ית' צורה לגשם, לא על אלו הפנים נאמר, אבל כמו שכל נמצא בעל צורה, אמנם הוא מה שהוא בצורתו וכשתפסד צורתו תפסד חיותו ותבטל כמו כן היחס בעצמו יחס חבורה לכל התחלות הנמצאות הדורות, כי במציאות חבורה הכל נמצא, והוא מתמיד עמידתו בענין אשר יכונה

בשפע, כמו שנבאר בקצת פרקי זה המאמר. ואילו היה איפשר העדר חבורה, היה נעדר המציאות כולו, ותבטל מהות הסבות הדורות ממנו, והמסובבות האחרונות ומה שביניהם א"כ הוא לו כדמות הצורה, לדבר אשר יש לו צורה אשר בה הוא מה שהוא, ובצורה תתקיים אמתתו ומדותו כן יחס חבורה לעולם, ובוה הצד נאמר בו שהוא הצורה האחרונה, ושהוא צורת הצורות, כלומר שהוא אשר מציאות כל צורה בעולם וקיומה נסמך באחרונה אליו ובו קיומה, כמו שהדברים בעלי הצורות מתקיימים בצורתם. ומפני זה העניין נקרא בלשוננו ח"ה עדל מים, ענינו שהוא חיי העולם. כמו שיתבאר (נפק ע"ז מה) וכן עוד העניין בכל תכלית כי הדבר אשר לו תכלית יש לך לבקש לתכלית ההוא תכלית. כאלו אמרת על דרך משל שהכסא החמד שלו העץ, ופועלו הנגר, וצורתו הרבוע, על תכונת כך ותכליתו לשבת עליו, ועליך שתשאל ומה תכלית הישיבה על הכסא? ואמר לך העונה בעבור שיתנשא היושב עליו ויתעלה מן הארץ. ותשאל עוד ותאמר מה תכלית ההתנשאות מן הארץ? ותענה להגדיל היושב בעין מי שיראהו. ותשאל ותאמר ומה תכלית הגדלתו אצל מי שיראהו? ותענה

כדי

גבעת המורה

אפשר שנסוג האחד צמיאות הצלתי דומה לשום נמצא זולתו. ואין לנו דרך להשיג גוצה שמים, או עומק התהום הנזכר, וכמו שאמר הכתוב: גם חושך לא יחשיך ממך, לילה כיום ואור כחשכת כאורה. הפיון השני הוא גודל החומר צמיאתיותו נוסף דרך מיוחד. כדן צלתי היות מדריגת החומר צמיאתיותו כח כולל, הוא לעתנו למעלה הדעה מה שהוא לפי דעת אפלטון צמיאתיות המדינה וצמיאתיות לטימיאוס. ואולם ראוי שתדע שאין הענין כן צמיאתיות החומר מהמין השני, ר"ל צמיאתיות היותו נוסף לצדדים העצמיים המשתנים לצד, ואולם גודל החומר מהמין הראשון הוא כפי מה שצדדנו עכש אחד המשותף לכל הממלאים, ולזה לא יעשו הפלסופים הממלאים והאפלטוניים שום הצדל צמיאתיותו צין הצדדים השמיים, והצלתי גשמיים כלל, להיות ההצדל ההכר נודק ציחס אל הנורה לצד, וכמו שהצדדים המורגשים וצמיאתיות היותם מורגשים משותפים צנושא אחד גשמי, כן הוא צמיאתיותו הצדדים המושכלים יהיו גם כן משותפים צנושא אחד שכלי, ושני המינים המוכרים משותפים גם כן צמיאתיותו צנושא הכולל אותם יחד, להיות כל נמצא מתחדש צמיאתיותו זולתו, וזאת העצם המחוייב המציאות ר"ל מציאותו נכללת צעמנו. החומר הכולל הנזכר הוא דן מצד אחד, ר"ל מצד היותו כולל צעמנו כל הנורות האפשריות, והוא גם אחד מצד אחר, ר"ל צמיאתיותו עצמו, והוא צמיאתיות כל מה שאפשר להיות כאחד, ולזה איננו דרך מיוחד כלל, וכפי מה שנתבאר לא יהי' החומר הכנה לצד כמו שהוא לדעת קצת הפלסופים משולל מכל פעולה ושלמות, אצל הוא צמיאתיות כח משתדל על היציאה אל הפעל, כעין היושבת על המסגר ציחס אל הלידה וכיוצא בזה. גם ארסטוטל'ים והפמאסיים אחריו מאמינים היות הנורות ויציאות אל הפעל מציאותיות כח החומר, לא מצד אחד חוץ לו, אצל תחת הניחם כמו הפעולה צמיאתיות הנורות הנזכרות, הם מיוחדים אותם אל הנורות לפי המציאות הנמשך מהקודם לצד, עם היות שאין מציאות הדד המורגש והמכלה

עלת

האחרונה, על דמיון היות הצורה צעלה החומר לזרם לחומר ההוא. כי זה צורך אם יפורש צו על שהצדק צו. שאינו ית' לזרם העולם האחרונה, על דמיון היות הצורה צעלה החומר לזרם לחומר ההוא על שיש קיימת צו מתחלקת צו צהתחלקו, והוא מעמיד מציאות, כמו שהיא משלמת מציאותו, עד שיהי' הוא ית' לזרם לבגש נשען

לבר יתעלה, לפי אחת מן הדעות כמו שיתבאר. עד שיהיה המענה באחרונה, כן רצה השם יתעלה אולגורת חכמתו לפי דעת אחרים כמו שאבאר, עד שיהי' המענה באחרונה, כן גזרה חכמתו. ולזה יגיע סודו כל תכלית אל רצונו ואל חכמתו לפי שתי הדעות האלה אשר התבאר לפי דעתנו שהם עצמו ושאינו רצונו וחפצו או חכמתו דברים יוצאים חוץ לעצמו ד"ל שיהיו זולת עצמו. ואם כן הוא ית' תכלית כל דבר האחרון ותכלית הכל גם כן ההרמות בשלמותו כפי היכולת והוא ענין רצונו אשר הוא עצמו כמו שיתבאר בזה הצד נאמר בו שהוא תכלית התכליות. הנה כבר בארתי לך על אי זה פנים נאמר בו ית' שהוא פועל וצורה ותכלית, ולזה קראוהו סבה ולא קראוהו פועל לבר. ודע כי קצת בעלי העיון מאלה המדברים הגיע בהם הסכלות וההתגברות עד שאמרו, שאלו היה אפשר העדר הבורא לא התחייב העדר זה הרבר אשר המציאו הבורא, ר"ל העולם שלא יתחייב שיפסד הפעול כשיעדר הפועל אחרי פעלו. ואשר זכרוהו הוא אמת אלו היה פועל לבר ולא היה הדבר ההוא הפעול צורך אליו בהמשך עמידתו כמו שלא יפסד האוצר במות הנגר, מפני שלא היה מתמיד לו עמידתו. אמנם בהיותו יתעלה צורת העולם גם כן כמו שבארנו והוא ימשכו העמידה וההתמדה תמיד, מן השקר שיאבד הממשיך והמקיים וישאר הנמשך והמקיים אשר אין עמידה וקיום לו אלא במה שיקבל ממונו מן העמידה והקיום. דאח גורל ההשגה אשר הביא אליה אמרם שהוא פועל לבר לא תכלית ולא צורה:

פרק

גבעת המורה

עלת מציאותו האמתית, אל עלולה לצד, ד"ל נמשך מפעולתה. הטבע אינו ממלא הדברים על ידי התוספת והחסרון בעין המלאכה, אל על ידי ההצלה לצד, זהו אמתת אמונת השלמים מחכמי יון, וחכמי ארלות המזרח. ולזה נמלא גם כן צספור מעשה גדאשית: תולא האדן כפש חיה, ישרלו המים וגו', כאלו אמר דדרך כלל, יוליא החומר הראשון. להיות אמונת הקדמונים היות המים הסצה הסמריית לכל הדברים הממלאים, ויקרא השכל הפועל רוח אלהים, וזהו מה שאמר ורוח אלהים מרחפת על פני המים, ד"ל שמהתחדות הצורה והחומר שזכרנו ענינם בתחדש המציאות, ועל ידי ההצלה שזכרנו נתגלו הדברים ראשון ראשון. הכלל העולה מהדברים הוא היות ארבעה מיני הסצות המחויבות לכל מתחדש. ד"ל הסצה הסמריית, הצורית, הפועלת, והתכלית, צצחיות כלל המציאות. דרך אחד צעמנו, החומר הוא הנושא המוחלט לכל הממלאים בשמיים והשכלים, והוא גם כן הצורה להיותו כולל צעמנו כל הצורות האפשריות דרך נעלם מאתנו, והוא צעמנו הפועל ד"ל המצדל. הצורות ומגלה אותן אל החוץ, והוא גם כן התכלית, שהוא מציאות כל מה שאפשר שימלא. ואולם הארכת צו להיותו עיון דק מאד, קשה להצין בתחלת המחשבה, והוא עס זה עיון נכבד מועיל מאד בהכרת אמתת ענין הטבע ופעולותיו, והיות כל המציאות דרך אחד צעמנו לא זולת זה. וזהו נתצאנו גם כן דרכי הדצ' ו"ל: בי הצורה המוכרת שם עצמיות לא שכל נפחד. ההצדל שצין הצורה האחרונה הטבעיות

פרק שבעים

רכב. זאת המלה משותפת הנהחת הראשונה עניינה רכיבת האדם על בהמות כמנהג והוא רוכב על אתונו. ואחר כך הושאלו לשלטנות על הדבר, כי הרוכב מושל שולט על מרכבו. והוא אמרו ירכיבוהו על במתי ארץ, והרכבתך על במתי ארץ, עניינו שאתם תשלטו על עלינו הארץ, ארכיב אפדים, אמשיליהו ואשליטתו. ולפי זה העניין נאמר באל ית' רוכב שמים בעורך, פירושו השליט על השמים. וכן לרוכב בערבות, עניינו השליט על ערבות, והוא הגלגל העליון המקיף בכל. וברברי החכמים ז"ל הנכפלים בכל מקום שהם ז' רקיעים ושערבות הוא העליון המקיף הכל. ולא תרחיק היותם מונים הרקיעים ז' ואם הם יותר, כי פעמים ימנה הכדור אחד ואע"פ שבו גלגלים הרבה כמו שהוא מבואר למעינים בענין זה, וכמו שאבאר (צפוק כ"ד חלק ג') אמנם המכונה הנה הראותם תמיד, שערבות הוא למעלה מן הכל. ועל ערבות נאמר רוכב שמים בעורך וכו'. ולשון חגיגה אמרו ערבות

נשען זו. בי אי יצק שנאמר לא על אלה הפנים נאמרו אמנם אם יפודש מאמרו על שהלכו זו שהוא ית' אינו נורה לגלגל, על שאינו עם גשם כמו שאינו צגשם. וכמו שהוא נבדל צמה שהוא אינו מעורב זו, כן הוא נבדל על שאינו זו, על שיהי' נורה ולא חלק ממנו. והוא אשר כיוונו בדבר במאמרו זה כמו שנגלה משרשו. הכה הוא יולא משרשו המשפטים, ומן האמת עמו, כי כפי שרשי ארסטו צמט העצמי, וצמה שאמר, שאמר כי האלו צממים, ושהשמים מורכב ממתמנע לרשון ומתנע נבדל, הוא אמת המראה הכה האלו ית' ואם אינו צגשם הכה עם גשם, והוא נבדל צמה שאינו מעורב זו. והוא זו צמה הוא נורה על שהוא חלק ממנו, וצוה הי' מתנועע לרשון מפאת עצמו. ד"ל למה שהוא נורה נפדקת, אמנם זה הוא דעת ארסטו. אמנם לפי דעתי הרב הרוקח מרדכי צ"ס צלפשיק וצאלנבי, לא מה שיתנוסס ארסטו אשר האמין, כי המניע הראשון אינו האלו, כי הוא לא יניע לגלגל אי אפשר שיפודש זה זו, כי אם האמינו עם זה כי יש נורה לגלגל היא כה זו, כי אם אמת המניע, ולא יוצדל צין נורה לגשם, וצין נורה עם גשם, ויהי' הגלגל מורכב מחומר נורה ועם היותו כלפי. ואינו יודע אלה פנה דוד? ואמרו דע כי קצת צעלי העיון מאלו המדברים וכו', יורה על אמת מה שהעיונות עליו ממקום הסתעף, ומן לחס ויחס עור.

פרק ע. דע. כי זה הפקד: מתיחס מאל לאשר לפניו.

רם ונשא שוכן שנאמר סולו לרוכב בערבות. ומנא לן דאיכרי שמים? כתיב הכא לרוכב בערבות וכתוב הנה רוכב שמים, הנה כבר התבאר כי הרמו כולו לגלגל אחד והוא המקיף בכל אשר תשמע מעניינו מה שתשמע. והסתכל אמרם שוכן עליו ולא אמרו שוכן בו, שאלו אמרו שוכן בו היה מחייב לשם מקום או שיהיה השם כה בגלגל כמין שדמו כמות הצא"ה שהשם דוח הגלגל. ואמרם שוכן עליו, הראו שהוא ית' נבדל מן הגלגל ואינו כה בו. ודע כי הושאל לו יתע' רוכב שמים לרמיון הזה המופלא, וזה כי הרוכב יותר מעולה מן הנרכב, ולא יאמר יותר אלא בהקל מן המאמר שאין הרוכב ממין הנרכב, והרוכב גם כן הוא אשר יניע בהמה ויוליכנה באשר.

גבעת המורה

הטעמית והשכלית הוא זה, כי המורה הטעמית הוא קצון תנאי ציור אלה צושה טעמית בכלל (דיוח בעדינגומען דעם דעקענס איינעם אביעקטס איבערהויפט) ואולם המורה השכלית הוא תנאי כל ציור מןשכל בכלל. ד"ל צורת השכל ציחוס אל כל נשאל בכלל:

פרק שבעים הגלגל העליון המקיף בכל. גלגל היוממי וכבר צלדתי עניינו: ואם הם יותר. ד"ל שזולת שצפה כדורי כוכבי לכת יומא עוד כדור שמימי והוא כדור המכוסים הקיימים וזולת זה גלגלי יולא המדבר (עקסלנטריס) וגלגלי הקף (עפיליקים). ולזה אמר הדב ז"ל: כי פעמים ימנה הכדור אחד ואע"פ שבו גלגלים רבים, ולזה ימנו גלגלי הקף ויולא המדבר בכלל הכדור אשר אליו יוחסו: לרמיון המופלא בו. הדמיון הוא שהשם יתעלה הוא.

באשר ירצה, והוא כלי לשישתמש בו כרצונו, והוא נקי ממנה בלתי נדבק בה אבל תוצא לה; כן האלוה יתחלל שמו, הוא מניע הגלגל העליון אשר בתנועתו יתנועע כל מתנועע בו והוא יתעלה נבדל ממנו ואינו כה בו, ובבראשית רבה אמרו בפרשם למאמרו ית' מעונה אלהי קדם; הוא מעון עולמו ואין עולמו מעונו. וסמכו לזה אמרם, הסוס טפילה לרוכב ואין הרוכב טפל לסוס, הדא הוא דכתיב כי תרכב על פוסדך. זה הוא לשונם והשתכל בו ותבין איך בארז יחסו ית' לגלגל, ושהוא כלי לו אשר בו יתהוה המציאות, כי כל מה שתמצא לחכמים דל כי השמים הפלוגיים בהם כך וכך, והשמים הפלוגיים בהם כך וכך, אין ענינו שבשמים נשמים אחרים בלתי השמים, אבל ענינו שהנחות המהות הענין הפלוגי והשומרות סדורו יבואו מן השמים ההם; והראיה על מה שאמרתי לך אמרם ערבות שבו צדק וצדקה ומשפט וגו' חיים ושלום וגו' ברבה ונשמות של צדיקים ונשמות ורוחות שעתידין להבראות ושל שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים. ומבואר הוא שכל מה שמונחוהו הגה אין מזה דבר שהוא גשם

דל עם מה שתמצא שם שהאלוה ית' נודת העולם; כי גלגל ערבות כמו שאמר ארסטו צלות למ"ד שערות העליון המקיף. ככל, והוא אמרו הכה הוא הגשם הכולל האלוהי, וכל גלגל הקיטון, והוא אמרו הכה כזה התצטרף כי הרעו כולו לגלגל אחד, והוא המקיף ככל. ומה מאד הפליג לדקדק באמרו, וצאמדם שוכן עליו, הדור שהוא ית' נבדל מן הגלגל ואינו כה בו. ופירש העירומין ההפך אשר בין אמרו כה בו לו עמו, כי יהי נודת נבדלת ולא יהי לו לכל יהי חלק ממנו, והוא עמו צמה שהוא מתנועע דאשך תפלת עולמו. ולדך לך שתדע מה שצארו ארסטו צממע הטבעי, כי כל גשם הוא צמקום. והסתפקו המעמדים בגלגל העליון, כי ילאו שאין לו מקום כי הוא מקיף בכל ואינו מקיף. ועל זה אמר עליו הכהס צן עודה צפירושו לתורה; ורבים חשבו שהוא האלוה לפי שאין לו מקום, והפירו זה הספק כשפירשו מאמר ארסטו שהוא צמקום צמקרה על שחלק ממנו צמקום. וזה כי לפי שהי' המקום הוא תכלית מקיף-זה נבדל, הי' קצו צמקום, לפי שהוא זה לגמריית הגלגל המתדבק בו הנבדל. ואמר שהי' חלק ממנו צמקום, הכה הוא צמקום צמקרה, על דרך אשר יתואר הדבר צמה שיתואר צו חלק ממנו. והכחם צד אמר, כי אין זה צמקום אמת. כי המקום לדין שיהי' מקיף על המקיף. וזה, ואם הוא שיהי' הכה הוא מקיף לא מקיף, גם כי אינו צמקרה אמת, כי מה שיתואר הדבר מפני חלק ממנו אינו מקרה אמת. וארסטו אמר בגלגל העליון שהוא צמקום צמקרה, דל צמקום אמת, על כן אמר צד, כי הגלגל החיון צמקום מפני הכושר, והוא המרכז שהוא צמקום אמת. ומה שיתואר הדבר מפני הכושר, הוא המקרה האמתי. הכה איך שיהי' הלא תראה, ככל הסמינו על שהגלגל הקיטון אינו צמקום, וכל העולם אמנם הוא צמקום מפני חלקיו, הכה מאמר הכמי ישראלי, הוא מעון עולמו ואין עולמו מעונו. לא יראה שהוא ית' גשם תכלית מקיף העולם, כמו שדמו צעלי הקבלה החוכים צאורה, כי כל העולם אינו מקיף. ואינו ית' גשם סיקיף קצו לגמריית העולם. אמנם דא צוה שהוא נודת העולם. ולפי שהנודת שלמות, עד שיצאקהו צעצע ומגביל אותו כי יקיף על שטחו, הי' המקום נאמר על הנודת. ונקראת הנודת מקום; ולכן נקרא ית' מקום, ונקרא מעון, לפי שהוא הנודת. ומאד הפליג שלמה המלך לגלות סתרי האלוה, צאמרו כבוד אלהים הסתר דבר, וכבוד מלכים חקור דבר, שדמו אלו צאמרו, שמים לרום ואדן לעומק, וזה שיעור קומה, והמניע יס לו יחס עם המתנועע או הנודת. עם צעל נודת. הכה הוא צעל תכלית צממע, ואם אינו צעל תכלית צומן ההנעה, והנה א"כ כבוד אלהים הסתר דבר, כי התכלית קן והוא מוגבל מה הוד. והוא אמר דל, כשדבר קצ"ה את עולמו, היו השמים נמתחים והולכים עד שגער צהם הצ"ה, ירמוז אל היחס בין המניע למתנועע. ושלי אפשר שיהיו השמים יותר גדולים, וכבוד מלכים חקור דבר, כי כל מלכים אין חקר צמם. והאדכתי ציאור זה, דל איך הוא ית' מקום העולם והמתחן למה שהאמין נבד לקחו הדבר כפשוטו, והאמינו שהוא ית' מקום מקיף, עד שאמר שהאורה מקפת הגלגלים לאין סוף. והסתמה חוטפת מן האורה של מעלה. והוא מאמר המאורר וצוק חלוני רקיע. ושכא מאמר הכמי ישראלי שהצ"ה כלו אורה, ולא הצינו מתק האור. והשתכל והפן איך צארו יחסו ית' לגלגל, שהוא כלי לו נכסם לרוכב אשר צו יתהוה המציאות, והוא הנודת צאמרו, כי תרכב על פוסדך מרכצותך ישועה. כי צו וישע המציאות ויכנינו; כי

גשם שיהיה במקום, כי הטל אינו טל כפשוטו. והתבונן איך אמרו בזה שבו ר"ל שהם בערבות ולא אמרו שהם עליו, וכאילו הם הגיונו שאלו הדברים הנמצאים בעולם אמנם הם נמצאים במוחות יבאו מערבות. השם יתעלה שמהו התחלתם ונשתעם בו אשר מכללם גנוי חיים. וזה הוא הנכון והאמת הגמור כי כל חיים הנמצאים בהם אמנם הם בגן החיים ההם כמו שאזכור אחר זה. והתבונן איך מנו נשמותם של צדיקים ונשמות ופחות שעתידין להבראות. ומה נכבד זה העניין למי שיבין! כי הגשמה הנשארת אחר המות, אינה הנשמה הרוח באדם כשיתחיה, שזאת הרוח בעת התהוותו היא כח ההכנה לבד, והדבר הנבדל אחר המות הוא הדבר המוגש בפעל. ולא הנשמה גם כן הרוח היא הרוח הרוח, ולזה מנו בהוות נשמות ורוחות. אמנם הנבדלות הם דבר אחד לבד. וכבר בארנו שתוף רוח (נפח מ' מה) ובארנו עוד בסוף ספר מדע, מה שנפל באלו השמות גם כן מן השתוף. והסתכל איך אילו העניינים המופלאים האמיתיים אשר אליהם הגיע עיון המעולים שבפילוסופים מפורים במדרשות. כשיעניין בהם האיש החכם שאינו מודה על האמת בתחלת עיון שחק מזה למח שיראהו בפשטותם.

הטל אינו טל כפשוטו, כי הוא נאמד על השפעה והכנה להשגה, והולאת שכלו מהכח אל הפועל עם השלמות הנדל. גם ידמות על הפח בצל מחמת להיות הנפסוקים, כי נולד אדם עומד למות, מת אדם עתיד לחיות, כי כמו שלא יתהוה אדם אס לא מאדם צכח, כן לא יעדד אס לא אל אדם צכח. כי האדם לעולם אדם אס צכח אס צפועל. ואמת שזה הכנה צעת התהוותו הוא כח והכנה לצד. הכנה זה בלה דעתו צכח, כי השכל ההולאני אללו הוא הכנה לצד. והשכל הפועל הוא עתיד, לא שיקד צככה על שהוא נודתו, כמו שצארו צ"ד. וכפי הנדלה מדברי ארסטו, שאמר שהשכל ההולאני נאחי, כי ידאס שזו חלק נפסד והוא ההכנה צעמה, וצו חלק נשאר, והוא השכל הפועל הנקדד צו, וידע את אשר הכה, ולא יזכור אשר שס, לפקדו צככה ההולאית אשר עם הנודות הקדמיות, ועם הנפס המדמה. וצעת ההפך יאסף אל עמו ויסוד לצדקו וידע את אשר שס ולא יזכור את אשר הכה. והאמר הדבר הנדל אשר הכה הוא הקדד המתקיים צפועל. וזהו והוא מה שיכיל צפועל כי המושכלת העיונות אללו הם נאחיות וכבר ספר זה צ"ד צתחלת ענינו, ואמר כי הכה ואס כל סוה נפסד, הכה זה השכל ההולאני, הוא כח אחד משתף עם הנפשות האישיות המיוחדות לאדם, אדם נענין צמאיות המין, והשפס צמיותם כי המין אישים צפועל מין צכח, כי ינערך אל הפסטה, והשכל זה אישי צכח מין צפועל אחד שהוא נדל, ר"ל את ההכנה, והוא שכל, ר"ל מלך שהוא ערוס מתחת צמיות תהי' ההולאית אליו. וזה יחוייז לו המיות, וזהו היו הנודות צכח, הכה מינים צפועל, ר"ל כלל הנודות, והוא מחוץ לנפש אישים צפועל מינים צכח. ולפי היות המין, לא ימלא ממנו כי אס ענין אחד, הכה זה ההולא והנודת הכה צו אחת משתתפת לכל אישי צני האדם, כי הפסות אשר יכילנה איש מאישי צני אדם מהס, הוא המכות אשר יכילנה שר צני אדם, ונאשר יאחיד זה צכח, יתחייז ממנו שיהיו המושכלות צככר, זה לפי התלות זה הכה הכללי צכאס איש מאישי צני אדם. זהו מה שאמר צ"ד על זה הקדוש אחד עיון דק, ואס צכאס שר הפך זה והוא שהכח נפסד צעמנו כי אינו כללי ולא מיני ואלוה נשאלת. אמנם הודעתך כי יש פנים לבעת צמיות מע"ה, ר"ל המושכלות נאחיות, כ"ס השכל הנאכל הוא כמחולע צין המושכלות.

גבעת המורה

הוא נדל מן הכלל ואינו ממנו, כמו שהוכח נדל מהכרח ואינו ממנו, ועוד זולת זה השם חייב את הכלל צעמנו, ומתנועע עמו צמקד, כענין הרכב ציחוס אל הנרכב והפך: אמנם ס' מן החיים ס'ס, זה ינאדר צחלק שני מהמאמר: הנשמות הנאדרות אחד המות כו', הכמהם הכה צאדם פסית הכה ה'ס הקנת החומר לצד לקבל צורות השכל, והנשאלת אחד המות הוא השכל הולא אל הפועל צמיי האדם, המתצדק צשכל הפועל ונאשר אחד המות, והרוח הכה הוא הכנת החומר לקבל צורות ההכנה לצד, והוא צמלי נאשר, אחד המות, כי בהפסד כלי ההכנה מצעלגס כן ההכנה צככר: וכן הצאח דפיה.

המושכלות העיוניות וצין השכל הנצדל, כ"ס מה שיסוג
הנפטר, כי יסוג הוא, והוא נצדל אחר הנפטר אחר המות.
ואם איננו אחר נמשך מלך הכושר, צעור צחיים חיותו.
ועוד אחר וכן אשר הצילו ליה על חותם שמנאום, שהם
מיוחסות לאל ית' שהם אללו, ר"ל אלל עדצות והצן זה.
הכה מלך הפליל האלהי להצין מאמרו, ואם הצדל צין
הכח נגשם וצין הכח עם הגשם, ההצדל אחר הצדלנוהו.
כייס' המניע הראשון לורה הצדל, צלופן יסיה' המתנועע
הראשון מתנועע מפאת עצמו, ויס' הוא הנדלם אללו ל"כ
צמנשה מרכזה צפירושו כדמות כמלאה אדם, ולדק מאמרו.
לך אמנם אם אמר זה נשלח צלי הצדל, נתפלל לאל שיללנו
משגיאה, ואיך יסיה' ונדלם שמה שאמרו: הכה, הוא
האמונה המיוחדת אללו נכפשו, כמו סיורה עליו וזלת זה
ממלאמו. ודי הערה צום מאמרו. וצולל זה המקום נצדל
צו יתר. עוד אמר שהיא הגדולה הצדליות שנודע מליחות
השם צ"ס, ר"ל הקף הגלגל, כמו שהציו עליו המופת
והציוהו. כי נלחות התנועה מורה על מניע הצדל.

פרק עא אחר נצדל צום הענין, ר"ל צענין
האלהות, וכי הוא שכל ומשכיל,
וכצד

בהמות אמרו, ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאת. וזאת ראיה על היות שם
מרכבה נופל על ארבעה מן הסוסים. ולזה אומר כי כאשר נאמר לפי מה שנאמר שכסא הכבוד נושאים אותו
ארבעה היות קראותו החכמים מרכבה לרמות במרכבה אשר היא ארבעה אישים. וזה שיעור מה שנתגלגל אליו
הדברים בזה הפרק. ואי אפשר מבלתי הערות אחרות ג"כ רבות בזה הענין. אמנם המוכון בזה הפרק אשר עדין
היתה השבת הדברים כי אמרו, רוכב שמים, ענינו מסבב הגלגל המקיף ומניעו ביכולתו ורצונו. וכן אמרו בסוף
הפסוק, ובגאותו שחקים, אשר בגאותו סבב השחקים. הוציא זה הראשון אשר הוא ערבות כמו שבארנו במלת
רכבה, ושאיתו במלת גאות; כי בתנועת הגלגל העליון זאת התנועה הימית יתנועעו הגלגלים כולם כתנועת
החלק בכל. וזאת היא היכלת העצומה אשר תניעה הכל ולזה קראה גאון. ויהיה זה הענין נמצא תמיד
בשכלך למה שאני עתיד לאמרו, שהיא הגדולה שבראית שנודעת מציאות השם בה. ר"ל הקף הגלגל כמו
שאביא עליו המופת והביעור.

פרק אחד ושבעים

דע כי החכמות הדבות אשר היו באומותנו באמתת אליו העניינים, אברו בצורך הזמן ובשלוש האומות
השכלות

גבעת המורה

ראיה כי, דומים צום על היותו יתעלה דומים שמים על הדך שנתצאר, ולזה כל המיוחס אל עדצות מיוחס אליו
יתעלה צהכרה. כלל הכהמות הנדכרות נקראות מרכזה. (יטין געשפאן):

הסכלות עלינו. ובהיות העניינים ההם בלתי מותרים לבני אדם כלם כמו שבארנו, ולא היה הדבר המותר לבני אדם כלם, אלא דברי הספרים לבד; וכבר ידעת שאילו התלמוד המקובל לא היה מחובר בספר מקדם לענין המתפשט באומה, דברים שאמרתיו לך על פת אי אתה רשאי לאמרום בכתב, והיה זה תכלית החכמה

ית', יתיחס אל השם האלכי המקיף צכל. ושהוא כלי לו צו יתביי המליאות ודמו אל מעשה המדכא, וכלל חממת דרוסו. ואמר כי הוא הגדולה שדליות שודע מליאות השם צה, ר"ל הקף הגלגל כמו שאזכר עליו המופת, והצופה, כי הדבר המיוחס למנוע הוא, שהוא סגת התנועה, ולנחית התנועה יורה על נחיות המנוע כמות מליאות, כמו שגלות המנוע מורה על נחיות המתנועע, והתנועה על שהיא מופת סגת ומליאות. הנה אחרי הודיע אדוננו אותנו את כל זאת, צא צוה הפרק לאמת ולצא שני דרושים, שהניחם צפק שלפני זה. הראשון כי אלו העניינים החלקיים המופלגים האמתיים אשר אליהם הגיע עיון המעולים צפלוסופים, כאשר מלאו עליהם דמות צתלמוד וצמדשות, יורה שחכמות דנות דמות ונפלאות, היו צלומתינו הנצחית צהאמת אלו העניינים, לא שהם ידועים על דרך הקבלה, אלא דרך חקירה צידוע, ויתן הסגה אל צדקן מלומתינו. השני משהניח שגלות התנועה, היא הדלית המיוחדת העלמית, אשר צה יודע מליאות השם. וזה כשיספר איך התחדשה חכמת המדכאים מתחלה ועד סופה. ואמת שהקדמותיהם לא נלקחו מטבע המליאות. וגם יתסכו אחד הדמיון, ויצארו חדוש העולם צהקדמות הולנו על זה הדרך. ואחר כך יצארו מליאות השם ואחרותיו והדקת הגשמית. ויצארו הוא שדרוש יקר ונכבד 'כמו מליאות האל ית', איך לאו להכריח צני אדם צכה הודיע לקבל הקדמות, ויצארו זה מהם, יעיד הנמלא כבודם, אלא לאו שיקויים מליאות השם ית' ואחרותיו והדקת הגשמית צדרכים הפלוסופיים הנכנים על נחיות התנועה, ואם אינו מלאין צקדמות העולם. אלא כי צוה יצארו המופת, וביע האמת השלם, ויצא אחד כי צעצור זאת הסגה פרק מיוחד, יפרש צו כל המליאות דרך הגדה וספור, כי איך צנמלא צולת האל ופעוליו, ויצארו שהנמלא כלו כאדם אחד. יען יעלה לך מה, שהוא מחלק לשני חלקים. לצעל צורה ולצורה. ואנחנו נדע הצורות מפני פעולותיהם, והנה יודע מליאות ית' ותולדיו ר"ל אחרותיו והדקתו הגשמית מפעולותיו המיוחדות היא התנועה הנלחית. ולכן יצא אחד זה כל הקדמות המדכדים ושרשיהם ודליותהם, על צקשות ה' הנצחית על ה' צהקדמות ההם, ויצעל צוה כלו, וישלם צוה החלק הראשון מן הספר, אשר יתחיל צחלק השני, ויצארו צהם הקדמות פלוסופיות, יצארו צהם הדרושים ה', ר"ל מליאות השם יתעלה ואחרותיו והדקת הגשמית עם הקדמה להם דרך מנהג. והיא ההקדמה ה'. והיא ההקדמה הצורית, ר"ל אשר צמדדגת הצורה והצדל והמחדת כי היא המעלמת והמלמלת המופת. והוא קדמות העולם מצלי שומיין צו, אלא צוה יתצארו מצוסקו. עוד יצארו מליאת השכלים הנצדלים. כי הוא מתיחס אל הדמות הגדול. ר"ל שכל גלגל יוחם לו מנוע הוא צודתו. ואם הוא האל הצורה הראשונה לכל צאמת. ואחר כך וצד צענין חדוש העולם, כי מליאות הצלזכים יורה עליו צאמתו כפי היכולת לפי שהוא יסוד תודתיו הקדושה. הנה, הודיתו צני קשר אלו הפרקים יעמוד לך לצדקן צחקוס קשר. כי יתקם דמות האדם שעל דמות הכסא, ויחס הכסא ליושב על הכסא, ית' ויתרומם ויתנשא. ולצמ הספיד והעשיר, וכל אשר ממנו יעשה, ועליו ינשא. ית' היותו על שהוא הוא הצורה, והוא הכל וצו הכל היכול כל. ומאמת הכל ואלו ישוב הכל, ית' על כל,

ואחר הענייני אותן על תעלומות אלה, כצו לדרכו צציואר דצדיו מלה צמלה. ואחר דצדים שאמרתיו לך על פה, אי אתה רשאי לאמרום צכצת. ידע כי איננו ראו למה שמיני צוה ימן ההפסד. והנה מצאך צה ואמר, הנה זה תכלית החכמה צצורה וכו'. אמנם דצדים שצכצת למה שהם היסוד, אתה רשאי לאמרום על פה. ואי אפשר צה המחלוקת, כי פירושו הוא אשר צה על פה. והצנזון אחר, ונמסר הדבר הזה כלו לצד הגדול אשר יהי צמים ההם. וכמן שידע עליו דצד התורה, דמו צוה כי זה לא אמרוהו, על דרך תלמודי הכל פשטי. והצנזון אמרו והפלא מאמרו לקצת האנושים, ואלא הקדמים, ולקחו מהם צצדיו האנושים ואחצו כי דמו צוה על דציו שיעדי וחצדיו. אמנם האלולוסים מלאני אמתינו הם בולס החיוקן צו, גראה שהיו חכמים הצדה

מורה נבוכים

החכמה בדת שהוא ברה ממח שנפל בו באחרונה, ד"ל רוב הדעות והשתרגם וספקות נפלות בלשון המהובר בספר, ושגגה תתחבר לו, ותתחדש המחלוקת בין האנשים, ושוכם חבורות ותתחדש הבלבול במעשים, אבל נמסר הדבר בזה כולו לבית דין חגדול כמו שבארנו בחבורינו התלמודית וכמו שיותר עליו דבר התורה, ואם תורה שבעל פה נפלה בו תקפדה מהשאריו לעד בחיבור מפורסם לבני אדם כולם למה שיגיע בזה מן ההפסד; כל שכן שיחובר דבר מאלו סתרי התורה ויפורסם לבני אדם כלם, אבל היו נמסרים מיוחד

נבעת המורה

٢٧٦

הוא מן הדברים המיוחדים, אשר נאמרו אלסנו צמח
שאלו הטעם: והלכך צדק צמחם לזה ה', אשר
זה לשונו, אם יהיו כל המחשבות והדעות אמת, הנה
צדקתו יהיה כל הדברים אמת וצדק יחד. לפי שהצדק
אמתי ידעו ויחשבו הפך מה שידעו וזולתם. וידעו
שאלו לא ידעו מה שידעו הם טועים. ולמנוס חיו: שיהיו
כל הדברים אמת וצדק, אם היו נמשכים אל המחשבות,
מפני שהצדק אמתי יחשבו צדק אחר צדקו: מחשבות
הפכיות. ויחשבו שיהיו הדבר האחד ושלא יהיה. עוד אמר
ואמנם.

ואחר כן פשטו הדברים וירדו אל דרך אחרת נפלאה, לא נחלו בה כלל המדברים מן היונים וזולתם שאותם
היו קרובים לפילוסופים. ואחר כך יצאו עוד בישמעאלים מאמרים תוריים מיוחדים בהם, הוצרכו בהכרח
לשמרם ונפלה ביניהם ג' כ מחלוקת בדברים ההם, וקיימה כל כת מהם הקדמות מועילות לה לשמור דעתם.
ואין ספק כי יש ביניהם דברים שכוללים שלשנו, ר"ל היהודים והנוצרים והישמעאלים, והוא מאמר בחדוש
העולם, אשר בהתאמתו ויתאמתו הנפלאות וזולתם. אמנם שאר הדברים אשר עמסו על עצמם שתי האומות
האלה העסק בהם כעסק האנשים ההם בענין השלוש ובעסק קצת כתות אלו בדבור, עד שהוצרכו לקיים
הקדמות וקיימו בהקדמות ההם אשר בחרו הדברים אשר נשקעו בהם והדברים המיוחדים בכל אומות מהם
ממח שיחבר בהם לה אין צורך לנו אליהם כלל. סוף דבר כי כל המדברים הראשונים מן היונים המתנצרים
ומן הישמעאלים, לא נמשכו אחר הנראה מענין המציאות תחילה בהקדמותיהם, אבל ישתכלו איך צריך שיהיו
המציאות עד שתהי' ממונו ראייה על אמתת זה הדעת, או לא יסתרהו. וכשיתאמת הדמיון ההוא יחייבו
שהמציאות הוא על צורת כך, ויבואו להביא ראיות לקיים הטענות ההם אשר ילקחו מהם ההקדמות אשר
יתאמת בהם הדעת או לא יסתר. כן עשו המשכילים אשר הנהיגו זאת ההנהגה תחלה וחברוה בספרים
ואמרו שגוף העיון הביאם אל זה מציא נשוא פנים לדעת קודם. אמנם האחרונים אשר יעינו בספרים ההם
לא ידעו דבר מזה עד שהם ימצאו בספרים ההם הקדומים ראיות גדולות והשתדלות חזקה לקיים דבר אחר
או לבטל דבר אחר. ויחשבו שהדבר ההוא אין צורך בשום פנים לקיימו או לבטלו במה שיצטרך אליו מפנות
התורה. ושהראשונים לא עשו כן רק לבלבל דעת הפילוסופים לא לדבר אחר ולהראות ספק במה שיחשבוהו
מופת. ואלו האומרים זה המאמר לא שערו ולא ידעו שאין הדבר כמו שחשבו. אבל אמנם טרחו הקדמונים
לקיים מה שיבוקש קיומו, ולבטל מה שיבוקש בטולו בעבור מה שיגיע ממנו מן ההפסד בדעת אשר יצא
לאמתתו, ואפילו אחר מה הקדמות, והסירו אותם הראשונים מן המדברים החולי מעקרו. וכלל אומר לך
כי הדבר כמו שאמרו תמס טוים, אמר אין המציאות נמשכת אחר הדעות, אבל הדעות האמתיות נמשכות
אחר המציאות. וכאשר עיינתי בספרי אלה המדברים כפי שנודמן לי כמו שעיינתי בספרי הפילוסופים גם כן

כפי

גבעת המורה

אין יין וזולת זה מאלו המדע צמח הטעם להסגן הכוללים: יצאו עוד בישמעאלים מאמרים תוריים כו'.
ר"ל המתחשבות דם הישמעאלים על ידי מוס' מעד: ונפלה ביניהם גם כן מחלוקת. הוא המחלוקת שצין כת אצוני כי
רם עליו פהמנשים אסדי מוס' מעד: העסק צדק כעסק האנשים כו'. ר"ל כי זולת קיום אמונת הדת העולם
הכולל

ואמנם הציג זאת המחשבה, מי שכנס המחשבות ומוציא
לו הסתירה דגדגים, וסיסבור שהפכים ימלאו יחד.
הנה התגלה חלוק זה. ידעו ואמנם ששז זה המאמר
ודומה לו מי שנטה מן המחשבות, למה שמציג אליו
מחשבתו, ולא יצחק הסכמת המאמר למה שיראה צחוס.
וכאשר היה זה צטל, הנה האמת שהדעת האמתית
תמקד למציאות. ואמר עוד מתאר דמיוני הראשונים,
זה לשונו. וכבר זכרו קצת חזריו מאמר ממאמר,
שהיהוה אלל האיסוס לפי שגור מחשבותיהם צס. ידעו
שאפלטון היה סובר צמאלות, שהס כמשכות למחשבות
האנשים צפאלן להס מליאות חוק לכפס. והאליך צצטול
זה הדמיון. דהנראה לי כי צעת זכרו המאמר הזה היה
מתכוין צדדרי האחרונים ציחוד. וזהן איך הצדיל הדפ
צספרו צעניו. צספרו המדגרים, וצעניו צספרו
הפלסופים. כי יחד הסודען על המדגרים וזמנעת היכולת
צעניו ספרו הפלסופים. וככה דלוי לעשות. האדם אחד
ידענע הסכל צעניו המופת שיענין ויקדל צספרו אשר
ידעו מדרות דגרי המדגרים, וככה מנהגו כל הימים.
שזאת השאלה, ר"ל קדמות העולם או חדושו, לא
יביעו אליה צמופת חופק, הוא מה שקדלו אדקטו מופת
מוחלט. והוא מופת צסס ומליאות, וזה אמת. כי זה
המין

שיעורו הספקות, ואינו מופת צמד אלא אצל מי שלא ידע ההבדל בין המופת ובין מחלוקת הנצחון והוא חלק מן
ההגיון ובין ההטעאה. אמנם אצל מי שיועד אלו המלאכות. העניין מבואר נגלה שהדאיות ההם כולם יש בהם
ספקות ונעשו בהם הקדמות לא בא עליהם מופת. ותכלית יכולת המאמת אצלי מבועלי התורה שיבטל מופתי
הפלסופים על הקדמות. ומה נכבד זה כשאפשר עליו! וכבר ידע כל מעיין זך השכל המאמת שלא יטעה נפשו;
שזאת השאלה רצוני לומר קדמות העולם או חדושו, לא יעשו אליה במופת חותך ושהוא מעמד שכלי.
והנה נדבר בזה הרבה. דיספיק לך מואת השאלה שפילוסופי הדורות חולקים בה מהיום שלשה אלפים שנה אל
זמננו זה במה שנמצא בהבוריהם. ואחר שהענין בואת השאלה כך איך נקחיה הקדמות נכנה עליה מציאות
הבורא? ויהיה א"כ מציאות השם מסופק בו: אם העולם מתורש יש אלוה, ואם הוא קדמון אין אלוה, אם
שיחיה העניין כן לנו בספק או נאמר שעשינו המופת על הדורש העולם וינכרית בני אדם בכת הזרוע לקבל מומנו
זה, כרי שנוכל לומר שאנחנו ידענו השם במופת, וזהו כלו דחוק מן האמת; אבל הפנים האמתיים אצלי והוא
הדרך המופתי, אשר אין בו ספק שיקיים מציאות השם ואחרותו. והרחקת הנשמות בדרכי הפילוסופים, אשר
הדברים ההם בגנים על קדמות העולם, לא שאני מואמין בקדמות העולם ולא אקבל מהם זה; אבל בעבור שדרך
הדאית

נבעת המידה

הכולל שלשתנו, עמקו על פלגים שתי האומות האחרות דגרים אחרים הצלתי מתייחסים אל אמונתם לפי הנראה
לכל הסתגלו צה לחלוק על דיעות הפלסופים לצד צלופן שהסירו הסולי הזה מעיקרו: המחקים להס.
(דא איהנען אצאפהאנען): מעמד סכליי. (שטיילטשונד דעם פערסטאנדס). מפני שמירת קלת דיעות
(וועגן פארורוהייליג).

ההוא יתאמת המופת, ויגיע האמת השלם באלה
השלש דברים, ד"ל: במציאות האל יתברך, ושהוא
אחד, ושהוא בלתי גשם, מבלתי הבטח אל גורל
המשפט בעולם אם הוא קדמון או מתודש, ובשיתאמת
אליו אלו השלש בקשות הנכבדות העצומות במופת
האמתי, נשוב אחר כן לחדוש העולם, ונאמר בו כל
מה שאיפשר לטעות בו, ואם תהיה ממי שיסיפיק לו
מה שאמרוהו המדברים, ותאמין שכבר התבאר המופת
על חדוש העולם אני אכתוב זה, ואם לא יתבאר אצלך
במופת, אבל תקח היותו מתודש מן הנבואים קבלה
אין חזק בזה, ולא תאמר אין תהאמת הנבואה אם
העולם קדמון, עד שתשמע דברינו בנבואה בזה
המאמר, ואין אנהנו עתה בזה הענין, וממה שראוי
שתדעו שהקדמות אשר יסדום וישפום השר שייס
ר"ל המדברים לקיים חדוש העולם, יש בהם מהפוך
העולם ומשני סדרי בראשית מה שתשמעו שאי
אפשר לי שלא אוכזר לך הקדמות שלהם ואפני הבאת
ראיותיהם, אמנם דרכי זה הוא במה שאני לך כללי
עתה, וזה שאני אומר, שהעולם לא ימלט מהיותו
קדמון או מתודש, ואם הוא מתודש יש לו מחדש בלא
ספק, וזה מושכל ראשון כי המתודש לא יחדש עצמו
אל מחדשו וזולתו ומחדש העולם הוא השם, ואם

המין מן המופת יקד מליאותו מאד, לא ימלא רק מעט
צענינים העצמיים, ומליאות הסם ב"כ צמופת רלויה
התצאר, ר"ל מן המתאחרים לא מן הקדומים, כי הוא
ית' קודם לכל ולכן קודם אליו, ולכן יתצאר צמופת
סבה, והוא ית' סבת הכל והכל צדוהו, ויורש צמעת
הסכל הדגש אשר אי אפשר לו להכריע אחד משני
הסותדים, ומה עוז אמרו ונכריע בני אדם צמ צמ הזרוע
לקבל ממנו, וגם לוי אורך בי תושיע לך ימייך, אלל
צענור סדךך ההוא יתאמת המופת, ויגיע האמת השלם
צאלה השלש דברים, למה שאנחנו אמנם קדע הדע
באשר ידענוהו צמיוחך העלמי, והיותה התמועה תיוחך
למתנועע, והמתנועע תיוחך למניע, אמר כי דרך
הקדמות יגיע לנו האמת השלם צמילות האל ואחרותו
ידחקת המופת, כי נלחות התנועה יורה על נלחות
המתנועע התנועה ההיא המדווקת, ונלחות המתנועע יורה
על נלחות המניע, כי התנועה האחת המדווקת הנלחות
לא תהיה אחת אלא צאלה השלש שרשים, סיהי המתנועע
זה אחד, וסיהי הזמן אשר צו יתנועע המתנועע
התנועה ההיא אחד, וסיהי המניע ההוא אחד, וסיהי
הנלחי התנועה ההיא הראשונה הנלחות לא יסיה
דלשון נלחי, אם יסיה יכח צגסס, כי כל גסס צעל
תכלית וכחו צעל תכלית ותשולחו צעל תכלית, הכה
התנועה הנלחות המדווקת הראשונה, תורם על מתנועע
דלשון נלחי, והמתנועע הדלשון הנלחי על מניע דלשון
נלחי, תצדל על שמתנועע ומן המתנועע חוצר המתנועע
ההוא הראשון, וזהו דרך האמתי אשר הוא המיוחך
העלמי, על ציחור מניע דלשון נצדל אחד פסוט מחיו
המליות, זה הנלחי הכנה אל גורל המעט צעולס
אם

היה העולם קדמון, האוי בהכרח במופת יכ: שיש נמצא אחד מבלתי נשמי העולם כלם, שאינו גשם ולא כח
בנישם, והוא אחד תמיד נצחי אין עלה לו, ואי אפשר השתנותו והוא השם, הנה כבר התבאר לך כי מופתי
לציאות השם ואחרותו והיותו בלתי גשם אמנם צריך שילקחו לפי תחת הקדמות, או יעלה בידינו המופת
השלם יהיה העולם קדמון או מתודש, ולזה תמצאני לעולם במה שתברתי בספרי התלמוד כשיזכר לי זכרון
יסודות הדת, ואבוא לדבר בקיום מציאות השם שאני אקיימה במאמרים נוטים לצד הקדמות, אין זה שאני
מאמין בקדמות, אמנם אני רוצה שאקיים מציאותו ית' באמונתו בדרך מופתי שאין מולוקת בו בשום פנים, ולא
נשים זה הדעת האמתי גדול הערך, נשען ליסוד כל אדם יקעקעו ויבקש לסותרו ואחר יתשוב שהוא לא נבנה
כלל, וכל שכן בהיות המופתים ההם הפילוסופים על אלו השלש בקשות גלקחות מטבע המציאות הנראה אשר
לא יוכחש אלא מפני שמירת קצת דעות, ואמנם מופת ראיות המדברים הם גלקחות מהקדמות שהם כנגד טבע
המציאות הנראה, עד שהם יצמדו לקיים שאין טבע לדבר כלל, והנה אפיר לך בזה המאמר פרק בדברי
בחדוש העולם אבאר לך בו קצת ראיה על חדוש העולם, ואגיע אל התכלית אשר השתדל עליה כל מדבר,
מבלתי שאבטל טבע המציאות ולא אחלוק על ארסמו בדבר ממה שחביא עליו המופת, כי הראיה אשר הביאו

אם הוא קדמון לו מחודש, כי הם שני דרושים נכדלים
צעמם. ואם הם מתיחסים צלמונתנו דרך מופתי,
שאין מחלוקת זו צדס פנים. ומאך המדון צלמנו.
וכבר הודעתוך שאין זולת ס"י וזה הנמלא. ואין
דלית עליו ית' אלא מהם הנמלא מכלליו ומחלקיו, והוא
מאמר אמתי כולל כל אלו הדרושים, והוא חכמת
הפלוסופים, וזה ישתתפו עם הנמלא הדלשון, זולת
שהוא ית' ידע הנמלאות מלך עלמו. ואנחנו נדע עלמו
מלך הנמלאות, ודע זה.

פרק

קצת המדברים על חדוש העולם והיא החזקה
שבראיותיהם אשר לא הונחה להם עד שבטלו טבע
המציאות כולו, וחלוק על כל מה שבאחר
הפלוסופים. הנני אגיע לכמות הראיה והיא אחר
על טבע המציאות, ולא אצטרך להתגבר על המורגשות,
וראיתי שאכור לך הקדמות המדברים הכוללות, אשר
יקיימו בהם חדוש העולם, ומציאות האלוה, ואחרותיו
והרחקת הגשמות. ואראך דרכם בזה, ואבאר לך,
מה שמתחייב מכל הקדמה מהם, ואח"כ אכור

הקדמות הפלוסופים הקדמות בזה ואראך דרכם. ולא תשאלני בזה המאמר לאמת הקדמות ההם הפלוסופיות
אשר אומר לך בקצרה, שזה הוא רוב חכמת הטבע והאלהות, כמו שלא תהיה ששמייעך בזה המאמר טענות
המדברים על אמתת הקדמותיהם. שבוה כל ימיהם ויכלו ימי הבאים אחריהם ורבו ספריהם; כי כל הקדמה
מהם אלא המעט סותר אותה הנראה מטבע המציאות ויתחדשו עליה הספקות המתרגשות, ויצטרכו לחבורים
והתווכחות בקים ההקדמה ההיא, והתיר הספקות המתרגשות עליה, ולדחות הנראה הסותר להם. ואם אי
אפשר בזה תחלול. ואלו ההקדמות הפלוסופיות אשר אומר אותם לך בקצרה, למופת על שלשת הבקשות
האלה, ר"ל מציאות השם, ואחרותיו, והרחקת הגשמות, רובם תקדמות שיעלה בידך אמיתתם בתחלת שמיעתם
ותבנת ענייניהם. וקצתם יורוך על מוקומות מופתם מן הספרים הטבעיים או ספר מה שאחר הטבע, ותכנין אל
מקומו ותאמת מה שהוא צריך לאמת. וכבר הודעתוך שאין זולת השם יתעלה וזה הנמצא. ואין ראיה עליו
יתעלה אלא מזה. נמצא מכלליו ופרטיו, ויתחייב בהכרח שיבחן זה הנמצא כפי מה שהוא. וילקחו ההקדמות
ממה שיראה מטבעו, ולזה ראוי שתדע צורתו וטבעו הנראה, ואז אפשר שתביא ראיה ממנו על זולתו. ולזה
ראיתי שצריך תחלה שאביא פרק אפשר בו לך כלל המציאות על צד ההגדה, במה שכבר בא עליו המופת
והתאמת אין ספק בו. ואח"כ אביא לך פרקים אחדים אכור לך בהם הקדמות המדברים, ואבאר דרכיהם אשר
יבארו בהם הבקשות ההם הארבעה. ואחר כך אביא פרקים אחרים אבאר לך בהם הקדמות הפלוסופים, ודרכי
ראיותיהם על הבקשות ההם. ואחר כך אבאר לך הדרך אשר אני הולך בה, כמו שהגדתי לך באלה
הארבעה בקשות.

פרק שנים ושבעים

דע כי זה הנמצא בכללו הוא איש אחד לא זולת זה, ר"ל כי כדור הגלגל הקיצון בכל מה שבו הוא איש
אחד בלא ספק, כראובן ושמעון באישות והשתנות עצמי ר"ל עצמי זה הכדור בכל מה שבו, כהשתנות
עצמי איש מבי אדם על דרך משל. וכמו שראובן על דרך משל הוא איש אחד והוא מחובר מאברים
מתחלפים.

גבעת המורה

פרק שנים ושבעים. איש אחד. (חיי אידיוולדות). וגדלות, (עפעפנס גייססנר). והגשם
סמגיו

פרק עב * מה שאמר ואולם אם יש גלגלי הקפות, והם אשר אינם מקיפים העולם, יש צו עיון. אמר זה כפי חכמת התכונה. אמנם כפי שרשי חכמה הטבעית, הנה הוא נמנע, כי לא תהיה התנועה היותו מן המדכו ולא אל המדכו ולא סביב המדכו. והאלוה גדל העולם השלום צבעו וסם צלצעתם ארצנה גופים. אמר זה כי החומר הראשון אין לו גודל בעצמו כלל לא גשווית ולא עלמית. ואם לא יפשיט הגשווית, אכל קלת, לגורה האלווית, וקלת הגשווית וקלתו האלווית וקלתו האלווית. ויהיה החומר הראשון עם הלווית הים ארצנה גשמים צפועל מוחשים, רמז אליהם והם ד' יסודות. והוא מונח על טבע, צעוד שהוא מונח עם טבעו, ולא שיתנועע צו על צלצלי יוסר, כי הוא אמנם יתנועע לשוץ אל מקומו הטבעי אשר הוא לו דמות גורה, ויקלד צכל כמו, כי צפעולות הטבעיות אין דבר צעל. וסקר היסד הוא היותו קלד שצין שני נקודות, ולא ישיגם שניו אלא צהכמה. ידלה צמלוצ, כי ישמנה יחס חלקי קלתם אל קלתיים, צזה פועלים קלתם צקלתם ומתפעלים קלתם

כולם חלקים בן. ונקודות מרכזי אלו הגלגלים משתנים, מהם מי שמרכזו מרכז העולם. ומהם מי שמרכזו יוצא ממרכז העולם. ומהם מי שיתנועעו תמיד תנועתו המיוחדת בו מן המזרח אל המערב. ומהם שיתנועעו תמיד מן המערב אל המזרח, וכל כבב שבאלו הכדורים הוא חלק מן הגלגל אשר בו הוא עומד במקומו אין לו תנועה מיוחדת בו, ואולם יראה מתנועע בתנועת הגשם אשר הוא חלק ממנו. והומר זה הגשם החמישי בכללו המתנועע בסבוב אינו כחומר גשמי הארבע יסודות אשר בתוכו, ומספר אלו הכדורים המקיפים העולם א"א בשום פנים, ולא בשום ענין שיהיו פחות משמנה עשר כדור. ואמנם אם מספרם יותר הוא אפשר יש בו עיון. אמנם אם יש שם גלגלי הקפות, והם אשר אינם מקיפים את העולם יש בו עיון ובחור

גבעת המורה

החמישי כו'. הוא עלם השמים ונקרא הגשם החמישי, להיותו גשם צהכמה צעצור היותו צעל מרחקים, ואולם להיותו צכל מגשם היסודות הארצנה ומה שהורכב מהם, יקרא הגשם החמישי: לא ימחר פעם ויאחר פעם אחרת. לפי סדר התכונה היסוד צשט צעל מיוס. כל אחד מהכדורים השמימיים מתנועע תמיד צמחירות שיה, ואולם קצת היותו גדלה פעמים צא צלדוכה ופעמים צא צקלה, ר"ל היותו פעם ממחר ופעם מאחר צתנועתו, יחצאל על ידי הנחת גלגלי יולא המדכו, או גלגלי הקפה, או שניהם יחד. ואולם לפי סדר התכונה צשט קופער"ניקוס יהי כל אחד מרכזי הנכונה צלמת פעם ממחר ופעם מאחר צתנועתו, לפי ערך קדונו או דחוקו מהשמש שהיא קצת תנועת כוכבי לכת (על ידי כח המושך אותם). ועם כל זה סינוי התנועה הנכונה צעלמה נמשך על הסדר לפי חקים ידועים כמו שנתצאר למי שעיון צזה. ומהם מי שיתנועע תמיד כו'. לפי התכונה היסוד השמש ויתר כוכבי לכת. מתנועעים מהמערב אל המזרח, אכל גלגל היומי מתנועע מהמזרח אל המערב, ומיני כל הגלגלים אשר תחתיו צתנועתו, ואולם לפי סדר התכונה החדשה, השמש נחה צמדכו התנועה, והאלק מתנועעת על קוטר התנועה היומית מהמערב אל המזרח, וזולת זה היא מתנועעת התנועה השנתית סביב השמש גם כן מהמערב אל המזרח, והיזה סובבת סביב האלק שהיא מדכו תנועתה מדי חדש צחדשו, ויתר כוכבי הנכונה

ובתוך זה הכדור הקרוב אשר הוא סמוך לנו חומר אחר מתחלף לחומר הגשם החמישי, קבל ארבע צורות ראשונות ושש בארבעתם ארבעת גופים, הארץ, והמים, והאוויר, והאש. וכל אחד מאלו הארבעה יש לו מקום טבעי מיוחד בו, לא ימצא בולתו והוא מונח עש טבעו. והם גופים מתים אין חיים בהם, ולא חשבה ולא יתנועעו מעצמם, אבל הם שוכנים במקומותיהם הטבעיים. ואם יוצאו אחד מהם ממקומו הטבעי בהכרח, בסוד המכריח יתנועע לשוב למקומו הטבעי, כי הנה יש בו זאת ההתחלה אשר בה יתנועע לשוב אל מקומו על יושר. ואין בו התחלה שינוח בה ולא ישתנועע בה על בלתי יושר, והתנועות הישירות הנמצאות לאלה הארבע יסודות כשישתנועעו לשוב למקומותם שתי תנועות, תנועה אל צד המקוף, והוא לאש ולאוויר, ותנועה אל נקודת המרכז, והיא למים ולארץ. כשיגיע כל אחד מהם למקומו הטבעי ינוח. אבל חגופים החם העגולים הם חיים בעלי נפש

קלתם צלאתם. ויפול ההסתנות צמערד, למז צה בדר המזג שהם ההסתנות עד תנוח לכל איכות מתדמה והוא הצורה המוגית לא שמנלח היסוד האחד, כי יהי זה היום והפסד לא מזג, אצל ישבר האחד כח האחר ותשאר הצורה המוגית, ולכן יהי' ההסתנות מהם מורכב לא פשוט, וכאלו נורות היסודות צמנוז כממולע צין הכח והפועל ודע זה. וכן היסודות יתהוו קלתם מקלת, גלה לך החכם צה. כי צהההות היסודות יסוז הכוח אל החומר הראשון צלי נורה עצמית לא צהההות המורכב מהם או צהפסדו אליהם. ואם שיהם לעצמם חומר הראשון ולחסדו כי ישתוקקו אל השלמות למה שהם מן הנמצאות, יוחד כשהוא מקציל האלוקה. כי המלא לא יתהוו. וכל השלם, ולכן יתנועע לקבל הצורות עד יטלים על עצמו מה שחסר צמפשו, כי עצב הנמצאות להסתנות אל השלמות. הכח שהחסרון אשר צטע היותו הראשון, סבה לקבל הצורות ולהפשיעם, עד שההיות וההפסד חמם השינוי מלדו. ולכן היתה חיה קצות מות האדם, לכן ילדו חזיריו מן הפלוסופים האחרונים, אשר ילמדו צמות האש, כי החומר הראשון קדור, אוי על הקריאה שהוא כי אין להכלל ממנה, כמותה כן מות זה. והעלה היעולה להחיות החלק הנלחי, ואין ימות החכם עש הכסיל

בה יתנועעו. ואין התחלת מנוחה בהם כלל ולא ישיגם שנוי אלא בהנחה בהיותם מתנועעים בסבוב; אבל אם יש להם שכל שיציירו בו, ואין זה מבואר אלא אחד עין דק (צפיק ד' ו' מהלך ז') זכשיתנועע הגשם החמישי בסבוב בכלליו תמיד תתחדש ביסודות מפני זה תנועה הכרחית, יצאו בגלגל'ה ממקומותם ו"ל באש ובאוויר, וידחו אל המים ויעברו כולם בגוף הארץ אל עמקה ויתחדש

גבעת הכיורה

הפצוה סוצים גם כן סציו השמם מהמעד צל המורה. ומספר אלו הכדורים כ'. לפי סדר הפכוה היסוד צהכלח שניה שצעה גלגלים לשצעה כוכצי לבח, וגלגל יולא מרכז לשצתי, דק, מאדים, לצנה, וכוכב, ושי גלגלים יולא המרכז לחמה ומוזה, וגלגל הכוכבים הקיימים, הדי כחן שמונה עשר גלגלים. חומר אחד מתחלף לחומר הגשם החמישי כ'. זהו לפי דעת ארטוט' לים והמשכים אחריו, ואולם לפי דעת האחרונים, אין חומר הגלגלים מתחלף מחומר היסודות צלמת, וכמו כן אין הארץ, המים, האוויר, והאש יסודות הדברים הטבעיים צלמת, אצל הסודות הידועים לנו אינם זולתי יסודות הבימ'ים. להיות כל גשם טבעי מורכב מהם ומתפרד אליהם צהכרה. ואולם היסודות הנזכרות צעלם צלתי משתנות זו לזו. ואולם כל זה הוא צצחינה השבתנו לצד, כי כזר אפשר שיתגלה לנו צימים הצאים היות הדברים הפשוטים, הנזכרים צלמת. מורכבים מדברים יותר פשוטים, ויהיה אז צלפסד לשנות צמלאכה הדברים שהנחום פשוטים, וכן לעולם. מוצר מזה שאי אפשר להציל מספר היסודות כפי מה שסם צעלם אצל צצחינה ידיעתנו לצד: כי הכח יש צו זאת ההתחלה כ'. זהו גם כן נמשך לפי דעת ארטוט' לים אצל האחרונים צלדו, היות בכל גשם צלמת כח תנועה אל הגשם זולתו ואולם כאשר יפעל צכח צנזר צכל צדדי הגשם צהוה וצהכרה הוא שינוח הגשם אז, לא צעזר היותו משולל מכה תנועה, אצל צעזר היות תנועתו האחת מתנגדת לתנועתו האחרת: תנועה אל צד המקוף. האחרונים מכחישים מליאות יסוד האש למעלה מיותר היסודות, ומצאדים גם כן היות כל גשם מתנועע לצד המרכז צלמת, ואין שם תנועה לזו המקוף

הכסיל. ויש יתרון לחכמה מן הסכלות, כיתרון האור מן החשך אשר הוא ההעדר. הכה מה שיחמם לנפשו מי שזר חלק לפסדות מן ההלכה הנלחשת, ולא הסתכל בה, ועובר שאר אכזרי, והחכמה תחיה את צעליה. כי זה המין מן הצור הכרחי מאלד, כלומר מועיל מאלד צמופת על היות הס"י אחד, כי הצורה לא תהי' אחת, אם הכושר איננו אחד, ל"ל נוסף השלימות, ובכלל צעל הצורה, והוא יתעלה לזרת העולם כמו שצארכו. וצוה הצלור יתצמד ג"כ שהאחד חמנס דלא אחד. כי האחד האמתי לא יגיע ממנו אלא אחד. והס' שני צארכוס נכדלים. עד שימלא אש מצלתי ארץ או ארץ מצלתי שמים או שמים מצלתי ארץ, קורא אני אליהם יעמדו יחדו. וזה הסוד גלסו המשלימינו מל"ע ארון הכצארכוס והחכמים, דלאשית דלא אליהם את השמים ואת הארץ, צוים עשות ה' אליהם ארץ ושמים.

עוד

והפסדות, וחיות כל מה שיתחזה מהם ויפסיד אליהם חזר חלילה, כדמות סבוב הגלגל, עד שתחיה תנועת החומר הזה בעל הצורה בבא בו הצורות זו אחר זו כתנועת הגלגל באנה, בהשתנות ההנחות בעצמם לכל חלק ממנו. וכמו שבגוף האדם אברים ראשיים, ואברים שהם תחת יד הראשיים, צריכים בעמידתם להנהיג האבר הראש אשר ינהיגם, כן בעולם בכללו חלקים ראשיים, שהוא הגשם החמישי והמקיף, וחלקים שתחת יד הראשיים צריכים להנהיגו, והם היסודות ומה שחורכב מהם. וכמו שהאבר הראש אשר הוא הלב מתנועע תמיד והוא התחלת כל תנועה שתמצא בגוף, ושאר אברי הגוף תחת ידו והוא ישלח אליהם כחותם אשר יצטרכו אליהם לפעולותיהם בתנועותיו; כן הגלגל הוא המנהיג שאר חלקי העולם בתנועותיו והוא ישלח לכל מתחזה כחותיו הנמצאות בו. הנה כל תנועה שתמצא בעולם התחלתה הראשונה תנועת הגלגל, וכל נפש שתמצא לבעל נפש בעולם, התחלתה נפש הגלגל. ודע כי הכחות המנועות מן הגלגלים לוח העולם כפי מה שהתבאר ארבע כחות. כח יחייב הערוב וההרכבה, ואין ספק שזה מספיק בהרכבת המחצבים. וכח יתן הנפש חצומחת לכל צמח, וכח יתן הנפש החיה לכל חי, וכח יתן כח הרברי לכל מדבר. וכל זה במצוע האור והחושך הנמשכים אחר וישרם והקפס סביב הארץ. וכמו שאם ינוח הלב כהרף עין ימות האיש ויבטלו כל תנועותיו וכל כחותיו; כן אלו ינוחו הגלגלים יהיה בו מיתת העולם בכללו ובטול כל מה שבו. וכמו שהחי אמנס הוא חי כולו בתנועת לבו אע"פ שבו אברים נחים לא ירגישו בעצמותם והאליל וולתם; כן זה המציאות כלו הוא איש אחד חי בתנועת הגלגל אשר הוא כדמות הלב מבעלי הלב ואע"פ שבו גופים רבים נחים ומתים. הנה כן צריך לך שתצייר כל זה הקדור איש אחד חי מתנועע בעל נפש, כי זה המין מן הצור הכרחי מאלד, כלומר מועיל מאד באפאת על היות השם

גבעת המורה

המקיף צמקה לצד. והמשל הזה אם תפליך ארץ בכלי מלא מים יתנועעו המים לצד מעלה, לא לסבת קיות צמים כח התנועה לצד המעלה אלא לסבת היות כח תנועת הארץ לצד המטה גודף על כח תנועת המים גם כן לצד המטה, ולזה צהכרה הוא שיעלו המים למעלה, וכן הוא הענין צאס ודוח: כתנועת הגלגל צאס. כתנועת הגלגל צמקוס: במצוע האור והחושך. ד"ל המסד והקור: והאליל (פועקסין): שמירת אסור. שישאל

עוד אמר וכמו שזכרנו כח יקסור לזריו קצתם צקתם ויתן לכל אדם מה שצריך שיסמור עליו תקונו וידעה ממנו מה שצריך, אשר צילקו אותם הדופאים וכו' עד אמרו זה הכח יש צו עיון, אם הוא צמנוע הגלגל אם לא. **אמר משה** הכח תוכל להצין שמו הכח הקודש אשר צצ' המנהיג הגוף החי יקדש עצמו, כן הכח הקודש אשר צללו השומר המינים והאויסים הסמימיים, והשומר מדת מה שאפשר לאישים ההויס הנפסקים ומנהיגים יקדש עצמו. והוא העצם הכולל בשימורו צלל המנהל, שהעצם לא יעשה דבר לצטלה. וכמו שהעצם האישני צחי מושפע מלוקות החי, כן העצם האלהי הכולל הוא מושפע מן ההתחלה הדלשונה. וצמיה שהדאשין הוא לורת הגלגל צדקל, ווכל לומר: שהוא צמנוע הגלגל.

כח יקסור קצתו בקצתו, וישמור מיניו שלא יאבדו וישמור אישי מיניו גם כן מדת מה שאפשר לשמור, וישמור גם כן קצת אישי העולם. זה הכח יש בו עיון אם הוא במצוה הגלגל אם לא. וכמו שבגוף אישי האדם דברים מכוונים מהם מה שכוון בהם שמירת אישיו, ככלי המזון, ומהם מה שכוון בהם עמידת מיניו, ככלי החוללה, ומהם מה שכוון בהם צרכו אשר הוא צריך אליו במזונותיו וחולתם, כידים וכעניים, ובהם גם כן דברים בלתי מכוונים לעצמם אבל הם דברים נמשכים אחר מוג האברים ההם, אשר המזון ההוא המיוחד הכרחי בהחייים הצורה ההיא לפי מה שהוא עד שיעשו הפעולות ההם. המכוונות נמשכו אחר היותו המכוונות לפי הכרת החמר דברים אחרים, כשער הגוף, ומראהו. ולזה לא ימשך ענין אלו על סדר, והרבה פעמים יעדר קצתם, וימצא היתרון גם כן בהם בין האישים רב מאד, מה שלא יהיה זה באברים, שאתה לא תמצא איש יהיה לו כבד עשרה כפלי כבד איש אחר. ותמצא איש נעדר חזק או שער מקומות מן הגוף, או שיהיה לו זקן עשרה כפלי זקן איש אחר או עשרים כפל. וזהו הרבה בזה הכח (כ"ל יתרון השער והמהאים); כן במציאות בעצמו מינים מכוונים מן החיות קיימים נמשכים על סדר אין הבדל ביניהם אלא מעט לפי רוחב המין ההוא בכמותו ואיכותו ומיניו בלתי מכוונים, אבל נתחייבו למבע ההיות ההפסד הכולל, כמו מיני התולעים המתילדים מן האשפות ומיני.

גבעת המורה

האים צעמנו זמן מה: עמידת מיניו. שיתקיים המין עם היות שיפסדו האויסי המיוחדים: לפי רוחב המין ההוא. ר"ל לפי רוב ההגבלות האפשריות שאפשר שיפלו צמין ההוא צעמנו: מיני התולעים המתילדים מן האשפות. דע אתה המעיין! שהחוקרים הקדמונים האמינו אפשרות התהוות הצעלי חיים זקן הנמחים, לא מורע מיוחד להם, אלא מדרגים מתחלפים מהם צמין, כגון מהאשפות ועפוס הפירות וכיוצא בזה. ואולם חכמי העצם האחרונים וצדאשם האדון האל"עזר וצא"נעט השתדלו הדעה צלאור טעות הדעת הנזכר, ולזה יאמינו החכמים המזכירים והנמשכים אחריהם שכל הולדה צעצע אינה הולדה חדשה (עפויגענייס) ר"ל קצלת לורה חדשה שלא היתה נמאלת צחומר המונה קודם לה, אלא היא ההצלה (עוואוליצון) לצד, ושצדכרה שתקדם לכל הולדה מלאות דע מיוחד אל המין ההוא, צאופן שאין ההולדה זולת גלוי. הולדה שהיתה נעלמת קודם זה צועה ההוא, והתפשטותה אל החזק. ואולם לצאור דרך ההצלה המכרת המלאו הנמשכים אחריהם גם כן טעות מתחלפות. החכם

החכם הידעקלי"טום והיפאקרא"טום וכמה מהאחרונים הנמסרים אחרים האמינו היות זרעוני (קייזשע) האמחים והצעלי חיים נמצאים מתפרדים בכל חלקי כדור הארץ, ומתנועעים שם מנולת קדר, עד שיגיע כל אחד מהם במקרה אל כלי ההולדה מאוס אחד ממינו, שהגיע כבר לשלימות גדולה, ועל ידי זה נעשה שורש למטה וענף למעלה עד שיגיע גם הוא לשלימות גדולה. ולזה היתה השטה המוכרת יולדת מדרך ההקס, וזלתי מתקבלת אל הדעת כלל, הנה לזה המליאו החוקרים האחרונים שתי דרכים אחרים לצאת על ידי ענין ההצלחה המוכרת ולמיהן יהיו זרעוני הדגרים העצמיים זלתי מתפרדים נעים ונדים בכל הארץ, אבל הם נחים כדרכים זה צוה מתחלת הצריאה באישים הראשונים למיניהם, ואולם הם מתגבשים לצד על ידי ההולדה צוה אחד זה על דרך דור הולך ודור צא. אבל ההצלח צין שתי הדרכים המוכרים הוא זה, שהזרעונים המוכרים ימלאו לפי הדעת האחת זעמם האז, ולפי הדעת השנית זעמם האס לצד. ואולם מה הגיע אליהם וראו על ככה החוקרים המוכרים הוא כפי מה שהצא. אחרי אשר נשנת המאה שעברה נמלאו כלי זכויות המגדילים (פֶּטֶרְגֶּרְטְסְטְרוֹנְגְטְ וְלֵוְנֶר) ועל ידי זה הגיעו החוקרים להכרת נמצאים חדשים שהיו קודם זה נעלמים מן העין, השתלבו החוקרים המוכרים בנסיונותיהם להשיג צעור הכלי המוכר תכונת דגרים דגים לא נודעו עד הנה, והנה קרה שרופא אחד נקרא האמ"ן מעיד דלנלי"ק עיין צעור הכלי המוכר צעפת זרע תדגובל אחד אחד אשר נתח אחרת, וישתמום על המדאה אחרי אשר נדמה לו טפת זרע המוכר יס גדול ורחב ידיים מלא צעלי חיים קטנים המתנועעים במהירות דר, אחרי כן נודע זה גם כן על ידי הנסיון צורע צעלי חיים אחרים ועל ידי זה נתחזקה האמונה בזה היות הצעלי חיים הנראים צעפת הזרע, הם צעמם תולדות הצעלי חיים אשר ימלאו בהם. וצוה חשצו לצאת סוד ההולדה צאד היטיב, ואולם ראוי להפלא על איזה חוקרים אחרים איך עלה על לבם להכחיש התנועה הרגונית, ובכלל החיות בעממים הנראים לטפת הזרע אחרי אשר נתצאר זה בנסיון. ויותר מזה יש להפלא איך עלה על לב אחרים לחשוב היות העממים המוכרים הם הצעלי חיים הנולדים אחרי כן צעמם עם היות כי כבר ימלאו כאלה זליחות אחרות זולת זרע הצעלי חיים (אינפואיהנס טהיירבע) גם כן. והנה יפלו צכאן ספוקות דעות. האחד הוא. מה היא הסצה לפי הדעת המוכרת, שיהיו העממים הנמלאים צורע הצעלי חיים הקרוצים צמין מתחלפים הדגה זה מזה. וכמו כן בזהפוך ר"ל שהעממים הנמלאים צורע צעלי חיים מתחלפים מאד, דומים זה לזה כמו שנתצאר מלך הנסיון והצחיות? ולא זו בלבד אלא שכל ימלאו צמין זרע אחד צעממו, מנינם מתחלפים והעממים המוכרים. כל זה מה שורה על היות העממים המוכרים מגיעים במקרה צעפת זרע המוכר, והנה כבר קודם מליאות צעלי חיים המוכרים צעפת הזרע, המליא אחד מהחוקרים יאז"עק ר"ע אראמאל"טארייס דרך שלישי חשצו לצאת על ידי עסק ההולדה לפי חוק ההצלחה המוכר, והוא היות הצעלי חיים הנולדים נמלאים קודם זה צעלל של צנים (וייגר-סטוק) צדחם האס. גם החכם שוואמער"דאס נמשך אחריו צוה. ואולם אחרי מליאות הצעלי חיים המוכרים צעפת זרע האז, עוצו החוקרים הדך המוכר מכל וכל, עד שקרצו לזמנינו עמדו החוקרים האל"לעג וצא"נעט והחזיקו צדך ההוא מחדש, והשתלבו להעמידו שנית מערימות העפר. לפי שעת החכמים המוכרים היינו אחרת, ובכלל כל צני האדם יחד עשיר ואציון מונחים כדרכים זה צוה צעלל של צנים צדחם אמנו הראשונה, עם היות קטנים מאד, עם כל זה צתכלית שלימות הליד. ולזה יאמר החכם האל"לעג: המעשים והעלמות צעמם נמלאו כבר קודם ההולדה צורע האס, זולת שהיו נחלים אז ואחרי כן נתקשו. ההדיון איננו זולת יקיות הצעלי חיים הנעלמים צציו האס, על ידי זרע הזכר הפועל בהם. ומתחלה יתחיל להתנועע הלל כו'. ואחד מחוקרי בענ"ק השתדל להשלים השטה המוכרת על זה הדך: אחר אמנו נמצאים צאמת זמן דר קודם שנגע ביותנו נמצאים. שנית, מדה זמן חיי כל אנשי העולם הוא שווה בכלם, אצי האז איננו יותר זקן מכן הבן אחרי אשר כבר נמלאו כלם יחד מזמן אדם וזוה. והוא יאמין עם זה ששם היות שכולנו זה זמן קרוב, עם כל זה לא היינו נחים ממים עד הזמן המוכר אצל היינו גדלים ומתנועעים תנועה זלתי מורגשת מעט מעט עד הגיע זמן ליתנו, ובצטן חוה אמנו היתה התנועה המוכרת צתכלית החולשה, מפני היותנו נדחקים מאד מכל המון האדם הילודים

גבעת המורה

הילדים עד הכה, ואולם בצען צה אחות קין, מתחזקת התנועה המזרחית מעט, אחרי אשר כבר נולדה צענתי, והניחה לנו מקום יותר פנוי להתנועה זו, וכן תמיד על ידי הולדה מתחדשת מתקצצו לנו המקום, עד שיעשה המקום פנוי מכל הקודם אליו, ועל ידי זה צלילות ההתנגדות אל תנועתנו יאלצו לאור העולם. ואולם אחד מחכמי זמננו זה צאד צמופתים וצנסיונות דבות שקרות הדעת המזכר. ואני אזכיר לך קורא משיכיל! דרכו צקצרה. ידוע הוא לחכמי הטבע האחרונים מין אחד מצדדי המים שהוא אמצעי בין המלח והסוף, ויקראו בלשון יון פאליוס. והנה צמין צעלי חיים המזכר נראה כפלאות. והוא שכאשר נחתוך איזה מחלקיו, הדאש או הזכז או הזרועות וכיוצא, נראה צומן קצר מאלד השלמה האזר הנחמד, וסוצו לצריאותו כמו שהי' קודם זה ואם נחתוך אותו לאזרו צאופן שישוב כעין לזרועה מרובצת אזי נראה שיתקדצו לדדי החתך ויסוצו להתאחד עד שישוב קנה חלול כמו שהי' קודם זה. שנית הצעל חי המזכר הוא דצק צקצבו האחד צקקה המים וכיוצא צזה, והוא פושט זרועותיו ותופס צזה צומנו הנאות (צעצרו עליו דרך מקרה) ומכניסו לתוך פיו, ואולם ופלא איך הוא מעכל המזון המזכר כי כאשר נפתח את גופו נמצא אותו דיק משולל המעיים ויותר האיזרים המזכרים אל העכול, כעין קנה חלול לצד, ויותר נפלא הוא מה שנראה שאם נהפוך אותו מהפכים אל החוץ כעין שהופכים צית היד וכיוצא צו, יסוצ להיות נדון כדראשונה מולת שום שינוי. גם עסק הכולרה אלנו הוא נפלא מאד. כי תולדותיו דצקים צו כעין נלמי האילין ופרדיו, עד הביעים לשלימות גדולה, ואז יתפרדו ממנו, ויזנו ויולידו צענמום, וכאלה דצות. והנה מלא החכם הנלמד צנסיון שעם היות צעלי חיים המזכרים משלימים מעצמם איצריהם החמרים, עם כל זה נראה היותם נעשים קטנים ורוצם על ידי זה, להיות החלקים המזכרים לגדולה, משתמשים עתה צהשלמותם. אחרי כן מלא גם כן החכם המזכר, צחולה אחד שהי' לו מכה עדי צארכוצתו, שאחרי אשר מלאה המכה מזון, ושצ החולה לאיתנו, נעשה הצצר למעלה מאלרכוצתו דק ודו מאד גם כן מהסצה שזכרתי. ועל ידי הצנסיונות המזכרות וכיוצא צהן קודע אל החכם המזכר צצדדו: שאין צמליאות זרעים מזויזדים מתחלת צמן הצריאה (פרעפאריטע קיינע) כלל. אלז כאשר יהי' חומר הולך מוכן כדאי, אזי יתחדש צו כח פועל הליור המיוחד אליו, ומקיים אותו כל משך צמן מליאותו, ומשלים כל חסרון שיקרה לו מהחון. הכל המזכר הוא נצדל מיתד כחות הטבע, והוא העקרי אל הכולרה, הסוצה, וההשלמה, ויקרא: הבח המצוייר, והוא צעצמו מה שיקרה אלז הפלסופים המשאיים: השכל הפועל. אחרי אשר הניח החכם דעתו זו, השתדל גם כן לצעל דעות החולקים עליו, ודרכי דלייותיהם על זה הדרך; החוקר האל"לער מלא היות עוד חלמון הציה שיסצה עליה התרגולות מחוצר אל עוד האפרוח הנתלה צו, והיות גם כן גדי הדם מהאפרוח המזכר מתאחדים עם גדי החלמון. ולחיות חלמון הציה והעור החופף עליו נמצאו כבר צשלל של צינים קודם שיסצה עליהם התרגולות. הנה לזה שפט החכם המזכר היות צהכרח גם כן האפרוח הדצק צו גם כן נמצא כבר צציה המזכרת קודם שיסצה עליה התרגולות. ואחרי נמשך גם כן החכם צא"נעט. ואולם הוא מצווד שאף אם נניח לאמת ההתקשרות גדי דם האפרוח צגידי החלמון, מה שהוא צאמת עדיין מסופק מאד, עדיין לא ימשך מזה, היות ההתקשרות הנמצא ציניהם עתה נמצא ציניהם תמיד, אחרי שהוא אפשר שיתפשטו גדי דם האפרוח ויתקשרו צגידי החלמון, גם כן אחרי אשר יסצה התרגולות על הציה, כמו אשר מלאנו דוגמת זה הסצה. שנית מלאו החוקרים שוואמער"דלס, וספאללזאכ"לזני צעור הזכוכית המגדלת היות הנקודה השחורה הנראית צזרע הנפרדע (פראץ ליינע) לפרדע מזוייר (אויסגעבילדעט) שלם בכל חלקיו, ומה שפטו גם כן על מליאות הנפרדע צזרע המזכר צדחם האם קודם ההריון. והנה צאמת דאי להפלא על החכמים המזכרים איך עליה על דעתם משפט מעוקל כזה? כבר נודע צחכמת הכימי"א"ה, שאם נעשה תערובות (אמאלגא"מא) מהכסף והכסף חי, ומשפך לתוכו כסף מותך (זילבער אויפלאעזונג), אזי נראה צתערובת המזכרת ציור אילן שלם צענפיו וצפרדיו (אירבאר דייאחי), עם היות שלא הי' הליור שהוא נמצא קודם לזה צצח אחד מחלקי התערובת המזכרת. מכל זה יתבאר היות דלייות החכמים המזכרים על קלימת מליאות ציור הכולר צצצן האם, צלמי מספיקות אל הכוונה כלל. והנה צולת מה שזכרתי למעלה מעיין הפאליוסן קודע עוד צנסיון, שאם נקח חלי הפאליוס מהמין האחד וכחצר אותו אל חלי האחד מהמין השני על דרך משל אם נחתוך הדאש והחום מהאפאליוס

ומינו בעלי חיים המתילים בפירות כשיעפשו, ומה שיתילד מעיפוש הלחותיות ותולעים המתילים במעיים וכיוצא בהם. סוף דבר יראה לי כי כל מה שלא ימצא בו כח הולדה לדומה לו הוא מזה הכח. ולזה לא תמצאם שומרים סדרם ואע"פ שאי אפשר מבלעדיהם, כמו שא"א מבלתי מראים משתנים ואי אפשר מבלתי מיני שער בבני אדם. וכמו שבבני אדם גשמים אישיהם עומדים באברים השרשיים, וגשמים עומדים במין לא באיש בלחות האדבעה; כן במציאות בכללי גשמים קיימים

הגלגל צמנוע עצמותו שהוא לורתו הנדלת, אך לא כמו שחשז הרצ שכד ייהיה צמנוע הגלגל על דעתו צמחת הגלגל, ושלא ישפך לאשונה מן הראשון ית. והמופת על זה כי זה הכח קושר העולם בכללו וצו נקשרו כל הכחות הדוחניות והגשמיים המניעות הנפשיים והשכליות, ואין יקשר לכוחות הנדלים כח הצא מגשם. זה מופת מצדד ונין נבלם על מה שספרו. והוא מושפע מן ההתחלה הראשונה. וכמו שאמר צ"ר מצדד לזה הענין זה לשונו: ואולם ההתחלות הנפרדות ובלתי נפרדות, מושפעות מן ההתחלה הראשונה, ובהשפעת זה הכח האחד, הוטס העולם בכללו אחד, וצו נקשרו כל חלקיו, עד הוטס הכל מקנים אל פועל אחד, כענין צדוק. והי האחד המתחלק הכחות והאברים והפעולות, כי הוא אמנם הוטס אלל היודעים אחד, וממלא הכח צו מושפע מן הראשון. הנה הענין הסכימו עליו, לפי שהאמין אללם בכללם הם צמדגת והי האחד, והתנועה היומית אשר לכלם הוא צמנועה הכוללת צמקום לחי. והתנועה אשר לחלקי השמים הם כתנועות החלקיות לחצדי ההי. וכד עמד המופת אללם על שצחי צו כח אחד הוטס אחד. וכן הוטמו כל הכחות אשר צו מסכימות לפועל אחד, והוא שלימות ההי. וזה הכח נקשר צמח המושפע מן ההתחלה הראשונה. ולולי זה הוטס חלקיו ולא יאשר כהרף עין. ואם ה' מחויב שיהי צחי האחד כח דוחני אחד הולך צכל חלקיו, צו הוטס הדצוי הנמלא צו מן הכחות והגשמיים אחד, עד יאמר צגשמים הנמלאים צו שהם כח אחד. והי יחס חלקי הנמלאות מן העולם כלי יחס חלקי ההי האחד מן ההי האחד. הנה צהכח שיהי ענינים צחלקיהם החיים וצכחותם הנפשיים והשכליות זה הענין, ל"ל שצו כח אחד דוחני, צו נקשרו כל הכחות הדוחניות והגשמיים, והוא הולך צכל דרך אחד. ולולי זה לא ה' הנה ההכרה וסדור, ועל זה יתאמת המאמר, צשהאל צורה כל דצר ושמדו, כמו שאמר אני ה' עושה כל נטס שמים לצדי ידוקע הארץ מאתי. ואמר אלכסנדר, ואין ספק שיהי הנה כח דוחני הולך צכל חלקי העולם, כמו שומלא צכל חלקי ההי כח יקשרו חלקיו קצתם צקצת, וההצדל צין שיהים שהקשר אשר צעולם קדום, מפני שהקשר קדום, והקשר אשר צחלקי ההי, הנה הוא הווה נפסד צאיש צלתי הווה ולא נפסד צמין מפני הקשר

גבעת המורה

מהאפס"ל לפי הירוק, ונחצר אותו אל הצטן והצנז מהאפס"ל לפי השחור אזי יתהווה מזה פאלי"פ שלם חי, יצון, ומוליד כאלו היה ממין אחד צעמנו. והנה צודאי אי אפשר שנאמר שכד היה הפא"ל לפי המתחדש על ידי הרכבה הנכרת מצוייר כצך צצטן אמו, צכל צודאי שנעשה זה מחדש. לכן נראה לפעמים צאנשים שנחברו אלצבותיהם, ועם כל זה גדלו להם צפרלים צקצרות החתך הנזכר, והנה הוא צודאי שלא היו מצויירים על הדרך הנזכר צצטן האס. וחולת זה יורו גם כן התולדות היוצאות מן ההקס (ויסעבורטען) על היות התולדות הנזכרות צלתי מצויירות צצטן האס קודם ההדיון, צכל הצוירים הודים האלה נמשכים מנח פועל צזדע לפי הכנת החומר המקדית. והצצוקן אתה המעיין! כי צדקדוק גדול אמר הרצ ז"ל: מיני בעלי חיים המתילים בפירות כשיעפשו, ומה שיתילד מעיפוש הלחותיות, והתולעים המתילים במעיים וכיוצא בהם. כי צעלי חיים המתילים צמקום פנוי תחת אור השמים, עם היות שלא נראה דרך ההולדה, כצד הוא אפשר שנאמר שצבותיהם הניחו צי"הם או צדעם על הארץ, והם העמידו התולדות הנזכרות. ואולם צצעלי חיים המתילים צפנימיות הפירות כשנעפשו, וכן המתילים צלחיות צעלי חיים אחרים וצמעיים אי אפשר שנינו זה כלל, מפני שאי אפשר שגלייר איך הגיעו צצבותיהם להניח צי"הם צמקומות נסתרות כאלה, וצהכרה הוא שנאמר שנתהוו התולדות הנזכרות מעצמן, על ידי כח המצייר הפועל תמיד לפי הכנת החומר וכמו שזכרנו: צגשמים אישיהם עומדים כו. על דרך משל: הראש, היד, והרגל צשאדים צעמס תמיד, מה שאין כן הדם שהוא מתחלק תמיד, הדם

הקשר. והארכתי צוה כי הם נפלאות אל. וכן יתד
מה שירמוז בסוף הפרק מהספק שהמופת יעמוד על הצדו
מן העולם והנקותו ממנו. והמופת יעמוד על מליחות
מעשה הנהגתו והשגחתו ככל חלק מחלקיו. ואמרו אל
הם עושים מעשים נצטיים ונצליה מחשבה והסתכלות,
ואינם משיגים מה שיעשוהו כלל. ילנה כי הטבע ואם
הוא חכם צום שמצא אל התכלית, הנה אינו משכיל
שידע מה שיעשה. אלל יפעל מסוג פעול כענין צמים
המשלשלים, כי המשלשל האדומה הנה, ואם הוא מיוחד
זה מסוג משיכותו ומשך משלל הליחות. ואמרו נכחות
הגלגלים המניעות אותם ההפחדות צהם. ידמה צוה
כי יש ציסודות כחות שמיניות. זה כמאלל ארסטו.
ואין ספק שציסודות חנם שמינוי נפשי. ולא שמינת
כלל מן הדאשונים אמר כי החמוד והסוס עולם קען.
צחמת כן דלוי שיהי כי המשל יתד שלם. אך כי הני
רואה כי ארסטו הציג משל מן הסוס. ואצ"ר ב"כ ואמרו
לא תתכן אמתתו תתחלת הדעת המשתתף, זה מלה
הלליית וחס נאמר. והדעת הקודם המשתתף, ר"ל אשר
תתחלת הדעת לכל, היא הדעת אשר דרכו כאשר פגש
לאדם מופל לו מקודם שיצא אחריו שהוא כן, ר"ל קודם
למוותו וסקירתו ודרישתו הממוקס והסודרים את
המאמרים

צדדיו והשעור הצריך אליו לבר. היה נמלט האדם מחללים ומכות רבות; אבל בעבור שאין הענין כן אבל ימשוך
אי זו ליחה שתורמן מסוג משיכותו, ואף על פי שחליחה ההיא נטתה מעט בכמותה ואיכותה, יתחייב מזה
שימושך הליחה אשר היא יותר חמה ממה שצריך או יותר קרה או יותר עבה או יותר דקה, או תמשוך יותר
ממה שצריך ויתקן בזה תגידים ויתחדש הסתום והעפוש ויפסד איכות תליחות וישתנה כמותם ויתחדשו חללים
נגרם והחכון והיבלות או מכות גדולות ונגעים גדולים כמורסא, שקורים גר"ק בלעו והצרעת והאיכל עד שתפסד
צורת האבר או צורת האברים, וכן העניין גם כן בשאר הכחות הארבע; כן העניין בעצמו בכל המציאות העניין
המביא להוית מו. שיתחזה ותמשך מציאותו מדה אחת, והוא ערב היסודות בכחות הגלגלית המניעות אותם
המפורות בהם. היא הסבה בעצמה בהתחדש סבות מויות במציאות, כורמים, והמטר הסותף, והשלג, והברד,
והרוחות החזקות, והרעמים, והברקים ועפוש האויר, או התחדש סבת מומיתות מאד, יכלו ארין או ארצות או
איילים בהשקע מקומות, והרעש והזועעות, והמים השופעים מן הימים והתהומות. ודע כי זה שאמרנוהו כלו מדמות
העולם בכללו באיש מבני אדם, לא מפני זה נאמר באדם שהוא עולם קטן, כי זה הדמיון כלל נמשך בכל איש מאישי
בעלי

גבעת המורה

כדס הקודם נפסד ויצא אחר תחתיו, וכן ציתר הליחות: הגשם החמישי. כד צאדנו היות זה נמשך אחר
דעת אדם ע"ז לצד, וכי צחמת גם רגשמים השמימיים צלתי עומדים צלים כמו שכל נודע. מצחינות הפוכניים,
שכוכבים ודסים נתחדשו צומיניו, שלל גדלו כלל צימים הקדמונים, וכמו כן צריפון שאחרים גדלו צומנים הקדומים
ועלמנו מעינינו, צאופן שנתחדש היות הכוכבים ככל המון הנפלאות אשר צאדן מתחת צחמת הוים ונפסדים:

המאמדים. יעור אמר כן במציאות דבר אחד הוא המנהיג לכלל המניע לאזניו הראשון אשר נתן לו כח ההנהגה עד שהנהיג בו מה שזולתו. וילך באזניו הראשון כדור בגלגל המזלות, וכינוי אצרו שצ למזלות. וכבר יוצן מדדיו אלה שיהי' האלוקות הוא המניע בגלגל, ויהי' האלוהים ית' הוא המניע הראשון למתנועע הראשון צלי למנועות. ומי יתן וכיון זה צו! לרחקס מן הנוף הנכבד הצהיר המאליד המתנועע הדק הפסוט ד"ל הגלגל, וילך נכבד העלם הכלמי הצלתי האוה זלם נפסד. וילך צמאיד

בעלי חיים השלם באבריו, שלא שמענו כלל אחד מן הראשונים אמר כי החמור או הסוס עולם קטן. ואמנם נאמר באדם זה יופני הדבר שייחד בו האדם והוא הכח המדבר, ר"ל השכל החיולאני, אשר זה העניין לא ימצא באחד ממיני בעלי חיים זולתו. ובאור זה כי כל איש מאישי בעלי חיים לא יצטרך בהמשכת מציאותו אל מחשבה והשתכלות והנהגה, אבל ילך ויעשה לפי טבעו, ויאכל מה שימצא ממה שיוטב לו, וישכון באי זה מקום שיודמן לו. וישכב עם אי זו נקבה שימצא

בשעת העזרת המזון, אם יהיה לו שתות העזרת המזון, יתמיד בזה אישיו המדה אשר יתמיד וימשך מציאות מינו, ואינו צריך כלל לאיש אחד ממיני יעורו ויסמכוהו על עמידתו עד שיעשה לו דברים לא יעשום הוא בעצמו. אמנם האדם לבד אלו ישוער איש ממנו לבדו, נמצא שיתיה נעדר ההנהגה ושב כבהמות היה אובד לשעתו, ולא היה מתקיים אפילו יום אחד אלא במקרה, ר"ל שימצא במקרה דבר יונן בו. והוא בעבור שמונותיו אשר בהם עמידתו צריכים אל מלאכה והנהגה ארוכה לא תשלם אלא במחשבה והשתכלות בכלים רבים ובאישים רבים יתייחד כל אחד מהם בעסק אחד, ולזה הוא צריך למי שינחיהם ויקבצם עד שישודר קבוצם וימשך להעזר קצתם בקצתם. וכן תשמרו מן יחוסם בזמן החום ומן הקור בזמן הקור והסתרו מן החמור והשלג ונשיבת הרוחות צריך לזמון הכנות הבות, לא תשלם אחת מהם אלא במחשבה והשתכלות. ומפני זה נמצא בו זה הכח הדברי, אשר בו יחשוב ויסתכל ויעשה ויכון ויומן במינים מן המלאכות מווננו וכונו ולבושו, ובו עהיו כל אברי גופו עד שיעשה מהם הראש מה שיעשה, ויתנהגו האברים אשר תחת יד האברים הראשונים במה שיתנהגו. ובעבור זה אלו דמות בנפשך אחד מבני אדם נשלל זה הכח מונח עם הכח החיני לבד היה אובד לשעתו. וזה הכח נכבד מאד יותר נכבד מכל כחות בעלי חיים, והוא גם כן נעלם מאד לא תובן אמתתו כתחלת הדעת המשתתף כהבנת שאר הכחות הטבעיות; כן במציאות דבר אחד הוא המנהיג לכלל המניע לאבריו הראש הראשון אשר נתן לו כח ההנהגה עד שהנהיג מה שזולתו. ואלו ידמה האדם בנפשו, בטול העניין ההוא, בטלה מציאות זה הכדור בעצמו הראש ממנו ואשר תחת יד הראש, ובדבר ההוא ימשך מציאות הכדור בכל חלק ממנו והדבר ההוא האלוה יתעלה שמו. ולפי זה העניין לבד נאמר באדם לבדו שהוא עולם קטן, מפני שבו התחלה אחת היא המנהיגה לכלו. ומפני זה הענין נקרא השם ית' בלשוננו חי העולם, ונאמר

גבעת המורה

שבו התחלה אחת הוא המנהיג לכלו. הסה ימלאו צבאן שלם מדריגות. האחת היא הפעולה מחולת לזר כלל, כירידת האצן למטה על דרך משל. השנית, הפעולה הנמשכת אחד הליזר, כמו שהיא פעולת הצעלי חיים הצלתי מדצדים, המכוונים אל מה שהיא נאות וצורחים מהצלתי נאות להם. לפי לזר העוז והרע המגיע אליהם מדצדים מיוחדים. והשלישית היא הפעולה הנמשכת אחד לזר סכליי, ר"ל לזר חקי השכל. והיא המיוחדת אל האדם לזר צמחית היותו צלם אלוקים. חן העולם. כד נמצא זה. אצל כל מי שיספיע ההנהגה כו'. וזה גם כן נמשך לפי דעת אדם טו צהיות השמים צלתי מקבלים טוס שינוי ופעולה מהדצדים אשר למטה

צמח'ר הנותן האורה, וזה צחקל מה ממנו והם הכוכבים. וצמח'ר שגל חלקי הגלגל, כי הצמח'ר זולת האורה. ויויחור הכוכבים צמח'ר מציין שגל חלקי הגלגל לעצם ומקטיותם. ושגל החלקים הם יומל זכים וצמח'ר, ולמרו המתנועע כי המתנועע הוא שלימות וחיות למתנועע. ולמרו הדק הוא כמלמד הפלוסופים. שהגלגל אם שיהי' כלי חומר, או שיהי' הדקקים, והשמש והירח ושגל הכוכבים, אם שיהי' נורות. ר"ל מדקקים צולת חומר, ר"ל בשמים רוחניים. ואם שימלא להם חומר צמח'ר השם עם החומרים אשר צמח'ר. וזה מפני הכח אשר צם צמח'ר והדלון צמח'ר, הוא מה שקדלו הדק. וילדה צמח'ר שאינו מורכב כשגל השמים, והאמת כי הוא פשוט שאינו מורכב מהיולי וצורה. כי השכל אשר הוא נורות הוא נבדל. אמנם הדק חסד שהוא צמל נפש ושכל צמח'ר. עוד אמר כי המופת יעמד על הצדל ית' מן העולם והנקותו ממנו, והמופת יעמד על מליחות מעשה צמל חלק מחלקיו, ואפי' הדק הפחות. ישתצח מי שכלחטו שלימותו

ונאמר וישבע בחי העולם. ודע כי הדמוי אשר דמוי העולם בכללו באיש מבני אדם לא יתחלף בדבר ממה שזכרנו אלא בשלשה דברים, האחד מהם, שהאבר הראש מכל בעלי חיים שיש לו לב יקבל תועלת באברים שתחת ידו ותשוב עליו תועלתם. ואין במציאות הכללי דבר כן, אבל כל מי שישפיע הנהגה או יתן כח לא ישוב אליו תועלת כלל מאשר תחת ידו; אבל נתינתו מה שיתנהו כנתינת המטיב החונן אשר יעשה זה לגריבות טבעים ולמעלתם לא לתועלתם כל זה להרמות לשם יתעלה. והשני, כי הלב מכל בעלי חיים שיש לו לב באמצעותו ובתוכו, ושאר האברים אשר תחת ידו מקיפים בו, בעבור שתכלהו תועלתם בשמירתו והסתרו בהם עד שלא ימחר אליו חזק מחוץ. והענין בעולם בכללו בהפך, הנכבד שבו מקיף בפחותו,

בעבור שבטוח עליו מלקבל מעשה מזולתו, ואפילו אם היה מקבל אין נמצא חוצה לו גשם אחר יעשה בו, והוא ישפיע על מה שבתוכו, ולא יגיעחו מעשה כלל ולא כח מזולתו מן הגשמים. ויש הנה גבם כן קצת דמיון, וזה כי האבר הראש בב"ה כל מה שירחק ממנו מן האברים הוא קטן במעלה מן הקרוב לו, וכן הענין בעולם בעצמו; כל אשר יקרו הגשמים לנקדת המדרכו התעכרו והתעבה עצמם וכבדה תנועתם. וסר אדם ובהירותם לרחקם מן הגוף הנכבד המאיר הבהיר המתנועע הדק הפשוט, (ר"ל הגלגל), וכל אשר יקרב לו גשם יקנה ממנו מעט מאלו המדות כפי קרבתו ויהיה לו קצת מעלה על מה שאחריו. והשלישי, כי זה הכח המדבר הוא כח בגוף ובליתי נפרד ממנו, והשם ית' אינו כח בגוף העולם אבל נפרד מכל חלקי העולם, והנהגתו יתעלה והשגחתו מחוברת לעולם בכללו חבור נעלם ממנו תכליתו. וכחות בני אדם מקצרות לדעתו כי המופת יעמוד על הצדל יתעלה מן העולם והנקותו ממנו. והמופת יעמוד על מציאות מעשה הנהגתו והשגחתו בכל חלק מחלקיו ואפי' הדק הפחות. ישתבח מי שנצחנו שלימותו! ודע שראוי היה שנדמה יחס האלות ית' לעולם יחס השכל הנקנה הנאצל לאדם אשר אינו כח בגוף והוא נבדל מן הגוף הברל אמותי ושופע עליו, ויהיה דמיון הכח הדברי כשכלי הגלגלים אשר הם בגופות, אמנם ענין שכלי הגלגלים, ומציאות השכלים הנפרדים, וציור השכל הנקנה הנאצל אשר הוא נפרד, גם כן הם דברים יש בהן עיון וחקירה ודאיותיהם נעלמות (ואע"פ שהם אמתיות) ויתחדשו בהם ספקות רבות, ולטוען בהם טענות ולמערער בהם ערעורים

גבעת המורה

לעזת מהם, ואולם כנר נצמח שאין הענין כן, אצל צמח'ר כל הנמצאים מזולת הצדל, פועלים קצתם מקצתם, וזכו שהשמים וכל אשר צמח פועלים ציסודות והמורכבים מהם, כן הוא גם כן צמח'ר: הנכבד שבו מקיף בפחותו. זה גם כן צמח'ר מכוון אל האמת לפי סדר צמח'ר העולם החכם (דמוי יעני וועלטסיסטענע) כי לפי זה השמש הוא צמח'ר העולם, ויתר הגדמייס (וועלט קערפערע) מקיפים סדורו. ואולם חשיבות אלה המכריס

עליותו. אמר משה אמת כי נלחנו שלמותו, כי לא נשיגורו צלופן אשר ישיג עלמו, אמנם מלך המופתים האלו אין כלום, כי אין זו סתירה, כאשר תצין מה שפרשנו, כי הכח הקושר הוא מושפע מן ההתחלה הראשונה, לא שהוא הוא כמו שטענע האיש צחי מושפע מלודת החי, לא שהוא השלימות הראשון אשר הוא הכפשי. וזהו מאמר ד' צמח שהצמחוהו וזה הכח נקשר צמח המושפע מלודת ההתחלה הראשונה. ילדה שהכח הקושר צחי נקשר עם הכח הקושר העולם, לו מושפע מלודת ההתחלה הראשונה. ואם הוא הקושר צמח, ולכן ירוץ דצרו עליו, ואי אפשר לי מצלתי שאלה אליך סודו. ואומר, כי מאמר הדצ הכח, דמח אל מאמר שהתחלה הראשונה נמלאת ככל דצד, וכאלו לקח זה מהם. נדע זה! ומה שאמר ויהי' דמיון הכח הדצרי צמחי-הגלגלים אשר הם צבופות רחוק מאומותינו. ומסדרת ארסטו ומפדסי ספריו, וכבר הארכנו צמח צפירותינו לאגרות אפסדות הדצקות לאצ"ד. אמנם העיודותין עליו לדרישתנו האמת.

פרק

ערעורים, ואנחנו אמנם בהרנו תהילה שתציר המציאות בצורה המבוארת אשר לא יכחיש דבר ממה שזכרנוהו וזכרון סתם, אלא אחד משני אנשים, אם סכל בדבר חבורו כמו שיכחיש מי שאינו מהגדס (פי' חכם בתשבורת) דברים למודיים בא עליהם המופת. או מי שיבחר להחזיק בדעת אחת קודם ויטעה עצמו. אבל מי שירצה שיעיין עיון אמתי ילמד עד שיתברר לו אמתת כל מה שהגדנו, וידע שזאת היא צורת זה הנמצא המיושב המציאות בלא ספק. ואם ירצה לקבל זה ממי שידע המופתים בכל מה שיש עליו מופת, יקבל, ויבנת על זה הקשיו וראיותיו, ואם לא יבחר בקבלה, אפילו באלה ההתחלות ילמד ואחר כן יתבאר לו כי העניין כן הוא. הנה זאת הקרנה כן היא, שמענה ואתה דע לך! ואחר זאת ההומנה והחצעה אתחיל בזכרון מה שיעדנו בזכרו ובאורו:

פרק שלשה ושבעים

ההקדמות הכוללות אשר הציגו המדברים לפי התחלה דעותם ורוב דרכיהם והם הכרחיות בקיום מה שירצו לקיימו באלו הארבעה בקשות שנים עשרה הקדמות. הנהי זוכרם לך, ואח"כ אבאר לך עניין כל הקדמה מהם ומה שיתחייב ממנה. ההקדמה הראשונה לקיים העצם הפרדי. ההקדמה השנית מציאות הרקות. ההקדמה השלישית שהזמן מחובר מעתות. ההקדמה הרביעית שהעצם לא ימלט ממוקדים רבים. ההקדמה החמישית שהעצם הפרדי תשלם מציאותו ועמידתו במקרים אשר אני מוספרם ולא ימלט מהם. ההקדמה השישית שהמקרה לא יעמד שני זמנים. ההקדמה השביעית שדיון הקניות דין העדרם ושחם כלם מוקדים נמצאים צדיכים לפועל. ההקדמה השמינית שאין בכל הנמצא בלתי עצם ומוקרה, ר"ל הבריות כלם, ושהצורה הטבעית גם כן מוקרה. ההקדמה התשיעית שהמקרים לא ישאו קצתם את קצתם. ההקדמה העשירית שהאפשר לא יבחן בהסכים זה המציאות לציור ההוא. ההקדמה האחת עשרה שאין הפרש בשקרות מה

גבעת המורה

זה אל זה לא נודע לנו צדדו: ישתבח מי שנלחנו שלמותו. ר"ל ישתבח הסם יתעלה שלמותו גדולה כל כך עד שגלה כח השגתו: בדעת אמת קודם. (אין פאראורטהיין):

פרק שלשה ושבעים. דע אמת המעין! כי הדצ המחזל ז"ל להיותו נמשך אחרי דעות הפלסופים המסאיים (דיו פערפאטעטישע פילאזאפיען) ר"ל ארסטו והמסכים אחריו, הוא משלך דעות המדדים בכלל אחרי גיוו, ולזה הוא משתדל להגיע הכח הקדמותיהם ודעותיהם, צלופן שהיה צעולם גדלה צעיל לעין כל מעיין, ואולם אחד העיון העמוק, והסקירה הדצ, דדרכי הפלסופים האחרונים ודעותיהם, מלאתי היות הקדמות המדדים, ודעותיהם, כפי מה שהגיעס הדצ המחזל הכח, מהם

אמתיות

כא X

Tom. I.

פרק עג. ההקדמה הא' כל גשם שזו מחובר מחלקים קטנים, לא יקבלו החלק לקדמותם, ולא

מזה שאין תכלית לו בין שיהיה בפעל או במקרה או בכח, ר"ל שאין הפרש בין שיהיו הדברים שאין להם תכלית נמצאים יחד, או משוערים מן המציאות וממזג שבו נעדר חוה הוא אשר במקרה, כל זה אמרו שהוא שקר. ההקדמה השתים עשרה היא אמרם שהחושנים יחשבו ויבצר מהם הרבה ממושגיהם, ולזה אין למדין מהם דין ולא ילקחו מוחלטים התהלות מופת. ואחר מנינם אתהיל לבאר עניניהם ולבאר מה שיתחייב מהם אחת אחת:

ההקדמה הראשונה, ענינה שהם חשבו שהעולם בכללו ר"ל כל גשם שבו הוא מחובר מחלקים קטנים מאוד לא יקבלו החלוקה לדקותם,

גבעת המורה

אמיתיות בהחלט, אפשר שיתצארו צמות. (עם היותם נדונים שני מה להשלמתם), ומהם לפחות אמיתיות צחינה מה, ומהם ג"כ צעלים וכמו שית'. והנה מצאנו תחלה כל ההקדמה כפי מה שהניעה הדבר המצד ז"ל, ואחר כך אעיר עליה כפי קורא השגתי:

ההקדמה הראשונה. לא יקבלו החלקים לדקותם. ולא לחלק הא' כמות כלל. ידוע הוא, כי שני צימי במה הם. המין הא' הוא כמה מתפשט חזונו (עקטעניווע גרעסע) והוא כמה מיוחס אל עצם צעל חלקים, זה חוץ לזה, יהיו החלקים דומים בעין חלקי הקו השטח, והגוף ההנדסי, או צלתי דומים, בעין חלקי המורכב או הגשם הנמצא בפעל. עד"מ הציג"אצד צחינה היותו גוף הנדסי, הוא צעל חלקים דומים, ואולם צחינה היותו ג"כ גשם נמצא בפעל הוא צעל חלקים, צלתי דומים, ר"ל הגפרית והכסף חי אשר מהם המורכב כמציאות לצעלי הכימי"א. ולא הוא ג"כ אפשר שיתחלק בפעל צעלי הפנים, ר"ל לחלקי דומים, והוא אם נחלק הציג"אצד לחתיכות קטנים צופן שכל חלק מהם יהי דומה לוולתו וכן לכללו, ר"ל שיפאד ציג"אצד כמו שהי', או לחלקים צלתי דומים, והוא כאשר נפיר הכצצו ע"י הכצצה חדשה, אם נחצר אותו עם איזה גשם היותר מוכן צעצעו אל הכצצה עם א' מחלקי הציג"אצד היסודיים, מהכנת זולתו מהחלקים אל הכצצה המכר, כמו שיעשו צעלי הכימי"א, שיעדו הציג"אצד עם החומץ המלחי (זאון יירע), ונצאמלעות חוס האש יתפרד הכסף חי מהגפרית, וישוץ להתחצר עם החומץ המלחי המוכר, וישאד הגפרית לצדו כמו שהיה קודם הכצצו עם הכסף חי. וכדומה לזה. ואולם הקו, השטח, והגוף ההנדסי עם היות שא"א שיתחלקו בפעל (צחינה היותם מופשטים מהחומר) עכ"ז הם מקצלים החלוקה, ר"ל שאפשר שלייך צדעתינו חלק מונח מקו כו' מונח.

והמין הב'. הוא כמה מתפשט פנימי (וינטעניווע גרעסע) והוא המיוחס אל הכחות והפעולות שאינם צעלי חלקים הנמצאים בפעל זה חוץ לזה, אצל צעלי מדריגות מתחלפות, משוערות שכלל לצד, כגון התנועה עד"מ, היא צעלת מדריגות מתחלפות, ועם היות שאפשר שתהי' תנועה א' גדולה שווה לקצון איזה מספר תנועות קטנות, והם חלקי התנועה הגדולה צחינה זו, עכ"ז אין התנועות הקטנות המכרות זו חוץ לזו תנועה הגדולה, וא"א גם כן שיתפרדו ממנה. וכ"כ חוס המים הוא צעל כמות, מלד היות השכל משער אפשרות חוס יותר גדול, או יותר פחות ממנו, אצל עכ"ז א"א שחלק מדריגת החוס הנמצא בפעל, למדריגת פחותות צופן שיהיו ג"כ נמצאות בפעל זו חוץ לזו. וכן א"א שדרכיז ממדריגות הפחותות הנמצאות בפעל מדריגה השוה לקצוץ, צופן שתהי' ג"כ נמצאות בפעל, כי אם נספור מים צעלי מדריגה א' מהחוס, אל מים אחרים ג"כ צעלי מדריגה המוכרת, לא ישוץ צעצור זה צעלי צ' מדריגות, אצל ישאדו צעלי מדריגה א' כמו שהיו, ופעם היות שיתוסף כמות המים, עכ"ז לא תתוסף כמות החוס, וכן צלל כיוול צוה. והנה חשבו המדענים שהעצמים הפרדיים המוכרים, לא יקבלו החלוקה לדקותם, ר"ל שאינם צעלי כמה מהמין הא', ולא לחלק הא' מהם

ולא לחלק האחד מהם כמות כלל, וכשיתקבצו קצתם אל קצתם יהיה המקובץ בעל כמות והוא אז גשם. ואלו חובר מהם שני חלקים יהיה כל חלק אז גשם ויהיה שני גשמים, כמאמר קצתם. וכל החלקים ההם דומים שווים אין חלוק בהם בשום פנים. ואמרו שאי אפשר שימצא גשם בשום פנים, אלא מורכב מאלה החלקים השווים הרבבת שכנות, עד שההווה אצלם הוא הקבוצין, והתפסד הוא הפרוד. ולא יקראוהו תפסד, אבל יאמרו ההווה הוא קבוצין ופרוד ותנועה ונוח. ויאמרו כי אלה החלקים אינם נמצאים מוא, כמו שהיה חושב אפיקורוס וזולתו מן המאמינים בחלק שאינו מתחלק, אבל יאמרו שהשם יתעלה יבא אלו העצמים תמיד כשירצה, והם גם כן אפשר העדרם.

והנני אשמעך דעתם בהעדר העצם:

ההקדמה

גבעת המורה

מהם כמות כלל, ר"ל שאינם ג"כ צעלי כמה מהמין ה'. וכל החלקים ההם דומים שווים. הדומה ואמר על ההשתתפות צאיכות מה, והשווה על ההשתתפות צכמות. עד"מ השמש דומה אל השל, מלך איכות החום המשתתפות לסימנים, משקל לטורף עופרת הוא שווה למשקל ליערף זה, מלך ההשתתפות צכמות. ואולם היות העלמים הפרדיים שווים זה לזה, אין הכוונה היותם צעלי כמות ה' משתתפת לכלם, אלא דעתם צוה היות כלם משוללי הכמות, ולזה לא יפול צוה הפחות והיתר. וכן הם דומים זה לזה, לא מלך היותם צעלי איכות משתתפות לכלם, אלא להיותם מלך עננים (מזולת האיכות או המקרים אשר יצדאו תמיד וכמו שיצא) משוללי האיכות. כי לדעתם אין שום איכות ענמיית ר"ל מתחייבת מעצם הדבר ועצמו אלא כל עצם אפשר אללם שיזויד עם האיכות הנזכרת או זולתה, ולזה תהי' האיכות צנחינת העצם מקרית. אלא מורכב מאלה החלקים השווים הרבבה שכנות. ר"ל שא"ל שתהי' ההרכבה מזגיית, כעין הרבבה הנואלד שזכרתי, מפני שזה צלתי אפשר אלם לא שנייה החלקים היסודיים צלתי דומים וזה מתנגד להכחשתם. אבל יאמרו ההוי' הוא קצון ופרוד כו'. ר"ל שכל פרוד או תפסד צעדך אל דבר ה', הוא הוי' צעדך אל זולתו, וכמשל הני"ל אצד שזכרתי שאחרי שיתפרד הכסף חי מהעופרת, ושיפסד עי"ז הני"ל אצד, יסוד להתחבר עם החמץ המלחי, ויתבאר זה הגשם הנקלד מעדקו"ריוס סוצלי"מאטוס וכל כיוצא בזה:

הערה דע כי צחירי הפלסופים האחרונים, ונלחשם האדון ליי"צני, התציקו צעקד ההקדמה הראשונה הנ', עם היות שטינו צה קנת. והוא אחרי היות כל נמלא מוחש, מורכב, וא"ל שיזויד מורכב, מזולת הנחת מציאות פשוטים אשר מהם מורכב, או שיזויד דבר מתחלק מזולת הנחת מציאות החלקים, אליהם תגיע החלוקה, הנה לזה צהכרה שנייה מציאות ענמיים פשוטים, הצלתי מתקצלים החלוקה צפעל, אשר מהם יתבאר, ואלהים יסוד כל מורכב מקבל החלוקה. ואולם ההבדל שצין דיעות המדברים הקדמונים והפלסופים האחרונים המזכרים צצויר מציאות. הענמיים הפשוטים המזכרים, הוא זה, הראשונים דמו אותם משוללי האיכות והכמה, כמו שנת'

ההקדמה השנית השרשיים ר"ל מדעים המאמינים שהעלמים הפדריים הם שרשי הגשמים, ואמינו ג"כ דיוקת נמלא, והוא רוחק אחד או רחקים אין דבר זה כלל, אלא רקים מכל גוף בעדרים לכל עולם. ההכפל צלשון לא יעשה צלמוד המופת. ודבר החכם מסוגלים צזה ואזכירך אמתת הדיוקת וציאורו, יען תצין דצדיו ואומד. דע כי הדיוקת הוא רוחק נצדל אין צו גשם כלל. ידעה צזה שהוא רוחק אפשר שיונחו צו שלשה שלוחים, נכרתים על צויות נצצות, ולמה שהיה זה הרוחק נצד יאמר על הרוחק אשר אפשר שיקצלהו גשם חמדי. והיה הרוחק אשר יהי' דיוקת, הוא רוחק נולד עומד צעמנו רק מנושא, לא יקצלהו חומר ולא ינשא צו שמו צו הצדל יצדילהו ממנו. ואמרנו נצדל, ר"ל שהוא נצדל קים איננו נשוא צעמס, על צד נשיאות המקדים והתכונות. עוד הוספנו צו הצדל אחרון, ואמרנו אין צו גשם

ההקדמה השנית המאמר ברקות. קדמוני המדבריי שהיו עיקר חכמת המדברים מאמינים גם כן שהרקות גמצא. והוא רוחק אחד או רחקים אין דבר בהם כלל, אלא רקים מכל גוף. נעדר מהם כל עצם. וזאת ההקדמה היא הכרחית להם להאמינים ההקדמה

גבעת המורה

מדברי הרב המחבר ז"ל. לא כן האחרונים הנזכרים, מפני היות עולם מופשט מהאיכות והכמה, צלתי מציור אל השכל, והוא נשוא הגיוני לצד (חיין ואקיש טוביעקט) ומכ"ס ש"א שיתבה שום מורכב מעלמים כאלה, כי חצור הדומים איננו הרבה, ר"ל שלא יתחדש מזה שום דבר כי אם תחצר מים עם מים, ישאר המקוצן מהם מים כשהיו. ולזה הוא צהכרה שנתייחס אל העלמים הפשוטים הנזכרים, איכות וכמות מה. ואולם מה הוא ענין האיכות והכמות אשר נייחס אליהם? הנה צאר הארון לייצוג הנה, היות האיכות הנזכר, כח א' מצייר (חייכע פֿארשטעלונגס קראפט) המיוחס לכ"א מהעלמים הנזכרים. והכמות היא מדריגת הכח הנזכר והוא להיות גדר העולם הוא קצון עלמים נקשרים זה צזה, וא"א שנייד קשור דצדים נמלאים צפעל, אם לא שנייה אותם פועלים זה צזה. ולזה יאמר החכם הנזכר שכ"א מעלמי העולם הפשוטים, פועל צכל העלמים זולתו, וכ"כ כל א' ממה שזולתו פועל צו, ולהיות צזהכרה שיומלא איזה יחס וערך צין הכח הפועל, והפעולה המחייצת ממנו, צאופן שהמשיג איכות הפעולה, משיג ג"כ איכות מה מהפועל. הנה לזה יהי' מקבל הפעולה צצחינת מה, מצייר צעמנו כח הפועל, וכ"א מהעלמים הפשוטים הנזכרים, להיותו מקבל פעולת כ"א מהעלמים הנמלאים זולתו, מצייר צהכרה כל העלמים זולתו, ר"ל העולם צכללו, ואולם יצדלו זה מזה צמדריגת הציור ר"ל לא מנך הכשוא המשותף לכלם ר"ל העולם צכללו, אצל מנך כח הכשוא. והוא להיות כח כ"א מהם צעל תכלות, הנה לזה א"א שנייד כל מה שזולתו צמדריגה א' מהצדור אצל יצייר איזה דצדים ציותר שלימות מזולתם, מפני היות היחס והערך אשר צינו וציוס, יותר מהיחס והערך אשר צינו וצין מה שזולתם, לפי מנצו צעולם. מצואר מזה שעם היות נשוא הציור (אקביעקט דער פֿארשטעלונג) משותף לכלם, ר"ל העולם צכללו, עכ"ז יהי' ציור העולם צכל א' מהם משונה מציור זולתו, כמו שישתנו ציורי עיר א' צעממה לפי השתנות מנצ נקודת ראות (געיכטס פונקט) המצייר. העלמים הפשוטים הנזכרים א"א שיהיו מושגים צחוש, מפני היות השגת החוש מעורצצת מהשגת קצון פעולותיהם זה צזה, ואולם עולם כ"א מהם, והפעולה אשר תתחייצ ממנו לצד, א"א שיושג כ"א צשכל. מצואר מזה היות השגת החוש קלתו שלימות, נמשך אחר השגת השכל, וקלתו חסרון. נמשך אחר העדר ההשגה הנכרת, ר"ל אחר היותו כח מוגבל, והדצדים עמוקים, נצד הארכתו צזה צמקום אחד, אצל צמה שזכרתי די לצאור ההקדמה הראשונה:

ההקדמה השנית. זאת ההקדמה מצוארת מעלמה. ואולם מה שאעיר עליו הוא זה. שזאת ההקדמה אמתית צצחינה א', וצלתי אמתית צצחינה אחרת, ר"ל צצצחינת חכמת הטבע (איין פֿהייטען בעטראכט) היא אמתית, ואולם צצחינת מה שאחר הטבע, היא צלתי אמתית. והוא שאם נשים הרקות צצחינת השגת החושים, יהי' גדרו מרחק מוגבל ממושגי החושים צלתי מושג אל החושים מנך עלמור, צצצחינה

בשם כלל, ר"ל על שיהי' מקום לבשם, אלז הוא דיקות
צפועל. כי דעת קלת מאמיני הדקות שהוא נמלא צכח,
ושלא ימנע מהיותו מקום לבשם, עד לא יהי' נמלא
צפועל והוא שקר. כי ישוצו שתי אמות אמת אחת,
ומנע הכנס בשם צבשם, אינו אלז מפני הכנס הדקאים
צדקאים. ואין יהי' הדחק הוא המקום, ולכן אין המקום
אלז התכלית המקיף השור הכדל. וכו' כן מאמיני
הדיקות נחלקות לשתי כתות, מהם שאמרו שהוא מעורר
צבשמים ומסתבך צבשם, ונמלא צבשם צפועל. ומהם
שאמרו שהוא צלתי צבשמים, כאלו תאמר צבשמים
הספוגיים ואין שם בשם, יהי' מקום הדיקות ואלו הוא
חן כל העולם מקיף צו. ואמר שהתבאר זה אומר,

כי הדז כלל כל זה שאמר כי השששים ג"כ יאמינו צו. ידלז שאמרו רוחק או דקאים שיכלול המסוצים והצלתי
מסוצים, אלז כדל צלתי מקומם. ור"ל צדוק הדוחק המובשם, והוא שאפשר שיונחו צו שלשה שלוחים נכדתיים
על זיות נצות, ואמרו אין צו דבר כלל, ידלז אלז הוא דיקות צפועל מסוצן או צלתי מסוצן, כאלו תאמר
האור כי ממנו נודע הדקות צמחצת מאמיניו. והשששים יאמינו דיקות צבשם צפועל. והשששים יאמינו דיקות צבשם צפועל.
לפי אמות העלם הפדידי, לא הספיק לו הדקות הצלתי מסוצן דק מהם אלז דק מעלם. ולכן פי' ואמר,
דלזו צאמרו, אין צו דבר כלל, כי הם דיקים מכל גוף, נעדדים מכל ענש. ר"ל שהוא דק מכל בשם ואפילו
העלם הפדידי, אחד אשר מהרצ מהם יורכז הגוף. ואמר שהוא נערד ממנו ואם אינו צעל רוחק, אלז צלתי
מקבל הדחק. ודדי האלהי על תכלית הקילור והצילור כמנהגו. וזה שאם יהי' העולם מלא מן החלקים ההם,
אין יתנועע המתנועע ואין שם פנוי. ולא יאמר הכנס בשמים קלתם צקתם. ר"ל ההתדבק צפועל, כאלו תאמר
הכנס בשם אמת צבשם אמת עלמות האחד תוך האחד כל חלקיו צכל חלקיו, כאלו הוא מטה אהרן צולע מעות
העדומים, נשאר על עזיו ושיעורו, ואי אפשר התקצן החלקים ההם ונפדידם, אלז צתנועעם. הנה צהכר
יעדכו לקיים הדיקות עד שיוכלו צו, מה שלא נאמר אמתו הצלתי מאמינים בהקדמה הראשונה, כי אמתו הצלתי
מאמינים צעלמים הפדידיים, נאמר שהשמים מטעם המתדבק, ושהם יקבלו הגורל והקיוצן והספוגיות והמקשיות,
וידיקו מקומותיהם זה לזה. על כן כשתשליך אצן צאור, דרך משל חלקי האור הספוגיים יתקשו ויקעו דקאים
ויעשו מקום אל האצן הנשלכת המוקפת צקצו האור המתחדש צעצור האצן צו, ותעצור האצן מצלתי דיקות,
ומצלתי הכנס האצן צעלמות האור וממתתו, כי אם צקצו, מה שאינו אפשר כן כפי אמות העלמים הפדידיים,

כי

גבעת המורה

וצחכים זו נאמר צהכר שגחם מליאותו, אם מלך השבת מליאות התנועה, הצלתי אפשרית מולת הכח
הדקות, כמבואר צדדי הדז ז"ל, ואם מלך הכסיון, והוא שאם נמלא קנה זכוכית שארכה יתך על ל"צ אלצעות
(למה) מים, ובהפוך אותה על פיה, נראה שילאו ממנה המים הממלאים מקום צכדי השעור היתר הנו, ואולם
יתר המים ישארו תלויים ועומדים צקנה הנזכר. והסבה צזה איננה ידלז הדיקות כמו שחשבו הפלוסופים הקדומים
למן הדז ז"ל, כי בהפוך הוא ר"ל מליאות השעור העודף מהמים, מחייצ צהכר מליאות הדיקות צין תושבת
הקנה, והמים הנשאלים צה, אלז המים נשאלים תלויים ועומדים צקנה לכסת דחיקת האור על פי הקנה ששעור
גובהו הוא צכדי ל"צ אלצעות כמו שצארו חכמי הטבע האחרונים. מבואר מזה כי צצחינת חכמת הטבע, הדיקות
מחוייב. ואולם צצחינת מה שאמר הטבע יהי' גדר הדיקות, מדחק או מקום מופשט מהדברים הממלאים אמו,
וצו הצחינה תהי' מליאות הדיקות נמנעת כי המדחק או המקום אינו זולתי יחס וסדר מושג צין הדברים הממלאים
זה חן לזה. ולהיות היחס והסדר דרך השבת השכל לצד לא דבר נמלא צפעל חן לשכל, (איינע ארט דיו דייגע
פאר לא טעלען). הנה לזה תהיה מליאות יחוס וסדר מופשט ממליאות הדברים אשר צבשם יחוס והסדר
הנזכר, נאמר סותר עלמו, ומה שצאדמי ופלו ג"כ הספיקות אשר העיד הדז על הדעת הנכדית צקו ההקדמה
הכל

כי הם לא יקבלו המקטיות והספוגיות, והגדל והקוטן. ודע זה והצינור, כי ראיתי דעים מתפלספים, אשר ילא שמעם בכל הארץ היו באלמים צממעם קושיית זאת, על כן האדתי עניין זה.

ההקדמה השלישית וזה שהם לאו צלי ספק מופתי אלסנו, אשר הציל ראיה זה, שהדרך והזמן והתנועה המקומית שלשם שוים צמיחות, ר"ל שדרך קצתם וכו'. אין כונתי להעתיק לך המופתים ולא להשיב דבריהם. אמנם אכלול לך אמתת הענין, כדי שתבין מאמרו, ויהיה לך התראה להבין דברי הפלוסוף, אם איש תבונות אמת, ואומר: דע כי התנועה היא שלימות מה שזכה מלך מה שהוא זכך, עס היות לו זה השלמות, ולכן היה זה השלמות אשר הוא התנועה הוא שלימות ממוצע, ר"ל שאין הנושא החמרי זכך גמור ולא צפעל גמור, ר"ל הדבר ההוא היואל מן הכח אל הפועל צעמנו, אלל הוא מגיע מעט מעט ראשון ראשון בלתי נכר הפועל מן הכח, ואם היא תנועת האדם, הכה היא הגעת הדרך ראשון ראשון בהדרגה, הכה צכאן ב' דברים, הדרך אשר צעמנו זכך, ומגיע ראשון והוא הנושא החמרי. כי המתנועה הוא

ההקדמה השלישית הוא אמרם שהזמן מחובר מעתות, רוצים בזה שהם זמנים רבים לא יקבלו החלוקה לקוצר מדותם. וזאת ההקדמה גם כן הכרחית להם מפני ההקדמה הראשונה. וזה שהם ראו בלא ספק מופתי אדם"טו אשר הביא ראיה בהם, שהדרך, והזמן, התנועה והמקומיות, שלשם שוים במציאות, ור"ל שדרך קצתם אל קצתם ערך אחד הוא, ובהחלק אחד כוחם יחלק האחר על ערכו. וידענו בהכרח שאם היה הזמן נדבק ויקבל החלוקה אל לא תכלית, יתחייב בהכרח שיתחלק החלק אשר שמוהו בלתי מתחלק; וכן כשתשים הדרך מדבקת, יתחייב בהכרח התחלק העתה מן הזמן אשר הושם בלתי מתחלק, כמו שבאר אדם"טו בספר הנקרא השמוע חמבעי. ולזה חייבו שהדרך בלתי מתדבק, אבל מחובר מחלקים אליהם תכלה החלוקה. וכן הזמן יגיע אל עתות לא יקבלו החלוקה. והמשל בו שהשעת דקים

האחת על דרך המשל ששים דקים, והדרך ששים שניים, וזה שני ששים שלישיים, ויגיע באחרונה העניין אצלם אל חלקים. אם עשירים על הדרך משל או יותר

גבעת המורה

הנ"ל. כי תחזולת הגדת המים (הידרחאליק) לא יצטלו אפילו אחד הכחת מליחות הריקות, כי כמו שזכרתי סבות הפעולות הנזכרות איננה יראת הריקות כמו שחצו הקדמונים, אלל כוצד המים עצמם או דחיקת האויר עליהם, כמוצד למי שהתבזזן צככמת הטבע החדשה. וכ"כ לא יתחייב מההקדמה הא' שיהי' אלכסון המדוצע שווה ללענו ושיצטעלו צעצור זה סבולות הקיים והשעחים, כל אלה מתחייב למי שמאמין היות המדחק או המקוס, דבר נמצא צפעל חוץ לשכל, אלל כפי מה שצאדתי אין הדבר כן, ר"ל שהמדחק או המקוס הוא ליור שכלי לצד ר"ל דרך השגת השכל הדברים הנמצאים חוצה לו, וכן הוא בכל משיגי המקוס (אולע בעשטיחאונגען דעם רוישעם) ר"ל דרכי הגבולות לתמונות שומות, כל אלה הם צלתי נמצאים כלל צעמאים הפרדיים חוץ לשכל, אלל צשכל לצד. כי אלו הי' צאפשר שנגי העמאים הפרדיים הנזכר' על אמתתם ופעולותיהם זה צזה, לא היינו משיגים או זולתי איכותם העמאיים ופעולותיהם זה צזה, או שהיינו משיגים אותם צעלי מדחק או מקוס, לפי היות המדחק והמקוס דרך השגת השכל המוצלל נמשך אחר החסרון, לא שיהי' דבר מושג חוץ לשכל:

ההקדמה השלישית היא אמרם שהזמן מחובר מעתות. דא ליט חיזת חזית ליטפוקטען לוחאונגען גענעטלט. ובהחלק האחד מהם יחלק האחר על ערכו. המשל צזה אם ידענו שגשם אחד מתנועע תנועה שזה שעור פרסה צמשך זמן"שעה אחת, ידענו גם כן שהוא מתנועע צתנועה הנזכרת צעלמה שעור חצי פרסה צחצי שעה, ורציעית פרסה צרציעית שעה, וכן לעולם, הדרך מתחלק צערך הזמן וכן צהיפוך. וכן התנועה ששעורה הוא מורכב משעור הזמן והדרך יחד (המשל צזה כאשר יתנועע גשם אחד שעור פרסה צשעור שעה אחת, תהי' זו התנועה צעלת מדריגה אחת, וכאשר יתנועע גשם אחד שעור שתי פרסאגת

הוא הנושא המעמיד, ושלמות מה שצנח, אשר הוא השלמות הממולע אשר לדרך אשר צנח, הוא אמתת התנועה ולורתה, אשר היא הגעת הדרך, ראשון ראשון קודם ומתאחר. והמשך מליאות זה השלמות עמידת זאת הסגעה, כי להיות הסגעה חלק אחד חלק, ימשך ממנו המשך המליאות אשר הוא אמתת הזמן, כי הזמן הוא ספור הקודם והמתאחר מהתנועה. כי צמה שתלקח התנועה אחת אין שם זמן, ומכאן שתלקחו אותה אל קודם ומתאחר במליאות וצבגעה, לא חודש דבר אלא הזמן אשר הוא המשך המליאות. ובחלקנו התנועה, חלקנו מקדים ומשיגים שהוא הזמן, לא חלקנו אותה מלך כמותה, הנמשך אחד חלקו הדבר המגיע שהוא הדרך, כי כזה אפשר שיהיה שני, והיו' לה כמות אחד ולא ימשך. אצל חלקנו לה מלך עמידתה וקיומה, על שיתחדש ראשון ראשון שהוא הזמן. הכה נגלה לך מזה כי המשך מליאות התנועה שהוא הזמן, והגעת הדרך שהוא התנועה, והדרך והוא אשר עליו התנועה המגיע ראשון יחלק האחד ועל ערכו. והנה אם הדרך כמה מתדבק נחלק לאין סוף. ככה התנועה שהיא הגעת המתחדש מתדבקת ומתחלקת לאין סוף, ובחלקנו התנועה אל קודם ומתאחר, הכה חולק המקרה המשיגה אשר הוא המשך המליאות, אל שהוא הזמן אל העוצר ולא העתיד. הכה הוא א"כ מתדבק מתחלק לאין סוף. לא שיגיע החלוקה אל עתות, והעתה אינו אשר זו יתחדש המגיע. ויתנועע המתנועע. אצל הוא אשר זו יהיה כנקודה מה, ודע זה! עוד אחד, הכה הזמן שז' א"כ צעל הנחה וסדר, לא יאמתו מזה הזמן כל עיקר. הסדור, הוא היות דבר אחד דבר, צבאק אל ההתחלה מוגבלת. ואם אין ההתחלה קיימת, הכה אין שם סדור, כ"ש שאין החלקים קיימים, ואיך יהיו' צעל הנחה? והנה אין שם חלקים קיימים יהיו' מלך לקצתם אל קצת. הכה מצאד שהזמן אינו צעל הנחה, כי הנמצא אינו אלא העתה, ולזה לא יהיו' צעל סדר צמוחלט, כי אין שם התחלה קיימת, ולא חלקים נמצאים יחד סודרו זה אחד זה, ואם הוא צעל סדר מה לפי שקצתו יצוא אחד קצתו. ויתחייב שלא יהיה תנועה יותר ממחצית מתנועה, כי התנועה הממחדת, היא שיתנועע מהלך דרך שזה צומן יותר קצת. או מהלך דרך דצ צומן שזה. וכאשר יתנועע המתנועע מעלם פרדי אל עלם פרדי, לא

דקים מהם, לא יחלקו כלל ולא יקבלו החלוקה, כמו הדרך. הנה שב הזמן א"כ בעל הנחה וסדר ולא יאמתו מזה הזמן כל עיקר. ובדין להם זה שאם מהירי הפילוסופים כבר בבלבם ענין הזמן, וקצתם לא השכילו עניינו עד שגאלו"נוס אמר שהיא ענין אלוהי לא תושג אמתתו; כל שכן אלה אשר לא יביטו לטבע דבר מן הדברים. ושמוע מה שיתחייב להם לפי אלו הג' הקדמות והאמינות. אמרו התנועה היא העתק עצם פרדי מן החלקים ההם מעצם פרדי אל עצם פרדי סמוך לו ויתחייב שלא תהיה תנועה ממחרת

גבעת המורה

פרסאות במשך זמן שעה אחת. תהיו' זו התנועה ציחם אל הראשונה צעלת שתי מדריגות וכן לעולם מתחלקת גם כן על ערך הדרך, (במשל הקודם יהיו' ערך תנועת הבגש הראשון אל תנועת הבגש השני כערך דרך הראשון אל דרך השני צאותו הזמן צעלנו ד"ל שתנועת הראשון היא חצי תנועת השני). וכן התנועה מתחלקת גם כן צורך הזמן ציחם אל דרך אחד צעלנו (המשל צזה כאשר יתנועע הבגש האחד שיעור פרסה צעלנו שעה אחת, ויתנועע הבגש השני שיעור חצי פרסה צעלנו שעה אחת, אזי יהיו' כערך זמן השני אל זמן הראשון, כן ערך תנועת השני (ד"ל מהירותו אל תנועת הראשון, ותהיו' לזה תנועת השני חצי תנועת הראשון), הנה שהזמן אם כן צעל הנחה וסדר. ד"ל שלעתים כל אחד מחלקי הזמן מונח לעניינו עד שכולל למד עליו כי הוא זה צסדר יתר הנמצאות, ולזה לא השיבו מהות הזמן כל עקר, כי צאמת אין הזמן צסדר הנמצאות חוץ לשכל, אצל יחוס הנמצאות זו אל זו צשכל לצד: דומן ענין אלוהי לא תושג אמתתו. עלה הדעת הנזכרת הוא היות הזמן צאמת ליור כושאיו (איינע אוביעקטיבע פֿאָרשטעלונג) והוא עם זה תגלי כל ליור כושאיו (בעדיקונג אײנער יעדען אָביעקטיבען פֿאָרשטעלונג) ומי שלא ישיג זה, וירצם ליוחס הנמצא צנושא לצד ציחם אל כל כושא צכלל, אל כושא מיוחד, צהכרח שיתצלב צענין הזמן: ויתחייב שלא תהיה תנועה ממחרת מתנועה. כי התנועה היותר ממחרת מתנועה היא כאשר יהיו' מרחק התנועה הראשונה עורך על מרחק התנועה השנית צאותו זמן צעלנו. ואולם לפי הנחתם זה צלתי אפשר, כי המרחק אי אפשר שיהיו' פחות

לא יתנועע המתאחד פחות מעש פדיו, כי אם היה כן, היה כדור יתחלק, וכדור שמוחו כלתי מתחלק. אבל מה עד השכל שהעדות האמת, הוא מה שידע השכל. מהיות אלכסון המדוע שזה לללעותיו. כי אם יהיו הללעות משמנה עלמייס פדיוס, דרך משל

ממהרת מתנועע. לפי זאת התנהא אמרו זה שתראה שני מתנועעים ילכו שני דרכים מתחלפים בזמן אחד, אין עלתו היות תנועת זה החולך הדרך הארוך יותר ממחרת, אבל עלתו שזאת התנועה אשר נקראת מאוחרת, נכנסו בינה מנוחות יותר, וזאת אשר

נקראת ממהרת נכנסו בינה מנוחות יותר מעט. וכאשר הוקשה להם בחץ אשר הושלך בקשת חזקה אמרו וזה ג"כ נכנסו בתוך תנועותיו מנוחות, וזה אשר תחשבהו מתנועע תנועה מדויקת, הוא מחטא החושים; כי החושים יבצר מהם הרבה ממושגיהם, כמו שהניחו בהקדמה השתים עשרה. ונאמר להם הראיתם נשיתנועע הרכב סבוב שלם, הלא החלק אשר במקיפו הלך דרך העגולה הגדולה בזמן ההוא בעצמו אשר הלך בו החלק אשר הוא קרוב לנקודת מרכזו העגולה הקטנה, אם כן תנועת המקיף יותר ממהרת מתנועת העגולה הפנימית. ואי אפשר לכם לומר שזה החלק נכנסו בתוך תנועותיו מנוחות יותר לחיות הגשם כולו גשם אחד ומדויק, ר"ל גשם הרכב? והיתה תשובתם כי יתפוצצו חלקיו עם הסבוב. ויהיו המנוחות אשר נכנסו בתנועת כל חלק שיקוף קרוב למרכזו, יותר מן המנוחות אשר נכנסו בתנועת החלק אשר הוא יותר רחוק. ונאמר להם איך נראה הרכב גשם אחד לא ישבר בפטישים, כשיסוב יתפוצץ, ועם מנוחותיו יתאהב ויתדבק, וישבו כמו שהי, ואיך לא יושגו חלקיו מתפוצצים? והשיבו על זה ההקדמה השתים עשרה בעצמה, והוא, שלא התבונן השגת החושים אבל עד השכל. ולא תחשוב שזה אשר זכרתי לך הוא יותר מגונה מכל מה שיתחייב מאלו השלש הקדמות, אבל אשר יתחייב מהאמנת מציאות הרקות יותר מופלא ויותר מגונה. ואין זה אשר זכרתי לך מענין התנועה יותר מגונה, מהיות האלכסון המרובע שיה לצלעו לפי זה הדעת, עד שאמר קצתם כי המרובע דבר בלתי נמצא. סוף דבר כי לפי ההקדמה הראשונה יבטלו כל מופתי ההנדסה וחלק העניין בהם שני חלקים

גבעת המורה

אז יותר על התנועה מעש פדיו עלם פדיו הסמוך לו: יתפוצצו חלקיו עם הסבוב. אמר המבאר עם השוה המוכרת מגונה מאלך בתחלת הדעת המשותף, עם כל זה הענין אמתי צעמו כאשר תוכח בהתפוצצות המוכר לא הוה צפעל אלל מלויך צפעל לצד. כי צלמת הגשם המתנועע, צללו הוא מתנועע צתנועת חלקיו לצד, וכדור הוא אפשר שתהי' מדריגת תנועת החלקים מתחלפת מאלך, עם היות כלל הגשם אחד צעמו, וזהכרה הוא שנאמר כן אפי' לדעת הפלסופים. מהיות אלכסון המדוע שזה לללעו. כי אם נניח על דרך משל מדוע אחד עשר על עשר מהעלמים הפדיוס המוכרים, אזי יהיו גם כן אלכסון המדוע עשר מהעלמים המוכרים כמו שהם צללעו. ואולם לפי דעת הפלסופים המדחק צלמת הוא מתחלק צללתי תכלית, ואינו מורכב מאחדים מוחלטים (אבסולוטע אוייהייטען) אז מתחלקים צלתי מתחלקים, אלל מתחלקים מונחים לאחדים לצד, ולזה אף שיכיו חלקי המדוע היותר קטנים שאפשר, ויהי' מספר החלקים צללכסון המדוע שזה למספר החלקים צללעו, עם כל זה יהי' אללכסון גדול מהללע, להיות אלכסון כל אחד מהחלקים צלמת גדול מללעו זה מזה: אמר המבאר דבר צלתי מללע. אמר המבאר אלל דעת המדעדים צזה שהמדוע כמו כל תמונה הנקייית צכלל הוא ליור שכלי לצד, מלולת צחינת מלילותו צפעל יהי' זה נודק מאלך. כי צלמת אי אפשר שדע צצדור אלל חיה שטח הנמלל צפעל מקסיס אלל הליור השכלי המוכר אז לא, ולזה כל המתחייב אלל הליור השכלי הוא תנאי לצד ציחוס אלל הנמלל צפעל, ר"ל אלל ימלל שטח מדוע צפעל

חלקים. אם קצתם יהיו בטל לגמרי כסגולות ההבדל וההשתתפות בקיום ובשטחים, והיות קיום מדובקים וקיום בלתי מדובקים, וכל מה שכלל אותו מאמר העשירי מאקלידס והדומה לזה. וקצתם יהיו מופתיים בלתי מוחלטים, כאמרנו, נרצה שנהלוק קו בשני חצאים שוים, שאם היו מספר עצמיו בלתי זוגית, לא יתכן חלוקו לפי הנחתם. ודע כי לבני שאביר ספר התחבולות הנודע, יש בו יותר ממצאה תחבולות כולם נעשו עליהם מופתים ויצאו לפועל; ואילו היה הדקות נמצא, לא תתכן מהם אפי' אחת, והיו בטלים הרבה ממועשי הגדת המים. ובטעון על קיום אלו ההקדמות וכיוצא בהם כלו הימים. ואשוב לבאר עניני שאר ההקדמות הנזכרות:

ההקדמה

גבעת המורה

משל יהיה אלכסון ככה
והיוצ שיהיו שוים זה תארו.
והיו צעלים הרבה ממעשה
הגדת המים
לדקדקו הציא ראה על
צטול הדקות צספרו ספר
השמע מעצב המים
שטבע הגשמים שמדקים
מקומותיהם זה לזה כדי
שלא יכנס גשם בגשם ושלא יהיה שם דקות, והנמנע יכדיע אחד האפשרים לעצב קיום הנמצא, והוא צאמת נפלאות אורחות ה'. איך הטבע קיים. ואמר כי אם תקח כלי סתום מכל לדדיו, רק שיהיה פיו למעלה פה גדול פתוח, ותמלאהו מים ויהיו צו הרבה נקבים קטנים מלמעלה, ותמלא הכלי מים, ותשים אלצבעך עליו שלא יכנס האויר צפה העליון לא יגרו מים כלל מן הנקבים התחתונים, וכשתסיר אלצבעך מן הנקב העליון, מיד יגרו המים מלמעלה, והסצה כי לא יתחייצו הדקות, כי יכנסו אוויר ומלאהו. ואני נסיתי זה בכלים קטנים, אשר יסקו צס עליהם דקות.

ההקדמות

צפעל: אלו יתחייצו ממנו מה שיתחייצ מהאיור המזכר, לא זולת זה: כסגולת ההבדל וההשתתפות צקיום וצשטחים, ר"ל שיש קיום נצדלים זה מזה וקיום משותפים צחלקיהם, על דרך משל אלכסון המרדע ונלעו הס קיום נצדלים ר"ל שאי אפשר שנאמר כמה מחלקי הכלל נכנסים צאלכסון, וכן אלכסון העגולה והעגולה עצמה הס קיום נצדלים צאופן שאי אפשר שנגביל ערכם זה אל זה: קיום מדודים וקיום צלתי מדודים. (ראוי לזכור שזוהי צאוינעלע - איינע). שאם היו מספר עצמיו צלתי זוגית כו'. ר"ל שאם היו על דרך משל שלשה או חמשה עצמים לא תתכן חלוקת הקו לפי הנחתם, ליהיות העצם האחד צלתי מתחלק, ואם היו שלשה ונרצה ליקח חציו נלערך. צהכרח ליקח אחד וחציו וזהו מה שאי אפשר לפי דעתם: והיו צעלים הרבה ממעשה הגדת המים. (וואסערדרייטונג). אמר הרב ז"ל צדקדוק והיו צעלים הרבה ממעשה הגדת המים, אלל לא כולם. כי כצד ימלאו מיני הגדות המים גם כן מוזלת הדקות והס ההגדות הנעשות על ידי טבע שיויו משקל המים (דאז גלייכגעוויכט דעם וואססערס) צעלמם. כי המים היורדים ממקום גבוה, עולים צהכרח לגובה קדוץ לגובה המקום אשר ירדו משם, ולזה אפשר שגיד המים מלאש הכר אל דאש המגדל השווה לגובהו, וכיוצא צזה. ואולם כצד ימלאו גם כן מיני הגדות המים שצס נגיד המים ממקום נמוך אל מקום גבוה ממנו על ידי הדקת האויר המקשה חלול אשר יעברו צו המים הנזכרים, ועלת זה הוא לדעת הרב קאמפך אחד דעת ארם"טו, וקלת הדקות, ואולם לפי דעת חכמי הטבע האחרונים שצאדתי כצד הוא אפשר שיהיה דקות צטבע. ואולם סצת עלויות המים צקנים החלולים הנזכרים, הוא דחיקת האויר על המים צמקום מוצאם, להעדר דחיקת האויר מהלך השני צקנה המזכר, ולזה צהכרח שיעלם

נורבוני

מורה נבוכים

ההקדמה הדעתי' כי כל שני הספכים, לא ימלט המקבל מאחד משניהם, כאלו אין ציניהם אמתי, ואלו אין סם דבר שלא יתואר באחד מהם.

ההקדמה

ההקדמה הרביעית, היא אמרם כי המקרים נמצאים והם עניינים נוספים על ענין העצם, ולא ימלט גשם מן הגשמים מאחד מהם. וזאת ההקדמה אלו הספיק להם בה זה השיעור היתה הקדמה אמיתית מבוארת גלויה אין ספק בה; אלא שהם אמרו כי כל עצם אם לא יהיה בו מקרה החיים, אי אפשר מבלתי היות לו מקרה המות, כי כל שני הפכים לא ימלט המקבל מאחד משניהם. אמרו וכן יהיו לו מראה וטעם ותנועה או נח וקבוצ או פרוד. ואם היה בו מקרה החיים אי אפשר מבלתי סוגים אחרים מן המקרים. כחכמה והסכלות, או הרצון או הפכו, או היכולת או הלאות, או ההשגה או אחד מהפכית, סוף דבר כל מה שימצא לחי, אי אפשר מבלעדיו או מאחד מהפכיו:

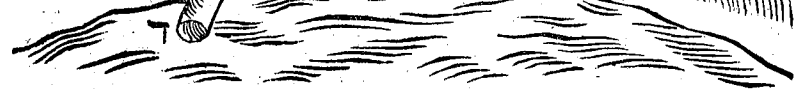
ההקדמה

גבעת המורה

צו למעלה. כניח מגדל אחד בצד א ב עומד בחוף היס ד, ונלזה להמשיך המים מנקודת ד אל ראש המגדל ג, דרך חלון אחד, הכה יחי' זה באפשר חס נדוק האויר מקנה החלול ד ג ולזה יהיו מי היס נדחקי' מכווצ האויר למעלה מנקודת ד ומוכחי' להכנס צתוך הקנה הנזכר אחרי אשר הודק האויר העומד צנקות ג.

ההקדמה הרביעית

כו'. אמר המצא לא ידעתי מה הוקשה לו להרצ המחדר ז"ל על הקדמה זו. כמו שכתב מאמרו: וזאת

ההקדמה אלו הספיק להם זה זה השעור, היתה הקדמה אמיתית כו'. אלא שהם אמרו כו'. כי באמת הקדמה זו אמיתית בכל הצחיות. וזהו מה שנקרא אלל האחרונים, חק ההגבלה (דאוי בעשטיאווונגס-געזעטן) ר"ל שכל נמצא מיוחד הוא מוגבל בהכרח ציחוס אל הגבלות אפשריות מתנגדות, ובהכרח שתמצא צו ההגבלה האחת או הפכה כמו שהוא מצאד למי שעיין צוה:

ההקדמה

ההקדמה החמישי' כל עצם פרדי, מעצמו הוא מתנוועע, ילדה צעצמו דלויס שזה המקרה יקוימהו הכלל, לא כל חלק ממנו, כי יש לכל סגולה צעצמו צמה הוא כל ואס אין צכל זולת חלקיו.

ההקדמה

והריח והתנועה או הנוח אלא הכמות, כי כל עצם מהם אינו בעל כמות, כי הכמות אצלם לא יקראוהו מקרה ולא ישכילו ענין המקרה בו. ולפי זאת ההקדמה יראו כי כל מקרים שימצאו בגשם מן הגשמים לא יאמר שמקרה מהם מיוחד בכלל הגשם ההוא, אבל המקרה ההוא אצלם נמצא בכל עצם פרדי מן העצמים אשר יחובר מהם הגשם ההוא. והמשל בו זאת ההתייבה מן השלג אין הלובן נמצא בכלל כולו לבד, אבל כל עצם ועצם מעצמי זה השלג הוא לבן, ולכן נמצא הלובן במקובץ מהם. וכן אמרו בגשם המתנוועע, כל עצם פרדי מעצמו הוא המתנוועע ולזה יתנוועע כלו. וכן החיים מצואים אצלם בכל חלק וחלק מעצמי הגוף החי. וכן החוש כל עצם פרדי שבכלל ההוא המרגיש הוא מרגיש אצלם, כי החיים והחוש והשכל והחכמה אצלם מקרים כשירות והלובן כמו שנבאר מדעותם. אמנם הנפש הם בה הולקים, החוץ שבדבריהם שהיא מקרה נמצא בגשם אחד פרדי מכלל העצמים אשר הורכב מהם האדם על דרך משל, ונקרא הכלל בעל נפש מפני היות העצם הפרדי ההוא בו. ומהם מן שאמר, שהנפש מורכבת מעצמים דקים והעצמים החס הם בלי ספק בעלי מקרה א' התייחדו בו והיו נפש. ואמרו שהעצמים החס מעורבים לעצמי הגוף הנה לא ימלטו מהיות עניין הנפש מקרה אחד. אמנם השכל ראיתם שהסכימו שהוא מקרה בעצם פרדי מן הכלל המשכיל. ובמדע אצלם בלבול אם הוא מקרה נמצא בכל עצם ועצם מעצמי הכלל היודע או בעצם אחד לבד. ויתחייבו משני הדברים דברים מוגזים וכאשר הוקשה אליהם בהיותנו מוצאים המתכות

בבעת המורה

ההקדמה החמישית כו'. כי הכמות אלס לא יקראוהו מקרה כו'. מלך היות כל עצם פרדי מהם משולל מהכמות. ולזה הכמות הוא אלס ליור נושאי שכלי לזד, הכולל מיוחס העצמים המוכרים זה אל זה, אצל לא ליור דזד נמצא צפעל צמסא חוץ לשכל. גם זה אמת מצוהר: שמקרה מהם מיוחד בכלל הגשם ההוא, יודע הוא שיש שני מיני מקרים, מין המקרה האחד הוא צאמת צלתי מיוחד בכלל הגשם מלך עצמו, אצל מלך השגתנו לזד, והמשל הזה אור השמש הוא צלתי מיוחד אל כל אחד מהכלולות העניעות ממנו, אצל אל קצולס לזד. כי כזד נודע צמסיון על ידי כלי זכוכית צתמונת משולש מוגשם (פרדיוט) היות כל אחד מכלולי האורה הנדלות למעצם אחד פשוט, מתחלק צאמת לשצעה מיני כלולות, משצעה מיני לצעים הראשנים. ולזה יהיה מקרה האור צלתי מיוחד אל כל אחד מהכלולות הנפדרות אצל אל קצולס. ואולם הצעזע המיוחד לכל אחד מהכלולות המוכרות, הוא צאמת מיוחד אליו לזד. וכן צכל כיוצא צזה. וכן הוא הענין צעצמו צמקרים ממין אחד כעין לצון השלג שזכר הדז צל, דל שצאמת כל עצם מעצמי זה השלג הוא לצן, ולכן נמצא לצון כמקוצן מהם. ואולם היות החיים, החוש, והשכל מקרים, הוא גם כן נודע צצחיות מה, להיות כל אלה כחות מביעות מהחן לפי הכנה החומר: שהיא מקרה נמצא צגשם אחד פרדי מכלל העצמים אשר הורכב מהם האדם. גם זה נודע צצחיות מה, כי עם היות שאין לנפש מקום מלך עצמה, עם כל זה ייוחס אליה המקום מלך פעולותיה, והנה מלאו האחרונים היות העצמים כלי פעולת הנפש צגוף. והנה הוא נודע גם כן היות העצמים המתפשטים צכל הגוף מתקצלים צמקום אחד צמות, וצצחיות זו יהי זה מקום הנפש (דער יטן דער געעלע). וצמדע. (דעו בענוותנותיו). וכשהוקשה אליהם כו'. כזד צלקתי היות זה

המתכות והאבנים רובם בעלי מראה חזק וכשיושקו יסור המראה ההוא, שאנחנו כשנשחק הפיטור' הירוקה ביותר הוא שאנו קורים אותו ביטור' יאולו בל"עו תשוב אבק לבן; והוא ראייה שזה המקרה ישלם מציאותו בכלל לא בכל חלק ממנו. ויותר מבורר מזה כי החלקים כשיהתכו מן החי אינם חיים, והיא ראייה שזה העניין ישלם מציאותו בכלל לא בכל חלק ממנו.

ואמרו בפירוק הקושיא ההיא המקרה אין קיום לו, ואמנם יברא תמיד. כמו שאבאר מדעותם בתקדמה אשר אחר זאת:

ההקדמה הששית, היא אמרם שהמקרה לא יעמוד שני זמנים. עניין זאת ההקדמה, שהם חשבו שהשם יתעלה יברא העצם ויברא בו אי זה מקרה שירצה יחד בבת אחת ולא יתואר הבורא ית' ביכולת על ברא עצם מבלתי מקרה כי זה גמגע. ואמתת המקרה ועניינו שלא ישאר ולא יתקיים שני זמנים, ר"ל שתי עתות, וכשיברא המקרה ההוא יאבד ולא ישאר, ויברא השם מקרה אחר ממינו ויאבד גם כן האחר ההוא, ויברא שלישי ממינו, כן תמיד כל אשר ירצה ה' להעמיד מין המקרה ההוא. וכשירצה ה' שיברא מין מקרה אחר בעצם ההוא יברא, ואם ימנע מן הבריאה ולא יברא מקרה, יעדר העצם ההוא. והו דעת קצתם והם הרוב. וזה הוא בריאת המקרים אשר יאמרו אותה. אמנם קצתם מן המעתולה יאמרו כי קצת המקרים

גבעת המורה

המין מן המקרים צלמת מיוחד לכלל הגשם, ולזה צלמת אין קיום לו אצל יצור תמיד. ר"ל שעל ידי פעולת העלמים הפדריים זה צור, על ידי המקרים המיוחדים להם, צהכרה הוא שיסתנה מעמד (לנשטאנד) כל אחד מהם תמיד, ושיסתנה גם כן המקרה הנמשך מקצון הפעולות הנכרות. ואולם כאשר נתזון צור הענין נמלא היות גם כן המקרים הפנימיים המיוחדים לכל עצם גם כן משתנים תמיד, להיות לפי דעתנו העלמים הנזכרים אינם נקודות עצמיות לנצח כמו שחשבו קצת, אצל הם צלמת נחות פועלות ר"ל עלמים משתנים, ועלת השינוי הוא צעלם, ולזה צהכרה הוא שמה' הגבלת כל אחד מהם צעת אחת משתנה מהגבלתו צעת אחרת. וכהה הוא מצולד שעם היות המקרים הנזכרים נקשרים זה צור צחוק התמידיות (כאך דענן זאטן דער שטעטיגקייט). ר"ל שצהכרה הוא ששני מקרים הנמשכים זה אחד זה צומן מוולת אלמעי יהיו דומים זה לזה בתכלית מה שאפשר, עם כל זה צהכרה שיהיו גם כן נצדלים צמקלת, שאם לא כן לא היה צבאל שנוני כלל. אצל נשאר העלם על הגבלתו כמו שהי'. ולזה אי אפשר שנאמר שהמקרה הקודם הוא סצת המקרה הנמשך, כי איך הוא צאפשר שיהי' הדבר סצת העדרו, אחרי שגלילות המקרה הנמשך מחייב צהכרה העדר הקודם. ולזה מההכרח שניה היות המקרים נצדלים תמיד. עם היות העלם הנושא אותם נשאר תמיד אחד צעלמן ומזה נתצאר כי גם צור נדקו המדצרים יחד:

ההקדמה הששית כו'. כצר צארתי צמה שקדם, היות העלם נח פועל, ר"ל משנה מעמדו (יין לנשטאנד) תמיד, וכל מעמד הוא מקרה-צצחינת העלם ההוא, וכצר צארתי גם כן שעם היות המקרים הנזכרים נקשרים זה צור, על ידי חק התמידיות, ר"ל שכל מקרה הוא דומה תכלית מה שאפשר למקרה הנמשך אחריו צומן מוולת אלמעי, עם כל זה צהכרה הוא שיהיו גם כן נצדלים צמקלת, וזה מחייב שלא יתהווה האחד כי אם אחד הפסד האחד. ולהיות שאי אפשר שיהי' המקרה הקודם סצת המקרה הנמשך, מפני שמה

מה שהוא נשאר צמין תנאי זהשאלות מה שהוא נשאר צמין
 זה כלו יחד צנת אחת. ידעו צלותה עתה שהשם יתצדק
 צדל אלו המקדים עתה צליאלמעות עצע, ושלין סס יחס
 צין המקדים והלודות, ולא צין הלודות והכנות החמדים.
 ואמנם צ"ד זה לשוני: ואין ההדגל סבה צהאמין צדיעות
 התודיות, לא חונכו צחכמת הדצדים סצו המאמרים
 ההטעמים, אלא מיסגול על שמועתם מהענינים הידועים
 צעמם. וההתבצרות צמילאות הטעמים והכחות, וחלוק
 ההכרחיים הנמלאים צעצע הדצדים, וסוים כלם מטעם
 האפשר וההתנכרות הסצות המוחשות הפועלות והתנכרות
 ההכרח המושכל צין הסצות והמסצנים. וכמו שהקדל למי
 שרגיל המין מהדצדור הנקדל חכמת האשערים, שיכנרו
 צמנע הפהות הנמלא מלא דצד. וליומן ההעדרעם היותה
 דליו גמורה קוצלו עליה הדלשות, ד"ל שהוא צמנע שיהי'
 גודל מלא גודל. עוד כצד דליו דציוס, ממי שחלקו צחכמה
 יכנרו היותם דלשות, וכן מי שכנר צהכרח יחוד הלודות
 המיוניות צחמדיוס המיוחדים, עד שכנר נמלא צן סוכל
 על פרסוס עקומו מהחכמה, ואמר שהוא אפשר שיוכל
 אדם מן העפד כמו שיוכל העכצד. וזה אם היה מה
 שיאמרו, ולא יאמר לוהו להלדות עצמו מסכים ללשני
 זמנו. אמנם קרה לו מפני פגישת חכמת האלשערים,
 אל זולת זה ממנה שידמה אלה הדצדים ממנה שדריך
 שידריך. והאדכתי להציג לשוני צזה כי כולל הדצד מדעות
 המדצדים. וכי הגדיל לתאר ענינים, מסכים למי שהמדין
 האלשי צלמדו, וצמנו אלו הדעות ואמר אללי ואכל כל צן
 דעת. אם כהתל צלנוס תהתלו צו, שזהו גוף ההתל
 צלמת. ומה שאמר כי קצתם אמרו, כי כאשר דלה השם
 להפסיד העולם, צדל מקרה כליון לא צנושא. ידעו כי
 הוא הפסד הנושאים, אחר שהכליון כולל המליאות כלו.
 הוא הפסד סקדים, כי לא ישוץ ההפך אל הפכו,
 כי שאלו הנושאים הנמלא פשוט, הנה אי אפשר צו ההעדר, כי
 הפשוט לא ישתנה ולא יהפך עצמו אל ענש דצד אחר. ולכן יאמר צצוקדע, לו היה אדם מדצד אחד לא יכאצ גופו ד"ל לא הי' נפסד
 ומתענה. וכן אלו היה הנמלאות המוחשות פשוטות לא יתהוו ולא יפסדו, אלא לא נתלה פעלת פועל דלשון וצעמנות צהעדר.
 ואמנם

המקדים ישארו מדה אחת וקצתם לא ישארו שני
 זמנים, ואין להם בזה סדר ישובון אליו, עד שיאמרו
 מין המקרה הפלוגי ישאר, ומין המקרה הפלוגי לא
 ישאר. ואשר הביאם לזה הרעת הוא שלא יאמר
 שיש טבע נמצא כלל, ושזה הגשם גודר טבעו שישגוהו
 מן המקדים כך וכך; אבל רוצים לומר שהשם יתעלה
 ברא אלו המקדים עתה בלתי אמצעות טבע ומבלתי
 דבר אחר. וכשיאמרו זה יתחייב אצלם בהכרח שלא
 ישאר זה המקרה. שאתה אם תאמר יעמוד מדה
 ואחר כן יעדר, תתחייב השאלה, אי זה דבר העדירו?
 אם תאמר שהשם העדירו כשירצה, זה לא יתכן לפי
 דעתם, כי הפועל לא יעשה ההעדר. כי ההעדר
 אינו מחוסר פועל, אבל כשיעמוד הפועל מן הפעולה,
 יהיה העדר הפעולה ההיא. וזה אמיתי על צד אחר,
 ומפני זה הביא אותם צצונם שלא יהיה שום טבע
 מחייב מציאות דבר או העדרו, שאמרו בבריאת
 המקדים זה אחר זה. וכשירצה השם לפי דעת קצתם
 שיעידר העצם לא יברא בו מקרה ויעדר. אמנם קצתם
 אמרו כי כשירצה השם להפסיד העולם, יברא מקרה
 הכליון לא בנושא, ויהיה הכליון ההוא כנגד מציאות
 העולם

הנה אלה ואמינו שהנמלא נעתק אל ההעדר, ושפעל הפועל יתלה צהעדר, והם שני סקדים, כי לא ישוץ ההפך אל הפכו,
 כי ש הנמלא אל ההעדר, ולכן מי שלא יניח היולי לצד ההוה, ויחויצ לו שיהיה הנמלא פשוט, הנה אי אפשר צו ההעדר, כי
 הפשוט לא ישתנה ולא יהפך עצמו אל ענש דצד אחר. ולכן יאמר צצוקדע, לו היה אדם מדצד אחד לא יכאצ גופו ד"ל לא הי' נפסד
 ומתענה. וכן אלו היה הנמלאות המוחשות פשוטות לא יתהוו ולא יפסדו, אלא לא נתלה פעלת פועל דלשון וצעמנות צהעדר.
 ואמנם

גבעת המורה

ותחייב שיהי' הדצד סצת הפכו, או שיהי' מליאות הדצד סצת העדרו, זה סותר את עצמו. ואי אפשר גם כן שיהי'
 הענש, ד"ל הדצד הקיים המשותף לכל המקדים סצת איזה מקרה מיוחד. מפני היות יחוס הענש אל כל המקדים יחוס אחד
 צעמנו. ומשן מזה שאי אפשר שיהי' סצת מליאות מקרה מיוחד צעמם או העדרו זולתי השם יתעלה לצד, וזהו ענין צדיאות
 המקדים אשר יאמרו המדצדים לפי זאת ההקדמה: קצת המקדים ישארו כו. ד"ל לודות העצמים, שהם גם כן מקדים לפי דעת
 המדצדים ישארו מדת זמן אחת, ואולם הבצלות הלודות המוכרות לא ישארו. והמשל צזה, לודות השכל ד"ל דליו הסבתו נשארם
 זמן מה, ואולם הבצלת הלודות המוכרות על ידי נושאים מיוחדים אשר ייוחסו אליהם, לא ישארו, כי עם היות שלל תשתנה
 פעולת

ואמנם יתלה פועל הפועל. זה העדד במקרה וסנות, והוא
 צדומו המליחות אשר בפעל, אל הכח צדוול הפועל אשר הוא
 הקנין, וכלל זה העתק פעול מהמליחות אשר בפעל אל מליחות
 אחר, ויוסב מזה הפעל ההעדד כמו השתנות האש אל האור,
 כי יסב זה העדד האש. ואמר צ"ד: הכח הפלוסופים לא כפרו
 בפילת ההעדד לגמרי. ואמנם כפרו בפילת ראשונה וצענמות
 מן הפועל כמו שחשבו המדעדים, כי הפעל לא יתלה
 בהעדד בהכרח ראשונה וצענמות. ואמנם בפילת ההעדד
 אללם נמשך לפועל הפועל צמליחות לא ראשונה, כמו
 שיחוייב למי שיזכר שהעדד יעתיק אל ההעדד הבגור, או
 שהלכות יעידו. העולם אל לא נמצא לגמרי. הכח פעל
 הפעל לא יתלה צמליחות אלל צענין ההעדד. והוא
 המליחות אשר צכח, ולא יתלה צמליחות אשר בפועל מלך
 שהוא בפעל, כי הנמצא השלם לא ינטרף אל ההמלאה,
 ולא

העולם. ולפי זאת ההקדמה אמרו שזה הבגד אשר
 צבעוהו אדום במחשבתנו, אין אנהנו הצובעים כלל;
 אבל השם חדש המראה ההוא בבגד בהתחברו לצבע
 האדום אשר נחשוב אנהנו שהצבע ההוא נכנס בבגד,
 ואמרו שאין העניין כן. ולא זו בלבד אמרו, אבל אמרו
 ג"כ, שהנהיג השם יתעלה המנהג שלא יתחדש זה
 המראה השחור על דרך משל, אלא בהתחבר הבגד
 ההוא האיסטים, ולא ישאר זה השחרות אשר בראו
 השם בהתחבר המשתחר אל השחרות, אבל יאבד
 לשעתו ויבא שחרות אחר. וכבר הנהיג השם גם כן
 מנהג שלא יבא אחר סוד זה השחרות אדמימות או
 ידקות אבל שחרות כמותו. וחייבו לפי זאת ההנחה,

שאלו הדברים אשר נדעם עתה אינם ידיעותינו אשר ידענום אתמול, אבל נעדרו המדעים ההם, ונבראו מדעים
 אחרים כמותם. אמרו כן הוא, כי המדע מקרה והנפש ג"כ יחייב מי שיאמינה מקרה שיבראו לכל בעלי נפש
 מזה אלף נפש על דרך משל בכל רגע, כי הזמן אצלם כמו שידעת מחובר מעתות לא יחלקו. ולפי זאת ההקדמה
 אמרו שהאדם כשיגיע הקולמוס, לא האדם הניע, כי זה הנענוע אשר התחדש בקולמוס הוא מקרה בראו השם
 בקולמוס. וכן תנועת חיד המניע לקולמוס במחשבתנו, מקרה בראו ביד המניעה. ואמנם הנהיג השם המנהיג
 הזה כשתחבר תנועת חיד לתנועת הקולמוס, שלא שיש ליד מעשה כלל ולא סבה בתנועת הקולמוס. כי אמרו
 שהמקרה לא יעבור נושאו. ובהסכמה מהם אמרו שזה הבגד הלבן אשר הושם ביורת האיסטים הנצבע, לא
 האיסטים השחירו, כי השחרות מקרה בגשם האיסטים לא יעבור לזולתו, ולא ימצא גשם שיש לו פעל כלל.
 ואמנם הפועל האחרון הוא השם והוא אשר חדש השחרות בגוף הבגד בהתחברו לאיסטים כי כן הנהיג המנהג.
 וסוף דבר לא יאמר זה סבת זה, כך כלל דעת המונם. וקצתם אמרו בסבה וגוהו. ואמנם פעולות האדם הם
 חולקים בהם. דעת רובם והמון האשעריה הוא, כי בהניע זה הקולמוס ברא השם ארבעה מקרים, אין מקרה
 מהם סבה לאחר, אבל הם מחוברים במציאות לא זולת זה. המקרה הראשון רצונו להניע הקולמוס, והמקרה
 השני יכולתו על תנועתו, והמקרה השלישי גוף התנועה האנושית ר"ל תנועת חיד, והמקרה הרביעי תנועת
 הקולמוס; שהם חשבו שהאדם כשירצה דבר ויעשהו במחשבתו כבר נברא לו הרצון, ונברא לו היכולת לעשות
 מה שירצה ונברא לו הפועל שהוא לא נעשה ביכולת הנבראת בו ואין מעשה לה בפעל. ואמנם המתחולל
 אמרו שהוא יעשה ביכולת הנבראת בו. וקצת האשעריה אמרו שיש ליכולת הנבראת בפועל קצת מעשה בפועל
 ויש לה בו התלות, אבל רובם גנו זה הדעת. והרצון הזה הנברא לפי דעת כולם והיכולת הנבראת בו וכן
 הפעל הנברא לפי דעת קצתם כלם הם מקרים אין מעמד להם. אמנם הנברא יבא בזה הקולמוס נענוע אחר

נענוע

גבעת המורה

פעולת השכל מלך עולמה, עם כל זה תשתנה מלך נושאיה: שהמקרה לא יעצור נושאיו. ר"ל שהמקרה לא יעצור מנוחם אחר
 לנוח

ולא זהעד מלך הוא העדד גמור, לפי שהעדד אינו פועל, אלא צמילות החסד אשר השיגור ההעדד, והצמילות אשר יחוצר לו העדד, לא ימלא אלא צעת חדו המחדש. והעולם לא סד חוצר צמילות העדד, ולא יסוד צענין צמילות התנועה. וזה שהוא תמיד לריכס אל מניע חסר ענין העולם העליון מהצד, כ"ש מה שמתח העליון. וזה יפדדו הכפדים מהעשויים צמלאה. כי העשויים כאשר נמלאו, לא יחוצר העדד מלעד מלדו אל פועלם יתמיד צמילות, והוא ית' מתמיד, מחדש טונו ככל יוס תמיד, לא שיעידים והוא נמלא.

ההקדמה

אצלי ואצל כל בן דעת, אם כחתל באנוש תחתלו בו, שוהו גוף תחתול באמת: ההקדמה השביעית היא האמונים שהעדדי הקניינים הם עניינים נמצאים בגוף נוספים על עצמו, והם מקרים

גבעת המורה

לנושא אחד: שוהו גוף תחתול צאמת: אמר המצד, כד צאדתי צהקמותי לצאור הקדמת המדצרים, כי הדצ המצדד ז"ל להיותו נמשך אחר דעת אדם"עו, הוא משליך דיעות המדצרים והקדמותיהם אחרי גיוו, ומניע אותם צאופן שיהי' צעולם נראה לעין כל, ואולם אחר העיון העמוק מלאתי היות דוד הקדמות המדצרים ודיעותיהם אמתיות נודקות, כאשר ידוקדקו כדלוי ותצאדו על נכון. אי לזאת קבול קנאתי לכבוד התורה, אשר היתה ללודים צענין הפלסופים המשאיים אשר שמוה מדמם לכל עוצרי דרך, וידו אצן זה, ולכבוד הסכמים האמתיים אשר הניחו ליסוד היות התורה והחכמה חוצרות אשה אל אחותה, מדועה אחד נתנו, ולזה אי אפשר שתהיינה סותרות זו את זו. ושמתי על לבי לעיין היטיב דצדרי המדצרים ולהקיס צין דיעותיהם ודיעות הפלסופים האלהיים מהאחרונים, ואשר יסיס האלהים צפי אותו אדדד מוולת נשוא פנים לדעת קודס. ולמה ירע לצד, קודס משכיל! אם הדומותי את ידי צצאורי זה לחלוק על הדצ ז"ל, צמה שיראה סותר פנות התורה והחכמה האמתיות? אחרי אשר הדצ ז"ל צענמו עשה כן עם דצרי דצותינו ז"ל צחקמות הדצ מה המאמר חולתו, וזה יאמר צאמת אל הפלסופים המשאיים אדם"עו והנמשכים אחריו ומפדטי דצדיו: לא תהי' תורה שלימה שלנו כשיחה צטילה שלכס, אחרי אשר הדצ ז"ל העיר צענמו על היות החכמות צאמן אדם"עו חסירות, וצלתי מביעות אל השלימות שהגיעו אליי צאמן, ומדוע לא נאמר אחרנו גם כן, כמו שהוא צאמת, כי גם החכמות צאמן הדצ ז"ל היו חסירות צעדך מה שהס צאמנינו זה? ועם היות שחלוק על קלת דצרי הדצ ז"ל, עם כל זה כצוד הדצ ז"ל צחקמות עומד, אחרי אשר צאמת הגדיל לעשות מכל אשר היו לפניו צעיונים האלה, ואף שלא יהיו כל דצדיו נודקים צמוחלט, עם כל זה יראה צהם מעומק שכל הדצ ז"ל ודקות עיוניו מה שלא יעלה מכל משכיל. ואחרי הקדמתי זאת אשוב לצאד דרכי המדצרים ואומר כי כל מה שאמר צהקדמה זו והצארות אחרים מענין המקדים, הוא נודק מלד, אם נניח המקדים הנזכרים, מקרים פנימיים, ד"ל הגצלות העלם או הכח הפעל, על ידי פעולות העלם צענמו, לא המקדים החצוניים שהם הגצלות העלם או הכח, על ידי פעולות העלם או כח אחר חולתו. והכן זה מלד:

ההקדמה השביעית כו'. שהעדדי הקניינים כו'. גם זו ההקדמה היא אמתית כאשר חוצן כדלוי. ומה מלד דלוי להפלא על הדצ ז"ל, איך עלה על דעתו שיהי' כוונת המדצרים צזה, שהעדדים הם עניינים נוספים על העלם, מפני שזה הוא כאלו אמרו שהעדדים הם קניינים, וזה מאמר סותר אמת

ההקדמה

השנויות אבל דין התנועה והמנוחה
אללם כדן החום והקור. לחשוב
שלא ימו

מקרים נמצאים גם כן. והנה הם יבדאו תמיד כל אשר
יאבד דבר יבדא דבר, ובאור זה שהם לא ידאו כי
המנוחה היא העדר התנועה, ולא שהמות העדר החיים,

ולא העוודון העדר הראות, ולא כל מה שדומה לזה מהעדרי הקנינים, אבל דין התנועה והמנוחה אצלם דין
החום והקור. וכמו שהחום והקור שני מקרים נמצאים בשני הנושאים הנושאים החום והקור. כן כל תנועה מקרה
נבדא במתנועה והמנוחה מקרה יבדאו השם בנת, ולא יעמד שני זמנים גם כן, כמו שקדם בהקדמה אשר לפני
זאת. הנה זה חגשם הנה אצלם כבר ברא השם המנוחה בכל חלק מחלקיו, וכל אשר תעדר מנוחה, יבדא מנוחה
אחרת כל זמן שהדבר הנה נה, והוא ההיקש בעצמו אצלם בחכמה ובסכלות, שהסכלות אצלם נמצא והוא
מקרה, ולא יסור סכלות יאבד וסכלות יבדא תמיד, כל עוד שיתמיד הסכל סכל בדבר אחד. והוא ההיקש בעצמו
בחיים ובמות ששניהם אצלם מקרים. והם יאמרו בביאור שהיים יאבדו וחיים יבדאו כל ימי אשר החי חי, וכשירצה
השם מותו, יבדא בו מקרה המות אחר סור מקרה החיים, אשר לא יעמד שני זמנים. אמנם
זה כולו הם אומרים אותו בביאור ויתחייב בהכרח לפי זאת ההנחה שמקרה המות אשר יבדאוהו
השם הוא גם כן יעדר לשעתו ויבדא השם מות אחר. ולולי זה לא היה מתמיד המות,
אבל כמו שיבדא חיים אחר חיים כן יבדא מות אחר מות. ואני תמה עד מתי יבדא השם
מקרה

גבעת המורה

אח עלמו. אלל כוונתם האמיתית היא זו, שנושאי ההעדרים או סבותיהם, הם ענינים נוספים על העלם ר"ל
קנינים צלמית. וזהו מה שנתצאר גם כן אלל הפלסופים האחרונים. המשל צזה העללות (דיו טרענהייט)
המיוחד לכל גשם, אשר על ידה הוא מתנגד אל התנועה, צאופן שלדך לכח אחד חלוגי הפועל צו לכשיקנה
התנועה, ר"ל שיתנועע צפעל, עם היותה העדר צצחינת הפעולה עצמה, עם כל זה היא קנין צצחינת
סבתה, ר"ל היות צגשם כח ההתפשטות (וויסדעהמוקס קראפט) לכל החדדים, והיא צלמית תנועה מתנגדת
אל התנועה הצדונית, וכן כאשר יפגשו שני גשמים המתנועעים לדוחות מתנגדות צתנועה שווה צהכרח שיתהווה
מזה מנוחה. ואולם עם היות הפעולה צצחינת עצמה מנוחה, שהיא העדר התנועה, עם כל זה נושאי הפעולה
הנזכרת או סבותיה, הם קנינים, ר"ל כחות פועלות מתנגדות זו לזו. והוא הענין צענמו צחכמה וסכלות.
כי אם תהי הכוונה צסכלות, הטעות לצד, הנה הוא מצאוד שהטעות לינו העדר פעולת הסכל צכלל, אלל
פעולת הסכל לפי חקים מתנגדים לחקי הסכל האמיתיים. כי הנה כצד צאדרו צצצורו, הפלסופים הכוללות
(טראנסלענדענטחן פילאזאָפֿיע) היות פעולת הסכל השגת הקשור צצין הליודים לצד, לא השגת מליחות
הליודים צענמו, וזה תהי פעולת הסכל אפשרית אף לפי הכחת הקדמות כוונות, או ליודים צלתי אפשריים.
אחרי היות פעולת הסכל תנאוי לצד, ר"ל אם נכח נושא אחד א אפשר, (אף שהוא צלמית צלתי אפשר)
יתחייב ממנו נושא ב, והמשל צזה. אייקלידוס הכיח הקדמה לודקת והיא היות הזוית הצלונה מהמשולש שזה
לקצון שתי זוית הפנימיות שנכחה, ועל ידי זה צאר צמות צעשרים לשלישי היות הזוית צמדנו העגול כפל הזוית
שצקפו

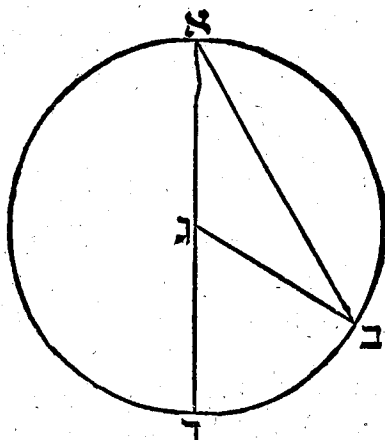
שואמניו החלף צ"כ כמו שגאמין אגחנו שהחוס יתר חזק
המליכות מהקור, ולא הוא קנין גס כן. כל ימי אשד לודתו
עומדת, ילדה התנועה התאדית.

ההקדמה

להם אלפים מן השנים, והיא ראייה שהשם לא העדיר העצם ההוא, א"כ הוא בורא בו מקרה המות כל
האלפים האלה כל אשר סר מות ברא מות, זה דעת המונם. וקצת המעתזולה אומרים, כי קצת העדיר
הענינים הטבעיים אינם עניינים נמצאים, אבל יאמרו שהלאות העדר היכולת, והסכלות העדר החכמה, ולא
ימשיך זה בכל העדר, ולא יאמר כי תחשך העדר האור ולא שהמנוחה העדר התנועה, אבל ישים מאלו
ההעדרים קצתם נמצאים וקצתם העדר קניין כפי הטוב לו באמונתו, כמו שעשו בעמידת המקרים קצתם
יעמד זמן גדול וקצתם לא יעמד שני עתות, כי כוננת הכל לחייב מציאות שיסכים טבעו לדעתנו ואמונתנו:

ההקדמה

גבעת המורה

שחשקו על אותה קשת צעמא, על זה הדרך. נניח עגול
אחד **אבר** על מרכז ג, ונמשיך חלחי אלכסון גא, גב
גד, אחרי כן נחזר נקודות א ב צקו א ב ויתבהוה מזה
משולש אגב, והנה קו גא הוא שווה לקו גב (להיות כל
אחד משניהם חצי אלכסון עגול אחד צעמא, ולפי החמישי
לראשון תהי' זוית גאב שיה' לזוית גבא. ולזה תהיה לפי
ל"ז מראשון זוית בגד כפל זוית באג, וזהו מה שרצינו
לצטר. והנה אם נניח תחת ההקדמה האמתית הנקדחת
הקדמה כוזבת, והיא היות הזוית החזונה שווה לקצון שתי
זויות הפנימיות וחצי הקצון המרכז, אזי יתצטר על זה הדרך
צעמא צמופת היות הזוית צמדנו העגול שלשה פעמים גדולה
מהזוית אשר צהקיפו. והוא להיות זוית בגא שיה' לזוית א
צדוף זוית ב (שהוא שני פעמים א) וחצי הקצון המרכז,
ולהיות זוית א שיה' אל זוית ב, הנה לזה יהיה חצי קבוצם
שיה' לזוית א, וכאשר נלך אותה אל זוית א תוית ב

ל"ל אל כפל א ולא מזה ג פעמים א. וזהו מה שרצינו לצטר. הכך דואה צעינין שעם היות ההקדמה המונחת
לאמתית, וכמו כן המשפט היוצא ממנה. עונות צעמא, עם כל הקשר צנייהם הוא אמתית, ומסכים לחקי השכל
צכלל. ולזה תהי' הסכלות צכאן, לא העדר לצד, אצל קנין ההשכלה צאמת. וכן אם תהי' הכוונה הנה
צסכלות, חסרון הידיעה, תהי' הסכלות עם היותה העדר צעמא, עם כל זה קנין צצחינת צנתה. כי להיות
נפש האדם מוגבלת מלד עמא, הנה לזה אי אפשר שתתפשט צפעולתה על כל נושא אפשר, אצל על נושאים
מיוחדים לצד, ולזה תהי' הפעולה צנושאים מיוחדים מחייבת העדר הפעולה צזולתם, ומזה ימשך הסכלות או
חסרון הידיעה ציחס אל הנושאים המזכרים, והוא ההקש צעמא צחיים וצמות. להיות המות, עם היותו העדר
החיים, עם כל זה אינו העדר המוחלט. כי החיים נמשכים אחד הערך המיוחד צין פעולות עמא בוה החי
והמות הוא נמשך אחד ערך מתנגד אל הראשון, ל"ל ערך צלתי נאות למציאות עמא חי, אצל נאות למציאות עמא אחד
יהי' מה שיהי', וכן צכל כיוולא כזה. ואגחנו נמלא שני מתים בו. ל"ל שנים של מתים.

ההקדמה

ההקדמה השמינית עד שיהיה הפרש איש זה המין מאיש זה המין, כהפרש איש מאיש ממין אחד, וזה אשר הוא במקרים, בגודל והקוץ והתאריים המקדיים.

ההקדמה התשיעית אבל המקרים כלם. אמנם הם נשואים נשיות ראשונות על העלם צד

ההקדמה השמינית, היא אמנם שאין נמצא אלא עצם ומקרה, ושהצורות הטבעיות גם כן מקרים. ובאור זאת ההקדמה כי הגשמים כלם אצלם מחוברים מעצמים מתדמים כמו שבארנו בהקדמות הראשונה. ואמנם התחלה קצתם מקצתם במקרים ולא דבר אחר. ויהיה החיות אצלם והאנושות וההרגשות

והדבור כל אלה מקרים, כדמות השחרות והלובן והמריקות, עד שיהיה הפרש איש זה המין מאיש מין אחר, כהפרש איש מאיש ממין אחד, עד שגשם השמים וגם גשם המלאכים ואף גשם כסא הכבוד לפי מה שידומה, וגשם אי זו תולעת שתרצה מתולעי הארץ או אי זה צמח שתרצה, הכל עצם אחד. ואמנם התחלפו במקרים לא בזולת זה, ועצמי הכל הם העצמים הפרדים.

ההקדמה התשיעית, היא אמנם כי המקרים לא ישאו קצתם את קצתם, ולא יאמר אצלם שזה המקרה נשוא על מקרה אחר ואחר על העצם, אבל המקרים כלם אמנם הם נשואים נשיות ראשונות על העצם בשוה. ובדרך זה מופני שהיה מתחייב שלא ימצא המקרה ההוא האחרון בעצם, אלא אחר קדימת המקרה הראשון. והם ימאנו זה בקצת המקרים וירצו שימצאו אפשרות מציאות קצת המקרים באי זה עצם

גבעת המורה

ההקדמה השמינית כו'. ושהצורות הטבעיות גם כן מקרים. העלמים הפרדיים לפי מה שצאדנו הם כחות פועלות, והנה אחריו צלתי משיגים שום כח פועל זולתי הצגת עלמנו שהוא כח פועל הניורים צעמנו (חיינו פארטטעלונקס קרחט) ולזה הצדכר שגניח העלמים הפרדיים הנזכרים כחות פועלות הניורים האפשריים צעמנו, ולהיותם דומים זה לזה צצחינה זו, הנה לזה אי אפשר שיהיו נדללים זה מזה, אם לא צצדגרת הפעולה הנזכרת ועל ידי הנושאים המיוחדים לכל אחד מהם, ר"ל שהם נדלים במקרים לצד. ושהצורות הטבעיות על דרך משל החיים והשכל גם כן מקרים להיותם נמשכים אחד מדריגת הפעולה היוצאה מקצת פעולת העלמים הפרדיים זה צזה:

ההקדמה התשיעית. היא אמנם כי המקרים לא ישאו קצתם את קצתם כו'. גם זו ההקדמה היא אמתית לפי דעתנו. עם היות שידאה שאין הענין כן, כי עם היות שידאה על דרך משל היות גוף השמש כדורי, ר"ל היות המדחק (דער דויט) מקרה גוף השמש, והיות התמונה הכדוריית מקרה המדחק המכר, ולזה תהי' התמונה הכדוריית מקרה צמקרה גוף השמש, עם כל זה נראה אחר הענין שאין הענין כן, והוא כי צצר צאדנו צצצורנו, הפלס"מיה הכוללות. היות גדר העלם שהוא הנושא, כל מה שאפשר שיוייד צעמנו מזולת יחוסו לזולתו, וגדר המקרה שהוא הנושא, מה שאי אפשר שיוייד צעמנו, אצל צצחינה יחוסו לזולתו לצד. המשל צזה המדחק אפשר שיוייד צעמנו מזולת הכוללת היותו מדוצע או משולש וכיוצא צזה. ואולם המדוצע או המשולש אי אפשר שיוייד צעמנו מזולת המדחק, ולזה יהי' צניור תמונת המדוצע ניור המדחק הנושא, וניור המדוצע נשוא, ואולם כאשר יהי' צלתי אפשר לנייר, שום אחד מהם מזולת האחר, אזי יתהום מחצורם ניור יחסי (חיינו בעליהונגאבעגריי) לצד, אצל לא ניור צצר נמצא צפעל. על דרך משל אי אפשר לנייר הסצה מזולת המסוצצ, וכן צהיפער, אצל כאשר יהי' צאפשר לנייר כל אחד מהם מזולת האחר, אזי לא יתהום מקצוצם שום נייר שכלי, אצל דמיוני לצד, להיות הניור השכלי הוא ניור מוכרח, ר"ל שאי אפשר לנייר הנשוא מזולת הנושא, ולזה הוא מההכרח שנקצן אותם לניור אחד, וכמו שצאדנו

עצם שידמון מבלתי שייחדתי מוקרה אחר, לפי מה שיראו שהמוקרים כלם הם אשר ייחדו. ומפנים אחרים גם כן כי הנושא אשר ינשא עליו הנשוא, צריך שיהיה קיים תמיד מדת זמן אחד. ואם המקרה לא יעמד שני זמנים אצלם ר"ל שהיו עתות איך יוכל לפי היסוד הזה שישא זולתו?

ההקדמה העשירית. כל זה אמרו שהוא עוצר אלל השכל, כי אין שם דחקים מוגבלים מיוחדים לזרות מיוחדות. וזה צתכלית הגנות. שני אנשים עומדים על שני קלות הקוטר וסא אשר צתכלית האקלימים

ההקדמה העשירית, היא זאת ההעברה אשר ייכרות וזהו עמוד חכמת המדברים ושמע עניינה. ה"ב יראו כי כל מה שהוא מדומה הוא עובר אצל השכל, כמו שישב כדור הארץ גלגל סובב וישב הגלגל כדור הארץ, ואפשר היותו בבחינת השכל, וכמו שיתנועע כדור האש לצד נקודת המרכז ויתנועע כדור הארץ לצד המוקף, ואין זה המקום יותר ראוי בזה הגשם מן המקום האחר לפי ההעברה השכלית, אמרו וכן כל דבר מן הנמצאות הנראות היות דבר מהם יותר גדול ממה שהוא או יותר קטן או בחלוף מה שהוא נמצא עליו מתכונה ומקום. כמו שיהיה איש אדם כשיעור ההר הגדול בעל ראשים רבים יפרח באוויר, או שימצא פירל כשיעור כנה יכנה כשיעור פיל, כל זה אמרו שהוא עובר אצל השכל. ועל זה הצד מן ההעברה

גבעת המורה

שצאנו. אלל צלחן אין שום הכרח לקבוע, זולתי היותם מקובלים צומן וצמקום אלל הדמיון, כגון ליור כדור של שלב. ר"ל ליור הלוצן הקור והתמונה הכדורית יחד, והנה אין הלוצן נושא לו נשוא הקור, וכן צהיפוך וכמו כן אין התמונה הכדורית נושא לו נשוא הלוצן או הקור, אלל צת קבוצם לליור אחד, הוא היותם נמלאים כן מקובלים יחד צומן וצמקום אלל הדמיון לצד, לא שיהי' קבוצם מוכרח אלל השכל, אחרי שהוא צאפשר ללייר כל אחד מהם מזולת האחר. וכן צכל כיוולא צזה. מזה ימשך שצאמת אין התמונה הכדורית נשוא גוף השמש צאנללעות נשוא אחד שהוא המרחק אלל הוא נשוא המרחק לצד, שאינו צאמת נשוא גוף השמש, ר"ל החום, או האורה וכיוולא צזה. ומזה מתצאר כי גס צהקדמה זו דקן המדברים יחד:

ההקדמה העשירית, היא זאת ההעברה כו'. ההעברה (דיוזי אונגעהען, דיוזי אונגעהייט): כל מה שהוא מדומה הוא עוצר אלל השכל. ר"ל כל מה שהוא אפשר קלך נושא ההשגה, הוא גס כן אפשר מלך הנשוא. והנה זה האפשר הוא משני מינים. המין האחד הוא האפשר מהקודם אל המאוחר (א פרייורי). והמין השני הוא האפשר מהמאוחר אל הקודם (א פוסטעריורי), ר"ל האפשר מלך הצחינה צמה שהוא נמלא צפעל. המשל צזה ליור המשולש, ר"ל תמונה מוגבלת משלשה קוים שכל קצון שני קוים מהם עורף על השלישי לצדו הוא אפשר מהמין הראשון. ואולם ליור התמונה המוגבלת משני קוים, הוא צלתי אפשר מהמין הראשון מפני שהוא אפשר ללייר המשולש צדמיון (קאנטטוראירען) קודם שיהי' נמלא צפעל, ולהוליו אחרי כן אל הפעל כפי הנאות אל הלייר המוכר. ושהוא צלתי אפשר ללייר צדמיון תמונה מוגבלת משני קוים, ולזה אי אפשר גס כן להוליו אל הפעל. וכן צכל כיוולא צזה. אלל ליור גס הזה צעל דרך משל הוא אפשר מהמין השני, ר"ל מלך היותו נמלא צפעל. כי אם לא היה נמלא צפעל היה צלתי אפשר ללייר כל אחד מאיכותיו (המראה הידוק, יתרון הכוד, הקושי, והיותו נאות אל ההתכה צמי המלח וכיוולא צזה) צפני עלמו, כל שכן שדרכי צדמיונו האיכות המוכרות לעצם אחד, וכן צכל כיוולא צזה. ואולם ליור סוס אדם (לענטאזירוס) על דרך משל, אינו אפשר מהמין הראשון, מפני שאפשר ללייר כל אחד מחלקי העצם המוכר מזולת האחר, ולזה עס היות שאין ליור העצם המוכר סותר את עלמו, עס כל זה אין הדכצת חלקיו לעצם אחד מוכרח כלל. מה שאין כן צמשל המשולש שזכרנו הדכצת חלקיו לעצם

האקלימים. ומה שאמר מספר הכדורים הוא צשכל
מופסע ולא צחומר, צדו ההתחלות התשדורות, כחלוק
הקו לחלואים. והנקודה הצלתי מתחלקת. והולאת הקו
אל צלתי תכלית, ואם הרקון צו איזה שיעור שיראה,
ויראה

לעלם אחד הוא מוכרח כלל, מפני ששם היות שאפשר ללייר הנושא (תמונה צכלל) מולת הנושא (הבצלת שלש
הצלעות) (עם כל זה אי אפשר צהיפוך ללייר הנושא המושלם), או שלש קוים הנוגעים זה את זה צקויותיהם)
מולת הנושא (התמונה צכלל, או המרחק המוצב) כמו שצאתי צהקדמה שלפני זו. ואולם אינו גם כן
אפשר מהמין השני, להיות צאמת צלתי נמצא צפעל. ולזה יהי' הלייר המוכר אפשר צדך שאלה (פרובאנעוואטיס)
לצד. ומה המין הוא כל מה שמה הרצ ז"ל לפי דעת המדצרים צו ההקדמה, שישו צדור האדן גלגל סוצצ,
וישוו גלגל צדור האדן, ושינועע צדור האש לצד נקודת המרכז, או שיהי' איש אדם כשעור הסר הבדול
צעל דחשים דנים יצרח צאור, או שימצא פיל כשעור כנס, וכנס כשעור פיל, וכיוצא צזה. ואולם הוא
מצואר כי עם היות כל אחד מהכוכבים אפשר צצחית עצמו, להיות נשאו צלתי סותר את נשאו, עם כל זה
צהכרח הוא שתמצא שם עלה (חיי גרונד) לתמידות ההכרזה המוכרת על צדך האחד מולת צדך האחר. על צד
משל צהכרח הוא שתמצא שם עלה צכדור האדן להיות צדור האדן תמיד צצחיתנו ולא גלגל סוצצ, וכן צכל כיוצא צזה.
ונקרא הנושא ר"ל הלייר הקודם צזמן, הסצה. והנשוא או הלייר הנמשך אחד הקודם תמיד צזמן, הנסוצצ. וידענו
צצדור היות שני הליירים המכרים נקשרים זה צזה על ידי עלה פנימית צדך הביווי, כמו שהם נקשרים יחד
צצחיתנו. ר"ל צהכרח הוא שימצא צלייר הסצה, מה שהוא צאפשר שיתצאר על ידו חיוו המשך המסוצצ ממנו.
וכן כאשר יהיו שני הליירים המכרים צלתי נמשכים זה אחד זה צזמן, אצל קשורים יחד צעתה, אזי נשפט על היות
עלה אחת משותפת לשניהם, ר"ל על היות שם צד, אפשר שיתצאר ממנו עלת התקשרות שני הליירים המכרים יחד.
והנה יהיו צכלל שלש דרכים. כי הנה גם הצעל חי שאינו מדצד ממתיך על המשך פעולות דומות מסצות דומות.
ר"ל שקצון הליירים צדמיון (חמאליזאיון דער ווידעון) הוא אצל הצעל חי מה שהיו הצחיה אצל המין האכנים,
והשכל אצל החכמים. על צדך משל כל צעל חי מתירא לעצור על איזה שטח נוטה (חוינע טיען ליגענדע פלעטע)
מסכנת הנפילה, מפני שקרה כן כמה פעמים, ר"ל שצבד על שטח נוטה ונפל ממנו. ולזה נקשרו ליור השטח הנוטה
עם ליור הנפילה צדמיונו, צאופן שכאשר הוא רואה שטח הנוטה, הוא נוכד גם כן מקרה הנפילה. ואולם האדם
אינו נמשך צזה אחד מה שקרה כמה פעמים לצד, אצל אחד משפט כולל. והוא היות כל הגשמים נופלים צכודם,
ומשיב צצדור היות צלייר השטח הנוטה מה שהוא עלת הנפילה, עם היותו צלתי משיב העלה המוכרת צעמא. אצל
החכם אינו לצד משיב היות עלה צהכרח, אצל הוא משיב גם כן מהות העלה המוכרת לפי חקי התנועה הנודעים.
והנה ציראת ההליכה על שטח הנוטה המשוטפת אל האדם עם יתר הצעלי חיים, נמצא אחד ההצחיות, משפט אחד
מופתי. המתקד מעט מעט ממדריגת ההכרה החושית, אל מדריגת ההכרה השכלית. המשפט התחתון (דער אוי-
טער זאץ) הוא: מה שאני רואה הוא שטח נוטה, לקוח מחוש הראות. ואולם כצד הוא אפשר שישקם השכל צזה,
אם מה שהוא נראה אל החוש הוא כן צפעל או לא, אחרי מה שנודע מעשות החושים. אצל להיות שכצד השגנו
פעמים דצות, היות הנראה לנו שטח נוטה צמרחק אחד, נראה לנו גם כן שטח נוטה צמרחק אחד. והיות הנראה
לנו כן צמצנ מיוחד, נראה לנו גם כן צמצנ אחד, וכמו כן היותו נראה לנו כן צאמצעים שונים. וזולת זה ידענו שמה
שהוא שטח נוטה אל הראות, הוא גם כן שטח נוטה אל המושם, ויתר החושים צצחית מה שהם משיגים מהמקום
והבצלותיו, וצכלל שאינו לצד נראה לנו שטח נוטה, אצל הוא שטח נוטה צעמא. הנה לזה צהכרח הוא שנשפט
על היות שם צד נמצא צפעל מחייב הסכמת הלייר צעמא צכל הצחיות המוכרות. והנה צאדרו שהצעל חי שאינו

גבעת המורה

לעלם אחד הוא מוכרח כלל, מפני ששם היות שאפשר ללייר הנושא (תמונה צכלל) מולת הנושא (הבצלת שלש
הצלעות) (עם כל זה אי אפשר צהיפוך ללייר הנושא המושלם), או שלש קוים הנוגעים זה את זה צקויותיהם)
מולת הנושא (התמונה צכלל, או המרחק המוצב) כמו שצאתי צהקדמה שלפני זו. ואולם אינו גם כן
אפשר מהמין השני, להיות צאמת צלתי נמצא צפעל. ולזה יהי' הלייר המוכר אפשר צדך שאלה (פרובאנעוואטיס)
לצד. ומה המין הוא כל מה שמה הרצ ז"ל לפי דעת המדצרים צו ההקדמה, שישו צדור האדן גלגל סוצצ,
וישוו גלגל צדור האדן, ושינועע צדור האש לצד נקודת המרכז, או שיהי' איש אדם כשעור הסר הבדול
צעל דחשים דנים יצרח צאור, או שימצא פיל כשעור כנס, וכנס כשעור פיל, וכיוצא צזה. ואולם הוא
מצואר כי עם היות כל אחד מהכוכבים אפשר צצחית עצמו, להיות נשאו צלתי סותר את נשאו, עם כל זה
צהכרח הוא שתמצא שם עלה (חיי גרונד) לתמידות ההכרזה המוכרת על צדך האחד מולת צדך האחר. על צד
משל צהכרח הוא שתמצא שם עלה צכדור האדן להיות צדור האדן תמיד צצחיתנו ולא גלגל סוצצ, וכן צכל כיוצא צזה.
ונקרא הנושא ר"ל הלייר הקודם צזמן, הסצה. והנשוא או הלייר הנמשך אחד הקודם תמיד צזמן, הנסוצצ. וידענו
צצדור היות שני הליירים המכרים נקשרים זה צזה על ידי עלה פנימית צדך הביווי, כמו שהם נקשרים יחד
צצחיתנו. ר"ל צהכרח הוא שימצא צלייר הסצה, מה שהוא צאפשר שיתצאר על ידו חיוו המשך המסוצצ ממנו.
וכן כאשר יהיו שני הליירים המכרים צלתי נמשכים זה אחד זה צזמן, אצל קשורים יחד צעתה, אזי נשפט על היות
עלה אחת משותפת לשניהם, ר"ל על היות שם צד, אפשר שיתצאר ממנו עלת התקשרות שני הליירים המכרים יחד.
והנה יהיו צכלל שלש דרכים. כי הנה גם הצעל חי שאינו מדצד ממתיך על המשך פעולות דומות מסצות דומות.
ר"ל שקצון הליירים צדמיון (חמאליזאיון דער ווידעון) הוא אצל הצעל חי מה שהיו הצחיה אצל המין האכנים,
והשכל אצל החכמים. על צדך משל כל צעל חי מתירא לעצור על איזה שטח נוטה (חוינע טיען ליגענדע פלעטע)
מסכנת הנפילה, מפני שקרה כן כמה פעמים, ר"ל שצבד על שטח נוטה ונפל ממנו. ולזה נקשרו ליור השטח הנוטה
עם ליור הנפילה צדמיונו, צאופן שכאשר הוא רואה שטח הנוטה, הוא נוכד גם כן מקרה הנפילה. ואולם האדם
אינו נמשך צזה אחד מה שקרה כמה פעמים לצד, אצל אחד משפט כולל. והוא היות כל הגשמים נופלים צכודם,
ומשיב צצדור היות צלייר השטח הנוטה מה שהוא עלת הנפילה, עם היותו צלתי משיב העלה המוכרת צעמא. אצל
החכם אינו לצד משיב היות עלה צהכרח, אצל הוא משיב גם כן מהות העלה המוכרת לפי חקי התנועה הנודעים.
והנה ציראת ההליכה על שטח הנוטה המשוטפת אל האדם עם יתר הצעלי חיים, נמצא אחד ההצחיות, משפט אחד
מופתי. המתקד מעט מעט ממדריגת ההכרה החושית, אל מדריגת ההכרה השכלית. המשפט התחתון (דער אוי-
טער זאץ) הוא: מה שאני רואה הוא שטח נוטה, לקוח מחוש הראות. ואולם כצד הוא אפשר שישקם השכל צזה,
אם מה שהוא נראה אל החוש הוא כן צפעל או לא, אחרי מה שנודע מעשות החושים. אצל להיות שכצד השגנו
פעמים דצות, היות הנראה לנו שטח נוטה צמרחק אחד, נראה לנו גם כן שטח נוטה צמרחק אחד. והיות הנראה
לנו כן צמצנ מיוחד, נראה לנו גם כן צמצנ אחד, וכמו כן היותו נראה לנו כן צאמצעים שונים. וזולת זה ידענו שמה
שהוא שטח נוטה אל הראות, הוא גם כן שטח נוטה אל המושם, ויתר החושים צצחית מה שהם משיגים מהמקום
והבצלותיו, וצכלל שאינו לצד נראה לנו שטח נוטה, אצל הוא שטח נוטה צעמא. הנה לזה צהכרח הוא שנשפט
על היות שם צד נמצא צפעל מחייב הסכמת הלייר צעמא צכל הצחיות המוכרות. והנה צאדרו שהצעל חי שאינו

וילך דלאו המחויב. ועמם הסעדה הזו, יש דברים
תשמשם במקומות מזה המלמד. כי הוא ישתמש בזה
צענין החדש, גם כי הפלאות יעצירם תחת שצט
הסעדה, ויצילם צמקורות הצדית, צצונו לזיתנו
לתנאו הראשון.

ההקדמה

דוכב ולא נראה מעולם אלא כן, ולא ימנע אצל השכל שילך דגלי במדינה, אבל זה איפשר בלי ספק ועובר
אצל השכל היותו; כן אמרו שהיות הארץ מתנועעת לנקודת המרכז והאש למעלה או היות האש מחמם
והמים מקררים הוא משיבת מנהג, ולא ימנע בשכל שישתנה זה המנהג ויקרד האש ויתנועע אל התחתית
והוא אש. כן יחמו המים ויתנועעו למעלה והם מים, ועל זה נבנה העניין כלו. והם עם זה מסכימים שהתקבץ
שני ההפכים בנושא אחת ובעתה אחד שקר ולא יתכן ולא יעבירו השכל. והם יאמרו גם כן היות עתה אין
מקרה בו כלל או מקרה לא בנושא כדברי קצתם נמנע לא יעבירו השכל. וכן יאמרו שהחפץ העצם מקרה
או החפץ המקרה עצם לא יתכן, ולא הכנס גשם בגשם יתכן, אבל יורו שאלו נמנעות מן השכל, אמנם היות
כל

גבעת המורה

מדבר איננו מפיל צכאן שום משפט, אצל קוטר הליורים צדמינו לצד. אצל האדם ההמוני מפיל צכאן משפט
מיוחד לקוח מהצניעה לצד: מושטח הנוטה, אפשר הוא ליפול, ועלת המשפט המכר איננו זולת שאלא כן
צצחינתו פעמים רבות, ומזה המשפט המיוחד (מלאתי צצחינתו תמיד שהעוצר על שעה הנוטה הוא נופל), הוא
עושה משפט כולל (מהשטח הקוטה צכלל אפשר הוא ליפול). וכאשר ימלא צצחינתו ענין דומה לזה, על דרך
משל קלות קריעת העץ על ידי יתד צתמונת זוית מוגשמת (קייט), וקלות הכנת הבשמים צכלי הנקרא (סחי-
בע), יעשה מזה גם כן משפטים מיוחדים. ואולם האדם החכם לא יסתפק בזה, אצל ישתדל להביע מזה
ההכרה הצחינית (ערפארהווגם ערקעננטניס) אל ההכרה השכלית (פערנונפט ערקעננטניס), והנה ימלא
היות שלשת המשפטים המוכרים נכנסים תחת משפט אחד טבעי כולל, והוא חוק הכוצר לצדו המשתנה צהגצלתו,
לפי שינוי הגצלת התמונות המוכרות. ומשתדל לצדד שינוי הגצלת החוק המוכר לפי שינוי הגצלת התמונות על ידי
יסודות ההכרה, והעולה צידו הוא היות פעולת שלשת הכלים המוכרים נמשך מיסודות אחרים צעלמם. ועל
ידי זה הביע צתכלית מה שאפשר אל ההכרה השכלית. ואולם הוא מצוחר היות חקי העצב עצמם, אשר על
ידם אפשר שצצאר פעולות הטבע המיוחדות, לקוחות מהצחינה לצד, ד"ל מהמאחר אל הקודם, לא מטצע השכל
עצמו, עם היות הנמשך מהם הוא נאות לחקי השכל צלמת. על דרך משל זה המשפט: כל גשם הוא צעל כוצר,
או זה: כל גשם יש לו כח על התנועה, הם לקוחים מהצחינה לצד. אצל אחרנו שמונו אותם כוללים, להיותם
כוללים צהגצנתו מלד החפוש (אינדוקלין) לצד, להיותנו שופטים על מלאות עלה אחת צנושא מחייצת קשור
הקשור עמו צהכנה. מכל זה יתצאר שצלמת צדקו המצדדים צמה שיקראו אפשר מה שאיננו סותר את עצמו,
ושצחינה זו אין הצדל צין האפשר הנמלא צפעל על דרך משל שימלא אדם צדאש אחד מוולת כנפים, והאפשר
צדמיין לצד. ואולם ההצדל צצין שני מיני האפשר הוא זה, כי האפשר הנמלא צפעל, עם היות שצין עלת
אפשרותו מושגת לנו, עם כל זה צהכרה הוא שחיל לו עלה חון לשכל. ואולם האפשר צדמיין לצד, אין לו עלה
צעלמו חון לצמיון כלל. וצזה צדק הרצ המצדד ד"ל צמה שהציו על זו ההקדמה והנמשך ממנה. מבלתי הצטע
לשינוי

מורה נבוכים

כל מה שמנהו מן הנמנעות בלתי מצוייר בשום פנים, והיות מה שקראוהו אשר מצוייר הוא מאמר אמתי; אלא שהפלוסופים אומרים שזה אשר קראתם אותו נמנע, להיותו בלתי מדומה ואשר קראתם אותו אשר להיותו מדומה, וזה היות האפשר אצלכם הוא האפשר בדמיון לא אצל השכל. הנה אתם בואת ההקדמה תבחנו המחויב והאפשר והנמנע פעם בדמיון ולא בשכל, ופעם בתחלת הדעת המשותף כמו "זכור אבונ"צר בזכרו העניין אשר יקראוהו המדברים שכל. הנה כבר התבאר, כי המדומה אצלם הוא אפשר יסכים עמו המציאות או לא יסכים לו, וכל מה שלא ידומה הוא הנמנע. וזאת ההקדמה לא תהאמת אלא בתשע הקדמות אשר קדם זכרם, ובעבורה בלא ספק היה צריך להקדימם. ובאור זה כפי מה שאבאר לך ואגלה לך מתוכות אלו העניינים, על דרך מחלקת גפלה בין המדבר והפילוסוף. אמר המדבר לפילוסוף, למה מצאנו גשם הברזל הזה בתכלית הקושי והחזק והוא שחור, וגשם החמאה בתכלית הרכות והוא לבן? ענהו הפילוסוף כשאמר כי כל גשם טבעי יש לו שני מינים מן המקרים, מקרים ישיגוהו מצד החומר שלו, כמו שיבדא האדם ויחלה, ומקרים ישיגוהו מצד צורתו כתמחון האדם וצחקו, וחמרי הגשמים המורכבים הרכבה אחרונה חלוקים מאד כפי הצורות המיוחדות להמרים, עד שהיה עצם הברזל בחלוף עצם החמאה. ונמשך אחריהם מן המקרים החלוקים מה שתראו החזק בזה והרך בזה שהם מקרים נמשכים אחר חלוק צורותם, והשחרות וחלובן שהם מקרים נמשכים אחר חלוק חמרם האחרון. וסתר המדבר זאת התשובה כלה בהקדמות חמם אשר לו כפי מה שאספר. וזה שהוא אומר, אין צורה נמצאת כלל כמו שתחשוב מקיימת לעצם עד שתשימם עצמים חלוקים שונים, אבל הכל מקרים כמו שבארנו ממאמרם בהקדמה השמינית. ואחר כן הוא אומר אין חלוק בין עצם הברזל לעצם החמאה והכל מוחבר מעצמים נפרדים דומים. כמו שבארנו מדעותם בהקדמה הראשונה אשר יתחייב ממנה בהכרח ההקדמה השנית והשלישית, כמו שבארנו. וכן ההקדמה השתים עשרה צריך אליה לקיים העצם הפרדי. וכן לא יתכן אצל המדבר שיהיו קצת מקרים מיוחדים זה העצם עד שיהיה בו מזומן מוכן לקבל מקרים שניים, כי לא ישא אצלו מקרה מקרה כמו שבארנו בהקדמה התשיעית, ואין למקרה קיום כמו שהתבאר בהקדמה הששית. וכשיתאמת למדבר כל מה שירצה לפי הקדמותיו ועלו בידו מזה שעצמי החמאה והברזל עצמים אחרים דומים, ויהם כל עצם מהם אל כל מקרה יחס אחד, ואין זה העצם יותר ראוי בזה המקרה מזה. וכמו שזה העצם הפרדי אינו יותר ראוי שיתנועע ממה שהוא ראוי לנוח, כי אין עצם מהם יותר ראוי לקבל מקרה החיים, או מקרה השכל או החוש מעצם אחד. ורובי העצמים או מעוטם לא יוסף בזה דבר מפני שהמקרה אמנם מציאותו בכל עצם ועצם מהם כמו שבארנו ממאמרם בהקדמה החמישית יתחייב לפי אלו ההקדמות כולם שאין האדם יותר ראוי להשכיל מן העטלף, ויתחייב מזה שאמרוהו מן התעברה

בזאת

גבעת המורה

לשווי המליחות (אחאןקיע דער נאטור): הכנס גשם גשם. (דא דורדרינגען דער קערפער). הדעת המשותף (דער געמיינע ענטשען פערשטאנד): הרכבה חסדומית. הלא הסכסס אשר זה הים הגשם מה שהוא נכדל מכל מה שזולתו: כפי הצורות המיוחדות למרים. הצורות מביעות משכל הפעל, וחולס מקדם זה השכל הפועל מכין החמדים לקבל הצורות הנכרות, ולזה יהיו צהנח החמדים חלוקים כפי הצורות המיוחדות למרים:

הערה

בזאת ההקדמה. ומפני זאת ההקדמה היה החשתדלות כולו מפני שהוא החזק שבדברים בקיום כל מזה שירצה לקיימו כמו שיתבאר:

הערה. דע אתה האיש המעיין בזה המאמר! שאם אתה ידעת הנפש וכתותיה והתאמת לך כח כל דבר מהם לפי אמתת מציאותו, הנה תדע כי הדמיון נמצא לרוב בעלי חיים, אמנם בעלי חיים השלמים כולם

גבעת המורה

הערה כד צלדו הפלוסופים האחרונים, היות נפש האדם עכס אחד פשוט, צעל כחות מתחלפות, וכד צלדתי אני צחצור מיוחד (אשר ילא לאורה צעורת הצודל יתצדק) היות הכחות הנזכרות מתחלפות לפי הנדאה לצד, אצל צלמת יסוצו כלם לכח אחד, הפועל צדרכים מתחלפים, וצמדריגות שונות מהשליומות. ולהצנת דצני הדצ המצדד ז"ל, דליתי לצלד הכה גדר איזה מהכחות הראשייות, או דרכי הפעולות הנזכרות ומהותם.

הכה הראשון. הוא כח ההרגשה (עמפטינדינגט פערזעגנען), והוא הכח אשר צו תשיג הנפש פעולת הדברים הנמצאים חוץ לה, צעלמה. כגון המדלס והקולות, החוס והקור, הדק והקסה, המתקן והמר, וכיוצא בזה, כי כד נתצאר צחכמת העצב שהמדלס עד"מ לוצף השלב, איננה איכות א' נמצאת צעל עולמו חוץ לנפש, אצל הוא מעמד אחד נפשי, מתחדש ע"י פעולת השלב צליכות מיוחדת צו, (תכונת חלקיו היסודיים ערכם וסדרם זע"ז) צכלי החוס. כי הנמצא חוץ לנפש הוא השלב, ר"ל בשם מורכב מחלקים. יסודיים מיוחדים, על עדק וסדר הנעלמים מאתנו צהחלע. ואולם כאשר יפלו עליו כלולי האור, וממנו יחדרו כפי עצמם אל עין הדואה יחדשו ע"י תנועה מיוחדת (מפני היות הנלוצות החודרות מהשלב גם כן מיוחדות ר"ל הפעולות מדלס הלוצן לצד) צעלצי העין (גענייטטענערעפן) ומה יתחדש צנפש המעמד המיוחד המזכר ר"ל הדגשת הלוצן, וכ"כ הוא צענין החוס עד"מ, הנמצא ממנו חוץ לנפש, הוא האש ר"ל בשם מורכב מחלקים צעלי תנועה מיוחדת, וכאשר תתפשט התנועה ההיא צעלצי המשוש (דיז געפיהלענערעפן) יתחדש מה צנפש דגשת החוס, לא שיהי' החוס איכות אחת צלש חוץ לנפש כמו שיחשבו ההמון, וזה מוצאד מאל צנסיקון ב"כ, והוא צלש תחמס ידך האחת, ותקדר השנית, ותשים שניהם כאחד צמים פושרים, מיד תרגיש חוס צידך הקרה, וקור צידך החמה, עס היות המים אחרים צעלמם, וזה הי' צלתי אפשר צלו הי' החוס והקור איכות נמצאות צמים עצמם חוץ לנפש, אצל צלמת איך הענין כן, ר"ל שאין המים צעלמם, לא חמים ולא קרים, אצל הם צמדריגה מהתנועה, מתחלפת למדריגת תנועת כ"א מהקרים, ר"ל צצחצחית התנועה הנמצאת צידך החמה, הם מאחרי התנועה, ואולם צחצחית התנועה צידך הקרה הם ממיהר התנועה, ולזה הוא מההכרח שיצטלו חלק מה מהתנועה הראשונה, ותשוב היד קרה, וזוסיספו על תנועת האחרונה, ותשוב חמה. וכן צכל כיוצא בזה. ואולם הדגשת פעולת הדברים החלונים, א"ל שתשאר יתר על זמן משך הפעולות המזכר. ר"ל שהשגות החושים יצטרכו תמיד לבשם נמצא צפעל חוץ לנפש הפועל צכלי החושים, ועס היות שכד הוא אפשר שיהיו לנו השגות חושיות מוצלת שיהי' דכד נמצא חוץ לנפש הפועל צכלי החוס, עכ"ז איך זה מפעולות החושים, אצל פעולות כח אחד, והוא.

הכה השני ר"ל כח הדמיון. והוא שכאשר תשיג הנפש איזה דצד צהתקשרות מה עס זולתו מהדצרים ר"ל שתשיג אותם (צמקוס או צזמן אחד). הכה כאשר יקרה אחרי כן שתשוב הנפש להשיג את הדצד המזכר צעלמנו מוצלת הדצרים האחרים שהיו צהתקשרות הקודם, עכ"ז חשבו לצייר הדצד המושג עתה צהתקשרות הקודם המזכר, ותצייר הדצרים האחרים המזכרים כאלו הושגו עתה אל החוס, וכאלו היו נוסאיהם נמצאים צפעל חוץ לנפש. עד"מ אם היית צגן אחד ודלית שמה דצרים מתחלפים ידקות, איננות, מעיינות המים, ואנשים שונים וכיוצא בזה, ואח"כ יודמן שתשוב לדלות אחד מהאנשים המזכרים צמקוס אחד, לא תצייר אז צדמיון זה הנדאה לצד, אצל ב"כ יתר האנשים הידקות והאילנות כו', עס היותך צלמת צלתי משיג המזכר צחוס, ואולם כד הוא צאפשר ב"כ צלא

מורה נבוכים

כולם ר"ל אשר להם לב מציאות הדמיון להם מבואר, ושהארס לא הוברל בדמיון ואין פעל הדמיון פעל השכל אבל הפכו, וזה כי השכל יפרק המורכבות ויבדיל חלקיהם ויפשיטם ויצירם באמתתם ובסבותם, וישיג מן הדבר האחד עניינים רבים מאד, שבעיניהם הפרש אצל השכל, כהפרש שני אישים מבני אדם אצל הדמיון במציאות ובשכל יבדל הענין הכללי מן הענין האישי ולא יתאמת מופת מן המופתים אלא בכללי, ובשכל יודע הנשוא

גבעת המורה

ליידי הדמיון הדברים בהתקשרות הקודם אלל בהתקשרות חדש, לפי התבצרות ההתפעלות הנפשיות (דיו לידיעני שחשטען) או שינסה מה לפחות בהתקשרות הקודם הני', כמו שגדל מפעולות החלום והמדלל או הסגעון וכיוצא בזה, וכמו שיתבאר עוד. והנה כח ההרגשה וכן כח הדמיון הם מיוחדות צפועולותיהם זהות נשוא ההשגה תמיד בשם ומציגיו. **הבה השלישי.** הוא כח השכל והוא היותר נכבד מהקודמים, אם צחינת היות נשואי ההשגה אללו דברים מופשטים מהחומר, מוכרחים מלך טבעם וצלתי משתנים; ואם מלך היות ההשגה עצמה צלתי נתלת צומן וצמקום, כי השכל מקיש צין הדברים ומשיג יחסם וערכם זא"ז, ועם היות שיהיו הדברים אשר יקיש ציניהם גשמיים מושגים צוא"ז זה חוץ לזה צומן וצמקום, עכ"ז ההקשה עצמה אל שתי' צומן וצמקום. ואם מלך שלימות ההשגה עצמה ולמתתה, ר"ל מושגי השכל הם אלוותיים, ומלאים כן צפעל חוזה לו (כאזענאון) אלל מושגי החוש הם נחלים לצד (פענאזענאון) כמו שצדדתי, ולזה הם ג"כ נתלים מהצגלת כח ההשגה והסדרונה:

ובעתה אבאר לצדד דברי הדב המהצד ז"ל. הדמיון נמצא לרוב בע"ח בו, זה מבואר מלך כי אם הכית עכ"מ את הכלב צמקל, ויודמן אח"כ שתבציה את המקל להכיתו יבדח מזה ויעקק לעקק גדולה ומרה, וזה אלל מוולת שיה' לו כח הדמיון, ר"ל להיות שהשיג הכלב צפעס הדאסונה הצגתה המקל, ההכאה, והכלב הנמשך מזה צפעס אחד, הנה לזה צהיותו משיג עתה הצגתה המקל, ישו לציידי גם ההכאה והנמשך ממנה, היות ההשגות האחרונות צלתי הוות צפעל, ורצות כאלה; ושהארס לא הוברל בדמיון, מיתר הצע"ח וזה כי השכל יפרק המורכבות, ר"ל אחרי אשר השיג החוש או הדמיון דבר א' מורכב מאיכויות מתחלפות יפרק השכל המורכב הנכבד וליידי כ"א מהאכויות צענמה, עד"מ אחרי אשר השיג החוש או הדמיון את השמש כאלו הי' עשם א', ישו השכל לליידי כ"א מאיכויות המתחלפות צפ"ע, ר"ל החוש, האור, ההתפשטות, הבדול, והתמונה הכדורית, וכיוצא בזה כלל' מהם צפ"ע, כאלו הי' מלא כן ומוטב אל החוש צפ"ע עם היות שאין הענין כן. וכן השכל לליידי הדברים כפי מה שהם צאמתם עד"מ שילידי מציאות המורכב לא כאלו הי' דבר צענמו (כאזענאון), אלל כדבר נדלל לצד (פענאזענאון), וכן לליידי הזמן והמקום, לא כאלו היו איכות הדברים הנמלאים צפעל חוזה לו, אלל לליידי כמו שהם, ר"ל דרכי השגת החוש לצד, צאופן שאין להם מציאות כלל חוזה לן. וכן לליידי הדברים בסבותיהם. ר"ל שלא יספיק לו ציוור מציאות הדברים והתקשרם זע"ז צומן וצמקום לצד, אלל לליידי אותם בהתקשרות פנימי ר"ל צהיותם סצות ומסוצצים זה מזה: וישו מן הדבר הא' עניינים דנים בו כי מדלל אור השמש ותלך כדוריותו, הם אלל השכל שני דברים נדלים, כהצדל צין יוסף ושמעון אלל הדמיון: ובשכל יבדל הענין הכללי מן האישי, ר"ל שהשכל משיג מהאיש המיוחד מראובן עד"מ הענין הכללי המשותף לו ולולתו האישי מין האדם, ר"ל היותו חי מדבר, ומצדל זה הענין הכללי, מן הענין האישי המיוחד אליו לצד, אלל הדמיון משיג הענין הכללי הנכבד לא לצד, אלל מעורב עם האישי: ולא יתאמת מופת מן המופתים אלל בכללי. להיות המופת נשען על זה היסוד: כל המתחייב לענין הכולל ר"ל אל הסוג או המין מתחייב ג"כ לענין המיוחד, אלל לא כל המתחייב למיוחד מה מתחייב ג"כ למיוחד זולתו. המשל בזה אם נאמר, כל אדם אפשר שיכתוב, ראובן אדם, א"כ ראובן אפשר שיכתוב, הוא מופת אחתי, אלל אם נאמר מקלת המשולשים הם נצצים, זה התמונה היא משולש, א"כ זה המשלש הוא נצץ הזוית, לא יתאמת כ"א צמקרה ר"ל שידמן שיהי' זה המשולש נצץ הזוית צפעל כי כבד אפשר שיהי' ג"כ ממקלת המשולשים שהם צלתי נצצים: ובשכל יודע הנשוא העלמי מן המקרי. עד"מ השכל משיג צאמרנו המשולש הוא צעל ג' זויות היות נשוא המשפט ר"ל ג' זויות

הנשוא העצמי מן המקרי, ואין לדמיון פועל דבר מאלו הפעולות, שהדמיון לא ישיג אלא האיש המורכב בכללו לפי מה ששינוהו החושים, או ירכיב הדברים המפורדים במציאות וירכיב קצתם על קצתם ויעשה מהכל גשם או כח מכחות הגשם, כמו שידמה המדמה איש אדם וראשו ראש סוס ולו כנפים וכיוצא בזה, וזה הוא הנקרא הדבור והשקר, שלא ישנה לו נמצא כלל, ולא יוכל הדמיון בשום פנים להשיג הדבר הכללי להמלט בהשגתו מן החומר, ואפילו הפשט צורה אחת בתכלית ההפשט ולכן אין בחינה בדמיון. ושמוע מה שהועילוננו החכמות הלמודיות, ומה טוב גדול מה שלקחנו מהם מן ההקדמות. דע כי יש דברים כשיבחנום האדם בדמיונו לא יצוירם כלל, אבל ימצא המנע דמיונם כהמנע התקבץ שני הפכים, ואח"כ יתאמת במופת מציאות הדבר ההוא הנמנע לדמותו והוציאותו המציאות. וזה שאם תדמה כדור גדול אי זה שיעור שתדמה ואפי' דמית אותו כשעור כדור גלגל המקיף, ואחר כן תדמה בו קוטר ועבוד על נקודת מרכזו, ואח"כ תדמה שני אנשים עומדים על שתי קצוות הקוטר עד שיהיה הנחת רגליהם על ישרון הקוטר, וישוב הקוטר והרגלים בקו אחד ישר, לא ימלט מהיורג הקוטר נכחי לאופק, או בלתי נכחי; ואם היה נכחי יפלו שניהם יחד, ואם היה בלתי נכחי יפול אחד מהם, והוא התחתון ויעמד האחד, כן ישיג הדמיון. וכבר התבאר במופת שהארץ כדורית, ושמוע מיושבת על שתי קצוות הקטר. וכל איש משכנו שתי קצוות ראשו אל השמים ורגליו לצד רגלים האחר שהוא בראש הקוטר האחר, וא"א

גבעת המורה

עצמיות אל המשולש, מתחייב ממנו צהר, אבל אם נאמר זה המשולש הוא שחור, נשוא המשפט ד"ל השחור הוא מקרה אל המשולש, מלך שכרז אפשר שנליד את המשולש שחור או זולת זה מצלתי' שיקרה מזה שינוי צענש המשולש כלל: שהדמיון לא יסוג אלא האיש כו', זה נתצטר צמה שקדם מלצדיו: או ירכיב כו', הצדו כו' (דיו דרסטוגוס - קרופט) ולא יוכל כו', עד"מ אם תלה לנייד דמיון כדורית השמש מופשט מוחלתה תאכיויות, לא תוכל עד"מ אבל צהר שתייך עם זה האור והגדול וכיוצא בזה. ולזה נדק הדב המצטר ז"ל צלמרו, ולכן אין בחינה בדמיון.

ושמוע מה שהועילוננו החכמות הלמודיות כו'. החשדן והמדירה (אריטוטעטיק אונד געפוזעטריע) יקראו חכמות הלמודיות, צעזר שהם מלמדים ומרגילים את השכל ליישר דרכו צעיון. וזה שאם תדמה כדור גדול איזה שיעור שתדמה כו', ד"ל שכלשך יהי' הכדור קטן, או צדלי' שיהי' מלך האיש העומד על נקודה א' ממנו, נוטה צחינת מלך זולתו, ואף שלא ירחק ממנו כדרי מרחק הקוטצים זה מזה, ואולם כלשך יהי' הכדור גדול מלך קטין כדור הארץ, לא תורגש הנטיה הנזכר' אם לא כלשך יהי' המרחק בין שני האנשים גדול מלך, מפני שכל אשך יהי' הכדור יותר גדול תהי' עקמימותו צמדק מונח יותר קטנה. אבל יהי' הכדור גדול כמו שתדמה, עכ"ז צהר שגייע לתכלית עקמימותו כלשך יהי' המרחק היחיד גדול שפסר ד"ל כרחוק מזה מועד, והוא מצולר. וכבר התבאר צמופת היות הארץ כדורית כו'. המופת על כדוריות הארץ הוא מה שנראה צלקו היות שסצתו הביע היות ככל הארץ, טעם עגול קטין עוצר על פני הירח, וזולת זה נתצטר עוד צנסיון על ידי שכרז עצרו אנשים ויקיפו את כל כדור הארץ, צאופן שילאו מנקודת מונחת לפיאה מונחת ועצרו על יושרם עד ששזו אל הנקודה הנזכרת, מוזלת שהצטרכו לשנות דרכם כלל. וכן מזה שנראה ראש המגדל קודם שנראה תחתיתו עם היות הקו היולא מהעין אל נקודת הראש יותר לרין מהקו היולא אל תחתית המגדל ויהי' ראוי לפ"ז שיהי' העין הפך זה. מכל זה יתצטר היות הארץ כדורית, ושמוע מיושבת על שתי קצוות הקוטר כו' זה לא מועד לנו עד הכה מפני שאל לנו לעצור אל הקוטצים ולתור את הארץ שמה, לתוקף הקוד. אבל מי יגלה עפר מעיניך דציו משה צן מיימון שאתה חושב לדבר זה הצלתי מלייך אל דמיון שיעמדו שני אנשים צנקודות הקוטצים רגליהם מכוונות זה לעומת זה מצלתי סיפלו! ואלו סייט צומנינו זה

מורה נבוכים

וא"א נפילת אחד מהם כלל ולא יצויר, מפני שאין אחד מהם למעלה ואחד למטה. אבל כל אחד מהם אחד למעלה ולמטה בהצטרף אל האחר. וכן התבאר במופת במאמר השני מספר החרושים יציאת שני קוים יהיה ביניהם בתחלת יציאתם רוחק אחד, וכל אשר ירחקו יסתד הרוחק ההוא ויקרב אחד מהם אל האחר ולא יתכן הפגשם לעולם ואפי' יצאו לבלתי תכלית. ואע"פי שכל אשר ירחקו יתקברו. וזה לא יתכן שידומה, ולא שיפול בשבט הדמיון כלל. ושני הקוים ההם האחד מהם ישר והאחר מעוקם כמו שהתבאר שם. הנה כבר התבאר מציאות מה שלא ידומה ולא ישיגהו הדמיון אבל הוא נמנע אצלו. וכן התבאר במופת המונע מה שיחייבהו הדמיון, והוא היות הש"י גשם או בח בגשם, שאין נמצא אצל הדמיון אלא גשם או דבר בגשם:

הנה כבר התבאר שיש בנמצא דבר אחד, בו יבחן הראוי והעובר והנמנע ואינו הדמיון. ומה טוב זה העיון! ומה גדלה תועלתו למו שירצה שינצל מזה החשך! ר"ל ללמד מן הדמיון. ולא תחשוב שהמדברים לא ישערו ברבר מזה, אבל ישערו בו קצת מושער וידעוהו ויקראו, מה שידומה והוא נמנע, כמו היות השם גשם

גבעת המורה

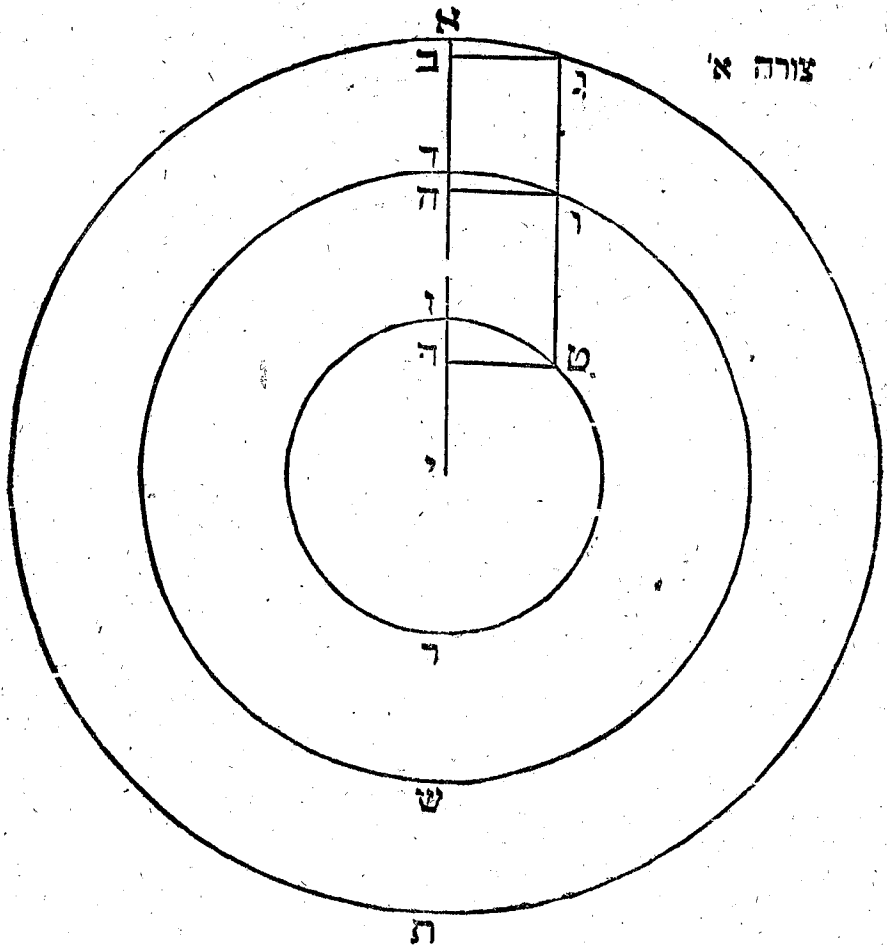
ונודע לך מה שהוא יותר זר ר"ל היות הארץ מיושבת בין הקוטבים לכל לך, והיות רגליו אחריו היושבים צד' חלקי העולם המדעיים מקדם אס"א, אפריקא, אירופא, מכוונת מול רגלי היושבים צדד' דרצת ידים. עולם החדש הנמצא זה קדום לשלש מאות שנה מזמנינו זה, ושכבד עברו אנשים צאניות והקיפו את כל כדור הארץ זה עשרים פעמים, הראשון מהם ה' הספן מא"ג בעללחן שהקיף את הארץ מזמן 1519 עד 1522 לחשזנס. והאחרונים מהם היו הספן המפורסם קא"ק ואחותה מדעיה צנסת 1771 ואח"כ צנסת 1775 שז שנית הספן קא"ק המוכר עם אצונו המפורסמים פאדשטער, והקיף את הארץ, צאופן שאנשי אפריקא ממש רגליהם למעלה וראשו למטה צצחית הדמיון, אצל צאמת הדצד כמו שצדד הרצ המצד ז"ל שהמעלה והמטה הם משער המצטרף (רעזאטיפע בעגריפע) ומה שהוא למעלה צצחיה א' הוא למטה צצחיה אחרת. ולתוספת צאור אומר, דע כי נפילת איוה גשם כצד איננה מוגבלת לפיאה מיוחדת מוולתה ר"ל שאלו לא ה' מנאל צעולם זולת הגשם המוכר, לא היה אז נופל כלל לשום פיאה, וצצחיה זו יעשה הדמיון צצצצ שפילת הגשם היא לפיאה מיוחדת ר"ל לצד המטה, ולזה יטערך צצכרד שיפול לפיאה המוכר ואף אם נניח צודל צמזיאותו. ואולם צאמת איו העביון כן, אצל הנפילה היא מוגבלת לגשם מיוחד כמו שצדד החכם נעו"טן, היות כוצד הגשמים על הארץ מתחייב מזה המושך אשר לכדור הארץ אל הגשמים המזכרים, והיות הכח המוכר פוחת והולך, לפי ערך הפוך מדוצעי המרחקים ממרכז הארץ, ולא לצד כדור הארץ אצל ג"כ כל הגשמים הגדולים זולתה כגון הירח עד"מ הם צעלי כח מושך אל הגשמים הקרובים אליהם צעך המוכר, ולזה אם נניח הירח מיושבת (כמו שצדדו התוכמייס האחרונים) יהי' אז העומד על השטח הפונה אלינו מהירח, רגליו למעלה ר"ל לצד הירח, וראשו למטה לצד הארץ, ועכ"ז א"א שיפול לארץ מצצת היותו צצצול כח משיכת הירח, וכל זה מצאור. יציאת שני קוים כו'. תדמה צדעתך שטח עגול, ומרכזו קו נצץ על השטח המוכר, ותדמה עוד שיעצרו מכל נקודה מהקף העגול המוכר, קוים המגיעים עד ראש העמוד הנצץ המוכר, או תתחשם מזה התמונה הנקדחת צל"א קע"ג"ל. אח"כ תדמה שיחתך הקע"ג"ל המוכר מקוטר תחתיתו עד ראשו, אזי יהי' החתך המוכר שטח משלש ישר, תדמה עוד שיחתך הקע"ג"ל שנית מקו אחד מקציל אל הקוטר, אזי יהי' החתך המוכר שטח מוגבל ע"י קו אחד עקום הנקראה היפע"דצל, והסה לא אחריו הכה צצאור סבולות הקו המוכר ומשפטיו, אצל די לצאור דצדי הרצ ז"ל אם תדמה צדעתך שטח הקו העקום המצנזיל אל שטח המשלש הישר, כאלו הונח עליו צפעל (פרזיעקטירט) ואז עין צעין תראה צצתחלת יציאת הקוים המזכרים ר"ל הקו העקום והישר השור לבוצור, יהי' ציניהם רוחק אחד, ואולם כל אשר ימסכו יותר, יתמעט הרוחק ההוא ויתקצר

גבעת המורה

צד

האחד מהם אל האחד, וסגת זה הוא היות הצדל הקוטר והקו המקביל אליו פוחת והולך, כל אשר יוסיף שטח העגול. ועכ"ז א"א שיעדד מכל וכל צאופן שישוה הקו המקביל אל הקוטר או מיתר העיגול שזה אל הקוטר, ולזה לא יתכן שיפגשו הקווים המזכרים לעולם ואפילו יתארכו לבצ"ת.

וליותר צאור תדמה צדעתך (לורה א) עגול זמור על מרכז י, ותמשיך חצי אלכסון יז אחד בן תאריך אותו עד נקודת ד ותדמים עגול דש על מרכז י המזכר וקני האלכסון יד צאופן שאם תמשך מנקודת

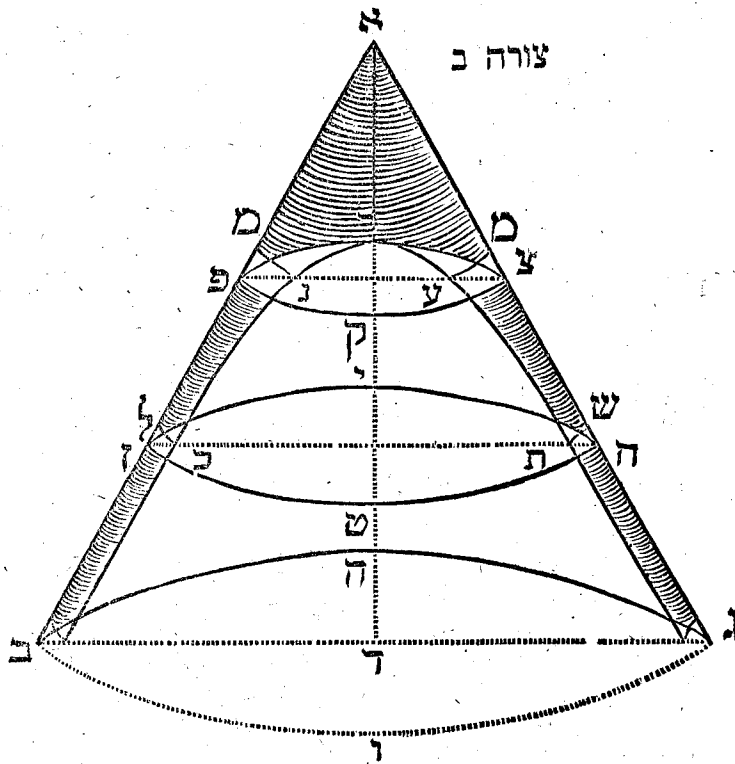

צורה א'

ט מעגול זמור קו טו מקביל אל חצי האלכסון די המזכר, ותמשיך קו טח מנקודת ט צלצל על חצי האלכסון המזכר, ותמשיך כמו כן קו ורה מנקודת ו צלצל על חצי האלכסון המזכר יהיה קו ורה חזון לעגול זמור, חצי יהיה מדחק קו חמ מעגול אשר יכול צו זמור, ר"ל קו חזן עורף על מדחק קו יח המקביל אליו בעגול דש ר"ל

גבעת המורה

ל"ל קו דה, וכן י"ה קו דה עודף על קו אב המופל צבול את וכן לעולם. וזה יתבאר על זה הדרך. קו חט הוא חמצי צורך צין קו זה וקו חר, וכן קו זה הוא חמצי צורך צין קו דה וקו דה (לפי הי"צ משני) ולזה י"ה' כערך דה אל הו כן ערך הו אל הש. וכמו כן כערך דה אל הו כן ערך דה אל חט שהם אל הו. ולזה י"ה' כערך דה אל חט כן ערך חט אל הש. ויהי' מדוצה חט שזה לכפל דה עם הש. ולזה י"ה' כפל ערך זה אל חט שזה לכפל דה עם חר, ויהי' לפי זה מדוצה חט שזה אל כפל זה עם חר. ולזה י"ה' כפל דה עם הש שזה לכפל זה עם חר, והנה לפי המונה י"ה' חש גדול מן חר. ולזה י"ה' צבכרה דה פחות מן זה. וכן לעולם. וזהו מה שרצינו לנאר. ותדמה עוד צדעתך בזה ב משולש אבג נדעס מן החתך המגיע מקוטר תחתית הקעיל ועד ראשו, ותדמה גם כן קו ברג הקו העקום הנדעס על ידי חתך מקביל אל הראשון. ותדמה עוד כאלו הודך הקו הראשון כמו שהוא נראה צשטח המלוידי, ותדעס עגולים החותכים את הקעיל צקוים מקבילים אל החושפת שהוא עגול בנו, ל"ל עגולי זיחט, פרצק ותדמה גם כן היות כל העגולים המוכרים נופלים צעבול החושפת, ולז עין צעין תראה מהחופת הקודם היות קוי עצ, תח, גג מתקלדים והולכים מראש הקע"גיל עד תושפתו. ואולם אי אפשר שלא יעדרו מכל וכל, ואף אם יתארך הקע"גל לצלתי בעל תכלית. ולזה י"ה' שטח ברג מקביל תמיד אל שטח אבג ולזה אי אפשר שיפול עליו לעולם. אך להיות צלמת חין קו עצ, תח, דג מדת מרחק מהקו הישר אמצ שחג, אלל קוי עמ, תש, כו'.

זהם הקוים יולאים הנקודות המכרות ונופלות צנצנ על קו המכר. הנה זה נלערך גם כן להלכות צמופת שבערך קו עצ אל תח וכו' כן ערך קו עמ, אל תש וכו'. ואולם זה נבאר על ידי למוד הרציעי לשני, להיות קו עצ מקביל אל קו תח, וכן קו עמ מקביל אל קו תש, וזוית עמצי, תשח, נלצות, ולזה יהיו ג"כ כל אחד מזויות המשולש עמצי שווים לכל אחד מזויות המשולש תשח, ויהי' כערך עצ אל תח כן ערך עמ אל תש. והנה תח הוא פחות מן עצ ולזה י"ה' כן תש פחות מן עמ, וכן לעולם ל"ל שמרחק הקו העקום מהקו הישר פחות והולך תמיד, ועם כל זה אי אפשר

גשם עולה על רוח מחשבה לא דמיון. והרבה פעמים יבארו שהעולות על רוח כחבת. ולזה הוצרכו לתשע הקדמות אשר זכרנו, עד שאמנו בהם זאת ההקדמה העשירית. והיא העברת מה שירצו העברתו מן המדומים מפני התדמות העצמים והשתוות המקרים במקדמות כמו שבארנו. והתבונן עתה המעיין וראה! שהנה יצא דרך עיון עמוק מאד. וזה שאלו קצת ציורים יאמר איש שהם ציורים שכלים, ואחר יאמר כי הם ציורים דמיונים, וגרעה שנמצא דבר אחד יבאר לנו המושכלות מן המדומות. ואם יאמר הפילוסוף שהמציאות עדי כמו שיאמר ובו אבחן הראוי והעובר והנמנע, יאמר לו בעל הדת (ובזה הוא המחלוקת) שזה הנמצא אומר אני שנעשה ברצון לא שהתחייב, וכשנעשה בזה התאר היה אפשר שיעשה בחלופו, אלא אם יגזור הציור השכלי שא"ה בחלופו זה כמו שהתשוב. ושער ההעברה הזה יש לי בו דברים תשמעם במקומות מזה המאמר, ואינו ענין ימחר האדם לדחותו כלו פתאום ברגע קטן:

ההקדמה

גבעת המורה

אפשר הפגשם לעולם, ואפילו ילאו לזלתי תכלית. והנה ימלאו ככלן עוד דרכים אחדים להראות זה המשפט צופת, ואולם צדדתי הדרך הנכונה להיותו היותר קצר מכולם. וזהו נתבאר דרכי הדג' ז"ל: עולה על רוח. (אוינפאז), ונרצה שנמצא דרך אחד יצא לנו המושכלות מן המדומות, לדעתנו יהי זה מצאנו מאד, ר"ל המושכלות הם הם נורות השכל ציחוס אל כל נושא בכלל שהם חקים כוללים דרכי השגת השכל נושא צלתי מיוחד. או שהם נורות השכל לא ציחוס אל כל נושא בכלל, אלא ציחוס אל נושא מיוחד לצד, מהקדס אל המאמר, כגון הציורים ההנדסאים ומשיגיהם. כי אין פעולת השכל בכלל זולתי נתינת החוקים. והנה זה צלתי אפשר אם לא יהי' דרך מקבל החקים הנכונים. וזה אפשר שיהי' משני מינים ר"ל אם שיקה הדמיון החומר, ר"ל הדג' המקבל חקי השכל שהם הנורות, מהשגת החוש. כגון צמאל גשם הזה שזכרנו, הדמיון מרכיב הדיוק, הכוזה המופלג, ואיכות ההתכה צמי המלך (אוקווא רעגיס) לעצם אחד, עם היות שהחוש השיג כל אחת מהאיכויות הנכונות צמי עצמה, להיותם יחד צומן וצמקוס, שהם נורות הדמיון. או שיקה הדמיון החומר הנכונה מפנימיות עצמו. כגון צמאל המושל שזכרנו, הדמיון מרכיב המרחק (רייט) ושלשת הקוים המגבילים אותו לעצם אחד, להיות שתי אפשר לזייר שלשת הקוים הנוגעים זה את זה, אם לא שיגבילו מרחק. וכן בכל כיואל צזה. וזהו מפעולות הדמיון: ובזה הוא המחלוקת. ר"ל שהנושא מהמין השני שזכרנו, אינו נושא מוכרח, להיות שזכרנו שישו איכויות הזה על דרך משל המורכבים יחד צפעל, עצם אחד, כן הוא צאפשר שיהיו האיכויות הנכונות צעלמן צפדקות ומורכבות עם איכויות אחדות לעצם אחד, על דרך משל שימצא גשם אחד מוכוזה הזה, וממראה הכסף, ומאכויות ההתכה צחמן ויטעדי"אלי (פיטרינלן וייערע) על דרך משל וכיואל צזה. וכן הכסואים אינם מוכרחים צנושא ההוא צעלמן עם היותם דגילים צו. ר"ל שצמאלנו אותם תמיד צצחינתנו נקשרות צנושא ההוא. על דרך משל. עם היות שהשגנו צצחינתנו תמיד היות השמש עולה צמזרח ושוקעת צמערב, עם כל זה אין צו האיכות הכרחית צמש, כי כזה הוא אפשר שישנה השמש דרכו, יעלה צמערב וישקע צמזרח. וכן כל כיואל צזה ממה שזכרנו על ידי הכפוש לצד. ואולם צדד צמזרח צמה שקדס שעם היות שלדקו המדברים צזה וצצחמת אין שום משפט מוכרח אם לא יהי' נמשך ממשפט הסתירה, ר"ל שסותר הנשוא סותר גם כן הנושא, ולזה אי אפשר שישו סותר הנשוא את סותר הנושא, ולזה הוא צהכרח הוא שתמצא עלה מספקת צנושא הנמצא חוץ לשכל, אל מציאות הנשוא צו תמיד, על דרך משל צהכרח הוא שתהי' עלה מספקת צעלם השמש, אל היותו עולה צמזרח ושוקע צמערב תמיד, אלא לא צהיפוך, ועם היות שאין כח צשכלנו להשיג העלה הכוזבת, עם כל זה צהכרח נתינת מציאותה צצחינת שכל צלתי צעל תכלית. ר"ל שהשכל הנכונה משיג עצם השמש צאופן שהעליה צמערב והשקיעה צמזרח סותרת עצמו. ומהו יתחייב צהכרח היותו עולה צמזרח ושוקע צמערב. וכן בכל כיואל צזה:

ההקדמה

ההקדמה האחת עשרה, היא אמנם שמיציאות מה שאין תכלית לו הוא שקר על כל ענין. וביאור זה כי כבר התבאר המנוע מציאות גשם אחד אין תכלית לו, או מציאות גשמים אין תכלית למספרם ואע"פ

ההקדמה השם הוא אמנם שמיציאות מה שאין לו תכלית הוא שקר על כל הענין, וזה נכון. וזהו שפועל. והנה מצאנו כל המינים אשר אפשר שיאחד בהם צלתי תכלית בפועל, וימצא כי כזה התצטרף ככל אחד מהם, כי הוא נמנע מציאותו, וזה אמרו וציאורו, כי כזה התצטרף המנוע מציאות גשם אחד אין תכלית לו או מציאות גשמים כו'.

אמר משה אי אפשר לי מכלתי שאעמידך בקדמה על

אמתת הצלתי צעל תכלית, וציאור מיניו, יען תצין דצדיו, ואומר כי הצלתי צעל תכלית ואמר על שני סוגים. הא' צלתי צעל תכלית צעלמו, והב' הצלתי צעל תכלית צכה. וזהו אשר נתאמת מציאותו לצד צלתי החלק השני, ר"ל האמתית גשם לא מציאות חוץ לפש, וכל אחד מהם נחלק למינים, הצלתי צעל תכלית צכה הצצ"ת צחלוק, חס הצצ"ת צתוספת, והצצ"ת צפעל, חס צכמה המתדבק, חס צמתחלק. הנה הצצ"ת צפעל הוא הוא מה שכוונתו אין לו סוף צעלמו. וזה שני מינים חס צכמה המתדבק, חס צמתחלק, הנה היות הקו או המרחק צצ"ת, הוא שאיזה דבר לקוח ממנו ואיזה משלים לוקחו לאותו הדבר, ממנו ימצא דבר ימצא ממנו תמיד, מצלתי כפילה, הוא מה שהי' צעל כמה ומרחק צפעל אין לו סוף צעלמו, וזהו הצלתי צ"ת צפעל. וכמו כן צכמה המתחלק, ר"ל חס היו המנויים הנמלאים יחד הפעל, צכמה צלתי צ"ת צעלמו.

אמנם הצצ"ת צכה, הוא אשר ואמר צו שהוא צצ"ת, מלך שהפעל שומר הכה לעולם, לא שהוא צכה להיות צפעל אין תכלית לו. כי ישו צ הסוג הראשון. אצל הוא שיתואר הדבר צהעדר הכמות עליו צחלוק ויגיע צו אז פעל להשאיר הכה התמיד אשר לא לקבל החלוק או הפעל - כי הפעל שומר הכה לעולם וכמו ששלמות התנועה שומר הכה צמה הוא תנועה, כן הפעל אשר לצד הצצ"ת חס מעלמותו והוא הבנות עליו כתנועה והזמן אשר צכה. ואם מהדבר אשר הוא לו צכה צתואר החלוק כמו החלק המרחקים והחלק השעורים מהמנוצצ מן הזמן והתנועה צחלוק שומר היחס שומר הכה צו צמה הוא צצ"ת לעולם, ולא יתואר הוא צאין תכלית לעולם, וכלל חס התוספת הפעל כמו ההתאווה ואם צהפעלות כמו החלק השעורים. ויחד המין הראשון מזה הסוג. ר"ל כשנקח דבר מהפעל מוצגל ונחלקהו לאין סוף

גבעת המורה

ההקדמה האחת עשרה כו', המנוע מציאות גשם אין תכלית לו או מציאות גשמים אין תכלית למספרם כו'. מופת זה לפי דעת ארם"טו והנמשכים אחריו הוא זה. נניח גשם אחד צלתי צעל תכלית, ונקח חלק ממנו מכמות מוצגל ר"ל צעל תכלית, ומעתה נשאל חס יהי' הנשאר צעל תכלית או צלתי צעל תכלית? ואם נניח אותו צעל תכלית, הנה כאשר נחצר אליו החלק הנזכר שהוא גס כן צעל תכלית, יהי' הכל צעל תכלית. וזה סותר מה שהנחנו. ר"ל היות הכל צלתי צעל תכלית. ואם נניח הנשאר צלתי צעל תכלית, הנה כאשר נוסף עליו החלק האמור יהי' הכל צלתי צעל תכלית גדול מהקודם (שחס לא כן יהי' החלק שורה אל הכל, וזה סותר מושכל ראשון היות הכל גדול מהחלק) ומזה ימשך מציאות צלתי צעל תכלית גדול מצלתי צעל תכלית, וזה סותר ציור הצלתי צעל תכלית, שהוא מה שאי אפשר שימצא גדול ממנו. ומזה יתחייב המנוע כו'. ואולם יתבונן המבטל כי זה המופת יש בו הטענה, להיות צאמת אפשר שיהי' צלתי צעל תכלית גדול מצלתי צעל תכלית. ועם כל זה לא יתחייב מזה היות החלק שזה אל הכל. נניח קו אחד צלתי צעל תכלית. ונניח הקו הנזכר אלכסון העגול. אזי צהכרה יהי' העגול גדול מהאלכסון, עם היות שניהם צלתי צעל תכלית, ועם כל זה לא ימשך מזה היות החלק שזה אל הכל. מפני שאי אפשר שיהי' האלכסון חלק העגול ר"ל מדתו, צאופן שכאשר נקח מספר מוצגל מאלכסונים כאלה, או מחלקיהם יאל העגול המדוקש, אחרי אשר כזה התצטרף צמופת שאין ערך צין העגול ואלכסונו. וכן חס נניח שני קוים צלתי צעל תכלית עומדים על זה צנצץ, ונחצר קצותיהם על ידי קו שלישי, והוא יהי' אלכסון מדוע כל אחד מהקוים הנזכרים,

סוף צחוקה שומרת היחס צס סורו ר"ל הצלתי צעל תכלית צחוק. ר"ל צתחד הצלוק לו צצ"ת מחסרון. והוא הנקרא צדדרי רצ"ס צצ"ת צכח. ויוחד המין הצ' וזה הסור והוא הצצ"ת צתוספת הפעל, ר"ל לקיחת פעל מן הדבר אשר צכח צלקתו צמחצבה חלף שנים, ואחריהם חלף וכן תמיד מהזמן העובר לו העתיד כמקנהו צצ"ת צתוספת כי נוסף הפעל צמחצבה והוא הנקרא צדדרי הרצ צצ"ת צמקרה, כי הדאשון יפסד צחדוש השני צתנועה והזמן והאנשים.

ואחר שהעמדתו על אלו הדברים אצלך לך דדדרי. והנה אמרו כי כצד התצטרף מליחות גס אין תכלית לו, ידעו צפעל צעלמו והוא אצל כאשר לקחת ממנו דצד מה צפעל אפסד שיתלץ תמיד מה שחזן ממנו צכמה, וזה צחוקה הצלתי שומרת היחס. כמו שתקח ממנו אמה או זרת או כחצי קועד הארץ לא צחוקה השומרת היחס. וזה כשתחלקו צחליו והחצי לחצי וכן תמיד כי זהו הצצ"ת צכח ושיעור כשעורה יקצול זה. עוד אמר לו מליחות גשמים אין תכלית למספרם ואע"פ שכל אחד בשמו צ"ת אחד שיתחדשו יחד צומן. ידעו כי יתלץ צצ"ת צפעל. וכן המדונק"ת הם יהיה גסם צצ"ת צפעל צעלמו. וכן מליחות עלות אין להם תכלית נמצאים צפעל שקד. עד שיהיו מנויים אין תכלית להם נמצאים צפעל יהיו גשמים או נדלים אלא שקצתם עלה לקחת כי לולא צמופת המנע מה שאין תכלית לו. ידעו צעצע צפעל צעלמו. וצעמני שימללו יחד. אמנם מליחות מה שאין תכלית לו צכח והוא הצצ"ת צחוקה השומרת היחס

ואע"פ שכל אחד מהם גשמו בעל תכלית. ובתנאי שיהיו אלו שאין להם תכלית נמצאים יחד בזמן. וכן מציאות עלות אין להם תכלית שקד, ר"ל שיהיה דבר עלה לענין אחר, ולדבר ההוא עלה אחרת. ולעלה עלה, וכן אל לא תכלית עד שיהיו מנויים אין תכלית להם נמצאים בפעל ידיו גשמים או נדלים, אלא שקצתם עלה לקצתם. וזהו הסדור הטבעי העצמי אשר התבאר במופת המנע מה שאין תכלית לו בו. אמנם מציאות מה שאין תכלית לו בכח או במקרה ממונ, מה שכבר התבאר מציאותו במופת, כמו שהתבאר במופת החלק הגשם אל לא תכלית בכח והחלק הזמן בב"ת. וממונ מה שבו מקום עיון והוא מציאות מה שאין לו תכלית אלא במקרה, בבא זה אחר סור זה והוא אשר יקרה מה שאין תכלית לו במקרה. והוא שיהיה דבר אחר העדר דבר אחר, והאחר ההוא אחר העדר דבר שלישי וכן אל לא תכלית, ובזה הוא העיון העמוק מאוד. ומי שיתבאר

זה לא ימנו. וזהו הסדור הטבעי העצמי אשר התבאר צעלמו. וצעמני שימללו יחד. אמנם מליחות מה שאין תכלית לו צכח והוא הצצ"ת צחוקה השומרת היחס

גבעת המורה

אז יהי האלכסון גדול מהצלע, ועם כל זה לא יתחייב מה היות החלק שווה אל הכל, להיות שניהם צלתי צעלתי תכלית, אחרי אשר כצד התצטרף צמופת שאין ערך צין אלכסון המדונק ונלעו. ואם נאמר שזיור הצלתי צעל תכלית הוא צלתי אפסד מלך עלמו, להיות לזיור הצלתי צעל תכלית ממונ, מציין לזיור הצלתי צעל תכלית ממונ המתפרד. על דרך משל, קו אחד צלתי צעל תכלית, הוא הקו שחלתי מוספר צלתי צעל תכלית מקו אחד. וזה צלתי אפסד, להיות מטבע המוספר הוא היותו מקצל התוספת תמיד. זה ה' נדקק אם דלנו להגדיל כמות מוספר האחדים צעלם הצלתי צעל תכלית. ואולם צלתי אין דעתנו צזה להגדיל כמות מוספר האחדים הנכנסים צו, אצל ערך כמות המוספר אל אחדות מונחת. וצצחיה זו יהי לזיור הצלתי צעל תכלית אפסד צעלמו כמו שצדדנו. ואולם צלתי לזיור הצלתי צעל תכלית הוא צעל כמות (קוואנטיון) שאי אפשר שיהי נשלם לעולם על ידי חזור האחדים זה אחד זה צומן. ומצינו זה אפסד שיתצטרף על זה הדבר: נניח עלם צלתי צעל תכלית, או עלמים דצים לצלתי תכלית או עלות צמספר צלתי צעל תכלית, או שיהי דצד אחד העדר דצד אחד, והאחר ההוא אחד העדר דצד השלישי וכן אל לא תכלית (כי צצחיה זו כל מיני הצלתי צעל תכלית שווים). יתחייב מה שהשגנו העלם הצלתי צעל תכלית המוכר, על ידי חזור האחדים צזה אחד זה צומן, ועל ידי זה השלמנו הליור המוכר, והנה זה סותר מה שהנחנו, ר"ל היותו הנשלם לעולם. ובזה הוא העיון העמוק מאד. העיון העמוק הוא זה. היות כל אחת מהדעיות הסותרות אפסד שתתצטרף צמופת. והוא כי כצד צלדנו צמופת המנע מליחות סדר צלתי צעל תכלית צומן, מפני היות לזיור הצלתי צעל תכלית

היום מלך השמר הכח. והאין סוף הוא מלך הכח לו
הצלתו צ"ת במקרה והוא מלך כל זה אחר סוד זה ממנו
מה שכל התצטרף מליאות צמות כמו שהתצטרף צמות
החלק הנשם אל לא תכלית צנה והחלק הזמן המוגבל אל
לא תכלית וממנו מה שזו מקום עיון וכו'.

ההקדמה השתים עשרה אמנם שהחושנים לא יתנו
האמת תמיד, והמושכלות הכללות המונחות
מהשגות

שיחבאר שבאר במופת קדמות העולם, יאמר כי הזמן
בלתי כלה, ולא יתחייב לו מזה שקר להיות הזמן כל
מה שיגיע ממנו חלק יעדר לפניו חלק אחר, וכן בא
המקרים זה אחר זה אצלו על החמר אל לא תכלית,
ולא יתחייב לו שקר להיותם בלתי נמצאים כלם יחד,
אבל בבא זה אחר סוד זה, וזה מזה שלא בא מופת על
המנעו. אמנם המדברים אין הפרש אצלם. בין שתאמר

שגשם אחר נמצא אין תכלית לו, או תאמר שהגשם והזמן יקבל ההלוקה אל לא תכלית. ואין הפרש אצלם בין
מציאות דברים אין תכלית למספרם מסודרים יחד, כאלו תאמר אישיו האדם הנמצאים עתה, או אומך שדברים
הגיעו במציאות אין למספרם תכלית ואע"פ שנעדרו ראשון ראשון, כאלו אמרת ראובן בן יעקב ויעקב בן יצחק
ויצחק בן אברהם כן אל לא תכלית זה גם כן אצלם שקר כראשון. ואלו הארבעה חלקים ממה שאין תכלית לו
הם אצלם שוים. וזה החלק האחרון קצתם ישתדל לאמתו, רצונם לומר לבאר המנעו בדרך אבארוהו לך בזה
המאמר. וקצתם אומר שזה מושכל בעצמו וידוע בתחילת מחשבה ואין צריך עליו מופת. ואם היה מן השקר
המבואר שיהיו דברים אין תכלית להם על צד בא האחר אחר סוד האחר, ואע"פ שהנמצא מהם עתה בעל
תכלית הנה יהיה שקר קדמות העולם מתחלת מחשבה ולא יצטרך אל ההקדמה אחרת כלל. ואין זה מקום החקירה
על זה העניין:

ההקדמה השתים עשרה אמנם שהחושנים לא יתנו האמת תמיד. וזה כי המדברים חשבו השגת החושנים
משני

גבעת המורה

תכלית מחייב שלא יהי' נשלם לעולם, והנחתו כשלם סותר זה. ואולם להיות הזמן לורת ההשגה ההרגשית. ימשך
מזה שאי אפשר שימלא זמן מוזולת דברים מורגשים, ולזה אם נניח. חדוש העולם, נלמד להיות גם כן חדוש הזמן
בהכרח. והנה לומר החדוש הוא מליאות דבר אחר ההעדר צומן. וזה מחייב מליאות הזמן קודם מליאות העולם. כי
זולת זה לא יהי' צלתי אפשר שנאמר שהעולם נתחדש, ר"ל נמלא אחר שלא הי' נמלא קודם לזה צומן. וזה סותר מה
שהנחנו. ואולם התר הספק הוא זה. העולם מלך ענינו איננו צלמת לא קדמון ולא מחודש, מפני היותו צלתי נמלא
צומן להיותו צלתי מורגש אצל מושכל לצד, והקדמון והמחודש שנים ממקרי הזמן. ואולם צחינת השגתנו, יהי' העולם
קדמון ומחודש כאחד, הוא קדמון צנה, מפני שאי אפשר ששגיג זמן מוזולת מליאות העולם המורגש, ולזה כל אשר
נחזור לאחור בהשגתנו, נשיג תמיד מליאות העולם להשגתנו מליאות הזמן שהוא לורת ההשגה. ואולם אי אפשר שימלא
ליור העולם בהשגתנו על זה הדרך. ולזה יהי' כל המושג לנו ממנו מחודש צלמת אצל אי אפשר שיהי' זה המושג כלל
העולם, אצל יהי' חלק ממנו בהכרח, מצוה מזה שלדקו המדברים צנה שלא הצדילו צין מיני הצלתי צעל תכלית המכרים
להיות צלמת כלם צלתי אפשר צחינת השגתנו, מפני היות ליור הצלתי צעל תכלית צלתי מוגבל ההשגה צחינת הנשוא,
אצל צחינת הנשוא לצד. והוא מיוחד אל ההשגה, אצל לא אל המושג, כמו שצדדנו זה פעמים.

ההקדמה השתים עשרה אמנם שהחושנים לא יתנו האמת תמיד כו'. דע אהה המעניין! כי טעות
החושנים וטעות השכל ממקור אחד ילאו, ועלית שתיכן אחת צעלמה. ולא
יהי' הבדל ציניהם זולתי צנה טעות החושנים הוא מיוחד אל הליורים הצלתי מצוהדים, וטעות השכל מיוחד אל הליורים
המצוהדים (דיעטיבוע בעגריפוע). וצחינת זו הלאשון מתקדש יותר אל ההשגה מוזולת אמצעות, ויהי' לזה חסרונ
יותר קשה לתקן, מחסרון הטעות האחרון. להיות עלית הטעות האחרון, הוא משפט כוזב לו מופת הטעמה,
ולזה

השגות האישיות אין ראוי שילקחו התחלות מופת אחר
ששניהם וכן המוחשות אינן קיימות באמתתן. והמשל
זוהי כי אין המושכל הכולל כשהכל גדול מן החלק או שילקח
התחלת מופת אחר שהמוחש מהכל האישוי צלתי בטוח באמת.

משני פנים. אחד מהם שהם אומרים, כי הרבה
מומוחשיהם יבצר מהם, אם לדקות וגם המושג, כמו
שיזכור בעצם הפרדי ומה שיתחייב מומנו כמו שבארנו.
ואם

פרק

גבעת המורה

ולזה הוא באפשר שיתוקן חסרנו על ידי השמוש דדרכי השכל כדלוי. ואולם עעות הראשון, אי אפשר שיתוקן חסרנו
בשום פנים, עם היות השכל מזהיר אותנו מהמשך אחריו, והסמיכה עליו, עם כל זה הוא צעלנו צלתי משתנה
בשום פנים. והמשל זוהי עם היות שידענו צדדו, היות הלצע הידוק (גרי) מורכב מהידוק (גלב) ולצע השמים
(בלוי), והיות המגדל הנדלה מרחוק צלתי עגול באמת כמו שהוא נראה לנו, ועם היות שנדע צדדו אמתת שטת
קאפערני'קוס, ר"ל היות השמש נחה והארץ מתנועעת סביבה, עם היות שנראה לנו הפך זה; עם כל זה ישאל
הנדלה כמו שהוא נראה, צלתי משתנה אצל מתנגד תמיד להשגת השכל. וכאשר נתצוק צעלתי עעות החושים, נמלאה
היותה חפוש בלתי נשלם (אונפֿאָלסטענדיגע אינדוקלין), ר"ל היותנו רבילים לקשור תמיד יחד מושגי חושים
מתחלפים, להיותם נקשרים יחד בזמן ובמקום, ר"ל במקרה. וממתינים הגעת המוחש האחד בהגעת האחר, המשל
זוהי מושגי הראות והמשוש, הם נקשרים יחד על הדיו, באופן שאנחנו ממתינים הגעת מושג המשוש אחר הגעת מושג
הראות במושג הראות שהוא צעלנו. וכמו כן אנחנו ממתינים שיווי פנימי אחר השגת שווי חלוני, ונלמין היות המקרה האחד
סבת המקרה האחר, להיותנו משיגים זה המקרה האחרון נמשך תמיד בזמן אחר הראשון. כל אלה הנה מדרכי החפוש
הצלתי בשלם, הכוזים באמת. וכאשר יתצדו על כוכן נמלא היותם צעלנו טעויות שכליות הבינויות. כי כאשר
מקור על עלת אמונתנו היות המגדל הנדלה עגול מרחוק עגול צעלנו חזק להשגתנו, נמלאה היותנו מאמינים הנדלים
צלתי משתנים, לפי המרחק, והיותם נדלים מהמרחק כפי מה שהם נדלים ומושיגים אל המשוש מקרוב, והיותם נדלים
לזולתנו כפי מה שהם נדלים אליו, וכל זה למה שהשגנו על הדיו הענין כן, ר"ל לעלת החפוש הצלתי בשלם המונח
לשלם. המשל זוהי מה' הוא עלת אמונתי היות הלחם הנדלה לי, לחם זן את הבוקר באמת, לא סם הממית (עם
היות שאפשר שיהי' סם הממית נעלם בפנימיותו)? ונצלתי ספק תהי' עלתו ההקש צין כח הזנת הלחם ומלאהו
החלון, והיותי ממתין הגעת הפעולה הנזכרת אחר הגעת ההשגה הנזכרת, ר"ל היותי ממתין השיווי הפנימי, אחר
הגעת השיווי החלון. ושהי' גם כן צכאן החפוש הצלתי בשלם סבת הטעות הנזכר. והיותה נפלא זוהי הוא אחר מעעות
החושים, אשר על יד נדגיש לפעמים כאב צאיצר הנחמד כד, כמו שצדדו זה הדופאים בספריהם. ואולם עלת הטעות
הנזכר אפשר שתצדד גם כן על זה הדרך. והוא כי הנה באמת הרגשת הכאב איננה במקום מוגבל, להיותה שינוי
הנפש (הצלתי נופלת תחת ליור המדחק והתמונה) ואולם אנחנו מייחדים מקום הכאב בגוף, צעזע הראות והמשוש לצד
(להיותנו משיגים צעזע הראות והמשוש מקום המכה שהיא סבת הכאב הנזכר). ולזה כאשר נדגיש כאב צחלק
מהגוף הצלתי מושג אל הראות והמשוש, אזי יהי' גם כן מקום הכאב צלתי מוגבל באמת, ואנחנו מרגישים
הכאב מוצלח שדגיש מקומו בגוף. וכאשר ידלם אדם לידע איזה משינוי הוא הכואב, אזי הוא צהכר שמשש
צאנצעותיו אחת הנה ואחת הנה, עד שידגיש שינוי מדרגת הכאב על ידי נגיעת שן-מיוחד, ואז ידע היות זה
השן הוא הכואב באמת. והוא להיותנו רבילים להשיג צהכרת כאב ידוע, שינוי במקום מיוחד מהגוף. ושינוי
מדרגת הכאב על ידי הנגיעה במקום הנזכר. ולזה יחד-אליו המקום הנזכר, ר"ל שאנחנו רבילים לקשור הרגשת
הכאב עם ליור המדחק והתמונה המביע אליו מחלק הבוקר אשר אליו יתייחס, על ידי הראות והמשוש. ולזה
צהגיע ההרגשה הנזכרת מחדש, יגיע גם כן ליור המדחק והתמונה אשר אליו תתיחס מחדש, וכאשר תהיה
עלת ליור המדחק והתמונה צדדו הכאב הנזכר, התקשרות הליורים (אידען פֿערבינדונג) לצד, אזי תהיה

מורה נבוכים

ואם לרחקם מן המשיג להם, כמו שלא יראה האדם ולא ישמע ולא יריח על רחוק מילים רבים, וכמו שלא יעשנה תנועת השמים. והצד השני אמרו שהם יחטאו במושגיהם, כמו שיראה האדם הדבר הגדול קטן כשירחק ממנו

גבעת המורה

גם כן עלת הטעות צוה עלת טעות כל חפוש צלתי נשלים ככלל. ר"ל היותנו שופטים ממה שהיה נקשר תמיד בצנחיתנו, על היותנו נקשר בנושא עצמו בהכרח, ולזה אף שיהיה צלמת החלק מהבין אשר אליו ייוחס הרגשת הכאב צלתי נמצא בפעל, ולזה אי אפשר שיהיה המרחק והתמונה המיוחס אליו, נקשר עם הרגשת הכאב בפעל, עם כל זה כד נקשרו שניהם בצנחית השגתנו, ולזה הצביע המושג האחד, ר"ל הרגשת הכאב בדמיון שזכרנו. מכל זה יתבאר היות טעות החושים וטעות השכל ענין אחד עצמנו, ר"ל חסרון ההשגה. אם חפוש צלתי נשלים, או הקש צלתי מספיק (חונלועגליכע חונלועגליכע) או הנחת קשור סביב צמקום שאינו נמצא כלל, וכיוצא בזה. על דרך משל זה המשפט: כל צעל חי מניע לחי התחתון. הוא לקוח מהחפוש, ר"ל שבאשר חפשונו אחרי מינים הרבה מהצעלי חיים הסוד והחמוד, הארי ורדוד והנמר, והכשר הפרס והעוגיה, וכיוצא בזה, מלאנוס כלם מניעים הלחי התחתון. ואולם הוא מציאד שאי אפשר שנחפש אחרי כל מיני הצעלי חיים האפשריים. ולזה כד הוא אפשר שימלאו חיות מינים הצלתי נודעים לנו עד הכה מניעים הלחי העליון הפך המשפט האמור וכמו שנתבלה הענין צלמת צמין נפדע הנמצא ביאור מנדים (קרקקקקקק) המניע צלמת לחי העליון. וכנת הטעות צוה המשפט הוא שסמכנו עצמינו על חפוש צלתי נשלים. ואולם ההקש הוא דרך הדאיה ממליאות נפואים משותפים לנושאים מתחלפים על היות כל נושא הנמצא באחד מהם. נמצא ג"כ צולתו. והנה אפשר שיקרה כנלן טעות כאשר יהיו הנושאים המשותפים הידועים לנו מתי מספר, ועם כל זה נשפוט ממליאות הנושאים הידועים על מליאות הצלתי ידועים. וכן כד הוא אפשר שיהיה דבר אחד סבת דבר אחד במקרה לבד, ר"ל בצנחית היותו קודם אליו בזמן, ואנחנו נחשוב היותו צלמת סבה צעלס, ואולם עלת זה הטעות הוא הפוך המשפט הצלתי נאות, ר"ל להיות זה המשפט אמת עצמנו שכל סבה צעלס קודמת אל המסובב בזמן גם כן, אנחנו מדמים שכמו כן הוא הענין בהיפוך, שכל הקודם לזולתו בזמן, הוא סבה אליו בהכרח, ואולם זה הוא טעות צדינו, מפני שבצלמת אין די צוה שהסבה צעלס תקדם אל המסובב בזמן, אצל לריך שיהיה יחוס פנימי בין הסבה והמסובב כמו שכד בארתי זה צמה שקדם. כמו שיראה האדם הדבר הגדול קטן כשירחק ממנו. סבת זה הוא כפי מה שאבאר. ידוע הוא שכל דבר הוא נראה על ידי נלוות האורה הנופלות על כל נקודה ממנו וחוזרות לאחור על עין הרואה, באופן שצבעים דרך הליחה הזכה (הנחיר קריס"טאליגוס) הנה מתקרבות זו לזו (להיותן נשברות צעברן צה לבדוריות תמונתה) ומתאחדות צנקודה אחת מאחריה, ומשם תשובנה להתפדר ולהתרחק זו מזו באופן שכל ללון המביע מנקודה מיוחדת צדבר הנראה מלטייר באחורי העין צעור הרשתי (יען היות) גם כן צנקודה מיוחדת אצל צסדר הפך, ר"ל שמה שהוא לימין הדבר הנראה מלטייר צשמאל העור המוכר ומה שהוא למעלה מלטייר למטה, וכן צהיפוך. ומה ימשך צבהכרח הוא שנספוט על גודל הדבר הנראה מגודל הליור המביע ממנו צעין. ואולם גודל הליור הוא נמשך אחד כמות הזוית הנלחת צין הנלוות המבצלות אותו. והנה כאשר ירחק הדבר הנראה מעין הרואה בהכרח הוא שתקטן גם כן זוית הראות המכרת, ולזה הוא צבהכרח גם כן שיראה לנו הגדול צהיורו קרוב אל עין הרואה לגודל זוית הראות קטן, כשיתרחק הימנו לקוטן הזוית המכרת כמו שבזכרנו. ואולם ראוי שתדע כי הגדול והקטן הם ליודים יחסיים, כי הגדול הוא גדול ציחס אל מה שהוא קטן ממנו, והקטן קטן ציחס אל הגדול ממנו. ולזה כאשר יראה האדם הדבר הגדול קטן כשירחק ממנו, אין כאן צלמת טעות החוש כלל,

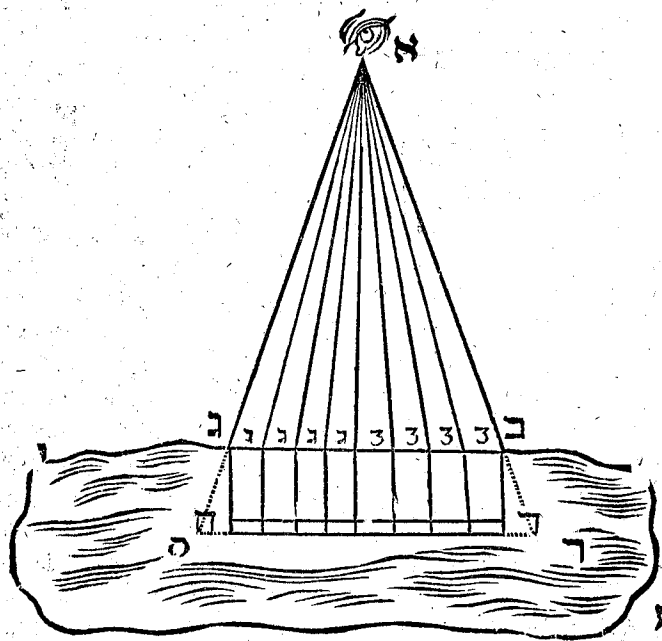
מורה נבוכים

צ"ה

שמו, ויראה הקטן גדול כשהיה במים. ויראה חמקוקם ישר כשהיה קצתו במים וקצתו חוץ למים

גבעת המורה

אחד היות יחוס הגדול והקטן כאלו צלתי משתנה, כאשר יהי' המרחק צלתי משתנה. והמשל צום הסוס הוא גדול ציחוס אל הכלב, והכלב הוא קטן ציחוס אל הסוס, ואולם כזר הוא צאפשר שיחיה הסוס הנראה צמדק מיוחד, שזוה אל הכלב הנראה צמדק אחד מיוחד, ויראה אז הגדול צום המרחק האחרון, קטן צמדק הראשון. ואולם הוא מצואר שכאשר נייחס הגדול והקטן אל נושאים מיוחדים, שהוא צהכרח שנגביל מדקס אחד לשניהם לכשילדק היחוס האמור, וצצחיה זו יהיה תמיד הסוס גדול מהכלב יהיה מדקס מעין הדואה עה שיחיה, וצלדק שיחיה משותף לשניהם.

ויראה הקטן גדול כשהיה במים. עלת זה היא שצירת הנלוות המגיעות מהדבר הנראה צעצדם מהמים אל האויר, ד"ל מגשם עז אל גשם דק ממנו. וזה יתצאר צזו הנורה. נניח עין הדואה צנקודת א, והמדקס מונח ממנו צדיכת מים ון וצתוכה קנה אחד דה. הנה הוא מצואר שלחיות הנלוות גא, גא כו', צלתי מגיעות על יושרם אל עין הדואה צנקודת א אלל נצצרות ציחיותם מהמים צאופן שהם מתקדצות זו אל זו, הנה לזה יהי' נלזן גא צלתי נראה מגיע מנקודת ד אלל מנקודת ה וכן נלזן בא צלתי נראה מגיע מנקודת ד אלל מנקודת ד. וכן ציות הנלוות, ולזה צהכרח שיחיה הקנה המכר צלתי נראה צאורך דה כמו שהיה נראה אם היה חוץ למים, אלל צאורך עודף

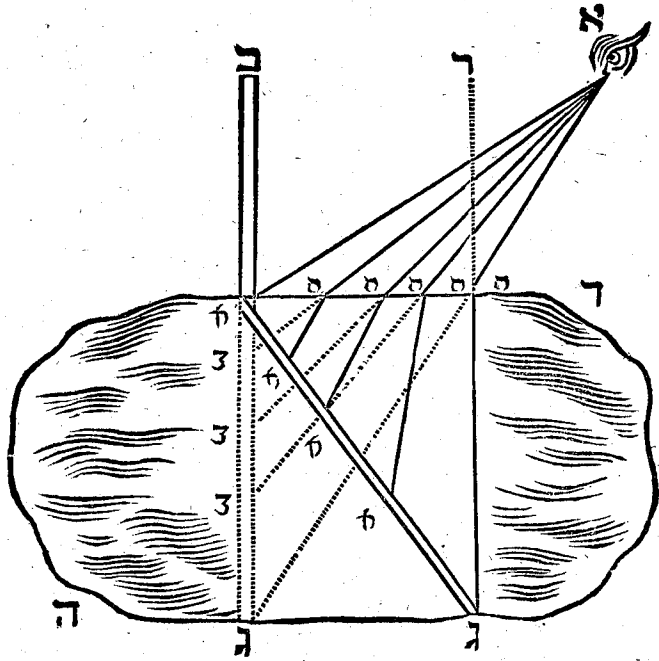
על הראשון שהוא דה. ואולם הוא מצואר שגם צכאן אין מקום לעשות החוש צאמת. כי הגדול והקטן לדיך שייחוס אל הנראה צארתו אמלעי צעלמו (צמים או צאור) לא צאמלעים מתחלפים וכמו שהוא צענין המדקס שזכרנו. ויראה המעוקם ישר כשהיה קצתו חוץ למים. זה יתצאר

מורה נבוכים

למים, וכן בעל ירקון יראה הדברים ירוקים, ואשר בלשונו מרה אדומה יטעם הדברים המתוקים מרים. וימנו דברים רבים מזה הכת. ואמרו שמפני זה אין לבטוח בהם שילקחו התחלות מופת. ולא תחשוב שהמדברים הסכימו על זאת ההקדמה לבטלה כמו שיחשבו רוב אלו האחרונים כי השתדלות קדמוניהם לקיים החלק אין צורך לו. אבל כל מה שהקדמונהו ממאמדם הכרחי וכשתפסד הקדמה אחרת מהם תבטל הכונה כולה, ואמנם זאת ההקדמה האחרונה היא הכרחית מאד, שאנחנו כשנשיג בחושינו עניינים סותרים מה שהניחוהו, יאמרו אז אין להשגיח בחושים אחר שנתבאר במופת העניין אשר חשבו, כי עד השכל תורה עליו כאמדם בתנועה המדויקת שנכנסה בתוכה מנוחות, ובהתפוצץ הרכב בעת הסבוב. וכאמדם שלובן זה הבגד נעדר עתה ובא לובן אחר, ואלו דברים הלוקי הנראים. ודברים רבים יתחייבו ממצייאות הדקות כלם יבינם החוש ויהיה מענה זה כולו שזה דבר יבצר מן החוש, במה שאיפשר שיענו בו

נבעת המורה

גם כן צורה שלפנינו. תהיה דה ציכת מים ונליצ זה קנה עקום באג צלופן שהחלק האחד ממנו בא יחי' חוץ למים, והחלק האחד אג צתוך המים. ולהיות כל דבר נראה על ידי נלוות האור המגיעות ממנו אל עין הרואה, ונתבאר גם כן צחכמת הדליות (אפ-טיק) היות נלוות האור צעזרם מאלמנעי עצ, על דרך משל המים אל אלמנעי דק כגון האויר, נצדרות צלופן שהן מתרחקות ממקום נפילתן. הנה לזה יחי' הנלוץ הנופל מקצה הקנה ג נקודת ה משטח המים צלתי עוצר על יושרו עד נקודת ד. אלז הוא נשצר ומתרחק מקו דה הנלצ על מקום הנפילה ה, צלופן שהוא מגיע אל העין נקודת א, וכן הנלוץ המגיע מנקודת א ונופל נקודת ה-גם כן צלתי עוצר על יושרו אלז נשצר ומגיע א העין נקודת א וכן ציתר הנלוות, ולזה כאשר תהי' העין צמדחק ומלצ הנלוות לזה, תהי' נקודת ג נראה

נקודת ג (מפני היותה גדלית על יושר קו אה) ונקודת א גדלית נקודת ז. וכן כל יתר הנקודות נראות על יושר קו בא. ולזה הקו המעוקם באג נראה יושר באג. ואולם גם זה אין ראוי שיקרא טעות החוש, אחרי היות הנראה צלופו אלמנעי צעלמו נראה תמיד על דרך אחד. וכן צעל ירקון יראה הצדדים ירוקים, ואשר בלשונו מרה אדומה יטעם הצדדים המתוקים מרים. עלת כל זה הוא היות המדליוס והטעמים צלתי איכיות ומלצות חוץ לנפש צעלם המושג, אלז הם ליודים יחסיים ד"ל כמשכים אחד יחס המושג אל המשיג

בו כן. ובדברים יענה בהם שזה טעות מכלל טעויות החוש. וכבר ידעת שאלו כולם דעות קדמוניות, היו מתפארים בהם הסופים "טאגין ואומרים שהם אמרום תחלה, כמו שזכר גלי"אנוס בספרו בכחות הטבעיות על אותם אשר היו מוכזבים החוש יספר דברים כבר ידעתם. ואחר הקרימי אלו התקדמות, אתחיל לבאר דרכים באלו הארבעה בקשות.

פרק ארבעה ושבעים

זה הפרק אכלול לך בו ספור ראיות המדברים על היות העולם מחודש, ולא תבקש ממני לספרם בלשונותם ולא באריכותם, אבל אגיד לך כונת כל אחד מהם ודרך הוראותיו לקיים חדוש העולם או לבטל קדמותו. ואעריך על התקדמות אשר נעזר בהם בעל הדרך ההוא בקצרה. ואתה כשתקרא

בספריהם הארוכים וחבוריהם הידועים לא תמצא כלל עניין נוסף על מה שתבינהו מדברי אלה בהביאם ראיה על זה העניין. אלא שאתה תמצא דברים יותר רחבים ולשונוות נאים ויפים. ואולי אוזנו בשירים ונשקלו במליצות ונבחר להם צחות דברים, ואולי נאמרו בלשון סתום וכונן בזה להבהיל השומע ולהפחיד המתבונן. ותמצא בחבוריהם גם כן מהשנות העניינים והפיל הספקות והתירים לפי מחשבתם, ולעמוד כנגד מי שחלק עליהם חרבה מאד.

הדרך הראשון, חשבו קצתם שבמחודש האחד יש ראיה שהעולם מחודש. כאלו תאמרו כי ראובן שהיה טפת זרע ואח"כ נעתק עניין אחר עניין עד שהגיע אל שלמותו. מן השקר שיהיה הוא אשר שנה עצמו והעתיקו מעניין אל עניין, אבל יש לו משנה הוץ ממנו. הנה כבר התבאר צורכו אל עושה תקן בניינו והעתיקו מעניין אל עניין. וכן ההקש באילו התמר הזה וזולתו. ואמרו שכן ההקש בעולם בכללו. הנה אתה רואה ושוה יאמין שאי זה דין שימצא לגשם אחד יתחייב שידונו בו על כל גשם.

הדרך השני אמרו גם כן שבתחודש איש מן האישים הנולדים יתבאר המופת שהעולם כולו מחודש. ובאור זה שראובן זה לא היה ואחר כן היה, ואם אי אפשר היותו אלא מיעקב אביו. הנה אביו גם כן מחודש ואם

גבעת המורה

לכך, ולזה צהשתנות עלם המשיג (כלי ההשגה) צהכרח הוא שישתנה ב"כ היחוס המזכר, ר"ל המדע או הטעם ואין כאן צלחת טעות החוש כלל. הסופים "טאגין. (סוף פ"ט טעמ):

פרק עד. אוזנו צהסידים. הוצאו צמאזני ר"ל צמסקל הצידים, (אין ילבענזאס געבראכט) מהשנות העניינים. (אנטיטענעס). הדרך הראשון כי. שאיזה דין שימצא לגשם אחד יתחייב שידונו בו על כל גשם. ואולם זה הדרך הוא הטעמי צלחת לפי דעת הכז ז"ל להיותו לקוח מהחפוש, ר"ל שכלשך חפשו אחד איזה גשמים מלאנוס היותם מחודשים, ומזה שפענו על היות כל גשם צכלל מחודש, ואולם ככך הוא אפשר שימצא איזה גשם צלתי

פרק עד לא תמצא כלל דבר נוסף על מה שתצוהו מדברי אלה הנה צהתד זה יותר הכלל. מן ואמרו שעל כדמך ילך אל לא תכלות והוא סקר, או תגיע לסוף למציאות דבר אחד העדר גמור וזה הוא האמת. הכז חשזי להחיד זה צשאלמד וככז הניחו שמיצאות מה שאין תכלית לו על כך צא זה אחד סוד זה סקר, ומה צשחצ צלחת. אמנם לדיך שתדע כי אפלטון הבדיל זה הספק מאלד צמשל אשר צניצו אלה. והחכם צ"ר חכר אברת צשהצא צה הספק הזה, והדעה כי ארסטו עלמז ישתמש צדומה לזה המופת, והחיד הספק הזה ותמן ההצדל צין ההקדמה אשר ישתמש צה אפלטון וצין אשר ישתמש צה ארסטו, כי ארסטו אמנם יקצלה צמאזיס, והנה דליתי להציא לך הנה צלחת מה צלחת שס ולצאד ענינו ואומר.

הדרך אשר הלך אפלטון צחדוש התנועה היא שהוא אמר כלשך תחדש צכאן תנוע לא היתה, הנה יחוייב שיהיו התנועות אשר לפני צלתי התנועה התחלה להם, כי אם לא תהיה להם התחלה היו אל התנועות אשר ככז נמצאו לא ימצאו עד שיכלו לפניהם תנועות.

ואם אי אפשר היות אבי אלא מאברהם הנה ילדיו אל לא תכלית. וכבר הניחו שבמצאות מה שאין לו תכלית על זה הדרך שקד, כמו שבארנו באחר עשרה

תנועות אין תכלית להם ושלמות כל מה שאין תכלית לו מנוחה. הנה אין ספק שתהיה לאלה התנועות תנועה ראשונה והיו התנועות אשר לפני זאת התנועה מכילות הנה צבאן א"כ תנועה ראשונה מחודשת. וארסטו יקבל זה עם שני תנאים. אחד מהם שתהיה התנועה הנמלאת צעומד

גבעת המורה

צלתי מחודש. חדרך השני כו'. אמר המבאר. להיות זה העיון ד"ל צדקויות העולם או חדשו, עמוק מאל והיותה דעת חדש העולם יסוד הדת, אחרי אשר צהאמתו יתאמתו הנפלאות כלם. ראיתי להציג הנה דעות החכמים האחרונים ומחלקותיהם צוה הענין, אחרי כן אשתדל להכריע ציניהם, ואגלה גם כן דעתי צוה כיד ה' הטובה עלי. ומתחלה אעתיק דברי החכם המפורסם דבי משה בן מנחם. הנקרא צפי כל דבי משה מדעסוף ד"ל. צוה הענין. וזה לשונו (מועדי שחר. סימן י"א). כל עלם משתנה מקריי אפשר שיזויר צפני פנים מתחלפים, ד"ל עם השינוי, וחולתו, ושני המשפטים המתנגדים אפשר שיהיו אמתיים, ד"ל שנושא אחד צענמו אפשר שיוחסו כשואים מתנגדים. א הוא ב, או א אינו ב. ושניהם אפשר שיהיו אמתיים בנושא ההוא צענמו, אבל צומנים מתחלפים. ואולם להיות כל אחד מהמשפטים הנזכרים אפשר שיהיה אמת מלך עלמו. הנה תשאר צבאן השאלה, מי הכריע מציאות האחד מהם צפעל על מציאות זולתו? ואין היה האפשר צענמו מוגבל צצחינות המציאות צפעל? (ס' דף 186) והנה הכל מסכימים היות לכל אחת מקורות העולם סבה, המוציאה אותה אל הפעל צהכרה. ואולם אם נשאל מה היא הסבה שמשני הנצלות העלם המשתנה המתנגדות, נמלאת אחת מהן צפעל צומן מיוחד מוולתה? יענה אפיקור"ד. האת זו הסבה. הסבה הפועלת הקדוזה, ולהיות הסבה הפועלת הנזכרת גם כן משתנה, ואפשר שתוצגל צפנים מתחלפים, הנה לזה תהי' עלת הנצלות המיוחדת גם כן צצחה הקדוזה אליה, וכן הוא מההכרח שחזור תמיד לאחר צקשור הסבות לצלתי תכלית, לפחות צצחינות השתנו, כל צמן שנייה סבות משתנות ומוצגלות צפנים מתחלפים. וכמו כן כל אחת מקורות העולם יש לה מוצג צהכרח וכן למסוצ צממה מסוצ לצלתי תכלית. והנה תפול צבאן השאלה אם הוא צאפשר צוה הסדר מסבות ומסוצים לצלתי תכלית יהי' עומד צענמו, מוולת שיהי' תכלה מעלם עומד צענמו מחוייב המציאות, או לא? והנה קלת הפלסופים חשבו היות סדר דברים נמשכים זה אחד זה מוולת סוף אפשר צענמו, ד"ל שאינו סותר את עלמו, ועם כל זה הוא צלתי אפשר שיהי' יוצא אל המציאות. ויאמר כי הוא מצווד סדר צלתי צעל תכלית אי אפשר שיצא אל המציאות לעולם, להיות זהו ענין הצלתי צעל תכלית שלא ישלם לעולם, וזה סותר המונח ד"ל היות הסדר הצלתי צעל תכלית ד"ל מוולת סוף נלם יוצא אל המציאות. ולזה יהיה תמיד צאפשר להוסיף על הסדר הנזכר, ויהי' היוצא ממנו אל הפעל תמיד צעל תכלית. וכמו כן אמרו היות ליד סדר מוולת התחלה נמלא צשכל לצד, ואי אפשר שיצא אל הפעל מפני שאף שחזור לאחר צקשור הסבות כל מה שדללה, נוכל להוסיף עליו תמיד, ויהי' זה הסדר צלתי צעל תכלית צכח לצד, ד"ל שנוכל להוסיף תמיד על הנמלא ממנו צפעל, אבל זה צענמו מחוייב היות הנמלא ממנו צפעל תמיד צעל תכלית. ושניהם ד"ל הסדר מוולת התחלה והסדר מוולת סוף מועדכים הנחיות להשלמתם, והנחיות אי אפשר שתהי' נשלמת לעולם. ולזה צהכרח שנייה התחלה מוולת התחלה, ד"ל עלם מחוייב המציאות, שמציאותו צלתי תכלית כלל מסבות פועלות, אבל מעלמו. והתמדתו (יין דויער) איננה המשך צמן מוולת התחלה, אבל היא מוולת צמן כלל, או נחיות מוולת התחלה, סוף, והמשך כלל. העצד והעתיק מהצמן הוא מיוחס אל הדברים המקריים לצד. ואולם העלם המחוייב המציאות, הוא, כמו כל האמתיות ההכריות המוכרחות צלתי נופלים תחת העצד והעתיק, ואי אפשר שחומר צצחינתם הס' היו או ידיו, אבל הם הם תמיד. כל מה שאמרנו מענין העלם מוולת התחלה, אינו לודק צצחינות העלם מוולת צמן, כל עלם משתנה אינו כל מה שאפשר שיזויר צו צעם אחת, ומציאותו דומה אל הקו צצחינות היותו מקבל המוספת צמן וצמקוס. ואולם העלם המחוייב המציאות הוא כל מה שאפשר שיזויר צו צכל עת, ומציאותו צלתי

צעומד נשלמת וכלה ושתיהם סוף התנועות לא תמלא
אחרים תנועה. והשני שיהיה קצתם תנאי צמיונות קצת
ר"ל שתהיה הדמיונה תנאי צמיות מהם. ר"ל כשהיה
חדשה נמשך לתנועה אחרת צמיונות, והאחרת הבאה
נמשכת לתנועה אחרת עד יעצור הענין לצלתי תכלית

עשרה מחקדמותיהם. וכן אלו הגעת על דרך
משל לאיש ראשון אין אב לו והוא אדם, יתחייב
השאלה, ממה זה נהנה אדם זה? ותאמר על דרך
משל

נבעת המורה

תקצלת התוספת והחסרון כלל. להיות העלם המכר צלתי משתנה כלל. — ואולם עם היות הדמיונות המוכרות נדירות
מוכרות, עם כל זה הכה צלתי מספיקות לפי דעות קצת הפלסופים. וזה מטעמים מתחלפים. ראשונה ישיצו על
זה, שום ההקצ צין ההתחלה והסוף הוא צלתי מדלה כלל, ועם היות שהנחיותיו אי אפשר שתהיה נשלמת לעולם
זמן העתיד עם כל זה לא תתחייב מזה הכרחיות ההתחלה, אם לא נדלה להניח מוולת שום מופת היות העצב
מובנל זמן, וזה צאמת מערכה על הדדוס, להיותם מניחים לדרך צדור מה שהוא נופל תחת השאלה צאמת. כי הכה
השאלה היתה אם סדר המשך הדברים צוה אחר זה מוולת התחלה הוא אפשר? וצתשובתם הם מניחים לצדור היות
זה צלתי אפשר. שנית דרך המופת המכר הוא מסופק מאל, להיות נכזה על ציור הצלתי צעל תכלית זמן ומקום
אופני שמושו, ואין דמיון שצורה מופת מציאות השם יתעלה, על יסד אפשר לקעקרו ולהדורות סותרו. וזולת זה, הם
גם כן צלתי מסכימים צהצל שצין הצלתי צעל תכלית צצחית הכה, והצלתי צעל תכלית צצחית הזמן, ולזה יאמרו:
אם העלם הצלתי צעל תכלית צצחית הכה, ר"ל העלם המחוייב המציאות, הוא אפשר שיהי' נמצא צפעל צכל זמן,
מדוע לא יהי' גם כן העלם המשנה צלתי צעל תכלית צצחית הזמן והמקום? ואם הדברים המקריים אפשר שיותרו
אל סדר צלתי צעל תכלית לפנים ולאחר, מדוע לא יותרו אליו צפעל? אחרי אשר צהכחתו מציאות שכל צלתי צעל
תכלית, צהכרה הוא שגניח גם כן, היות כל מה שאפשר שיתר צצחיתנו, מוכרה שיתר צצחיתנו צפעל (שם לא כן
לא היה צלתי צעל תכלית), ומדוע לא יהי' ציור הדברים המקריים צכל השם יתעלה נמצא צעלם חוזה לו? —
(סימן י"צ). כצד צלתי היות הכחת מניעות מציאות סדר המשך הדברים המקריים צוה אחר זה מוולת התחלה
מסופק מאל. ולזה שמו על לזם חוזה פלסופים לצד צמופת מציאות הדברים המקריים המשכנים. מציאות העלם
המחוייב הצלתי משתנה, על זה הדרך: והוא כי צד נמצא שאי אפשר שניחם לנושא אחד א נשוא המציאות, אם
לא צמיו דרכים. האחד הוא כאשר יהי' נשוא המציאות נקשר עם הנשוא (צאופן שאי אפשר שיוייר הכושא מוולת הכושא)
או להיות זה היותו עוצ שאפשר, והנצחר אלל השכל. וזה המשפט יקרא אלל הנמשכים אחד לייבנין, משפט דעלה
המספקת (דער וחסן דעם לורייפערדען גרונדעם). ויאמרו כל מה שהוא נמצא צפעל, צהכרה שתהי' לו עלה מספקת,
ר"ל צהכרה הוא שיהי' צאפשר שיתצאר אלל השכל, מדוע ילא אל המציאות צכלל, ומדוע על זה הדרך המיוחד מוולתו?
והנה זו העלה אי אפשר שתהי' נמצאת דברים המקריים צצחית עולם להיות זה צעלמו גדר המקרה, היותו מציאותו
צפעל צלתי מתחייב מציור עולם, וכן אי אפשר שנמצא העלה המוכרת צצחיתם הקרצות, להיות גם כן מקרייות
ומציאות עולם מנערכת לעלה אחת חוזה להן, וכמו כן הוא הענין צצחיתם הדחוקות ואף שבעלה צמחצצתנו צסדר
הקצות והמסוצים כפי לזוננו, עם כל זה לא יהי' צאפשר שנמצא העלה המצוקשת על זה הדרך. ולזה אף שגניח
זה הסדר צלתי צעל תכלית, לא יהי' זה מספיק אל נתינת העלה המצוקשת, ולהסדיר השאלה המוכרת על ידו. ולזה
הוא צלתי אפשר שתהי' הבצלת מציאת חוזה מקרה נמשכת מעלת סדר קצות ומסוצים מקשיים החוזר לאחור לצלתי
צעל תכלית, והנה הדברים המקריים נמצאים צפעל, ולזה הוא צהכרה שיהי' גם כן עלם מחוייב המציאות הכולל
צעלמו עלת מציאות כל הדברים המקריים, שמציאותו צלתי נמשכת מעלת וזולתו, אלל מעלמו ומאפשרותו לצד. והנה
נוסיף צוה צאור. מציאות הדברים המקריים צלתי מתחייבת מאפשרותם הפנימית. הם צלתי נמצאים צפעל להיות

פי אז יחויב שלל תמצא התנועה האחרונה אלל אחר כלות תנועות חין תכלית להם. וכשלל ימצא הדאשון לא ימצא האחרון כלל. וזה הציווד עשהו צלילי מהטבע צמה שאמר מאשר הוא חלו היתה לתנועה המחודשת תנועה לפנים ולתנועה היתה תנועה אחרת לפניה, ויכל הענין לצלילי תכלית לא ימצא האחרון. וכן עשאו צמאמר הא' צספר ה'הו' והספסד כאשר אמר חלו היתה הארץ מהמים והמים מהאוויר והאוויר מן האש והאש מדבר אחר והכל זה לצלילי תכלית, ר"ל ציושר ובעצם לא תמצא הארץ ולא אחר מן

מישל מן העפר. ודאוי שישל, העפר הזה ממה נהוה? ויענה ע"ד מישל מן המים. וישאל והמים החם ממה זה נהוה? ואמרו שעל כרחק ילך זה אל לא תכלית והוא שקר, או תגיע בסוף למציאות דבר אחר ההעדר הגמור וחיו האמת, אצלו תפסק השאלה. ואמרו שזה מופת על שהעולם נמצא אחר ההעדר הגמור המוחלט. הדרך

גבעת המורה

צוירם אפשר, שאם כן היה המציאות מוכרחת מעצמם, וכן חין שום עלה מספקת למציאותם צסצותיהם הפועלות הרחוקות או הקרובות. חף לא צסדר צצות ומסוצים מזולת התחלה כל זמן שניח הסצות עצמן מקרייות וסותרים אפשר, ולזה אי אפשר שהצדים המקריים יאלו אל הפעל צאופן מיוחד אם לא מעלת התלות מהסבה המחוייבת המציאות צמוחלט, המכרעת המציאות על ההעדר. והנה הוא צלתי אפשר שיהי העדר המציאות הצדים המקריים כמעט מכל עצמו, מפני שאם כן היו הצדים המקריים מחוייבי המציאות וזה מאמר סותר עצמו, ולזה אי אפשר שתהי עלת המציאות הצדים המקריים צאיכות היותם נשואי ההכרה צכלל, שאם כן לא הי' נמצא צזמן מזולת זמן צצמקום מזולת מקום, אצל תמיד מזולת שיו, כי צצחינת היותם נשואי ההכרה הם צלתי משתנים כלל, ולזה צהכרה שצצקם עלת המציאות צאיכות היותם נשואי הצחינה, ר"ל לצסת הטוב הנמצא צהם, צהכרה הוא שיהיו צצמקום צזמן מיוחד צצחדים מזולתם, ויואלים אל הפעל מצצתם המחוייבת ורק על ידי זה הוא אפשר שתצצמר עלת המציאות צכלל, ועלת הצצלת המציאות צצחוד. והנה צצרי החכם המזכר מצכיימים לשתי הקדמות המצדדים אשר לפנינו, כמו שהוא נראה לעין כל. ואולם קרו צלומנו זה קס חכם אחד ספדרי ברוך (בענעדיקטום) שפי"נאצע, ורעיש את העולם צעיוניו העמוקים והצדים משכלי ההמון. ויסוד דעתו הוא היות עצמנו והעולם המוחש חוזה לנו צצדים צלתי עומדים צעצמם, אצל מקרי (מאדיריקאליאנען) העצם הצלתי צעל תכלית העומד צעצמו לצד, להיות צלתי אפשר שצויר אחד מושכל אל העצם הצלתי צעל תכלית המזכר יאל אל הפעל כפדד מעצמו וחוזה לו, ושחין צמציאות זולתי עצם אחד עומד צעצמו, צלתי צעל תכלית צצחינת ההשגה, כמו שהוא צלתי צעל תכלית צצחינת ההתפשטות (חויסדעהנוק). וכמו שלמי דעת החכם המזכר, זה העצם הוא לצדו מחוייב המציאות, כן הוא לצדו אפשר המציאות, ואולם כל הנמצאים זולתו, חיים ומתקיימים כמקרים צעצם המזכר. ותכלית צצדיו הוא: הכל הוא אחד, והאחד הוא כל. והנה עס היות זה הדעת עמוק מאד. ומסכים לצצדי המקוצלים צענין הצלומם, עס כל זה להיותו סותר פנת החדוש, אי צזאת שם על לצו החכם המפורסם דצי משה מדעסוף ז"ל לסתור יסודותיו המכרות. אמר (שם סימן י"א) צזה הלשון: כפי מה שנועד לי משעת כת שפינא"צ, היא מצכמת לדעתו צזלה המשפטים האמתיים: העצם המחוייב המציאות מושכל עצמו מחוייב בהחלט, ומושכל הדברים בבחינת היותם נדחים אל סדרים בלתי בעלי תכלית, עצמים נמצאים מזולת, שהח' למציאותם התחלה וסוף. ואולם מקום המחלוקת הוא זה שלדעתנו יהיו סדרי הצדים המקריים המזכרים עומדים צפני עצמם (יניד פיר יך בעטטהענדע דינע) חוף לעצם השם יתעלה. עס היותם פעולות כמו הצלתי צעל תכלית לצד, לא עצמים עומדים צעצמם (זעלבסטטענדיגע וועזען). העצמים צעלי תכלית עומדים צפני עצמם. ועס היותם תולים ממציאות העצם הצלתי צעל תכלית, ואי אפשר שצוויירו זולתו, עס כל זה חיים נמצאים צעצם המזכר, אצל חוזה לו. ואולם לדעת שפי"נאצע חין צמציאות זולתי עצם אחד עומד (הוא צלתי מצדיל צין העומד צעצמו. והעומד צפני עצמו), צלתי צעל תכלית, להיות

הדרך השלישי, אמרו עצמי העולם לא ימלטו בשום פנים מחיותם מקובצים או מופרדים, ושיקובצו גחם עצמים פעם ויפרדו פעם אחרת, ומבואר גולה דא שלפי בחינת עצמם אין ראוי להם קבוצ לבד או פרוד לבד; שאלו היה עצמם וטבעם נגזר שיהיו נפרדים

מן היסודות אחד שהי' מחויב על כל אחד מהם השלמות מה שאין לו תכלית, ואולם כשילקחו אלה התנועות על שם אומנם ימצאו אין התחלה להם מפני מניע ראשון נאחי אין התחלה לפעולותיו, לפי שמה שאין ראשית למציאותו אין ראשית לפעולותיו, ולא היה להם קיתק קודם קצת אלא צמקרה; הנה עוצר שימצאו תנועות אין תכלית להם ר"ל אין ראשית להם קודם התנועה המונחת האחרונה, וזה

שכאשר

נבעת המורה

להיות מציאותו צלתי תכלית מציאותו זולתו, אצל מעצמו. ולהיות שאי אפשר שיהי' שום עצם צעל תכלית צלתי נתלה מזולתו, הנה לזה אי אפשר שיהי' שום עצם צעל תכלית עומד צעצמו. ואולם כלל העולם (דאז וועלטאן) הוא צאמת עצם עומד צעצמו, להיותו כולל צעצמו כל האפשר צו, ולזה הוא צלתי נתלה מציאותו מזולתו כלל. זה העולם הוא כולל צעצמו העצמים הגשמיים והרוחניים, שהם (לפי יסודות קארטע"זיום שנמשך אחריו שפי"נאלע) ההתפשטות וההשכלה, עצמים מתפשטים, ועצמים משכילים. והוא מייחס אל העצם הצלתי צעל תכלית אשר הניח שני תארים צלתי צעלי תכלית, ר"ל התפשטות והשכלה צלתי צעלי תכלית. ואל זה הוא דומה צאמרו: האחד הוא הכל. או יאמר קצון גשמים ושכלים צמספר צלתי צעל תכלית, הוא כלל אחד צלתי צעל תכלית לצד. ואל זה הוא דומה צאמרו, אבל הוא אחד. ואולם הוא מצוהר כמו שכבר העירו עליו דעים, היות גדר העצם העומד לפי דעת שפי"נאלע רצוני לצד. גם אנוחנו מסכימים על היות לזוד העצם העומד לפי דעתו, ר"ל העצם מציאותו צעצמו, וצלתי תכלית מציאותו זולתו, מיוחד אל העצם הצלתי צעל תכלית המחויב המציאות לצדו. ואולם אנוחנו נצדיל העצם העומד צעצמו, מהעצם העומד צפני עצמו. העומד צעצמו הוא צלתי נתלה מציאותו מזולתו, ולזה הוא צלתי צעל תכלית, ומחויב המציאות. אצל העצם העומד צפני עצמו, הוא נתלה מציאותו, ועם כל זה מציאותו נצדלת מציאותו העצם הצלתי צעל תכלית, ר"ל שאינו מקרה העצם הצלתי צעל תכלית לצד, אצל הוא צעל מקרים צעצמו, ועמידה כזו אפשר שנייחס גם כן אל העצם הצעל תכלית. מצוהר מזה שכל מה שהולא שפי"נאלע מגדר העצם העומד צעצמו, הוא צדק צצחינת הגדר ההוא לצד, לא זולת זה. שפי"נאלע הראה צמופת היות העומד צעצמו עצם אחד צהכרה, וזה צדק צצחינת העצם העומד צעצמו לצד, אצל לא צצחינת העצם העומד צפני עצמו, ר"ל שהעצמים הנזכרים הם יותר מאחד. הוא הראה צמופת היות קצון כל העצמים הצעלי תכלית צלתי נמצא חוץ לעצם הצלתי צעל תכלית, וזה צדק צצחינת התלות מציאותו העצמים הצעלי תכלית מציאותו העצם הצלתי צעל תכלית, אצל לא צצחינת המציאות המיוחד מופשט מהתלות הנזכר. צצחינת הראשונה נסכים אתו צהכרה אצל צצחינת האחרונה, עדיין מחלוקת צמקומה עומדת. וזולת זה ישיצו החולקים על דעת שפי"נאלע צהיותו מייחס אל העצם הצלתי צעל תכלית אשר הניח שני תארים, ר"ל ההתפשטות וההשכלה, להיות כל מה שאפשר שימצא נכלל צשני הליודים הנזכרים לפי דעת קארטע"זיום. ההתפשטות הוא לפי דעתו עצם הגשמיים, וההשכלה עצם הרוחניים (השכליים). ואולם איך אס נאדף אל לזוד ההתפשטות לזוד ההתנגדות אל התנועה (להיות ההתפשטות לצדה צלתי מספיק לגדר הגשם מזה היותו לזוד המדחק לצד) עם כל זה יהי' זה מספיק לגדר החומר לצד, לא לגדר הגשם הכולל צעצמו זולת החומר גם כן הליודה, ר"ל התנועה צהצגולותיה המתחלפות. והנה שפי"נאלע הורה לנו צשעתו מקור החומר לצדו, ואנה נמצא מקור הליודות? ואיך תגיע התנועה אל הגשם בכלל, התמונה אל כל גשם ציחוד, והתנועה המכוונת לתכלית מיוחד צכל גשם צעל ציודים? (האדאמיירטער קערפער). ואנה נבקש מוצא כל זה? מאין מוצא התנועה? ואם תהי' המענה: צעולם צכללו; אצל העולם צכללו הוא משולל התנועה? ר"ל קצון כל הגשמים לעצם אחד אי אפשר שישנה מקומו, להיות במקום יחוס הגשמים אל גשמים אחרים הוצה להם, ואולם אין גשמים חוץ לעולם צכללו. ואי אפשר גם כן שיקצל

התואר

נפרדים לבד, לא יתקבצו לעולם. וכן אילו היה עצמם ואמתתם גורר שיחיו מקובצים לבד, לא יתפרדו לעולם וא"כ אין הפרוד יותר ראוי בהם מן הקבוץ, ולא הקבוץ יותר ראוי בהם מן הפרוד, יהיה א"כ חיות

שכאשר הנחנו תנועות אין ראשית להם מחוץ שיהי' צבאן מניע נלחי אין ראשית לפעולותיו. וכאשר יונחו תנועות נלחיות אין ראשית להם מחוץ שימלא צבאן מניע נלחי אין ראשית לפעולותיו לפי שהוא ישלימו מהתנועות, אשר אין התחלה להם העונות שיהי' קצתם מקצת כעצמות. ולקח אפלטון מה שצעצמות מקום מה שצמקרה והוליד לו מה שצמקרה

גבעת המורה

התואר. ולזה הוא מהסברה שהי' התנועה נמצאת בחלקי העולם לצד, ומה ימשך היות לחלקי העולם מציאות צפני עצמם, הפך דעת שפי'נאלע, ושאין הכלל וולתי קצון החלקים המוכרים יחד, ואלו לא היה אל החלקים מציאות מיוחד, אבל היו מקרים והבצלות הכלל לצד, אזי היה צלתי אפשר שיהי' להם מקרה הצלתי נמצא בכלל עצמו כמו שצדדנו. וכן טעות קרוב לזה נמצא צדדרי שפי'נאלע צצחיות העולם השכלי, והוא היותו מניח מקור כל שכל, השכל הצלתי בעל תכלית ותעלה, אבל זה מספיק לצדד מולא חומר השכל לצד, ר"ל העיון צאמת ושקר לצד, אבל אזה נמצא מקור העצם, השלימות, העונג והאנדר, ובכלל כל מה שהוא עלה מניע כח צחידתנו? ואם כלל המציאות לפי דעת שפי'נאלע הוא משולל הדלון והצחירה, מאין ימלאו אלה בחלקיו הצלתי עומדים צפני עצמם לפי דעתו, אבל הם הבצלות העצם העומד בעצמו לצד כו'. (שם 227) „ומעשה אצוה לצדד ספק אחד אשר העיד החכם וואלף צחלק שני מאלהות הטבעיות שלו (ויינער נאטירליען טהעקולאגיא) על דעת שפי'נאלע המוכרת. והנני מניע דדדיו הנס צתכלית הקולר: כל חיכות היא צעלת שתי מניי כמות ר"ל הכמות המתפשט החזווי (עקססענטייע גרעסע) והכמות המתפשט הפנימי (ויינער וויטענטייע גרעסע). על ידי תוספת הרבה דברים מניין אחד בעצמו, תתדבב כמות האיכות מהמין הראשון לצדו, אבל לא כמות המין השני ר"ל כמות הכח הפנימי, כי אם נשפוך מים פושרים לתוך מים פושרים, תתדבב על ידי זה שיעור כמות המים מאותה מדריגת החום בעצמה, אבל לא שיעור מדרגת החום. וכן אם נחצר דדענתנו הכרה חלושה אל הכרה חלושה, יולך מזה הכרה יותר דבבב אבל לא יותר עמוקה מהקודמת. אמת הוא שכל אשר תתפשט הסבה יותר, תתפשט גם כן הפעולה הנמשכת ממנה צויתר, המשל צוה חזק ההארה הוא נמשך אחד דצוי מספר נלווי האור שהם סבה, אבל אין הפעולה נמשכת צבאן מקצון הנלוות לצד, אבל מעלת קצון הנלוות נקודה אחת תתדבב בהכרח חזק מדרגת ההארה. וזולת זה אין הצדל צמדדגת ההארה צין שיהי' האור נופל צחקר אחד או צחדדים דבים. וכל זה מצוה מאל. ומה ימשך שאף אם נקצן מספר צלתי בעל תכלית מעצמים צעלי תכלית, לא יתהווה מזה עלם צלתי בעל תכלית צצחיות הכח, שהוא הכמות הפנימי, אבל צצחיות ההתפשטות, ר"ל צצחיות הכמות החזווי לצד. ואולם הכמות הפנימי ישאר צבכרה בעל תכלית כמו שהי' קודם הקצון המוכר. והנה גם שפי'נאלע יורה צבכרה על היות הצלתי בעל תכלית צצחיות הכח לצדו הוא העומד בעצמו והצלתי נתלה צמליאותו מוולתו, ולזה צבכרה גם כן שינוי מציאות עלם צלתי בעל תכלית צצחיות הכח, חזק לעים הצלתי בעל תכלית צצחיות ההתפשטות החזווי, ר"ל חזק לקצון עצמים צעלי תכלית צצחיות הכח, חזק לעים הצלתי בעל תכלית צצחיות הכח הפנימי העומד בעצמו. ואולם היות הצלתי בעל תכלית צצחיות ההתפשטות החזווי צלתי עומד בעצמו, אפשר שיתצאר גם כן על זה הדרך. כל העצמים המתפשטים יהיו צעלי תכלית או צלתי צעלי תכלית אי אפשר שיהיו אחדים צאמת, אבל הם קצווי האחדים הרצים (אוגרענאטע פֿון פֿילשן) לצד. לא עצמים נפרדים אבל כוללים (קאולעקטייע). ועם היות ההתפשטות אחד בעצמו מגיע אל כל מין חומר שיהי', עם כל זה, המתפשטים

שמקרה. ואתה הער נפש להצונן צחמת הרצ
והפלט קלור והמלח דעותיו חיד כלל מה שמלכנו
צקלו צצ' צצ' צצ' זה אחד סוד זה צצ' צמקרה. וזהו
אמרו והוא אשר יקרא מה שאין תכלית לו צמקרה.
ידע צצ' צצ' ומלך המנוע הנלחי וזהו שקרא ליהק שזה
מאצרה, ואפשר שה' מתרח ולכן לא נמלאו יחד.
וכמו

היה קצתם מתקבצים, וקצתם מתפזרים, וקצתם
ישתנו עליהם הענינים, פעם יתקבצו ופעם
יתפזרו, היה ראות על היותם, ר"ל אלו העצמים
צריכים למו שיקבץ המתקבץ מהם ולמי שיפזר
המתפזר

גבעת המורה

המתפשטים אינם דבר אחד צעמו, ר"ל שאין הדברים המתפשטים אחדים צאמת, אבל נפל איכות האחדות בכל
חלקי החומר לצד. וכן הוא הענין בצחינת הכוזה, והנה המליד ציחם אל הדברים הכזים והמליידים, עם
היות הכה נשאל תמיד אחד צעמו, וליוור צלתי משתנה, עם כל זה אי אפשר שתנוח לאיכות הבשמים, אם לא תהי'
נפלת בכל אחד מחלקי החומר. ועם היות שהכח אשר על ידו יפול האצן מהגב, הוא צעמו הכה אשר על ידו
יתנועעו הבשמים השמימיים עם כל זה אחדות המוכרת היא אחדות מופשטת לצד. אבל בצחינת המליחות צפעל צהכרה
הוא שיהי' האיכות המוכרת מתחלפת, לפי התחלפות המושאים, ולזה איננה אחדות אבל דצוי צאמת. ציור קצון
הדצים לעצם אחד, הוא מפעולת השכל לצד, ואולם חוץ לשכל בצחינת המושא צעמו הם אחדים נפרדים צמליחותם,
עדר הרחלים על דרך משל הוא קצון הרחלים הנמצאים חוץ לנפש כל אחד לצדו לעצם אחד הבינוני, וכן כל כיוצא בזה,
ומזולת הכח עצם משכיל, אי אפשר שיהי' העולם הבשמי עולם, ר"ל דצד שלם צעמו, אבל אחדים נפרדים זה מזה,
כמו שצד צלתי זה צמופת צמקום אחד צלריות, ומה יא לי מופת על גלחיות הכפס (וונטשערבולשקייט דער
זעעלט). וכן הוא הענין צעמו בצחינת העולם המוחי (דיו גייסטער וועלט). שנים היות כח ההשכלה משותף
לכל צעמו העולם המוכר, לא צעצור זה יהי' השכל המלא צפעל צכל אחד מהם דצד אחד צעמו, אבל שיהי' כח
ההשכלה נכפל ומגיע לכל עצם משכיל צפני צעמו. ועם היות שצחינת הליור הוא כח אחד צעמו, אי איכות
ההשכלה המשותפת לכל עצם משכיל, עם כל זה צחינת מושא הליור צעמו, צהכרה שיהי' הכח המוכר מגיע לכל אחד
מהם ציחוד. אם נניח היותו משכילים צעמו, לא כמו שחשבו קצת הפלסופים, היות עצם אחד משכיל צכל אחד
ממנו. ואולם כאשר יהי' העצם המשכיל צעל תכלית איז הוא צלתי אפשר שישיכיל כלל העולם צתכלית הצדור, אבל
חלקים מיוחדים ממנו לצד, ולזה ציור כלל העולם הוא נמלא צתכלית הצדור צקצון כל השכלים הצעלי תכלית, לא
צשום אחד מהם לצדו. ואולם זה הקצון ר"ל ציור הדצים צאחד, מחייב מליחות שכל אחד המקצן כלל לליור עצם אחד,
כמו שצאדנו, מפני שזולת זה החלקים נשאים תמיד נפרדים דצים, ואי אפשר שיצורו עצם אחד. ולזה כאשר יהי'
לדעת שפי"נאצע כלל העולם, אי העצם העומד צאמת, קצון כל העצמים הבשמים והמשכילים לעצם אחד, יתחייב
צהכרה גם כן הכח שכל צלתי צעל תכלית מושא ציור הקצון המוכר, וזה המושא יהי' משיג כלל העולם מכל צדדיו
צתכלית הצאור, ר"ל כל ציורי העצמים צעלי תכלית למחלקותיהם יחסי וערכם זה אל זה צתכלית הצלמות. והנה
זה מושא צעמו שצהכרה הוא שיהי' זה השכל הצלתי מוצגל גם כן צלתי צעל תכלית ועומד צעמו, ואינו נחלה
מזולתו כלל. והנה הביעור ציור העולם הצלתי צעל תכלית לדעת שפי"נאצע, אל חיוב מליחות עצם צלתי צעל
תכלית צצחינת הכה, הכולל צמחצנתו כל הדצים הדצים העולם הבשמים והשכליים צתכלית הצאור, והמקצן אותם
לסדר ציורים נקשרים זה צזה, מפני כי זולת זה יהי' מליחות הצלתי צעל תכלית צצחינת ההתפשטות
נמנע. — (ס סיומן 1) ואולם הוא צאפשר שיצורו הנמשכים אחד שפי"נאצע על הרציונות סוכרנו, ואמרו
עם היות שלפי מה שזכרנו נסתרה שעת הכח המוכר, להיותה צנויה על יסודות דעויות לא צצצול זה
מתקיימה שעתהם המתקבצת. לכו כה ונכחה! אחרת שלפי שעת שפי"נאצע אי אפשר שיתצא מוצל התנועה
ועלתה. דקתם צזה! אבל דצוי שנשאל, ולפי איזו שעה מהחלקים עליו אפשר שיתצא זה? והנה צהכרה
ציניקו עלת התנועה דצך השם יתעלה, אבל שפי"נאצע מניח גם כן עלת התנועה צעמן דומה לזה?

המתפרד מהם. ואמרו שזאת ראייה על היות העולם מחודש. הנה כבר התבאר לך שבעל זה הדרך נעזר בהקדמה הראשונה מזהקדמותיו וכל המתחייב ממנה.

הדרך

וכמו כן שנה אפלטון כשלוקח מהתנועה כמאלה צעתה אחרונה, והנה התנועה אשר קלתה מקלת חיה אחרונה כמו המוס המחודש באיזה תנועה רמזו אליה מתנועת השמים לפי שהוא אלו היתה אחרונה לא תמלא אחריה תנועה כמו שהוא אלו היתה ראשונה ב"כ תמלא לה אחרונה. ואולם מה שלא ימלא לו ראשון הנה לא ימלא לו אחרון, לפי

גבעת המורה

עם היות שלא בלה דעתו בזה בראיו, ובכלל תהי' הנחת העלה בלחץ השם יתעלה, הודלת חסרון ידיעת העלה החכרת ולא זולת זה, וצחינה זו תהיינה השטות המתנגדות דומות זו לזו, אין לאחת מהן יתרון על האחרת, ואין אפשר שיוהר גם כן שפי' נאלע צהצל שזכרתם בין האמת והטוב, ההכרה והצחירה וכל הנמשך מזה, ויניח העלם העומד בצלתי צעל תכלית מקור לורת ההשגה ונושאה צשוה, ועם היות שגורם צהכרה צהצל שצין הצלתי צעל תכלית צחינה ההתפשטות, והצלתי צעל תכלית צחינה הכח, והיות קצון ענמים צעלי תכלית צמספר צלתי צעלי תכלית, צלתי אפשר שיהי' העלם העומד המצוק, מפני שאז הי' העלם המוכר צלתי צעל תכלית צחינה ההתפשטות לצד, לא צחינה הכח, ושגניח צהכרה היות העלם העומד המוכר צלתי צעל תכלית צחינה הכח, מקור האמת והטוב, ובכלל כל שלימות שאפשר. עם כל זה תשאר השאלה, ומאין ידעתם היות העלם הצלתי צעל תכלית הכולל צדיעתו סדר כל הדברים האפשריים ערכם ויחסם זה אל זה, מוליך אותם לפעל חוזה לו, ושאיין העולם הנראה בכל חלקיו דבר זולת ליור מושכל אלל השם יתעלה לצד והבצלת כמו הצלתי צעל תכלית מוזלת שיהי' לו מליאות צפעל חוץ לעלם השם יתעלה? ועל זה אענה, לפי הנראה מדברים אחרים מסכימים צהנחת מליאות העולם חוץ לשם יתעלה חוץ לעולם, אבל אינכם מסכימים צהנחת מליאות העולם חוץ לשם יתעלה, ויהי' השם יתעלה לדעתכם, העלם הנמצא לצדו (ענין אחר), ואין זולתו. והנה ישיצו על זה לו יהי כדברים! — ומשני המשפטים: האחד הוא הכל, והכל הוא אחד. ישאר לפחות האחד מהם לזרק צחמת. והנה יתצונן המשכיל, צמה שגורם נצחאר (פרק ס"ח מזה המאמר) היות המשכיל, השכל והמושכל, נצלים זה מזה צחינה הכח לצד, אבל צחינה המליאות צפעל הס דבר אחד צעמור. והנה המושכל הוא מקרה המשכיל, ולזה אי אפשר שיהי' נפרד ממנו, ומזה ימשך שאי אפשר שיהי' מליאות אל המושכל, זולתי צעלם המשכיל, צחינה היותו הצלתי העלם המוכר. ולהיות כפי מה שגורם כללו כל האפשר צשם יתעלה במלא צו צפעל תמיד, ואין כח צו כלל, וצהכרה גם כן שיהי' המושכל אל השם יתעלה אחתי, ד"ל מסכים עם נושאו. או שיהי' המושכל הוא הנושא צעמור. והנה המושכל אל השם יתעלה הוא ליור העולם, ד"ל ליור כל הדברים האפשריים ערכם ויחסם זה אל זה. מצד זה מזה היות העולם נמצא צו יתעלה כמליאות המושכל צשכל. ואם ילדו המתנגדים להכחיש זה, צהכרה הוא שיניחו היות נשוא המליאות צפעל, צנושא החלוני, הצלתי צכלל צליורו צשכל השם יתעלה, ומזה ימשך היות ליור השם יתעלה צלתי מסכים עם הנושא צתכלית זה סותף הנחת היותו יתעלה שכל צלתי צעל תכלית? ואולם על זה אשיצ. אחת הוא שכל נשואי הנושא החלוני, צהכרה שיהי' גם כן נשואי הליור המגיע ממנו צשכל הצלתי צעל תכלית יתעלה. זולת נשוא אחד המגיע אל הנושא החלוני צהכרה מוזלת שיהי' מגיע אל ליורו צשכל השם יתעלה, ד"ל צחינה היותו חלוני, מפני כי זולת זה אי אפשר שיהי' מקום לפעולת השכל צכלל, שהיא השגת מה שזולתו. כמו שהליור השלם צתכלית, איננו ליור מכל וכל, להיותו הדבר המלייור צעמור, כן הוא הענין צזה. וכבר אפשר שנמצא סימנים מוצהקים צם אפשר שנציל עממנו צחינה היותנו נושאים חלוניים, מליור עממנו. צחינה היותנו מושגי השם יתעלה. ידיעת עממי צליור חסרון ידיעתי כל מה שהוא צלתי נופל תחת השגתי, הוא אות מורה צדור על מליאותי חוץ לליורי צשכל השם יתעלה, ועם היות השם יתעלה משיב כמו המושכל כפי מה שהוא, לא צציל זה הוא מוצל צהשגתו,

לפי שהיה מחויב, סיהיה מה שאין תכלית לו גדול ממה שאין לו תכלית. וא"כ איזה תנועה דמות אליה מתנועות השמים אינה ראשונה ולא אחרונה כי היא כעגולה. הנה התצטרף שהטועמים צטענתו אפלטון טעמו צשני מקומות, אחד מהם שהם שמו אחרון מה שאינו אחרון. והשני שהם לקחו מה שצמקרה מקום מה שצטענות.

הדרך

והמקרים הם המתחדשים הבאים עליו זה אחר סוד זה אל לא תכלית? אמרו א"כ יתחייב שיהיו מחודשים אין תכלית להם, וזה כבר שמוהו שקר. וזה הדרך הוא החוק שבדרכים והטוב שבחם אצלם עד שרבים חשבוהו מופת. וכבר קבלו בזה הדרך שלש חקדמות יצטרכו אל מה שאינו נעלם מבועלי העין, האחת מהם שמה שאין לו תכלית על צד בא האחד אחר סוד האחר שקר, וחשנית שכל מקרה מחודש, ובעל דינו האומר בקדמות העולם יחשישנו במקרה מן המקרים; והיא התנועה הסבובית, שאינם יחשוב שהתנועה הסבובית בלתי הווה ולא נפסדת. ולזה היה אצלו זה המתנועע אשר נמצאת לו התנועה הזאת, בלתי הווה ולא נפסד. ואין תועלת לנו בקיום חדש שאר המקרים אשר בעל דינו לא ירחיק לנו חדוש, ויאמר שהם באים זה אחר סוד זה על בלתי מחדש בסבוב. וכן יאמר בזה המקרה לבדו והיא התנועה הסבובית ר"ל

גבעת המורה

ויש הצדל גדול בין הסגת הבגול, והיות מוגבל. והנה ישאלו המתנגדים זו ומה הוא הענין שהם יתעלה מוסיו. על ידיו הדבר אליו לכשיאלץ אל הפעל? ועל זה אשיב בהכרח, שזה נעלם ממנו בתכלית. עד כאן דברי החכם המזכר. ואולם כבר צלחתי שצאתה לי אפשר שגאמר שהעולם קדמון או מחודש, להיות הקדמון והמחודש ממקרי הזמן, והנה העולם מלך עולמו, וכפי מליאותו חוץ לעצם המשיג הוא מושכל לצד, לא מוחש, והזמן הוא לורת כל מוחש לצד, ולזה יהי' העולם מלך עולמו ומזולת יחוסו אל העצם המשיג צלתי נופל תחת הזמן כלל, ואולם העולם המוחש הוא צאמת נופל תחת הזמן, אבל לא ידק צו תאר קדמון. להיות צנחית הסגת החוש הזמן מוגבל תמיד, וכן לא ידק צו תאר מחודש, להיות המחודש מחייב מליאות זמן קודם מליאותו, והנה צאמת אי אפשר שימלא זמן קודם מליאות העולם המוחש. מזה נתצטרף שצשני הפנים לא תדק השאלה אם העולם קדמון או מחודש כלל? ונתצטרף גם כן היות ידיו הסגה מוכרח צנחית מליאות נוסף אחד חוץ לשכל כלל. ואולם אי אפשר שיוכר הידיו המזכר אם לא על ידי הבגלת הזמן, ר"ל כאשר יהי' עלם אחד א קודם, ועלם אחד ב נמשך אחריו בהכרח, אבל לא בהיפוך, איז נשפוט על היות א סבת ב, ולזה ידק הידיו המזכר בכל עלם מיוחד צנחית עלם אחד מיוחד, אבל לא בעולם בכלל, להיות העולם בכלל צלתי נופל תחת הזמן, ר"ל שאינו נמשך אחר דבר הקודם לו. וזה נסתד דרך הראשון. וכן הוא צלתי אפשר שנגיע צנחית העולם המוחש אל מליאות דבר אחד ההעדר הגמור, להיות זה סותר ליור הסגה. ליור הסגה הראשונה הוא מוגבל ההסגה צנחית הנוסף לצד, לא צנחית הנשוא כמו שכבר צלחנו. וזה נסתד גם כן הדרך השני מדרכי המדברים.

הדרך הדניתי כו'. ולא ימלט מהם. אי אפשר שיהי' מלא מולתם: וזה כבר שמוהו שקר. אפילו צלל זה אחד סוד זה. יצטרכו אל מה שאינו נעלם מבועלי העין. ר"ל שהקדמות המוכרות יצטרכו לכשיצטרכו צמופס אל יסודות גדולים כגלים לכל צעלי העין: ובעל דינו. ארסטוטליס. התנועה הסבובית. תנועת הגלגלים צנחית: המתנועע

הדרך הה' א"כ מי אחד השמש צה בתלד וכן יצחנו פרטי העולם כלו עד שהם כשילדו פרטים וכו' כזר כלל לך הדד ואמר כי זה כלו יתחייב צקלפת ההקדמה העשירית וכזר טען עליה. ומשפט הפרטים והשמש משפט אחד לו. ידענו ששמש מה שזקע צפרקים, אזל צעלמו הכל כפי צורתו ועצמותו, אך למה שלא הייתה ידיעתו צהם שזה ישתמש הדד צזה ויפסדו הפרטים צו ויאלריך עליו. והוא אמרו ולי יס לי דעת תשמעו. כי יצלל לנו ידיעתו. צו לא סדור צעלמו. ואס יגיענו האל שמה הנה העידך כי הסכם עלמו ידמו לך זה, וכי כל עוד שהיה כמלא יתר ככך היו יחודיו ויתר הכרחיים ועלמיים, ואין שמה כ"א בלוי ית' הלווי המחווי.

הדרך

ר"ל תנועת הגלגל שהיא בלתי מהודשת ואינה ממין מקרה מן המקרים המחודשים. הנה המקרה ההוא לבדו צריך שיחקר עליו ויבואר חדשו. וההקדמה השלישית אשר קבלה בעל זה הדרך, הוא שאין נמצא מוחש בלתי העצם והמקרה, ר"ל העצם ההוא הפרטי ומה שהאמינו בו ממקרי. ואמנם אם הוא גשם מורכב מחומר וצורה כפי מה שבאר במופת בעל דיננו, צריך שיתבאר במופת היות החומר הראשון והצורה הראשונה הוות נפסדות ואז יתבאר מופת חדש העולם.

הדרך החמישי, והיא דרך התיחד, זאת הדרך יבחרוה מאד, ועניינה שב למה שביארתי לך בהקדמות העשירית. וזה שהוא יכוין במחשבתו אל העולם בעצמו או לאיזה חלק שירצה מחלקו, ויאמר זה עובר שיחיה לפי מה שהוא עליו מן התאר והשיעור וכאלו המקרים הנמצאים בו ובוה הזמן והמקום אשר נמצא בו, ועובר שיחיה יותר גדול או יותר קטן או בחלוף זה התאר או במקרים כך, או ימצא קודם זמן מציאותו או אחריו או בוולת זה המקום; א"כ התייחדו בתכונה אחת או בשיעור או במקום או במקרה מן המקרים ובזמן מיוחד עם העברת חלופם כולם, היא ראייה על מיוחד בוחר רצה אחד משני אלו העוברים, וא"כ צורך העולם בעצמו או איזה חלק מחלקיו למיחד ראייה על היותו מחודש. שאין הפרש בין אמרך מיוחד ובין אמרך פועל או בורא או ממציא או מחדש או מכוון הכל ירצה בו עניין אחד ויעשו על זה הדרך סעיפים דבים מאד כוללים ומיוחדים, עד שיאמרו: אין היות הארץ תחת המים יותר ראויה מהיותה על המים ומיחד לה זה המקום. ואין היות השמש עולה יותר ראויה מהיותה מרובעת או משולשת, שיהם התארים כלם לגשמיים בעלי התארים יחס אחד, אם כן מיחד השמש בזה התואר. וכן יבחנו פרטי העולם כולו, עד שהם כשיראו פרטים חלקי המראים יפלא בעיניהם ותחוק אצלם זאת הראיה. ואמרו הנה זאת הארץ אחת ומים אחדים, למה היה זה הפרח ידוק וזה אדום, אין זה כי אם במיחד. והמיחד ההוא הוא האלוה, אם כן העולם כולו צריך למי שייחדו כולו, וכל חלק מחלקו כאחד מן הפרטים. וזה כולו יתחייב בקבלת ההקדמה העשירית, מצורף אל היות קצת מי שיחשוב קדמות העולם לא יחלוק עלינו בהתייחדות כמו שבאר. וסוף דבר זה אצלי הטוב שבדרכים, ולי בו דעת תשמענה.

הדרך הששי, חשב אחד מן האחרונים שהוא מציא דרך טובה מאד יותר טובה מכל דרך שקדמה, והיא הכרעה המציאות על התעדר. אמר העולם אפשר המציאות אצל כל אדם, שאילו היה

גבעת המורה

המתנועע אשר נמצאת לו המתנועה הזאת. הגלגל. היות החומר הראשון והלווי הראשונה הוות נפסדות. כזר בלדנו צמה שקדם, סתידת זה.

הדרך הסמא והוא דרך התיחד. (דער וועג דעם בעסטשטענעם). זה עוצר בו. הוא אפשר מצורף בו. לא יחלוק עליו בהתייחדות. ר"ל שהוא יבקש גם כן שמה התייחדות פרטי העולם. אזל יבחו צור בהתייחדות

הדרך ה' כי צעל דינו המאמין קדמות העולם ופול שם האפשר צלמרו העולם אפשר המציאות אל צלתי הענין אשר יפילהו המדבר. כי המדבר יפול שם האפשר האמתי והוא מה שאינו נמצא ואפשר שימצא ואפשר שלא ימצא. והפלוסוף יפול שם האפשר על המציאות והתמימות לו מוולתו. וידע צלמרו שהעולם אפשר המציאות שהוא צחינית הסבה נמצא וצחינית העדר הסבה צלי נמצא, ושהאל ית' לצדו הוא מחויב המציאות כי לו יעלה במחשבה שיצטלו הנמצאות כלם צמה הם הנמצאות הסם לא צמה הם מתחשבות אליו לא יצטל הוא ית' ולו יעלה על המחשבה שיצטל הוא ית' יתצטלו כל הנמצאות כמשפט העולם עם העלה. ואם הם מתחייבים צלמת ולא שילדה צזה שהם צחינית עלמם אפשריו ההפסד ושיקרו הנצחית מוולתו כי אפשר ההפסד אי אפשר שיסוד נחיש, אצל המציאות הנצחית והתמימות אשר לגבול הוא מהאל ית' המקרה לו התנועה כי הוא המקרה החיים. כי הוא מקור חיים ית' ש. עוד אמר ועוד שמאלמו שהעולם צריך למכרע יכרע מציאותו על העדרו מקום ספק גדול מאד. ואמר כי ההכרעה וההחיות אלמם יהיו לנמצא אחד מקבל לכל אחד משני הפכים וכו' אמנם הדבר הנמצא הנחלק עליו אם מציאותו כן לא סרה ולא

היה מחויב המציאות היה הוא האלוה, ואנחנו אמנם נדבר עם מי שיקים מציאות האלוה ויאמר בקדמות העולם. והאפשר, הוא שאפשר שימצא, ואפשר שלא ימצא, ואין המציאות יותר ראוי בו מן העדר; א"כ היות זה האפשר המציאות נמצא עם השתוות דין מציאותו והעדרו הוא ראייה על מכרע הכרע מציאותו על העדרו. וזה הדרך מספיק מאד, והוא סוף מסעיפי החתיחות הקודם, אלא שהחליף מלת מתייחדות במכרע, והחליף עניני הנמצא במציאות הנמצא עצמו והמעני, או טעה בענין מאמר האומר העולם אפשר המציאות, כי בעל דינו המאמין קדמות העולם יפול שם האפשר, באמרו העולם אפשר המציאות, על בלתי הענין אשר יפילהו עליו המדבר, כמו שנבאר. ועוד שמאמרו שהעולם צריך למכרע יכרע מציאותו על העדרו מקום ספק גדול מאד, כי ההכרעה וההתייחדות אמנם יחוי לנמצא אחד מקבל כל אחד משני הפכים, או לכל

אחד משני המתחלפים בשוה. ויאמר אחד שמצאנוהו בענין הפלני ולא נמצאנוהו בענין הפלני האחר, היא ראייה על פועל מכון. כאלו אמרת שזה הנחושת אנו בקבול צורה המיחם יותר ראוי, מאשר הוא בקבול צורת המנורה. וכאשר מצאנוהו מנורה או מיחם, ידענו בהכרח שמיחד ומכון בוין אחד משני אלו העוברים, שכבר התבאר שהנחושת נמצא ושני העוברים המיוחדים לו נעדרים ממנו קודם הכרעת המכרע

גבעת המורה

ההתייחדות בכללו, מפני שכמו שצלמנו צדק בכל מה שהוא נמשך צומן אחד וזלמו, ולזה לא ידק בכלל העולם הצלתי מיוחס צומן אל מה שזלמו.

הדרך השני כו'. ואנחנו אמנם נדבר עם מי שיקים מציאות האלוה חוץ לעולם. והחליף ענינו הנמצא מציאות הנמצא עצמו והטענו, מקום הטעות הוא זה. המציאות איננה נשוא המושא חוץ לשכל, אצל היא הכחת כל הנשואים האפשריים צנוט לצד. כי אם הי' נשוא מיוחד, הי' העולם האפשר דבר זולת העולם הנמצא צפעל, מפני היות צעולם ההוא צפועל נשוא אחד הצלתי נמצא צעולם האפשר לצד, ולזה לא יהיו המציאות וההעדר אפשרים צנוט צנוט אחד צעלמו, כמו שהניחו, ואולם כאשר הי' המציאות הכחת כל הנשואים האפשריים צנוט, יהי' העולם הנמצא צפעל נמצא עם כל נשואיו יחד. ואין כאן אפשרות כלל. יפיל שם האפשר על צלתי הענין אשר יפילהו עליו המדבר. ר"ל שהאפשר אצל ארסטוט' לים אינו מה שאפשר שימצא ואפשר שלא ימצא לפי צחינתו אצל הוא האפשר מלך ליורו לצד, ר"ל מלך היות ליורו צלתי סותר את עצמו, ומזה הצד הוא מתנגד (ויורד ענטגנעטן געזעטלט) אל הנמנע. וכמו כן מלך היות ליורו צלתי סותר את עצמו, ומזה הצד הוא מתנגד אל המחויב. ולזה כדור הוא אפשר שיהיה העולם קדמון ציחם אל זמן מציאותו, ויהיה עם כל זה אפשר מלך ליורו, ויטען צעזור זה לסבה. בי ההכרעה וההתייחדות כו'. ההעדר המוחלט אינו נשוא השכל כלל, ואי אפשר שיוחס אליו שום נשוא.

הדרך

ולא תסור. לא יצויר צו צטום פנים זה הענין. תראה
איך הפלוג ואמר שלא יצויר צו צטום פנים זה הענין
ולצטוף אחד שזה הדרך צעלמו הוא דרך התיחדות ושגיהס
יתחיצו בקבלת הסעודה א"כ מיוחד השמש ילטרך שיחי
צענין המחס. עוד כלל ואמר ולא יאמר כי יש מכדיע
הכדיע מליחותו על העדרו אלא אחד הודעה צטום נמלא
אחד העדר וזהו הענין הנחלק עליו. יראה והוא הדורש
על המערכה ואין הטעם למעלה ממנה צחלשה. והבן
זה והסתכל צו ועודדתיך עליו כי זה כולל התר כל
הספקות אשר יחדס הכסס לחלוק כצור לפדוס נשען
שגלה סודו אל עצדיו האלהיים. וכאשר תזכור זה בצד
סרו משכלך חשך עמ וערפל ולא תמלא חומה סביב מדינה
תנערך נגדך שלא תוכל לכצסה ולהכנס צמדינה ותטויל
זה עם הדואים פני המלך והמדצדים עמו. וסס העיר
מיום ה' שמה.

הדרך השציעי אמנם קנת אחרוני הפלוסופים התיורזה
הספק צטאמרו הנפשות הנשאלות אינם גשמים
שיחי' להם מקום והכחה שימנע צמליחותם מאין תכלית.
ירמוז

המכריע. אמנם הדבר הנמצא הנחלק עליו אם
מציאותו כן לא סרה ולא הסור או נמצא אחר העדר.
לא יצויר בו בשום פנים זה הענין. ולא יאמר מן הכריע
מציאותו על העדרו. אלא אחר ההודעה כשהוא
נמצא אחר העדר, וזהו הענין הנחלק עליו.
ואם נקה מציאותו והעדרו מחשבי. כבר שבנו להקדמה
העשירית בעצמה. והיא התבוננות הדמיונות
והמחשבות, לא התבוננות הנמצאות והמושכלות;
כי הבעל דין אשר יאמין קדמות העולם יראה
שדמותו העדרו כדמותו כל נמוע שיפול בדמיון,
ואין הכוונה לסתור מאמריהם. ואמנם בארתי לך
שזה הדרך אשר חשבו בה אשר היא דרך זולת מה
שקדם אינו אמת, אבל דינה כדן מה שלפניה משער
זאת ההעברה הידועה.

הדרך השביעי. אמר גם כן אחד מן חדשים שהוא יקיים החדש העולם במה שיאמרו אותו הפילוסופים מהשאר
הנפשות. אמר אם היה העולם קדמון יהיו האנשים אשר מתו במה שלא סר אין תכלית למספרם.
הנה נמצאו אם כן נפשות אין תכלית למספרם והם נמצאות יחד. וזה ממה שנתבאר במופת בטולו בלא ספק.
ר"ל מציאות מנויים אין תכלית למספרם יחד. וזה דרך מופלא שהוא באר הדבר הנעלם במה שהוא יותר נעלם
ממנו. ובוה יאמר באמת המושל המפורסם אצל הערביים, ערביך ערבא צריך, כאלו כבר התבאר אצלו השאר
הנפשות, וידע על אי זה דרך ישארו, ומה הוא הדבר הנשאר, עד שיביא ממנו ראיה. אמנם אם
היתה כוונתו לחייב הספק לבעל דינו המאמין קדמות העולם עם האמינו השאר הנפשות, היתה זה מתחייב
אם היה הבעל הדין ג"כ מורה למשים הספק. הוזה מה שידמהו מדברו בהשאר הנפשות. אמנם קצת אחרוני
הפילוסופים התיירו זה הספק, בשאמרו, הנפשות הנשאלות אינם גשמים שיהיה להם מקום והנחה שימנע
במציאותם האין תכלית, ואשר תדעו כי אלו העניינים הנבדלים. ר"ל שאינם גשמים ולא כח בגשם אבל
הם שכלים, לא יצויר בהם כלל ולא בשום פנים, אלא אם יהיו קצתם סבת מציאות קצתם ויפול זה
ההפרש בהיות זה עלה וזה עלול. ואין הדבר הנשאר מראובן עלה ולא עלול לנשאר משמעון, ולזה היתה
הכל אחד במספר כמו שבאר אב"ן בכ"ד אבן צאי"ג הוא ומי שנחלץ לדבר באלו העמוקות. סוף דבר לא
מכוצא באלו העניינים הנעלמים אשר תקצנה המחשבות מצוירם ילקחו ההקדמות לבאר בהם עניינים אחרים.
ודא

נבעת המורה

הדרך השציעי כו'. צמה שלא סר. צומן צלתי צעל תכלית. ולזה יחי' הכל אחד צמספר. ר"ל
שכל הנפשות ממקור אחד ולאו, והס כמו שצאלתי צמה שקדם השפעות מתחלפות מעלם אחד ר"ל
השכל הפועל. וקצת ההתחלפות הוא התחלפות החמרים סהם משהיחס. ולזה אחד הפד הנפשות מחמרים
יחי' כלם אחד צמספר צהכר. ומי שנחלץ (דער יך געריסטעט האט). סס כשיכוון אל מספר האנשים
שכנז חיו צעולם צומן נח עד מה שלפניו מקדם לצלמי תכלית, וכן האנשים שחיו צומן אצרים עד מה
שלפניו

ידעו כי כל מי שישתדל לקיים הרוש העולם או לבטל קדמותו באלו הדרכים הדבריים א"א לו מבחלי העזרו באחת משתי ההקדמות האלה או שתיהן. והיא ההקדמה העשירית רוצה לומר ההעברה המחשבתית עד שיקיים המיוחד, או ההקדמה האחת עשרה, והיא לשום שקר מה שאין תכלית לו על צד בא זה אחר סוד זה. זאת ההקדמה יאמתוה בפנים, אם כשיבין בעל הראיה אל אחד מהמניין אשר אישיהם הווים נפסדים, וישים מגמתו וכוונתו אל זמן עובר, ויתחייב לפי אמונת הקדמות כי כל איש מהמין החי הוא מן הזמן הפלוני אל מה שלפניו מקדם אין תכלית להם. וכן כל איש מזה המין בעצמו מאחר אורו הזמן המונה בא"ל שנה על דרך משל, אל מה שלפניו מקדם אין תכלית להם. וזה הכלל האחרון יותר מן הכלל הראשון

לא"ר. עוד אמר וחיינו נמשצתם צואת הצמיח שיהי' מה שאין תכליתו יותר ממה שאין תכלית לו. ידעו והוא נמנה כי לא יעצור עליו עד ישיגוהו וכבר הוסי' צלתי צ"ת הכה שקר והשקר חיוז מן השקר ידמו כאלו הם נמלאים וכאלו הם דברים שיש להם התחלה מסוימת. ואח"כ יוסיפו לו הכחש. והוא לו יחסרנו ממנו. וכל אלה עמימי משצנים לא נמלאים. צה כלל הכחש כל מקומות הספק וגלה מקום הספק. וא"שך לריך שתדעו לו אין להם התחלה ולא שלימות. הם שלימות כזר קדם ציאונו דרך השני, ואם התחלה כי מה שאין לו שלימות אין לו התחלה. הכה מאמדם שהמחודשים והמנועים הנפלות צעור כזר בשלמו לו התחילו ויוסיפו ויחסרו אין ענין לו לפי שאין להם התחלה לו אין שלימות לו. ומה שאין שלימות לו אין התחלה לו ולו נשלמו היו אחרונים. צאמת והיותם אין התחלה להם מחוץ מהיותם צעור וממפסדים דעים. הכה כלל המחודשים אין התחלה להם ולא סוף. וכל אחד מחלקיהם צומן צמה שהם חלקים להם התחלה וסוף כמו שהעבודה צכללה אין לה התחלה ולא תכלית. וכל אחד מחלקי העבודה צעורה וחלקיה להם התחלה וסוף ותכלית, ר"ל צמה שהם חלקים נחתכים מן העבודה ותהיה לו צהם נקודה היא התחלה לא תכלית ונקודה היא תכלית לא התחלה, וצמה שהחלק ההוא יתעצד צעורה ויורשם צה. הכה מה שהיה התחלה צלי תכלית תהיה תכלית, והנקודה אשר היתה תכלית תהי' התחלה צמה שהי' עתה נקודה צעורה לא נחלקיה. וזה כי העבודה צכללה אין לה התחלה ולא תכלית. וכן הענין צתנועה וכמו כן הענין צכלל המחודשים וכלל הזמן. וזה כי הזמן דרך משל כאשר לוקח צכללו הכה איוה עתה שדמן עליו הוא התכלית. העוצד והתחלה העתיד. ואם לקחת העתה הנמלא עתה צפועל צמה שההוא צעורה. וכן דור דור ודוריו ומשיגיו צעורה המחוללים ואולם כאשר חלק הזמן כמו צמה העוצרת הנשלמת צזה העתה ותחתכנה ותתן לו מליחות צעמו כאלו לא יצוא לעולם אחריו זמן ולא קודם יחי' שם צלי ספק עתה היתה תכלית מצלי שיהיה תחלה, והוא האחרון הנחתך כאשר קרה בחלק העבודה, ואולם כאשר תשים השעה הזאת אשר היה חלק מעבוד הזמן ותתן אותה צאיוה מקום שתהיה מעיול הזמן שם על טענה ויהי' העתה אשר הוא תכלית התחלה. ואשר הוסי' תחלת תכלית וכמו כן כל עתה ועתה שיצוא צו. וצכלל אין לתנועה ולזמן ולמחוללים התחלה ושלמות, וזה לעצד הסוד המקיף. צסוד המייצ' לאלה ומחייצם על תארו כי הכל צעורה גם כהמשן ידעו צה צאור כי הוא צכלל, ית' המסצד!

ומה

נבעת המורה

שלפניו צלתי תכלית, ויהי' הצלתי צעל תכלית האחרון גדול מהראשון, וזה שקר לפי דעתם. והם ומקישים גם כן

ד d בן

Tom. I.

וְכִמְּהָ נִפְלְאָה תאמר צ"ר שאמר כולל זה כי הכל ויחל סוף שני מקצילים ולכן תאמין הסקמות לא תאמר שכל מה שגמל העובר הוא צ"ת, אבל תאמר הוא צ"ת ולפינוי אחד, וכן לכלית תכלית, והאין סוף הוא מלך הכה לא מלך מה שנקראה ממנו שלא תאמר שמה שיכול לעמוד הוא צ"ת, אבל תאמר שמה שיכול צנתיך הוא צ"ת ויבין אחריו כמהו וכן אחריו עד אין סוף והאין תכלית הוא הכה לא מלך הנופל והוא הנדבך, תאמרנו לעולם ועד. וידעו שהכח שחור ולא מוכל לווד כל מה שגמל צנתיך כי זהו דמיוני לא שכלי כי כמו שלא נוכל לקחת על העתיד כן לא נוכל לקחת כל העוד כי הכל ואין סוף כמו שאמרנו לפני מקצילים וכמה שאין לעובר התחלה כי אין לו שלמות כמו שצאדנו כי אין הכה תנועה אחרונה כמו שאין הכה תנועה ראשונה וכל זה רמז עליו החכם צאמרנו וכלו הם צדדים שיש להם התחלה מקומית ואחד קין יספד על הנחשד והוא וכו'. באלו הוא מוצא. ויבדק רבה אצונת אל פרזי בעל דקדק זאת ההקדמה ובלה מקומות בכל פרטים צפדק הידוע בנמצאות המשתנות זה המאמר לא הביע אלינו אבל צדד גלינו לך כל מקומות פרטים כפי מה שדלינו מספר ששבע ופירושו. ורואית להביא לך הכה עם זה מה שאמר צ"ת זהפלת ההפעלה על זה. ואין ספר שדך הקושיא האמר ואמר קדמה כי אין ספק כי דאם המאמר הוא וכלל סדר ואחד ענינו תכלית הצלול. ואמר זאת הקושיא וסר למדדים היא. שכאשר היו שתי תנועות ספצייות וזמן אחד עוד ודאם חלק מכלל מכל אחת משתיים צין שתי תנוות זמן המוחלק מהזמן הוא הכה יתאם החלק מן החלק ויחלק הכל מן הכל. וזה אמת כאשר היו השתי תנועות ויחלקו צפועל. ואולם כאשר לא יהי צנתי תנועות וכוללות יתאם להיות כל אחת משתייהן צנח ל"ל אין התחלה

פרק

לֵב וְאִין תְּכַלִּית וְהִי יַחַס צִין שְׁנֵי הַחֲלָקִים לְחִיּוֹת כָּל אֶחָת מִשְׁתַּיִּיךְ-צְפוּעֵל. הֵכָה לֹא יַחְיִיז שִׁיבִי יַחַס הַכֵּל אֶל הַכֵּל
יַחַס הַחֲלָק אֶל הַחֲלָק. וְלִכֵּן אִם הִיָּה יַחַס הַחֲלָקִים אֶל הַחֲלָקִים יַחַס הַרֵב אֶל הַמַּעֲשֵׂי, כִּי אֶחָד שְׂאִין שֶׁס תְּכַלִּית אִין שְׁסוּ
דְּרִיז וְלֹא מִיַּעוּעַ, וְלִכֵּן הֵס לֹא יִהְיֶה צְלִי צְלִי וְיִתְד גְּדוֹל מִצְנָת כִּי כֹאשֶׁל לִקְוֹחַ זָכָה הֵכָה אִין שֶׁס יַחַס. וְזֹכֶה יִתְד
כָּל הַסְּפִיקוֹת הַמִּבְעִיט לֹאס צֹזֶה הַשְּׁעוֹר. וְהַיִּזְוֶה קֶסֶם מְכֻוֹס הוּא מֵה שְׁאֵלֹר הֵכָה לֹא יִמָּלֵא הַמִּבְעִיט צִמּוֹן הַהוּא אִם
לֹא הִיָּעִיז לִפְנֵימִס תְּנוּעוֹת אִין תְּכַלִּית. וְהַשְּׁבוּרָה שְׂאִין הַתְּנוּעָה הַקּוֹדֶמֶת תִּנְחַל צִמְלִיאוֹת הַמִּתְאַחֶדֶת כִּי יִמָּלֵאן קִצּוֹת
אִין תְּכַלִּית לֹאס אֶחָד הוּא צִמְקֶדֶס נִמְשָׁךְ לִמְלִיאוֹת הַמִּתְחַלֵּה הַלְּאִשׁוּנֵה הַלְּחִיפִי, וְהֵה הַלֵּךְ מֵמֵה שְׂאִין לֹא תְּכַלִּית אִין לֹא
אִין

גבעת המורה

צִין סְצוּזִי בִּגְלָל אֶחָד וְסְצוּזִי בִּגְלָל אֶחָד יוֹתֵר מֵאַחֵר מִמֶּנּוּ. עַל דֶּרֶךְ מַשֵּׁל צִין סְצוּזִי הַיּוֹד וְסְצוּזִי הַשֹּׁמֵר: כִּי כֹסֶדֶר מִיָּד כָּל אֶחָד מֵהַסְצוּזִיִּים הַמְזֻכָּרִים בִּצְלָתִי צֶעַל תְּכֵלֶת יִתְחַיֵּיב מִזה שִׁיחִיב הַצֵּלָתִי צֶעַל תְּכֵלֶת הַכּוֹלֵל סְצוּזִי הַיּוֹד שְׁנַיִם עֶשֶׂר פַּעֲמִים בִּצְלָתִי צֶעַל תְּכֵלֶת הַכּוֹלֵל סְצוּזִי הַשֹּׁמֵר, לְהִיּוֹת הַיּוֹד סוֹצֵב שְׁנַיִם עֶשֶׂר פַּעֲמִים צוּמָן שֶׁהַשֵּׁסֶס סוֹצֵב פַּעַם אֶחָד. תְּחַתְּבוֹנָנוֹת הַמִּשְׁפָּט מִן הַתְּאֻרָּה (וְהַנֶּפֶץ פֶּקֶד לִיבֵעַ), אֲמוֹרוֹת, לְדִבֵּי הַמִּדְרָשִׁים, (הַיִּפְטִי מֵעֶשְׂרֵהדָּרֶן).

פרק חמשה ושבעים

אני אבאר לך גם כן בזה הפרק מופתי היחוד לפי דעת המדברים; אמרו, שזה אשר הנורה המציאות על היותו פועלו וממציאו הוא אחד. ואמרות דרכיהם בקיום האחדות שתי דרכים, דרך ההמנעות, ודרך ההשתנות והחלוק.

הדרך הראשון והוא דרך החמנע, הוא אשר יבחרו החמוס. ועניינו כי הוא אומר שאלו היו לעולם שני אלוהות, היה מתחייב שיהיה העצם אשר לא ימלט מאחד משני הפכים, אם ערום משניהם יחד וזה שקר, או יתקבצו שני הפכים יחד בזמן אחד ונושא אחד וזה גם כן שקר. והמשל בו שהעצם או העצמים אשר ידצת זה עתה שיחממם, ידצת זה שיקררם. ויתחייב מזה שלא יתחממו ולא יתקררו לחמנע שתי הפעולות, וזה שקר; כי כל גשם מקבל לאחר משני הפכים, או יהיה זה הגשם חם וקר יחד, וכן כשיצאו אחד מהם שינוע זה הגשם יתכן שירצת האחר להניחו.

ויתחייב שלא ינות ושלם ינוע. או יהיה נח נע יחד. וזה המין מן הראיה נבנה על שאלת העצם הפרדי, אשר הוא ראש הקדמותיהם. ועל הקדמת בריאת המוקרים, ועל הקדמת היותו העדרי הקנינים ענינים נמצאים צריכים לפועל. שאלו יאמר האומר שהחומר התחתון אשר עליו יבואו ההווה וההפסד זה אחד סור זה לפי דעת הפילוסופים בלתי החומר העליון (ר"ל נושא הגלגלים) כמו שהתבאר זה במופת. ויאמר אומר שיש שני אלוהות, האחד מנהיג החומר התחתון ואין התלות לפעלו בגלגלים, והשני מנהיג הגלגלים אין התלות לפעלו בחיולי, כמו שהשבי המושנים; היה זה הדעת בלתי מחייב המנעות כלל. ואם יאמר אומר שיהיה חסרון בחק כל אחד מהם, להיותו בלתי משתמש במה שישתמש בו האחר, יאמר לו אין זה חסרון בחק אחד משניהם, כי הדבר ההוא אשר אין התלות לפעלו בו נמנע בחקו, ואין חסרון בפועל בהיותו בלתי יכול על הנמנע, כמו שאין חסרון אצלו קהל המיוחדים לאל אחד היותו בלתי מקבץ בין שני הפכים בטשא אחד, ולא תתלה יכולתו בזה ולא במה שדומה לו.

גבעת המורה

פרק חמשה ושבעים. דרך ההמנעות. ר"ל סקוטל היסוד נמנע, או סופת את עצמו. ודרך ההשתנות והחלוק. ר"ל שם נניח ששם יוחד מאחד יהי' בהכרח משתנה ומתחלק. אם ערום משניהם יחד וזה שקר. מפני שהוא מחייב קצון שני הפכים בטשא אחד; כי אם נאמר על דרך משל האם איננו חם, ואיננו צלתי חם, הרי הוא כאלו אמרתי האם איננו חם, וכוף חם, מפני היות חם וצלתי היות חם הם ענין אחד בעצמו. ויש להקשות על זה המין מן הקלים כי. אמר המבאר. מה מאד ראוי להפלא על הפילוסופים האחרונים אין נפלו

מכמי שקלל בעלי המונס הסיו המלמיניס צסתי דשויות
ואין לאלס המדבדים לתרן צסהעולס אחד, ולס יוכל
לחלקו לשנים עד ימנע שיהי סלסות שנים כי לס
עסו

לו מן הנמנעות. וכאשר שערובהלשתזה הדרך ואע"פ
שהביאם אליו מביא, סרו אל דרך אחר.

הדרך השני, אמרו, אלו היו שני אלוהות, היה
מתחייב שיהיה לשניהם ענין אחד שישתתפו

בו, וענין נמצא לאחר מהם ולא ימצא לאחר בו נפל החלוק והחלוק. וזהו דרך פילוסופי מופתי כשימשך האדם
אחריו ויתבאר הקדמותיו. והנה אבארם כשאזכור דעת הפילוסופים בזה הענין. וזה הדרך עוד לא ימשך לפי
דעת כל מי שיאמין בתארים, שהקדמון יתעלה אצלו יש בו ענינים חלוקים רבים. וענין התכונה בלתי ענין
היכולת, וענין היכולת אצלו בלתי ענין הרצון; א"כ לא ימנע לפי הדעת החזק, שיהיה כל אחד מושגי האלוהות
בעל ענינים. מהם מה שישותף בהם עם האחר, ומהם מה שיבדל ממנו.

הדרך השלישי, הנה גם כן דרך צריך אל הקדמה מהקדמות בעלי אלו הדברים, והוא שקצתם והם קדמוניהם
יאמינו שהבורא רוצה ברצון, הרצון ההוא אינו ענין נוסף בעצם בורא, אבל הוא רצון לא בנושא. ולפי
אלו ההקדמות אשר בארנום. אבל צורם רחוק כפי מה שתראהו, אמרו הרצון האחד אשר לא בנושא לא יהיה
לשנים, כי לא תהיה עלה אחת מחייבת שני דינים לשני עצמים. וזה כמו שהודעתך באור הנעלם במו שהוצא
נעלם ממנו, כי הרצון אשר יזכורו לא יצויר והוא אצל קצתם נמנע, ואצל מי שיאמינוהו יתחדשו עליו ספקות
שאי אפשר לדחותם, והם יקוהו מופת על האחדות.

הדרך הרביעי, אמרו מציאות הפעולה מורה על פועל בהכרח ולא יורנו על רוב פועלים. ואין הפרש בין טענת
הטוען שהשם שנים או ג' או כ' או אי זה מספר שיוקדמן. וזה מבואר נגלה. וא"ת שזאת הראיה לא תורה
על חמנע הרבוי באלוה, רק היא מורה על סכלות המספר ואיפשר היותו אחד ואפשר היותו רבים? והשלים זה
ראיתו בשאמר, ומציאות השם אין איפשרות בו, אבל הוא מחויב המציאות זכטל אם כן איפשרות הרבוי, כן
שם ראיתו בעל הראיה הזאת. וזה מבואר הטעות מאד שמוציאותו ית' הוא אשר אין איפשרות בו אמנם דעתנו
יהיה בו האפשרות, כי האיפשרות בידעה בלתי האפשרות במציאות, ואולי כמו שיחשבו הנצרים שהי' ג' ונחשוב
אנחנו שהוא אחד ואין הענין כן. וזה מבואר למי שהרגיל בידעת התחייב התולדות בהקדמותיהם.

הדרך החמישי, אחד מן האחרונים חשב הוא שכבר מצא דרך מופתי על חיבור, והוא הצורך. ובאורו
כך, אמר, אם יוכל האחד לעשות אלו הנמצאות, יהיה השני מותר לא יצטרך אליו, ואם לא ישלם
זה המציאות ולא יסודר אלא בשנים יחד יחבר לכל אחד מהם לאות להצטרכו לאחר, והנה אינו מספיק
בעצמו, וזה אמנם הוא סעיף מן ההמנעות. ויש להקשות על זה המין מן הראיה בשיאמר לא כל מי שלא
יפעל מה שאין בעצמו שיפעלהו יקרא לואה, שאנחנו לא נאמר על אחד מבני אדם שהוא חלוש להיותו בלתי
ניניע אלף ככר, ולא נחם לאל יתעלה לאות להיותו בלתי יכול להגשים עצמו או לברוא כמוהו או לברוא
מורובע

נבעת המורה

גם כן צדוד הטעות הזכר, כמו שהזכר נראה לכל תעין צדצדיהם. זאלוס עלת זה הסו היותם צוחים המחווי
והסמך, והנמנע ציחוס אל הניור לצד, לס ציחוס אל הנמנע צפעל. כמו שהסדיר בכל זה הסמס המחוור
(קחטט) צספרו צקוד הסכל (קריטיק דער רייניק פערמונטט). עיין סס.

עשו בעולם אחד כי לא ידעו אמתת הנושא ומהות הנורה.
ולכן ישתמש הכזב הזה הסודי על זה הדרוש. צעתיך צלמתי
יחוד השם ית'. ולא נתן למדברים מקום להשתמש בכח
אחד. נכון זה.

פרק

עצמים פרדיים וקבצים במקרים יבדא בהם לפי דעתם. ולא נקרא זה צורך ולא ליאות שחלוף זה נמנע; כן יאמר
המשתף, נמנע שיעשה האחד לבדו, ואין זה ליאות בחק אחד מהם שמיאותם המהוייב שיהיו שניהם.
וכבר הלאו התחבולות קצתם עד שאמרן שהיהודי מקובל מן הדת, וגנו המדברים זה נפחתו אומרו, אמנם
אני רואה שאומר זה מהם איש חזק הדעת מאד רחוק לקבל ההטעמה, שהוא כאשר לא ישמע מדבריהם
דבר הוא מופת באמת, ומצא נפשו שלא תנוח למה שחשבו שהוא מופת, אמר שזה ילקח בקבלה מן הדת;
כי אלו האנשים לא הניחו למציאות טבע מושג כלל שתוכן ממנו ראייה אמיתית, ולא הניחו לשכל ידיעת
מוטבעת ישירה שיליד בה תולדות אמיתיות, כל זה נעשה בכוונה, עד שגמח מציאות שיעשה ממנו מופת
על מה שלא ימצא לו מופת. והביאנו זה לקצר ממופתי מה שימצא בו מופת, ואין להתרעם אלא לאל
למודים על האמת מאנשי השכל.

פרק ששה ושבעים

בהרחקת הגשמות לפי דעת המדברים. דרבי המדברים וטענותיהם על הרחקת הגשמות חלושות מאד.
יותר חלושות מראיותיהם על היתוד; כי הרחקת הגשמות אצלם כאלו הוא סעיף מחוייב לשרש
היהוד, אמרו, הגשם אינו אחד. אמנם מי שהרחיק הגשמות מפני שהגשם מורכב מהמור וצורה, וזאת
ההרכבה תבאר המנע ההרכבה בחק עצם האל יתעלה, זה אצלי אינו מדבר! ואין זאת הראיה נבנת על
שרשי המדברים, אבל הוא מופת אמתי נבנת על אמונת החמר והצורה וציר ענייניהם. וזה דעת פילוסופי
אוכרהו ואמרהו בזכרי מופתי הפילוסופים על זה, וכונתנו בזה הפרק אמנם הוא לזכרון ראיות המדברים על
הרחקות הגשמות כפי הקדמותיהם ודרך ראיותיהם.

הדרך הראשון, אמרו: אם היה האל גשם, לא ימלט לענין האלהות ואמתתה מבלתי שיתוקן בו שתשלם
מציאותו בכלל עצמי הגשם ההוא, ו"ל כל עצם פרדי מהם, או יתוקן בו שתשלם מציאותו בעצם
אחד מעצמי הגשם ההוא, ואם תשלם מציאותו בעצם פרדי אחת מן תועלת שאר החלקים ההם, ואין ענין
למציאות זה הגשם? ואם תשלם מציאותו בכל חלק וחלק מחלקי זה הגשם יהיו אלו אלוהות רבות לא אלוה
אחד.

נבעת המורה

פרק ששה ושבעים מפני שהגשם מורכב מחמר ולורה כו'. והנה החמר הוא כמלא תמיד צכס לצד, והשם
יתעלה כמלא צפעל תמיד, ואין צד צכס כלל. שהגשם האל אינו מחוזה מחלקים
לא יתחלקו בו. לדעת הכזב ז"ל יהיה האחד, הכלתי מתחלק. צפעל עם היתמן מתחלק צכס. הדרך השני כו'.
שחן

אחר, וכבר בארו שהוא אחד? וזאת הדאית כשתסתכל בה, תמצאה נבנת על התקדמה הראשונה והחמישית מהקדמותיהם. ואלו יאמרו להם שגשם האל אינו מחובר מחלקים לא יחלקו, ו"ל שאינו מחובר ממכות העצמים אשר יבדלם כמו שאמרתם, אבל הוא גשם וחשבה, שאתה כן תדמה שגשם השמים יקבל הקדע הנראה והם הגשמים הנמצאים אתנו על הנסתר.

הדרך השני, שהוא גדול אצלם, הומוגן הדמות, שהוא לא ידמה לדבר מן הבראותיו, ואם היה גשם היה דומה לגשמים, והם יאריכו מאד בזה השער. ויאמרו אם נאמר גשם אינו כשאר הגשמים כבר סתרת עצמך, כי כל גשם דומה בכל גשם מצד הגשמות, ואמנם יחלקו הגשמים קצתם מקצתם בעניינים אחרים ר"ל המקרים, ויתחייב ג"כ אצלם שכבר ברא כמותו. וזאת הראיה תפסד בשני פנים. האחד מהם, שיאמר האומר לא אקבל העדר הדמות, ואי זה מופת יעמד לך שזי אפשר שידמה האלוה לדבר מברואיו בדבר מן הדברים האלהים, אם לא תתלה בזה בדברי ספרי נבואה ר"ל הרחקת ההדמות בדבר, ויתחיה הרחקת הגשמות מקובלות לא מושכלות. ואם תאמר שאם היה דומה לדבר מברואיו כבר ברא כמותו, יאמר החולק אינו כמותו מכל הצדדים. ואני לא ארחיק שיהיו באלוה עניינים רבים ולא צדדים, כי מאמין ההגשמה לא יברח מזה, ופנים אחרים והם יותר נאותים, וזה כי כבר התקיים והתאמת אצל כל מי שנתפלסף והעמיק בדעות הפילוסופים, כי הגלגלים אמנם יאמר עליהם גשם, ועל אלו הגשמים החמריים בשתוף גמור שאין זה החומר ההוא ולא אלו הצורות הצורה ההיא, אבל החומר והצורה נאמרים עוד על אשר הנה ועל הגלגלים בשתוף, ואע"פ שהגלגל בלא ספק בעל מרחקים, שאין גוף המרחקים הוא הגשם, אבל הגשם הדבר המורכב מחומר וצורה. ואם נאמר זה בחק הגלגל, כ"ש שיאמר אותו המגשים באל, שהוא יאמר שהוא גשם בעל מרחקים, אלא שעצמו ואמתתו ועצמותו לא ידמה דבר מושגמי הנבראים. ואמנם יאמר עליו ועליהם גשם בשתוף, כמו שיאמר עליו ועליהם נמצא בשתוף אצל המאמתים. ולא יקבל הטוען בהגשמה, חיות הגשמים כולם מחוברים מחלקים דומים, אבל יאמרו השם בורא אלו הגשמים כולם והם מתחלפים העצם והאמיתות. וכמו שאין גשם הנצוצות אצלו הוא גשם כדור השמש; כן יאמר שאין גשם האור הנברא ר"ל השכינה הוא גשם הגלגלים והכוכבים, ולא גשם השכינה או עמוד הענן הנברא הוא גשם האל יתעלה אצלו. אבל יאמר הגשם ההוא

גבעת המורה

שליך גוף המרחקים הוא הגשם. אחד המצאלי: צוה טעה החכם קארטע"זינס צוה שהיה גדר הגשם ההתפשטות לזכר, כי צחינה זו לא ידל הגשם מהמרחק. אבל לדין שנוסף לניור ההתפשטות ניור ההתנגדות אל התנועה (טרענהייט) ואז יעלה צדינו גדר הגשם השלם. ואולם כזר אפשר שנתן צדי החכם המכר, אם נאמר שנוותר צמלת התפשטות אינה מקרה ההתפשטות, אבל כה ההתפשטות, ל"ל שנת התפשטות הגשם. והיות כי צמלת ההתנגדות אל התנועה, נמשך אחד כה התפשטות הגשם לכל צדדיו, ולמותו כל המתקדש אליו לעבוד צו (איהן לו דורדרינגען). כמו שהא

מצאך

הוא העצם השלם הנכבד אשר לא הורכב כלל ולא השתנה ואי אפשר השתנותו, אבל כן התחייב מציאות זה הגשם, חוב מתמיד והוא יפעל כל מה שזולתו כפי רצונו וחפצו. ואיך יוסתר זה הדעת העלול בהכרחם המופלגות אשר הודעתך אותם.

הדרך השלישי, הוא זה. אמרו, אלו היה האלוה גשם היה לו תכלה, וזה אמת, ואם היה לו תכלה היה לו שיעור ידוע וצורה ידועה עומדת וזה ג"כ חובב אמת. ואמרו כי כל שיעור וכל צורה יתכן שיהיה האל יותר גדול מן השיעור והוא או יותר קטן, ועל חלוק הצורה ההוא מאשר הוא גשם, יהיה א"כ התייחדו בשיעור אחד וצורה אחת צריך אל מיוחד: זאת הראיה גם כן שמעתי מגדילים אותה, והיא יותר חלושה מכל מה שקדם, שהיא נבנת על ההקדמה העשירית אשר כבר בארנו שיעור מה שבה מן הספיקות בחק שאר הנמצאות כשישעורו אותם על חלוק טבעם וכל שכן בחק האל. ואין הפרש בין זה ובין אמרם בהכרעת מציאות העולם על העדה שהוא מורה על פועל הכריע מציאותו על העדרו לאפשרות מציאותו, ואם נאמר להם: ולמה לא ימושך זה בחק האל יתעלה? נאמר אחר שהוא נמצא יתחייב שיהיה לו מכריע למציאותו על העדרו, והוא יענה בלא ספק כשיאמר שזה מביא אל ההשתלשלות, וא"א מבילתי הדוע בסוף למחויב המציאות אין אפשרות בו ולא יצטרך למציא. וזה המענה בעצמו יתחייב בצורה ובשיעור, כי כל הצורות והשיעורים האפשרים המציאות, כלומר שלא היה נמצא וא"כ נמצא, הוא אשר יאמר בו היה יכול שיהיה יותר גדול או יותר קטן ממה שהוא נמצא עליו, ובחלוק זאת הצורה והוא צריך למיוחד בהכרח, אמנם צורת האל ושיעורו יתעלה מכל חסרון ודמות. הנה יאמר המושגים שלא היה נעדר וא"כ נמצא שיצטרך למיוחד. אבל עצמו בשיעורו וצורתו מחויב המציאות

כך

גבעת המורה

מבואר למי שענין צוה. זה הדעת העלול. (דעתו שדו"שע. וייגונג). הדרך השלישי כו', וזהו ידועה עומדת. (איינע בלייבענדע פיגור). להיות הגשם איננו דבר זולת מין הגבלתו (דיו ארט זיינער זיינערענקונג) לצד. אמנם לזה האל ושיעורו כו'. כד צאדתי צמה שקדם שגם הפלסופים האחרונים נכשלו בזמנא זה להיותם צוחנים המחויב, האפשר, והנמנע, בצחינת ליור השכל, לא בצחינת הכושל חוץ לשכל. כי המופתים אשר יתצארו צהם כלם ילקחו מטעם המציאות כו'. אמר המבאר. להיות המשפטים המוכרים. בהכרח שיהיו שכליים, ד"ל מוכרחים כוללים. דעתי מוכרחים: שיהיה קודם צמנע הליור, ודעתי כוללים: שלא יהיו אמתיים מוכרחים צוחם אל כושל שכלי מיוחד, אצל צוחם אל כל כושל שכלי ככלל. הנה לזה אי אפשר שילקחו המופתים המוכרים מטעם המציאות צוחם אל צחינתו. ד"ל מהמאמר אל הקודם, מפני שאז אי אפשר שיהיו מוכרחים, אצל מטעם המציאות צוחם אל צורות השכל ככלל, ד"ל דרכי הסגור כל כושל ככלל. והמשל צוה: זה המשפט כל מחודש יש לו סבה בהכרח, איננו לקוח מן הצחינה, ד"ל שמתנו צחינתו צמנע דצלים מחודשים ומאלו להם סבה, מפני שאז היה זה המופת חפשי, והיה צלתי אפשר שיהיה מוכרח כולל. ואולם זה המשפט הוא לקוח צמנע מזה השכל צוחם אל כל כושל ככלל. מפני שזולת זה אי אפשר שיהיה השכל שום כושל מחודש צפעל, כי כד אפשר שיהיה הכלל מחודש, ליור מחודש צמנין לצד, לא צפעל. ואולם כאשר יסוב השכל היות הדבר המחודש נמשך אחר זולתו לפי חק כולל, אזי יספוט על היות המחודש צליור גם כן מחודש צפעל; מפני שהמחודש צמנין לצד, הוא צלתי נמשך תמיד אחר חק המוכר, שהוא צעמו משפט הסבה. הנה לזה יהיה חק המוכר מטעם המציאות צוחם אל כל כושל צמנע ככלל (טרואטלענדענטאן). מבואר מזה שאין טעם המציאות חקי המציאות המושגים אל השכל לצד, כמו שידועה צתחלת המחשבה, אצל הוא כח מניית החקים המוכרים שכל. ולזה השכל צלתי נמשך צפעלולו אחר עצה המציאות, אצל צהיפוך, ד"ל טעם המציאות

נמשך

מורה נבוכים

כך, לא יצטרך למיחד מציאות על העדר שאין אפשרות העדר בו; כן לא יצטרך למיחד צורה ושעור כי כן התחייב מציאותו. והסתכל אתה המעיין אם תבחר לבקש האמת ותשליך התאוה והקבלה והנטייה למה שנהגת להגדילו, ולא תטעה נפשך בענין אלו המעיינים ומה שקרה להם. ומהם שהוא כבורח מן הדמיון אל האש, וזה שהם בטלו טבע המציאות ושנו בריאת השמים והארץ, בחשבם שבהקדמות החם יביאו מופת על היות העולם מחודש, ולחדש העולם הראו מופת ואבדו עלינו מופת מציאות הש"י ואחדותו והרחקת הגשמות, כי המופתים אשר יתבאר בהם כולם אמנם ילקחו מטבע המציאות הנה המפורסם המושג בחושים ובשכל. ואחר שהשלמנו תכלית דבריהם נתחיל גם כן בזכרון ההקדמות הפילוסופיות חזרון מופתיהם, על מציאות הש"י, ואחדותו, וחמנע היותו גשם, עם מה שאקבל מהם מקדמות העולם, ואע"פ שלא נאמינהו. ואח"כ אראך דרכנו אנהנו במה שהשירחנו אליו אמיתות העין מהשלמות המופת על אלו השלשה שאלות, ואח"כ אשוב להכנס עם הפילוסופים במה שאמרונו מקדמות העולם

גבעת המורה

נעטן אחד חקי השכל צלמת, וזה כפלא. וזהם המדברים בהקדמותיהם הראשונים ר"ל בהקדמה העשירית וסי"א צענו צלמת עצם המציאות להיות ההעדר המהצטייג צלתי לזרקת צנחנית הנושא חוץ לשכל, ר"ל שכבר הוא אפשר שיהיה הליך אפשר-מלך עלמו ונמנע צנחנית נושא, כמו שכבר צלחנו זה צמה שקדם. ומה שאין תכלית לו על לך צל זה אחד סוד זה, עם היותו צלתי ליוך מגבול נשוא ההשגה, הוא ליורמגבול הנושא, וצנחנית זו הוא מעצם השכל להיותו מורה תמיד הדך להגיע אל הסבה המוחלטת, עם היות שלא נגיע אליה לעולם. וזהו נתצאנו דברי הדב ו"ל.

נשלם - החלק הראשון